
BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
FONDO EBORENSE
42
1 G
19

CONCIONES SIVE CONCEPTVS THEOLOGICI, IN OMNES TOTIVS ANNI DOMINICAS.

Opus nouum, Figuris, Allegoriis, Similibus ex sacris profanisq; Scriptoribus plenissimum, cum occurrentium fidei controuersiarum tractatione.

AVCT. R. D. PETRO BESSEO

Sacræ Theologiæ Doctore.

Tribus Indicibus ornatum. Seriem autem septima pagina indicabit.

A R.P.F. Hippolyto Maria Tagliapetra Veneto, Ord. Prædic. S. Theol. Lectore, ad prædicatorum commodum collecti, & nunc primum in lucem editi.

TOMVS PRIMVS.

Superiorum Permissu, & Priuilegiis.

VENETIIS, MDCXV.

Apud Ambrosium, & Bartholomæum Dei, Fratres.

ILLVSTRISSIMO,

ET REVERENDISS. D.D.

ANTONIO ZARA

EPISCOPO PETINENSI,

D. Gollegoritiæ, & Sereniſſimi Archiducis Auſtriæ Ferdinandi conſiliario D. ſuo clementiſſimo.

I Herculē in Deorum numerum relatum putauit antiquitas, Illuſtriſſime Præſul, quod orbē monſtris purgauerit, quibus profectò honoribus viri illi digni cenſendi ſunt, qui inueteratam barbariem, monſtris quibuslibet deteriorem, in Chriſtianis Concionibus delere conati ſunt? Ex his vnum Beſſeum produco, qui fędam illā barbariem ad ſuos Scythi-

cos lares relegans, nobis puram, copiosam, & elegantem reddidit Christianæ concionis rationem, quam ex antiquorum Patrum, Cypriani, Basilij, Gregorij Nazianzeni, Ambrosii, Chrysostomi, Augustini, Leonis, ceterorumq; talium quasi quodam sancto augustoq; fonte arripuit, hausit, expressit. Eum cur inclyto nomini tuo consecrem, caussam habeo duplicem. Prior est, quia ad quem iustius elegantissimi concionatoris sermones ibunt, quam ad te Præsulum elegantissime, qui Cum ex antiquo, & illustri Heroum sanguine deriues velut Sol Oriens (cognomen agnoscis tuũ) voluisti non modo illum, sed etiam omnium Ingeniorum, & Scientiarum hemisphærium elegãtissimorum tuorum scriptorum splendore collustrare? Caussa altera, quæ me incitat, mouet, cogit, tua ingẽtia, ac prope infi-

nita

nita in me beneficia, quādo me præ ceteris Bibliopolis elegisti, vt tuā illam vere gemmeam Ingeniorum, & Scientiarum Anatomiam imprimerem, in qua tua eximia Religio, Prudentia, & reliquæ Virtutes omnes resplendent, & insuper omniū rerum varietas, earumdemq; scientia ita emicat, vt in te vno omnia inesse videantur. Sperans etiam fore, vt tu mihi vir Illustrissime aliam tuam quoque admirabilem de rebus Diuinis Anatomiam, & insuper illos Orationum, ac Carminum Tomos imprimendi facultatem facies, & me his beneficijs magis deuincias, quę referre, etsi mihi suauissimum, tibi tamen per molestum esset. Silebo igitur, & vt vlysses ille apud Alcinoum nihil habet quod rependat pro ingentibus meritis præter vota, & grates, ita ego, quem cetera desti-

tuunt, præter Bessei hæc munera. Quare te rogo, vir Amplissime, vt hilari fronte hæc suscipias, suscepta foueas, omnibusq. auctoritate, qua polles egregie commendata reddas. Nam quis illa non magnifaciet, cum viderit tibi oblata à te fuisse libenti animo susepta, ac inter tua quæque pretiosissima recepta? Interim Deum Opt. Max. eo animo precor, vt te nobis, & Ecclesiæ Catholicæ sospitem diu conseruet.

Illustrissimæ, & Reuerendissimæ

Amplitudinis tuæ

Obsequentissimus

Ambrosius Dei Bibliopola Venetus.

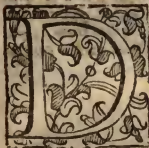
Primus Index est Concionum, in quo quidquid notatu dignum, in qualibet Concione inuenitur, videre poterit concionator.

Secundus est rerum notabilium totius operis.

Tertius omnium auctoritatum Sacræ Scripturæ, tam eorum quæ explicantur, quam eorum quæ citantur ab auctore, multa enim notatu digna, etiam ab illis haurire poterit concionator.

INDEX
PRIMVS
CONCIONVM.

In ictu oculi habes candide lector quidquid in qualibet Concione continetur.

Ominica Prima. Aduentus The. Erunt signa in Sole Luna, & Stellis Luc. 21. capit. 1
Peccatores cum sint dementes iudicij asperitatem non considerant, iusti & sapientes, ipsam semper in mente reuoluunt, ab origine mundi ante aliquam Dei celebrem punitionem plurima signa semper visa sunt. Signa tempore iudicij tunc ad excitandos peccatores, ad ostendendum diuinam misericordiam, quæ iustitiam semper comitatur aderunt, Hæc autem signa in Sole, &c. Explicantur de Christo qui duodecim signa per transit Zodiaci. De B. Virgine & de Sanctis, sunt signa luctus, interitus mundi, terroris peccatorum, doloris Dei, angustię corporũ cęlestiũ, erubescentię corporum superiorum, punitionis horum Astrorum, quia homini inseruierunt, signa plurima

plurima apparebunt, varię opiniones de solis obscuratione, atque conceptus scripturales; tribulatio diei iudicij propter quattuor terribilis erit, primo, quia Crux Christi apparebit de qua multa, secundo propter sonitum tubæ de qua plura habes, tertio propter cunctarum gentium perturbationem, quarto propter maximam Dei maiestatem in qua denique quam plurimas habes exaggerationes aduersus peccatorem.

Dominica secunda aduentus The. Cum audisset Io. in vinculis &c. Matth. 11. 49

De tribulationib. multa, Incarceratione, prædicatione, cõstantia, discipulorum ad Christum missione, & laudib. à Christo celebratis, cã decollationis Ioannis describuntur. Carnalis peccati pondus, mulierum perfidia, Herodis crudelitas, impietas, iniustitia, & mundi pessima conditio optime ostenduntur Mesię varię figurę & effectus, Miracula Christi, & humilitas eius ponderantur, Virtutes in carceribus, & vitia modo de.agantia vestium vanitas mundanorum vesania, concionatoris munus, peccatorum pessima conditio adulterij malitia feminarum ira, exaggerantur.

Dominica tertia Aduentus The. Miserunt Iudęi ab Ierosolymis Sacerdotes, & leuitas ad Io. vt interrogarent eum: Tu quis es? Io. c. 1. 93

Cognitio sui necessaria, aliorum curiosa inuestigatio, & sui ignorantia damnosa, sicut Deo seruiens sęcularium negotijs operam dare, iudeorũ legatio ad Ioannẽ, & cur sacerdotes sint ad ipsum missi eius laudes ad quattuor capita reducuntur, Reipublicæ ministros ignaros esse

quam

quam damnabile sit. Adulationis detractionis, deliciarum, Mundi, populi sectantis nouitatem cum peccatoribus conuersantis pessima conditio. Sapiētis, Virtutis, humilitatis, deserti cōcionatoris laudes, in Ecclesi. quattuor genera hominum sunt & totidem alij pęnitentiam fugientes quæ discordijs anguſtiantur. 135

Dominica quarta. Aduersus The. Anno quintodecimo Imperij Tiberij Cęsaris Luc.c.3.

Sacra Scriptura est liber in quo lamētationes & carmina lęta leguntur, De lacrymis, de cōcionatore, de quattuor monarchijs, de diuisione Iudaici Imperij, de incōstātia mundi, de calamitate imperij impios reges habentis & regnantis malis artibus, de ipsorū punitione, de tempore aduentus Saluatoris de fraude mundi, de prudentia serpentis quæ homini est necessaria, de malis qualitatibus societatis, de vtilitatibus solitudinis, de vita religiosorum, de perseuerantia Io. & quæ sit hominibus necessaria, de misericordia, & contemplatione, de voluntate nostra de difficultate adeundi Deum, & de honoribus multa habentur.

Dominica infra octaua Natiuitatis Domini The. Erant Ioseph. & Maria mater Iesu mirantes super his quæ dicebantur de illo Luc. 2. 169

De meditatione multa habes, concordantia quędam ostenditur inter mundum superiorem & inferiorem vnde oriatur: admiratio & alia de ipsa, de ignorantia, de misterij fidei nostræ, de incarnatione, de humanę naturę præstantia incarnationis causa, Simeonis prophetia optime declaratur, de vanitate mundanorum Gaudiorum de oratione multa occasione orationis san-

ctę,

ctę, & de uirtute perseuerantiæ.

Hominum vita pluribus est permista miserijs de qua variæ afferuntur similitudines de Christi oblatione, amissione, disputatione, sciētia, & eloquentia, Quantum Deo placeat obsequium nostrum tempore iuuentutis quā aptæ sint ad peccandum occasiones. Quantum vxores suas amare tenentur homines. Quanti filiorum educatio sit facienda Quanta Mala patiantur mundum fugientes ꝙ cōmoda probi viri à rerum secularium studio tria dubia in Euangelio proponuntur. Virginis dolor in amissione filij, & gaudium eius in ipsius inuentione describitur.

Hominū status in ecclesia tres sunt qui arbori comparātur quapropter cælum diuersis vijs adire possumus de quibus multa. Si Io. fuit sponsus in his nuptijs disputatur. Insignia cōuiuia ecclesiæ describuntur. Nuptiæ & matrimonium laudatur & defenditur ab hęreticis de quo multa tum bona tum mala nostris temporibus describuntur: cur Christus interfuit vnde spirituales publicis locis adesse possunt vt virtutes suas ostendant. Nemo tamen nuptijs huius mundi saciari potest, vnde eius miseria inspicitur qui nobis deficit & Christus succurit sua prouidentia de quo plures figuræ adimpletę inspiciuntur, miraculum etiam primum precibus matris facere voluit. In rerum eccle-

ſiaſticorum diſpenſatione nec affines nec amici ſunt inſpiciendi, multi enim abuſus in rebus eccleſiaſticis inſpiciuntur. Cæcorum Tria genera, & ſex hydriæ ſex mundi ętates eſſe oſtendunt.

Dominica tertia poſt Epiph. The. Domine ſi vis potes me mundare. Matth. 8. 262

Inanis gloria reprehenditur nocumenta malæ & iuuamenta bonę ſocietatis deſcribũtur. Ecce in ſacra Scriptura quid admirabile denotat peccatum & lepra optimè aſſimilantur vbi varia peccatorum genera & damna deſcribuntur, de fide, de Hypocriſi, de lingua de oratione, de humilitate, de cęrimonijs Chriſti, de Sacerdotali dignitate de ingratitudine & prę cipuè peccatoris multa habentur. Principum ac Magnatorum peccata quantum Reipub. noceant illorum benificentia quanta eſſe deberet erga ſubditos, cur Chriſtus manu leproſum tetigit, cur diuulgationem miraculi vetuerit, cur Sacerdotibus miſerit, cur leproſus dicatur.

Dominica quarta poſt Epiph. The. Aſcendens Ieſus in nauiculam, ſequuti ſunt eum diſcipuli eius. Matth. cap. 8.

Terra & Mare theatrum in quo Deus mirabilia multa mundo oſtendit. Impoſſibilitatis pulchrum hieroglificum, Iudęi mari, Gentiles, terræ comparati amoris ac prouidentiæ Dei ſymbolum. Mundus mare, vbi de eius inſtabilitate multa, Nauis eccleſia, Fluctus eius tribulationes atque perſequutiones, Chriſtus ſemper in tempeſtatibus in proſperitatibus à multis ſequitur non autem in tribulationibus quem neque cognoſcunt, Amicus verus ſemper eſt

amicus

amicus Denique explicatur quid significet, mare, motus, tempestas & mirabilia quæ accidūt vbi est Deus qui multa miracula facit animam intrans, tamen sequentes Christum à dęmone tentantur, & tempestatem patiuntur. Denique serui & Pastores quales esse debeant ostenditur de quibus multa.

Dominica quinta post Epiphaniam: The. Simile est regnum cęlorum homini qui seminauit bonum semen in agro suo Matt. 17. c. 329

Maximā esse patientiā Dei tolerādo peccatores ostēditur quorū opera à Deo in hoc mundo compēsantur quos bonis permistos esse permisit omnipotens, qui seminator est, iusti autem sunt ecclesiæ semen. Hæretici sunt ad fidem cogendi puniendi eorum codices comburendi. de his omnibus multa, Otiosi & negligentes de sua salute longo discursu reprehenduntur. Pastores ecclesię & Principes mundi super gregem inuigilare debent, nam somnus multa mala hominibus intulit, Quanta denique sit hominum crudelitas, & peccati enormitas cuius nequaquam auctor est Deus ostenditur.

Dominica sexta post Epiphaniam The. simile est regnū cęlorū grano sinapis. Mat. 15. 363

Quædam hominum opera maximo artificio condita esse, sed maiora Dei magnalia ostendūtur. Duo esse regnorum genera quæ simul comparantur, & eorum diuersitas ostēditur, at Ecclesia est exigua de qua multa. Mundi & Dei differentia in operando, Granum sinapis est Christus, Fides, Verbum Dei, de quo multa. Ecclesia quæ etiam tormentum vocatur. Homi-

fecus viam miserit.

Dominica in quinquagesima The. Ecce ascẽdimus Ierosolimam & consumabuntur oĩa quę scripta sunt de filio hominis. Luc. 18. cap. 472

De morte Christi quidam dubitarunt & si fides duo doceat de Christi humanitate & diuinite, humilitas Dei ad mirabilis, passionis tẽpus notũ fuit Christo, ubi multa de passione de ludibrijs, & similibus. Passionem suam semper cogitabat Saluator quam & nos cogitare & deplorare tenemur ne ingrati & immemores benificiorum inueniamur, de quibus multa sicut & de gratitudine, principatus Christi crux est, aduersus carnis priuium multa, veri Christiani quæ sint insignia, quam fuit graue Christo in manus hominum incidere, de illusione ipsi facta, Ecclesia eius spõsa est, cęcitas est ingens malum, tamen aliqui cęci celebres fuerunt imperfectiones naturales nemini ad peccatum imputandę sunt, hominem à Deo auocare ingens malum, sicut ipsum impedire ne verbum Dei audiat, consiliarij pacem principibus suadeant, Bonorum Deo gratias referre debemus.

Dominica in albis vel in octaua Paschę The. Cum sero esset die illa vna Sabbatorum, & fores essent clausę. Ioan. 20. cap. 511

Resurectionis sicut & vulnerũ Christi quinque rationes. Res naturales extra centrum nequeunt cõtineri, Christus diuersis vicibus quinquies apparuit qui suorum fidem diuersimodè experitur quos tentat, eadem ratione qui semper medium tenuit sicuti est mediator, inter Deum & homines, diuinum auxilium est expe-

ctandum, reprehenduntur varij errores Caluinistarum, sensus nostri sicut ianuę clausę esse debent vt Christus ingrediatur. Medium tria requirit, homo autem medius est inter angelos & bestias. Discrimen maximum inter Deum & homines reperitur, Amor Dei erga homines describitur, cuius insignia sũt vulnera Christi quæ spes nostra sunt, de quibus multa habentur & pulchrę similitudines, Pacis encomia multa, ipsam tamen cum mundo habere bellum accerrimum; Varijs rationibus sanguinem Christi in terra non reperiri ostenditur, cuius passio scuto comparatur; de qua multa. Qui iudex & patronus apud patrem pro nobis est.

Dominica secunda Paschę The. Ego sum pastor bonus, bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis mercenarius autem &c. Io. 10. c. 510

Insignis concio est ista quæ principibus & prælatis præ manibus esse deberet. Boni & & Mali tum prælati tum principes describuntur, illorum onus, ambitio, cõditiones, proprietates, superbia, labores, diligentia, negligentia, clementia, crudelitas, describũtur, Christus primus pastor, ante ipsum pastores non reperiebantur, octo pastores celebres erant in antiquo testamento, de sui ipsius cognitione aliqua quoque habentur.

Dominica Tertia Paschę. The. Modicum & iam non videbitis me & iterum modicum & videbitis me. Io. 16. cap. 594

De Beatitudine de eius opposito de Miserijs huius vitę de Tribulationibus iustorum, de cõsolatione impiorum, in hac vita de lacrymis varia,

gia, hæc omnia pluribus conceptibus explicantur.

Dominica quarta post Pascha The. Vado ad eum qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me quo vadis? Io. 16. cap.

Tribulationum varij effectus in peccatorem & iustum, iustis prosunt, impijs nocent, de iustorum costantia, præsentia, & absentia Dei in anima, varij effectus, Christus suę passionis memor, inferni memoria semper in nobis esse debet, & quantum prodestq́. Vado ad eum qui misit me, si non abiero, paraclitus non veniet ad vos, diuersimodè explicatur, àmissio Christi vnde oriatur, beneficiorũ illi⁹ ablatio à nobis. Reipublicę felicitas in quo consistat, consolationes terrarũ spiritualibus repugnant, Mundanorum conditio, quæ causa eclypsis integrum cor à nobis requirit Deus, Varia de aduentu, & de effectibus Spiritus sancti in mundo.

Dominica quinta post Pascha The. Si quid petieritis patrẽ ĩ nomine meo dabit vobis. Io. 16. c.

Habes insignem concionem de oratione in qua duo præcipuè describit excellentiam, & virtutum potentiam describit auctoritatibus sanctorum patrum & Sacrę Scripturæ, secundo quæ ad ipsam sunt necessaria ostendit, qua occasione de perseuerãtia & de humilitate multa habet, varieq; dęmonis artes deteguntur.

Dominica sexta, & vltima post Pascha. The. Cum venerit paraclitus quem ego mittam vobis à patre spiritum veritatis, qui à patre procedit, &c. Io. 15. & 16. cap.

De pręuisione, malorum multa de Missione

&c. processione Spiritus Sancti, officia, nocitia & alia de Spiritu sancto, testimonium Spiritus sancti & Apostolorum de ipso Christo, quot requirantur in teste, religiosi quod testimoniũ de Christo prębere debeant. omnis religiosus Mundus est, & de tribulationibus varia & omnia curiosa habes.

Finis primi Indicis.

INDEX RERVM NOTABILIVM

totius Operis.

Ab

Apo-

Cl

Co

Cor

Crude-

Fatinæ

Ho

Hominum excuſatio dum à Deo vocantur. 408

Hu

Inimi-

La

Le

Lu

Ma

Mi

Obe-

O

Ob

Oc

Of

Om

Op

Or

Oratio

Pe

in

Q

R

Ra

Resur-

Re

Ri

Ru

S

Sa

Sc

Se

Sina-

Tribu-

Tr

Tu

V

Ve

Finis secundi Indicis.

INDEX LOCORVM
Sacræ Scripturæ.

Exod.

2.Reg.

Psal.

non

Psal,

Pro-

SAPIENT.

ISAIAE.

Isaiæ

Isaię

quia

Oseæ

Luc.

ACTORVM.

viuo-

ROM. I.

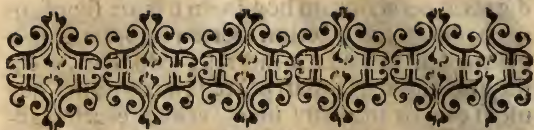
I. COR. I.

Galat.

1.Pet.

Apoc.

Finis huius tabulæ.

DOMINICA PRIMA ADVENTVS.

Erunt signa in Sole, & Luna, & Stellis. Luc. 21.

FIGVRA.

IVSTISSIMVS ille ac potentissimus scelerum vindex Deus, cùm scelestum olim Pharaonem, qui populo Israel varia intulerat mala, eumq. seruitute durissima, & diuersis calamitatibus afflixisset; castigare, ac diræ vltionis tela in Aegyptios detorquere decreuisset; plurima cũ in cælo tum in terra signa, velut præambula; & impendentis ruinę regniq. totius excidij prænuncia, quin & furoris sui testes, pręmisit. Orbis siquidem lampas Sol, Luna, Stellæq. per noctem cęlo splendere solitæ, triduo lumen amisere, tenebræq. densissimæ, quæ & manibus tangi potuerunt, per vniuersam Aegyptum, factę sunt. Ad eũdem planè modum, priusquam circa finem mundi *Exod. 10.*

 dignis

dignis in peruerforum hominum flagitia supplicijs animaduertat, iudiciorum suorum furorem, & indignationem in miseros mortales effundat, eosq. stirpitus quasi exscindat; horrẽda ad terribilia, quę metũ cunctis incutiant signa, velut pręcursores emittet. Tunc nimirum stellę delitescent ac fugient, sol tetro & ferrugineo amictus velamine non lucebit, luna deliquium patietur, sidera cęlo cadent, mundus denique densissimis tenebris obsitus ingemiscet ac palpitabit. O diem cruentum ac lugubrem! diem terribilem & vere formidandum; signa horrorem terroremq. incutientia, lachrymas ac gemitus excutientia; Hodierno hęc Euangelio describũntur, quę vobis iam latius exponere est animus. Atque vtinam idcircò in lachrymas hodie vox conuertatur, vtinam lingua terribilem tonitrui boatum induat, gemitus eloquij vice fungantur, tremor & pauor aliaq. doloris, & luctus argumenta gestus efforment: Cęptis adesto sanctissime spiritus, tuq. Sacratissima Virgo, Iudicis, cuius hodie furorem æquissimaq. iudicia verbis prosequar, mater, precibus tuis, & patrocinio apud eumdem, dicenti auxiliare: ideò te salutatione, qua olim à Gabriel Archangelo in Nazareth salutata es, cõpellabimus.

AVE MARIA.

Cęlestis ille Theologus, atque orbis Metaphysicus Ecclesiastes, qui plurima hieroglyphicis, & emblematibus mysteria inuoluit, duos nobis in Sacrę Scripturæ theatro exhibet, velut auctores, plurimum inter se differentes; quorum vnus sapientissimus, alter verò stolidus, vt qui maximè, vnus dextra, alter sinistra corteneat: Cor sapientis in dextera illius, & cor stulti in sinistra eius.] Hieronymus loci huius interpretem agens, hæc inuolucra de extremo iudicio intelligi debere existimat, in quo ad dextram electi, reprobi ad sinistram

Eccl. 10. *Sapiẽs extremi iudicij meminit, stultus verò obliuiscitur.*

nistram collocabuntur. Docemur autem, quemadmodum cordati ac circumspecti est, extremi Iudicij semper ac nullo non tempore recordari, sortemque Beatorum, quam per dexteram hic denotari certum est, assidue mente voluere: ita è contra stolidi atque insipientis esse, ad sinistram animum cogitationesque conuertere, viam reproborum insistere, nec horrendum illud tonitru diuinæ sententiæ, aut inexorabilem Iudicis seueritatem vnquam præ oculis habere. Et sane quicunque hæc animo semper insculpta gerit, ne ille sapientissimus mortalium dicendus est; at insipiens & fatuus ille, qui animum hinc auertens alio conuertit. Ille a peccato reuocatur, iustitiam metuendo: hic vero eidem sese implicat, dum impune se habiturum confidit, aut peccata disquirenda a Iudice negat.

Qui iudicij extremi memi nit, a peccato auocatur: e cô tra qui obliuiscit.

Dauid propheta in lege Diuina versatissimus, & in scientia Sanctorum absolutissimus, cum hinc sibi Deum, illinc vero effrenem sceleratorum hominum audaciam, & summam creaturarum in Creatore ad iracundiam peccatis prouocando ingratitudinem, quæ nimirum maiestatem illius vilipenderent, eique, prout par est, non seruirent, consideraret; nullam profecto aliam contemptus huius rationem dare potest, quam summam diuinorum iudiciorum obliuionem: dum nemo vel obiter perpendit, exactā, post hanc vitam, de omnibus verbis, operibus, & cogitationibus coram summo Iudice rationem reddendam esse, singulaque minutissime disquirenda. Ait enim: [Propter quid irritauit impius Deum? Dixit enim in corde suo: Non requiret.] Et profectò nulla alia contempti numinis dari ratio potest, quā, quod stulte sibi persuadeant impij, nullam Deo de operibus rationem reddendam, nullamq; de ijsdem disquisitionem instituendam.

Impij dū sperant se impune apud Deū habituros, audacius ī eundē peccant.

Psal. 9.

Horum sermones ad viuum dipingit Iob, cum sic

Iob. 22. eos loquentes inducit, [Nubes latibulum eius, nec nostra considerat, & circa cardines cœli perambulat.] Perinde ac si dixisset, scelestus & diuinæ maiestatis contemptor, cùm peccatis sese inuoluit, ac sceleribus animam coinquinat, tam securus est ac confidens, vt Deum esse vix credat, vel si credat esse, eum cæcum & talpam existimet: quin & his impietatem suam verbis stabilire contendit. Post nubes in cœlo delitescit, vitam nostram aut opera non contemplatur, per cœlos quietus & quodammodo deses obambulat, de rebus nostris ne hilum sollicitus. O errorem deplorandum, blasphemiam intolerabilem, læsæ Maiestatis crimē, peruersas cogitationes, omnis mali & impietatis matres! Quid? [qui plantauit aurē non audiet? aut qui finxit oculum non considerat?] Profectò quicumq;. Deo aures & oculos aufert, illius quoque iustitiam & prouidentiā simul auferat necesse est: ac talē qui sibi Deum, fingit, idola sibi fabricat, qualia Psalmographus descripsit, [Oculos habent, & non videbunt; aures habent, & non audient.]

Nō cogitāt impij, opera sua à Deo inspici.

Psal. 93.

Psal. 113.

Zachariæ visio. *Zachar.* 3.

Vidit olim Zacharias Propheta lapidem, qui septem oculos haberet. Lapis hic Christum futurum nostrum Iudicem denotat [petra autem erat Christus] omnes porro, quos habere dicitur, oculi, illum oculatissimum esse innuunt, qui nimirum omnem in partem circumspiciat, actiones nostras diligentissimè contempletur & inspiciat, vitæque nostræ statū attentissimè consideret. Ita autem persuasum habebat Propheta Iob, ac proindè gemens ac tremens Domino ait, [Tu quidem gressus meos dinumerasti,] adeò vt nihil agere aut cogitare queam, ac ne mouere quidem corpus, quin noris. Ita enucleatè scilicet omnia inuestigat.

Iob. 14.

Iudex Christus futurus

Inter cetera, quæ Poetæ fabularum artifices effinxere monstra, numeratur vastus Argus, quem centum oculis instructum depinxerunt, omniaque circum-

cumquaque intuentem. Hæc quidem fabula; at certum est, eum qui extremo iudicio summa cum auctoritate præsidebit, in sacris literis gigantem appellari, [Exultauit vt gigas ad currendam viam;] sed & gigantem vastissimum, [Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis.] Verè inquam gigas est, atque Argus centũ oculis accinctus, qui quidquid in hoc inferiori mundo agitur, acutissimè peruidet. Quicumque igitur quid agere se posse putat, quod iudicem hunc oculatissimum subterfugiat, fallitur & mente destitutus est; ac similem se ostendit ijs, quos Psalmista, postquam tyrannica quadam barbarie viduas interfecissent, alienigenas iugulassent, pupillos oppressissent, in sui purgationem dixisse ait, [Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob.] His igitur alta voce inclamandum est, hi corripiendi sunt, ac stultorum loco habendi, his Propheticum illud intonandum, [Intelligite insipientes, in populo, & stulti aliquando sapite;] cogitate inquam, in cœlo iudicem viuere, qui quidquid hic apud nos agitur intuetur, operaque vestra singula contemplatur.

est Argus cẽtũ oculis instructus. Psal. 18. Psal. 114. Psal. 92. Psal. 93.

Prima, quam Ioannes in solitudine Pathmos insulæ visionem habuit, vidit quemdam similem filio hominis, cuius frons instar solis radiabat, manus stellas plurimas continebant; vox tanquam vox aquarum multarum erat, ore gladius acutissimus egrediebatur, oculi vt flãma ignis collucebant. Quicunque in visionem hanc commentati sunt, dixere per prodigiosum hunc, Iudicem Christum, qui omnes diiudicaturus est, designari: equidem vt ceteras propietates prætercam, arbitror per flammantes & igneos illos oculos, iustitiæ illius furorem, oculorum perspicacitatem, ac diligentem scelerum nostrorum disquisitionem, quam tunc adhibebit, ostendi. Vt hinc scilicet disceremus, eum, quem Iu-

Apoc. 1.

dicem futurum constat, oculos habere perspicacissimos, acutissimosque, vt quidquid a nobis agatur peruideat acutius quam aut aquila, aut serpens Epidaurius: nihilque eum fugiat eorum, quæ in mundo fiunt. Quod autem rarius hæc homines mente voluant, aut non credant, hinc fit, vt in omnia vitia præcipites ferantur, magnamque sibi calamitatem, interitum quin etiam sempiternum, arcessant.

Diuinorũ iudiciorũ cõtẽptus.

Ita nempe Propheta Regius innuit: cum enim rationem redderet, cur impij tam præcipites in omne flagitium ferantur, tamque leuiter diuinam maiestatem offendat: [Non est, inquit, Deus in conspectu eorum, inquinatæ sunt viæ illorum in omni tempore, auferuntur iudicia tua a facie eorum.] Hebraica autem & Chaldaica versio, loco, Deus, hoc loco legunt, Heloim, quasi dixeris Iudex. Sensus igitur is est, eo quod peccatores Deum Iudicem sibi ob oculos non ponant, eiusq; iudicia non perpendant, hinc eos in profundam vitiorum abyssum proruere, vitamq; varijs flagitijs fœdare certum est.

Psal.9.

Primũ q̃ sibi nomẽ imposuit, fuit Iudex.

Quanta igitur, Deus bone filiorum Adam stultitia est? quanta mortalium cœcitas, vt non agnoscant quod mundus iam inde a sui primordio agnouit? Primum namque verbum Geneseos, ac primũ, quod a mundi creatione nomen sibi sumpsit Deus, fuit ipsum nomen Iudicis. Vbi enim in vulgata legitur: [In principio creauit Deus cœlum & terram,] fontes Hebraici legunt: [In principio creauit Iudex &c.] Quod S. Hieronymus disquirens, decemq; nominum Deo in sacris libris attributorum enumerãs genera, qualia sunt, Iehoua, Adonai, Saddai, Hagios, Athanatos, aliaq; plurima non parum miratur, cur nam ceteris relictis nominibus, hoc sibi in primis attribuat, ac tandem concludens ait, hoc mysterio non vacare: vt hinc nimirum discerent mortales,

Gen.1.

To.3. ad Marcellam.

tales, ab illo tum tempore Deum iudicem nostrum extitisse, eumq; fore, qui omnia opera nostra inquiret atque examinabit: atque ideo nostrum esse, huius interdum recordari, recordandoq; percelli.

Prima mundi die Creator diuisit lucem à tenebris, quod exponens Aug. per diuisionem hanc creaturarum, iudicium, quod Summus Deus in Angelos tulit, probos a rebellibus & cōtumacibus sequestrando, idipsum & de hominibus aliquando facturus intelligi debere ait. Forsitan etiam, & hinc notum fieret, quod quemadmodum ab Angelorum iudicio mundus cępit, ita in hominum iudicio desineret, quid si vt demonstraret se, queadmodum Creator, & Iudex ab initio incolarum cæli fuerat, ita quoque sub mundi finem, hominum, terræ inquilinorum, futurum, semper autem, vt mortales illius iudicia sententiamque perhorrescerent. Mundus cępit ab angelorū desinet in hominum Iudicium.

Ad hæc Enoch, qui fuit a mundo condito septimus, is inquam, qui postquam trecentis sexaginta quinque annis in mūdo egisset, mortem, eiusq; tela exsibilās, in paradisum translatus est, singulari quadam ratione, vt diuina iudicia annunciaret, ac suos edoceret, a Deo electus, ac missus est. Testatur idipsum Apostolus Iudas: [De his prophetauit septimus ab Adā Enoch, Ecce Dominus venit in sanctis millibus suis, facere iudicium contra omnes.] Mirū profecto, Deum tam cito iudiciorum suorum præconē misisse, & quidem e septem qui in terram viuebant hominib. septimum, qui eorum terrorem hominib. imprimeret, sibiq; vt ab ijsdem cauerent, auctor esset. Egregium profecto mysterium hic delitescit, æger namq; tūc mūdus erat ac pessime habebat. Septimus autem in affecta valetudine dies criticus est: tūc quippe natura mutante mutātur & symptomata, ęgri meliuscule habere incipiunt, ac medici optimam de morbo spem concipiunt. Hinc, vt vlterius *Iudæ.1.*

progrediar,cum peccator malè se habet,animaq; illius debilitata est, iudicium Domini & eius iustitia ei in mente reuocanda sunt, tunc etiam in primis peccato egredi, prauam consuetudinem deserere, mores in melius mutare, vitæque emēdatioris spem dare debet. Nulla autem crisis in animæ ægritudinibus melior aut salubrior, quam illa supernaturalis,peccatis nimirū mori, ac gratię incipere viuere.

Bóbyces tonitruo emoriuntur.

In tantū bombyces,filatores illi admirabiles,aut potius miserabiles, cum fatale sibi filum trahant,& suis ipsi laqueis irretiti exspirent, tonitru perhorrescunt; vt quamprimum eo audito emoriantur; opusque cæptum vna cum vita deserant: verum solent,qui eorum curam habent, quo casum illum auertant, dum tempestatem cœlos minitari,aeremque concitari vident, nolis circumsecus strepere ac sonum qnemdam confusum edere, nę, dum tonitrua boatusque cœlestes ingruunt, repentino illo fragore exanimentur & exspirent. Peccatores vermes quoque appellari queunt,ita namque omnium nomine de se testatus est Israel Rex Dauid, [Ego sum vermis,& non homo:] sed vermes serici, bombycini, bysso & holoserico induti,quique sibi interitum ac ruinam sæpenumerò accersunt,sed qui nihil magis quam horrenda diuinorum iudiciorum tonitrua perhorrescunt: hæc namque efficiunt, vt peccato moriantur, ac gratiæ reuiuiscant. Verùm mundus,à quo in omnibus diriguntur,vt hoc à fragore eos immunes præstet, tantum circa aures & caput strepitum excitat,totq; negotiorum campanulis aures eorum obtundit,vt quodammodo obsurduerint,adeò vt summi Præsidis minas eiusque iustitiæ fragores audire nequeant. Hinc Propheta, Aures eorum surdæ erunt.

Psal. 21.

Ceruæ musicá amāt,

Ceruæ, vt rerum naturalium scriptores tradunt, Musica mirum in modū capiuntur, ac cęli boatum

è con-

è contra exhorrescunt. Musicam tamen audiendo ac tonitru illaqueantur, & per tonitru vitam conseruant. Cùm terrentur. enim fœtus edendi tempus aduenit, non prius parere queunt, quam cœlum tonare cœperit: occultè namque in vtero operante metu, quem è tonitru cōcipiunt, facillimè fœtum effundunt. Huc respexisse crediderim sanctum illum Philosophum Iob, dum ait, [Nunquid nosti tempus ibicum in petris, vel parturientes ceruas obseruasti] Est profecto stupor *Iob. 39.* & hebetudo quædā brutalis in hocce animali, quod noxia consectetur, salutaria verò & profutura subterfugiat. At maior adhuc, mihi credite, est hominum stoliditas, ne dicam vesania: hi enim præter delicias, voluptates, inaniasque, quæ tamen interitū ac ruinam deplorandam illis afferre solent, nihil consectantur, diuinorum verò iudiciorum fragorem, quę sola prodesse vtilitatemq; singularem afferre possunt, & vel semel de ijs cogitantes sancto quodam metu percellantur, animum delinquendi exuant, vitæ emendationem pariant, & grauem peccatorum vterum per pœnitentiam deponentes, illud post hac remis velisque fugiant.

Porro Ecclesia, à Spiritu sancto in omnibus directa, cum nosset, quantum iudicij extremi memoria boni afferre queat, quò peccatores percellat, ita vt caput erigant, aures aperiant, palpebras recludant, peccata agnoscant, diuina iudicia perhorrescant, extremi diei iudicij tonitruo, tubis Angelicis, astrorum deliquijs, terræmotibus, tempestatibus maris, elementorum motionibus, animalium rugitu, demum omnibus ijs, quæ in mundi catastropha metum incussura sunt, eosdem è peccatorum veterno, quo sopiti iacent, excitare conatur. Inter cetera autē ait, fore signa in Sole, Luna, & Stellis, ita quippe Euangelium hodiernū præfert, [Erūt signa in Sole, & Luna, & Stellis. de quo vt præsen- *Luc. 21.*

Hodie Ecclesia, vt peccatores percellat, iudicij meminit.

tem

tem cōcionem instituam, & quidem recta quadam methodo, primo de signis his loquar, deinde diem ipsum, & quidquid in eo euenturum signa illa prognostica docuere, describam.

Deus antequā aliquem puniat, signa præmittere solet.

Principio igitur certissimū est, quod & à sanctis Patribus varijs in locis confirmatur, Deum, quando aliquos in hoc mundo punire iustitiamque exercere constituit, plurima præmittere signa ac prodigia solere; qualia sūt vt plurimum, solis deliquium, lunæ defectus, insolitæ cometarum apparitiones, vt hinc homines discerent, ingentia sibi cœlitus mala instare, quæ, si sapiant, præuertant atq; euitent. Solent enim signa huiusmodi malorum esse præsaga ac prenuntia. Ita quarto Neronis anno legimus solem media die defecisse ac deliquium passum, terram tremuisse concussam: & ecce haud multo post crudelis in Christianos religionemque nostram excitata est persecutio.

Richobaldus in Chron.

Seneca etiam in quæstionibus naturalibus refert post cometę cuiusdam apparitionē (qui & à stellis, fixis & errantibus materia & forma discrepat, ac nō nisi vapor quidam est Dei voluntate in materia viscosa & adustibili, vt Ioan. Damascenus ait, accensus: signum tamen semper est impendentis calamitatis ac mali præambulum, vt in propositionib. suis ait Ptolomæus, & in Meteoris Aristoteles) Oceanū sæuire cœpisse, atque intumescere, duasque insulas cum habitatoribus absorptas interijsse.

Antequam Mithridates Pōti rex in lucem ederetur, alius in aere cometes visus est, idque per multos dies, qui tantum per nubes & aeream regionem fulgorē eiaculabatur, vt cęlum ardere spectantes putauerint; tamque ingens erat, vt magnā orbium cælestium partem occuparet, itaq; lucidus, vt ipsum etiā solis lumen offuscaret, atq; hunc in modū quatuor per diē horis apparebat. At nihil aliud Deus,

qui

qui eundem in cęli theatro spectandum proposuit, spectabat, quam vt truculentiam immmanitatemq́; barbari huiusce tyranni, quo vix oriens crudeliorem habuit, quiq́; continuis populum Romanum prelijs terra mariq́; exeruit, vt Valerius & Eutropius testantur, denuntiaret.

Plurima quoque prodigia quæ bellum Punicum præcesserint, refert Orosius; cui & suffragatur Augustinus, vt & boues locuti fuerint, infantes nondum nati ex vtero materno incondita quædam verba efformarint, serpētes p aera volauerint. Clades quoque Romanorum ad Cannas, qua quadraginta quatuor millia ab Hannibale & Carthaginiensibus interfecta sunt, quādo tres modij annulis pleni (quos tamen soli equites gestabant) quos mortuis detraxerant Peni, Carthaginem in signum victoriæ missi sunt, multis præuijs signis demonstrata fuit.

Li.5.& ci. cap. vlt.

Clades Canensis.

Li. de bello Iudaic.

Iosephus etiam, rerum Iudaicarum auctor prodigijs varijs, & quidem mirabilius, destructionem Hierosolymitanam denunciatam ait: & imprimis, stellam quamdam in forma gladij vrbi imminere visam, eiusdem excidium designantem: lunā quoq; duodecim continuis noctibus deliquium passam: portam templi orientalem, ex ęre conflatam, quam ne viginti quidem viri summa nitentes vi occludere poterant, subitò, nemine impellente, ne quidquam impedientibus repagulis & seris, resecatam. Sic etiam antequam mundus in exitium ruat, & ingens hæc machina dissoluatur, tempore extremi iudicij, plurima signa ac prodigia præmittentur. ait namq; Euangelista, [Erunt signa in sole, & luna, & stellis.]

Luc. 21.

Ceterum signa hæc misericordiam & clementiā innuunt, vt nimirum ijs visis homines saluti inuigilent suę, rebusq́; animæ prospiciant. Imitatur siquidem Deus iudicem quemdam fictum, & subornatum, qui maleficum aliquem quæsiturus eius tamen liberta-

Signa extremi iudicij misericordiā innuent.

libertatis & salutis studiosus, strepitum vltro excitat, vt ille eo audito sibi fuga consulat, lictorũq. manus effugiat. Deus.n. amore & affectu tranuersum actus, hominem multorum delictorum reum comprehendere coactus, & tamen eius liberationem desiderans, priusquam descendat, multiplicem strepitũ excitabit, mutabit quadrata rotundis, solis deliquiũ inducet, stellæ cælo cadent, elementa concutientur, cæli tonabunt, trement, animalia vlulabunt, orbisq; vniuersus ingemescet, vt his auditis homo in tuto se collocet, grauesq; iustitiæ illius manus effugiat. Insinuat hoc Psalmista dicens: [Dedisti metuentibus te

Psal. 59. significationem vt fugiant a facie arcus.]

Holophernes princeps militiæ regis Assyriorum, cum terram Madian flamma, ferroque vastaret, regnoq; Assyrio subiugaret: terram Damascenorũ tẽpore messis ingressus est, cuius segetes & sata succẽ-

Iud. 2. dit, arboresq; & vineas incidit, quæ cum in Iudæa annuntiarentur, terror & tremor cecidit super oẽs inhabitantes terram, dicebantq. intra se, si tantam barbarus hic in segetem nostram, montes ac fructiceta, vineasq. crudelitatem ostẽdat, quæ nihil omnino in eum admisere: quid nobis fiet, qui toties eius imperium neglleximus, atq; in eum rebellando insurreximus. Idem omnino in mundi fine facturus est Deus, siquidem omnia hæc inferiora destructurus, limitibus eorum, idest, montibus cælestibus, qui toties ita in scripturis nuncupantur, & apud Psalmographũ: [Leuaui oculos meos in mõtes: vnde veniet auxiliũ mihi.] factus vicinior, omnia disperdet, ac destruet, Solem obscurabit, Lunę lumen eripiet, stellas cælo euellet, aerem succendet, igne vastabit vniuersa, terræmotus causabitur, vt nimirum homo his visis & auditis perculsus & insolito metu consternatus dicat Quid? itane summum illum Principem in creaturas qui nunquam aduersus eum insurrexere, sed fidele

sem-

semper obsequium præstitere, insurgere? quomodo igitur in me tot, tantorumq. scelerum reum, qui toties eum ad iracũdiam prouocaui, animaduerteret? [Erunt, itaq; signa in Sole, Luna, & Stellis.] *Luc.* 21.

Signa, inquam misericordiæ: nunquam enim iustitia sine clementia sese demonstrat, ac vinculum inter vtramque habetur indissolubile. Scriptum quippe est: [Iustitia & pax osculatæ sunt.] & alibi, [Cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis, &c.] Hinc olim apud Prophetam ait Dominus: [Assumpsi mihi duas virgas, alteram vocaui funiculum, alterã vocaui decorem.] Quidnam iudicio vestro denotãt hæ virgæ Auditores? duo. s. attributa Dei, eaq. nobilissima, Iustitiam. s. ac misericordiã, aut potius duas habenas, quibus vniuersam hanc rerum machinã moderatur, ac erit, Iustitiæ ac misericordiæ: vnam suauem ac mitem, ipsius nempe clementię. Et quoniam iustitiam semper misericordia comitatur, hinc est, q̃ hæc virga, non gladius, non nouacula, non culter, quibus vt plurimum hominum interimũtur, sed funiculus nominetur, eo quod instar funium ac vinculorum, metu ac formidine peccatores retineat, in officio contineat, atq; impediat ne in peccatis vlterius progrediantur. Ideoque extremi iudicij die: [Erunt signa in Sole, & Luna, & Stellis.]

Iustitiam sẽper misericordia comitat᷑. *Psal.* 84. *Habac.* 3. *Zach.* 11.

Signa horrenda ac terribilia, sed signa iustitiæ in sole Christo, Luna Deipara, ac Stellis, Sanctis inquã ac Beatis. Tunc scilicet stellæ illæ cælo cadent, pulchra illa Luna lumen denegabit, peccatoribusque auxiliari desinet: tunc lucidus ille Sol obscurabitur, nubibusque furore, & cholera, velatus vultum tepet. Tunc quoque idem sol signum iustitiæ ingredietur: modo quidem in misericordiæ signo, in vitæ huius Zodiaco comparet, at tunc in iustitię. Nouistis Auditores, duodecim Zodiaci signa esse; quæ mundi oculus, princeps luminis, omnium influentiarum

Signa extremi iudicij allegoricè exposita.

dominus sol, anni spatio perambulat, Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, &c. Totidem quoq; in Euangelio reperire est: & Christus sol noster cum aliqua horum in uita percurrisse, iudicii tempore cetera percurret. Arietis iam olim signum ingressus est; in eo namque a Ioanne visus est, dum velut Astrologus peritissimus exclamat: [Ecce Agnus

Ioan. 1. Dei, ecce qui tollit peccata mundi.] quin in hoc eum signo a longo iam tempore vidit Propheta: [Emitte agnum domine dominatorem terræ.] signum quoque Virginis pertransijt, vidit eum hic Isaias: vati-

Isai. 16. cinans namque ait, [Ecce Virgo concipiet, & pariet

Isai. 7. filium.] Geminos etiam prætergressus est, in quibus totus eum vidit orbis; in mysterio videlicet Incarnationis; in quo duplex natura, diuina, & humana, velut gemini, in vnam hypostasin coaluerunt, ac non nisi vnam personam constituerunt. Cancrum quoq; ingressus est; cancrum inquam, qui retrogredi, ac retrocedere solet; quando a maiestate, & magnificentia sua recedens infra Angelos sese dimisit, & homo factus est; atque in hoc signo eum aperte Io. vidit; dum ait; [Et verbum caro factum est.] quin & prædixerat Psalmographus: [Minuisti eum paulo mi-

Psal. 8. nus ab Angelis.]

Verum extremi iudicij tempore libram ingreditur; Leuate capita vestra Auditores; tunc, tunc inquam, signa in sole conspicabimini, tunc sol Libram subibit, tunc ponderabit, omniaque opera, verba, cogitationes nostras iustitiæ suæ trutinæ imponet, & examinabit. Sol cum in Libra est, æquinoctium est. vnde Poeta,

Libra diem, somniq; pares vbi feceris horas,

1. Geor. Et medium luci atque vmbris feceris orbem.

ita cū mysticus ille sol iudiciorū suorū librā ingressus fuerit, noctes æquabit diebus, dies inquā Beatis,

ac

ac cælestibus, noctes damnatis ac reprobis: nam & horum supplicia & illorum gaudia perennia futura sunt, nulloq. vnquam fine terminãda. Deinde Leonem etiam intrabit, itaque furore, & indignatione accendetur, vt omnia, quæ hic in terra sunt, ad ima vsque fundamenta montiũ, incẽdio consumpturus sit. [Montium,] ait hinc Moses, [fundamenta cõbu ret.] Ecquis, Deus bone ardor, ecquod incendium! [Non est qui se abscõdat à calore eius.] Tunc verẽ sol in Leone futurus est; iudex enim non iam humana, sed leonina voce detonabit, ac rugitu suo totũ percellet orbẽ. Docuit hoc me Propheta, dicẽs, [Leo rugiet, quis non timebit?] & alius: [Dñs de Sion rugiet, & de Ierusalem dabit vocẽ suam, & mouebuntur cæli & terra.] Huc respiciens Dauid, simulq. cõceptum nostrum auctoritate sua confirmans, duas ei qualitates assignat, penitus inter se contrarias, clementiam nimirum ac rigorem: [Dulcis, & rectus Dominus] modò quidem dulcis est, quã diu in misericordiæ signo hæret, at rectus & rigidus futurus, quãdo iustitię signum fuerit ingressus: S. Bernardus quoque eodem respiciens iudicẽ nostrum comparat api, in ore quidem mel, in cauda verò aculeũ gestanti: modò enim nõ nisi nectar spirat, & misericordiã, at in mundi fine aculeos, stimulos, & iustitiam proferet, ideoq. [Erunt signa in sole, & luna, & stellis.

Beatitudo electorũ, & pęna damnatorũ semper durabunt.

Psal. 18.

Amos 3.

Ioel 3.

Psal. 24.

Luc. 21.

Signa luctus ac tristitiæ; erunt namq. lugubres hę ante mundi consumationem apparitiones, velut luctus quidam generalis, atque vniuersalis omniũ creaturarum in hominis interitu plãctus. Nam quẽ admodum rege mortuo tota aula luctum induit, atque vniuersum regnum plangit, ac lamentatur; ita cum homo, totius vniuersi rex, circa mũdi finem in extremis versabitur, tota orbis huius aula lugebit, magnates cęlestes, elementorum præsides, terræ vasalli; totus denique mũdus plãget, & vlulabit. Quod

Signa hęc futura sũt signa luctus.

Ezec. 3. ad viuum expressit Ezechiel, [Et operiam, cũ extinctus fueris, cęlos, & nigrescere faciã stellas eius solem nube tegam, & luna non dabit lumẽ suũ.] Et quamuis hoc iuxta literalẽ sensum de rege Aegypti intelligatur, mistice tamen de homide, qui mundi huius dominator est, intelligi quid vetat?

Dauid audiro Saulẽ, & omnes fortissimos Israel in mõtibus Gelboe occubuisse, contristatus est quã qui maximè, vtq; omnes tantã cladem deplorarent, omnis Israel luctum induceret, lamentis personaret ac lugubrescarmẽ fũderet auctor fuit; quin & Israelitides, vt mortem Princis sui plangerent, adhortatus est, [Filia Israel super Saul flete qui vestiebat vos coccino in delicijs.] Non aliter, quando circa diem indicij mors hominis qui velut regulus in hoc mũdo est, ac totius nobilitatis filiornm Adam annuntiabitur, natura tã acerbum casum ęgrè ferẽs, omnes creaturas ad lachrymas, & gemitus excitabit, efficietq. vt totius vniuersi aula luctum induat; ideoq. stellę abscondentur, planetæ cęlo ruent, elementa rebellabunt, animalia præ angustia emorientur, per omnia denique loca luctus, querelæ, lamẽta, gemitus exaudientur, & vt Euangelij verbis loquar, [Erunt signa in sole, & luna, & stellis.]

2. Reg. 1.

Historia de morte Saul allegoricè exposita.

Et quemadmodum inquit Chrysostomus, patre aliquo familias in mortis articulo cõstituto, tota domus in luctu, & męrore versatur, hinc filij carissima pignora, illinc verò domestici, ac serui plangũt, ac lamentantur, aulęis parietes denudantur, alijsq. vestibus conuestiuntur, ac per omnes domus angulos vnica imago mortis oberrat. Ad eũdẽ modnm paulo ante finem mundi, homine magno illo patrefamilias, qui totum orbem regit ac moderatur, cęlos vt eosdem contempletur; elementa, vt temperet: anni tempora, vt dirigat: bestias, vt frenet, oĩa denique, vt liberè de ijs disponat, in extremis agẽte; magna h[illegible]c

mundi familia turbabitur ac planget: herbæ siquidem exarescent, arbores deflagrabunt, aues obmutescent, omnia luctu & lamentis replebũtur, pulchri illi agrorum tapetes auferentur, siluarum viror peribit, flammantes illæ cœlorum faculæ extinguentur, omniaque atras & pullas vestes induent, tenebras in- *Luc. 21.*
quam ac nebulas. Ita namque testatur Euangelium, Erunt signa in Sole, Luna & Stellis.

Signa discessus hominis, dierum illius finis, omnium rerum derelictionis signa. An non enim, cum palatij fenestræ & ianuæ clauduntur, aulæa è parietibus auferuntur, tubæ discessum sonant, excubitores & stipatores regij præcedunt, signum est Principem abitum adornare? quando columnæ & bases tremunt, an non hinc colligere est, domum ruinam meditari? quando naturalis ac vitalis color, & faciei decor perit, & pallor corpus obsidet, an non hinc mortem licet præsagire? Quando igitur rutilantes illæ fenestræ cœlorum, ianuæ illæ mundi, Solem & Lunam intelligo, manu Creatoris ipsius claudentur, aulæa ac peristromata lucis & diei auferentur, tubæ quib. mortales ad iudicium euocabuntur personabunt, Angeli denique qui Dei lateri semper adhærent, progredientur: an non manifestum signum est Principem, id est hominem, velle discedere? Deum vbi tot terræ motus, tot concussiones audientur, atque vterque mundi cardo quassabitur, ingens illa mundi domus an non præsens periculum adibit? Adhæc, vbi color ille naturalis agrorum, ille candor, vigor, robor, color ille purpureus, giluus, ac rubicundus qui in pratis modò oculos omnium delectat & afficit, creaturarumque fronti insculptus legitur, & deficere & emarcescere cœperit, nónne certissimũ præsagiũ est, mortẽ adesse, ac finem imminere? Cum homines denique pallescent & arescẽt præ timore qui superueniet vniuerso orbi, cũ Sol, Luna

Insignes cõceptus morales.

Signa interitus mundi.

& stellæ, radios, lumen, fulgorem amittent; profectò dubitare nemo potest, quin mors præ foribus sit, omniumque rerum finis instet. Atque ideò nolite mirari, [si erunt signa in sole, & luna & stellis.

Luc. 21.

Bonũ omẽ est cœlos exultare, at malum, dolere.

Felix ac faustum omen est, cum cœli exultant, vt in sacro natiuitatis Domini die, quando Angeli cœlo descendentes suauissimè in aere modulabantur, Gloria in excelsis Deo; & quando stellæ in signum lætitiæ in Oriente fulgebant. Verùm cùm luctum induunt, ac tetro velamine cooperti sunt, vt in tristi Passionis die, triste solet augurium appellari. Ita quoque annon triste omen erit, cum in die iudicij globi cælestes tristitiam præferent, planetæ obscurabuntur, stellæ præ mœrore concident, sol & luna luctum demonstrabunt? quam fatale hocce futurum est prognosticum! vnde Propheta qui nouisse omnia videbatur, [Finis venit, venit finis, euigilaui aduersum te: ecce venit, immittam furorem meum in te, & iudicabo te iuxta vias tuas.] Ita quid aliud è signis prodigiosis nisi prodigia colligi poterunt? quamobrem [Erunt signa in sole, luna & stellis.

Ezech. 7.

Luc. 21.

Quid? an non sufficiebat, signa esse in sole, vt in luna etiam ea apparere oporteat? O signa, ò mirabilia! nempe sole obscurato obscuratur & luna, ac stellæ deliquium patiuntur. Demonstratur hinc quantũ magnorum exempla, tum in bonum, tum in malũ, virium habeant ad plebem promouendam. Quando igitur Principes & optimates in timore & cultu diuino defectum faciunt, inferiores & subditos eundem experiri necessum est. Nam vt columnis & fundamentis domus, in qua Philisthæi epulabantur, à Samsone inter se collisis, trabes & ligna; & lapides conciderunt: ita magnatibus, qui velut bases & columnæ reip. sunt, in vitia prolabentibus, populum ac plebem eodem lapsu & ruina concidere oportet. Aaron & Principes populi Israel mox vt idola con-

Iudic. 16.

Exod. 32.

flare

flare cœpere; tota multitudo eadem supplex adorauit. Dici profectò non potest, quantum superiorum exempla obesse vel prodesse in subditorum animis queant: sol nempe hic deliquium patitur, patitur & Luna, & cum Luna stellæ.

Ecce & alium conceptum ex his signis procusum. Mirabile est, sole tantum obscurato, Lunam lumine destitui, ac stellas cœlo cadere. Profunda hìc Philosophorum quæstio est, vt nimirum vitium semper in deterius crescat, quoque magis à fonte recedit, quo & in peruersitate crescat. Aiunt siquidem Philosophi, [Paruus error in principio, maximus est in fine.] Musca quidem initio est, antequam verò ad finem peruenerit, elephantem superabit; quique in exortu gutta minor erat, in oceanum tandem excrescit. Ita filium Dei satan à lapidibus tentare incepit, atque in regna finiuit, quod initio nonnisi instar vermiculi erat, in crocodilum tandem euadit. ait enim Propheta, [De radice colubri egredietur regulus.] Exemplum autem euidentius hodierno in Euangelio reperiemus, vbi sole tantum obscurato, luna lumine destituitur, ac stellæ cœlo ruunt. [Erunt enim signa in sole & luna & stellis.]

delicta quæ initio parua sunt, tandem tempore maiora fiunt.

Matth. 4.

Isai. 14.

Luc. 21.

Admirabili illa creationis die, qua omnipotens rerum Opifex cuncta è nihilo produxit, hunc in modū ipse locutus est, [fiant luminaria in firmamento celi, & diuidant diem ac noctem, & sint in signa, ac tempora, & dies & annos &c.] Luminaria hæc nihil erāt aliud quam sol, luna, ac stellæ, quæ, vt Creatoris legibus obsequantur, erunt in signa & prodigia: non aūt vt tempora iam & annos discriminent, diesque distinguant à noctibus. Tunc siquidem horologia finē habebunt, de diebus, mensibus, septimanis nulla amplius erit mentio, vnica omnia dimetietur æternitas. Ita namque affirmauit hoc ipsum Angelus ille Apocalypseos, qui pede vno terram, altero mare calcabat,

Gen. 1.

[Et iurauit per viuentem in sęcula sęculorum,&c.] quia tempus non erit amplius.

Apoc. 10.

Legem item suam promulgaturus hunc in modū Moysi locutus est, [signa faciam, quæ nunquam visa sunt super terram, nec in vllis gentibus cernat populus iste, in cuius es medio, opus Domini terribile qd facturus sum.] Extremi s. iudicij die legem omnib. hominibus Deus dabit, tunc quoque signa edet, quę nunquam hactenus à quoquā mortalium visa, vt omnes mundi incolæ opus Domini terribile, quod horrendo illo die facturus est, quādo omnes scilicet mortales diiudicabit, videant & agnoscant.

Exod. 34.

Plura signa ī die iudicij apparebūt.

Ioannes magnum aliquid omnibusque inauditum narrare volens, admiratione & exclamatione vsus est, Prodigia, miracula, paradoxa, [signum magnum apparuit in cælo] Si discipulus ille quem diligebat Iesus, quemque singularibus gratijs ditauerat vnico in cœlis signo viso adeò obstupuit, vt magnum quid se vidisse exclamet; quid in vniuersali mundi excidio erit, quando infinita signa apparebunt in terra, mari, elementis, alijsque mūdi partibus. Audite vt in numero plurali dicatur, [Erunt signa in sole &c.

Apoc. 12.

Luc 21.

At quænam signa? & quomodo? sol nimirum obscurabitur, luna non dabit lumen suum, ac stellæ cælo cadent: Quomodo vero hæc futura sint non eadem omnium est opinio. Censent enim aliqui, nō ita Solem & Lunam obscurandam, vt lumē penitus amissura, sed quod alio quodā lumine maiori, Christo ad iudicium veniente offuscanda sint. Maius n. lumen, teste Philosopho, offuscat minus. In hanc opinionem consentiunt Hieronymus, Euthymius, venerabilis Beda, Augustinus, Ioannes Chrysost. qui ait, [Sol obscurabitur, non quia destruetur, sed quia luce aduenientis Christi superabitur, &c.

Varię opiniones de solis hac obscuratione.

Lib. 21. *serm.* 130 *de tempore.*

Alij verò, methaphoricum sensum consectantes, aiunt

aiunt Solem, & Lunam non realiter ac verè lumine suo priuanda, sed tropologicam hic loquendi formulam contineri, qua angustiæ & miseriæ tpis illius denotentur. Solét. n. in sacris literis afflictiones, & anxietates per nubes & tenebras, caliginemque vt plurimum designari, vt in caput XVIII. Iob scribit Gregor. Atq; ideò huiusmodi hinc elici sensum posse censent: Tatas angustiarum tenebras, calamitatumque nebulas tunc miseri mortales patientur, perinde ac si Sol cum Luna lumine destituerentur, nullumque splendorem ederent. Atque hanc scripturarũ loquẽdi consuetudinem aiunt, vti imprimis in Isaia; [Stellæ cæli & splendor earũ non expandent lumen suũ, obtenebratus est Sol in ortu suo, & Luna nõ splẽdebit in lumine suo, &c.] Quæ verba Hieron. eo quo diximus sensu exposuit. Itẽ apud Amos, [Occidet Sol in meridie & tenebrescere faciam terram in die luminis.] Sunt hæ metaphoricæ locutiones, quib. omnibus ostenditur, omnes eorum delicias ac gaudia in luctum & amaritudinem conuertẽda. Solem autem in meridie occidere, quid quæso significat aliud, quã in medijs eos voluptatibus ac iucunditatibus maximis angustijs molestijsque inuoluendos?

Isai. 13.

Amos 8.

Longius quin etiam deuians Origenes, singularemque opinionem secutus, Solis hanc Lunæq; obscurationem è fumo tetroque vapore, quem incẽsus infra orbis terrarum emittet, prouenturam putat. Sed, veluti & alijs à veritate nimium quantum alienus est, eosque falsitatis, hoc potissimum nixus argumento, coarguo, quod prius solem obscurari necesse sit, quam mundus succendatur: oẽs alioquin homines incendio absumerentur, ac nullus proinde signa hæc præambula videret. Cùm tamen ex Euangelij contextu certissimum sit, homines hisce visis percellendos, præque timore ac formidine propemodum perituros. [Arescentibus hominibus præ timore.]

Vero similius igitur videatur, Solem & Lunam vere obscuranda, ac vere deliquium passura: nã vti tempore passionis Dominicæ vere ac realiter defecere: ita quoque in vltimo eius aduentu, quando cũ scceleratis iustitiam facturus veniet, vere deficient. Quatuor autem Abulensis modos producit, quibus hanc obscurationem Solis fieri posse putet. Primò per subtractionem radiorum, tunc enim Deus non sine miraculo, generalem concursum suum subtrahet, nec amplius cum luminaribus illis, quo lumẽ effunderet cooperabitur, atque ita Sole radios reuocante, Luna, aliaq. astra, quæ nonnisi Solis adminiculo lucent, & a quo omne lumen suum mutuantur, obscurabuntur. Quod autem scriptura dicat, stellas cælo collapsuras, insinuare vult, eas lumine priuandas, mundoque non amplius instar facularum, aut luminarium fore. Secundo per interiectionem corporis cuiusdam spissioris. Tertio per claritatis suspẽsionem: tunc siquidem non amplius lumen, aut radios Sol effundet. Quarto per eclipsim, quod mihi, præ ceteris arridet, si de eclipsi supernaturali intelligamus. Nam si naturalis foret, inter signa & prodigia censeri minimè posset, fieri adhęc naturaliter nõ potest, vt Sol & Luna eodem tempore simul deliquium patiantur: ipsum enim Solis per interpositionem Lunæ inter Solem & terram fieri solet. Lunæ vero, cum terra diametraliter inter Solem & Lunã interiecta est. Hæc quin etiam eclipsis a cæteris differet, quod futura sit vniuersalis, quippe quæ omne vbiq; terrarum lumen auferet, tenebrasq; quacumque diffusas causabitur, quod nulla hactenus eclipsis præstitit. Præterea erit diuturna, vt ab vniuerso mundi percipi queat, ac velut certissimum venturi mali, excidijq. præsagium habeatur. Credunt nonnulli tres eam horas duraturam, vti ea quæ Passionis tempore visa est: alij ad plures, nonnulli triduo,

In Matt. q. 155.

Eclipsis Solis, ac Lunæ vnde proueniat.

Quot locis Solis eclipsis mũdi fine duratura sit.

vt

vt tenebræ Aegyptiæ. Equidem medium iter complexus, tam diututnam eam fore non crediderim, ne fortasse inferiora hæc lumine destituta pessum eant. Quidquid demum sit, certissimum est, fore signa in Sole & Luna, &c.

Erunt signa in Sole: res mysterio non vacat. Sol quippe inter cetera duorũ symbolum est, in primis iustitiæ. Hinc apud Orpheum plerumque iustitiæ oculus nuncupatur. Nam vt lumine ille suo bona a malis decernit, ita & iustitia. Deinde etiam vitæ, atque hinc cum Persarum rex Cyrus somniasset, Solẽ manibus elabi suis, somniorum interpretes arioli eũ propediem moriturum conijciebant. Quando in Euangelio legimus, Solem obscurandum, ac velut è mundo fugiturum, conijcere licet & augurari, mundum in extremis esse, ac propediem moriturum, iustitiamque mox vnicuique reddendam! O signa prodigiosa. *Luc. 21.* *Sol duo significat.*

Agnus in Apocalipsi cum sextum sigillum aperuisset, terra tremere & moueri, Sol obscurari, Luna rubescere, stellæ ruere, venti insurgere & grassari, reges deniq; pre pauore relictis vrbib. in cauernis sese occultare cœperunt. Sextum hoc sigillum sextam mundi ætatem mysticè designabat, quæ & vltima est, & in qua horrenda hæc prodigia euenient: terribiles nimirum motus terræ, nouæ in Sole eclipses, exoticæ mutationes in Luna, stellarum lapsus, regum eo principum fuga & pauor. Atque hæc prodigia sunt, quæ Euangelium declarat, [Erũt signa in Sole, &c.] *Apoc. 6.* *Luc. 21.*

Quid? An ne signa in Sole? ò subita rerum mutatio, ac tristis metamorphosis! vidit olim in somnis Ioseph, ad tantam se aliquando dignitatem sublimandam, vt a Sole, Luna & stellis se adorandum dicat. At in die iudicij omnia hæc mutabuntur: astra namque quæ hominibus cultum & obse-

quium lucendo exhibebant, quæ vitam illi etiam cōferebant, tantum aberit, vt placidè eos habitura sint & aduersus eos insurrectura, bellum motura, lumenque denegatura sint. Antiquus ille cultus in tyrannidem, honores in contemptum, obsequium in barbaram inhumanitatem transierint: quod triste, atque infaustum erit augurium.

Iosue Soli sistit. *Iob 9.* Iosue cum aduersus Amorrhæos bellum gereret, victoriaque in se inclinaret, Solem in medio Zodiaci, Lunamque in sphera sua, ne vlterius progrederētur, cursum sistere coegit, donec barbaros ad internecionem deleuisset, & quinque illos reges, qui ad bellū exciti venerāt, interemisset. Idē omnino mihi in extremo iudicio euenturum videtur; adeo vt ad solum Christi nutum, Sol, Luna, ac stellæ, in medio cœli fixa mansura sint, lumenque & influxus solitos mundo negatura, donec maledictos illos Adæ posteros, hostes suos iuratissimos, confecerit. [Vt sumat vindictam de inimicis suis,] ait Ieremias: [Impijs reddit vindictam addit Ecclesiasticus: [ad faciē dam vindictam in nationib.] subnectit Psalmographus. Idcirco nimirum Planetæ in medio cœli stabunt, signaque & præsagia impendentis hominibus calamitatis edent.

Ier. 46.
Eccl. 12
Psal. 149.

Iob 9. Tunc quoq; verum fuisse cōprobabitur vaticiniū Iob, qui cum Dei miracula describeret, ait, [Qui pręcipit Soli, & non oritur; & stellas claudit quasi sub signaculo, qui commouet terrā de loco suo, & columnę eius concutiuntur. Illo quippe die, die inquā omnium dierum maximo, & extremo, Soli, præcipiet Deus, & non amplius quo diem hominibus afferat, orietur, tunc etiam stella claudet, & velut in carcerem compinget, adeo vt cœlo exulare & in terram concidisse visura sint, tunc quoq; terram commouebit, eius cardines concutiet, & vtrumque polum tremere faciet. O prodigia inaudita!

Rex

Rex ille ac monstrorum domitor Dauid, futura olim disquirens, non sine admiratione de ijsdem locutus est dicens, [Sicut cæra, quæ fluit auferentur, supercecidit ignis, & non viderunt Solem.] Attentius hocce vaticinium examinanti in mentem venit, de nostris eum signis, quę circa mundi finem videbuntur, sermonem instituisse: tunc enim omnia instar cęræ diffluent; tunc ignis cœlo descendet; tunc homines non amplius Solem aut Lunam videbunt, tunc quoque merito dicere mortales poterunt, quod longè ante prędixit Psaltes: [Sol cognouit occasum suum.] Sol quippe signis his finem suum, atque omniũ rerum ruinam instare, demonstrabit. *Psal.* 103.

Sapiens hominem, qua ratione vitam instituerer, commonefaciens, his eum verbis allocutus est: [Memento Creatoris tui, in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ, & appropinquent anni, de quibus dicas, non mihi placent, antequam tenebrescat Sol, & lumen, & Luna, & stellæ.] Omnia hęc, etiã nulla adhibita periphrasi de iudicio extremo, ac signis pręambulis intelligenda sunt. Modo nanq; velut iuuenta hominis est, tunc vero tempus afflictionis; tunc grauior quodammodo ętas, ac tarda senecta malis varijs circumsepta ingruet; tunc Sol obscurabitur, Luna deliquium patietur, stellę abscondentur: quamobrem si homo consilijs meis velit acquiescere, sapientiq. monenti auscultare, Creatoris sui, antequam omnia hæc non exspectata adueniant, recordetur. *Eccl.* 12.

Hoc Iosue duci fortissimo tribuit elogium Ecclesiasticus, [Aut nõ in iracundia sua impeditus est Sol, Iosue lau & vna dies facta est quasi duo?] At meliori nos hoc des. iure Iesu Christo attribuemus, eiusque potentiam super omnium regum terræ potentiam efferemus: ipse etenim in indignatione sua & cholera non modo Solis cursum impediet, sed omne etiam lumen *Eccl.* 49.

tum ei ac lunæ, tum etiam ſtellis eripiet, efficietque, vt dies illa omnium dierũ maxima dici queat, [dies magna & amara valdè.]

Alius quidam magnum quid & nouum innuere volens, ait, [Et erubeſcet luna, & confundetur ſol, cũ regnarit Dominus exercituum in monte Sion, & in conſpectu ſenum fuerit glorificatus.] Equidẽ myſterium rei ſubodorans, ſigna Iudicium extremum præceſſura hic deſignari arbitror: tunc nempe Chriſto angelicarum humanarumq; cateruarum Duce ad iudicandum deſcendente, vt ab omnibus mundi rex ſalutetur, & in medio Patriarcharum ac Prophetarum, qui ſæpius ſub ſenum imagine in ſacris literis exprimuntur, gloriam ampliſſimam cõſequatur, tunc inquam, erubeſcet Luna, ac Sol pudore quodã modo confuſus vultum abſcondet, & apparere non audebit, atque hoc eſt quod Euangelium innuit, [Sol obſcurabitur & Luna non dabit lumen ſuum.] Iſaias hominem de beatitudine ita allocutus eſt, [nõ erit tibi amplius ſol ad lucendũ per diem, nec ſplendor Lunę illuminabit te.] quod hic Propheta de electis in alio mundo ait, ipſe de miſeris mortalib. hoc in mundo vſurpem; quaſi dixerit, tecum ſtatuas velim ò homo, in mundi extremo non amplius tibi ſolem radios ad illuminandũ præbiturum; aut lunam noctes ſplendore ſuo illuſtraturam; ſtellas quoq; luce deſtituendas. Quamobrem audi quid Euangeliſta dicat. [Erunt ſigna in Sole, & Luna, & Stellis.

Ioel & Sophonias Prophetæ dum diem quẽdam horrendum deſcriberent, ijſdem omnino verbis vſi, cum [diem tenebrarũ & caliginis] nuncuparunt. Importunius horum verborum ſenſus nõ eſt inquirendus; vterque enim proculdubio de iudicio locutus eſt, quo Sole, Luna, Stelliſque lumine deſtitutis, denſiſſimæ vniuerſam terræ ſuperficiem tenebrę occupabunt; tenebræ, quales erant illæ quibus Aegyptij

Iſaiæ 24. *Matt. 14* *Iſai. 60.* *Luc. 21.*

Dies extremi iudicij dies tenebrarum & caliginis. *Ioel. 2.* *Soph. 1.* *Exod. 10.*

gyptij diuexati fuere: tunc mūdus non amplius paradisus voluptatis, sed, vt Iob olim eum descripsit, [terra miseriç ac tenebrarum] erit. In quibus verbis notare vos velim, vt hic miseriç tenebrç velut maius quid postponantur, vt hinc disceremus, solis absentiam, lunç stellarumque retractionem, denique tenebras hasce horrendas, miserijs & calamitatibus acerbissimis grauiores & intolerabiliores fore. Atq; ideo Euangelista, vt totum mūdum percellat, solum ait, [Erunt signa in Sole &c. *Iob. 10.* *Luc. 21.*

Dixisti olim de sponsa tua, amore transuersum actus, Domine, [Pulchra vt Luna, electa vt Sol,] sed in mundi fine hçc loquēdi ratio penitus exoleuerit, nec amplius locum habebit, nihil quippe tunc sole tristius, nihil luna luctuosius, nihil stellis fœdius apparebit. [Sol & Luna obtenebrati sūt,] ait Ioel, [Sol obscurabitur, & Luna nō dabit lumen suum,] Euangelista; Luna tota facta est sicut sanguis,] scribit in Apocalypsi Ioannes. *Cant. 6.* *Ioel 2.* *Matt. 24* *Apoc. 6.*

Tu verò ò regum Propheta, ac prophetarū rex Dauid, dum diuinas laudes in organis & Psalterio decantas, Solem & Lunam & astra ad concinēdum inuitare soles, [Laudate eum Sol & Luna, laudate eum Stellæ & lumen.] At in lugubri illo die mutandi erunt termini, nec summi illi naturæ modulatores ad iubilū & pęna, sed ad nęnias, lacrymas, luctū & tristitiam inuitandi. [Musica in luctu importuna narratio,] ait sapiens: toto siquidē mūdo in lacrymis constituto, planetç quomodo exultabunt? quomodo hominibus præ timore arescentibus, ridebunt cœli? tantum porro abest, vt risuri sint, vt amarissimè ploraturi; nam [erunt signa in Sole & Luna. *Psal. 148.* *Eccl. 22.* *Luc. 21.*

Ad quid obsecro hçc signa? cur tam tetrum sol amictum induat? Luna cur lumine priuetur? cur tantam in stellas crudelitatem exerceat Creator, vt eas cœlo deturbet? Quid metuere sidera, planetç quid *Cur Creator hçc signa editurus sit.*

pecca-

peccauerunt? quod crimen admisere? O arcana, & inscrutabilia iudicia Dei! Nihil, fateor, admisere; multas tamen ob causas ea fieri signa permittet Deus? Primo, vt omne se peccatum odisse, ac detestari, & quidquid peccato seruiuit, rigidissime se castigare velle significet. Videte, obsecro peccati grauitatem, ac peruersitatem: quia Sol radijs suis peccanti famulatus est, ideo ad tenebras condemnabitur; Luna quòd latronibus de nocte lucē dederit, lumine tunc carebit; stellæ deniq; quia impijs auxiliatæ sint, cęlo deturbabuntur: vsurpare vt hic liceat Horatij illud.

1

Pecc. malitia

Quidquid delirant Reges plectuntur Achiui.

Nam miseræ creaturæ propter homines, qui in hoc mundo velut rex est, peccata punientur.

2 Secundo, vt ita peccatores perterrefaciat, & ad pęnitentiam inuitet: si.n. cęlum iram, indignatjonēque iudicis, cęlo descendentis, quo iustitiam suā exerceat, sustinere nequeat, qui obsecro miser peccator eandem sustineat? In Exodo scriptum est, tenebras horribiles per vniuersam Aegiptū factas esse, adeò, vt nemo per triduum videre fratrem, aut loco, in quo erat, mouere se potuerit. Si tantum tenebræ illæ Aegyptijs terrorem incusserint, quid facient tenebrę illę vniuersales, quæ quatuor mundi cardines coopericnt? quantum illæ peccatoribus terrorem, ac formidinem incutient, cum Sol sese abscondet, Luna eclipsim patietur, & Stellæ lumen amittent?

Ad peccatorē percellendū

Exod. 10

Israelitę auditis tonitruis & visis fulminibus, quę montem Sinai circumuallabant, in tantum perculsi sunt, vt ad Moysem cateruatim confluentes dixerint *Exod.* 20 [Loquere tu nobis, non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.] Peccatores igitur & impij q̄d agent, quando vallem Iosaphat fragoribus, & fulminib. septam videbunt? quando Deum tonantē audient & tot signa in Sole, Luna, & stellis videbunt?

Tertiò, vt hinc manifestum est, quam a diuina

na-

natura alienum sit; in peccatores insurgere, dignis
delicta supplicijs castigare, cuius.s.proprium est mi-
sereri semper,& parcere, quiq. peccatorum mortem
non desiderat. Ignoscere namq; Deo proprium est.
Quarto modo sunt iudices, qui prius quam aliquem
morti addicant, vbertim fleant, ac eum modū Deus
priusquam diluuio vniuersali mundum eiusque ha-
bitatores deleret, plorasse ac doluisse dicitur; Tactus *Gen.6.*
dolore cordis intrinsecus, delebo, inquit, hominem,
quem formaui. Plorauit quin etiam super ciuitatem *Luc.19.*
Ierosolymitanam, cum eius excidium & ruinā præ- *Esa.43.*
sentiret. Quin & diu ante per Isaiam Prophetam di-
xerat: [Laborare me fecisti in peccatis tuis:] perinde
ac dixisset, nihil mihi accidere potest grauius, aut a-
cerbius, ò peccator, quàm dum iniquitates tuas puni-
re, iustitiæq. tela in te exerere cogor.
Quarto, quod omnia hæc inferiora ab influxu cæ-
lesti dependeant, cunctaq. ab operatione Solis vitā 4
habeāt, adeo vt quod Physici dicunt; [Homo homi- Omnia
nem generat & Sol.] hic scite vsurpare possimus. Et hæc infe-
quoniam tempore extremi iudicij omnia pessum i- riora ab
tura sint, non erit amplius necesse Solem, Lunam- influxu cæ-
ue, aut stellas in hoc mundo operari, at dolorem po- lesti depē
tius induere, quod rebus hisce inferioribus non am dent.
plius poterunt succurrere, aut etiam nolint, eo quod
homines, creaturæq. Deum peccando offenderint,
ideoq. indignabuntur. An non igitur rationes hæ tā
egregiæ sunt, quàm signa horrenda, & terribilia?
vos autem hæc animo insculpta gerite, interea ad
alteram me concionis partem præparabo.
Profectò si prodigiosa illa signa, funestæque im-
pressiones, quæ in mundi fine apparebunt, ante-
quam ad iudicandum venerit Dominus, timorem, et
metum incussura sunt; res ipsæ, quas præsignarunt,
malaque quæ post sequentur, maiorem haud du-
bie metum incutient, qui verbis exprimi nequeat.

Solebant Prophetæ, cum ingentem quandam populo suo Deus calamitatem, plagamque comminaretur, eam hominibus annunciarent, non modo verbis, sed etiam exteriori egendi, vestiendique ratione illam exprimere, vt nouo hoc schemate diuinam vltionem innuerent, populoque timorem incuterent. Modò namque nudi foras prodibant, modò exotica quadam, & peregrina ratione vestiti, vt his visis populus, virgam diuinam apprehendens, eandem euitaret.

Qũo Prophætæ irã Dei exprimere solerent.

Hinc Isaias & Michæas Prophetæ Altissimi, nudi per plateas Ierusalem iram Diuinam annuntiarunt, vt ita excidium & ruinam vrbi ab inimicis imminentem ostenderent, non tàm verbis, quàm gestibus prædicantes: [Vadam spoliatus, & nudus, faciã planctum sicut draconum.] Quid? preco ille flagellorum Dei, vt euersionem vrbis vnius declaret, nudus in cathedram venit, instar draconis vult plangere, non vero instar hominis loqui. Quam vero sibi cathedram deliget præco Euangelicus, in qua horrendum illum Iudicij diem, vniuersi orbis destructionem, omnium mundi vrbium ruinam, cęli, terræque excidium, hominum, animaliumq. stragem annuntiet? quibus hæc verbis exprimet? lacrymis hic potius quàm verbis agendum.

Isa. 10.

Mich. 1.

Video deinde Ieremiam, ferrea grauatum catena, suspirantem, gementemq. Ierosolymitanas plateas obambulantem, vt vrbis captiuitatem, desolationemque populo exponeret. Ezechielem vero peregrini habitu indutum, ita quippe Deus præceperat: [Fac tibi vasa transmigrationis.] quo hinc habitatores colligerent, aliquando se profugos, & exules futuros, domoq. & patria relicta in alienum solum transuehendos. Hæc cum ita sint, quod schema quam hodie vestem induet Iudicij extremi præco, quibus verbis & gestibus vtetur, vt vniuerso orbi im-

Iere. 27.

Ezech. 12

impendentem calamitatem denuntiet? Ipse porrò Creator cum sciret hominum vires, ac loquelam ad tanta mala denuntianda non sufficere; celos, astra, ipsa quin ēt elemēta præconis vice hic fungi voluit. Ideoque Sol egredietur atro tectus velamine, Luna deliquia deturpata, stellæ ruinam minantes, aer fragoribus rugiens, terra tremet, mare feruebit, atque vniuersus orbis incendium præferet. O ecque schemata, quam tristes colores, quales predicatores, quænam nuntia!

Angelus, quem ad iudicium nuntiandum Ioannes venisse scribit, nouum quendam habitum præferebat: facies quippe eius instar Solis, cuius radij interiora terræ penetrant, rutilabat; vox verò instar rugitus leonis horrenda erat; pede vno mare, altero terram premebat, amictus erat nube, iride velut diademate redimitus, manu librum magnum præferebat, & quæcumque loquebantur nonnisi clamores, & tonitrua imitabant. Innuunt hæc omnia, qualis esse debeat extremi Iudicij præconis habitus, & agendi ratio. In primis Angelus sit oportet, & non homo; manu Euangeliorum librum præferat, vt diuinas scripturas intelligat; mentem instar Solis lucidam, vestem instar nubis simplicem habeat, vox nō hominem, sed leonem sonet, omniaque verba eius mera sint tonitrua ac fragores, ad quod alludens Propheta canit: [A voce tonitrui tui formidabunt.] *Apoc. 10.* *Psal. 103.*

Vox inquam tonitrui fragores imitetur, vt diem, qualis nulla hactenus extitit, aut extabit aliquando describat; diem qua videbuntur, quæ nunquam visa sunt, qua [Erit tribulatio, qualis non fuit, ex quo gētes esse cœperunt.] Tunc nempe cum calamitas, afflictio, & miseria ad summum deuenerint. Quidquid hic vidimus, aut factum audiuimus hactenus, non nisi præludia quædam, & velitationes vmbratiles fuere; at tunc conflictus vniuersalis erit, ac grā- *Matt. 24.*

do,

do, rubigoq. communis vniuersum orbem destruet. Ingens profectò calamitas fuit Samaritanorum, quando leones desertis, ad peccatorum castigationẽ emissi, vrbem introierunt, paruulos deuorarũt, homines dilaniãtur, & miserandã lõgè, lateq. stragẽ ediderunt. Dirum sanè fuit agmen, in quo belluæ militum vngues armorum, iubæ galearum, rugitus loco tubarum fuere. At miserabilior adhuc futura est extremi diei calamitas, quando non modo leones, sed varia monstrorum genera cauernis egrediẽtur, & pisces mari, aues cælo, mortui sepulcris prodibunt. Quænam obsecro tympana erunt audire elementorum fragores, & agitationes, quis conflictus, videre motus, & concussiones montium? quænam strages, cernere animalia cum hominibus ab igne deuorari? [Erit tunc. s. tribulatio, qualis non fuit, ex quo gentes esse cœperunt.]

4. Reg. 17

Mat. 24.

Grauis quoque calamitas & tribulatio Gabaonitarum fuit, quando manum cum Hebræis conferentes, ita se ab eorum agmine vndique videre cinctos, nulla vt ratione euadere aut fuga sibi consulere potuerint: si enim terram intuerentur, Hebræis eadem cooperta erat, qui sub duce Iosue strenuè admodũ decertabant: ipse adhęc armorum fulgor oculos perstringebat, clamores vincentium auribus insonantes auditum obtundebant, & quocunque oculos verterent, mortis imaginem videbant, si autem montes respicerent, cernebant Mosem precibus Deum placantem, victoriamque enixe deposcentem: si Solem inimicum & aduersarium sibi eum sentiebant, qui scilicet in perniciem Gabaon coniurans in medio cursu, quo Hebręis diutius eluceret, herebat. At nonnisi ludicra hęc sunt, si cum tribulatione, quę iudiciũ pręcessura est conferantur: tunc siquidem omnia aduersus peccatorem insurgent, omnis tunc salutis ianua occlusa, ac desperationis reserata erit: quocunque

Iob 10.

que

que namque se verterit, sese irretitium cernet; si oculum sursum erigat, Iudicem videbit inexorabilem; si deorsum vertat, infernale barathrum patens; si à dextris, Angeli indignantes, si à sinistris, dæmones sæuientes & accusantes adstabunt, circumquaq; denique ignem inexstinguibilem, atque sexcentas alias calamitates cernet. Adeò vt tunc futura sit tribulatio, qualis ab hominum memoria fuisse nusquam legitur.

Ingens etiam fuit tribulatio excidij Ierosolymitani, quam Dominus Iesus sibi ob oculos ponens lacrymatus est, quando tot excelsæ turres, tot superba palatia, & murorum propugnacula hostili manu euersa sunt, & ad terram conciderunt: quando magnificum illud templum, quo nullum in ore erat augustius, ab igne consumptum est, & in cineres redactum: quādo milites sacerdotum sanguinem effuderunt, infantes cunis extractos iugularunt, parietibus illiserunt, senes & decrepitos magna crudelitate velut victimas ante aras & per compita trucidarunt; matronas crinibus abreptas per plateas miserum in modum traxerunt, filias publicè ante parentum oculos violarunt, omniaque sanguine & cæde permiscuerunt.

Ipsa tamen Iudicij calamitas grauior futura est: tunc namque non vrbs vna, sed quotquot in orbe sunt vrbes euertentur, & in fauillas redigentur, omnes arces & propugnacula cōcident, omnes montes solo æquabūtur, arbores cū radicibus euellentur, animalia præ angustia & incendio exspirabunt, templa prosternentur, & quotquot iam in orbe sunt moles, iniuriam cęlo facturæ, in cineres & puluerem conuertentur; tunc quoque terra ac mare ardebunt, cœli turbabuntur, homines eiulabunt, aereæ regiones tonitru ac fragore horrendum in modum boabunt, omnes, denique creaturæ

concitabuntur ac trement.[Erit]namque[tribulatio qualis non fuit.]

Matt. 24

Hæc porro tribulatio quatuor in rebus sita est. Primo namq; tunc apparebit signum nouum, quod ab omnibus conspici poterit, quod ab Euangelistis [signum filij hominis]appellatur. Per qnod Origenes gloriam designari putat,quã Christus sibi in cru ce moriendo comparauit: adeò vt sensus sit Christũ tanta cum maiestate & gloria ad iudicium venturum,vt nemo dubitare possit,quin ipse,& non alius, Iudex futurus sit. Auctor operis imperfecti hic flagrorum vibices, & cicatrices clauorum quibus cruci affixus fuit,intelligit. At communis Patrum semper opinio fuit, per signum hoc nõnisi Crucem Christi, quæ vexillnm eius est,designari,ita scilicet exponunt Beda, Euthymius, Theophylactus ac Hieronymus.

Quatuor in rebus hæc tribulatio sita est.

Matt. 24

Erit scilicet signum hoc, cuius olim figura in deserto Sinai à Moyse erecta fuit,quæ à serpentũ morsibus intuentes immunes reddebat, [Fac serpentem æneum,& pone eum pro signo.] Erit signum thau, quod frontibus hominũ insculptum à morte eos & angeli exterminatores gladio defẽdebat:& vt Thau postrema alphabeti Hebraici littera est, ita crux Christi vltimum legis Mosaicæ membrum fuit. [Et signa thau super frontes virorum gementium &c.] signũ inq̃,purpureum,per quod Raab Ierichũtina, & omnis eius cognatio ab excidio & cæde immunis extitit.Signũ quoque pacis & fœderis, quod mox à diluuio daturum se Dominus promisit, [Hoc est signum fœderis, quod do inter me & vos, & omnem animam viuentem.] Signaculũ quod sponsus in Canticis dilectam in corde,velut arrham & pignus amoris,quem sanctè ei iurauerat,gestare cupiebat, [Pone me vt signaculũ super cor tuũ, & super brachiũ tuum.Denique signũ cui multos cõtradicturos Propheta vaticinatur, [Et in signũ cui contradicetur.]

Crux futura signũ filij hominis quod in iudicio apparebit.

Num. 21.

Ezech. 9.

Iob. 2.

Gen. 9.

Cant. 8.

Signum,

Signum, quod longe quam prius, aliam naturam induet: nam crux quæ prius amoris, pacis, fœderis ſignum erat, quæ peccatorum ſpes, afflictorum ſolamen, ac miſerorum refugium ſolebat eſſe, iam belli ſignum & nota, calamitatis prognoſticō, impijs terrori, peccatoribus ruina, gentibus mors futura eſt. O ſignum terribile ac metuendum; ſigna namque quæ in Sole, Luna, ſtelliſque apparebunt, nōniſi vmbratica & leuia, ſi cum ſigno filij hominis comparentur, videbuntur. Illa non niſi homines, hoc etiam Angelos percellet: [Et virtutes cœlorum mouebuntur,] atque omnes orbis incolas coget ingemiſcere; [Plangent ſe ſuper omnes tribus terræ.)

Luc. 2. Crux terrori erit improbis in die iudicij. *Matt.* 24. *Apoc.* 1.

Quid igitur tunc facies peccator infelix? quo fugias non habebis, nullum tibi reſtabit aſylum, omnis tunc ſpes tua perierit. Adam olim iudicio ſe ſiſtere coactus abſcondit ſe, & poſt vmbram arboris delituit; [Abſcōdit ſe in medio arboris paradiſi.] quod non temerè, ſed cum myſterij alicuius indicio factū eſt. Demōſtrauit inſcius, crucis arborem verum peccatoribus, cum à Deo ad necem conquiruntur, refugium eſſe. At in die illo extremo omnia ſecùs euenient. Iacob quoque in patriam reuerſus, idola quæ è domo Laban ſoceri clam ſuſtulerat, ad radicem arboris Terebinthi ſepeliuit, quo nil denotatur aliud, quàm omnem ſcelerum idololatriam quæ in domo Adam regnarat, aliquando ad nonæ terebinthi, crucem intelligo, radicem ſepeliendam. Hæc quidem ante iudicij diem, ſed in ipſo nulla amplius ſalutis in ea inueniendę ſpes ſupereſt, arbor nulla ſalutaris tunc futura eſt, ipſa quin etiam crucis tunc noxia & hoſtilis erit. Illa ſiquidem, quæ olim in terra plantata fuit, tunc in cœlo conſpicua vniuerſis apparebit. [Hoc ſignum crucis erit in cœlo, cum Dominus ad iudicandum, venerit,

In die iudicij quo fugiat nō habebit peccator. *Gen.* 3.

An non hoc miſerum ac verè deplorandum erit

summe Deus; Ea ipsa nocte qua Aegypti primogeniti ab Angelo interfecti sunt, oĩa regni idola ad terrã deiecta sũt, vt è verbis illis Exodi intelligitur, [In cũctis Dijs Aegypti faciã mirabilia.] Adeò vt matres manè strato surgentes, primogenitosq; suos interemptos cernentes, cum lararium, dijs penatibus supplicaturæ, sortemq; ac calamitatem suam enarraturæ, ingresse essent, non parum perculsæ fuerint, cum eos manibus, brachijs, capite truncos, solo prostratos viderũt: patres verò dolore acti propemodum exanimati sint, cum in templa, hic ad Isidem, ille ad serapidem, ad Anubim alius inuocandum, fugientes, eosdem ad terram collapsos videre: ita vt summus per vniuersum regnũ dolor & gemitus exaudiretur. Idipsum, & ne dicam, deterius quid, in die iudicij peccatoribus eueniet, in quo nõ primogeniti modo, sed omnes mundi incolæ cognatioque interibunt: tunc namque, cum domo egredi, & ad templa velut ad loca tutiora confugere, diuinam opem, Deiparæ & sanctorum omnium intercessionem crucisq; huius merita imploraturæ, parabunt; omnia hæc euersa & ad terram quodammodo collapsa reperient, Deum scilicet iratum, Deiparam indignantem, Sanctos ad iracundiam concitatos, & crucem exitium & interitum minitantem. An non igitur hæc tribulatio est, qualis ab initio non fuit?

Exod. 12.

Tuba horribilis omnes ante thronum conuocabit.

Secundo, tuba illa terribilis per omnes mundi regiones reboans, magnum timorem mortalibus incutiet: Illa illa boatu suo palatijs exciebit reges, thalamis Principes, officinis opifices, musęis Philosophos: pisces quin etiam mari, aues aere, monstra cauernis, mortuos denique sepulchris: idque non triduo, aut tribus horis, sed per omnes orbis angulos strepens; vt cuncti se coram iudice sistant.

Tuba mirum spargens sonum

Per

Per ſepulchra regionum
Coget omnes ante thronum.

Ad terribilẽ hunc boatũ oẽs plangẽt & ingemiſcẽt, mũdus in lacrymas reſoluetur, cũ finem ſuum inſtare, ruinam imminere, excidiumque vicinũ eſſe perſpexerit. [Tunc plangent oẽs tribus terræ:] plangent inq̃, quia hoies emorientur, mundus ardebit, Angeli cœlo à ſummo Iudice miſſi deſcendẽt; [Et mittet Angelos ſuos] vt aũt Deus eẽ demõſtretur, dr̃ [ſuos] atq; ita p̃dixerat pſalmiſta, [Qui facis Angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos ignẽ vrentẽ.] Plangẽt, quia videbunt Præſidem ſumma cũ potẽtia ac maieſtate deſcendẽtem, nubibus inſidentem, Angelis comitatum, igne circũſeptum; ipſum quinetiã clamantem audient, & in media tempeſtate ambulantem: Vnde Pſalmiſta; [Deus manifeſtè veniet, & nõ ſilebit: ignis in cõſpectu eius exardeſcet & in circuitu eius tempeſtas valida,] dicitur [in circuitu,] quia tam ſurſum quàm deorſum, tam hic quàm illic tempeſtas erit, in cœlo, in terra, aere, mari & mundo, quæ per tubam præuiam inſtare denuntiabitur. *Apoc. 1.* *Matt. 24* *Pſal. 103.* *Pſal. 44.*

Verane hęc tuba erit? nequaquam, ſed metaphorica hac locutione horrenda quædam & terribilis ac ſemirauca, qualis eſt tubæ ſonantis, vox deſignatur; qualem Ioannes audiuiſſe ſe Apocalypſeos primo, quarto, atque vndeviceſimo capite ait: [Tanquã vox aquarũ multarũ,] &, [Audiui quaſi vocem tubæ.] Ducta aliquorum iudicio, metaphora ab antiqua Iudæorum conſuetudine, qui ſono tubæ conuocare tribus ſolebant, vt è libro Numerorum, & Iſaię prophetia colligere eſt: quamuis alij à caſtris & bellis eam deriuatam putent. In prælijs namque tubarum vſus eſt non modo ad manipulos diſperſos colligendos, verum etiam ad hoſtibus metum formidinemque inferendum. Ita namque trias quæ- *Non erit tuba hæc, verè tuba.* *Num. 10.* *Iſai. 27.*

dam Prophetarum hocce cõfirmat, in primis Isaias,
Isai. 18. [Oẽs habitatores orbis qui moramini in terra, cũ clamatum fuerit signum in montibus, videbitis, & clangorem tubę audietis,] deinde Sophonias, [Dies tubę & clangoris super ciuitates munitas.] Postremo Zacharias: [Dominus Deus super eos videbitur, & exibit vt fulgur iaculum eius & Dominus Deus in tuba canet.] singuli ecce tubarum meminere.

Sophon. 1
Zach. 9.

Tubæ quoque regiæ maiestatis signum ac nota sunt: atque ideo in Salomonis inauguratione statim ac populus sonitum buccinæ audiuit, exclamauit voce magna, [Viuat rex Salomon.] Idcircò Dñs, totum mundum iudicaturus, quò se Regem Regum esse demonstret, atque eum, de quo in Psalmis mentio est, [Ego autem constitutus sum rex ab eo, super montem sanctum eius, buccinam ac tubam præmittet, [Cum tuba & voce magna.

Tuba signum regię maiestatis.
3. Reg. 1.
Psal. 2.
Matt. 24

Sunt etiam futuri belli iudicium: ita namque Gedeon Madianitis bellum indixit, quos etiam sonitu tubarum & testeorum vasorum collisione perterritos in fugam egit ac deleuit. Bethulienses etiam dum aciem Holophernis fugam capessere viderent, Buccinas inflantes eandem prosecuti sunt, victoriamque & spolia luculentissima retulerunt. Ita in tremendo illo iudicij die tuba perstrepet ac clãget, quo omnes bellum hominibus, animalibus, atque adeò vniuersis creaturis indictum esse intelligant: Omnes itaq; creaturæ tunc in armis erunt, omnes terræ incolæ, summi Imperatoris iussu, tunc vnum in locum coaceruabuntur, [Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad vltionẽ inimicorum.] An non igitur pertimesces infœlix peccator, cùm Creatorem & creaturas aduersum te insurgere, bellumque tibi videbis indicere?

Iud. 7.
Iudit. 15.
Sap. 5.

In Numeris dicitur buccinæ sonus signum profectionis & conuasationis esse, [Et iuxta hunc modum reli-

Num. 10

reli qui facient vlulantibus tubis in profectionem.] Ipſum de die iudicij ſentiendum eſt. Cum.n.horribilis illa tuba inſonuerit, ſignum erit, omnes omnino creaturas profectionem inſtituere atq; exire debere, Angelos & Sanctos cœlo, diabolos ac damnatos tartaro, viuentes terra, mortuos ſepulcris, & coram Iudice apparere. [Erit ſignum in profectionē.] *Num.* 10
ſignum eſſe moriendum, palatijs exeundum, domibus auratis egrediendũ, diuitias relinquendas, amori mulierum vale dicendum, ſodalitia & ſympoſia deſerenda, vitæque prę̨teritæ rationem reddendam. *Mat.* 24.
[Tunc erit tribulatio magna, qualis non fuit, &c.]

Tertio tribulationem hanc augebit grauis illa preſſura, & perturbatio gentium omnium, quæ tũc in mundo reperientur: [Et in terris preſſura gentiũ] *Luc.* 21.
nihil enim, præter lacrymas, triſtitiam, anguſtiam, tunc per vniuerſum orbem videre erit. Expreſſit hoc Eſdras, dum ait: [Cum venerit dies preſſuræ, & *4. Eſd.* 2.
anguſtiæ, alij plorabunt, & triſtes erunt, &c.] Hunc diem Dominus reſpexit, dum in Euangelio dixit: *Io.* 16.
[In mundo preſſuram habebitis.] At quinque è cauſis preſſura hæc originem ſumet. Primo, ob hæreſes, & errores. Nam, vt benè notauit Chryſ. quemadmodum qui in extremis verſantur, varia agitare animo ſolēt, inq. plurima diſtrahi; ita mundo exſpirante, & ad finem declinante varij oborientur errores & hæreſę̨s, quibus credentium animi in diuerſa ſcindentur. Idcirco bene filius Dei admonuit: [Videte ne *Mat.* 24.
quis vos ſeducat. Multi enim veniēt in nomine meo] Secundo ob bella, & aſſidua prælia. Dominus ſiquidem, cũ diſcipuli aduentus illius ſigna peterent, hę̨c in primis poſuit. [Audituri eſtis pr̨ę̨lia: videte ne turbemini. Surget.n. gens contra gentē.] Tertio, ob im- *Mar.* 13
menſam famem, quæ vt plurimum poſt bella ſequi ſolet: nam in Ieroſolymitano obſidio tanta rerũ penuria fuit, vt proprios matres deuorauerint filios.

futurum putatis post diuturna illa prælia, quæ mundus finiendus videbit, in quibus maxima vbicumq; terrarũ strages edetur? Huc accedat, & pestis morsque plurimorum repentina. Horrendus denique terræ motus, qui vtrumque mundi cardinem concutiet, mundumque vniuersum sede, quodammodo mouebit, atque in tantum omnes percellet, vt lacrymantibus oculis confessuri sint, nihil se horribilius, aut calamitosius vnquam vidisse.

Quarta tribulationis huius causa, erit veneranda illa maiestas & furor intolerabilis iudicis, ante quem omnes nos comparere oportet, vt de vniuersæ vitæ ratione diiudicemur. Tam rigidus autem, ac seuerus ille futurus est, vt oculi flammarum instar scintillaturi sint, manus minas intentaturæ, pedes in vindictam properaturæ, seueritatē vultus, tonitrua lingua demonstratura. Ira autem eius, & furor verbis exprimi, aut oratione comprehendi nequit; nam & hic ignorantiam suam confessi sunt Prophetæ:

Ps. 89. [Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore iram tuam dinumerare?]

Nemo se hoc in iudicio poterit abscondere. Ipse enim iudex est, cuius nemo vultum poterit declinare, [Quia videbunt filium hominis,] ante quem nemo peccata celare, quia veniet in nube, id est, magna scientia instructus: cuius nemo etiam potentiæ resistere, quia veniet [cum potestate magna:]

Mat. 24. quem nemo precibus flectere, quia in maiestate præsidebit. At iudex adeò rigidus, ac seuerus, vt opera etiam bona, ac meritoria disquisiturus, ac iudicaturus sit. Vnde ipse de se: Cum accepero tempus, ego

Ps. 74. iustitias iudicabo, id est, opera iustorum, ac bona: nō ait se homicidia, furta, sacrilegia, aliaq. scelera diiudicaturum, sed virtutes, ipsasq. iustitias. Iudex adeò terribilis, vt etiam recti, diuinorumq. mandatorum obseruantes vix eidem respōdere ausuri sint. Dauid idcircò Dominum orauit dicens: [Ne intres in iudicium

cium cum seruo tuo,] perinde ac si dixisset, in tantũ domine Iudex iudicia tua perhorresco, vt me ab ijs liberatum velim; neue vitam meam rogo disquiras accuratius, ne quæ forte inscio mihi macula adhæ- rescat. Eheu! si serui Dei iudicium metuunt, quid carnis mancipia, mundi, passionumque suarum ser- ui facturi sunt? quomodo iudicium hoc subeat dia- boli seruus, si magistri seruus hoc ipsum in tantum perhorrescit? Monuit olim Isaias suos, vt ab homine cauerent, cuius spiritus in naribus. Loquebatur hic haud dubiè de iudice nostro; qui ad instar hominis iudicio huic præsidebit. Et quoniam iræ signum pu- tatur, spirare naribus: denotare voluit, iudicem hũc iram, ac choleram tunc assumpturum, quam in iudi candos exercebit. Quamobrem caueant diligenter homines, ne eum dum viuunt offendant, ac proinde iratum experiantur. *Ps. 142.* *Isa. 2.*

Iob Propheta inter cetera, quæ deprecari solebat, petebat ne se visus hominis aspiceret. De quo eum homine locutum putatis? non nisi de illo, qui in for- ma nos hominis iudicaturus est, sed hominis indi- gnantis, & ira inflati, cuius se vultum Propheta su- stinere posse diffidebat, vt in inferno delitescere se malle, quam furorem eius preferre dicat: [Quis mi hi hoc tribuat, vt in inferno protegas me, donec per- transeat furor tuus? *Iob 7.* *Iob 14.*

Docent Pierius, & Eusebius de præparatione Euã gelica vario Aegyptios schemate Iudicem expressis- se. Pingebant hominem grandæuum, qui varias capite plumas præferret, veste hyacinthina indutũm, manu dextra sceptrum, sinistra circulum è stellis cõ textum præferentem, ore autem gladius anceps e- grediebatur. Picturam hanc dum intueor, iudicem nostrum videre videor. Aetatem namque habet, qui nimirum ab omni æternitate fuit, ideo a Danie- le; [Antiquus dierum] nuncupatur. Sceptrum hoc *Dan. 7.*

maie-

maiestatem, vestis cærulea diuinitatem, circulus æternitatem denotat; plumæ autem consiliorum eius sublimitatem; vtpotè quæ a vobis comprehendi nequeant. Exclamant hic Apostolus: [O altitudo diuinarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius?] gladius autem anceps, verborum, sententiæq. illius fulmina, quæ tunc ore illius egredientur designant.

Rom. 11.

Quod autem gentiles fortuitò, atque ex ingenio expressere, idipsum Propheta a Deo inspiratus graphicè depinxit. Vidisse namque se ait antiquum dierum, vestitum lino, cuius facies instar fulguris, oculi instar lampadis ardentis rutilabant. Mirabilis profectò visio, atque suis Iudicem nostrum coloribus ad viuum depingat. Linea veste indutus inducitur, vt enormem tunc vestium luxum & exoticas vestiendi formas coarguat: oculi quoque flammantes, ac scintillantes dicuntur, vt insinuetur nihil eum posse fugere, omniaque penitissimè penetraturum. Facies autem fulguris furorem, seueritatemque, quam tunc assumet designat. Dauid autem, vir licet sanctissimus, hanc pertimescens, dominum rogat: [Auerte faciem tuam a peccatis meis.] Idest, a me, obsecro Domine oculos auerte, tuam ipsius contemplare essentiam, aut Angelorum naturam, non verò peccatoris malitiam: intuere quidquid volueris, modò iniquitates meas, sceleraque non consideres.

Dan. 10.

Ps. 50.

Vultus porrò Iudicis huius, adeò terribilis erit, vt Prophetæ eum a quoquam infracto, & irretorto oculo conspici posse negent, quin ad tantum rigorem fulgurque conniueat; imò ne cogitare quidem de eo aliquem sine metu posse. Audiamus quid de his Malachias dicat. [Quis poterit cogitare diem aduentus eius, aut quis stabit ad videndum eum?] A-

Mal. 3.

deo

deò vt & ipsi Angeli coram Iudice hoc stantes trepi daturi sint, eiusque iustitiam formidaturi. Quin & Bernardus verba illa Abacuc 3.cap.exponens: [Contriti sunt montes sæculi, incuruati sunt colles mundi, ab itineribus æternitatis eius:] ait per colles hos mund i, Angelos designari, qui iudicem æstuantem, flammentemque, longamque per hæc sæcula æternitatē imminere videntes, trepidabunt, & plangent. *in ps.90.*

Graue igitur erit, ac durum coram iudice hoc cōparere; durius, eius choleram ac furorem sustinere, at omnium durissimum, illius interrogatis respondere, seuerumque ius examen subire. Si enim fratres Ioseph perculsi, & pauidi fuere, cum dicentem eum in Aegypti audiuere: [Ego sum frater vester Iosep.] delictorum, quę in eum admiserant memores; quid peccatores obsecro facient, tot sceleribus cooperti, cum non Aegypti Dominum, sed totius orbis Monarcham conspecturi sunt, in quem toties deliquere, & quem debita pęnitentiæ non placauere. Quid hic auari facient, cum illum pręsidere iudicio cernent, qui toto vitę tempore adeo inops fuit, vt nō haberet vbi lassum caput reclinaret? superbi, quid hic acturi, quando iudicem hūc cruce onustum fuisse, & ad imum terrę centrum sese dimisisse conspicient? Ambitiosi an non hic trement, cum eum qui eos iudicaturus est, regnum ad quod natus erat, declinasse considerabunt? At lucrones & ventris mancipia, quonam se loco abscondent, videntes ab eo se iudicandos, qui felle & aceto potatus fuit? O tribulatio incomparabilis, & afflictio intolerabilis. *Nemo iudici poterit respōdere.* *Gen.45.*

Verè, inquam, tribulatio incomparabilis, pœnaque nequaquam ferenda, quando a iudice coarguentur, ingratitudinisque singularis accusabuntur, quando, inquam, ipse delicta omnia exprobrabit, dicens: [Esuriui, & non dedistis mihi manducare.] O dolor, ò cruciatus, ob frustum panis, calicem aquę frig- *Peccatoribus graue erit a iudice hoc coargui.* *Mat.25.*

frigidæ pauperi denegatum, regno cœlorum, & æterna beatitudine excidiſſe? Eliſæus Propheta grauiter ægrotans lecto decumbebat, hunc Rex Ioas, cum inuiſiſſet, Propheta beneficij a Rege accepti memor, victoriam quam de Syris, aduerſus quos tunc bellum gerebat relaturus erat, prædixit, & ait; Affer arcum & ſagittas, quo facto, ait: Pone manum tuam ſuper arcum, cui et Propheta dein ſuam impoſuit; & ita aduerſus Syriam telum direxere. Rex inſolitum hunc agendi modum demiratus, iaculatus quidem eſt, ſed neſcio qua torpedine in iaculando non perrexit, at bis, terue eiaculatus ſuperſedit.

4.Reg.13. Quamobrē vir Dei iratus ait ei: [Si percuſſiſſes quinquies, aut ſexies, ſiue ſepties, percuſſiſſes Syriam, vſque ad conſummationem.] Cogitate hic vobiſcum, Auditores, quam hoc illi auditu graue fuerit; an nō putamus eum negligentiam, & inertiam ſuam culpaſſe, quod cum tantillo labore vniuerſam Syriam ſubijcere imperio potuiſſet, vecordia tamen ſua id facere neglexerit? At maior mihi credite futura eſt impiorum querimonia, lamentatioque, quando nimirum Deus, negligentiam illorum corripiens, magna ijs indignatione exprobrabit, quam exigua regnum cœlorum voluptatula amiſerint, quod tamen vel fruſto panis, aut hauſtu aquæ frigidæ ſibi parare potuiſſent. O caſum amarū, ac tribul. intollerabilē!

Vere tribulationem magnam, quæ nec verbis exprimi, quin nec ingenio poteſt comprehendi. In cuius rei ſignum Ioannes in Apocalypſi audiſſe ſe ait, *Apoc.10.* ſeptem tonitrua, quibus totum ſedibus conuellendum orbem putabat, quæ cum ſcribere & chartæ mandare decreuiſſet, ſubito vocem audiuit, qua ſcribere vetabatur, [Noli ſcribere.] fieri enim non poteſt, vt hos aliquis fragores exprimat, imò temerarium eſt, eoſdem velle mente comprehendere. Fragores hi tonitruaq. figura ſunt & imago eorum, quæ

diem

diem iudicij præcessera sunt, quæ describere nemo, nec ingenio poterit comprehẽdere. Atq; ideo etiam manum ab ijsdem describendis auoco, vos tantum exhortans, vt auditis tonitruis a fulmine saltem immunes vos præstetis:ideoq.verba Mosis,quibus Israelitas allocutus est producam.

[Vos vidistis vniuersa,quæ fecit Dominus coram vobis, in terra Aegypti. Tentationes magnas,quas viderunt oculi tui,signa illa,portentaque,& non dedit vobis Dominus cor intelligens, & oculos videntes,& aures,quę possent audire vsque in præsentem diem,&c.] Vos igitur ijsdem hodierna die verbis cõpello: Vidistis oculis vestris, atq; auribus audiuistis, quidquid summus ille Iudex in die iudicij facturus est, audiuistis inquam signa illa mirabilia, prodigia illa terribilia,tentationes illas insolitas, deliquias Solis, pallorem Lunæ, stellarum deturbationem,aeris tempestatem,terræ motus, ac totius vniuersi concussionem & excidium, fierine igitur poterit, vt animo hæc non voluatis, videntes non videatis, & audientes non audiatis. *Deut. 29.*

Omnes tribus filiorum Israel cum in Sichem cõuenissent, ac Iosuem admonentem audiuissent, qui eosdem ad fidelitatem Deo exhibendam,cultusquę diuini obseruationem adhortatus erat, hunc in modum responderunt: [Absit a nobis vt relinquamus Dominum,& seruiamus dijs alienis:Dominus Deus noster ipse eduxit nos, & patres nostros de terra Aegypti,&c. fecitque videntibus nobis signa ingentia.] Sola ecce signorum, quæ populus hic in exitu Israel de Aegypto viderat,memoria plus apud eum ponderis, quam longa ducis oratio habebat. Si tantũ hæc apud Hebræos rebellioni assuetos, rerũq.nouarũ cupidos potuere, vt eos in diuino seruitio confirmarent;apud Christianos an nõ maius momentũ habeat horrendorũ signorũ, quorũ quotidie m[illegible] *Iosu. 24.*

nem fieri audiunt, quæque extremi iudicij, quando vniuersus orbis mundo velut Aegypto egredietur, tempore accident, memoria? An non illa plus viriū, auctoritatisque, quam omnes Concionatorum demonstrationes, & argumenta, ad animas in timore Dei continendas, inque diuino obsequio confirmandas obtineat?

1. *Par.*16 Nihil ad peccati iter impediendum validius, quam iudicij extremi memoria.

Dauid Rex cum Arcam fœderis in tabernaculo collocasset, ministrosque sacrorum, & cantores, qui diuinas laudes concinerent, constituisset, his populum verbis allocutus est: [Recordamini mirabilia eius quæ fecit, signorum illius, & iudiciorum eius.] Ijsdem vos hodie verbis, Christiani, alloquor: Recordamini obsecro mirabilium, quæ Deus extremo iudicio editurus est, mementote signorum, quæ in Sole, Luna, & stellis apparebunt, & inprimis seueræ illius sententiæ, ac fulminis iudiciorum, quæ sacro illius ore prodibunt: & si quæ in mundo habentur, quæ a peccando auocent, hoc vnum inter cetera præcipuum censeo.

Ps. 6. Propheta Regius cum Psalmo sexto, quem totum de iudicio Augustinus interpretatur, superborum, tumidorumque fastum comprimere, impiorumque malitiam inhibere satageret, postquam Iliadem calamitatum ijs euenturarum enarrasset, ita tandem

Ps. 7. sermonem conclusit: [Exurge Domine, & exaltetur

Ps. 9. manus tua, &c. Iudicare pupillo, & humili, vt non apponat vltra magnificare se homo super terram.] Insinuare vult, & ipse ego cum illo, nihil in hoc mūdo ad peccatoris cornua deijcienda, eiusque audaciam cohibendam efficacius, aut maioris ponderis reperiri, quam vt cogitet, compariturum aliquando iudicem, qui omnes etiam orphanos ac pupillos diiudicaturus sit.

Mirabilia profecto fuere arma illa, quib. Madia-

Iud. 7 nitas Gedeō superauit, quando suis turbas, lagenasque

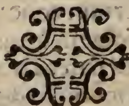
que vacuas, ac lampadas lagenis inclusas in manus dedit. Arma scilicet timoris Dei, quibus dæmonum, vitiorumque, quorum figura Madianitæ erant, agmina in fugam vertuntur, ac tandem etiam prosternuntur: Ecquæ enim ad timorem Domini ingerendum, arma sunt tuba, quæ in die iudicij clanget, omnesq. ad rationem reddendam compellet, si sæpius auribus nostris insonet; & lagenæ illæ collisæ, si sæpius ante oculos misera illa cadauera, lutea vasa, corporum nostrorum lagenas, quæ aliquando comminui, & collidi, sepulchrisq; ossibus hinc inde sparsis, includi debent, ponamus. Item ignis ille tartareus, qui perpetuò ardebit, aut ille, qui tempore iudicij totum mundum incendet? Non sunt igitur ad spirituales hostes superandos, arma aut meliora, aut efficaciora.

Hæc igitur in manus sumite Auditores, ijsque inimicorum impetum propulsate, in hoc timore perpetuò viuite, diei huius semper recordemini, atque in primis signorum, quæ hunc præcessura sunt, tenebrarum. s. quæ Phębi lumen offuscabunt, defectum qui tunc in Phębe apparebunt, ac ruinę quam tunc sidera incursura perhibentur. Ponite inquam vobis ob oculos perturbationē illam generalem, quę per vniuersum terrarum orbem inualescet, quando nimium intelligentię cęlestes palpitabunt, homines in desperationis abyssum ruent, cęli trepidabunt, elementa inter se conspirabunt, montes concutientur, turres, & arces ad terram concident, bestię morientur, terra tremet, oceanus intumescet, Natura ipsa obstupescet, infernus patens hiabit, totusque terrarum orbis dirissimo incendio deflagrabit, quando nimirum tribulatio erit, qualis non fuit, ex quo homines in terra viuere cœpere.

Tu vero summe, & metuende Iudex, ante cuius maiestate omnes nos comparere oportet, Pręses æterne,

terne, Iudex cœli, terræq. rex, nobis propitius esto, furorem tuum mitiga, iram compesce, tuarumq. te creaturarum tangat miseratio. Quis verò peccatis indulgeat, quis te ad iracundiam prouocet, si tam rigidè singula delicta examines? quid peccator agat, si ex rigore cum illo egerit? Vix iustus saluabitur, quid igitur impio fiet? Angeli trement, quid igitur acturi sunt homines? totus orbis planget, & eiulabit, quis securus esse poterit? Recordare obsecro Domine, creatos nos esse, vt saluemur, non vero vt animæ perniciem incurramus; ideoq. ostende nobis misericordiā tuam, iustitiam illam nimiam moderare, delictorū nostrorum memoriam exue, & quidquid nobis ad meritum deest, tua benignitate clementer supplere dignare. Placidam illam pro nobis sententiam [Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi,] Pronuntia, sententiam, scilicet, beatitudinis æternæ, cuius nos compotes reddat Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Amen.

Matt.25.

D O-

DOMINICA SECVNDA ADVENTVS.

Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi. Matth. 11.

FIGVRA.

ELias propheta cum igneo iam curru in aera mirabiliter ſubuectus eſſet; Prophetarum filij repentino illo diſceſſu, aut potius auocatione non parum perculſi fuere, atque in primis diſcipulus illius Eliſæus, qui eoſdem per montes, & conualles eius quærendi ergo deſtinauit; quē cum triduo quæſiuiſſent, nulla ratione inuenire, aut vbinam locorum ageret, intelligere potuerunt. Sciebat quidem Eliſæus a Deo illum in cælos raptum, ſed vt omnem ex animis eorum ſiniſtram opinionē, dubitationemque euelleret, huc, illucque eos emiſit vt illo minime reperto, vere in æthera ſubuectum crederent. Simile quid hodierno in Euangelio videre licet. Cum enim Meſſias in mundum iam veniſſet, & hunc Ioannis diſcipuli mirarentur, imò Meſſiam eſſe in animum ne inducere quidem poſſent; ad Chriſtum magiſter eos, quo certiores redde- 4.*Reg.* 2.

rentur, destinat; non quod ipse de rei veritate vlla ratione dubitaret, sed vt omnem dubitandi occasionem alijs præcideret, vt nimirum, visis quæ passim per Iudæam edebat miraculis, firmiter crederent eũ ipsum esse, & non alium, qui in mundo a longo iam tempore exspectus erat. Huius ipsum Dominicæ Euangelio declaratur, quod præsenti vobis concione exponere iam contendam: quod vt maiorem Messiæ gloriam, & viuacius Præcursoris eius Ioannis encomium cædat, Deiparæ patrocinio, Spiritus Paracliti opem postulemus, dicamusque omnes in genua prouoluti,

AVE MARIA.

Tribulatione probantur iusti. Sapientissimus mortalium Salomon, cum iustorũ sortem, beatitudinemq. describeret, tribulationibus eos, non secus ac flamma aurum, a Deo probari solere perhibet, eius hæc sunt verba: [Tanquam aurũ in fornace probauit electos Dominus.] adeo vt quod ignis, & caminus auro, hoc iustis sunt afflictiones, & tribulationes. Sapiẽti suffragatus est & Iob, qui hoc ipsum sese expertum tradit: [Quasi aurum, inquit, quod per ignem transit, probauit me Dominus.] Testantur idem omnes veteres Sancti, quorum omniũ nomine Dauid loqui, velut interpres, coactus, in genere cecinit: [Quoniam probasti nos Deus, igne nos examinasti, sicut examinatur argentum.]

Sap. 3. *Iob 23.* *Ps. 65.*

Ios. 6. In excidio & direptione Ierichuntina omnia in cineres & fauillas redacta sunt, præter aurum, argẽtum, & vasa ænea & ferrea, quæ in vsum suum reseruari voluit Dominus, quo in tabernaculo consecrarentur. Mirum profectò, rebus incendio cõsumptis, solum metallum iustum reseruari, quo Domino offerretur. At mysticè hic significatur, quod quemadmodum aurum, argentum, æs, & ferrum flammis resistit;

sistit; ita iusti ferro & ære duriores, igni tribulationum nequaquam cedant, sed, omnibus in vniuersali orbis ruina deperditis, & deletis, reseruentur, ac velut vasa in honorem Altissimi consecrata, eiusque seruitio dedicata, in diuinæ maiestatis thesauris seponantur, ac secludantur.

Et quoniam thesaurorum mentio incidit, Dauid Vates cum quæcunque in domo Domini, diuinæque maiestatis thesauris reperiuntur recenseret, inprimis ventos & turbines enumerat, dicēs: [Qui producit ventos de thesauris suis.] Quotquot locum hunc attigere Patres, litera seposita, misticum consectantes sensum, per ventos hos, tribulationes, quas Deus, interea dum hic viuimus, terra, marique emittere consueuit; vt ijsdem iustis locupletet, ac ditet, intelligunt. Habet Deus diuitias, habet & thesauros: gloria inter diuitias reperitur: [Gloria & diuitiæ in domo eius.] Sed venti in thesauris illius reconduntur: [Qui producit ventos de thesauris suis.] Diuitiæ quidem omnibus communes sunt, sed in solos amicos thesauri hi tribulationum effunduntur, quibus eos hoc in mundo ditat.

Ps. 134.

Venti tribulationū in thesauro diuino.

Ps. 111.

Ps. 134.

Cum anxia illa sponsa, dilecto maxime in omnibus gratificari cupiens, quo eum in sui amorem excitaret, atq; omni uoluptate afficeret, hortulum exornasset, eumq. muro altissimo communisset, arbores in eo varias plantasset, fontibus vberrimis, atque limpidissimis torulos illius irrigasset, ac varijs eum floribus repleuisset; ventos inuitauit, vt hortum circumquaq; perflarent, sed ventos turbulentissimos, quales sunt Auster & Notus, Boreas, & Aquilo, quorū hi frigidi, & vehemētes, illi pluuij & nubili: [Surge Aquilo, & veni Auster; perfla hortum meum; & fluent aromata illius.] Electorum animę, veræ summi Dei sponsæ, velut horti quidam voluptatis, ac pomaria sunt, in quib. virtutū arbores, gratiarū fontes,

Cant. 4.

ac fluenta, bonorum, & sanctorum desideriorum flosculi, meritorum fructus consiti reperiuntur; quæ omnia excrescere, & exsurgere in altum nequeunt, nisi Austri, Aquilonesq. tribulationum insurgant, & eosdem perflent, qui quò turbolentiores & austeriores, quo & fauentiores, & meliores.

Apoc. 7. Angeli illi, de quibus in Apocalypsi, quos Deus ad terræ, maris, arborumq. excidium emiserat, priusquam rabiem suam exererent, ventorum alas continuere, ne terram & mare efflarent, & arbores, spiritu destitutæ animali, exarescerent. Diaboli quoque, Angeli illi exterminatores, quos Deus in mundi, hominumq. ruinam constituit, priusquam damnum aliquod inferant, tribulationum ventos sistunt, atque omni ratione impedire conantur, ne illi continentē, & firmam Religiosorum terram, inconstans mundanorum mare, atque proceras electionis arbores, idest, iustos afflent. Sciunt enim, omne ab ijs nostrū, ac totius orbis bonum & salutem animarum dependere; quibus flabris si careant, perniciem, infortunium, & ruinam sempiternam incurrāt, necesse est. Mare nanque, si venti in ipsum vires non exererent, ad quid foret vtile? terra quid sine Zephyri afflatu produceret? quos fructus progignerent arbores, si ventis non peterentur? Quænam vero in hominibus, si tribulationum expertes viuant, virtutes reperientur? Qui enim ventos hos excludit, omnes virtutes excludat, necesse est, dicendum est igitur, mundanos, quod ventos aduersos non sentiant, quod perpetuo prosperitatis tenore recreentur, & quiete assidua gaudeant, virtutum quoque fructibus non abundare. Quam quietem æmulatus quodammodo Propheta ait: [Zelaui super iniquos pacem peccatorum videns.] Perinde ac si dicere voluisset, fateor Domine, ac veniam deposco, me, cum iudiciorum tuorum abyssum penetrare nō valerem, reproborum

Impij nullis tribulationib. impetuntur.

Ps. 72.

borum paci inuidisse, eorumq. sortem, & beatitudinem, quæ illis perpetua erat, nullisq. tribulationum turbinibus permista exoptasse. Sed ne quid nimis, ò Vates. Nescis enim, nescis quantum turbines hi procellæq. vtilitatis afferant.

Cum in scriptura Eliæ raptus describitur, curru flammeo in cœlum subuectus, & turbine quodam procelloso velificãte sublatus dicitur. Per turbinem autem, & non per placidum aliquem ventum, vel auram, raptus traditur, vt legentibus constaret, per tribulationum turbines, & afflictionum procellas, quas in hac vita patiuntur, nõ vero per placidos prosperitatis, & lætitiæ fauonios, instar Eliæ in cælum se subuehendos. Nam vt venti festucas in altum, & in cælo tenus librant, ita tribulationes animas fidelium in altum sustollunt. *2. Reg. 2.* Tribulationes turbinib. conferuntur.

Hinc Ps. 24. quo in loco vulgata præfert: Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt. Hieron. ad fontes Hebraicos interpretatus legit: Tribulationes cor meum sursum ferre fecerunt. Idest, summa mundi prosperitas, voluptatesq. animum meum ad terram deiecere, & quodammodo affixere; sed tribulationes, & auersitas eundem auulserunt, & ad Deum contemplandum sustulerunt, vt mundo etiam bellũ indixerit. Atq; vt tonitrua stertentes excitant, tremorem incutiunt, hominumq. oculos adaperiũt: non secus & tribulationes, quæ animas peccatorum somno sepultas excitant, oculos homini aperiunt, formidinemq. inijciunt, ac paucis vt complectar, a terra, cui adhærescimus, violenter diuellunt. *Ps. 24.*

Quanto magis arca Noe fluctibus, & procellis agitabatur, tanto & cælo fiebat vicinior. Vita hæc, Auditores, merum diluuium est, ipsi iusti, arca sunt, & nauis, tribulationes, vndę & fluctus, quæ quo magis ingruunt, & frequentiores sunt, quo nauis euehatur sublimius, cœlo propior, a terra fiat remotior. Ec- *Gen. 7.* Tribulationib. cũ diluuii fluctib. comparati.

quod obsecro diluuium fuit Martyrium, & lapidatio Stephani? ecqui fluctus & procellæ, vehemens ille lapidum imber? qui tamen, quo densiùs in humeros illius ingruit, quò & magis eleuatur, vt terræ tandem conspectu amisso cælorum ianuas conspiciat; clametque voluptate perfusus: [Video cælos apertos, & Iesum stantem, &c.]

Act. 7.

Sæpius mecum demiratus sum, cur sponsa in Canticis, dilecti sui pulchritudinem, ac perfectiones describens, staturam eius palmæ comparet: [Statura tua assimilata est palmæ;] & cur alibi de seipsa dixerit. [Quasi palma exaltata sum in Libano;] atq; hæc tādem occurrit ratio, quod palma quo grauetur magis, quo & exurgat altius, cōtraq. pondus obnitatur: quæ & ingentis cuiusdam virtutis, nullaq. aduersitate domabilis emblema est. Mystice autem hic innuitur, animas, quæ vere Christi sponsæ sunt, quas fides in baptismate ei coniunxit, vt apud Prophetam legimus; [Sponsabo te mihi in fide,] palmæ persimiles esse: quo enim magis hic tribulationibus, & afflictionibus præmuntur, quo & caput erigunt altius, cælòque viciniores fiant, infractæ & inuictæ, nullisq. casibus succumbentes.

Eccl. 24. Cant. 7. Ose. 2.

Simile. Iusti instru méto musico collati.

Instrumēta musica prius manibus percuti debēt, quam sonitum edant, & quo feriuntur viuacius, & acutius, eo & sonant iucundius. Hoc quidam emblemate virtutem expressit: varia namq; instrumenta musica, vt testudines, tibias, citharas, cymbala, psalteria, & sistra, simul congessit, & hanc epigraphen addidit: ['Non percussa silent.] Cuius hic erat sensus: virtutem nisi percuteretur & moueretur, nullum edere sonitum, & iustos, probæque vitæ homines, qui verè instrumenta musica sunt, laudes diuinas quotidie decantantia, nisi ad viuum feriantur, & tribulationum plectro aut digitis hoc in mundo tāgantur, nullam famam acquirere, imò nec cognosci quidem.

at

at mox vt ab illis tangi cœpere, iucundissimum sonum edere & harmoniam suauissimam. Tunc demum virtus per nubila splendet, animus in dies excrescit, ac robur eorum exserere se per aduersitates incipit.

Exemplum nobis hodierni Euangelij lectio suppeditat, veram inquam virtutis imaginem Ioãnem Baptistam, deserti incolã, Eremitarum decus, pœnitentiæ speculũ, Messiæ prodromũ, regũ terrorem & flagellum, Angelũ deniq, celestẽ humano inclusum corpori; hodie scilicet ille carceri includitur, ferro grauatur, manus pedesq. vincitur, & supplicio destinatur, hinc ab incestuosa Herodiade, illinc a bipedũ crudelissimo Herode Tetrarcha ad necẽ quęsitus. Ingẽs profecto tribulatio, ingẽtes turbines & procellę: verum egregia etiam virtus, ingens animus, ac robur heroicum! quo enim plus affligitur, quo & maius meritum ostendit, & Dei gloriam, & animarum salutem magis cordi habet. Audite quid de eo dicat Euangelium. [Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi.] De Ioanne primum sermonem instituam, de vinculis, scilicet eius, captiuitate, carcere, deque discipulorum illius missione; deinde Christum in scenam producam, miracula patrantem, encomiaque, quæ in Ioannem plurima coronam vniuersa multitudine effudit, depromam. Auribus porrò me benignis, ac solita beneuolentia audite.

Ioã. Bapt. laudes.

Matt. 11.

Principio igitur, ipso Euangelij in limine, tristis ac luctuosa occurrit Tragœdia, qualem vix vnquam mundus exhibuit aut spectauit. Argumentum est, innocentissimi viri decollatio, idque ob diuini honoris zelum, & quod veritatem coram Rege truculentissimo non erubuerit confiteri. Actores sunt Herodes, Herodias, & Zachariæ filius Ioannes theatrum & scena, ipsa Regis Iudæorum aula: pro-

Crudelis tragędia Io. decollatio.

logum ipſe agam. Vt igitur quam gero perſonam re præſentem, eremicolam vobis ſanctiſſimum, qui viginti quinque ipſis annis deſertum incoluit, ac per ſolitudinem, ſingulari pænitentiæ, vitęque auſterioris exemplo vagatus eſt, exhibeo, cameli exuias indutum, locuſtis, & melle ſilueſtri victitantem, & hunc diuini honoris zelo actum, & animarum ſalutis ſiti æſtuantem, dum abominationes, quæ in regia perpetrabantur minimè ferret, hodie ſolitudine egredientem, Ieroſolymam petentem, & aulam Herodis ingreſſum his eum verbis corripientem; fama eſt Domine Rex, fratris te thalamum incæſtuoſo concubitu violare; atque ad hanc ipſe ſolitudine excitus vrbem adij, quo te peccati illius exormitatem, turpitudinemque edocerem, & officij te tui commonefacerem: incæſtus nanque te reum conſtituis, Deum ad iracundiam prouocas, omnibuſque ſubditis es offendiculo. Quamobrem rebus tuis proſpice, & ſaluti conſule; nam non licet tibi habere vxorem fratris tui Philippi.

Oratio Ioan. ad Herodem.

Fuere nonnuli, qui hanc Ioannis caſtigationem accuratius inquirentes, dixere Herodem ab eo reprehenſum, quod in legem Moſis peccaret, fratris vxorem ducendo, ex qua iam ille liberos ſuſcepiſſet. Sriptum ſiquidem eſt in lege. [Quando habuerint fratres ſimul, & vnus ex eis abſq; liberis fuerit, vxor defuncti non nubet alteri: ſed accipiet eam frater eius, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui: & primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, vt non deleatur nomen eius ex Iſrael.] Si vero ex defuncto liberi reſtabant, matrimonia hæc illicita & incæſtuoſa cenſebantur. Vtrum vero Philippus hic defunctus, an ſuperſtes fuerit, Herode vxorem illius ſibi ſacrilego connubio copulante, nemo, iuxta Auguſtinum, tutò dixerit. Eſt.n. incertum, conſtat tamen filiam ex eo ſuperſtitem fuiſſe, quam Euangelium nobis deſcribit.

Deut. 25.

li. de fid. et operib. c. 19.

bit. Quidquid sit, certum est, Herodem in legem diuinam, fratris vxorem sibi cupulando, peccasse, & merito a Ioanne idcirco reprehensum fuisse.

Alij verò, vt Tertullianus & Montanistæ, qui monogamiam afferentes a secundis nuptijs abhorrebãt aiunt, ideo Herodem castigatum fuisse, quod Herodiadem ducendo secundas nuptias adijsset: verum Iosephus & Illustriss. Cardinalis Baronius, ceteriq. Patres, alterius opinionis sunt: aiunt quippe Herodem ob solum incæstum & scandalum, quod ex eo subditi patiebantur, a Ioanne reprehensum fuisse. Atque hoc verba illius indicant: [Non licet tibi habere vxorem fratris tui.] Perinde ac si dixisset, multa quidem scio licita sunt Regibus, quæ alijs negantur at quæ ad legem diuinam spectant multo tibi minus, quam alijs inferioribus, violare licet. Scias igitur velim, fratris tibi vxorem copulando, diuinis te legibus aduersari, iustitiæ statum euertere, honorem tuum prostituere, famam offuscare, homines simul & Angelos offendere, & ea quæ tibi penitus illicita sunt agere.

l.18. Antiq. Iud. c. 7. Par. T. 1. an. Christi 31. Mat. 14. Mar. 6.

Sed ò ingratitudinem singularem! sancta hęc reprehẽsio & amica correctio infelici proh dolor! mercede compensatur, opus sanctum sanguineo donatur præmio, ipse præco carceri includitur, in iudiciũ vocatur, regem aduersarium patitur, aulicis purpuratis exosus est, & omnes eum ciues morte dignum censent. Et quamobrem? dicat Marcus: [Ipse Herodes misit, ac tenuit Ioannem, & misit eum in carcerem propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui.] Dux femina facti; S. virum in carcerem conijci impia iubet mulier; mulier scelesta, mulier, cuius incertum reprehendebat. Ecquænam, Deus bone rabies est, in amicum correctorem conspirare, medico mortem & necem moliri, omnes aduesus innocentem concitare non vereri eum, quem omnes, vt Messiam

Ingratitudo in S. Io.

Mar. 16.

Feminę ira extrema est.

ſiam ſuſpiciunt, honoris & decori limites tranſilire, virtutem calumniari, viros ſanctos carceri tradere, vinculis denique mācipare eum quem omnes velut Deum colunt & adorant? At nemo miretur, femina eſt; in qua nimirum furor & ira extrema ſunt, & omnem aliorum iram ſuperant. Vnde Eccleſiaſtes, [Breuis malitia ſuper malitiā mulieris.] Hinc Dominus, cū innuere vellet, Iſraelis ſe amplius miſereri nolle, ſed quaſi indignantem ſumma in eum ſeueritate animaduerſurum, filiam in ſcenam produxit, Prophetę quippe Oſee pręcepit, vt confeſtim vxorem duceret, primāq; q̄ ex ea ſuſciperet filiā, [ſine miſericordia,] nūcuparet, ꝓ nullā ampliùs Iſraeli miſericordiā eſſet oſtēſurus; [vocauit nomē eius, ſine miſericordia, q̄a nō addā vltrà miſereri domui Iacob.] Adeò vt nullū ad exprimendā malitiā crudelitatēq; aptius reperire emblema aut ſymbolū potuerit Deus, q̄ mulierem. Ignoſcent hic mihi, ſpero, honeſtæ ac piæ matres, nam nōni ſi impias & ſceleſtas mea iam ferit oratio.

Eccleſ. 25 *Oſe. 1.*

Zach. 5. Zacharias Propheta inter ceteras quas habuit viſiones, vidiſſe ſe ait mulierē in medio amphoræ conſtitutam maſſā plūbeam ore geſtantem. Cumque anxius hæreret & dubitans, quid portentū hoc deſignaret, dicētē audiuit angelū. [Hæc eſt impietas,] & profectò q̄ appoſitè ad propoſitū noſtrū; ad depingendam namq; impietatē & improbitatē nulla conuenietior haberi figura potuit, q̄ femina. Vt & interea hic de plumbo ꝙ ori eius inſertum erat, taceam, exiſtimo per amphoram & in fundibulū cui inſidet, ꝙ vtrimq; patet, nihilq; continere pōt, tacitè feminea garrulitatē deſignari, vt quæ hac & illac perfluat, nihilque celare poſſit; atque ideò forſitan aliam illam plumbum ore præferre, vt mulieri ſilentium cuſtodiendum eſſe demonſtretur. Sed ad malitiam eius cuius occaſione in hanc digreſſionem diſcendit, reuertatur oratio.

Impietatis figura.

Ioan-

Ioannes in Apoc. mira se quędam prodigia vidisse ait, & imprimis nouum quoddam locustarum genus, quas equis ad bella profecturis, similes fuisse scribit, caudas scorpionum, dentes leonum, & capillos mulierum habentes, & nocendi hominibus potestatem adeptas. Mirum profectò, Spiritum Sanctum, vt locustarum harum pestē exaggeret, omnem quæ in mundo haberi potest crudelitatem coaceruatem, vti rabiem equorum bellis assuetorum, virus scorpionum, dentes leonum, capiti earum velut malitiæ omnis & crudelitatis summum, feminæ capillos imponere voluisse: vt scilicet nihil in mundo virulentius ac deterius ea haberi posse demonstraret, ac malitia mulieris, non secùs atque aspidis veneno, virum occumbere & labefactari. *Apoc. 9.* Malitia mulieris oēm crudelitatem superat.

Idem alio in loco vidisse se scribit, feminā virulētā ac pestiferā, q̄ bestiæ septē capitib. instructę, & decē minitanti cornib. insideret, ac varia blasphemiarū nomina cōtineret, purpura & coccino indutā, auro fulgentē, ac crudelē quam quæ maximè, vtpote quæ sanctorū ac martyrū Iesu Christi sanguine ebria esset, & cui nomē, [Mater fornicationū & abominationū terræ.] Morali ænigmatis huius significatione seposita, ac literali maximè inhærendo, atq; allegoricam hinc inde permiscēdo, veram hic malitię muliebris imaginem proponi sentio. Nam quod bestiæ septicipiti, & decē armatę cornib. insidere dicatur, eius hic garrulitatem denotari existimo, vtpote quę plus quam alij septē sequatur, cum septem capita & linguas habeat, milleque artibus & technis instructa sit, quarum figura decem illa cornua esse perhibentur, at hęc nonnisi peruersitatem illius explicāt, quia nomina eius blasphemijs & maledicentia plena sint. Purpura porro & auri fulgor, superbiam & fastum denotant; sanguis autem quo ebria fingitur, crudelitatem. *Apoc. 17.*

Herodias per meretricem Babylonicā denotatur.

Vera quin etiam hic Herodiadis nostræ imago repræsentatur, & in hac meretrice, velut in tabula, mores eius & agendi ratio ad viuum depicta leguntur. Videte enim, vt hodie instar belluæ truculentissimæ desæuiat, spumet, efferascat, mille hodie cornua assumat, mille technas machinetur, quo de innocuo sanctoque viro vindictam sumat. Videte quin etiam, vt turgeat & superbiat, quæ & reginæ luxum ac ornatum præferat, regiaque pellex sit. Videte quam verè fornicationum, abominationum, & incestum omnium in Iudæa mater appelletur. Videte inquam, & sanguine Ioannis Baptistæ ebria sit, quem in carcerem conijci, vinculis constringi, & ad necem conquiri iubet. O malitiam intolerabilem & extremam; ò rabiem barbaram nimis & intolerabilem; ò affectus nimium crudeles; ita porro exclamare me cogit Origenes qui in peruersas inuectus mulieres, hac eas fuligine inficit: [Mulier caput est peccati, arma diaboli, expulsio paradisi, cor ruptio legis antique.

Hom.7. in diuersos.

3.*Reg*.18. 19.

Elias magis Iesabelem quā Achab Regē timuit.

Nunquam Elias Propheta impij Achab crudelitatem timuit, tametsi in regno eius quadringentos pseudoprophetas interfecisset: verum dum se ab impia Iesabele ad necem conquiri cerneret, ac compertum haberet, quanta illius malitia & furor esset, vrbe deserta, solitudinem petijt, & cauernas ferarum incoluit, atque in tantum eius potentiam veritus est, vt priusquam in manus illius incideret, mortem à Deo velut laborum suorum præmium enixissimè peteret, vt scilicet ipsa ærumnarum & calamitatum filum præcideret. Audite, vt imis cauernis exclamet, [Obsecro Domine tolle animam meam, &c.] Vnde manifestum est, nihil esse furore muliebri formidabilius, nec simile quid ei reperiri posse, ac præsertim cùm mulier princeps furorem induit, & lasciuos ac ac furtiuos amores consectatur.

Histo-

Historiæ monumentis proditum est, Megalopolitanos simulacrum quoddam Veneris erexisse; eique inscripsisse. [Dea machinatrix & artifex.] Docere scilicet volebant, nihil difficultatis esse, quod non Venus & amores impudici, quos hodie tamen mundus adorat, non adeant; & quiduis eadem, quo voluptatis compotes fiant machinari. Cui enim delicto ignoscunt? quam verò crudelitatem non exercent? quam impietatem illicitis amoribus satisfacturi non ostendunt mortales? Vnde Poeta, Imago Veneris i vrbe Megapolitana.

Et nil est; quod non effreno captus amore
Ausit. *Ouid. 6. Metam.*

Hæc porrò Venus ipsa Herodias est, quam in magna illa & sancta Ierusalem Herodes adorat & supplex colit: ipsa pessimi consilij & damnosi artificij machinatrix, qua instigatrice Phœnix ille mundi Ioannes, gemma sanctorum, & Iudææ Propheta in carcerem detruditur.

Rex quidem fieri iubet, ast amor suggessit, & consilium dedit, sceleratus ille cupido animum illius eo perpulit: ille ille tantæ impietatis auctor est, ille eum excæcat & fascinat, vt propter Herodiadem, delicias illas crudeles & amaras, virum sanctissimum in carcerem compingat; compedibus grauet, vinculis constringat. Cæcus igitur reuera amor est, tum quod inter impares aliquando coalescat, tum vero quod mentem hominis obnubilet & excæcet. Vnde Propheta, [Fornicatio, & vinu, & ebrietas auferunt cor:] quibus in verbis duo notanda occurrunt. Primum, quod amor & voluptas homines vsu rationis priuet, & in bestias quodammodo commutet. Dauid siquidem hoc scelere inquinatus, cor se & mentem amisisse confitetur, & aliud & nouum quidem à Deo postulat. [Cor mundum crea in Amore cæcus Herodes Ioannē in vincula conijcit. *Ose. 4.* *Psal. 50.*

me Deus.] Alterum, quòd fornicationem vino cõmparet: nã vt ebrius iudicio & ratione destitutus est, & à bruto nihil omnino differt; ita & fornicator, illicitisque amoribus irretitus. Oculos in Herodem hunc conijcite, & videbitis eum mente orbatum instar ebrij in peccato cespitare, nec posse consistere.

Adulterij malitia. Infelix profectò peccatum: & detestandum, quod David non alio, quã generali iniustitiæ nomine nuncupauit. [Non dominetur mei oĩs iniustitia.] & alio in loco infernale barathrum nuncupet. [Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo, & glorificabo nomẽ tuum, quia misericordia tua magna est super me, & eruisti animã meã ex inferno inferiori.] Perinde ac si dixisset, quantam mihi, benignissime Domino, gratiam è peccato me carnis educendo, cõtulisti, si enim certissimum est, peccata infernũ quendã esse, hoc profectò omniũ infimus est & profundissimus, & è quo nõ nisi difficulter quis egrediatur. In quẽ sensũ interpretatur psalmũ hũc Euthymius, & per infernũ interiorẽ adulterij peccatum intelligit.

Psal. 118.
Psal. 85.

Deus grauiter fornicatores corripit. Grauissimè porro Deus in fornicatores & adulteros animaduertere solet; adeo vt cùm oẽs propemodum homines hoc irretitos peccato videret, gemens dixerit, [Delebo hominem, quẽ creaui, à facie terræ, ab homine vsq; ad animantia, à reptili vsque ad volucres cæli, &c.] Ecquænã illa Deus bone ira tua? nulli omnino animali parcere vis, nisi solis piscibus, qui quod instar ceterorum animalium, non per copulam carnalem, sed alia quadam ratione honestiori, generẽt, castitatis & puritatis symbolũ sunt. Hinc Dominus, eos solos excipiens, in cetera animalia animaduertere proponit. Vnde manifestũ redditur, magno Deũ peccatum hoc eiusque sectatores odio prosequi. Et est reuerà detestandum ac fugiendum, propter varia quæ idipsum comitari solent mala, atque ob hoc Eremitarum princeps in carcerem coniectus est.

Gen. 6.

In

In quo magna omni ex parte elucet iniustitia. Quoad Ioannẽ imprimis, qui nihil vnquã delique- rat virtutũ omniũ speculum erat, cælo gratus, angelorũ socius, mundi fax, Messiæ præcursor, pœnitentiumq; dux & coryphæus. Quid enim offenderet is qui desertũ incolebat, omniũ rerũ sæcularium ino- pia laborabat, nemini grauis aut iniurius, sed oẽs ad pœnitentiam inuitans? Deinde quantũ ad Herodem, vtpote quo nullus in orbe nequior aut scelestior viuebat, qui tẽplum profanauerat, sacerdotia indignis contulerat & inuaserat, imperiũ pessũdederat, leges omnes & cultũ diuinũ, ac sancta ipsa conculcauerat: qui ciuiũ depeculator, nobiliũ prędo, bonorũ flagellũ, populi tyrannus, filiorũ suorũ tortor & carnifex, extremorum vastator, patriæ pestis, regni labes & ruina erat. Et præsertim quoad Herodiadem, Aristobuli filiam, mulierem perditissimam, scortum illud publicũ, Herodis pellicem, Iudææ propudium, lasciuiæ fomitem, animarum sirenem, veneris mancipiũ, illicium libidinis, scelerum artificem, vinculorumque Ioannis Baptistæ machinatricem. Huic nempe vni carcerem & compedes innocuus Domini præcursor acceptos referat necesse est.

Magna elucet iniustitia ĩ eo quod Herodes Ioannem in vincula cõiecerit.

Herodis scelera.

Item Herodiadis.

Nulla autẽ carceris captiuitatisque illius alia dari potest ratio, quàm quòd veritatem liberè fuerit confessus, regisq; Herodis scelera magna libertate & cõfidentia corripuerit. In tantũ quippe tyrãnus verbis viri exacerbatus est, vt ira furoreq; tumẽs mortẽ illius iurauerit, qui animæ regiæ vitam daturus aduenerat. Proh scelus, sed principibus & magnatibus perfamiliare: qui nulla ratione veritatem patiuntur, vitiaq; sua coargui ægerrimè ferunt. Hinc benè quidã magnæ auctoritatis vir mihi visus est dixisse, Veritatẽ nõ magis Principũ aures, quã thesauros eorũ lucrũ è proprio cẽsu pecuniaq;, fœnore duodeno redactũ, subire assereret; è duodecim nãq; verbis vix

Causa captiuitatis Ioannis.

Principes veriatatẽ dũ exosi.

vnum

vinum ijs verum aliquis audet dicere, adulatio siquidem in palatijs perpetuò dominatur, veritas autem exulat,& repulsam patitur, adeo vt ille verè audax dicendus sit,qui regibus & purpuræ veritatem loqui præsumat, hoc cũ Psalmographus fecisset, magnum quid se fecisse gloriabatur,dicebatque, [loquebar de
Psal. 118. testimonijs tuis in conspectu regum, & nõ confundebar.]

Amos 7. Amos Propheta cum Regi Ieroboam veritatem olim diceret, atque illius idololatriam non ferret, summus eum Pontifex acriter velut loquacem & importunum,reprehendens,regia eiecit dicẽs.Quęnam illa tua temeritas est & audacia Amos? ecquæ dicendi libertas? quomodo ausus es regi veritatem in terra Bethel annuntiare? an non illius & principum omnium maiestatem veritus es? Quamobrem confestim hinc te propipe, fuge in terram Iuda, in qua quò minus liberè loquaris, per nos non stabit: at hic, inter alienos, obmutesce, præsertim cum in aula verseris, & nemo regibus veritatem adaperire

Amos qđ veritatem dixerit, arguitur.

Amos 7. soleat. Vnde efficere volo, principibus & optimatibus omnem veritatem grauem & exosam esse, ac nonnisi summo cum vitæ discrimine eandem in aula annuntiari.

Dan. 5. Deus cum Baltassaro Babyloniorum regi veritatem annuntiatam cuperet, illiusque impietatem coarguere, prophetæ alicuius adminiculo non est vsus, sed manum quamdam calitus dimisit, quæ è regione candelabri in parietis superficie, rege inspectante, veritatem describeret, ac linguæ vice quodammodo fungeretur. [Et apparuerunt digiti quasi hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulę regiæ.] Nulla siquidem in palatio manus inueniebatur, cuius tanta audacia ac robur foret,vt veritatem describeret; cælitus aliquam in hãc rem descendere,ac parietes linguam, omnibus elinguibus,

guibus, assumere necessum fuit. Nullus igitur veritatem eloqui, ac præsertim coram optimatibus ac regibus, audet.

Nathan Propheta, cælitus ad Dauidi veritatem annuntiandam, vitiaque illius castiganda destinatus, priusquam ad rem descenderet, longo & altius petito exordio vsus est, nec id, cuius gratia venerat, liberè, sine ambagibus, ausus fuit aperire: sed parabolam instituto parum, vt quidem exterius apparet, conducentem, narrare occepit: fuisse nimirum eadem in ciuitate duos, quorum vnus opulentus, alter inops & pauper foret: priori multa armenta & greges, alteri nisi vnicam ouiculam fuisse, quam à teneris domi aluerat suæ, atque instar filiæ dilexerat. Superuenisse deinde diuiti hospites, quos cùm conuiuio excipere pararet, pauperis illum ouiculam, suis parcendo, iugulasse. Qua Rex iniuria ad iracundiam prouocatus, morte illam castigandam censuit, omnemque se daturum operam spopondit, quo in peculatum illũ animaduerteretur. Tum Nathan captata oportunitate, & veritatis absynthium, quod parabolæ hactenus melle texerat, detegens, subintulit. [Tu es ille vir qui fecisti hanc rem.] Vniuersa rei huius series, Prophetæ exordium, inuentionesque & artes quibus regem aggressus est, euidenter demonstrant, quanta cum difficultate ac discrimine principibus veritas declaretur. Exemplo sit, ne diutius euagari cogar, Ioannes Baptista, qui quod Herodi verum dixisset, in carcerem coniectus est, vitæque discrimen adijt.

Hæret igitur constrictus in carcere, & instar malefici alicuius aut homicidæ compedibus grauatus iacet. O paradoxa inaudita hactenus & inuisa: Hominem sanctissimum, Deo perfamiliarem, Pontificis Zachariæ filium in carcere gemere? manum illam, quę filium Dei demonstrauit, dum ait, [Ecce

Carcer Io annis & eius captiuitas exaggeratur.

E Agnus

Ioan. 1. Agnus Dei,] vinculis constringi? Referre igitur huc
Psal. 149. Dauidicum illud licet. [Et nobiles eorum in manicis ferreis.] Quid? linguam illam obmutescere, quæ tā præclarum de Messiæ diuinitate testimonium protulit. Libertatem illam in custodia constrictam teneri, qua tam sanctè in vasta vixit solitudine? illum denique, qui Iordanis prius aquis Saluatorem mundi abluerat, proprio tandem sanguine tortoris manu abluendum? O spectaculum tragicum ac nusquam visum! Interea [Ioannes in vinculis] suspirat.

Varij de vinculis Ioānis cōceptus.

Et profectò cum vincula hæc cōsidero, mille mihi conceptus animo obuersantur. Occurrunt in primis profunda illa & inscrutabilia Dei iudicia: vt nimirum iustos & innocuos hoc in mundo affligi & cruciari sinat, & hanc Ioanni Baptistæ infamiam, iniuriam, iniustitiamque irrogari permittat. Quod aliàs expēdens Chrysost. de miratus exclamat: [Ioannes magisteriū vitæ, sanctitatis norma, schola virtutis est in vinculis. Atq; huc alludēs Psalmographus, & q̄ proximè sancti Episcopi verbis accedens, dicebat, Nūquid cognoscētur in tenebris mirabilia tua, & iustitia tua in terra obliuionis?] Mūdū hunc, ecce terram obliuionis vocat, eo qđ Deus bonos & malos illos affligēdo, hos ex merito nō castigando, oblitus videatur, & alio in loco nō satis diuinam bonitatem demirari potest, quod impios diuturna gaudere vita permittat, ac rerū tēporaliū affluentiā locupletet, vt eorū & sui quodāmodo videat oblitus, ait. n. [vsque quo peccatores Dn̄e, vsq̄quo peccatores gloriabūtur.

In hoc Euang.

Psal. 87.

Mundus terra obliuionis.

Psal. 93.

Deus suos nūquam deserit.

Secundò, aduerto hinc, Deo solēne esse vnà cū afflictionibus & ærumnis gratiā quoq; elargiri, tristiaque lętis temperare & prospera aduersis, adeò, vt q amuis corpus exterius grauari & excruciari sinat, animam tamen nunquam deserat, sed perpetuo eam custodiat ac tueatur. Hinc in libro Sapientiæ legitur: [Iustorum animæ in manu Dei sunt, & non

Sap. 3.

i tanget

tanget illos tormentū mortis,] vel, vt alia versio habet,[tormētum malitiæ,] id est,peccatū. Vnde duo colligere licet: primū ingentē honorem & decus iustis accedere,ꝙ in manu Dei versentur, quo ab eadē defendātur,quod ēt Angelus ille, Apocalypseos primo significat,stellas manu præferebat. Alterū, Deū animas quidem electorū,quo eas tueatur, manu tenere, non autē corpora, & hæc quidem affligere & torquere, illas autem ab omni discrimine prꝙstare immunes. Quod exēplo Iob Prophetę satis probare licebit: In cuius quidem bona & corpus Satanę potestatē dedit animam vero ab omni impetu & casu tutatus est.acriter quippe vetuerat, ne quod in illam cruciatus genus exerceret,[Animam illius serua.] Ipse quoque vnigenitus Dei filius, tristi passionis die, Patris ęterni naturā perspectā habens,quamuis corpus suum desereret, idque tormentis exponeret & quodammodo prodigeret,de sola anima fuit sollicitus,quam in manus Patris commēdauit. [In manus tuas commendo spiritum meum.] Cuius rei figura erat lectulus Salomonis quem ambiebant vt plurimum sexaginta fortissimi Israel. Thalamus hic animam iusti, in qua Deus requiescere & dormiscere consueuit,armati illi custodes,gratiarum diuinarum præsidium, quæ die nocteque circum illam excubant,eamque circumcingunt, designant. *Iob. 2.* *Luc.23.* *Cant. 3.*

Tertiò hinc disco,quàm fragilis & inanis sit mūdi huius gloria & fauor,quamque leui & caduco nitantur fundamento,cum nimirum ille,quem omnes paulo antè vt Prophetā suspexerāt,Messiā esse crediderāt,ad quem legati à Rege Herode destinati erāt, hodie in carceribus gemat, compedibus constrictus iaceat,ac breui carnificis manu vitam amissurus sit. Hic renouatum videtis casum illum tragicum, quo Daniel, quem hodie super omnes regni Satrapas & principes euectum, summis honoribus cumulatum Mundi fauor inanis est & futilis. *Dan.5. et 14.*

tum vidiſtis, cras ad mortem condemnatus in lacum leonum conijcietur. O rerum vices; ò honores nimium fugaces & fragiles; Paulus cùm Lyſtris miraculosè claudum ab vtero matris perſanaſſet, pedumque vſum tribuiſſet, ciues nouo hoc miraculo
Act. 14. ꝑculſi, Dixere ad inuicē, [Dij ſimiles facti nobis deſcenderunt ad nos:] atq; idcirco Paulum Mercurij, Barnabā Iouis nomine donarunt; quin & ipſi ſacrificuli nectentes coronas & ſerta, victimaſq; domum illorū adducentes, ijſdē illas immolare velut dijs voluere, ſed audite, quid mox cōtigiſſe ſcriptura dicat. [Superuenerunt quidam Iudæi, & perſuaſis turbis lapidantes Paulum, traxerunt extra ciuitatem.] Ecce qui paulò antè Mercurius habebatur, cui litare victima ſacerdotes volebant, mox vt maleficus & ſceleſtus quidam vrbe, velut ciuium cōſortio indignus, eijcitur. Hæ ſcilicet ſunt metamorphoſes & mundi inconſtantia.

Cōcionator veritatem celare nō debet.

Quarto notandum hic occurrit, ideò Ioannem in vincula coniectum, quod veritatem aperuiſſet: vnde manifeſtum redditur, concionatorem liberè loqui, nemini parcere, veritatemque ſine vllo metu proloqui oportere. Ideoque vox illius tubæ comparatur clangentis: in Iſaia quippe legitur. [Quaſi tuba exalta vocem tuam.] Vt, quemadmodum tuba in caſtris omnes compellat, omniumque auribus inſtrepit, tam ducis, quam militis, tam principis quàm gregarij aut lixæ; ita vocem concionatoris in Eccleſia aduerſus omnes exclamare, magnos & paruos compellare, principes & plebeculam ad pœnitentiam vocare, vitijsque omnium ſine vllo diſcrimine bellum indicere debere, manifeſtum fiat.

Iſa. 58.

Cōcionatores tuba, appellantur.

Iſa. 60. Idem Iſaias vidiſſe ſe refert olim homines, qui leuitate nubes ſuperarent, quod myſterium dum percipere nequiret, petijt à Domino. [Qui ſunt iſti

qui

qui vt nubes volant?] Sancti Ecclesię Doctores, per hos non nisi concionatores intelligunt: quos ideò nubibus comparatos aiunt, quod, quemadmodum nubes in aere suspensæ, spongiæ inquam illæ naturales, dum aquam è terra & mari exsurgunt, eandem, dum plenæ fuerint, hinc & illinc, sine vllo discrimine, effundunt, nequaquam anxiæ vtrum in principis alicuius aut agricolæ agrum ea decidat; ita ipsi nubes illæ supernaturales Ecclesiæ, verbo Dei turgidæ, dum sanctum & benedictum Euangelii liquorem effundunt, promiscuè illum sine vllo respectu aut exceptione, tam in pauperis quàm diuitis animam emittere, & Dei indignationem eiusque iudicia, tam coram Rege aut Principe, quàm coram populo & indoctioribus, referre debeant. Comparantur nubibus.

Cum Ieremiæ Deus rerum futurarum euentus aperiret ait, [Mittam multos venatores, & venabũtur eos de oĩ monte, & de omni colle.] Locutus est haud dubiè hic de concionatoribus, qui è cælo in hunc mundum missi sunt, vt animas venentur, & in Dei casses illiciant. At in omni monte & colle venentur necesse est, imò in summis montium iugis, id est in aulis ac palatijs Principũ. Et vt venatores animosi nullum laborem subterfugiunt, per rupes & saxa repunt, in præruptos scopulos ascendunt, vepreta & dumos perrumpunt, spinas perfringunt, modò vt lepusculum, modo vulpem, aliàs ceruum, & aliàs aprum aut lupum, vel aliam feram comprehendãt & constringant, nullique parcunt animali. Ita concionatorem honoris diuini zelo accensum, & animarum salutis siti laborantem agere etiam par est, nullam difficultatem metuat, nulli labori parcat quo sanctam hanc venationem instituat, per omnes agros & siluas volitet, per omnia discurrat loca, tam per pauperum tabernas, quàm magnatum palatia, vt ipsa etiam regum non obliuiscatur limi- *Ierem. 16.* Item venatoribus

na: modo agricolam simplicem & instar leporis meticulosum; modo causidicum, instar vulpis astutum modo ceruos, reges inquam; modo lupos & apros, depeculatores illos prouinciarum, in casses trahat; atque ita in omni monte & colle venetur, omniaque ferarum genera consectetur. Hac porro ratione venationem instituebat Ioannes noster, qui cùm deserta, siluas, rupes, agros, palæstinæ montes, omnemque Iordanis ripam percurrisset; vrbes tandem intrat, palatia regum petit, vt in ijsdem Herodem in casses pertrahat suos, sed, eheu! ferà elapsà venator in vincula incidit. [Cùm audisset Ioannes in vinculis.

Matth. 11.

Virtutes hodie cõstrictæ tenẽtur, & vitia dominãtur.

Quintò, vt allegoricè aliquid proferam, cùm Ioannem in Herodis Antipæ, Filij Herodis Magni, Ascalonitæ, infanticidæ, carcere iacentem intueor, malum quid animo auguror, ac triste menti omen occurrit: Ioannes nanque gratiam sonat, qui cùm hodie in vinculis esse scribatur, signum est, virtutes & gratias diuinas hodie captiuas detineri, vitia autem liberè per omnia dominari. Et sanè ita se res habet, fides inprimis compedibus constricta est, & hæresis impune grassatur. [Cùm venerit filius hominis, putasne inueniet fidẽ?] spes quoque captiua detinetur, omnesque mendacium consectantur. [Posuimus mendacium spem nostram.] Charitas quoque non amplius apparet, sed bellum inualescit; [Surget gens contra gentem, & regnum aduersus regnum.] Liberalitas seruitutẽ seruit, & auaritia regnat. [A maiore vsque ad minorẽ omnes auaritiæ student.] Castitas comprehensa est, & libido libera est. [Corrupti sunt & abominabiles facti sunt.] Ioannes denique qui virtutis symbolum est, vinculis constrictus est; & Herodes, qui scelerum, sceptrum tenet & latè dominatur.

Luc. 18.

Isa. 28.

Luc. 21.

Ierem. 6.

Psal. 13.

Sextò zelum hinc & audaciam, & infractum animi robur in sancto hoc Anachoreta notare est, cùm

Nullus

enim

enim nullus omnino in Iudæa reperiretur, qui Herodem peccantem arguere, incæstumque illius castigare auderet, solus Ioannes eremicola, solitudinem egressus, inuicti profectò animi, id aggressus est. Aegyptij cùm Pharaonis peruicaciam animique induratationem cernerent, nullus eum arguere ausus fuit, sed tandem serui, visis tot prodigijs dixere, [Vsquequo patiemur hoc scandalum?] Non erāt Principes, aut sacerdotes, nō optimates, aut summates, sed vilia mancipia quæ regem reprehenderunt: nō erat hic in vniuersa synagoga Scriba, aut Rabbi, nec in aula nobilis, nullus in concilio Senator, nec vllus Hierosolymis ciuis, qui eum taxare aut corripere audeat: sed Ioannem deserto, eius coarguendi ergo, egredi necesse erat. Quàm bene igitur de eodē prædixit Psalmista, [Loquebar de testimonijs tuis in conspectu regum, & non confundebar,] & eodē in loco alijs verbis. [Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.]

Herodē, præter Ioannē nostrum, ausus est reprehendere. *Exod.* 10. *Psal.* 118. *Psal.* 118.

Septimò, è verbis Euangelistæ, quibus ad eum in carcerem Christi miracula auditu relata scribit, duo colligimus; primò Ioannem non mediocre solatium malorumque leuamen in carcere, cùm miracula Christi, quæ discipuli hinc inde facta narrabāt, audiret sensisse: [Cùm audisset Ioannes in vinculis opera Christi.] Vt hinc disceremus, maximū nobis in mœrore & tribulatione constitutis solamen esse, sacras conciones adire, in ijsque miracula quæ de Christo narrantur, audire. Secundò, Ioannem postquam Saluatorem baptizasset, rarissimè deinde cum ipso egisse, non quod illius familiaritatem subterfugeret, quippe qui ardentissimè cum illo agere, conuersari, & loqui desideraret, & non mediocre gaudium sensisset, si miraculis illius interesse, conciones audire, coràm eum videre, adorare quem Deum nouerat, auxiliari, adesse, omneque illi ob-

Ioannes auditis Christi miraculis spem concipit. *Matt.* 11.

sequium deserre potuisset: sed cùm summum perfectionis gradum esse sciret, Dei voci obedire, quo nimirum nihil eidem esse potest gratius; præcursoris officio fungi, pœnitentiam prænuntiare, quàm cum illo agendo sibi vni prodesse & voluptatem propriam sectari, maluit. Quo nos ille edocuit, non parum falli eos, qui indiscreto quodam zelo acti ea ad quæ ex voto obligati sunt deserunt, vt alia quæ maiorem pietatem includere videntur, consectentur, propriæque studeant consolationi. Verùm ad quæ ex obligatione & voto tenemur, primò adimplenda sunt. Moyse enim cum Deo agente, & ineffabili consolatione in monte Sinai perfruente, contigit populum per campos diffusum idololatriam exercere, vituloque diuinos honores impertiri: quo viso, ait

Exod. 32. Dominus, [descēde cito, qa peccauit populus tuus:] quasi dixisset, Meditationem hanc cœlestem desere; contemplationis solamina derelinque, operi potiùs incumbe, & populo vt à peccato desistat suggere. Docemur hinc ea quæ voti & officij sunt, operibus volūtarijs præferenda esse. Ipse quoque Dominus ac Redemptor noster pridie quàm pateretur, in maxima licet angustia constitutus, & angelico colloquio perfruens, sæpiùs orationem interrupit; vt videret quid rerum Apostoli agerent; & inertiam & somnolentiā eorum reprehenderet, & ad orandum ac vigilandum eos excitaret. Docere nos ex proposito voluit, ea quæ ex obligatione facienda incumbunt, ante orationem sensualem & contemplationis dulcedinem esse præmittenda. Quod egregio è veteri Testamen-

Leuit. 3. to conceptu confirmabo.

Scriptum in Leuitico legitur, non priùs pacifica, id est hostiam voluntariam, vel ad beneficium aliquod à Deo obtinendum destinatam offerri potuisse, quàm legalia quæ in lege præcepta erant, oblata essent: adeò vt pacifica sacrificijs legis quodammo-

do

do inhærerent. Quo disceremus, priùs ea ad quæ nos lex, vota & officium obligant facienda, ac deinde opera supererogationis, ad quæ propria voluntate impellimur. Ionathas cum feruore pugnandi teneretur, & viribus & animo fidens inimicos adortatus esset, ac paullū mellis è summitate virgæ præter Saulis voluntatem gustasset; quod in maiorem potius gloriam, & meritò quidem, cedere debuisset; quòd oculi eius illuminati essent, quod inimicos Domini profligasset, victoriamque amplissimam retulisset; à patre tamen Saule ad mortem condemnatus est, eò quod voluntate regia contempta voluntati propriæ & affectui priuato obsecutus esset, quamuis multo maior inde vtilitas secuta esset. Profectò quamuis intentio nostra interdum, vt & Ionathæ, optima sit, & maiorem Dei gloriam, animarumque salutem respiciat, zelo proprio ducta; regulæque nostræ ac votorum obliti sæpè operemur, austeritates & pœnitentias exerceamus, & victorias maximas de inimicis nostris referamus: Deo tamen displicent hæc omnia, qui sæpenumero nos victorijs onustos ad inferos detrudit. Sed ad carcerem nostrum redeamus, videamusque quid ibidem captiuus Ioannes agat. Euangelista illum ait duos ex discipulis suis ad Christum misisse, vt ex ore illius scirent, num ipse verus Messias esset.

1. Reg. 14.

Torquent hic se mirum in modum sancti Patres, vt Ioannis mittentis honorem tueantur. Hinc enim manifestè se quidam colligere putant, Ioanni certo nondum constitisse, vtrùm Christus verus Messias esset nec ne: alij vero, dubitasse eum tradunt, non, an Messias esset, sed, an pro mundi salute mortem subiturus. Sed optimè omnium mihi dixisse visus est Gregorius, dum ait, legationem hanc non aliò respexisse, quàm vt Ioannes certior fieret, num Christus ad limbum, patres inde educturus, in pro-

Variæ opiniones de hac discipulorum ad Christum missione.

Hom. 6. in Euangel.

pria

pria persona descenderet; vel, vt quidem sentit Chrysostomus, hanc legationem adornauit, non quod nesciret quod scire se velle demonstrabat, sed vt alij id scirent, discipulosque suos idipsum edocerer. Equidem sanctorum Patrum expositioni, quo ad sensum quidem literalem, inhærendo, quoad mysticum, multas ob rationes, easque egregias discipulos eum suos ad Christum destinasse dico, quarum hæc prima est.

S.Ioan.de morte sollicitus erat.

Declarare, scilicet, voluit, defunctorum sese rationem habere, & tam de mortuorum, quam viuentiũ salute sollicitum & anxium esse: dum ad Messiam legationem mittit, qua scire laborabat, num ad limbum descensurus esset, vt inde Patres educeret, & studium simul suum erga mortuos demonstrat. Simulque vt nos edoceret, non solum viuorum, sed & mortuorum curam & rationem nobis habendam. Hoc siquidem Christiani hominis officium exigit. Atque ideo Noemi coram nuru sua aliquando Booz laudans ait: [Benedictus sis a Domino, quoniam eandem gratiam, quam præbuerat viuis, seruauit & mortuis, &c.]

Ruth. 2.

Deinde ideo discipulos ad Christum legat, vt ab eo discerent, quod verus Messias esset: simulque, vt hic disceremus, quantam seruorum & domesticorum curam habere nos oporteat: ipsa quippe natura, ratio, conscientiaque, atque omnia iura ciuilia, & diuina a nobis exigunt, vt de ijs, non secus ac de nobis ipsis, solliciti simus. Audiamus igitur, quid in hanc rem Apostolus monuerit Paulus: [Si quis autem suorum, & maximè domesticorum, curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior.] Atque idcirco Iacob Patriarcha, cum in Bethel secederet Deo victimas oblaturus illud ante omnia curauit, vt serui, & domestici Dei cultum, abiectis idolis, ediscerent, ideoque hac eos oratione compellauit: [Abijcite

1.*Tim*.5.

cite Deos alienos, qui in medio vestri sunt, & mundamini, ac mutate vestimenta vestra, &c.] Vt scilicet ad oculum demonstraret, quãtum paterfamilias de domesticis, & famulis esse debeat sollicitus, monendo illos, nimirum vt peccati idolum comminuant, vestimentaq. prauarum consuetudinum exuant. *Gen. 35.*

Vt etiam zelum quem haberet erga salutem animarum, & curam eorum, quæ gloriam Dei spectarent, significaret, simulq. nobis pudorem incuteret; cum ipse, quamuis carcere conclusus teneretur, vinculis constrictus esset, & ærumnas varias perferret, de honore tamen diuino sollicitus sit, deque animarum salute laboret: Nos vero ad minimam aduersitatem, qua premimur, minimum quo affligimur casum, ad primum conflictum, cedamus, animum despondeamus, virtuti terga obuertamus, & a benefaciendi studio audcemur: Imitantes, videlicet inertes ac meticulosos illos Hebræos, qui dum de gigantibus, ac colosseæ statuę viris, quos exploratores in terra Chanaan vidisse se asserebant, inaudissent, animo conciderunt, omnemque eius acquirendę spem abiecere, & in Aegyptum ad ollas carneas reuerti voluere. Zelus Io. erga salutẽ animarum. *Num. 13.*

Generosior, ac cordatior erat ille, qui dicebat. [Anima mea in manibus meis semper, & legem tuam non sum oblitus;] quo enim amplius deprimebatur, quo & animum altius ad Deum sustollebat, inq; eius cultu reddebatur constantior. Anima autem in manibus esse alicui apud Hebræos dicitur, quando in extremo discrimine, & vitæ periculo versatur. Atq; hunc in modum locutus est patri suo Ionathas, cum Dauidis causam ageret: [Posuit animam suam in manu tua,] idest, tui seruandi, ergo extremo se discrimini, ac mortis periculo exposuit, quo fidelitatem, & obsequium erga te suam testaretur. Atque ideò sensus Prophetæ verborum hic est: quamuis *Psal. 117.* *1. Reg. 19.*

quo-

quotidie in vitæ verſet diſcrimine, inimicis me circumquaque circumcingentibus, capitique minitantibus; legem tamen tuam non obliuiſcor, & in mandatis tuis viuit anima mea. Ita quoque captiuus noſter, quo maiori in periculo verſatur, eo ſe erga Dei obſequium feruentiorem demonſtrat, ideoque legationem Diſcipulorum ad Meſſiam inſtituit. Legata interea eloquuntur, audiamus quid

Matt. 11. ſibi velint. [Tu es qui venturus es, an alium expectamus?]

Quis ſubliniorem, & profundiorem quęſtionem audiuit vnquam? quęſtio eſt de diuinitate filij Dei, de veritate Meſſię, de redemptione orbis, ac prophetiarum omnium conſummatione. [Tu es qui venturus, &c.] Perinde ac ſi dixiſſent: Tu ne ille, quem Prophetę pręſignificarunt, & deſignarunt, quem Sibyllę annuntiarunt, quem omnes maiores noſtri deſiderarunt, ad iratum Deum placandum, homines redimendos, peccatores ſaluandos, debita noſtra diſſoluenda, cęli ianuas aperiendas, Angelorum ruinas ſupplendas, dęmones compeſcendos, inferos conſtringendos, pacemque mundo inferendam.

Meſſię aduentus figuris declaratur.

[Tu es qui venturus es, an alium expectamus?] Tu ne ille Melchiſedech, Sacerdos Altiſſimi, ſine patre quoad humanam naturam, & ſine matre quoad diuinam, & ſine omni generatione, quoad generationem, qua ab ęterno eſse cœpiſti?

Iſa. 53. [Generationem eius, quis enarrabit? Ille, in-

Gen. 14. quam, Melchiſedech, qui poſt Regum potentiſſimorum excidium, poſt Carnis, Mundi, & Diaboli deſtructionem, magno illi Abrahę, Patri, inquam, cœleſti ſacrificium panis, & vini, in Sacramenti Euchariſtici inſtitutione offeres?

Tu ne ille Iſaac, domus tuę decus & fulcrum, ſed non ſine miraculo editus, qui ad mortem, patri tuo

obe-

obediendo, destinatus, montem Caluariæ ascendere, humerisque tuis ligna, quibus cremeris, gestare debes? *Gen. 22.*

Tu ne ille Noe, qui arcam humanitatis tuæ ingressus, omnesq. nos diluuio damnationis eripiens, tandem aliquando amore, & tolerantia ebrius, nuditatem, & paupertatem, simulq. miserias nostras in cruce ostensurus es, & a filijs tuis, ideſt, Iudæis, explodendus? *Gen. 7. 9.*

Tu ne ille Iacob, qui vestimentis Esau, ideſt, peccatoris circumdatus, passionis tuæ nocte, cum Angelo illo mortis luctaturus, victoriamque, in humanitatis tuæ nihilominus femore sauciatus, relaturus es? *Genes. 27. 32.*

Tu ne ille Ioseph, cuius a fratribus, ideſt, Iudæis, venditi, & in alienigenarum, Pilati nimirum, & Herodes manus traditi, tunicam effuso sanguine cruentabunt maligni, ideſt, cuius humanitatem Cruci affigent, & occident? *Genes. 37.*
Tu ne ille idem Ioseph, qui deinde a perfida synagoga iniquè accusatus, & in carcerem præter fas coniectus, gloriosus tandem egredi, & Regijs indumentis circumdatus, coram regum Rege sisti, cœlique, & terræ Vicarius generalis constitui, & egregio Saluatoris mundi nomine insigniri debes? *40. 41.*

Tu ne ille Moyses, qui iam inde ab incunabulis ab Herode, qui Pharaonem crudelitate superabat, ad necem quæsitus, tandem populum Dei conducere, legem ei dare, miracula ac prodigia varia patrare, Aegyptiaca eum mundi huius captiuitate, per rubrum passionis tuæ pelagus, ad regnum cœlorum, quæ verè terra promissionis eſt, traducere debebis? *Exo. 2. 3. &c.*

Tu ne ille Sacerdos summus, de quo in Numeris habetur mentio, post cuius mortem, omnes extorres *Num. 3.*

& exules patria eiecti, qui peccatores denotant, præteritorum criminum veniam consecuti, in natale solum reuerti, & in patriam postliminiò, cælestem intelligo, quæ verè patria, redire poterunt?

Iudic. 14. 15. & 16. Tu ne ille generosus & strenuus Samson, Philisthæorum terror, qui naturæ humanæ, pellicis illius ac fascinantis amore captus, & cum ea in sepulcro congressus, vndique obsessus & circumuallatus custodias eludes, saxa & moles effringes, ianuasque illius perrumpes? tu ne ille, qui deinde hostium ludibrio & improperio expositus, moriens, eosque simul morti inuoluens tuæ, magnæ mundi huius aulæ bases & cardines concuties, & ad inuicem collides?

Tune ille pastor Dauid, qui sola humanitatis nostræ funda, & ærumnarum nostrarum lapidibus instructus, furentem illum Goliadam, Satanam dico, qui à tot annorum millibus omni nobilitati & generositati mundi huius exprobrauit, prosternes, crucisque tuæ baculo ad terram deijciens, superbiam illius & fastum retundes, & ipsam denique vitam illi eripies? [Tu es qui venturus es, an alium exspectamus?] *Matt. 11*

Ambrosius hæc accuratius disquirens ait, interrogationem hanc non dubitantis, sed admirantis fuisse. Perinde ac si dixisset fieri ne potest, summe Deus, te, qui summa cum maiestate in cælis habitas, in terram descendere voluisse, vt humanam naturam assumeres, miserijsque & ærumnis, quibus eadem obnoxia est, te subijceres? Hinc quàm proximè accedens Rupertus, ait, Ioannem non potuisse dubitare, quin Christus verus Messias esset. varijs enim miraculis editis iam id confirmatum erat; viderat quippe in Cana Galilææ aquam in vinum conuersam, audierat Patris cœlitus loquentis testimonium, & Spiritum sanctum in columbæ specie descen-

Item Ruperti.

ſcendentem viderat, dum eum in Iordane abluc-ret. Verum id ipſum manifeſtare non audebat, ne forte Iudæi inuidiæ ſtimulis concitati in eum impetum facerent, ac neci traderent. Verum cum hodie veniſſe tempus ſciret, quo omnia abſcondita reuelanda eſſent, diſcipolos idipſum diligentius inquiſituros ad Chriſtum mittit; inquiſituros, inquam, num ipſe eſſet ſalutare Dei, de quo Gen. 49. num magnus ille Propheta, de quo Deuter. 18. cap. num ille, qui Iſraelem eſſet redempturus, vt pſalmo 117. promittitur? [Tu es qui venturus es, an alium expectamus?] *Matt.* 11

Quid? Ioannes legationem adornat, noſtrum quoque eſt, aliam adornare, de fide, ſcilicet, bonis operibus, de relligione, ne fortaſſe decipiamur, & erroribus inuolmamur; legemus ad Deum ſenſus, voluntates, & intentiones noſtras, inquiramuſque num viæ noſtræ illi, & ſemitæ gratæ ſint, Diſcipulos ad hæc noſtros, ò diſcali: ſeruos, ò heri: ſubditos noſtros, ò patresfamilias, mittamus ad templa, conciones, ſacraſque lectiones, vt cœleſtem aliquam doctrinam percipiant, & ad virtutum ſtudium excitentur. Dirigamus ad Chriſtum omnes, vt inquirant, num ipſe ſit qui in Ven. Euchariſtiæ Sacramento latet, vel alius exſpectandus ſit, in pana tus, figuratus, & ſignatus? Num alium cum Iudæis Meſſiam exſpectare oporteat, alium Chriſtum, alium in ærumnis conſolatorem, alium Saluatorem, aliud Euangelium, aliam denique Eccleſiam. O inanias ac nugas meraciſſimas; ſed his relictis cœpta proſequamur.

Miſſio hęc diſcipulorum moraliter exponitur.

Legationem igitur ſuam diſcipuli cùm Chriſto aperuiſsent, hoc eis modo reſpondit, [Ite, renuntiate, Ioanni quæ audiſtis, & vidiſtis, cæci vident, ſurdi audiunt, claudi ambulant, pauperes euangelizantur.] Rebus ipſis, non verbis, Dominus ecce reſpondet;

& ſa-

& sane prudenter admodum: si enim verbo dixisset, Messiam se exspectatum esse; Iudæi eum sine dubio reprehendissent, vti alias illos fecisse manifestum est. [Tu de teipso testimonium perhibes.] Ideoque alio in loco ijsdem dixit: [Opera, quæ ego facio testimonium perhibent de me.] Perinde, ac si dixisset: Quisnam sim verbis indicare nolo, & tametsi dicerem, mentiri me ac fucum obtrudere velle putaretis: satius idcirco est, opera mea loqui, deque me testimonium perhibere. Missionem siquidem meã medijs quibusdam præter ordinem, & miraculis, ac prodigijs probo; quæ cum quotidiæ oculis vestris videatis, certissimè credere debetis, verum me Messiam esse in lege, & Prophetis promissum. Ideoque [ite, renuntiate, &c.]

Christus opere, nõ verbo respondet.

Io. 58.

Matt. 11

Et profectò, miracula hæc, operaque prodigiosa, quæ Redemptor noster in dies edebat, abunde testabantur, Iudaosque conuincebant, ipsum esse, qui Patribus eorum promissus erat Messiam. Nam tametsi Prophetæ veteres miracula patrarint summa tamen difficultate, & magno cum sudore eadem facta sunt Christus autem plurima, idque facillimè, siue vllo labore, ac difficultate edidit. Vnde manifestò apparet omnibus eum prioribus dignitate, & meritis eminentiorem fuisse: quod Iudæi ipsi in Euangelio testantur dicentes: [Nunquam sic apparuit in Israel.] Ipse quoq; Dominus de seipso testimonium ferens, ait: [Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.]

Miracula Christi de eo testabãtur.

Mat. 9.

Io. 15.

Secundò, Elias quidem mortuum ad vitam reuocauerat, Elisæus Naam a lepra mundauerat, sed vterque Domini prius auxilium implorauit, Christus verò hæc aliaque longe maiora, sua auctoritate, absolutè, sola voluntate propria inductus, nullisque precibus vsus prçstitit.

Tertiò, prædicta eadem miracula in sacris literis

ierant; nam nonne in Psalmis legimus; [Dominus soluit compeditos, Dominus illuminat cæcos, Dominus erigit elisos?] quæ cùm reipsa ederet, reipsa etiã se Deum esse declarauit. Quarto, ipsa prophetarum oracula Messiam hæc & similia editurum prædixerant, vt in primis Isaias, [Deus ipse veniet, & saluabit eos, tunc aperientur oculi cæcorum.] Dominus igitur innuere volens, se ipsum esse quem Prophetæ pręsignarunt, opera sua & miracula in scenam producit, legatisque ad se missis respondet, [Cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt.] *Isa.* 35. *Matt.* 11.

Cæcorum autem illuminationem Dominus ante cætera miracula, quasi trophæorum illius primũ ac summum; & è qua infinita illius potentia in primis elucet produxit; primo vt veteris testamenti verbis quibus Messiæ miracula præsignantur, vsquequaque respondeat; nam in Isaiæ Prophetijs cæcorum illuminatio prima omnium recensetur. Secundo, quod discipuli hi, suis eum hæc edentem miracula oculis conspexissent; non vero alia quæ sequuntur, & de quibus fortasse ne fando quidem inaudierant. Tertio quod plures cæcos Christus illuminasset, quam alios persanasset, vt è verbis Lucæ manifestè colligi potest, dicentis. [In ipsa hora sanauit multos à languoribus & plagis & spiritualibus malis, & cæcis multis donauit visum, &c. Ite igitur,] inquit, [& renunciate, cæci vident.]

Cur Dominus cæcorum illuminationem cæteris miraculis ante posuerit. *Isa.* 35. *Luc.* 7.

Varia hic recenset miracula, operaque bona plura in vnum coaceruat, vt hinc euidens fiat, Deo hanc pluralitatem gratissimam existere. Sunt enim nonnulli, qui dum vnum virtutis actum exercuerint, sufficere ad salutem putant, vlteriusque progredi detrectant, sed errant profecto, errant; Deus enim varios actus requirit, multiplicationeque in primis delectatur. Nam statim vt terram creauerat, ait; [Germinet terra herbam virentem, & *Gen.* 1.

Operum piorum multitudo Deo grata.

F fa-

facientem semen, & lignum pomiferum, faciens fructum iuxta genus suum;] quibus verbis allegoricè innuere eum voluisse puto, se, dum terram quodam modo intumescere, & vterum ferre vult, quæ deinde omne herbarum, arborum, fructuum, bestiarũq. genus effunderet, ac velut pareret: multo magis desiderare, vt anima varios virtutum, bonorumq. operũ fructus, ac manipulos edat. In horto illo sponsæ omnigenos fructus, tàm nouos, quàm veteres reperire erat: [In hortis nostris omnia poma noua & vetera.] Poma autem tantundem hic valet, ac fructus; ita nanque Hebraicè pro omni fructus genere accipitur. Porrò animæ nostræ, horti sunt & pomaria: imò Paradisi, in quibus Christus earum sponsus obambulare cupit: quo autem maiorem voluptatem inde percipiat, fructus in ijs bonorum operum, noui & veteres, sint oportet, si enim olim, heri, & nudius tertius, imò & hodie, aliquod opus bonum fecimus, hoc iam vetus est, & exoleuit quodãmodo, sed cras, & perendie, & imposterum semper noua alia producenda sunt. Audite longam illam Messiæ operum seriem, ac varia illius miracula. [Cæci vident, surdi audiunt, claudi ambulant, mortui resurgunt, & pauperes euangelizantur.]

Cant. 7.

Luc. 7.

Humilitas, & modestia Saluatoris.

Hic, obsecro, anima mea Saluatoris tui humilitatem, ac modestiam considera: non ait, quasi de se, operibusque præsumens, ego cæcis visum, surdis auditum reddo, claudis pedum vsum restituo, leprosos mundo, mortuos ad vitam reuoco; sed magna cum animi demissione, & humilitate, & seipsum non nominando: [Cæci vident, surdi audiunt, mortui resurgunt.] Docemur hic, eum qui verè humilis est, omnibus in rebus humilem esse debere, tàm interius, quàm exterius, tàm animo, quàm verbis. Ægypti Rex Pharao cum Iacob Patriarcham grandæuum iam & senio grauem vidisset, ab eo mox petijt.

Luc. 7.

[Quot

[Quot sunt dies annorum vitæ tuæ?] cui sanctus ille senecio placidè respondit; [Dies peregrinationis vitæ meæ centum triginta annorum sunt, parui, & mali.] Notate quæso Patriarchæ humilitatem, vt tempus omne, quod iam inde ab adolescentia Deo impenderat, non enumeret, imò vt hoc ipsum nihil propemodum, aut exigui esse meriti censeat. Tu tamen interea mundane, se bis, terue ieiunes, in tantum te effers: si triennio, aut quadriennio Deo in pænitentiæ Monasterio seruias, credis eū infinitis tibi nominibus deuinctum debita exsoluere non posse. Gen. 47.

Porrò mundum similem esse censeo superbo illi Pharisæo, cuius in Euangelio fit mentio, qui cum bis in Sabbatho ieiunaret, tantum sese extulit, vt in medio templi constitutus, tumore, & fastu plenus, deq; hoc ipso superbiens dixerit: [Ieiuno bis in Sabbatho.] Vel filij prodigi fratri, qui ægerrimè ferens tantum fratri suo honorem exhiberi, obsequiaque parenti exhibita recensens, magna cum superbia ait: [Ecce tot annis seruio tibi:] quasi annorum numerum non posset subducere. Vel Iacob Patriarchæ, qui cum viginti ipsis annis socero suo Laban seruisset, tandem officia exhibita ipsi exprobrauit: dicens: [Per viginti annos seruiui tibi.] Non est, mihi credite, Christiani, dies, menses, aut annos, quos diuino obsequio impendit, enumerare, aut accuratius subducere: nam quamuis omnia vitæ momenta in solius Dei cultum expendisset, aliud profectò dicere non posset, quàm quod in Euangelio dicitur: [Dicite serui inutiles sumus, quod debuimus facere hoc fecimus.] Præsumptio siquidem, & superbia magnum animæ periculum creare solent; è contra verò humilitas non mediocre emolumentum; humilitas inquam, quam è verbis his Redemptoris euimus: [cæci vident, surdi audiunt, &c.]

Mūdus similis est Pharisæo Euangelico. Luc. 18. Luc. 15. Gen. 31. Luc. 17.

Hic etiam notes velim, ò anima quemadmodum Matt. 11.

Quidquid boni operamur, Deo, & non nobis ipsis ascribendum.

Ioannes in vinculis pusillanimitate non deijcitur, aut aduersis Deum commouetur indignando; ita nec Christum ob miracula edita insolescere. Non enim ait, edo opera admirabilia, naturæ vires elido, cæcis visum restituo, paralyticis membrorum vsum reddo, mortuos ad vitam reuoco, sed, insolita loquendi ratione vsus: [Cæci vident, claudi ambulāt, mortui ad vitam resurgunt.] Vt discamus bona quidem, quę edimus opera non nobis ipsis, sed soli Deo, mala autem non Deo, at nobis ascribenda esse. Hāc lectionem cum didicisset Ioseph Patriarcha, & fratribus felicitatem suam referret, Deo, & non sibi, eamdem, velut auctori attribuit: [Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum. Qui fecit me, quasi patrem Pharaonis, & Dominum vniuersæ domus eius, ac principem in omni terra Aegypti.] Tātum verò abest, vt mundanus Deo omnia ascripsisset, vt è contra potius fortunam omnium datricem agniturus fuisset: Ad hos scilicet honores læto fortuna blandiens cultu non subuenit; industria & opera mea ad tantam dignitatem ascendi, fors adfuit, & clientem suum respicere dignata est. At Ioseph, qui diuino in Ludo eruditus erat, datori omnium Deo singula & vniuersa adscribit, ac solum eum negotiorum suorum directorem Christi, promotoremq. agnoscit. Quem imitantur, doctrinam Christi, quam proximè insistendo, qui quidquid in anima virtutū possident, Aeterno attribuunt, & de seipsis nihilum præsumunt. Considerate igitur hæc verba, eorumq. sensum dispicite: [Cæci vident, surdi audiunt.]

Matt. 11. Luc. 7.

Gen. 45.

Mat. 11.

Veri concionatoris indicia.

Veræ enim, ac legitimæ Messiæ notæ, & signa sunt, cæcis oculorum, surdis aurium vsum reddere, mortuosque ad vitam reuocare: quę & veri concionatoris, qui nimium Christi loco docet, & prędicat, indicia charactereśq. dici queunt, si qui antea cęcutiebant, visum recuperant, si surdis ad Dei verbū auditus

ditus redditur, si gratiæ mortui, & in peccatis sepulti, ad vitam gratiæ redeunt; denique si paupertas, & Christi crux Euangelizatur. Ad concionatorem namque Euangelicum spectat, huiusmodi edere miracula, omnigenos peccatores persanare, mortuos resuscitare, leprosos mundare, surdis auditum reddere, maculas, & næuos auferre, Messięq. opera q̃ proximè imitari quæ allegoricè iam exponã.

[Cæci vident.] Per hos non nisi peccatores intelligendi sunt, quando enim quis cespitando modo ad terram prolabitur, modo in parietem impingit, modo in præceps ruit, an non eum cæcutire dicemus? ita quicunque modo in auaritiam, modo in libidinem, modo in ambitionem impingit, an non talpa cæcior est? de quo Sophonias loquitur, dicens: [Ambulabunt vt cæci, quia Domino peccauerunt.] Solus autem Christus eisdem oculos restituere potest, & omnem cæcitatem auferre, idque in pœnitentiæ Sacramento, atq; hæc prima Christi opa sunt, qui solus huiusmodi morbos psanare põt.

Cæci designant sceleratos.

Soph. 1.

[Surdi audiunt.] Atque hoc, secundum quo peccatores dignosci queunt, indicium est, finge mihi aliquem, qui nec maximarum campanarum sonitum, nec bellicorum tormentorum boatum, nec tubarum clangorem audire queat, an non ille littore surdior dicendus est?

Hoc ipsum de peccatore quoque sentiendum, cuius tanta surditas, & aurium stupor est, vt nec terribiles extremi iudicij tubas, nec maximarum cæli campanarum strepitum, misericordiæ, inquam, & iustitiæ, omnibus horis auribus nostris insonantium, immo ne diuinarum quidem comminationum tonitrua audire queat. Adeo, vt peccator ad Dominum iam conuersus illud Prophetæ merito vsurpare queat. [Ego tanquam surdus non audiebam.] Ad solum autem Christum, Dei fi-

Peccatorũ surditas.

Ps. 37.

lium spectat, huiusmodi opera edere, leprosos quin etiam mundare.

Peccati mortalepra est.

[Leprosi mundantur.] Omnes in genere peccatores sub lepræ nomine intelligamus. Nam vt lepra corpus inflat, ita peccatorem superbia, vt sitim & ariditatem extremam causatur, ita & auaritia, vt contagio suo inficit, ita & luxuria, vt humorem radicalem inficit & vitiat, ita quoque animum inuidia, vt halitum pestilentem, ac tetrum reddit, ita & gula & ingluuies; vt raucedinem causatur, ita & ira, quæ sæpe, & loquelam eripit; denique vt illa membra omnia debilitat & inuadit, ita corpus, animumq. acedia & inertia. Bene igitur Naamano Syro leproso, ait Helisæus Prophetes: [Vade & lauare septies in Iordane, vt hinc peccatores septemplicem peccatorum mortalium lepram confiteri discant.

4. Reg. 5.

Si quis in mundo tantæ virtutis, efficaciæque fons haberetur, qui omnes omnino infirmitates persanaret; quantus ad eum quotidie ex omnibus mundi partibus concursus fieret? quot ad eum ægri sanitatis recuperandæ ergo confluerent? At huiusmodi virtute præditum est confessionis Sacramentum. Quid igitur eam negligitis peccatores, quin ad eam acceditis? cur illius latice maculas, & lepram animæ non eluitis, aut saltem abluitis? sed ad allegorias meas iam reuertor.

Peccatores vera mortis imago sűt.

[Mortui resurgunt.] Ipsi peccatores, an non vera mortis imago sunt, cadauera exanimata, motu, sensu, vitaque carentia? Qui virus aut cicutam hausit, an non mortem ipsis præcordijs continet? idipsum de odio laborantibus, inuidia & liuore tabentibus, ira æstuantibus, quæ omnia animæ quædam venena, contagia sunt, esto iudicium. Cui conceptui adstipulatur Ioannes Apostolus dicens: [Qui non diligit proximum, manet in morte.] At, eheu! cicuta sola necat corpora, peccatum verò ipsas etiam interi-

1. Ioan. 3.

mit animas. Quàm præsens venenum sit oportet, quod ea, quæ mori nesciunt, mori tamen cogat? contrariorum enim, iuxta Philosophos, contraria sunt consequentia: nam quemadmodum gratia perpetuam vitam tribuit ijs, quæ ex seipsis mortalia sunt, & caducæ; ita peccatum mortem adfert ijs, quæ essentiæ, & natura sua immortalia sunt, sed in miraculis nostris progrediamur vlterius.

[Pauperes euangelizantur.] Inter cetera aduentus sui signa hoc in primis ponendum, censuit Redemptor, quod pauperes euangelizentur. Et profectò non mediocre miraculũ est ac prodigij loco habendum, si concionator aliquis pauperibus verbum salutis annunciet, si incarceratis concionetur, si inclusis Religiosis & Monialibus, & rusticis prædicet, sed omnes iam, proh dolor! vrbes consectantur primarias, omnes primas metropolitanas cathedras affectant, omnes in mercedem oculos conijciunt, & solis diuitibus concionari gestiunt, sed videant obsecro, arborem illam vmbrosam, quam Nabuchodonosor vidit, cuius è fructibus omnia animalium genera gustabant; videant inquam & in se eandẽ exprimere conentur, cum.n. spiritualibus scientiæ, virtutum, diuinorumq. charismatum fructib. grauati sint, eos idiotis, pauperib. & simplicib. qui mundi huius quodamodo animalia sunt, proponant oportet.

Error eorum, qui pauperib. predicare detrectãt.

Dan. 4.

Diues ille Epulo graue supplicium apud inferos subit, quod, cum opulentus esset, & quotidie varios parasitos, & asseclas aleret, pauperes tamen a mensa excluderet sua: quod ditiores & magnates quotidie ad mensam adhiberet, Lazaro autem ne loqui quidem, aut videre dignaretur: [Et nemo illi dabat.] huic similes dixero concionatores nonnullos, qui cũ omni scientiæ, doctrinæq. genere abundent, & concionatores dici velint, solis principibus, & aulæ clientibus sese vendunt, & offerunt, populo, & plebeijs a

Concionatores peruersi comparantur diuiti Epuloni.

Luc. 16.

mensa illorum exclusis, dum omnes eorum epulæ, & conciones non nisi Rhetoricã, veneres Tullianas, & flosculos scholasticos, adulationẽ & ineptias affectatas præterea, spirãt, & idiotis, pauperib. & rudioribus ne minimus bolus offertur, & nihil ꝙ gloriã Dei & salutẽ animarũ spectat, in ijs elucescit. Videãt igitur, & caueant, ne cũ diuite hoc apud inferos puniãtur. Verum vt hanc aliquorum deprauatam cõsuetudinẽ damnaret, ipse Dei filius pauperum doctorẽ & magistrum se confiteri non erubuit. At hodie plurimos Regum, & Principum concionatores reperire est, at pauperum nullos, aut certe paucos admodũ, adeo vt non amplius mihi mirum videatur, si hoc inter miracula sua recenseat Redemptor.

Pauci pauperum doctores.

Equidem non tam inter miracula numerandum puto, pauperes euangelizari, quam eosdem euangelizare. Est enim mirabile, omniaq; miracula excedens, Christũ, aduentũ, diuinitatẽ, omniaq; Euangelij mysteria à simplicibus, & indoctis piscatoribus prædicari voluisse: non selegisse sibi duodecim Platones aut Aristoteles, non duodecim Demosthenes aut Cicerones, aut selectissimos quosq; ex omnibus orbis academijs viros; at duodecim piscatores, retibus nauigio & scaphę assuetos, indoctos & rudiores. Hinc vbi illorũ scientiã eloquentiamq; audiuere in Actis, Pontifices, Sacerdotes, & Scribę, & scirent eos imperitos, & ne a limine quidem literas attigisse; non parum perculsi sunt; quorum admirationi inhærens Augustinus, atque hoc miraculum exaggerans, ait, Dominũ non per Oratores & Philosophos conuertisse piscatores; sed per piscatores, Philosophos, & Oratores. Quod historia quædam è libris Regum deprompta manifestum reddet. Dauid cum Amalecitas bello fusos profugosque prosequeretur, reperit in via miserum quendam militem iacentem, semianimem, fame & laboribus exhaustum, mor-

Miraculũ paupes euangelizare.

Act. 4.

Li. de verbis Dom.

1. *Reg.* 30.

morbo afflictum, & ab omnibus derelictum: à quo cum petijsset, [Quis tu, & vnde?] mox subintulit, [Puer Aegyptius ego sum, seruus viri Amalecitę. Dereliquit aūt me Dominus quia ægrotare cępi, &c.] dixitque ei Dauid, vt se ad castra inimicorum deduceret, quo cum peruenisset, reperit eos genio indulgentes & festum die agentes: quos incautos ac nihil minus quam de hoste cogitantes inuasit, & ad internecionē deleuit, paucis, dum camelos conscendunt, fuga sibi consulentibus. Allegoricè hęc pia exponēs, in Euangelio contineri hoc mysteriū existimo. Christus enim cum mundanos persecuturus in mundum venisset, incidit in aliquos, qui velut defatigati & exhausti, diuitias, & pompas mundi huius, idque propter inopiam, & egestatem, assequi nequibant; qui nimirum sunt, quos mundus derelinquit & deserit. At Christus hos ab omnibus derelictos, velut duces expeditionum, & consiliorum suorum conductores, euāgelijque præcones assumpsit, eorumque opera in mundi conuersione vsus est: quem cum vitijs indulgentem & voluptatibus immersum quodammodo cerneret, ita eundem aggressus est, vt victoria penes se steterit. Dicite igitur, num miraculum sit, pauperes euangelizari & euangelizare, mundoque Euangelij præcones existere. Insignis allegoria

Audiuistis iam miracula Redemptoris, & quomodo discipulis à Ioanne missis respōnderit: videamus iam, quibus Ioannem encomijs ornarit, & quæ in eum acroamata & elogia effuderit. Ait enim Euangelista, Dominum, dimissis legatis, in præcursoris sui laudes & encomia prorupisse. [Quid existis in desertum videre; arundinē vento agitatā, hominē mollibus vestitū?] Quam fidus in amicitia fouenda est Deus! quam tenerè, quos semel complexus est, diligit! qui in aduersitatibus suos, vt facere consueuit mundus, non deserit, qui ad minimum qui in- Laudes quas Ioanni Christus dedit. Deus fidus amicus est.

Mundus suos in aduersitatibus deserit.

ingruit casum eos nudos destituit. Quàm multos Aman Persarum ille purpuratus, amicos habuit, quã diu læto fortuna arrisit vultu, & inter Assueri intimos numerabatur? Sed mox vt eius indignationem incurrit, eumque offendit, omnes aduersus eum insurrexere; dicebantque publice: [En lignum quod parauerat Mardochæo, stat in domo Aman.] Perinde ac si dixissent, in crucem agatur, quam domi alteri parauit. Videte quæso mundi ingratitudinem & perfidiam, qui dum felices sumus, & secundis ventis vtimur, amicitiam simulat, at, dum fortuna aduersa nos deserit, nos etiam mutato affectu deserit. At nõ ita cælum, non ita Deus, sed quo maioribus homo premitur afflictionibus, quo & maiora elargiatur solatia, maioremque affectum demonstret. Quod aperte in Ioanne nostro Redemptor Christus demõstrauit, quem cùm in carcerem coniectum, vinculis constrictum, ad mortem quæsitum, omniumque odia in incurrisse cerneret; singulari amore prosecutus est, amplissimis laudibus exornauit, ac coram omnibus luculentum de illius sanctitate testimonium dedit.

Esth. 7.

Rationes cur Christus Ioannem laudet.

Atque hoc, quòd vitam duceret angelicam, virtutemque coleret quàm qui maximè. Vt discamus non nisi probos & honestos præconijs afficiendos, ac virtutem solam, non verò vitia, amplissimas laudes promereri. Sãctos enim & iustos dum laudamus, laudamus simul & Deum; ideoque Regius Propheta, dũ omnes ad laudandum Creatorem creaturas excitásset, vt in sanctis potissimùm laudetur elaborat. [Laudate Dominum in sanctis eius.] Secundo, ne magna illa sanctitatis opinio, quæ in plurimorum animis de illo insederat, periret aut saltem periclitaretur, cùm viderent eum, quem vt Messiam habebant, instar malefici & impij in carcerem coniectum. Docemur hic, vt quando proximi famam discrimen subire, nomenque eius infamiæ maculis aspergi videmus,

Psal. 150.

tunc

tunc eius virtutes publicè manifestemus, eiusque merita tantùm, quantùm maledici & detractores vitia, extollamus.

Ita Dominus Moysem laudauit, dum Maria, & Aaron frater ei detraherent, & apud populum nomen illius traducerent. Hoc scilicet filiorum Dei proprium est, innocentium tutelam suscipere, & maledicæ linguæ virulentiam compescere. Detrahentibus autem aures præbentes similes esse putem opilionibus & rusticis, qui dum transeuntes à canibus suis allatrari, morderi, ac tantum non interfici vident; tantum abest, vt eos vel clamore, aut ictu lapidum compescant, vt eosdem etiam magis exstimulent, & manuum compositione & poppysmis ad mordendum excitent. Egregios autem è laudibus his conceptus elicio, quorum hic primus est. *Num.* 12.

Redemptor laudauit Ioannem in discipulorum absentia. [Illos autem abeuntibus.] vt ita euidenter demonstraret, encomia hæc non ab assentatione aut palpo, sed sincero minimeque fucato affectu proficisci: ac simul fas esse, veras amico laudes tribuere, nō autē eidem impudenter adulari; vera namque laus à Deo, assentatio autem à diabolo proficiscitur. Hoc nempe consilio vsi sunt Philistæi, vt Samsonem perderent; suggesserunt siquidem Dalilæ, vt marito adularetur, quo ab eo ænigmatis solutionem, à qua omnis eius ruina perniciesque dependebat, disceret. Vnde mihi Diogenes ille Canis non aberrasse à scopo visus est, dum adulatores coruis esse dixit deteriores pestilentioresque, cùm hi non nisi mortuos lædant, illi verò in viuos etiam grassentur. Ecce alterum.

Laudes ab amore, nō aūt assentatione origine trahant.

Iud. 14.

Ioannem absentem Dominus celebrat, vt doceat nos semper de proximo benè loqui, at præsertim dum abest. Obseruabat hoc præceptum Psalmographus cùm diceret, detractores secretos se cane peius & angue odisse, [detrahentem secreto,] id est in absentia,

Proximus absens laudandus est.

Psal. 100.

tia; [proximo suo, psequebar:] Inter alias Aegyptiorum plagas fuere & ranæ: quia cum nonnisi in cæno & luto viuant, de die tacennt, noctu vero coaxēt, detractorum symbolum sunt: qui verè immundi & sordidi, & non nisi in alienorum delictorum cæno victitantes, proximo intereà dum abest semper detrahunt, eiusque vitam viuendique rationem reprehendunt: quo nullum hodie malum deterius aut calamitosius in mundo haberi potest. En tertium.

Exod. 8.

Fides amicis vbiq; præstanda.

Laudat Ioannem, intereà dum carcere conclusus gemit: quo doceret nos, fidem & amicitiam semel in iram, semper conseruandam, ac nunquam, quacumque etiam calamitate ingruente, deponendam. Sunt enim plurimi qui in prosperis amico assentando, in aduersis & tristibus terga obuertunt; hirundinibus persimiles, quæ dum æstatis vernat gratia, & tempus ridet, nunquam nos deserunt, circúq; laquearia nostra assiduò cantillant, abeunt, & mitius cælum sequuntur. Similes his fuere Apostoli, qui Dominum non deseruere, quamdiu ab omnibus cum coli, miracula facientem, & pro Messia habitú, viderunt: at mox vt à Iudæis & militis ius tú cōprehensum, ad mortem condemnatum, à Pontificibus, in crucem actum conspexerunt; omnes relicto eo fugerunt, adeò vt & ipsum negarint, imò se ne nosse quidem confessi sint. O perfidos, & periuros, & in amicitia colenda nimium instabiles: At non ita Christus, ille in amore fidelis est, diligit vsque ad extremum, immo nec in aduersis suos deserit. Videte igitur amorem, quo miserum hunc captiuum prosequitur, dum omni cum laudum genere cumulat.

Matt. 27

Laudat Ioannes à constãtia.

In primis deprædicat illius constantiam; dum à Iudæis petit, [Quid existis in desertum videre, arūdinem vento agitatã?] Arundo quippe inconstantiæ ac le-

ac leuitatis symbolum est. Innuere scilicet volebat, nullum Ioanne in cultu diuino esse vel constantiorē vel infractiorem. Adeò vt de ipso illud Ieremiæ vsurpare liceat, [Ego dedit te hodie in colūnam ferream :] nā sicut columna constantiæ symbolum est, ita Ioannes columnę instar vsq; ad mortem fortis & infractus perstitit, columnę inquam ferreę, quę lapides duritie superat. Si enim cęteri sanctorum lapideę columnę fuere, Ioannes profectò ferrea, ęrea, & adamantina fuit, in omnibus mundi tribulationibus immobilis & infractus. *Ierem. 1.*

Virtutem quidam olim ita expressit, facem quandam inuersam depinxerat, quę maiores sese consumendo flammas eijciebat, maioremque lucem inuersa circumquaque eiaculabatur, hac addita epigraphe, [vires inclinatas resumo.] Qđ de omni illa virtute, nos singillatim de vna cōstantia vsurpare quid vetat, ac pręsertim de Ioannis Baptistę? de illo nanque in Euangelio legitur, [Erat lucerna ardens & lucens.] Hanc cum impius Herodes totis viribus extinguere niteretur, & terram versus flecteret, vt etiam in tetrum illum conijceret carcerem; lucere cœpit magis, luculentioresq; flammas eiaculari, maiores animos manifestare, viresque duplices exerere, è quibus omnib. de illius constantia conijcere licet; conijcere inquam, eum arundinis leuitatem non imitari. Constantię emblema. *Ioan. 5.*

Quid? an ne arundinis est, iam à quinto ętatis anno mundo derelicto in desertis & solitudine commoratum esse, speluncas incoluisse? viginti quinque annorum spatio pœnitentia durissima corpus emacerasse, virtutis stadium tam constanter decurrisse, inedia & austeritate membra afflixisse, vota tam sanctè religioseque obseruasse, solis herbarum radicibus, & melle siluestri, tanto tempore victitasse? anne arundinei est, in desertis semper rupibus exclamasse, Ioannis constātia.

masse, in solitudine populũ docuisse, in antris, mundi delicta acerbissimis lacrymis eluisse, omnesque ad pœnitentiam vocasse, reges coarguisse, Herodis incestum reprehendisse, pellices taxasse? denique anne arundinem imitari est, carcerem sustinere, compedes, vincula perferre, iudicibus sese sistere, coram carnifice non expauescere, demum supplicia non formidare. Hæc aliaque agentem patientemque arundinem vento agitatam appellandum censebitis?

Ioannes non erat arundo.

Non erat, mihi credite, Ioannes arundo sterilis & infecunda; sed arbor fructum copiosissimum proferens. Arundo multas ob rationes, impiorum symbolum est: primo quod inconstantiam denotet: secundo quod non in terra solida, sed vliginosa; palustri, cœnosaque semper excrescat; quam peccator animum rebus terrenis & caducis affigendo imitatur. Tertiò quod exterius quidem aliquam pulchritudinis habere speciem videatur, eò quod teres, oblóga, glabra sit & viridis; sed emedullata sit. Peccator ad hunc modum extrinsecus aliquam quidem elegantiam morum, corporisque cultum prefert; sed anima virtutum medulla caret, meritaq; nulla continet. At huiusmodi non erat Ioannes: anima enim illius redundabat virtutibus, gratijsque locuples erat, & corpus vitæ austeritate, gratum Deo sacrificium offerre satagebat. Hinc Christus, in laudibus eius pergens, ait:

Arundo impiorũ nota.

Laudatur Ioannes ob vestiũ duritiem.

[Hominem mollibus vestitũ:] Vidistisne, inquit, Ioannem in deserto videndo, purpuratum aliquem auro & gemmis coopertum, bysso & cocco rutilantem? nequaquam. Nam in palatijs & laquearib. aureis hæ merces reperiuntur, desertum huiusmodi ineptias inaniasque non educat; & schemata hæc non eremicolas, sed aulæ mancipia decent.

Non

Non est conueniens luctibus ille color.

Dum verò Ioannem à vestium asperitate & habitus vilitate prædicat; aliorum, eadem opera, luxum superbiamque castigat. Dedit olim vestes Adamo Deus, non adornatum, splendorem, aut luxum, sed necessitatem; vt nuditatem suam velaret. Stultum igitur est in eo superbire, quod pudorē potius verecundiamque ob protoplastæ præuaricationem incutere deberet. An non enim ille stolidus ac fatuus dicendus foret, qui ad mortem iam condemnatus, in aureo suspendi vellet patibulo, & byssino gemmatoque laqueo constringi, & non nisi lautè & pretiosè mori? mundanorum dementia est, qui ob peccata sua morti ineuitabili adiudicati, omnes hasce inanias consectantur, vestem scilicet auream & coccineam, quæ patibuli fortasse vices supplebit, & in qua emorientur; collare quoque aureum, torques, & monilia, quæ laquei forsitan futura sunt, quib. strangulabuntur. Mūdanorum vesania.

Sapiens mortalium luxum coarguens, eosdem officij sui commonefacit dicens, [In vestitu ne glorieris vmquam, nec in die honoris extollaris.] Nam vt stultum est, domum putridam & fatiscentem, iamq; ruituram auro depingere; ita non minus stolidus ille dicendus, qui corpus hoc, quod post triduum aut quatriduum in terram descēdet, atque in cineres reuertetur, superbis & pretiosis vestibus exornat. Hinc apud Dominum in corde gloriatur formosa illa Esther, [Tu scis Domine quod abominer signum superbiæ & glorię, quod est super caput meum, in diebus ostentationis meæ, & detester illud quasi pannū menstruatæ.] Nos verò gloriam quærimus, vnde potius confundi deberemus; vestes enim peccatum inuenit: quamobrem qui ob easdem vult insolescere, maleficos imitari videtur, è stigmate & cauterio, qđ Eccl. 11. Esth. 14.

male-

maleficijs sibi suis acquisierunt, laudem & aëream quærentes fanatici sunt igitur & dementes, qui è vestibus gloriam venantur, eque schemate confusionis laudum sibi manipulos colligunt.

Nouerat hoc Ioannes Baptista; nouerat inquam quantum vestium luxus damnum animæ accerseret; idcirco è cameli pilis contextam zonam induit vestes, pœnitentiæ notas & symbola, assumpsit; atq; ideò à Christo laudari meruit. Propheta etiam, imò plusquam propheta, ab eodem nominatus fuit, quia & verbis & rebus prophetauit, quia ab Angelo prænunciatus est, quia ab vtero matris prophetare cœpit, quia à prophetis originem ducebat, quia Prophetarum regem ac Dominum in Iordane baptizauerat; tum denique quod suis ipse oculis vidisset, quæ alij non nisi in spiritu præuiderunt. Atque in hoc laudum præconiorumque eius finem faciemus & simul prolixam hanc concionem terminabimus.

Ioannes plusquam Propheta.

Peroratio

Soluimus igitur iam difficilem hanc ac sublimem quæstionem, Auditores, ostendimus, Christum verum Messiam esse, Dei filium, ac mundi redemptorem; cur nam igitur hæreticorum opinionem turbine quatimur, cur instar arũdinis nutamus, cur in fide vacillamus? Cur SS. Trinitati, Iesu Christo, Ioãni Baptistæ ac ceteris Prophetis non credimus? aut si credimus, cur quę faciẽda pręceperũt nõ facimus? quid ita torpescimus, desides & inertes sumus? quid tepescimus? quid ita in horas mutamur? Verum si Deum vestrum hoc natali proximo recipere cupiatis, constantes estote, nolite instar arundin is ad omnem ventum moueri; prætiosis vestibus nolite insolescere; delicias & voluptates spernite. Vobis ipsis prophetæ estote, animæque vestræ aduentum Domini ad iudicium denuntiate.

Mittite inquam, si peccati vinculis grauatis estis, ad

ad Christum duos discipulos, intellectum & voluntatem, & orate, vt surditatem, cæcitatem, aliosq; defectus, quos peccatũ inuexit, auferat, & omnes mortales euangelizentur. Sensus inquam vestros, cogitationes, voluntates, & opera, è mundo hoc, ex inuia hac solitudine, ad Regem gloriæ, Regẽ inuisibilem & immortalem destinate; & è mundi huius cauernis, & vitæ carceribus ad cælum, vbi Christus est in gloria Dei Patris, in quo omnes spes nostrę terminantur, desideria legate.

Quamobrem miserere nostri mundi Redemptor Christe, Messia ab omnib. exspectate, misericordiæ fons & origo, afflictorum solamen, reorum azylum, miserorum refugium, nosque in gremium benignitatis tuæ excipe. Mundus hic, eheu tyrannorum in morem in nos sæuit, & Herodes est nobis, caro autem noua quædam Herodias: ambo nos persequuntur, captiuos detinent, instar mancipiornm nos habent, salutis nos nostræ amittendæ periculum adire cogunt. Tu autem defende nos Domine, rerum nostrarum patrocinium suscipe, tu inquam, qui tot edis miracula, cæcis visum, surdis auditum, paralyticis membrorũ vsum, mortuis vitam restituis. Dona inquam vitam tot miseris peccatoribus, lumen mentis tot rudibus & in ignorantiæ tenebris versantibus, auditum tot peruicacib. & surdis, qui nullum consultorem admonitoremque cupiunt admittere, tot etiam per errorum deuia vagantes in rectam semitam reducito, e quę siluescente hęreseon via, ad veritatis tramitem compellet. Hæc scilicet Messię venturi signa sunt & characteres, ac certissima vitæ æternæ obtinendæ media, ad quam perducere nos dignetur mirabilium horum opifex Deus. Amen.

DOMINICA TERTIA ADVENTVS.

Miserunt Iudæi ab Ierosolymis sacerdotes, & Leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum, Tu quis es? &c. Ioan. 1.

FIGVRA.

1.Reg.16. DEus, cùm, immorrigero Saule reiecto, nouum Israeli regem dare cõstituisset Dauidemq; pastorem ad id selegisset, Samuelem in Bethleē ad Isai. legauit, vt ex filijs eius vnum in regem vngeret. Propheta igitur cùm in Bethleem venisset, & Eliab filiorum natu maximum, proceræ staturæ virum, generosum, cordatum, regnoque digna prædìtum forma vidisset; hunc à Domino sceptro destinatum putabat, ac parum abfuit quin eum in regem Israel vngeret. Sed diuinitus mox inspiratus, longè alium à Domino predestinatum didicit, Dauidem scilicet, qui patris sui gregem in agris custodiebat. Simile quid in hodierno Euangelio aduertere videor: idem enim Deus, regno Israel iam exstincto, cum nouum in Iudæam regem mittere, in Messiæ habitu, decreuisset,

in

in quod ab omni æternitate Iesum Christum filium prædestinarat synagogæ, prophetarum matri illius denominationem commisit; quæ hodie Zachariæ domum vel Iudaici populi, si vultis ingressa, è qua Messiam hunc & regem nasciturum sciebat, in Ioannem Baptistam oculos coniecit, omnium sanctorum natu primum, prophetarum maximum, virum etiã angelicæ puritatis, cælitus eruditum, Zelo verbi Dei accensum, virtutibus decoratum, vitaque admirabili: quin & legatos eius cognoscendi ergo destinauit. Putat enim hunc, & non alium, Messiam in lege promissum esse, & hoc eum nomine suspicit & veneratur, sed Deus errare eam demonstrauit, cũ non Ioanni, sed Christo, Dei filio, qualitates has attribui debere, atque hunc, & non Ioannem, vt regem colendum & Messiam adorandum esse ostendit. Præsenti hoc latius concione deducendũ est, dũ spiritũ nobis paraclitum auxilio, & Deiparam sua apud filium intercessione ad futuram confido: quam idcirco omnes angelica salutatione affabimur.

AVE MARIA.

Lacedæmoniorum Rex Pausanis, cum Simonidem philosophum rogasset, vt sibi dignum aliquod dogma, quod semper præ oculis haberet, traderet; ait vir sapiens: hominem te esse memento Domine rex. Innuere volebat nullũ esse dogma subtilius, nullũq; sublimius, aut homini ad salutem magis necessarium, quam exactam suiipsius cognitionem. Plut. in Apophth.

Hoc cum probè perspectum haberet Philippus Macedo, sciretque quãtum assidua huius rei recordatio vtilitatis, ac præsertim Principibus & regibus afferret; quotidie sibi ab aliquo mortis memoriã refricari volebat, & miseræ conditionis suæ admoneri. Mane siquidem thalamum puer ingressus dicebat,

mortem ob oculos habe Rex amplissime, fragilitatis & originalis vilitatis tuę noli obliuisci, & in primis memento et hominem & mortalem esse. Eliphaz quoq; Themanites, vnus ex amicis Iob, cũ aliquod aduersus grauissimum hominum morbum, id est peccatum, antidotum quæreret, tandem ait, [Visitãs speciem tuã, non peccabis.] Significare volẽs, sui ipsius cognitionẽ, & diligentẽ naturæ propriæ discussionem præsentissimũ aduersus omnia peccatorum genera antipharmacũm esse; nihilq; homini vtilius, quam si interdum esse suum examinet, naturã & originẽ ad trutinã vocet, dari posse. Quod & ethnicis in vsu fuit, cũ tanti sẽper Chilonis hãc gnomam fecerint, q̃ & oraculi loco duxere, [Nosce te ipsum;] & poeta quidam paraphrasticè exposuit dicens;

Iob. 5.

Sui ipsius cognitio peccata tollit.

Noscere se Chilon Spartanus, quemque iubebat.

Turcę seipsos student noscere.

Apud ipsos etiam barbaros, imò & Turcas, sui ipsius cognitio magni fieri consueuit: Sollenne quippe est Torlacis, qui instar Religiosorũ apud eos habentur, quotiescunq; per plateas incedunt, ingentia specula manib. gestare, & obuios quosque hortari, se vt in ijs intueantur, vt visa in speculo fragili corporis imagine fragilis & vilis conditionis suæ cuncti recordẽtur. Plurimi quoq; eã fecit Religiosus Bern. vt diceret, [Præstat si te ipsum, q̃ si, te neglecto, siderũ cursus, vim herbarũ, & omniũ cælestium & terrenorũ naturas tenueris.] Et est profectò non exiguũ stultitiæ humanæ argumentũ, cælestes influxus, terræq; naturam intelligere, seipsum verò ignorare.

In meditationib.

Ante Bernardũ Clemens Alexandrinus, suiipsius cognitionẽ sciẽtiarum omnium magistram, omniũque disciplinarum esse pulcherrimam ac pręcipuam dicere non erubuit. Et benè quidem: nam si, iuxta Aristotelem, scientiæ dignitas petatur ab obiecto; adeo vt si ipsum nobile vel ignobile sit; ipsa quoque sublimis & mechanica sit: homo profectò cum omnium

nium subiectorum primum ac præcipuum sit, imò totus regius; ipsa quam sui habet cognitionem, omnium cognitionum prima est, & principem inter omnes locum obtinet.

Hinc non errasse mihi visi sunt veteres, cum, exprimere volentes quantum sui ipsius cognitio emolumenti, & ignorantia è contra detrimenti afferret, sphingis eam specie depinxere; qua nullum tetrius ac monstruosius monstrum rerum natura extitit; quippe quod iuxta Ausonium, Sui ipsius ignorãtia noxia est.

Volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.

quam picturam Alciatus egregio emblemate complexus est: *Embl. 187.*

Quod mõstrũ id? sphynx est, cur candida Virg. ora,
Et volucrum pennas, crura leonis habet?
Sunt quos ingenium leue, sũt quos blãda voluptas,
Sunt & quos faciunt corda superba rudes.

quod ipsum hoc tandem concludit epiphonemate.
Primaq; prudentis laurea, nosse virum:
Cordati.i.atq; generosi viri esse seipsum cognoscere.

Suggessit hoc ipsum sponsæ suæ dilectus ille in Cãticis, vtq; se agnosceret auctor fuit, [Si ignoras te ò pulcherrima inter mulieres; egredere & abi.] *Cant.1.* quod duplici intelligi modo potest. Primo in bonam partem, perinde ac si dixisset; Pulchra es amica mea, atque omnium mulierũ decus & ornamentum, verum ad perfectionem & decoris tui complementum, voluptatisque meæ absolutionem, velim te, visis auditisq; dotibus tuis, non efferri, aut fastum aliquem induere, sed humili ipsius cognitione profundam humilitatem præ te ferre, q̃ si nondum consecuta es, mundo paulisper egredere, hominum

consortia euita, ac procul à te, imò iuxta te, sublimen hanc Philosophiam inquire. Secũdò, in partem deteriorem, quasi contemnentis reijcientisq; sit oratio; perinde ac si dixisset: Etiamsi Helenam ac nymphas pulchritudine antecederes, te ipsam tamen nequeas agnoscere, amare te & singulari affectu prosequi haud possim; quamobrem proripe te procul hinc, & abi, indigna quæ à me ameris. Atque hinc vobiscum dispicite quam animæ noxium sit, seipsam si ignoret.

Isai. 3. Inter cetera quæ in Ierosolymorum excidio ablaturum se comminatur apud prophetam Dominus, erant & specula, [In die illa,] inquit, [auferet Dominus ornamenta calceamentorum, & limulas, & torques & monilia, & armillas, & annulos, & gemmas infronte pendentes, & specula & sindones &c.] speculum porrò cognitionis sui insigne est: quod dũ se Dominus ablaturum comminatur, quid intendit aliud, quam grauissima se in peccatores castigatione animaduersurum, ablaturum scilicet media quibus seipsos agnoscant, atque ita ferarum ritu eosdem victuros?

Exod. 38. E contra inter cetera Tabernaculi ornamenta, voluit Deus labrum & anteriorem altaris partem è speculis mulierum concinnari. Quod profectò mysterio non vacat, vt scilicet sacerdotes cùm ad immolandum accederent, in speculis seipsos intuentes, intrinsecum quoque animæ statum considerarent, itaque sui ipsorum notitiæ assuescerent.

Sap. 7. Et quoniam speculorum mentionem fecimus, cur putatis sapientiam æternam, speculo potissimum comparari voluisse: [Candor est .n. lucis æternæ; & speculum sine macula, Dei maiestatis & imago bonitatis illius.] Vt nos nimirum edoceret, vnam & veram sapientiam esse suiipsius cognitionem, quod & ex Euangelio hodierno asseri potest, in quo legimus

à sy-

à synagoga ad Ioannem Legatos missos, qui interrogarent eum, [Tu quis es?] Quod hodie expositus, primo legationem describam, ac deinde quid Ioannes responderit, aperiam. *Ioan. 1.*

Principio igitur cum oculos in hanc legationem conijcio, firmiter mecum statuo, nullam me vnquam vidisse vel audiuisse, quæ cum hac, quacumque ex parte eam etiam intueamur, vel dignitate vel auctoritate comparari queat. Primò enim, qui legati sunt, sacerdotes sunt & Leuitæ, cultui diuino mancipati, quos omnis Iudæa reuerebatur & colebat. Locus è quo legantur, ipsa Ierosolyma est, totius Iudææ caput & princeps, in qua & summi Pontifices sedem, & Reges solium fixerant, in qua templum & locus sacrificij, in qua denique Concilium septuaginta Iudicum, quod Sanedrin appellabant, stabilitum erat. Legantes ipsi Iudæi sunt, à tribu Iuda originem & nomen ducentes; quin & Iudæorum Principes, ad quos præcipuè huiusce rei disquisitio spectabat, eo quod ex stirpe Iuda Messias nasciturus esset. Legationis causa & caput, hoc est, scire volebant, num Ioannes Messias esset, filius Dei, denique mundi redemptor. Legatio hæc extollitur.

Miserunt itaque Sacerdotes & Leuitas, non autē Scribas & Rabinos, eo quod Ioan. è stirpe sacerdotali, & progenie Aaron descenderet, filius scilicet summi sacerdotis Zachariæ: Ideo sacerdotes mittunt, veluti sanguine & cognatione coniunctos: vel Religiosos & sacrificos, quia legatio hæc religionem & sacrificia respiciebat, vt quæ de promissorum diuinorum adimpletione, de oraculorū veritate, ac de summi illius Sacerdotis in mundum aduentu ageret. Ierosolymis quoque venerunt, quod in illa ciuitate & lex & religionis cultus potissimum vigeret, Messias quoque exspectaretur, & tempus aduentus eius iam instare certum esset: Defecerat siquidē iam sceptrū Cur sacerdotes missi sint, & non scribæ & legis doctores.

Gen.49. de Iuda, vt in Genesi prædicitur; & Dux de femore
Dan. 9. eius: hebdomades quoque Danielis iam completæ erant, atque omnia iam oracula, mysterium hoc innuentia, finem acceperant. Audiamus quid dicant,
Ioan.1. [Tu quis es? Elias es tu? Propheta es tu?]

Cur Iudæi crederen Ioannē Christum esse & Messiam. Non deerant autem rationes, eæque prægnantes, quæ Iudæos impellerent, vt crederent Ioannē Messiam esse. Ipsius in primis natiuitas, quæ varijs insignita fuerat miraculis: vtpote qui è matre sterili & decrepita, & patre sene nullosque liberos exspectante natus esset; cuius in conceptione pater mutus effectus, in circumcisione loquelam recuperauit. Quæ omnia præter communem nascendi consuetudinem acciderunt. Deinde nomen quod gerebat, nouum penitus, & quale nemo in cognatione eius hactenus gesserat. Denique omnia in eo ita eminebant & singularia erant, vt omnes, visis tot prodigijs, admirantes, ac velut horoscopū illius intuiti dicerent, [Quis
Luc.1. putas puer iste erit?]

Tertio vitæ illius ratio: nam ab ipsis cunabulis, & iam inde à quinto ætatis anno vitam planè duxerat admirabilem, tanta in deserto austeritate viuens, quanta ante eum nemo, ac nouo habitus genere vestitus. Esca eius, erant locustæ, & mel siluestre; vestis, exuuiæ ac pellis cameli; lectus, antra & cauernæ; eiusque deliciæ, singultus & lacrymæ; vt de ipso scriptum sit, [neque manducans neque bibens.] Quar-
Matt.11. to, ipsius baptizandi ratio; ad ripas enim Iordanis obuios baptizabat quod nullus ante eum Prophetarum, ac ne Moyses quidem, facere ausus erat. Quin & è sacra Scriptura; prophetarumq; oraculis discere poterant, Messiæ tempore Baptismū aquæ in vsu
Ezec.36. futurum: Dixerat siquidem Ezechiel: [Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab vniuersis inquinamentis vestris.]

Cur Iu- Quin & à parte Christi multa reperire erat, qui-

bus

bus Iudæi induci possent, quo minus eum, vt Messiā susciperent, & Ioanni potius tantam dignitatem attribuerent. Primò putabant eū Galilæum, & in Nazareth natum; nam nesciebant eum in Bethleem Iudæ natum esse, quin & dum eum ad mortem condemnarent, Nazarenum putauerunt; in titulo nanque cruci superposito scriptum erat: [Iesus Nazarenus.] Ipse quoque doctor Legis Nathanael, cum eū Messiam esse cognouisset, statim subintulit admirandus, [a Nazareth aliquid boni esse potest.] quin & Io. 7. c. dixisse scribuntur Iudæi, [scrutare scripturas, quia a Galilæa Propheta non surgit.]

Iudæi Christū negarint Messiam esse.

Mat. 27.

Ioan. 1.

Ioan. 7.

Secundò oēs eum vt indoctum, rudem, mechanicum, abiectumq. intuebantur, ideoq. ad inuicem dixere: [Nonne hic est fabri filius?] Io. verò Bap. honesto loco natū, sacerdotali stirpe progenitū sciebant. *Matt. 13.*

Tertiò Christi agendi ratio a ceterorum hominū ratione non differebat, qui nimirum cum peccatoribus & biberet, & manducaret, & familiarem sese omnibus demonstraret. Quippe qui nullum adhuc apud homines nomen acquisierat, neue vlla miracula ediderat.

Quartò ipsius conceptio, & natiuitas a ceterorum natiuitate & ortu nihil omnino differre videbantur nullaq. continere singularia, & Messie dignitati non respondere. Videte igitur, quantū in iudicando mūdus fallatur, quantum in iudicijs cęcutiat, aut potius quanta illius peruersitas sit, sed ad lineā: Tu quis es? *Io. 1.* *Ingens Iudæorū stupiditas.* *Isaiæ 7.* *Ibid.*

O stupor, & crassa ignorantia! quis legit vsquam & vnquam, Messiam Ioānis nomine appellandum? an non in Isaia legimus: [Nomen eius Emmanuel.] Vbinam didicistis, matrem eius fore vetulam ac decrepitā? [Ecce Virgo concipiet, & pariet filiū.] Vnde nā colligunt, Ierosolymis eum nasci debere? an non in Michæa proditū est: [Et tu Bethlee nō es minima in pricipib. Iuda.] qs docuit [illegible] sacerdotalē eū *Mich. 5.*

ſtemmate deſcendere debere? nuſquam hoc credo reperient, at potius pluribus locis, & præſertim XLIX. Geneſeos capite, manifeſtum fieri poteſt è tribu Iuda eum naſciturum, Ioannes denique nulla edidit miracula, Meſſiam verò plurima patratu-
Iſaiæ 35. rũ ſcripturæ loquuntur: [Tunc aperientur oculi cæcorum, &c.] Magnus igitur horum ſtupor fuit, & hebetudo.

Ignorãtia noxia in reip.administratoribus. Hinc colligere vos velim, qui ad Reip. gubernacula ſedetis, & Prouinciarum regimen habetis, quã noxia ſit, & damnoſa ignorantia, dum in vobis reperitur, qui aliorum debetis ſaluti incumbere, qualis in Doctoribus, & Legiſtis ciuitatis Hieroſolymitanæ apparuit, dum populo perſuadere conantur, Ioannẽ Meſſiam eſſe, quod tamen impium eſt, multoſque
Sap. 6. ſecum errores trahit. Hinc in ſacris literis Spiritus Sanctus loquitur: [diligite ſapientiæ lumen vos, qui præeſtis populis.] Innuere volens, eum qui alijs præeſt, & Reipub. curam habet, ſcientia excellere, & doctrina præ ceteris oportere.

Plat. li. de Rep. Idcirco Princeps ingenij, ac doctrinæ Plato tum demum beatas fore Reſpub. aiebat, dum qui eas regerent Philoſophiæ incumberent, aut qui eidem incumbunt, eorum gubernaculo admouerentur. Et profectò vt ſumma rerum publicarum felicitas, ac beatitudo eſt, dum a viris ſapientibus, & rerum cognitione pollentibus reguntur: ita ſumma earum pernicies, & exitium, dum imperiti, ſtupidi, & bardi ad earum ſedent gubernacula. Rectorum quippe
Pſ. 81. ignorantia vniuerſi Regni ſtatum euertere, & penitus perturbare poteſt: quod Pſalmographus innuit dicens: [Neſcierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant, mouebuntur omnia fundamenta terræ.] Hyperbolica hæc, fateor, locutio eſt, ſed quæ apertè ſignificet, ignorantiam, & ſtuporem rerum publicarum gubernacula tenentium, omnia commoue

re

re, ipſa quin etiam terræ fundamenta concutere.

Venit mihi hic in mentem pręclari reſponſi Diogenis Cynici: hunc, cùm Laertio teſte, in mortis articulo verſaretur, & ad vitæ extrema peueniſſet, amicus quidam ſolaturus, obſequiaque ſua oblaturus inuiſit. Perſpecta animi beneuolentia Diogenes rogauit, vt eo quo viuum dilexerat, & mortuum affectu proſequeretur, cadauer ſcilicet terræ mandaret, ſuique vita functi curam gereret, & in primis vt contra communem ſepeliendi vſum, pronum ſepeliret. Quod cum amicus ille admiraretur, Diogenemque inſanire putaret, rationem, cur ſecus vt ceteri mortales ſepeliri vellet, petijt: cum alij ſupini, facie ad cœlos conuerſa ſepeliantur, oculis nimirũ eò poſt mortem directis, quo viuentes ſpem, animumque direxerant. Diogenes conſtare ſibi ſenſus & ingenium demonſtrans, ait: Inſanire putas ſollemnia me? erras, nam maturo adhuc iudicio tecum ago, & ſenſibus ſibi conſtantibus. Hoc autem modo ſepeliri cupio, quod ſciam miſeram Athenienſium Rempublicam atque adeo vniuerſam Græciam, bardis, & ſtupidis, ſuoque indignis officio, adminiſtrari: vnde futurum auguror omnia propediem peſſum itura, rerumque publicarum ſtatum ſurſum deorſum euertendum, Atque vt nauis dum naufragium patitur, inuertitur fundusque, & carina ſurſum cœlum reſpiciunt, malo cum velis mari immerſis, ita quoque, dum miſera hæc patriæ noſtræ euerſio continget, miſerum hocce corpuſculum, tumulo incluſum, ſurſum, deorſum vertetur, ac tunc oculi, quos pronos modo ſepeliri volo, ſupini erunt, facieque ſuperos verſus conuerſa euidenter apparebit, ceterorum me hominum more ſepultum fuiſſe. Dignum Diogene factum, ac Scripturæ ſacræ vſquequaque reſpondens: [Mouebuntur fundamenta terræ:] Quin & egregium documentum, quo manifeſtum fiat, quan- *Pſal.* 81.

tum

tum ignorantia mali soleat afferre.

Populum suum castigare volens Deus, cæcos se Prophetas, & Principes missurum ait: [Quoniam miscuit vobis Dominus spiritum soporis, & claudit oculos vestros Prophetas,& Principes.] Cæcutire autem, oculisque destitutum esse, an non euidens ignorantiæ symbolum est? cum vero Dominus Prophetis se & Principibus oculos clausurum comminatur,insinuat ciuitatibus,& regnis se rectores,qui eorum oculi, & lumina sunt, ignorantes, quique nulla rerum cognitione præditi sunt daturum, quo nihil orbi euenire potest funestius, ac calamitosius.

Isai. 29.

Exod. 10. Vna è præcipuis Aegypti plagis, fuit caligo,& tenebrarum illa densitas,qua fiebat,vt vnus alterum cognoscere non posset. Tenebræ autem, ignorantiæ hieroglyphicum sunt: nulla autem maior, aut deterior regno calamitas potest accidere,quam dum cæcutientes,inque tenebris quoad rerum cognitionem palpantes Reges,& Pręfectos nāciscitur: præsertim cum tātus illorum stupor est, vt nec seipsos,nec alios ad reip.statum regendum,regnumq.administrandū queunt cognoscere.In hac ignorantia versati sunt Iudæorum principes,& magistratus,dum populo suadere conantur,creaturam, Creatoris, præcursorem, Messiæ functionem,& nomen accepisse: atque ideo Sacerdotes ad eum hodie delegant qui petant. [Tu quis es ?]

Ioan. 1.

Oēs cupiunt alios, nō verò se ipsos cognoscere.

Graphice hic impiorum, ac scelestorum ingeniū descripturum video,qui seipsos,cōditionemq. suam obliti,nunquam dicunt: [Quis sum ego?]sed aliorū vitam curiosius indagantes, interrogant, quotidie: [Tu quis es?] deplorandum profectò, tantam hominum animis cæcitatem insidere, vt,dum aliorum vitia tam acutè peruideant,in proprijs defectibus perspiciendis talpa cæciores sint; vt in vicini vitam curiosius inquirant, propriam vero penitus negligant.

Et

Et vt oculus, naturæ ille explorator, omnem in partem circumspiciens, omniaque explorans, seipsum intueri, & explorare non potest: ita impij omnia speculantes, rimantesq. omnia quidem proximorum acta inquirunt, & discutiunt, quid verò in domo propria agatur, cernere nequeunt, aut nolunt.

Et vt qui amplam, ac bene instructam, optimoq. sitam loco domum habet, rarò in publicum, aut foras prodit, quod quidquid alibi videret, domi habeat suæ, qui verò deformes, aut angustas ædes incolit, sæpius in forum, & compita egreditur, alienasq. ędes adit, qđ domi suę nihil ad gustū sit, omniaq. tędium ac nauseam pariant. Ad eundem modum quicunq; conscientiam, velut domum, benè ornatam, & varia virtutum supellectile instructam habet, in eadem requiem inueniens, rarò egreditur, aliorum vitam discussurus: at impius, & peccator, cui conscientia loco carceris, & eculei est, angustias has pertesus, foras prorumpit, proximumq. per habitacula, officiaque obambulare gestit. Insignis cōparatio

Esse tradit Plutarchus Lamias, quæ domi suæ nihil omnino videre queant, & sua habitacula ingredientes oculos seponant, assumentes dum in publicum prodeunt. Hoc quidem fabulosum est; moralem tamen hunc elicere hinc sensum possumus: reperiri nimirum homines, qui seipsos inspecturi, oculos quodammodo exuant, inq. anima propria nihil omnino cernant; sed foris prodeuntes, eosdem assumant; inque aliorum vitijs conspicandis acutius videant, quam aut aquila, aut serpens epidaurius, Exēplo sint Iudæi, qui in proprijs rebus cæcutientes, mores, agendi rationem, vitamq. alterius inquirere gestiunt, dicentes: [Tu quis es?] Lamię mirabiles.

Superba profectò, & peregrina interrogandi ratio; sed modo tamen familiaris, qui nimirum in nomina potius, titulos & qualitates, quam virtutes, me- *Ioan. 1.*

rita-

nobilibusque ortũ parentibus norant. ideoque petunt, [Tu quis es?] *Ioan.1.* Iudæi Ioannis sanctitatem admirantur.

Perinde ac si dicere voluissent, Quis es tu, qui à tãto iam tempore pœnitentiam in deserto agis, qui super nudam fessa laboribus membra reclinas qui nonnisi suspirando loqueris? qui nonnisi cum bestijs agris, & herbis siluestribus victitas? supra communẽ rerum ordinem te habeas oportet, nec vox solum hominem sonat, quamobrem necesse est, te vel Christum, vel Eliam, aut vnum è veteribus Prophetis esse. Israelitæ cum manna cælos emisisse cernerent, admirantes dixere, [Manhu? quid hoc est?] quis simile vidit vnquam? Idem omnino Iudæi viso Ioanne in deserto Palæstinæ, dicere satagunt, [Tu quis es?] Monstrum ac portentum es sanctitatis, Iudææ nostræ gloria, hominum stupor, ac totius mundi miraculum: adeo vt Messiæ nomine dignus censearis: [Tu quis es?] *Exod.16.* *Ioan.1.* *Ioan.1.*

Interrogatus olim Diogenes, quænam inter omnes belluas viderentur esse crudelissimæ, respondit, adulatores & detractores. Hos ipsos autem hodie ad Prophetam nostrum video accedere, eumque inuadere adulatio quippe Messiæ dignitaté illi offert, cum omnibus qui eandem sequebantur titulis; quã cum ille totis à se viribus repulisset; alia longè ferocior & crudelior eundem aggreditur, Pharisæorum scilicet murmuratio & maledicẽtia, dicentiũ. [Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta?] Nouus profectò Daniel Ioannes est in medium ferarum & animalium coniectus, audite vt rugiant & fremant, [Tu quis es?] Adulatio & detractio malæ belluæ. *Ioan.1.* *Dan.14.* *Ioann.1.*

Notate hic imposturam & fucum Rabinorum ac synagogæ Principum, qui Dei filij ac Messiæ honorem fingunt, in Zachariæ filium congerunt. Ad imitationem scilicet mundi huius, qui multa quidem promittit (quamuis à parte rei nihil subsit,) nihil au- Mundus fallax est.

tem largiri poteſt, quod non alijs priùs eripiat, ac vi quodammodo per nefas extorqueat: in quo Samſonem imitatur, qui triginta ſocijs veſtes pollicitus, *Iud.14.* eaſque exſoluere non valens, hoc artificio & technis vſus eſt; triginta nimirum Philiſtæos obtruncans, eos veſtibus ſpoliauit, quas deinde ſocijs ænigma ſoluentibus, tradidit. Ita & mundus; hos enim denudat, vt illos veſtiat; diuites exſpolians, pauperes ſublimat & locupletat, honoremque alijs eripiens, alijs plena manu offert. In hunc modum Phariſæi honorem *Ioan.1.* Chriſto debitum, Ioanni deferunt, & aiunt, [Tu quis es?]

Infinita hic myſteria latēt.

Ampla myſteriorum his in verbis ſeges delitēſcit. Apparet nanque in primis Pontificum & ſacerdotum inuidia, dum ægrè ferunt Ioanni Chriſtum prælatum, maioreque honore affici. Secundo, ipſa ambitio & honorum ſitis, qua Iudæi grauiter laborantes, indignum exiſtimant, Chriſtum, exterius vilem & abiectum, Meſſiæ honore & dignitate ab omnibus coli, & vt Deum ſuſpici. Tertio populi huius inſania, qui non niſi nouitates conſectetur, omnemque varietatem ac mutationem diligat: nolunt Chriſtum vt Meſſiam agnoſcere, quod in verbis blandus & benignus eſſet, inque vitæ ratione temperatus; at Ioannē, vt talem agnoſcunt, qui in deſertis clamabat, vitamque rigidam ducebat. Vulgus igitur inconſtans ac mobilis eſt, omnique vento circumagitatur.

Ioan.1. Tu quis es?] Hic curſum ſiſtite qui rebus ſpiritualibus incumbitis, hæc quæſo contemplando accuratius diſquirite: diſpicite inquam, quanti Ioannem Chriſtus fecerit, cum tam validis eum tentationum ictibus exponat, dum vt Meſſias à Iudæis habetur, quem etiam Deum eſſe oportebat. Notate quin etiam verſutiam Satanæ & aſtum, vt nimirum perſonas digniores ſemper aggrediatur & oppugnet. An non Adamum quoad diuinitatem tentauit, dicens, [Eri-

[Eritis sicut Dij?] Christo omnia mundi regna in deserto monstrauit?& Ioannes hodie Messiæ dignitate, vt superbiat, efficere conatur; [Tu quis es?] *Gen.* 3. *Mat.* 4.
Cum populus Israeliticus a Propheta Samuele regem postulasset, qui eos in pace regeret, a belli tumultibus tueretur, & qui pugnantes duceret ac precederet; tandem voluntati eorum morem gerens, Saulem capite, & ceruicibus altis inter omnes prominentem, eis in Regem vnxit. Quamuis autem forma digna imperio esset & conspicuus, fuere tamen filij Belial, detractores & maledici, qui conspiratione inita inter se dixere: [Num saluare nos poterit iste?] & despexere eum, velut vnum de triuio, ac Regia dignitate indignum, atque alium, si quidem potuissent, in Regem adoptassent. Idipsum hodie in Euangelio nostro contingere video. Is ipse namque populus sepius a Deo (cuius Samuel figura erat) Regē postulauit, & per Prophetas enixissimè Regē illum desideratū cunctis gentibus, Christum, inquā ac Messiam exoptauit; quem temporaliter regnum adire, ac populo præesse, eumque ab omnibus gentibus defendere debere sperabant, quod tamen spiritualiter abunde præstitit. Plures siquidem Prophetæ hunc à Deo Regem contenderunt, vt in primis Moyses: [Domine mitte, quem missurus es.] & post illum Isaias: [Mitte agnum Domine dominatorem terræ:] & Dauid quoque non minus; [Dn̄e inclina cælos tuos & descēde.] alijq. īnumeri auctoritate & sanctitate conspicui. Quorum omnium precibus ac votis Deus annuens, regē quē tantopere desiderabant, illis destinauit Iesum Christū, qui in mūdi huius medio cōstitutus, nō secus ac Saul, eminebat, caput super omnes omnino homines efferens, atque vniuersos dignitate transcendens. Nam tametsi in quantū homo, a ceteris mortaliū non differret, licet a peccato penitus liber foret, & immunis, tamen in *Ioan.* 1. 1. *Reg.* 10

quantum Deus, omnes superabat, & ceteris emino-
1.Cor.11. bat sublimior. Quo alludens in epistola Apost. ait
Caput autem Christi Deus.] Quod autem Sauli in regem electo accidit, idipsum & Christo contingere hodie videmus: filij enim Belial, impij ac maleuoli, eum despiciunt ac vilipendunt, fabri filium nuncupantes, qui in principe dæmoniorum eijciat dæmonia, quique eos regere ac defendere à periculis nequeat. Ideo eum vt caput & principem agnoscere nolentes, Ioannem Baptistam adeunt, eumq; vtrum regnum capessere velit interrogant, illiusque sen-
Ioan. 1. tentiam emungere conati aiunt, [Tu quis es?] Hæc scilicet summa ac medulla legationis huius est; iam verò videndum restat, quid legatis Ioannes responderit.

Ioannis responsũ. Cum Sacerdotes hi ac Leuitæ, à Synagogæ principibus destinati, legationem ac cetera quæ in mãdatis habebant exposuissent; his Ioannes verbis respõdit: Quisnã ipse sim, neminem vestrum latere existimo; qua domo natus, qua stirpe progenitus sim, omnes nouistis: Zacharias mihi pater est, mater aũt Elizabeth, qui in medio vestrum in montanis Iudææ cõmorantur, & inter cognationis meæ primos numerantur. Scitis adhæc, quo tpe vrbe egressus sim, mundo vale dicens, quo in desertum hoc quietis & cõtẽplationis ergo secederẽ, corpusq; hoc affligerem. Atq; si hanc me vitæ rationẽ hactenus seruasse vidistis, in rupibus concionando, viã cęlũ versus demonstrando, ac populi delicta corripiendo. Neminem ẽt fugit, de tribu Leui me esse & de progenie Aaron, ad quam summũ Põtificiũ diuino iure spectat. Cũr autem hodie me adieritis petitũ, quisnam sim, penitus ignoro: tamen vt liberè respondeam, vosque suspensos ab omni dubitatione liberem, dico, me, nec Messiam, nec Moysem, nec Eliam, nec aliquem è
Ioan. 1. Prophetis esse, at [ego vox clamantis in deserto.]

Perinde

Perinde ac si dicere voluisset: scire à me vultis, vtrũ vetus ille Elias sim, de quo in antiquis Regum annalibus: aut magnus ille Prophetes, cuius meminit liber Deut. sępius quippe in sacris literis, vtrunq; hunc ante finem seculorum in mundum venturum legistis: at non cogitatis, alium adhuc in ijsdem literis promitti, idque circa tempora aduentus Messiæ: de hoc locutus videtur Isaias cum ait, [Vox clamantis in deserto, parate viam Domini:] de me autem, Propheta, & non de alio, locutus est. *3. Reg. 17 18. 19.* *Deut. 18.* *Isa. 40.*

Est forsitan vox illa, cuius Psaltes meminit, [Vox Domini super aquas multas:] eo quod Ioannes non procul à Iordanis ripa cõcionaretur, magnaq; flumina eius prædicationib. assuescerent. Vox illa [in virtute & magnificentia,] quæ per desertũ reboat, milites sono suo percellit, & Herodi metũ incutit: [Vox præparantis ceruos,] .i. peccatores ad vitæ melioris semitam reuocans: [& reuelabit cõdensa,] quæ nimirum filium Dei, sub humanitatis nostræ tegmine latitantem, digito monstrauit suo, dicens, [Ecce agnus Dei.] *Psal. 28.* *Ioan. 1.*

Ad hanc vocem sistite cursum Philosophi, vestraque huc proferet axiomata, & videte, num, iuxta scitum vestrum, [Voces sunt signa conceptuum,] Christus cum verbum sit, ac Ptris æterni imago & conceptus, Ioãnes verè se vocẽ appellare queat, cum sit missus, vt Christum mundo annunciaret ac designaret. At signum est, quod non nisi vox est, & vox quæ non nisi signum; significans nanque loquitur, & loquens significat, vtque significet & loquatur, exclamat. Atque vt vox conceptuum interpres est, voluntatis index, intentionisq́, nostræ designatrix, ita, Ioannes omnium diuinorum conceptuum voluntatumq; interpres erat; atq; hoc vt demonstret aperte testatur, [Ego vox clamantis in deserto. *Arist. lib. de interpret.* Vox mentis interpres. *Ioan. 1.*

Vox penitus admirabilis, & cui similis nulla vn-

quam exstitit: nam si illa Petri vox diuina & instar
Matt.16. oraculi habita fuit, dum ait, [Tu es Christus filius
Dei viui:] præ raucedine tamen defecit, quando Do
minum suum in amara passionis nocte ter negauit,
Matt.26. [Non noui hominem.] At Ioannes semper vox est,
nec vnquam clamare desijt, aut raucedinem passus
est: quam & Herodes, licet gladio resectam, audire
sibi tamen visus est, dum ait, [Quem ego decollaui
Ioannem, ipse surrexit à mortuis, & virtutes operan
tur in eo.] Vox inquam quæ vitæ per omnia respon-
Marc.4. debat, si enim vox in deserto clamitabat, vita quo-
que in deserto erat, inque deserto pęnitentiam age-
Isa.40. bat: & vtrumque verbis illis continetur, [Vox cla-
mantis in deserto.]

Ioannis vox nunquam passa raucedinem.

Vox, quæ præ metu non conticescit, quæ minas non metuit, supplicijs non tenetur: vox inquam, de quâ nunquam dici poterit, quòd de peruersis recto-
Isa.56. ribus ait Isaias, [Canes muti, non valentes latrare.] Væ autem vobis canes perfidi & canum nomine indigni, qui ob frustum panis, furi aditum datis, omniaque diripi sinitis. Vę tibi infelix Concionator, qui sub specie boni, & spe lucelli alicuius temporalis, obmutescis, peccantibusque conniues, quos castigare econtra deberes & corripere. At horum de numero non est Ioannes, semper vox est, & nunquam clama re desinit, Messię dignitas cùm ei offertur, vox est, &
Ioan.1. clamat, [Non sum ego Christus.] Quando in solitu-
Matt.3. dine commóratur, audiamus vt exclamet, [Facite fructus dignos pęnitentiæ.] Cum in carcere conijci-
Mar.6. tur, coram regibus clamat, [Non licet tibi habere vxorem fratris tui.] O vocem admirabliem & constantem.

Sapientis hieroglyphicum.

Aegyptij, vt sapientem aliquem & cordatum virum exprimerent, manus eum ori admouentem pingebant: veræ sapientiæ signum esse docentes, ore proloqui, & manibus operari. Si verum hoc,

quis

quis nostro vnquam Ioanne sapientior extitit, cuius manus nunquam cessarunt, semper aliquid ad Dei laudem & gloriam operatæ sunt; vox quoque nunquam clamare desijt, [Parate viam Domini, pęnitentiam agite, rectas facite semitas Dei nostri.] hodie quoque in solitudine vociferantem audio, [Ego vox clamantis in deserto. *Matt.* 3. *Ioan* 1.

In Canticis legi, [Collum tuum sicut turris eburnea:] quod Ioanni nostro optimè quadrat. Colli autem proprium est, verba transmittere, vt vox eadem efferat, capitique membra inferiora coniungere. Ioannes autem verè vox fuit, quæ Verbum æternum mundo reuelauit, quique homines, qui membra sunt Ecclesiæ, Christo qui caput est, coniungere studuit. Et quoniam tentationes dæmoniacæ collum hoc impetere hodie debebant, permisit Deus, vt ipsum instar turris aduersus omnes inferorum machinas inexpugnabile & inuincibile foret: & quoniam eum Messiæ honorem sitire in primis oportebat, sponsique Ecclesiæ gloriam promouere, turri eburneę comparatur. Idque non sine mysterio. Ebur enim elephantis Deus est, qui inter omnia animalia maximus honoris vindex est, adeo vt nulla patiatur adulteria. An non hoc est figuras adaptare? ecce verò & alias. *Cant.* 7. Ioannes turri eburneæ collatus.

Tria olim per Prophetam mundo deesse conquæstus est Deus, veritatē scilicet, misericordiā, ac cognitionē Dei, verba aūt hæc sunt, [Non est veritas, non est misericordia, & nō est scientia Dei in terra.] Tria autem hæc vox sancta in desertis exclamans edocet, idque ratione quadā admirabili, & propemodū diuina. Veritatē quidem dum dr̄, [Confessus est, & non negauit, quia non sum ego Christus.] Cognitionem vero Dei, dum Messiam demonstrat, & Verbū Dei apud nos habitans; dicendo, [Medius vestrū stetit, quem vos nescitis.] Denique misericordiam, quan- *Ose.* 4. *Ioan.* 1. *Ioan.* 1.

do benignitatem spirans & compassione motus, de animarum perdendarum salute sollicitus, pœnitentiam prædicat, atque in hanc rem apertè profitetur, [Ego vox clamantis in deserto.

Ioan. 1.

Luc. 3.

Id est Christi Iesu, qui etiam concionando docendoq; exclamauit, vt ait Lucas, [Hęc dicēs clamabat.] significare aūt voluisse Ioannes videtur, Christus & ego idem docemus, vox eius & mea vnum sunt. Vnde boni Doctoris Prędicatorisque officium esse apparet; eundem, quē Christus, finē respicere, eadem loqui voce, & eandem vitam ducere. Ideo Cyrillus vt è Grecorum Patrum catena, manifestum redditur, quæstionem instituit, cur Deus cum septuaginta seniores Moysis successores instituerer, dixerit, Auferam de spiritu tuo, & tradā illis,] & respondet, nonnisi summa id prudentia factum, & Deum consultò spiritum Moysis septuaginta illis seniorib. distribuisse, vt hinc populo euidens fieret, idem omitto cū Moyse eosdem proloqui, & ab eodem vtrosque spiritu impelli ac dirigi; simulque vnumquemque nostrum admoneret, à spiritu singulari ne se duci sineret, quo nihil Ecclesiæ nostræ accidere potest calamitosius.

Cyrill. in catena Græca.

Ezech. 1.

Omnia illa animalia, de quibus initio Ezechielis legitur, leo, vitulus, aquila, & homo, variæque rotæ inter se cōnnexæ ab eodē spiritu mouebātur, [Quocunque ibat spiritus, illuc eunte spiritu, & rotæ pariter eleuabantur sequentes eum, &c.] Vt hinc scilicet manifestum fieret, in Ecclesiæ corpore, sub quo tot hominum genera tamque varia continentur, quorum alij instar auium subtiles, alij instar vitulorum & iumentorum stupidi ac bardi, alij instar leonum rabidi & truculenti, alij denique instar hominum benigni & affabiles sunt, adhæc vbi tot rotæ & orbitæ, tot repugnantes voluntates, tam variæ intentiones, tam discrepantes humores; omnia tamē hæc

ad

ad spiritus vnius motum, iuxta vnius fidei directionem, vniusque religionis præscriptum impelli & dirigi. Ad hoc Philippēses hortabatur Paulus, ad vnionem scilicet spiritus, ad voluntatum cōspirationem: [si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum, vt idem sapiatis, eandē fidem habentes, vnanimes idipsum sapientes, &c.] Hoc autem spiritu impellebatur Ioannes noster, cùm nullam in animo imaginationem, cogitationē, voluntatemque, nullum in ore verbum haberet, quam quod Deus & cogitaret & vellet & loqueretur. Vnde de se locutus ait, [Ego vox clamantis.]

Philip. 2. Vnio fidelibus necessaria.

Ioan. 1. Hebreorū loquēdi medus.

Hebraicam hic phrasim notate, ac modū loquendi Rabinis vsitatum, [Ego vox clamātis, id est, [ego vox clamans,] qualis est, [terra promissionis,] pro, [promissa.] Locutionis autem sensus hic est, Quid agitis Iudæi? quid hac me oratione compellitis, cur hæc mihi encomia defertis? Videtis me in deserto, in solitudine, in loco horrido & inamœno prędicantem, & ecce ad delitias me reuocare, atque ad vitam molliorem traducere me satagitis? purpura, coccinum, trabea ipsos honores comitari solent, & ijs velut indiuiduus comes adhærescere; me tamen dura camelli pelle, velut siluestrem & eremicolam amictum aut potius coopertum cernitis. Solent Principes & Reges lōgo seruorum & domesticorū agmine stipari, equidem instar anachoretæ, solitudinis amans, nullos præter cautes, petras, & feras socios habeo. Palatia Regū Musica & symphonia perstrepunt, pretiosis ferculis mensæ eorum instructæ sunt; ipse verò antra & speluncas ferarum incolens, noctes & dies in oratione transigens, & assiduè lugens ac gemens, locustis & radicibus herbarum victito, ac frigida mihi potus est. Quid igitur hāc mihi dignitatem offertis, cur regem me declaratis, qui omnes honores exosus & detestatus sum, quiq; iam

ab adolescentia inedia corpus macerare, eamque vt delicias ducere didici; Quamobrem hinc vos proripite, domum reuertimini, nihil enim sum aliud, quã

Ioan. 1. [vox clamantis in deserto.]

Veri concionatoris munus

Duobus verbis duos quoque includit sensus, primo ait sese vocem esse, sed vocem clamantem: deinde non in suggestu aliquo aut cathedra, sed in deserto; vt veri concionatoris in magna aliqua ciuitate concionantis munus & partes designaret. Hoc

Esai. 40. porrò ei consilium suggerit Esaias, [super montem] inquit, [excelsum ascende, tu qui euãgelizas Siõ, & exalta in fortitudine vocẽ tuã qui euãgelizas Ierusalẽ.] Dicere Propheta voluit, Tu qui Ierosolymis euãgelizas, noli cogitare in Bethania, vel Emaus, aut alijs opidulis te versari, sed in vastata quadam ciuitate, vitijs & abominationibus refertissima agere, ideoque locum capacem & spatiosum tibi deligendum, & loco cathedræ petram aliquam aut montem conscendendum, & indè magna voce clamandum, vt omnes te peccatores scelerum lethargo oppressi exaudire queant. Ait, [clama,] id est, vociferare, insurge, peccata audacter coargue, delinquentes liberè castiga; noli blandiri, noli auribus eorum benedicendo, & eloquentia pomposa, fucataque inseruire.

Fab. Paulus ĩ Heb. lib. 1. c. 3.

Isocrati viro disertissimo monumentum veteres posuere, cui sirenem arieti insidentem, & lyram manu tenentem imposuere. Innuere volebant, aut potius tacite eum sugillare, eloquentiam illius, quæ per arietem designata, eneruatam ac femineã fuisse, nihilq. virile, aut masculum cõtinuisse. Et quoniam signum Arietis Oratorum & Poetarum voci salutare dicebatur & propitium, hinc Mercurio eloquentiæ præsidi sacer erat: sirenes autẽ, monstra illa marina, quæ forma & venustate conspicuæ erant, & lyras manu gestabant, homines in animalia transmutabant,

tabant,& pellaci suo cantu eosdem in breuia & vada,in quibus naufragium patiebantur,impellebant. Cum aūt hoc ei post obitum monumentū ponerent, designabant, dicendi illum arte, & numerosa eloquentia,in bruta homines conuertisse: cū boni eontrà oratoris sit, ferinos hominum mores ad humanos,& ciuiles traducere:& miseros in syrtes,& voragines rapuisse,quē alios scopulis illisos,& mari vitiorum immersos educere oportuisset. Caueat igitur sibi Christianus Ecclesiastes, ne femineū hunc oratorē imitetur, sed stentorea voce exclamet,animalia, peccatores, inquam,in veros homines conuertat,vt ad rationis præscriptum vitam instituant:ne aūt musicos moduletur numeros,auditores egregia,numerosaq. oratione, verbis fucatis & pigmentatis,coloribusq. ascititijs delectando,sed in sacratissimo Aduentus tempore non nisi de lacrymis, ieiunijs, eleemosynis,precibus loquatur, pœnitentiamq. singulis periodis commendet, ad imitationem,s. Ioannis in deserto clamantis.

Cōcionator Christianus pęnitētiā suadeat.

Clamate vos etiam Ecclesiastæ,& ab omni assentatione abstinete: quam in Demosthene, oratorum sui temporis principe, reprehendit olim momus ille Cynicus: cum enim in caupona cœnaret,Demosthenem fortè prætereuntem vidit, quem cum ad cœnulam inuitasset, & ille excusare cepisset, ait Diogenes, putasne,inquit,hoc tibi dedecori fore,si cauponam mecum subeas,cum nulla prætereat dies,qua Dominus tuus eandē non ingredietur:per Dominū autem Athenienses denotabat, quorum auribus inseruire,quorum voluntati morem gerere Demosthenes,cum ad eos verba haberet,adorando, assentando, & non secus ac seruus Domino, ad illius nutum, directionemque verba, factaq. componendo solerent. Hoc perpendant oratores Euangelici,& cogitent, se, dum veritatem non sincerè denuntiant,

Adulari nō debet.

Aelia. l.9. Var. c.19.

ad-

aduersus peccatores non inclamant, auditoribus placere gestiunt, omnibusque satisfacere conniuendo, adulandoque conantur; populi se seruos & mancipia efficere, ac veros poplicolas posse nominari. At non erat horum de numero Ioannes noster, qui aduersus peccatores clamare non cessabat: [Ego vox clamantis.]

Ioan. 1.

Ad annũciandã pœnitentiam clamandum est.

Benè, clamantis. Clamandum siquidem est, dum potentia annunciatur, atque instar buccinę, & tubæ vox exaltanda, hinc in Isaia legimus: [Quasi tuba exalta vocem tuam.] Nam vt tuba militum animos in prælium accēdere, & sanguinis fundendi orexin excitare consueuit; ita & cōcionator aduersus delinquentes & impios debet insurgere, eosdem adhortari, vt aduersus mundum arma induant, sanguinis etiam sitim in eorum animis excitare, vt carnem expugnent, iugulent, & diabolos superent & eneruent. Ita autem faciebant Apostoli, qui in prædicationib. suis in tantum vocem sustollebant, vt omnes eos vt ebrios, & musto madentes intuerentur, ita quippe in Actis eorum scriptum legitur. Quin & Christum omnium concionatorum principem Euangelista in tantum clamasse ait, vt sui eum insanum, & mente captum putarent: [Et cum audissent sui, exierunt tenere eum, dicebant enim, quod in furorem versus est.] Et profectò mundus eos concionatores fatuos, & amentes putat, qui aduersus peccata insurgunt, conniuentes autem & palpones suspicit, & demiratur.

Isa. 58.

Act. 2.

Mar. 3

Cum Angelus ille a Deo missus in monte Sinai cum Moyse ageret, fulminaque & fragores circumsecus streperent; populus palpitans, & tremens audire vocem eius noluit, sed ait, [Loquere tu nobis Moyses, non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.] Hodierna die idipsum perfamiliare est, nemo, concionatores honoris diuini zelo accensos, Angelos

Exod. 20.

gelos illos Dei altissimi, si fulminent, & tonent in delinquentes, & peccantes coarguant, audire sustinet; adulatores, autem blandientes, in vitia conniuentes, seipsos venditantes, iactantesq; suspiciunt omnes & admirantur. Atque hæc sunt tempora, de quibus Apostolus agit ad Timotheum scribens: [Erit n. tempus cùm sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur.] O mundum insensatum, ac stolidum! ò nugiuendulos & agyrtas, suique venditores! quin Ioannem imitamini, vocem illam clamantem in deserto. *2. Tim. 4.*

Noui iterum se hic conceptus exserunt. Nonnisi vocem se esse Ioannes dicit, quæ nihil præter merũ est accidens, incorporea, & quæ prolata statim euanescat, ac nonnisi negando respondet, vt hinc discamus & gloriam mundi huius contemnere, & omnes dignitates etiã oblatas repudiare, ac ne hilũ facere. Atque hoc viri perfecti est, & hominis vere Christiani, quod qui fecerit, mirabilis, ac propemodum diuinus dicendus est. Hoc quamuis nec Angeli facere nec Adam intelligere potuerit. In quem sensum scribit Augustinus, multos quidem Philosophos veteres, virtutis amore incensos fuisse, eamque sectatos, sed hoc vnum spectasse, vt ab alijs velut diuini, & ab soluti suspicerentur, auramque popularem venerantur. Atque ideo pictor quidam optime mores eorum visus est expressisse, quando honorem virgineo schemate depinxit, ad cuius pedes virtutes omnes, velut captiuæ iacebant, honori, velut Dominæ obsequentes, vanæque gloriæ mancipia. Innuere scilicet volebat, stolidos illos Philosophos virtutem quidem dilexisse, sed honoris & gloriæ studio inductos. Hinc ẽt Alciatus virtutem lacrymabundam, ac passis capillis deformẽ Aiacis sepulcro

Io. nonnisi negãdo respõdet.

Tom. 5. ad Marcellinum

Virtutis emblema

innæ-

inhęrentem depinxit, quod Vlysses clypeum, & arma Achillis Aiaci ob virtutem debita dolo sepulcro abstulisset, & ita lugubrem nęniam orditur.

Alciat. in Emblem. Aiacis tumulum lacrymis ego proluo virtus.

Vt lacrymas hasce & expostulationem virtutis proposito adaptē meo, ait virtutis clypeos & arma Dei esse, quibus nos tuetur, iustos efficit, & conseruat; qui non parum commouetur, si tu, ò superbe, velut alter Vlysses debitum illi honorem & gloriam eripias, tibiq. velut proprio ascribas, & ita armis te Aiacis, velut tuis ostētes, atq; hoc est, quod virtus deplorat, hoc est, quod deflet, ob hoc Deus irascitur. Qđ cum Ioannes exploratum haberet, se dimittit, & humiliat, & honorem exosus, mundiq. vanitatem pertæsus, de seipso testatur: [Ego vox clamantis in deserto.] *Ioan. 1.*

Ioan. humilitas. O humilitas admirabilis & maximè suspicienda! Quem cœli & terra stupent, quē orbis vniuersi machina demiratur, nihili sese facit, suaq. merita despicit, aut tanti, quanti fortasse deberet, non facit. Is, quem Augustinus omnium hominum sanctissimū, Angelorum socium, tubam cœlestem, Iesu Christi prodromum, Saluatoris signiferum, filij Dei nuntium, peccatorum remissionem, Iudæorum flagellū parentum gaudium, stirpis suæ decus, mundi speculum, mortis accerrimum, vitæ ianuam, amicū sponsi, omnipotentis affinem nuncupat, sese dimittit, ac deijcit, ac nudam se vocem esse denuntiat: [Ego vox clamantis in deserto.] *Ioan. 1.*

O paradoxa, ò miracula! quem Andræas Ierosolymitanus deserti ciuem, vniuersi generis humani actorem, sponsi paranymphum, matrimonij cęlestis pararium, magni Regis præconem, veritatis præcursorem, primum cæli administratorem, legis silentiū,

gra-

gratiæ interpretem,prophetiarum colophonem,oraculorum finem, pœnitentiæ ianuam, virginitatis auctorem dicit;seipsum humiliat,honoresq.suos imminuens, aliud se esse negat, quàm vocem clamantis in deserto.

Quem Petrus Chrysologus magnis laudibus effert,quem scholam virtutis,magistrum vitę,sanctitatis normam, iustitiæ regulam, virginitatis speculum,disciplinam fidei,castitatis exemplum,via pœnitentiæ, atque hominum Phœnicem appellat,imò quem Eusebius Emissenus,Iobo,Elię,Moysi parem facit, ille humilitatis iter consectans, omnes honores subterfugit, ac non nisi vocem esse se profitetur.

Duo in veteri testamento de Io. Baptista oracula data erant:Malachias siquidem Angelum illum appellauerat: [Ecce ego mittam Angelum meum,& præparabit viam ante faciem meam,&c.] Isaias autem vocē:[Ego vox clamantis.] Vox igitur & Angelus cum esset,& vtrumq;iure titulum assumere posset: tanta illius humilitas,atque animi dimissio fuit, vt interrogatus quisnam esset,prętantiori titulo relicto,viliorem assumpserit, quiq.merito dicere de se potuisset, ego sum Angelus Domini,legatus cælestis,filij Dei nuntius, Verbi æterni interpres, Messiæ præcursor, sed ait: [Ego vox clamantis in deserto.] *Mal. 3.* *Isa. 40.* *Ioan. 1.*

Ioseph quoq; Patriarcha, totius Aegypti Dominus & seruator,fratres Aegyptum ingressos præmonuit,quomodo Regi interrogāti responderent: sublimes,s.titulos,& antiquum stemma voluit eos reticere, & humilitatem potius prodere conditionis, vt nimirum se ouium pastores dicerent. O rem mirā! Ecce qui liberè dicere poterant, sumus de progenie Abraham, Patriarcharum posteri, de domo Israel, hæredes Iacob,fratres vindicis,& vicarij totius Aegypti, ac magni Loth nepotes, qui solus ab excidio Sodomitico immunis extitit: a fratre præmonen- *Gen. 46.*

tur,

tur, vt prӕteritis honorum titulis, oues se pastores dicerent. Discamus hinc honores contemnere, titulis non insolescere, & humilitatem omnibus in reb. ostendere, ad summam, licet dignitatem euecti, ac nunquam sortis nostrӕ limites excedere.

Gen. 33. Fortunӕ suӕ & sortis limites egredi nō oportet.

Iacob cum in Esau fratrem, quadringentis equitibus stipatum incidisset, & ille diceret; [Gradiamur simul:] Respondit Iacob; [Nosti Domine, quod paruulos habeam teneros, & oues, & boues fœtas, prӕcedat Dominus meus ante seruum suum, & ego sequar paulatim vestigia eius:] pastor .s. militis vestigia sequi non valebat. Denotat autem mysterium, eum, qui mediocris sortis & tenuis conditionis est, magnis se nequaquam conferre, at intra sortis se limites continere debere. Apertum in Ioanne Baptista exemplum habemus, qui Messiӕ collatus, & eidem cui ille, bilanci impositus, intra humilitatis se se stadium continet, stemmatum auitorum ambages non ingreditur, sed sorte cōtentus sua non nisi vocē se esse in deserto clamantem profitetur.

Angeli humilitatem consectantur, & homines superbiam. *Apoc.* 19.

Hic erubesce superbe & gloriose, hic humilitatē disce, qui teipsum iactas, & ostentas, quique ab omnibus adorari vis, & coli. Angelus ille, qui Ioanni in Apocalypsi apparebat, humilitatem docuit, quando Ioanne ad pedes eius procidente ait: [Vide ne feceris, conseruus tuus sum.] Deo non secus ac tu subditus, & obediens. Angeli ecce, spiritus illi ӕtherei, substantiӕ illӕ corporis expertes, intelligentiӕ cœlestes, creaturӕ a peccato immunes honores subterfugiunt seruos se profitentur, hominibus sese conferunt, humilitatem consectantur: & homo, qui merum nihil est, nisi mortis prӕda, miseriarum theatrum, putredinis saccus, fortunӕ ludibrium, calamitatum scopus, vitiorum congeries, vermium expectatio, ac totius vniuersi propudium, & reiectio, insolescit, typo superbiӕ inflatur, & turget, &, quia opulentus,

tus, & potens est, adorari vult & ab omnibus coli.

Apostolorum Princeps Petrus, ac totius Ecclesiæ caput, cum Cornelium Centurionem in genua corã se prouolutum cerneret, cultum sibi diuinum exhibere volentem, ait: [Surge, & ego ipse homo sum.] soli autem Deo is honor, & adoratio debetur. Insigne profectò humilitatis exemplum, ac Principe Apostolorum dignissimum, quo docemur, debere nos cum honoribus afficimur, & mundus vanitates suas offert, cum Apostolo dicere, Apage munde, soli Deo honor & gloria, equidem nonnisi homo sum, similis alijs. *Act. 10.* S. Petrus nõ vult adorari.

Cum Paulus, & Barnabas Lystris in Lycaonia, Timothei Episcopi patria, plurima edidissent miracula; quæ magnam illis apud omnes gloriam pepererant, ciues Lystrenses gentiles & barbari, diuinis eos honoribus afficere voluerunt, ac velut semideos adorare: Quo viso Apostoli, mox se in cõfertam multitudinem dedere, tam piam impietatem impedire conati clamantes: [Viri quid hæc facitis? & nos mortales sumus similes vobis.] Imitentur hoc Christiani, seseque a mundo proripiant, quãdo honores sibi offert, & clament. Quid agis munde, adorare non gestis, vt Deos, qui non nisi homines sumus, fragiles fugaces, vmbraq. & fumo inaniores. At non ita Ioannes noster, qui se nonnisi vocem clamantis esse ait, dum Messiæ dignitate eum Iudæi honorare conantur. Hæc igitur præ oculis habetote inani typho tumentes, ac nunquam animo deponite. *Act. 14.*

Psalmographus, cum fluxum, refluxum maris olim attentius consideraret, admirans exclamat: [Mirabiles elationes maris:] perinde, ac si dixisset, mirandum profectò est, aquam elementum adeo graue tantillo turbine in altum librari, & centrum deserere suum. At multo mirabilius est, hominem, qui nonnisi è terra compositus, quæ infinitis partibus est *Ps. 92.*

gra-

grauior, exiguo honoris, & gloriæ ventulo ad nubes vsque sustolli.

Saul, interea, dum Deo gratus adhuc existeret, & inter omnes Israelitas esset optimus, & seruantissimus æqui, dum a Samuele ad regnum assumeretur, humillimè de se sentiens, respondit; [Nunquam nõ
1. Reg. 9. filius Iemini ego sum? de minima tribu Israel, & cognatio mea nouissima, inter omnes familias de tribu Beniamin, quæ ergo locutus es mihi sermonẽ istum?] Videte obsecro animi dimissionem, videte vt se indignum existimet; quoq; Deus cum eleuare conatur altius, quo seipsum deprimere gestit profundius. Regium siquidem est honores oblatos respuere, & gloriam vltro aduenietem repudiare: ambitio autem, & honorum sitis, qua laborant hodie pleriq; omnia perturbat, pessundat, Ecclesiaq; damnum, & scandalum affert.

Gen. 25. Rebecca, dũ vterum ferret, magnis exagitabatur molestijs, ac tormenta grauissima sentiebat, quando nimirum gemino vtero conclusi inter se decertarent vter eorum primus egrederetur, & in lucem prodiret; præualuit tandem Esau, & Iacobum in nascendo præuertit. Allegoriam hanc proposito adaptans dico, Christianorum contentionibus, & ambitione, Ecclesiam magnopere perturbari, exagitarique, ac sæpenumero sceleratos, aut saltem minus dignos, viris optimis, & innocentissimis præferri, & meritos immerentibus postponi. Quodque modò in vsu est, tempore quoq; Salomonis inualuit, qui scribit alibi:
Eccl. 10. [Est malum, quod vidi sub Sole, vidi seruos in equis & principes ambulantes super terram quasi seruos] Quorum verborum moralis sensus hic est, peccatores, scelerum, inquam, illa mancipia, ad honores sublimari, iustos autem, suiipsorum Dominos, instar pedissequorum humiles, & obscuros viuere, & ingloriòs mori, fortunæ iniuriam expertos. Sed ad

pro-

propositum redeamus, & Ioannis nostri demissionem dispiciamus, qui se vocem in deserto clamantem vocat.

Aegyptij, teste Pierio Valeriano, humilitatē designare cum vellent, hominē pingebant in genua prouolutū, brachia extendentem, oculosq. cælū versus extendentem, singuli porrò gestus mysterium in se continent, genu flexio in primis denotat, eum qui verè humilis audire & dici vult, seipsum deijcere, superbum verò & iactabundum cornua, & cristas erigere, suaque opera efferre: brachiorum extensio omne suum è cælo bonum, & fælicitatem expectare, oculi verò in cælum elati testes sunt, infinitam in cælo virtutem, potentiamque continere, ad quam brachia extendat, oculos sustollat, cuiusque auxilium & opem genibus in terram prostratis efflagitet. Heroglyphicum hoc reuera expressum videre qui voluerit, desertum mecum addeat, & in eo Ioannem veram humilitatis imaginem contempletur: videbit nanque eum inter rupes in genua prouolutum, brachijs extensis, oculis in cælum sublatis, magnaque omnes voce ad lacrymas, suspiria, ieiunia, pœnitentiamq. adhortantem: [Ego, inquit, vox clamantis in deserto.]. *fol. 208.* *Ioann. 1.*

Vbinam porrò vox hæc denotat? in deserto & inuio. Eliam igitur nouum hic videbimus, qui vrbes deserendo, hominumq. consortia deuitando in deserto Carmeli, solis animalibus sociatus, commorabatur. Videbimus ducem eorum, qui, teste Apostolo, [In solitudinibus errabant, in speluncis, & cauernis terræ.] Videbimus virum, qualem videre desiderabat Apost. dum scribit: [Nemo militās Deo, implicat se negotijs secularib.] an non enim strenuus ille miles sit oportet, qui reges potentissimos expugnare, pellices pellicissimas, aulæque pestes exagitare debebat? ideò aulam deserit, vrbes & negotia *3. Reg. 15 16. 17.* *Hebr. 11.* *2. Tim. 2.*

relinquit, inque deserto ab hominum strepitu segregatus pænitentiam agit.

Noua sese hic iterum miracula ostendunt. Primum, Zachariæ summi apud Iudæos sacerdotis filium: Principem iuuentutis Hierosolymitanæ, virũ alioquin sanctissimum vitęque purissimę, temporibus exulceratissimis & contaminatissimis, inter tot sceleratos & improbos, Herodem nempe tyrãnum, Annam & Caipham auro ad pontificiam dignitatem euectos, Sacerdotes & Leuitas officium deserẽtes suum, in summa sanctitate vitam in deserto ducere. Docemur hic, improborum consortio, si modo velint, nihilo probos deteriores reddi posse, aut callem impiorum nulla nobis ratione officere, quo minus in diuinæ iustitiæ semita alacriter pergamus: vnde benè Petrus Apostolus scribit: [Quis est qui vobis noceat, si boni amatores fueritis?] Adeò vt quãuis omnium vita corrupta foret, & non esset qui bonum faceret vsque ad vnum, quem imitari posses, cũ Propheta tamen dicere queas, [Introibo in potẽtias Domini, memorabor iustitiæ tuæ solius.] Potentiæ autem Domini vocantur hic Angeli, eò quod potentię eius administri sunt, dicere vero Propheta voluit, si nullum in mũdo reperire queam, à quo virtutem discam, cuiusque vitam sequar ad Angelos me conuertam, in quib. sanctitatem & iustitiam tuam, velut in speculo intuebor.

Nemo inter impios viuere piè potest · *1.Pet.3.* · *Psal.70.*

Secundum. Hominem sanctissimum, in gratia stabilitum, qui mortali nequaquã poterat animam delicto commaculare, tanta pęnitentia membra atterere, in deserto commorari, & corpus extremo rigore affligere. Docere vos voluit, mundani, corpus vestrum castigare, eius audaciam, tyrannidem & furorem coercere, & cupiditatibus resistere. Quonam enim modo peccata is deuitet, qui voluptates consectatur? ipsæ nanque omnium malorum fontes

& ori-

& origines sunt, & ab ijs omnis in mundum calamitas inuehitur. Hinc, vt Bernardus refert, tria persecutionum genera Antichristi aduētum præcessura sunt, vnum tyranni, alterum hæretici, tertium voluptates inferent, quarum vltimam omnium putat grauissimam & deterrimam, & omnium maximè ab Ecclesia deplorari: & ad quam trahit querelam illam Prophetæ, [Ecce in pace amaritudo mea amarissima,] grauissima nanque quam Ecclesia sustinet persecutio, à voluptatibus originem sumit: nam, vt benè ait Chrysostomus, [Tormenta Martyres, blandimenta verò faciunt Epicureos.] cui malo vt Ioannes occurreret, in desertum secedit. *Isai. 38.* Deliciarũ dãna.

Incutiat pudorem nobis Auditores, viuendi illius ratio: erubescamus dum virum nobili loco natum, & ab vtero materno sanctificatum, in tanta austeritate viuentem, corpus tam rigidè castigantem, pænitentiaque sese emacerantem cernimus: nobis plebeijs & gregarijs eandem remis velisque fugientibus, corporisque delicias omnibus in rebus consectantibus. In Numeris lego Hebræos, cũ ad torrentes Arnon in confinijs Moabitarum, speluncis & cauernis infames, in quibus armati insidiatores delitescebant, peruenissent, perterritos, Ducum suorum verbis animatos vlterius perrexisse, clamabant quippe, [Sicut fecit in mari Rubro, sic faciet in torrentibus Arnon] quod & reuera accidit: diuino nanque permissu omnibus, quotquot in speluncis habitabãt, subita ruina oppressis, Hebræi facilè sine vllo negotio cœptum iter perfecere. Eia agite effeminati & inertes, agite segnes & meticulosi, qui austeritatem in tantum perhorrescitis, sumite animos, ac cogitate eam vobis non secus atque alijs dulcem tandem & iucundam fore. Nam [sicut fecit in mari rubro, sic faciet in torrentibus Arnon.] Vt Ioannes Baptista, *Num. 21*

Apostoli; omnes sancti Anachoretæ pœnitentiam dilexere, & vt delicias amplexi sunt; ita vobiscum eadem iucunda,& suauis tandem videbitur. Eia igitur timorem exuite, leporinam deponite & leoninã induite.

Huc optimè quadrare videtur lex illa, quam Deuteronomio de prælijs ineundis Dominus tulit: [Duces per singulas turmas audiente exercitu proclamabunt: Quis est homo, qui ædificauit domum nouã, & non dedicauit eam? vadat & reuertatur in domũ suam, ne fortè moriatur in bello, & alius dedicet eã. Quis est homo, qui plantauit vineam, & nedum fecit eam esse communem, de qua vesci omnibus liceat? vadat & reuertatur in domum suam, ne fortè moriatur in bello, & alius homo eius fungatur officio. Quis est homo, qui despondit vxorem, & non accepit eam? vadat & reuertatur in domum suam, ne fortè moriatur in bello, & alius homo accipiet eam. Quis est homo formidolosus & corde pauido? vadat & reuertatur in domũ suam.] Quatuor hæc hominum genera ad bellum inepta: ad pœnitentiã quoque inepta sunt. Per ædificantes hos, superbos, & gloriabundos denotari puto, qui amplam domũ, & instructam familiam quærunt: per viticulas, auaros, qui terram semper effodiant & in terra omnem spem collocent: per tertios, carnis voluptatibus indulgẽtes; per meticulosos, segnes & inertes. Sed ingens horum omnium stoliditas & fatuitas est. Cui enim rei vitam potius velitis impendere, cui potius consecrare, quam cultui, & obsequio eius, qui eam elargitus est? Febribus illam, morbis, ęgritudinibusque potius, quàm pęnitentia atteri patiemini? Quãobrem timorem & metum hunc abijcite, difficultates superate, austeritates diligite, in desertum secedite, Ioannem Baptistam imitamini, qui hodie solus gemens & suspirans in deserto clamat:

Deut. 20.

Quatuor hominũ genera ad pœnitentiam inepta.

O bea-

O beata solitudo, sanctorum virorum palatium, dulce spiritualium refugium & quies, deliciæ & paradisus piorum! Noluit olim Dominus Arcam testamenti in templo Dagon commorari: nec virum pium ac sapientem in mundo, qui idolorum omnium fanum est, commorari patitur, sed in solitudine eum, & in eremo vult viuere: hic nempe cœlestes ei reuelationes, locutiones internas, secretaque diuina communicat. Vnde per Prophetam suum locutus est: [Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius.] In ea Ioannem orantem videmus, gementem, clamantemque audimus & hac ipsa equidem iam egrediar, vt dicendi finem faciam, vosque ad sancti huius Viri vitam imitandam adhorter.

Deserti, & solitudinis encomia.
1. *Reg.* 5.
Ose. 2.

Quamobrem Auditores, Legationis huius a Iudæis adornatę recordamini, simul etiam interrogationis, qua Ioannem aggressi sunt: [Tu quis es?] vos ipsos cognoscite, nihilum vestrum è quo compositi estis dispicite, paupertatem primam & naturalem, ac fragilitatem humanam considerate, cogitate vos mortales, fragiles, & caducos esse, & iam inde a cunabulis ad cineres, & putredinem condemnatos.

Peroratio & conclusio.
Ioan. 1.

Nolite etiam obliuisci responsi, quod Ioannes Legatis dedit; eius in omnibus humilitatem sequimini: videte etiam, vt a natiuitate inter natos mulierum sanctimonia eminebat, summus æterni Patris Sacerdos erat, Messiam lympha tingere meruit, quam tota Iudæa stupebat, quem omnes adorare volebant; adeò se dimittat, vt non nisi vocem in deserto clamantem sese nuncupet. Videte, inquam, vt mundum fugiat, vt honores declinet, vt malit in deserto pauper, quam in mundo opulentus viuere: has virtutes imitemini, vitę eius vestigijs insistite, atq; ad eius imitatio-

nem omnes terrenas voluptates, & mundi ineptias fugite.

Tu autem Ioannes gloriosissime, totius vniuersi miraculum, Eremicolarum primas, deserti decus & columen, Religiosorum coryphæe, pœnitentiæ speculum, cum non nisi vox sis, pro nobis coram tribunali diuino clamare, & intercedere ne cesses, ora pro ijs, qui tuo se nomini deuouerunt, tuoque se cultui manciparunt, humilitatem, vanitatum mundanarum contemptum, omniumq. rerum temporalium odium & fugam impetra, vt nos ipsos cognoscentes, humiliter tibi etiam subijciamus, & quam profundissimè demittamus, denique non nisi gloriam Altissimi, a quo summam nostram felicitatem expectamus, spiremus: cuius nos participes efficiat, qui eãdem dare potest, Pater & Filius & Spiritus Sanctus. Amen.

DOMINICA QVARTA ADVENTVS.

Anno quinto decimo imperij Tiberij Cæsaris.
Luc. 3.

FIGVRA.

IVssit olim Dominus tubas duas argenteas con *Num.* 10.
flari, vnam qua populus ad epulum, alteram, qua ad prælium inuitaretur. Denotare voluit se in lege Euangelica post cæremonias Mosaycas sepultas, duas alias tubas præparaturum, Iesum Christum, scilicet, qui vniuersum orbem ad præliandum accenderet, quippe qui deinde in mundum se, non vt pacem, sed vt arma & gladium afferret, venisse testatus sit: aliam verò quæ omnes ad cæleste æternæ beatitudinis epulum inuitaret, Ioannem, videlicet, Baptistam, tubam illam regiam, quæ hodie in deserto clangit, omnesque ad vias Messiæ pparandas, & digna pœnitentiæ opera facienda adhortatur. In hodierno hanc Euangelio strepentem audire videor, & auribus meis insonantem: cuius clangorem vt & vos intelligatis, Spiritus Sancti o-

pem, gloriosissimæ Virginis Mariæ, pauperum patronæ suffragio conciliatam imploremus: ideo omnes in genua prouoluti recitemus

AVE MARIA

Ezech. 2. Summus ille Deus, cum vnum è Prophetis suis, vt præconem, ad Israelitas mitteret, qui vias suas & præcepta denunciaret; manum illi mostrauit, quæ librum teneret, interius & etiam exterius exaratum, lamentationibus, & carminibus, ac tribulationibus plenum. Attentius ænigma hoc mihi consideranti in mentem venit, volumen hoc sacræ Scripturæ imaginem & symbolum esse, quæ & laměta, & pæanas, idest, maledictiones & benedictiones, minas & munera, flagella & præmia contineat, & hanc omnem præconem Euangelicum euoluere, auditoribusque explanare debere. Mysterium porrò denotat ei, qui a Deo se missum existimat, in primis curæ esse debere, lamentationes, lacrymas, & pœnitentiam prædicare.

Scriptura liber est lamentis & carminibus lætis refertus.

Ps. 125. Ita id prædixerat Psalmista cum diceret: [Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua.] Idest prædicatores Ecclesiæ sementē suam, Euangelium, inquam Dei, non nisi flendo tradebant; hoc est, nihil, nisi pœnitentiam & lacrymas docebant. Cui adiungatur egregia illa Hieronymi in hunc locum scribentis sententia: [Ille doctor Ecclesiasticus est, qui lacrymas, non risum mouet.] & illa ad Nepotianum, [Docente te in Ecclesia non clamor populi, sed gemitu suscitētur. Lacrymę auditorū, laudes tuæ sint.]

lacrymas doctor ecclesiast. prædicat.

Apoc. 15. Egregium huius rei in Apocalypsi emblema legitur. Vidit Ioannes septem olim Angelos, niueis vestibus, & lineis stolis subtilissimis indutos, auroque cinctos, qui phialas aureas ira Dei plenas, manibus gesta-

ge starent, quas in terram effunderent. Rupertus, Beda, Haimo, alijque doctrina & sanctitate illustres mysticam hanc visionem exponentes, per Angelos hos, Prædicatores & Doctores Ecclesiasticos intelligunt, quos Angelorum nuntiorumque cælestium instar, iræ diuinæ phialas in manus sumere oportet, minasque intentando, & supplicijs peccantibus destinatis terrendo, delinquentes in uiam iustitiæ reducere, & ad lacrymas salutares pænitentiamque à semita vitiorum, traducere. Phialas autem aureas hic adhibeant necesse est, quia non nisi caritate, amore, & honoris diuini zelo accensos ad docendum par est accedere.

Cōcionatores Angelis comparantur.

Mare quoddam ęreum in sacra scriptura detego, quod duodecim bobus innitebatur. Maris huius abyssum fundumque rimatus & perscrutatus; reperio per boues hos, Patres oēs & Interpretes, Concionatores Ecclesiæ intellexisse, qui suis vniuersam Ecclesiæ molem, & malorum amaritudinumque, iudicij inquam extremi, suppliciorum, minarum, pænitentiæque Oceanum, humeris debent sustinere. Conceptum hunc hoc modo quoque intelligens Apostolus ad Corinthios his verbis scribit, [Non alligabis os boui trituranti,] id est prædicatori, quod & calculo suo confirmat Gregorius Pontifex.

Exod. 30. 3. *Reg. 7.*

Cōparati bobus mare ęneum sustinentibus.

1. *Cor. 9.* *lib. 2 cur. past. c. 3.*

Hinc quoq; est quod Ecclesiastæ & Doctores in sacris literis, tubis clangentibus cōparentur, vt Isaiæ cap. LVIII. [Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocē tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum.] Vt autem tuba belli signum est, magnumque audientibus terrorem & horrorem incutit, milites quoque ad præliandum accendit: ita concionatorem, vel buccinam agminum Dei, nihil quam terrorem iudicia diuina, pœnas tartareas, mortis horrorem, dæmonum furorem & tyrannidem docere oportet, omnes denique

mor-

mortales ad bellum dæmonibus inferendum animare.

Hom.7. in Iosue. Iussit olim Dominus, teste Origene, duas tubas argenteas fieri, sed malleo adaptatas & concinnatas, ductiles scilicet, non fusiles: eo quod concionatores è sacris scripturis diuersos sensus & argumenta depromere debent, quibus bellum peccatoribus denuncient. Ita scilicet id exponit in Moralibus Gregorius. *Lib.30.c.7.* Sed tubæ hæ argenteæ sint oportet, malleo concinnatæ & in incunde contusæ, quod nihil in Ecclesia producere & denunciare eos oporteat, nisi quod pęnitentiam & pœnitentiam spirat. Horum de numero Ecclesiastarum erat Dauid vates, cùm *Psal.39.* diceret, [Ecce labia mea non prohibebo, Domine tu scisti] perinde ac si diceret, nosti Domine, nunquam veritatem me reticuisse, imò verò nullæ me minæ, nullosque pœnarum metus a pænitentia peccatoribus denuncianda deterrebunt.

Prima cócio S.Ioã. Chrys.cũ ad Episc. promotus esset. Inter hos quoque censeri debet Ioannes Chrysostomus, qui eo ipso quo in Cathedram Constantinopolitanam sublimatus est die, coram Imp. Arcadio atque vniuersa nobilitate, magnaque Episcoporum multitudine ita concionem exorsus est, [Nos qui ineffabilibus Dei rationibus ideo ad vos venimus, vt voluntatem eius testificaremur, hoc primum verbum a Christo, & diuino eius præcursore accipientes vobis annunciamus, pænitentiam agite, appropinquat enim regnum cælorum. Hæc autem vobis assiduè in memoriam reuocare non grauabor, nulla difficultate impediar quin eandem vobis perpetuò inculcem.] Hi scilicet erant Ecclesiastæ, quales scriptura sacra exigit, non verò palpones & adulatores.

Leuit.2. Prohibuit olim Deus, ne quis mel aut fermentum in sacrificium offerret, sed salem quantum vellet. Verba legis hæc sunt. [Nec quicquam fermenti ac

mellis

mellis adolebitur in ſacrificio Domino.] Quoddam ſacrificij genus eſt prædicatio, ſed nihil in eam fermenti paſſionum aut prauorum affectuũ, nihil mellis adulaminis aut aſſentationis inferendum, ſed tantum minarum, pænitentiæ, terroriſque quantũ quiſque voluerit. Hæc fortaſſe eſt ratio, cur tam exiguus aut vix vllus conciones noſtras ſequatur fructus, eò quòd ad pænitentiam auditores non adhortemur, peccatores non corripiamus, vt veteres illi à Deo miſſi Prophetę, Iſaias, Ieremias, Ezechiel, Oſea, Amos, Ioel, Ionas, atque alij innumeri fecere, quorũ ſingulæ perihodi pænitentiam ſuadent, & peccatoribus minas intentant.

Quinto regni Roboam anno, Seſac Aegypti rex in Iudæam aſcendens, Ieruſalem ingreſſus eſt, templum auguſtiſſimum deſpoliauit, omniaque vaſa domus Domini, theſaurum & ſuppellectilem ſacram, diuitias etiam Regis, & ſcuta aurea, quæ Salomon rex parauerat, diripuit. Horum deinde loco Roboã rex ærea conſtituit, tradiditq; eadem in manus ſcutariorum. Allegoriam hanc propoſito adaptando, dico primitiuæ & naſcentis Eccleſiæ prædicatores inſtar ſcutorum aureorum exſtitiſſe, inimicis ſe obijcere & opponere nõ verentium, zelo & caritate accenſorum: at modo lucidum illud & rutilãs aurum in æs commutatum, concionatores ſcilicet iã æneos eſſe, Auditorum gratiam captantes, eorumque auribus inſeruientes, ac nudum ijs ſonum, amiſso valore tinnientibus ſupereſse, vitia coarguere non audentibus, veritatem dicere ſubterfugiẽtibus, imò, quod deterius & deplorandum maximè, ipſam pęnitentiam vitæque emendationem ſuadere prę pudore detrectantibus. Ipſa vero Canticorum ſponſa vocem concionatoris querulæ & gemebundæ turturis voci viſa eſt comparaſse, [Vox turturis audita eſt in terra noſtra.] Theodoretus verba hæc exponens, ita

3. Reg. 14 Cõcionatores comparati clypeis et ſcutis regis. Roboam.

Cant. 2.

ita ait, sensum nostrum quã proximè secutus, [Turturem nominat aduentus sui Prophetam & præcursorem, cuius vox est pænitentiæ prædicatio &c. Benè quidem Theodorete, nam videte vt hodie in deserto instar turturis gemat, ac non nisi pænitentiam

Matt. 3. suos edoceat, [Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.] & tempore quidem opportuno; cum nimirum per vniuersam terræ superficiem peccata dominarentur, impijque per omnia inualescerent, Tiberius Romanum imperium regeret, Iudæam Pilatus, Synagogam Annas & Caiphas moderarentur.

Luc. 3. Ita quippè in Euangelio legimus, [Anno quinto decimo imperij Tiberij Cæsaris, procurante Põtio Pilato Iudæam.] Hæc expositurus, primò Principes & rectores hos, ac tempus quo Ioannes docere cępit exponam, deinde concionem admonitionemque ipsius latiùs deducam.

Regnum Iudææ in quatuor tetrarchias diuisũ.

Principio. Refert Euangelista, Ioanne redẽptionem humani generis annuntiante, Messiæque aduentum prædicante, Iudæę regnum in quatuor præfecturas seu tetrarchias, fuisse distinctum, quibus, pagani & idololatræ præerant, à Romanis Imp. stabiliti: Horum autem Principum præfectorumq; mentionem Sp. sanctus facere voluit, vt hinc manifestũ fieret, prophetarum oracula, quæ hæc omnia, cùm Dei filius cęlo descendens humanam carnem indueret, euentura prædixerant, fuisse adimpleta. Ac præ-

Gen. 49. sertim illud Iacobi morituri. [Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium.] Hebraice autem loco verborum, [qui mittẽdus est,] legitur, [Schilo:] quod nusquam alibi in Vniuerso scripturæ campo inuenitur, ac diuersimodè exponi potest; nam Interpres Chaldæus pro [Messias] accepit. Genuinè autem denotat eum qui omnibus in rebus diues & felix est, cuique omnia ad uotũ fluunt:

omnia

omnia igitur, quæ verbo huic quadrant, nulli, nisi Christo Iesu, qui verus Messias est, & a Patre æterno vnctus, conuenire queunt. Ita nanque in Psalmis prædictum erat, [Propterea vnxit te Deus tuus oleo lętitiæ prę consortibus tuis.] *Psal.44.*

Ceterùm hoc Iacobi uaticinium difficultate non caret; promittit siquidem Messiæ aduentum, quam primum & sceptrum & imperium à Iudæis defecissent; [Donec auferatur sceptrum de Iuda.] At Christo nato Herodes Idumæus, qui primus externorũ regnum adijt, è regum tamen Iuda sanguine non oriundus XXXII. annis Iudææ iam principatum obtinuerat; is inquam Herodes qui ad Magorum aduentum turbatus est, & omnis Ierosolyma cũ illo. Cur igitur in tricesimum secundum eius regni annum aduentum suum distulit Christus? *Gen.49.* *Matt. 2.*

Difficultatem hanc dissoluit Hieronymus, obiectionique respondens ait; vltimum de stirpe & tribu Iuda regem fuisse Hyrcanum, cuius filiam Mariam nam nomine duxerat Herodes. Hyrcano autem à Parthis quibus cum bellum gerebat, in captiuitatem ducto, Herodem generum quamprimum Romam regni adeundi causâ se contulisse, & ab Augusto & senatu, regni Iudaici administrationem adeptum esse; quam triginta & vno annis obtinuit, quamuis propter sęuitiam crudelitatemq; apud suos exosus: quippe qui eius imperium graue ducerent, ægrè ferentes alienigenam, nec de domo Isráel ad regnum euectum. Sed primum & trigesimum demum post annum vt regem eum agnouerunt, receperunt, ac debitum fidelitatis, obedientiæque sacramentum ei præstiterunt. ac tum Christus cælo descendit, & humana carne induta in hunc mundum natus est, tuncque primum sceptrum de domo Iuda penitus defecerat: eo quod Herodes pacificè necdum regnũ obtineret, &

idcirco nondum corona Iudaica concidisset. Sed Herode mortuo, regnum mox in tetrarchiam aut quatuor dominia distinctum fuit. Atque huc tendunt verba Euangelij, [Anno quinto decimo imperij Tiberij Cæsaris &c.

Luc. 3.

At quoniam Euangelista regnorum hodie & presertim imperij Romanorum meminit, Historicum hic agere voluit, Imperiorumque quæ in mundo vnquam extiterunt catalogum texere. Sciendum est igitur, quatuor monarchias in mundo extitisse, & quatuor eius angulos occupasse & eas in sacris voluminibus extare descriptas. Prima fuit Chaldæorũ & Babyloniorum, cuius Genesis meminit; cuius auctor & fundator crudelis ille Nemrot extitit, Pater Assur, qui vastam illam Niniuem construxit. Secunda Persarum & Medorum, quam Daniel Propheta descripsit; quæ sub Cyro & Dario, post mortem Balthasaris regis Babyloniorum, cuius regnum & potentia in Persas & Medos translata fuit, cœpit. Tertia Græcorum, cuius Princeps & caput Alexander Magnus, Philippi Macedonis filius post Darij ad Arbellas cladem, extitit: hanc auctor libri Machabeorum obiter descripsit. Quarta & postrema; Romanorum, quam Romulus, Numa, Regulus, alijque fundarunt & Imperatores post subsecuti mirum in modum auxere; de qua Euangelium hodiernum loquitur, [Anno quinto decimo &c.] Porrò quatuor harum Monarchiarum variæ in sacra scriptura reperiuntur figuræ.

Quatuor Monarc. *Gen. 10.* *Dan. 2.* *Luc. 3.*

Vidit olim Zacharias in obscura noctis caligine quadrigas quatuor egredientes e medio duorũ mõtium æreorum, sed quadrigas inter se distinctas; primarum equi erant rufi, secundarum ferruginei & nigri; tertiarum albicantes, quartarum diuersi colores. Dixere nonnulli per hoc equorum discrimen quatuor Euangelistarum triumphum denotari: Ru-

Zach. 6.

pertus autem per ipsum quatuor sanctorum in Ecclesia honoratorum ordines demonstrari putat, per equos nempe rubros, Apostolos & Martyres; nam rubedo sanguinis effusionem denotat: per nigros, Confessores; qui se vitæ austeritate & pœnitentia emacerarunt; per candorem illum Virgines; per colores illos mistos Doctores & pastores, idque propter virtutum doctrinæque varietatem. Sed Lyranus literæ quàm proximè insistens veritatisq; scopũ feriens, quatuor Monarchias mundi ad oculum hic ostendi censet: quarum prima sit Chaldæorum, per equos rubros designata, eò quòd sæuijt, & hominũ sanguinem profundendo crudeliter grassata est. Alterã Persarum & Medorum, & quidem furua & nigricans, quod in terra ignorantiæ caligine & tenebris obscurissimis viuerent. Tertia Græcorum, candida & niuea, quòd sub Alexandro primo Monarcha elucere cœperit clementia. Postrema Romanorum, cuius figura colorum illa varietas, Romani enim aliarum gentium mores didicerant, viuebatque inter Impp. eorum, interdum sæuities, interdũ clementia. Ecce & aliam figuram.

Danielis Prophetia nobis hanc suggerit. Vidisse se Propheta scribit, quatuor monstra & bestias teterrimas, quę mari egressæ inter se digladiabantur. prima similis erat leoni, & alas habebat aquilinas; altera visum referebat, tres dentium ordines exserentem: tertia pardo par erat, volanti tamen, & quatuor capita gestanti: postrema, bestia verè admirabilis & incognita, ferreos dentes habens, & magnos quidem. Lyranus mysterium hoc enucleans per quatuor has belluas, de Principatu ac Dominio maris inter se concertantes denotari vult quatuor Monarchias, quæ Christi aduentum præcesserint. Tertiam hanc habetote. *Dan. 7.*

Statua illa, quam idem Daniel, vidit è varia con- *Dan. 2.*

ſtatam materia, Monarchiarum noſtrarum typus ẽt ſtatui poteſt. Aureũ quippè pectus, Babyloniorũ denotat Imperium: pectus & brachia argentea, Perſarum ac Medorum: venter æneus, Græcorum; femur ferreum & pedes lutui, Romanorum; idque propter varios motus, inquit Rupertus, & continuas ſeditiones commotioneſque quas eadem Reſp. paſſa eſt, modo enim bellum ciuile inter Cæſarem & Pompeium, modò occultæ coniurationes Marij ac Sullæ; deinde triumuirales Octauij, Lepidi, & Antonij cõtentiones, & aliæ innumeræ eam lancinarũt ac peſſum dederunt. His itaque temporibus cùm ſtatuæ pedes dominarentur, Ioannes Baptiſta prædicare cœpit pœnitentiam. [Anno quintodecimo &c.]

Lib. 6. de victoria cap. 10.

Luc. 3.

Mundi in cõſtantia.

Hic obſecto notate mundani, idoli ueſtri, mundi inquam, inconſtantiam, nam vt alia gentium regna prætereamus, conſiderate regnum Iudæorum, quod in Saul Beniam ita ſumpſit exordium, & tot præclaros deinde & generoſos reges habuit, conſiderate inquam, vt ipſum iam conciderit, in quatuor membra diuiſum ſit, alienigenis & idololatris in prædam datum; Herodes hic, illic dominetur Lyſanias, Iudææ præſit Pontius Pilatus, à Romanis Præſes conſtitutus. Quam benè & appoſitè igitur ſcripſit deinde Apoſtolus, [Præterit figura huius mundi.] Omnia nanque regna, imperia, ſceptra, coronæ, honoreſque aliud profectò non ſunt, quam ſpectacula quædam & perſonæ ſcenicæ in mundi huius theatro exhibitæ, figuræ mathematicæ, imaginariæ, vmbraticæ & futiles, quæ in momento tranſeunt, & in eodem non permanent ſtatu. Pſaltes quoque in hanc rem ait, [Vniuerſa vanitas, omnis homo viuens: veruntamen in imagine pertranſit homo.] Duo imaginum genera ſunt, aliæ perpetuæ, quales eæ quæ in tabula depictæ ſunt, aliæ autem apparentes, quales eæ quas ſpeculum repræſentat:

1. Cor. 7.

Pſal. 38.

tat: per imagines autem apparentes breuiq. transeuntes denotari vult honores, dignitates, mundiq. huius regna quæ in specie quidem aliquid videntur esse, re autem vera nihil; adeò vt Magnates, Reges, omnes quoque homines in momento pertranseant. In mundo quippe nihil solidum, constãs, aut firmum haberi potest.

Aegyptij porro eum qui rebus vitæ huius confideret, spemq; in re fragili collocaret, anguillam manu tenere fingebant. Denotabant scilicet, inferiora hæc mundana, instar anguillarum, manibus elabi. nam vt anguillam nemo stringere & arctè comprehendere potest, ita nemo res has mundanas, fragiles & fugaces: omnia nempe inconstantiæ arenæ inædificata sunt. Quam inconstantiam rerumq; vicissitudinem cognitam & perspectam habens Cicero, exclamat, [O fallacem hominum spem, fragilemq; fortunam, & inanes nostras contentiones, quæ in medio spatio sępè franguntur, & ante in ipso portu obruuntur, quàm portum conspicere potuerint.]

Pierius in Hierogl. f. 21.

Lib. 3. de Oratore.

Post Oratorem hunc prodeat in scenam magnus ille Doctor Augustinus, qui desperationis quoddam genus esse ait, spem ponere in creaturis, & Deo eum diffidere qui in homine confidit. Hinc sapienter meo quidem iudicio Dauid propheta suasit hominibus mundi vanitatibus immersis, [Nolite cõfidere in principibus, in filijs hominum, in quibus non est salus.] alibi quoque satius esse ait, [Sperare in Domino, quam sperare in principibus.]

Qui creaturis confidit, Deo diffidit.

Psal. 145.
Psal. 117.

Et quoniam spei mentio incidit, historiæ monumentis proditum est, Romanos ei vt Diuę cuidã diuinos honores tribuisse, templũ & statuã posuisse, atque hunc in modum illam expressisse. Virginem pingebant, viridi indutam toga, vna manu flagellum, altera corniculam gestantem; itaque illius mu-

Spei simulacrum.

tationem, inconſtantiam, varietatemq. demonſtrabant: modò namque cantu, quem cornix ſignabat, ſuo nobis blanditur, modò flagris nos cædit, diriſſimeq; corripit. Stolidus igitur ac demens, qui in rebus his inferioribus ſpem figit, conſtantiamq. in ijſdem ſperat.

Exod. 32. Moyſes ductor & doctor Hebræorum, vt hanc rerum inconſtantiam varietatemq; ſignificaret, populumq; ad pęnitentiam, idololatria commiſſa, traduceret, vitulum aureum quem conflauerant, comminuit, & in cineres redegit, quos aqua miſtos populo bibendos dedit. Stoliditatem ac veſaniam illorum coarguere voluit, cum rei tam vili, quãuis ex auro conflatæ diuinos honores aſſignarent; ſimul etiam mundi vanitatem edocere, dum eum quem paulo antè vt Deum adorauerant, in cineres iam rędactum, & ab hominibus deuoratum & conſumptum cernerent.

Dan. 2. Eãdem etiam inſtitit viam Deus, vt Nabuchodonoſoris inſolentiam compeſceret, eiuſq. faſtuoſos conceptus retunderet. Vidit namque ſtatuam, admirabilem, quæ è varijs metallis conflata ſtabat, ad ſcelerati laterculi contactum deijci & in pulueré redigi. An non hic demonſtrauit, honores omnes, dignitateſq. quas homines tantopere ambiũt, ipſa quin etiam Imperia & Monarchias, quas Coloſſus hic denotabat, nõ niſi puluerem, cinerem, ac fumum eſſe? Hanc ob cauſam Euangeliſta nobis regnum Iudaicum collãpſum repræſentat, ac ſceptrum Iuda, externis regnum inuadentibus, diuidẽtibus, ac diſſipantibus colliſum & fractum. [Anno quinto decimo &c.]

Luc. 3.

Euãgeliũ hoc plura continet myſteria. O tempora deploranda! regna miſera & infelicia, dum à tyrãnnis & ſacerdotibus ſimonia intruſis diriguntur & adminiſtrantur! ſexcenta nobis hic impiorum principatus, myſteria depromit. Euidens

dens nanque diuinæ indignationis argumētum est, quando impij multis annis ad rerum publicarum sedent gubernacula, & felicitate temporali gaudent, quali Tiberius, qui in summa nequitia, crudelitateque quindecim iam annos regnauerat. Secundò flagellum Dei & iræ cælestis indicium est, dum morati & pij viri à reip. clauo repelluntur, impijque & scelesti eidem admouentur, omnemque potestatem, reiectis bene merentibus occupāt. Hinc Plato tum demum beatas fore resp. dicebat, cùm à sapientibus & philosophis eædem regerentur: & ipse, vice versa, tum demum infelices eas, regnaque euersa existimo, cùm ab impijs, sceleстis, vitæque contaminatissimæ viris administrantur.

1.

2.

Lib. de legib.

Arbores cùm olim in comitijs generalibus regem sibi quærerent, à quo defenderentur, & Rhamnum delegissent, exitij sibi causa fuere, suoque se gladio iugularunt. Nam cùm omnes vmbram illius sectarentur, ac sub eadem velut sub tutela delitescerent, igne spineto egrediente, Rex & omnes quotquot ei adhæserant, deflagrarunt. Hæc quidem parabola, aut potiùs apologus, significare tamen voluit, impijs, quorum figura Rhamnus, in præfectos rerum publicarum & reges selectos, subditos magno discrimine exponi, regnaque breui pessum itura, atq; ita Sichimitis, eò quod crudelem Abimelech in regem elegissent, euenisse certum est.

Regnorū calamitas si impios reges nanciscantur. *Iud. 9.*

Tertiò extremorum & alienigenarum hæc principum successio denotat, principum & regum peccata in causa vt plurimum esse, cur nobiles prosapiæ deficient & pessum eant, regnorum priuilegia cōstatutaque conculcentur & euertantur, alienigenæque in regnum & solium, reiectis legitimis, admittantur, è quo singularem Dei indignationem, colligere licet. Quam perspectam habens Dauid, & calamitatem ex ipsa promanantem aduertens, cum

Dei punitio est, externos ad regnū cōuolare.

Psal.48. lacrymis dicebant, [Relinquēt alienis diuitias suas,] id est: Diuites & reges excæcati, & à prauis affectibus, velut tyranno quodam, oppressi magno sudore laboreque opes congerunt, ac non nisi summa cum difficultate, fortunæ stabilem statum effingere satagunt: sed iustus scelerum vindex Deus tandem in peccatorum pœnam, legitimo hærede qui in regnū & opes succedat, excluso, in alienos & extraneos coaceruatas opes egeret & transferet.

Atque hoc est quod tantopere Abraham Patriarcha, à Deo in peregrinum se solum coactus conferre, metuebat, dicebatque gemens, [Domine Deus ego vadam absque liberis, & filius procuratoris domus meæ iste Damascus Eliezer. Mihi autem non dedisti semen, & ecce vernaculus meus hęres meus erit?] Patriarchę huius gemitus lamentaque satis innuunt, quam graue ac molestum parentibus sit, nullas, postquam diu sudauere, post se proles relinquere, quibus partas opes relinquant, sed alios & extraneos in hæreditatem admittere. *Gen.15.*

4. Reg.20 Ezechias rex, audito sibi propediem moriēdum, rei familiaris & regni negotia in tuto collocanda, adeò perculsus est, & tantoperè consternatus, vt ad templi parietem conuersus amarè fleuerit. Quicunque locum hunc interpretati sunt, aiunt, non aliam lacrymarum regiarum causam fuisse, quàm quòd illiberis moreretur, regnumque amplissimum ad extraneos deuoluendum esset; ne quod suis destinauerat, in aliorum manus deueniret. Ecquænam igitur calamitas, quam grauis potiùs Dei indignatio censenda est, regnum hoc pulcherrimum è manibus Iudæorum iam eripi, & alienigenis in prædam dari? *4.Reg.20.*

Quicunque iniqs artibus ad regnum — Considerare hic vos velim Principes, vt omnes, qui malis artibus regnum inuadunt, & per fas & nefas solium conscendunt, instabiles in dignitate

sint,

ſint, breuique dominio excidant, aut propediē moriendo, aut regnum amittendo, & ad ſtatum priſtinum redeundo. Herodes Aſcalonita per tyrannidē ad regnum Iudęorum deuenerat, violenterque ſolium conſcenderat; & ecce, antequam diem extremum clauderet, in tetrarchiam monarchiam ſuam ſnbdiſtinctam vidit, ipſam quin etiam Iudæam à Præſide Romano, externo & gentili, teneri. Abimelech Gedeonis filius, ad regnum adſpirans, ſeptuaginta fratres, quò pacificè regnaret, interemit: ſed eheu, fallaci videns fortuna vultu eum deluſit, adeo vt breui, etiam manu mulieris fuerit interfectus. Idipſum & Ieroboamo eueniſse conſtat; hic enim regnandi deſiderio flagrans, & aduerſus Roboamū Dominum ſuum conſpirans, vitulos quin etiam aureos populo adorandos proponens, quò regnum firmaret, omniumq́ue animos ſibi deuinciret; breui felicitate deluſus fuit: nam nihil minùs cogitans, impietatis reus, & regno & uita ſpoliatus fuit. Achab quoque regis eadem fuit ſors. Hæc igitur animo veſtro inſculpta ſint, ò Principes.

Tyranni deueniūt breui eodem excidunt.

Indic.9.

3.Reg.12.

3.Reg.16. & 20.

Vos verò qui ad reip. clauum ſedetis, reſque publicas adminiſtratis, hic obiter conſiderate, quam benè è diuiſione hac regni Hebraici, eius excidium colligi queat; & quam verum ſit axioma illud Euangelicū, [Omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur.] Si .n. linguarum confuſio turrim Babel, de qua in Geneſi, deſtruxit, & ad nihilum redegit, ipſa voluntatum diſſenſio & varietas, affectuumque diſcrepantia, an non multo magis regnis interitum & exitium perpetuum afferent? Videte hoc in Euangelio noſtro ad oculum: [Anno quinto decimo Imperij &c.]

Regni Iudaici diuiſio eius excidiū denotat.

Luc.11.

Luc.3.

Notat autem Gregorius Papa, non ſine ſingulari S. Spiritus inſtinctu, duorum hic populorum, Iudæorum & Gentilium, mentionem fieri, præſertim cum de aduentu Meſſiæ in mundū omnes iam paſ-

Sup. Euā.

ſim Ieroſolymis agerent; vt appareret, hunc vtriuſque populi redemptorem aduenisse, & è duobus vnam colligere Eccleſiam voluiſſe. Cuius rei & plures figuræ fuerant & præambula: vt in primis duo illa animalia, in quorum medio naſci voluit, duo illi aſini, quibus in die ouationis inſedit; duo latrones, in quorum medio mortuus; aliaque plura quæ antè & poſt acciderunt, è quibus omnibus colligi poterat, vtrumque Meſſiam populum ſaluatum veniſſe, & è duplici maceria non niſi vnum parietem facturum.

Iudæorũ ſcelera in ualuerãt, Chriſto ĩ mũdũ veniente.

At nondum hic quieſcimus. Euangeliſta meminit adhæc ſceleratorum Pontificum, Annæ & Cayphæ; vt, quam corrupti tunc mores eſſent, non modò ſecularium, ſed etiam ſacerdotum, euidenter oſtenderet. Eadem quoque opera Dei hic bonitatem & agendi conſuetudinem notari velim, tunc nimirum mundo ſingulare hoc beneficium conferre cupientis, cum omnium minimè promereretur, vitijs ſcateret, & ſcelera ad ſummum iam deueniſſent. Huc reſpexit Apoſtolus, Galatis ſcribens; *Galat.4.* [Quando venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum, factum ex muliere.] Quam hic plenitudinem intelligit? plenitudinem inopiæ, plenitudinem miſeriarum, plenitudinem ſcelerum omnium. O bonitas inaudita & incomprehenſibilis? Hoc autem nobis ſemper inſculptum voluit Deus, vt hac ratione amor illius in pectore noſtro iugiter dominetur & ardeat. Vnde per Prophetam ſignificauit, *Iſai.43.* [Ego ſum, ego ſum ipſe qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatornm tuorum nõ recordabor. Reduc me in memoriam, & iudicemur ſimul. narra ſi quid habes vt iuſtificeris, pater tuus primus peccauit, & interpretes tui prævaricati ſunt in me.] Perinde ac ſi dixiſſet, non tui amore, non maiorum tuorum meritis inductus, (omnes quippe peccatis, meque

que varijs sceleribus ad iracundiam prouocatis) sed ex mera gratia, hocce in te beneficium contuli popule meus.

Discite hoc exemplo. Auditores, bene facere his qui vos odere, hac quippe re factisque Dominus edocturus in hunc mundum venit. Vnde filio æterno apud Prophetam ait, Pater, [Dedi te in fœdus populi, vt suscitares terram, & possideres hæreditates dissipatas.] quia non modò Patri nos suo reconciliaturus venit, sed nos nobis adunaturus. Quin etiam, diu ante quam descenderet, lectionem hanc edocturus, Hebræis præceperat, ne Idumæos detestarentur, eò quòd fratres eorum esset, nam quamuis Idumęi è prophana progenie Esau descenderēt, & Hebræos summoperè detestarentur, nihilominus tamen Israelitis præcepit, ne eosdem exosos haberēt, sed vt fratres complecterentur. Vbi docemur, qua potissimum de causa inimicos nostros diligere debeamus; quia nimirum fratres nostri sunt, caro nostra & sanguis, & ad eiusdem Dei similitudinem efformati, quin & ad eandem gloriam aliquando possidendam destinati. Verum ad Principes nostros iam reuertamur. *Isai.49.* *Deut.23.*

Oracula Danielis Prophetæ colossum nobis ingentem & vastum describunt, cuius caput aureum, pectus argenteum, pedes verò lutei: & ecce tantam hanc molem lapillus mente deuolutus, & pedibus illius aduolutus, deiecit, & in frusta comminuit. Designare hoc volebat, postquam genus humanum, à capite illo aureo, id est, ab ætate aurea Patriarcharum, & à pectore argenteo, id est à sancta & laudabili Prophetarum conuersatione delapsum, ad luteos pedes temporis illius, quo & Hebræorum & Gentium vita quæ erat corruptissima, deuenisset; tunc lapidem qui Christus est, è monte, id est, deipara Virgine, descensurum, pedesque & totum statuæ *Dan.2.*

huius corpus, quæ è Gentilibus & Iudæis composita erat, confracturum, & nouam Ecclesiam constructurum, sed audite, proferam & alia.

Cócionator Euangelicus rebus ꝓphanis aliqñ cócioné instituere potest.

Cùm in Euangelio hodierno, nomen Romanorum, Imperatorem Tiberium, titulos Cęsareos, Pontium Pilatum, Herodem, Philippum, Lysaniam, Annam & Caypham, hos ethnicos & infideles, illos sceleratos & Simoniaca labe infectos audio; quamprimum animo occurrit, quandoquidem Euangelium à recensendis ethnicis & scelestis hominibus haud quaquam abhorret, Euangelico concionatori magnopere etiam prodesse, non sacras modò scripturas accuratè callere, sed historias etiam profanas monumentaque gentilium lectitasse: è quibus, dum tẽpus & argumentum postulabit, in rem suam arma poterit depromere, aut saltem è sacro armamentario educta his ipsis exacuere, quibus inimicos, & religionis vitęque melioris aduersarios & oppugnabit & expugnabit. Quam in rem egregiam figuram proferam.

1.Reg.13.

1. Philistæi cùm Israelitis præualerent, quò eos in potestate retinerent, eorumque rebellantium impetum compescerent, vniuersos Israelis fabros, cusores, conflatores in terram Philisthijm abduxerunt. Vt è primo Regum manifestum redditur; adeò vt si Hebræi vomere aut sarculo ad colendam terram, vel gladio ad pugnandum indigerent, ad Philisthæos se cõferre opus haberent. Hinc discamus, Catholici intellectum cum omni sua armatura & suppellectile nonnunquam posse in terram infidelium descendere, vt ipsi arma exacuant, & ex historijs eorum argumenta elicere, quibus eos oppugnent & destruant. Vtile igitur fuerit, plurimam rerum historicarum, veterumque monumentorum cognitionem habere, quæ tempore & loco vsu veniant.

Ea nanque mundi fraus & versutia est, vt qui in eo quietè, & securè viuere desiderat, serpentis prudentiam, vt Christus olim suasit, habeat, necesse sit, modò virus, & malitiæ venenum absit. Quis enim credidisset, sub Adoniæ verbis, Bethsabeam Salomonis matrem alloquentis, astum latere. Petebat ille in matrimonium Abisag Sunamitidem Dauidis cócubinam, quam deperire se aiebat, sed aliud in verbis illis venenum delitescebat. Nam simul ab Bethsabee illius postulata ad Salomonem filium retulisset, ille qua erat sapientia, tametsi iuuenis, fraudem intelligens matri ait: [Quare postulas Abisag Sunamitidem Adoniæ; postula ei & regnum, &c.] perinde ac si dixisset: An ignoras mater, Abisag, quam fratri postulas, patris mei Dauid coniugem fuisse, ac Reginæ nomen adeptam, multis ab eodem locupletatã fuisse diuitijs? Adeo vt si Adoniã hãc ducere cótingat, in me, qua est ambitione & regnãdi siti, cóspiraturus sit, meque regno priuaturus. Salomon igitur fraude & astu cognito fratrem interfici iubet, vt res suas in tuto collocaret. Docemini hic prudentiam & cautelam, imò astum & versutiam, si occasiones id exigant: & præsertim superiores, patresque familias, ne fortasse filij aut serui eos circumueniant. Habenda igitur prudentia est, quæ è profanis auctoribus sæpe erui potest, ideoque interdum in manus sumendi, quod ex Euangelio hodierno manifestè ostenditur, in quo Gentilium nomina in rẽ sacram proferuntur. [Anno quinto decimo, &c.] Sed æquo hic mihi diutius hæsisse videor; Ioannis iam prædicatio inchoanda, atque hoc alterum concionis membrum futurum est.

Mundi fraus. *Mat.* 10.

1. *Reg.* 2.

Serpentis prudẽtia in mũdo, volenti viuere necessaria.

Luc. 3.

Regno igitur Israel in tetrarchiam diuiso, & gentibus quodammodo in prædam dato, inque alienigenas frustillatim dilacerato, [factum est verbũ Domini super Ioannẽ in deserto.] Hebraicã hic notate phra-

Hebraica phrasis.

phrasim,qua innuitur, Deum Ioanni præcepisse,vt verbum suum populo annunciaret: atque hæc loquendi ratio in sacris literis satis frequens & obuia est,vt & apud Isaiam:[Et factum est verbum Domini ad Isaiam.] Adeo vt Ioannes triginta annorum esset,priusquam concionari inciperet: hic discimus prædicandi munus & officium ætatem maturam, magnamque prudentiam exigere. Deinde prædicator hic expectabat, donec à cælo ad docendum vocaretur, & deserto egredi, cauernis prius exire, ad populum edocendum noluit, quàm Deus vocasset, & iussisset.

Isa.38.

Isa.6.

Concionator priusquā doceat, missionē expectat.

Spiritus illi cœlestes, quos olim Isaias ante Dei thronum volantes vidit,quamuis duabus alis volarent,quatuor alias tamen vinctas & colligatas habebant. Mysterium denotat,in ijs,ad quæ ex voto,necessitateq.obligamur,qualis est integra legis obseruatio,& maximè obedientia,semper nobis volandū esse, nunquamq. quiescendum; at in ijs quæ præter ordinem suscipienda sunt,cæleſtem vocem, a qua vocemur,vt Ioannes hic,expectandam. Obedientia siquidem præstat sacrificijs.

Oza cum currum, quo Arca Domini vehebatur, regeret,dum sacedotale munus, arcam vacillātem, & ruinam minitantem prophanis manibus attingere præsumendo,temere sibi arrogat, vindicem Dei manum sentiens,extemplò exanimis in terram concidit,& ad aliorum cautelam temeritatis pœnas dedit. Docemur hic, eos, qui vltrò se,à Deo nec missi, nec vocati,in aliquod munus ingerunt,& intrudunt & maximè in prædicationis, quod sacerdotum proprium est,temeritatis pœnam promereri,& importunæ ingestionis reos esse. Intellexit hoc Apostolus, dum Hebræis scribendo ait.[Nemo assumit sibi honorem,sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron.] Innuere voluit,magnæ temeritatis indicium esse prædica-

2.Reg.6.

Hebr.5.

dicationis munus velle assumere, & a Deo non esse prius ad ipsum destinatum. Vnde Ioannes triginta annis in deserto, vocē Domini ṗstollatur; & ecce trigesimo anno completo, factum est verbum Domini ad eum.

Nemo cōcionatoris munus nisi mittatur assumat.

Quanta mysteriorum sages in horum verborum agro sese manifestat? Primo, Ioannes quantumuis iam ab vtero matris sanctificatus fuerit, adeo vt mortali se peccato coinquinare non valeret; hominum tamen familiaritatem consortiaque deuitans, in deserto & inuia solitudine apud feras habitare voluit. Nam homo homini pestis & interitus, nullumque quam ab hominibus grauius damnum patimur. Hinc cum Deus Hebræos in terram Chananæorum induceret, omnes habitatores, & incolas interfici aut sedibus pelli voluit: innuere volens, nihil hominum scelestorum, deprauatorumque consortio deterius & perniciosius esse. Atque hoc voluit Dauid Rex, cum Sauli gemens diceret: [Maledicti serui in conspectu Domini, qui eiecerunt me hodie, vt non habitem in hæreditate Domini, dicente, vade, serui dijs alienis.

Nihil dānosius hominū cōsortio.

Num. 33.

1. Reg. 26.

Secundo, mundi negotia deserit, atq; hominum commercium fugit, vt eo melius contemplationi cælesti vacet. Hoc nanque hominibus pijs & contemplatiuis in primis necessarium est; vnde per Prophetam ait Deus: [Vacate, & videte, quoniam ego sum Deus:] Quicunque Deum videre & intueri desiderat, ab omnibus mundi negotijs liber sit oportet. Hinc in Genesi, Deum in rerum omnium creatione soli diei Sabbati, in quo ab opere cesserat, finemque creationi imposuerat, legimus benedixisse. Vnde manifestè colligitur, illo nos tempore cælestem benedictionem promereri, quo ab humanis occupationibus vacamus, & ab omni negotio feriamur.

Io. mundū deserit, vt rebus diuinis vacet.

Ps. 45.

Gen. 2.

Hanc quietem cum sponsa in Canticis caperet,

Cant. 2.

exul-

Non sunt impediendi, qui ꝗe tè in monasterijs viuunt.

exultans sponsus filias Ierosolymitanas coniurat, hanc ne interrumperent, sed dormienti adstarent congratulantes, [Adiuro vos filiæ Ierusalem, per capreas ceruosque camporum, ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam, quoad vsque ipsa velit] Hic discite, Auditores nunquam excitare, id est impedire animas, sponsas illas cœlestes, quiete perfruentes, et in otio in monasterijs degentes. In illis.n. molliter dormitant, procul ab omni strepitu, & a turbis mundanis sequestratę. Felices aũt ter & amplius, quibus hac quiete perfrui licet; at miseri & infelices qui eadem carent, mundi negotijs nimis impliciti, & ea, quę Dei sunt & ad amorem spiritualium rerum spectant, obliti. Cuius rei figura hæc est.

Leuit.6. Erat apud Hebræos ignis in altari semper accensus, præceperat nanq; Deus, [Ignis in altari semper ardebit.] Hunc porrò ignem Sacerdotes in captiuitate Babylonica cauernæ iniecere, quem cum post ldiminiò libertati pristinæ restituti, & in patriam reuersi quæsijssent, aquam quandam crassam & spis-

2. Mach.1 sam, vt in Machabæorum libris refertur, inuenere, qua ligna & victima deinde conspersa, sole in axe nitente, & radios emittente, ignem mox concepere. Hebræi igitur quandiu Hierosolymis agerent, accẽsum semper in altari holocaustorum ignem habuere; sed ipsis in Babylonem abductis, idem in aquam lutosam & spissam conuersus est. Significare hic etiam Deus voluisse visus est, eos qui in spiritus quiete, & tranquillitate viuunt, procul a rerum mundanarum strepitu, diuini amoris ignem in cordis ara conseruatum fouere, qui opera nostra, desideriaque Deo incendit & adolet: qui dum in mundi Babylone secedunt, negotijs varijs impliciti eundem in cænum & lutum, idest, in tetra & impura desideria conuerti. Hinc Ioannes a primis annis negotia secularia deserit, in desertum secedit, vocem Domini,

qua

qua ad prædicandum inuitetur, interea præstolans.

Notate hic etiam Ioannis perseuerantiam, & infractam constantiam, idque in tanta austeritate vitæque continentia. Et eheu, quæ nostra inertia & imbecillitas est, cum vix annum integrum Dei seruitio impendimus, virtutumque exercitio ad tempus incubuimus, defatigati & dormiscentes a sancto proposito resilimus, & arma deponimus. Dauidem regem Sapiens & cordata quædam matrona his elogijs decorauit: [Sic est Dominus meus rex, sicut Angelus Domini, qui neque benedictionē neque maledictione mutatur.] Quo constantiam illius & immobile robur exaggeret, Angelo eum comparat, qui quod semel animo concepit, nunquā deserit, decreta eius immobilia sunt, & voluntatem nunquam mutat. Felix igitur ille vere & fortunatus qui quam virtutum viam semel insistere cœpit, non deserit, nullaque prosperitate aut aduersitate a cœpto reuocatur. Felix ille qui semper idem est, ac velut rupes, omnes pelagi minas & rabiem exsibilans immobilis, & infractus persistit.

Io. perseuerantia.

2. Reg. 14

Tam nobilis porrò perseuerantiæ virtus est, vt, postquam Dominus in Euāgelio discipulorum constantiam deprædicans, dixisset: [Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis:] mox subiunxerit: [Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum.] Eo quod tentationes superassent, & in certamine infracti perstitissent, cæleste ijs regnum pollicetur, vnde colligere est, eos coronam, & diadema promereri, qui in virtutis studio perseuerant. Hinc virum iustum Soli nunquam lumen amittenti, stolidum verò Lunæ, in menstruas mutationes distinctæ, comparat Sapiens: Iustus sicut Sol permanet, stultus autem sicut Luna mutatur. Atque vt chamęleon loci, in quo versatur colorem attrahit, ita inconstantes & mobiles, in horas, &

Perseuerantib. vita æterna promissa est.

Luc. 22.

Eccl. 27.

quauis

quauis opportunitate oblata mutantur.

Simile. Viginti quinque iam annis Ioannes eremum, inſtar anachoretæ, incoluerat, inque vaſta ſolitudine habitationem fixerat: e quo de ſanctitate illius opinari licet: nam vt nobiliſſimæ ac generoſiſſimæ aues ſemper in luſtris & deſertis locis volitant, rupeſque inacceſſas inhabitant, hominum familiaritatem exoſæ, ne fortaſſe eorum inſidias experiantur: ita ſanctiſſimi quique, & diuina contemplatione nobiles, mundanorum familiaritatem, & commercia deuitant, ne forſitan ineſcati ad prauorum imitationem tranſuerſum abripiantur: ideoque in ſolitudinem & eremum ſecedunt. Atque hunc in modum ſeipſum alloquebatur Bernardus dicens, O [anima mea ſola es, vt illi ſoli te ſolam ſerues, quem ex omnibus elegiſti.]

Iulij Cæſaris apophteg. Iulius Cæſar dicere ſolebat nunquã ſe minus ſolum eſſe, quam dum ſolus eſſet, qui hoc fieri poſſet, interrogatus, prudentiſſime reſpondit; huiuſmodi debere nos ſeligere ſocios, qui meliores nos efficere conſuetudine ſua poſſent; prauorum vero & ſceleratorum conſortia fugienda, quorum vita damnũ & detrimentum afferre ſoleat. Si enim viuentium, inquit, conſuetudinem conſector, omnes in vitia pronos comperio. At dum ſolus ſum, mortuorum commercio, ſocietateque gaudeo, eorum heroica facinora, virtuteſque literis conſignatas lectito, ac totidem tunc ſtimulos & calcaria ſentire videor, quibus ad imitationem inciter, ijsque ſimilis eſſe ſtudeam. Huc accedat præclara illa Diui Antonij ſententia, qui initio conuerſionis dicere ſolebat; [Si ſaluari velis, honores, & homines fuge.] Ita etiam magnus Zachariæ filius fecerat, qui iam inde a quinto ætatis anno, mundo vale dicens in deſertum ſeceſſerat, & trigeſimum hodie annum agens, eodem egreditur, vt mundum ad pænitentiam

vocet,

vocet, Deique Euangelium deprædicet.

[Et venit in omnem regionem Iordanis.] Hinc discere possumus, perutile sæpenumero esse, ne dicã necessarium, contemplationem relinquere, & misericordiæ operibus vacare: præsertim cùm ille Anachoretarum Primas Ioannes, qui tanto tempore cõtẽplationi studuerat, deserto egrediatur, inq. mũdi turbas se conijciat. Actio porrò, & contemplatio sorores sunt, quarum figura & exemplar Martha, & Maria fuere, quarum vtraque à Christo diligitur. Quod egregio è Canticorum carmine conceptũ nõtius reddam. Ita nãque sponsam suã alloquitur spõsus: [Quę habitas ĩ hortis, amici auscultãt te: fac me audire vocem tuã.] Quasi dicere voluisset, ò anima quæ vt plurimum per florigera, & amena diuinæ contemplationis prata obambulas, egredere paulisper, & veni in nosocomia, & xenodochia, & veni in ptochotrophia, ĩ domos pauperũ ac viduatũ: illic audire vocem, operaq. misericordię, quæ exerces, videre velim: illic pauperes, inimicos, s. tuos, operire, qui te videre, vocemq. tuam audire gestiunt.

Luc. 3. Contemplatio interdũ deserenda, operaq. misericordiæ exercenda. *Cant.* 8.

Animalia illa prodigiosa, quæ Propheta olim vidit, volabant, & manus etiam hominis sub pennis habebãt. Mystico hoc emblemate designare voluit Deus, desiderare se in nobis, & alas contemplationis, & manus quibus operemur, & proximo dum in necessitatè constitutus est, succurramus. Notandum quoque hic, singula hæc animalia manus hominũ habuisse. Sunt enim plurimi, qui aquilæ quidẽ alas habeant, sed vnguibus leoninis deformes sint, & ferinas manus præferant: vt quamuis in meditationibus suis sublimes, & illuminati sint, & interdum in sublime elati: in operibus tamen barbariem quandam, & inhumanitatem præferant. Horum de numero Ioannes non erat, sed ad horum animalium immitationem, habebat & actionem, & contemplationem.

Ezech. 1. Contemplatio actioni iungenda.

tionem. Cum enim tanto tempore in deserto meditationi rerum diuinarum studuisset, hodie vitam actiuam inchoat, mundum docet, peccatores coarguit, ad pęnitentiam deuios reuocat. An non audistis, vt per arboreta, & opacā solitudinē vox illa strepat, [Parate viā Domini, rectas facite semitas eius?]

Marc. 1. Ecquis ille, Deus bone, Doctor? Ecquis Ecclesiastes? in deserto scilicet, à pueritia educatus erat, triginta annis in solitudine, velut in vmbra, sese exercuerat, ab omni sęculari strepitu, & rerum mundanarum impedimētis immunis, & ab hominum cōmercio familiaritateq. penitus remotus. Diues ille Euāgelicus, inferni supplicijs excruciatus, patrem Abraham rogauit, Angelum vt, vel aliquem è mortuis, ad fratres destinaret, qui eos ad pęnitentiam hortaretur. Credebat enim huiusmodi prædicatorem plus apud illos, quā alium quempiam, eo quod ab altero venisset orbe, auctoritatis & ponderis habiturum; sibiq. persuadebat, prædicatorem vitam huiusmodi instituere debere, vt non de hoc mundo, sed de altero venisse iudicaretur: qui verò mundum, & mundana redoleret, huic muneri penitus ineptum esse.

Luc. 16.

Hinc Ezechielem Deus ad annunciandum verbum suum emittens, hoc ei modo loquutus est, [In conspectu eorum portaberis, in caligine effereris, faciem tuam velabis, & non videbis terram.] Innuere voluit; Concionatoris esse, rarò prodire in publicum, & non nisi clam & occultè, raroq. se in populi conspectum dare: oculos quoque ei velandos, ne terram aspiciat, idest, turbis, & negotijs sęcularibus sese inuoluat.

Ezec. 12.

Apoc. 14. Ioannes in Pathmos insulam relegatus, Angelū vidit, qui Babylonem præteruolaret, manuq. æternum Euangelium gestaret; qui cum alta voce inclamasset, [Timete Dominum, & date illi honorem,]

vrbs concussa ad terram concidit, rem miram, tamē verissimam: innuit autem, veri prædicatoris nomine eum dignum esse, qui Angelicam viuendi rationem exprimat, Euangelium manu præferat; id est, cuius opera verbis quam proxime respondeant, qui in vrbibus non commoretur, aut tergiuersetur, sed quodammodo volando pertranseat. Felix autē ille & vere felix qui egregiam hanc symphoniam edere potest, qui cor ad linguam, mores ad verba temperare queat. Vnde bene, mea quidem sententia, Salomon, [Legē meam quasi pupillam oculi tui liga, in digitis tuis scribe illam.] Legem autem digitis tunc concionator inscribit, quandō quæ dicit ope recōplet, vitamque verbis adaptat. Vtrūque Ioannes quam perfectissime expleuit: vita siquidem eius pdicationi, & pdicatio vitæ respōdebat. In desertis.n. viuebat locis, ac non nisi pœnitentiā docebat. Hoc aūt concionum illius thema: [Parate viā Dñi] &c. Cum Ioseph Patriarcha Aegypti Dominus constitueretur, & triumphū quodammodo ageret, præco eum præcedens clamabat, vt omnes genu coram eo flecterent, & vniuersi regni præpositum eū agnoscerent. Ad eundem etiam modum Ioannes hodie Messiæ aduentus velut præco ante eum præcedit, clamans & omnes excitans, vt vias illi pararent, impedimenta remouerent, honorem debitum exhiberent, atque vt mundi Redemptorem eū agnoscerent. Ita nanque de eo vaticinatus est Zacharias pater [Et tu puer Propheta Altissimi vocaberis, præibis enim ante faciem Domini parare vias eius] Viæ igitur Domini præparandæ sunt.

Prou. 7. *Mar.* 1. *Gen.* 41. *Luc.* 1. *Leuit.* 5.

Quicunque in lege veteri par turturum pro peccato offerret aut duos pullos columbarum, vnum in holocaustum, alterum pro peccato immolabat. At qui pro expiatione peccati offerendus erat, iugulari prius, omnemq; sanguinem profundere debebat

nolebat enim Deus ſacrificium hoc ſanguine fœdari; [Et aſperget de ſanguine eius parietem altaris, quidquid autem reliquum fuerit, faciet diſtillare ad fundamentum eius, quia pro peccato eſt.] Sanguis hic primò effundendus, & deinde victima immolanda,& comburenda denotant, prius deſideria carnis noſtræ mortificanda,quam Deo cor in holocauſtum & ſacrificium offeratur. Atq; hoc eſt iuxta Euangelij ſenſum, vias Domino præparare.

Allegoria

Cur Hebræi in deſerto non fuerīt circumciſi.

Præceperat olim Deus,Hebræorum maſculos octauo die circumcidi:quadraginta tamen annorum ſpatio, quo in deſerto Sinai hæſere, nemo legitur circumciſus, donec terram promiſſionis ingreſſi eſſent:ſed quotquot Aegypto exierāt,In deſerto mortui ſunt. Myſtica autem rei huius ratio hæc eſt: qđ Deus veram fore eorum circumciſionē non crederet, qui quotidie ad ollas Aegyptias adſpirarent, at nihil,præter Aegyptum ſomniarent. Et profectò illi circumciſione,quæ in corde peragitur penitus indigni cenſendi ſunt, qui Aegyptum ſemper in animo,& cogitatione gerunt, vitulos aureos in deſerto adorant,mundiq.captiuitatem æquo animo ferunt adeo vt liberi iam eandem denuò experiri velint. Quamobrem omnia hęc,velut impedientes ſalebrę detruncanda ſunt,vt ita Domino via paretur,& Ioanni fides habeatur,dicenti[Parate viam Domini]

Mar. 1.

Ideſt: Animas veſtras adornate,conſcientias pręparate,virtutibus ſi quibus poteſtis,eaſdem inſignite, domicilium animæ veſtræ, quam poteritis optimè inſtruite,& pretioſiſſima ſuppellectili replete: ſi quid autē ad ornatum deerit,Deus,quæ illius benignitas & liberalitas eſt, abundè de ſuo ſupplebit, ſecumq. deferet. Ad imitationem ſcilicet regnum mundi huius,qui quocunque diuertant,etiam in palatio lectiſſimo, ornatiſſimoq. ſuppellectilem tamē omnigenam & pretioſam,ſecum trahunt,ac præſer

tim

ea quæ ad regium ſplendorem, maieſtatemq. facere videntur. Formoſa quidem fuit Iudith a Deo condi- *Iud.* 10.
tas, pretioſæ & ſplendidæ fuerunt veſtes, quas indu- erat, quo gratiam in oculis Holofernis inueniret: attamē, quoniam natiua illa puchritudo, & decor aſcitius non ſufficiebat, Deus ſingulari quadam ratione pulchritudinem auxit, adeò vt quæ prius cum nymphis, poſtea cum deabus pulchritudine contendere potuiſſet. Hinc diſcemus, Deum, quando animam illuſtrare & adornare, conſcientiaſque virtutibus inſignire contendimus: perfectiones alias. & copioſam patriam de ſuo vltrò profundere, noſtriq. ornatus & pulchritudinis eſſe ſtudioſiſſimum. Nam Philoſop. axioma.
vt formæ ſubſtantiales, dum materiæ formam tribuunt, eandem quoque perficiunt, vltimamque ei diſpoſitionem tribuunt: quæ quamprimum vt locū habere cæperint, mox ſubiecto eſſe, mouere, ſentire, vitam, & actionē conferunt. Ita benigniſſimus Deus gratia ſua animam noſtram polit, & informat: qui quamprimum vt eam ſubierit, quidquid ad ornatum eius deeſſe videtur, largiſſimè ſuppeditat. Ar que huc reſpexiſſe viſus eſt Salomon cum de ſapientia diceret: [Veniant omnia bona pariter cum illa. *Sap.* 7.

Virgines illæ, quæ coram Rege Aſſuero compa- *Esth.* 2.
rere ſtatis diebus debebant, præter ornamenta, monilia, cimelia, quæ ſecum deferebant: quidquid ſibi ad ornatum deeſſe putabant, a Rege ornatus & pulchritudinis ſtudioſiſſimo accipiebant, quo elegantiores & formoſiores viderentur. Ita quidquid nobis ad animarum perfectionem & ornamentum putabimus deeſſe, è ſpiritualibus Dei, & Regis noſtri theſauris petere poterimus, qui nihil huc ſpectans denegabit. Cum verò coram maieſtate eius nos ſiſtere voluerimus, perſuadeamus nobis quæſo, Deū, præter pulchritudinem, virtutumq. decus, quod acquiſiuimus, plura alia gratiarum ornamenta è the-

ſauris ſuis, vt Eſtheri reginę, ſuppeditaturum, chariſmatibuſque varijs nos adornaturum.

2. *Par.* 5. Crediderat quidem Salomon Iudææ Rex, ſplendidiſſimam ſe Deo domum conſtruxiſſe. At quoniã nihil eſſe imò tantæ maieſtatis intuitu ſordere eadẽ videbatur; nebulã illam & gloriã Dominus repleuit, atque ita tandem dignum ſe palatium & habitaculum effecit. An non hic diſcimus, omni etiam ornamento adhibito, quo animas ad Deum recipiendum præparamus, nihil nos effeciſſe, imò omnia ipſo indigna eſſe, ipſum verò, cum in eaſdem deſcendere voluerit, noua quadam ratione illas adornare, gloriaque & maieſtate complere? Tamen, quantum poſſumus, eaſdem ornemus, ac pro viribus earum venuſtati, ac ſplendori ſtudeamus, & meritò.

Deus animã gloria Aduentu ſuo replet

Exod. 19. Si enim, dum Angelus, Dei perſonam repræſentans, cælo deſcenderet; omnem populum, ipſos etiã Sacerdotes, ſanctificari & mundari voluerit Deus: quanta obſecro ſanctitate & munditie opus eſt, vbi ipſe Deus in animas noſtras deſcendere voluerit? Hinc bene, Iudæos alloquens exclamat Iſaias, [Lauamini, mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum,] ideſt, paucis vt dicam; [Parate viam Domini.]

Iſai. 1. *Mar.* 1.

Num. 11. Pridie quam Dominus, Hebræorum œconomus; coturnices & volucres in caſtra Iſrael, velut commeatum, plueret, clangere buccinas voluit, & per omnes caſtrorum angulos edici: [Sanctificamini cras, & comeditis carnes.] Cogitate obſecro, vobiſcum ſi Deus ita Iſraelitas ad coturnices, & cibum corporalem ſumendum paratos voluit: maiorem profectò præparationem eum, in epulo illo Regio, Diuino, ac verè cæleſti, quod in Incarnatione Filij Dei, eiuſq. Aduentu adornatur, in quo animæ noſtræ incredibili gaudio, delicijs incomprehenſi-

bi-

bilibus gloriaq.inæstimabili reficiuntur,e igere.

Nemo pannosus, aut sacco indutus atrium interius Assueri regis ingrediebatur, nisi certissimum capitis periculum adire vellet; nullus enim nisi splẽdens & rutilans admittebatur. Si terreni Regis maiestas & amplitudo hunc fastum & ornatum requisiuit, an non maiorem Rex ille cælestis promeretur profecto indecorum & ineptum esse censeo, pannosum, & lacerum coram Maiestate illius apparere, lacinijs, inquam peccati & sordibus scelerum putiscentem, quamobrem omni ratione cauendum, ne, cum aduenerit, res nostræ pessimo sint loco, vitijsq. sordeamus, & laceri simus: ideo dare operam, vt Deo vias præparetis. *Esth.* 4.

Ipsa porro via Domini nihil aliud est, quam voluntas nostra, per hanc enim ad gratiam, & iustificationem peruenitur, & sine hac ad nos Deus accedere non potest, aut suam erga nos misericordiam ostendere: ideo siquidem exigit, vt viam paremus, per quam ad nos descendat. Omnia autem peccata viæ nostræ sunt, sola virtus via Domini: quæ a se mutuo nimium quantum distant [Non sunt, inquit Propheta, viæ meæ sicut viæ vestræ, & cogitationes meæ sicut cogitationes vestræ.] Peccatorũ q̃ ppe via larga & lata est, semita autẽ Domini angustissima. Ipsa quoq; vita nostra via ad gloriam æternam est, ideoque viatores & peregrini, interea dum hic viuimus, nuncupamus: hæc porro, dum nascimur, incipit; dum morimur & hinc abimus, definit & expirat. Ita.f. philosophatur Apostolus Paulus, [Dum sumus in hoc corpore peregrinamur a Domino.] Voluntas nostra via Domini ẽ *Isa.* 58. 1. *Cor.* 5.

Ipse etiam Dominus vias habet & semitas. Vnde Psalmographus easdẽ sibi demõstrari postulans ait, Vias tuas Domine demõstra mihi, & semitas tuas edoce me.] Vias solum sibi demõstrari postulat, de se confidens facile se easdem sequi posse; at semitas e- *Ps.* 24.

 doceri

doceri vult & in ijs a Domino dirigi: viæ autem nomine præcepta Decalogi hic intelliguntur, per semitas autem consilia Euangelica: ad Decalogi mandata omnes omnino mortales obligantur, ad consilia verò nulli, nisi qui vltrò ijs se subdunt. Præceptum siquidem est, & Domini via, eleemosynam extrema necessitate oppressis elargiri, at consilium & nō nisi trames & semita, diuēditis suis & pretio in pauperes distributo, monasticam profiteri. Hinc est, quòd qui consilia sequi contendunt, maiora certamina patiātur, maioriq. discrimini expositi sint, quam qui vias ingressi sunt communes, & tritas. Solent enim a prædonibus mercatores dispoliari, non in via regia, & in planitie, at in angustijs viarum, & inuijs saltibus. Ita quotquot in mundi huius saltu, angustas consiliorum diuinorum semitas ingrediuntur, maius discrimen adeunt, quam qui regiam viam insistunt & publica præceptorum Decalogi itinera calcant.

Deus hēt vias, & semitas.

Gen. 49.

Emblematicè & allegoricè insinuauit hoc Patriarcha Iacob, cum filijs benedicens diceret [Coluber in via & cerastes in semita, vt mordeat vngulas equi & cadat ascenso eius retrorsum.] Emblema hoc denotare voluit, diuinorum mandatorum vias non tantæ molis esse insistere, sed vt consiliorum semitas quis securè & illæsè pertranseat, hoc opus hic labor est. Hoc saltem in primis tenendum, Domini viam omnibus parandam esse.

Quatuor solent in via difficultates occurrere.

Luc. 3.

Quatuor solent, vt plurimum, in via aliqua difficultates haberi; prima si aspera, salebrosa, & confragosa sit, quam difficultatem vt euitemus Ioannes ait: [Erunt aspera in vias planas.] Secunda, si anfractus & implicitos labyrinthos habeat, hanc vt tollamus dicitur: [Erunt praua in directa.] Tertia si valles habeat profundas, ob quas descendere oporteat: hæc vt auferantur, additur: [Omnis vallis implebitur.] Quartā & postrema, si scropulosus & dif-

difficilis in medio viarum mons occurrat, quem transcendere necesse sit; cuius impedimenti tollendi ratio est quam Euangelista subnectit: [Omnis mons & collis humiliabitur.] Porrò per montes hos, viarum facilitatem impedientes, superbia, ambitio, honores, dignitatesque mundi huius intelligi queunt, atque in horum iugis, & culminibus Deus non reperitur, quippe in ijsdem sedem nō figat, nec commoretur. Notauit hic in Canticis sponsa, dum ait: [Ecce ipse venit saliens in montibus, transiliens colles.] Sed indomite superbiæ mons, quo ampliores & maiores nactus es a Deo gratias & charismata, eò & teipsum deijcere deberes profundius. Admonuit hoc ipsum Salomon: [Quanto maior es, inquit, homilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.] Per has autem loquendi rationes omnes nos in moribus auferre vult sordes, vitæque maculas & imperfectiones penitus eluere.

Mōtes honorū symbolū sunt

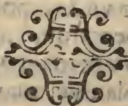
Cant. 2.

Eccl. 3.

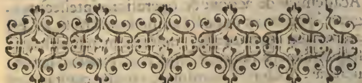
Atque hoc est, cuius hodie vos, Auditores, admonitos velim: Præparate igitur vias Domini, itinera mundate, conscientias vestras purgate, & complanate, animasque vestras ad magnum illum Dominum recipiendum disponite. Annuncio vobis eum in foribus esse, aduentum illius iam instare, imò adesse iam in limine; vias igitur peristromatis conuestite, palatium ei dignum instruite, confessionis accuratæ scopis sordes omnes & congeriem scelerum euertite, pœnitentiæ vnda omnia abluite, nullúmque vel minimum peccatum, aut labeculam in eo relinquite. Superbiæ & magna promittentis cenodoxiæ montes complanate, auaritiæ & libidinis valles, ne dicam abyssos, complete: negotiorum secularium labyrinthos & anfractus rescindite; dumeta denique & vepreta, & prauorum desideriorum senticeta succidite. Atque hæc est optima, eaq. præstantissima, viæ Domino parandæ ratio.

Conclus.

In hoc obsecro, sanctissime animarum nostrarũ Zelator, æterne & omnipotens Deus, gratia nobis tua succurre, & quandoquidem nos adire, & corda nostra in habitaculum tibi seligere voluisti, benedictionum tuarum aulæis eadem adornare digneris. Hic enim, si nos ipsos intuemur, vires nostræ deficiunt, hic fatiscimus, hic nostra paupertas in tanto scilicet Principe recipiendo, & iuxta merita illius palatium instruendo, apparet. Nam quidquid huc conferre vndique conquisitum potest, tibique offerre, nihil est, angustum est, exiguum, finitum & circumscriptum, præsertim tu, infinitus cum sis & immensus, quique mundi ambitu comprehendi nequeas. Tuum igitur est, clementissime Deus, misellas & nudas animas nostras, vt dignè Creatorem recipiãt præparare, gratiam elargiri, peccatis earum ignoscere, ad viam virtutis illas deducere, & aduersus vitiorum insultus & impetus armare, simulque certissimam æternæ beatitudinis obtinendæ spem impertiri: quam concedere nobis omnibus dignetur, venturus propediem in mundum vnigenitus Dei Filius. Amen.

DO-

DOMINICA

INFRA OCTAVAM Natiuitatis Domini.

Erant Ioseph, & Maria Mater Iesu, mirantes super his quæ dicebantur de illo. Luc. 2.

FIGVRA.

SAcros Moysis libros volutanti, sacramque templi suppellectilem intuenti, accurrunt in tabernacula fœderis duo Cherubim, qui extensas alas habentes auersis propitiatoriũ vultibus contemplantur; quod singularis admirationis signum est. Ipsum quoque in Euangelio hodierno legere videor: in quo duo noui Cherubim, Maria scilicet Deipara & Ioseph, sanctarum meditationum alas extendentes, nouum illud Propitiatorium, Iesum Christum in templo intuentur & obstupescunt. Nihil hic præter admirationes, prophetias, & vaticinia occurrit; quæ vt dignè exprimamus Paracliti Spiritus auxilium implorandum, & in ipsum gloriosissimæ Deiparæ preces & intercessio adhibenda. Hinc salutabimus eam verbis quibus olim paranymphus Gabriel eam allocutus est, [Aue Maria.] *Exod. 25.*

Ora-

Oratorum Princeps Tullius cũ in quæſtionibus Academicis de actione & operatione intellectus ageret, prudenter & doctè admodum ſcripſit, [Eſt animorum ingeniorumq; noſtrorum naturale quaſi quoddam pabulum, conſideratio contemplatioq; naturæ, doctoque homini & erudito cogitatio eſt viuere.] Quod ille de rerum naturalium intuitu cõtemplationeque, equidem hodie de ſpiritualium & diuinarum meditatione dicere audebo; ſolam nimirum rerum cœleſtium, omniumque operum quæ Deus operatus eſt & in dies operatur contemplationem, animorum noſtrorum pabulum & delitias eſſe, hominique Chriſtiano ſolam hanc conſiderationem, vitæ & ſpiritus loco exiſtere. Atque hoc modo viuere ſolebat Pſalmographus cum diceret, [Et meditabor in omnibus operibus tuis.] id eſt, quidquid agam aut cogitabo, opera ſemper tua meditabor, & omne exercitium meum erit, admirabilia tua contemplari.

Vita Hoĩs Chriſtiani meditatio eſt.

Pſal. 76.

Ieremias cùm hominis iuſti perfectiones deſcriberet, ait, [Sedebit ſolitarius, & tacebit, quia leuauit ſe ſuper ſe.] Omne ſtudium ſcilicet hominis pij & collecti erit, ſolitudinem & quietem ſectari, tacere, linguæ frena compeſcere, quò animam ſanctis exercitijs diſtineat & paſcat; idque quia ſancta quadam meditatione ſe ſuper ſe eleuabit. Tria hic eſſentialia contemplationis membra notanda ſunt, ſolitudo inprimis, ſilentium, & ſpiritus quædam elatio, id eſt vitæ perfectio & virtutum ſtudium.

Thren. 3.

Tres partes meditationis eſſentiales.

Ezech. 1.

Prodigioſa illa animalia, quæ tot myſteriorum matres ſunt, [ibant & reuertebantur inſtar fulguris coruſcantis,] id eſt magna celeritate. Docemur hoc emblemate, magna diligentia & feſtinatione, ab externo operum ſanctorum exercitio, ad contemplationis ſtudium, ab actione ad meditationem, à turbis ad requiem, à ſtrepitu ad ſolitudinem, à præ-

lijs

lijs ad vmbram & gymnasium, redeundum esse; atque in hoc animarum sanctarum perfectionem consistere.

Hinc sponsa illa in Canticis, sponsi & dilecti perfectiones enumerans, oris pulchritudinem, labiorũ & dentium decorem potissimum celebrat, [Guttur tuum sicut vinum optimum dignum dilecto meo ad potandum, labijsque ac dentibus illius ad ruminandum.] Per dentes hos & labia ad ruminandum apta, sanctæ exercitium meditationis intelligere vult sponsa, simulque innuere, eos qui os ad ruminandum habent, id est res diuinas contemplandas, omni laude dignissimos esse, diuinæque maiestati gratissimos.

Cant. 7.

Sponsa dilectum è meditatione rerũ diuinarum laudat.

Et quoniam ruminationis mentio incidit, reperio in Leuitico, omnia animalia quæ bifidam vngulam non habent, nec cibum sumptum ruminant, immũda, Deoque inuisa quodammodo censeri. Bifida hęc vngula, caritatis signum est; ruminatio autem, eos qui caritate carent, & superfluorum vngues, in pauperes sua effundendo, non diuidunt, item eos qui nõ ruminant, id est, diuina opera nunquam ob oculos habent, ab omnipotente reijci, ac velut immundos & abortiuos reprobari.

Leuit. 11.

Docet in meteorologicis Aristoteles, inferiorem hunc mundum necessario cum superiori connecti & copulari debere, vt nimirum siderum potentiæ, & influxus cœlestes, occulteque qualitates astrorum rebus inferioribus communicentur. Idipsum de animarum nostrarum statu iudico; nimirum animam & mentẽ nostrã diuinæ semper volũtati cõiunctã & annexam esse debere, idque per assiduum amorem & contemplationem perpetuam: ut nempè influxus cœlestes, & luminis illius supernaturalis radij in eam descendant, quibus illustrata vitæ æternæ fructus producat; & ad hoc nos adhortatur Propheta,

Mũdus inferior cũ superiore connectitur.

Psal. 33. pheta, [Accedite ad eum & illuminamini.]

Cõseruãtur oĩa, iũcta suis principijs. Omnia quoque in esse suo conseruantur, cũ causis & principijs suis, è quibus ortu habent, annexa sunt, in ijsque continentur. Hinc pisces in aqua, plãtæ & germina in terra, bestiæ in siluis & agris viuunt & agunt. Mens igitur hominum, quæ è cœlo & Deo immediatè ortum sumpsit, vt ipsi quam proximè vniatur, & in ipso habitet necesse est, vt nimirum in esse suo permaneat per eum, à quo originem duxit & descendit. Hoc autem per solam rerum diuinarum meditationem fieri potest.

Eccl. 6. Ad hanc, quam dixi, meditationem nos adhortatur Sapiens dum ait, [Cogitatum tuum habe in præceptis Altissimi, & in mandatis eius assiduus esto, & ipse dabit cor.] Dare autem cor, nihil est aliud quã rerum diuinarum intelligentiam tribuere, & affectum erga cælestia animo imprimere, qui in sceleratis & impijs hominibus inueniri nequaquam potest. de quibus Psalmista, [Nescierunt] impij neque

Psal. 81. intellexerunt, in tenebris ambulant. Adeò vt sancta meditatio cælestiumq; ac supernarum rerum contemplatio hominem prudentem & cautum reddat, intellectumque illuminet. Testatur hoc Augustinus in Meditationum libro, meditationis effecta enumerans, [Ipsa, inquit, pariet scientiam, scientia compunctionem, compunctio deuotionem, deuotio incendit orationem:] respexit scilicet ad verba illa

Psal. 38. Psalmographi, [In meditatione mea exardescet ignis.]

Meditatio aĩas incendit. Nam quemadmodum calor qui in aqua est, ab igne subiecto, aut Sole superimminente, non autem ab aqua, descendit: adeò vt ipsa, igne aut Sole remoto, ad suam redeat naturam & frigescat. Ita deuotionis feruor (teste D. Thoma) à rerum cælestium meditatione proficiscitur, qua ablata, ignis succensus paulatim deficit, ac pietatis ille ardor sensim extinguitur, itaq; anima ad pristinum statum, ad nugas

gas scilicet solitas & voluptates quibus olim assueuit reuertitur. Hinc qui ignem hunc in pectore perpetuum esse vult, & hoc calore semper æstuare; nunquam à Deo debet recedere (ille enim ignis consumens est) verum maiestati eius quam proximè accedere [Huius autem accessus & familiarioris commercij causa ipsa est meditatio: quæ præterquam quòd animam succendat, recreat etiam, & veras eidem delicias adfert.] Quod testimonio è sacra pharetra depromptom notum faciam.

Pius ille rex Dauid, cùm delicias quas in Dei operum contemplatione interdum in animo sentiebat, perpenderet, præ gaudio & exultatione exclamat, [Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel ori meo,] & meritò quidem, inquit Hieron. nam postquam mel aut alius cibus in stomachum demissus est, mensæque ablatæ, nullus in ore ferculorum sapor remanet, at verbum Dei incredibili suauitate reficit eos qui idipsum assiduè ruminant & meditantur. In cuius rei testimonium loco verborũ. [In iustificationibus tuis meditabor,] ex Hebræo quidã eodem Psalmo legerunt, [In mandatis tuis deliciabor:] quasi meditari, & delicijs affluere eadem significatione diceretur, & doctus ille Felix ad hunc sensum admodum idoneè, vulgatè illa verba, [Nam & testimonia tua meditatio mea est, & consilium meũ iustificationes tuæ,] hoc modo transtulit; [Etenim mandata tua solatia mea, & iustificationes tuæ viri consilij mei:] Perinde ac si dixisset; nullæ animo occurrere maiores deliciæ queunt, nulla lætiora solamina, quam decreta tua, & misericordias tuas infinitas incomprehensibilesque meditari.

Psal. 118.

Meditatio animi veras adfert delicias.

Ibid.

Cæterũ ipsa meditatio animo robur & vires suppeditat. Hinc cùm Deus Samsonem omnium mortalium fortissimum efficere vellet, in crinibus robur situm esse voluit: ecquæ tamen crinibus cum robore si-

re similitudo aut sympathia? diuinam hic notate prouidentiam auditores, per crines nanque, vt ait Hieronymus in verba illa Isaiç. [Et erit pro crispanti crine caluitiũ,] cogitationes capere oportet. Deus igitur, vt demonstraret animæ vires in meditatione cogitationeque cõsistere, Samsonis neruos & robur in cæsarie uoluit situm esse. Quamobrem Christiani si dæmonibus ipsis esse vultis superiores, si eorum impetus infringere, opera Dei assidua meditatione recolite, cogitationesque vestras ad cælestia sustollite: at si anima calueat, si crinibus his destituta sit, diabolus eo quo Samsoni Philistæi modo, vobis præualebit, & dominiũ in vos obtinebit. Quos quia Israelitæ non habebant, hinc sortem eorum Hieremias deplorat, [Desolatione, inquit, desolata est omnis terra, quia non est qui recogitet corde.]

Isa.3. Animę robur in meditationibus sitũ. *Hier.12.*

Ita Dominus Moysem olim allocutus est, [Sume tibi aromata æqualis ponderis, &c & cùm in tenuissimum puluerem contuderis, pones ex eo in tabernaculo testimonij, in quo loco apparebo tibi.] Per aromata hæc & suffimenta Origenes opera supernaturalia, quæ Christus nostri redimendi ergo edidit, qualia sunt lacrymæ quas effudit, suspiria quæ corde imò deduxit, sanguis quem in nostri redemptionem obtulit, item amor aliaque, designari putat. Omnia hæc minutim in sanctæ & piæ meditationis mortario si terantur & tundantur, suauissimũ odorem edent. Nam vt aromata, nullum nisi terantur odorem emittunt, ita nec diuina mysteria resq; cælestes & ad Deum spectantes, nisi assidua contemplatione contundantur, & minutim subtiliterque terantur.

Exod.30.

Sublimem hanc Philosophiam Hebræos edocturus Moyses, populo dicebat, [Recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus, quadraginta annis.] Ad eundem modum & te, ò homo,

Deut.7.

mo,beneficiorum tibi a Deo in uitæ tuę peregrinatione collatorum semper recordari decet; quod per assiduæ meditationis auxilium obtinere poteris.

Difficilia aliquot in libris Esdræ reperio ænigmata, q̄ nemo facilè soluat & intelligat; quid est enim, [Reuoca diem præteritum, metire ventum, & ignē pondera?] solutionem horum habere vultis? Ipsa scilicet meditatio omnia hæc facili negotio dissoluet: illa nanque reuocat nobis in memoriam beneficia quæ à longo iam tempore in genus humanum, et priuatim in nos ipsos collata sunt uitæ quoque breuitatem dimetitur, quæ non nisi vapor est ad modicum parens & aura inanior: ignem quoque illū horribilem, tartareum inquam, secreta & tacita cogitatione ponderat, & intellectus stateræ imponit. 4. *Esdr.*4

De animalibus illis ab Ezechiele Propheta visis scriptum est, [facies eorum & pennæ eorum extentę desuper.] Facies intentionem, alæ verò eleuationem mentis denotant, quòd omnis iustorum cogitatio & sollicitudo non nisi circa cælestia versetur, & in omnibus suis actionibus non alium finem nisi Deū sibi proponant, in eumque velut in scopum colliment. Atque hac vni meditationi accepta referri debent. In cuius gratiam prolixim hoc exordium deduxi, ꝙ in Euangelio hodierno gloriosam Virginem Mariā & Iosephum in templo contemplantes intuear, & extra se quodam modo raptos, cùm Simeonis senis & Annæ viduæ vaticinia, & pręconia de puero Iesu audiunt. Textus Euangelij hic est, [Erant Ioseph & Maria mater Iesu mirantes super his quæ dicebātur de illo.] De hoc themate dicturus, & utriusq; admirationem vt admiremini effecturus, duas in partes ipsum distinguam. Prima Iosephi & Virginis stuporem proponam, secunda oracula & uaticinia Simeonis & Annæ Phanuelitidis recensebo; atque ita mihi Euangelij medullam excuxisse uidebor. *Ezech.*1. *Luc.*2.

Auspi-

Admiratio ignorantiæ filia.

Auspiciendo igitur, non possum quin hanc admirationem demirer, quam & plurimi mecum Patres olim demirati sunt, vt Origenes, Fulgentius, Ambrosius, Bernardus, S. Thomas, aliique. Si enim admiratio, vt quidem Philosophi docent, ignorantiæ filia, diceremus Deiparam & Iosephum ignaros fuisse eorum quæ euentura erant; nec quicquam absit, vt eorum famam hac obscuremus fuligine, & in ipsos iniurij simus. At satius fuerit dicere, hanc Virginis admirationem similem fuisse ei, qua Christus centurionis postea fidem admiratus est: [Audiens autem Iesus miratus est.] Quæ verba D. Thomas exponens, duo admirationis genera esse ait; vnam ab ignorantia proficiscentem, atque hanc nec in Christo, nec in Deipara locum habuisse; alteram, quæ ex obiecti magnitudine & maiestate ortum habet; atq; ita mundi capacitatem, terræ amplitudinem, cælestium orbium altitudinem, maris profunditatem, astrorumque pulchritudinem demiramur, quamuis omnia certissimè nobis constent: atque hoc admirationis genere credendum est Virginem in mysterij huius magnitudine obstupuisse.

Duo admirationis genera.

Matt. 8.

Virginis admiratio ab ignorãtia nõ descẽdebat.

Certum est igitur, stuporem hunc ex ignorantia non venisse: neque enim ambæ illæ mentes, sanctitate nobiles, ignorare poterant, puerum hunc Dei filium & mundi redemptorem esse. Hoc nempe ex reuelatione Spiritus Sancti, ex Angelica salutatione, ex Magorum aduentu, pastorum adoratione, stellarum nouarum exortu, Prophetarum oraculis, atque vniuersa natiuitatis Iesu Christi serie manifestum factum erat, certissimaq; hinc indicia elici poterant. Sed mirabantur non sine stupore, cùm attentè cõsiderarẽtur ea quæ Simeon & Anna de puero referebant: beneficia. n. Dei quo magis agnoscuntur, quo maiorem in animis stuporem excitent; atq; ideò meliùs eadem cognoscimus, cùm attentè con-

tem-

templamur. Habet hoc nempe omnis meditatio, vt maiorem rerum notitiam pariat, notitia verò admirationem & stuporẽ. Testatur hoc Psalmographus dum ait, [Mirabilia testimonia tua, ideò scrutata est ea anima mea.] Perinde ac si dixisset eo, quòd anima mea testimonia tua perscrutata est, ideò mihi magis mirabilia visa sunt: vel, eo quòd mysteria tua mirabilia, idcirco anima diligentiùs & enucleatiùs eadem indagauit. *Psal.118.*

His ita præsuppositis, dicendum est, ignorantiam, ingratitudinem, & tepiditatem Christianorum inde hodie potissimùm ortum habere, quòd, Deiparę & Iosephi exemplo, opera Dei, ac præsertim mysterium incarnationis Dominicæ pro dignitate meditando non admirentur. Certissimum siquidem est, nihil esse, quod animas mortalium edoceat magis, magisque in ijs amorem diuinum excitet, simulque ad gratitudinem inuitet, quàm assidua mysteriorũ sacrorum recordatio meditatioque. Expertus id erat Dauid rex cùm diceret, [Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis.] *Christianorũ ignorantia ex eo ortum habet, quòd opera Dei nõ meditentur.* *Psal.38.*

Hinc ipsa diuinorum beneficiorum contẽplatio non incõmodè fornax accensa nominari poterit: ipsa nanque, vt ignis ollam, animam nostram succendit & calefacit, & vt in olla flammarum vi & vehementia omnes in fundo latentes sordes sursum ascẽdunt, adeò vt & videri & despumari queant: ita cũ quis meditationi rerum diuinarum intendit, tam apertè se diuina maiestas, sapiẽtia, bonitasque illius ob feruorem inclusum exserunt, oculisq; se nostris præsentant, vt imperfectionum nostrarũ sordes quã primum appareant, quò visæ despumentur, & vita in melius commutetur. Vtilitatem hãc ę meditatione promanantem perspectã habens Psaltes ait, [In matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus.] Ipsa deniq; cordis nostri scopæ dici potest, quib. vti *Meditatio fornaci cõparatur.* *Psal.62.*

 etiam

etiam sunt magnates & Principes ad animæ sordes
Psal.76. euerrendas; testis sit Israel rex Dauid dicens. [Meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, et scopebam spiritum meum.]

Christiana mysteria aromatis & tapetibus cōparantur.

Aromata, pigmenta, suffitus, & odoramenta exotica, quamdiu conclusa sunt, nullum odorē spirant, sed mox, vt in apertum proferuntur, & aera intuentur, omnia nidore complent, adeò vt etiam à longè dissitis percipiantur. Tapetes auro & bysso intertexti, pulcherrimasque imagines complectentes, quamdiu complicati sunt, ne videri quidem merentur, & ab alijs rebus vilioribus nihil differunt; sed ad parietem extensi & expositi inclusam pulchritudinem ostendunt. Ad eundem prorsus modum in Christianæ fidei mysterijs agitur: quæ nullum includere decorem, imò ne concipi quidem digna videntur, donec sancta meditatione latiùs explicata, & in apertum quodammodo prolata, seseque ostentantia, amplitudinem, maiestatem, excellentiamque suam manifestant. Proximè huc accessit Aggæus Propheta
Agg.1. cùm metaphoricè diceret, [Qui merces congregabit, misit eas in sacculum pertusum.] Denotare voluit, eum, qui beneficiorum, quæ velut merces quædam cœlestes sunt, à Deo acceptorum memoriā non conseruat, sed quamprimum obliuiscitur, in saccum ea pertusum conijcere, & in terra obliuionis com-
Psal.87. morari videri, de qua locutus Psaltes ait, [Nunquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua, aut iustitia tua in terra obliuionis?]

At non ita fecere gloriosa Deipara, aut Ioseph coniux eius; sed vterque incarnationem, natiuitatemque Iesu Christi, & quidquid in ea mirabile accidit, admiratus est. Vt hinc discamus, cogitationes in eadem conijcere, id est, diuina mysteria, ac præsertim ipsum incarnationis meditari; quòd adeò sublime & nobile est, vt homines simul & Angelos in admi-

Incarnationis mysterij dignitas.

admirationem rapiat, Prophetas sanctissimos percellat, oracula vaticiniaq; omnia perturbet, naturã horrescere & vniuersos mortales admirari cogat. Abacuc Propheta, dum mentionem eius fieri audiret, tremit & pauescit, dicens, [Domine audiui auditionem tuam, & timui:] quo loco LXX. legunt, [expaui.] De eo quid dicturus sit, Isaias ignorat, remq; credit esse incredibilem, [Domine quis credidit auditui nostro, aut brachium Dñi cui reuelatũ est?] Ipsa quoq; Deipara, quæ sola plus q̃ oẽs ad vnũ Prophetæ de eodem nouerat, & Ioseph, cum Simeonẽ & viduam eiusdem mentionem facientes audiunt, stupore defixi admirantur, [Erant Ioseph & Maria mater Iesu mirãtes super his quæ dicebãtur de illo.

Abac. 3.

Isai. 53.

Luc. 2.

Horũ igitur exemplo, anima mea mysterij huius amplitudinem excellentiamq; demirare; quod tam nobile & excellens est, nihil vt Deus nobis conferre dignius, aut maius, aut modo aliquo nobiliori perfectiorique se nobis communicare potuerit, quam dũ per vnionem hypostaticam seipsum uidendum, tangendum, & affabilem hominibus dedit, quæ vnio illam quæ in cælesti domicilio per beatitudinem habetur, longè antecellit. Atque hæc opinio est Ioãnis Damasceni, cuius hoc axioma est, [Nil maius, quàm quòd Deus homo factus sit.] Fuit hoc opus solius omnipotentis, & ictus ab altissimi descendens dextera: quo nihil nec sublimius, nec altius fieri aut ne mente quidem cõprehendi potest. Ipse siquidem Deus humanam naturam induens, eãdem adeò nobilem reddidit, itaque sublimauit, altiùs vt ascendere non posset. Eandem nimirum illi subiectum, hypostasim, sedem & domicilium dedit, quod sibi soli diuina natura selegerat, & in quo hactenus sederat & habitauerat. Adeò vt is ipse homo, quem in rerum creatione Deus Angelis subiecerat, ijsque inferiorem fecerat, in incarnationis mysterio super

Nihil Deus maius facere potuit, quã humanã naturã assumere.

Li. 3 orth. fid. c. 3

Angelorum naturam euectus & quasi nobilior electus sit.

Atque hinc forsitan, mea quidem sententia, Angeli in sacris literis non nisi serui, & ministri Dei appellantur; vt in loco illo Psalmorum, [Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem vrentē.] & melius adhuc Paulus, [Omnes sunt administratorij spiritus.] Homines verò digniori nobilioríque nomine fratres nuncupantur. ò nomen vel auro redimendum! Hoc Paulus apertè testatus est, dū ait; [Propter quam causam, nō confunditur fratres eos vocare dicens, Narrabo nomē tuum fratrib. meis.] atque hac affinitate gloriatur Bernardus, ita in Cantica scribit, puto, [spernere me Christus non potest, quia os ex ossibus meis, & caro de carne mea est,] quemque vt fratrem habeo.

Psal. 103.

Hebr. 1.

Hebr. 2.

Ser. 2. in Cantic.

Atque ob hanc causam Ioannes, cùm Angelum vidisset, eumque adorare pronus voluisset, ab eodē mox audiuit, [Vide ne feceris; ego conseruus tuus sum & fratrum tuorum.] Notate hic Angeli huius prudentiam sapiētiamque, qui, postquam filius Dei carnem induit, ac similis nobis effectus est, cùm videret homines fratres Dei factos, & huius affinitatis præstantiam consideraret, ab hominibus priùs adorari solitus, homines ipsos iam adorare vult, eorumque se seruum nuncupat & ministrum.

Angeli hominū seruos declarant.

Sanctissimus Leo Pontifex, cùm diuinam hanc affinitatem & copulam efferret, attenteque consideraret, hanc ad homines apostrophen dirigit, [Agnosce ò homo dignitatem tuam, & diuinæ consors factus naturæ noli in veterem vilitatem degeneri conuersatione redire.] At paucissimos hodie reperire est, sanctissime Pontifex, qui illius nobilitatem pro dignitate considerent, & honorem cuius participes facti sunt, & felicitatem quam adierum perpendāt: adeo vt de vnoquoque singulatim dici queat, quod de

Ser. 1. de Natiuit. Christi.

de omnibus in genere olim dixit Psalmographus, [Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus.] Atque hæc est ratio cur Deipara, & Ioseph hodie mirentur. *Psal.48.*

Dauid rex cum animo repeteret, quomodo Deus olim Angelum miserit, qui Israelitas è captiuitate Aegypti educeret, & Dei vices suppleret, tanti beneficium hoc fecit, populumque Israel adeò beatū existimauit, vt nullam in orbe nationem esse crederet, quæ cum illo de felicitate auderet contendere. [Quæ est autem, inquit, vt populus tuus Israel, gens in terra, propter quam iuit Deus, vt redimeret eam sibi in populum, & poneret sibi nomē?] Quid quæso de Christianis ille dixisset, si vidisset, non iam Angelum, sed Angelorum Regem & Dominum, imo totius vniuersi Deum, è cælo in terram descendere, & eorum redimendorum causa nō dico hominem, sed seruum fieri, vt eos in libertatē vindicaret? Hoc verò qui attentè perpendit, & accuratè considerat, facilè perspiciet, nullum in orbe populum Christianis feliciorem beatioremque viuere. *2.Reg.7.* Christianorum dignitas.

Moyses cum mente repeteret, Deum in montem Sinai dignatum esse descendere, & cum populo suo coram agere ad omnem posteritatem beneficij huius memoriā voluit propagari, quo post venturi immortales ob hoc Deo gratias agerent: [Interroga, inquit, de dieb. antiquis qui fuerūt ante te, ex die qua creauit Deus hoīem super terrā à summo cælo vsq; ad sūmū eius si facta est aliqñ huiuscemodi res, aut vnquā cognitū est vt audiret populus uocē Dei loquētis, de medio ignis, sicut tu audisti et vidisti:] verba tua ipse assumā Moyses, potioriq; iure q̃ tu tuos, Christianorum cœtum cōpellabo, Interroga de diebus antiquis, & præteriti temporis memoriā repete vltimā, inquire annos & dies iā inde à mūdi primordio, ac dispice si simile quid vnquam acciderit, Deū *Deut.4.*

scilicet cælo descendisse, humanam carnem induisse, in stabulo natum, in præsepio inter animalia reclinatum, circumcisioni subiectum, morte turpissima ignominiosissimaque mortuum, quis audiuit vnquam eum loquentem, vt nos eum loquentem audiuimus? quis eum vidit vt in hac natiuitatis die eum nos in incarnationis, & præsentationis mysterio adhuc uidemus, in quo Ioseph & Maria, auditis de filio Simeonis vaticinijs, obstupescunt?

Mysterij scilicet huius excellentiam maiestatemque admirantur; de quo Ieremias agens, quasi de re quadam noua & insolita locutus est; [Creauit Dominus nouum super terram femina circumdabit virum;] quam nouitatem explicans Augustinus ait, [Portans omnia verbo virtutis suæ] Ab infirmitate portatur; qui terra, mari, cæloque non capitur, intra vnius corpusculi membra suscipitur; de creatura sua Creator omnium procreatur.

Iere.31.

Mysteriū incarnationis nouum quid dici pôt.

Magni mihi mysterij hæc Prophetæ loquendi ratio refricat memoriam. Iacob cùm tota nocte cum Angelo luctatus esset, eundem dimittere, nisi percepta benedictione, noluit: resistebat porro Angelus, & omni ratione elabi conabatur, donec sub aurorá victum se confessus, eidem benedictionem impertiuit, dicens, [Dimitte me, iam enim ascēdit aurora.] Omnes, eheu! prophetæ tota legis Mosaicæ nocte cū Angelo illo testamenti luctati erant, eiusq; benedictionem efflagitarāt, [Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus.] at ipse, quo erat robore & cōstantia, semper restiterat, donec gratiæ auroraillucescēte, vel potiùs Maria, q̄ aurora cōsurgēs est, exoriente, in sacro eius utero ita coarctatus est, vt se velut victum tradere, hominique benedictionē suam elargiri coactus fuerit. Atque huc allusit propheta cùm diceret, [femina circumdabit virum.]

Gen.32.

Allegoria insignis.

Psal.66.

Ierem.31

Iacob paternam benedictionem extorquere sata

gens,

gens, habitum mutauit,& sub emētita veste coram patre comparuit: quam fraudem cùm senex Isaac cęcutiens intellexisset, expauit stupore vehementi, & vltra quàm credi potest admiratus est: cumque hanc benedictionem reuocare & irritam declarare voluisset, Glossa quædam dicit, cælitus ei hanc fraudem reuelatam fuisse, ac simul didicisse, vestiū hanc commutationem figuram esse eius, quàm Dei filius aliquando facturus esset, cùm lacinias humani generis indueret, seque ipsum in Incarnationis mysterio quodammodo exuens, alium habitum,& vilem quidem, assumeret, atque hinc senecionis huius admiratio cœpit exordium.

Rupertus autem hæc exponens ipsam hic verbi diuini incarnationem intelligit; quod vt paternam nobis benedictionem obtineret, in Incarnatione, humanitatis nostræ vestes assumpsit: quod cùm celum terraque inaudissent, actumque intellexissent, adeò expauerunt, vt nec verbis exprimi, nec cogitatione comprehendi eorum admiratio queat. Hoc ipsum Ioseph & Maria hodie quoque admirantur & stupent. Ruperti opinio.

Quid autem admirantur? mysterij scilicet nouitatem; ita nanque de eodem locutus est Ieremias, [Nouum fecit Dominus super terram.] Verè inquā nouum. Nam si quis vnquàm præter communem naturæ ordinē natus est, ipse Dei filius profectò omnem ordinem inuertit. Adam quidem è terra compositus & è limo natus est; Eua è costa viri formata: Christus autem è virgine matre habet exordium: quod omnium maximè mirandum, ac proinde verè nouum appellandum est. Hac quidem Augustini sunt, qui magnam hic & dignam quam omnes demirentur, nouitatem factam putat. *Ierem. 3.* Tres natiuitates admirabiles *Serm. 11. de tem.*

Mirantes.] Potentiam scilicet huius operis; in quo tanto robore ac virtute opus fuit, antequàm ad

perfectionem perueniret, in quo cælos, æneos illos axes, diffringi oportuit, quò desideratus gentibus per eosdem ad nos descenderet. Ita siquidem loquitur Isaias, [Vtinam dirumperes cælos, & descenderes.] vniuersi quoque ordinem inuersum, ac fœdera rerum quodammodo turbari; terram nimirum in sublime sustolli, cælos verò subsidere, [Inclina cælos tuos & descende.] Mirabilia hæc & portenta considerans Dauid, toto vitæ tempore eadem se demiraturum, profitetur, dicens, [Deus docuisti me à iuuentute mea, & vsque nunc pronunciabo mirabilia tua, & vsque in senectam & senium, Deus ne derelinquas me, donec annuntiem brachium tuum generationi omni quæ uentura est, potentiam tuam et iustitiam Deus, vsque in altissima quæ fecisti magnalia, Deus quis similis tibi?] Per brachium illud Domini, verbum humana carne indutũ intelligit; per potentiam & iustitiam, magnalia inquam illa, denotat Deum humanam naturam assumpturum, in stabulo nasciturum, lacinijs inuoluendum, virgineis vberibus lactandum, & aliorum instar frigus & calores, aliasque quibus homines obnoxij sunt miserias toleraturum. Atque hę sunt admirationes quas in Euangelio præsenti legimus, [Erant Ioseph & Maria mater Iesu mirantes.]

Isai.64. *Psal.143.* *Psal.70.*

Dauid Incarnationis mysteriũ demiratur.

Luc.2.

Humilitas admirabilis elucet in mysterio Incarnationis filij Dei.

Humilitatem.s.filij Dei, qui adeò se dimisit, tamque profundè se deiecit, vt ab vno extremo ad aliud delapsus sit, è Creatore creatura, è Domino seruus factus sit, immortalis mortalitatem induerit, & Deus hominẽ assumpserit; [Exinaniuit semetipsum formã serui accipiẽs.] Magna & singularia in Deo notare, eundemq; eadem patrare, admirandum nõ est: est hoc enim potentiæ eius commune, magnitudinique per omnia respondens: at videre eum in humilitate positum, sese dimittentem, omnibusque subijcientem, singularem admirationem meretur.

Philip. 2.

Et

Et vt mirum non est, flammam sursum exurgentem graue incendium causari, omniaq. longè, lateq. depopulari, eo quod hoc naturale sit: sed eandem præter naturam descendere, nemineq. impellente terram adurere, verè mirandum est, & non sine miraculo fieri potest. Ita docet Gregorius Nyssæ Episcopus: [Magnum & excelsum quid operari in Deo, non miraculum, sed naturæ eius consentaneum est; at in humilem & abiectum statum descendere, qui omnium supremus est, hoc omnem admirationem superat.] Augustinus porrò in sermonibus de tempore, Deum, hoc faciendo, seipsum vicisse testatur, atque hoc est, quod Ioseph & Maria tantopere demirantur. *In dial. cathe. 24.* *Serm. 22.*

Sed nec hoc solum mirantur quin etiam merita, qualitates, & perfectiones puelli. Qui quantumuis paruus & tener, perfectissimus est; quamuis ploret, sapientissimus: quippe qui propter nobilitatem, vnionem cum verbo & habitudinem, quam habet in quantum mediator hominum, gratiam quandam habitualem in anima habeat: virtutes autem & dona, quæ velut quædam perfectiones potentiarum animæ sunt, in quantum ipsæ a directione spiritus Sancti dependent. Certum est autem, animam Iesu Christi ab hoc gubernatore in omnibus perfectissimè directam fuisse. Testatur idipsum Euangelista Lucas: [Iesus autem plenus Spiritu Sancto, regressus est a Iordane, & agebatur a spiritu in desertum] Ipsa quoque Prophetarum oracula idem prædixerant; nam quod apud Isaiam legitur: [Apprehendent septem mulieres virum vnum,] Glossa exponit: [septem Spiritus Sancti dona Christum.] *S. Th. 3. p. q. 7. art. 1.* *Luc. 4.* *Isai. 4.*

Mirantur, quòd omnes gratiæ gratis datæ in puerulo hoc reperiantur, nam [vt in capite] vti bene scripsit Aug.] omnes sunt sensus, ita in Christo fuerunt omnes gratiæ] Ipsum quoq: donum Prophetiæ, prophe- *Episto. ad Dardanū*

phetam enim fuisse è libro Deuteronomij probare poterimus, [Prophetã suscitabit vobis Deus de fra-
Deut. 18. tribus vestris. Ipsa quidem gratia, quæ in eo reperiebatur, infinita non fuit, quod anima Christi creatura esset, ac proinde capacitatis finitæ, & quoniam gratia subiectum excedere non potest, ideo infinita
D.Th. 1. p.q.7.art. 12. esse non posset, vt docet Thomas: vel, si eam improprie infinitam appellare velimus, id fieri dicendum est, quod nullis sit limitibus circumscripta, aut fine careat, & terminis, nullumque obstaculum patiatur.

d.Th.3.p. q.9.ar.2. Mirantur, quod puer hic infinitæ sit sapientiæ, quod præter diuinam, sciẽtia omnigena dotatus sit, scientia, quæ ipsam Angelorum longe transcendat, sciẽtia, qualem Beati in cælo nacti sunt, qua Deum etiam in quantum homo, perfectissimè nouit. Vnde de eo scripsit Ioannes, [scio eum, & sermonem e-
Ioan 8. ius seruo] scientia adhæc cælitus data & infusa, cum ipse sapientiæ æternæ thesaurus sit, & armarium
Colos. 2. [In quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ abscõditi,] vt Apostolus ait. Scientia etiam acquisita, & in rerum experientia fundata; adeò vt omnia in verbo, teste Diuo Thoma, etiam infinita cognoscat. Anima nanque eius potentiam suam cognitam habet, & quidquid potest: atqui hęc in expiationem infinitorum scelerum, vt Ioannes ait, extenditur: [Ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non autẽ pro
1.Io.2. nostris tantum, sed etiam pro totius mundi.] Ergo ipsum etiam, quod infinitum est, cognitum & perspectum habet.

Denique admirantur quidquid de puero hoc credi, cogitari, & dici potest: quomodo scilicet Ioachim & Anna natura steriles genuerint illam, quæ filium hunc, sine minimo virginitatis detrimento parere deberet: quomodo Zacharias incredulus mutus factus sit, ac deinde in filij circumcisione loquelam

rece-

receperit: quomodo Ioannes Baptista materno in vtero exultauerit, & Domini sui præsentiam senserit: quomodo Verbum æternum Patris in Bethleē nasci voluerit, idque in stabulo, & non in splendido palatio: quomodo mater eum sine vllo dolore peperit: quomodo illo nato, Angeli è cælo descenderint, & iucundissimè cecinerint, denique quomodo totus orbis miratus fuerit, & obstupuerit. Quam benè igitur de puero hoc prædixit Propheta: [Vocabitur nomen eius admirabilis:] Quiquid enim in ipso futurum est, admirationem merebitur, Incarnatio, s. eius, natiuitas, vita, acta, miracula, mors, resurrectio, ascensio, ceteraq. mysteria. Dic igitur, nū Ioseph & Maria mirari potuerint? *Ps. 9.*

Nam vt Regina Saba, Salomonis regis sapientiā magnificentiamque, è longinquis profecta regionibus, mirabatur, ita gloriosa cæli, terræq. Regina mirabatur, quidquid de filij sui sapientia Angeli, Pastores, Magi, Simeon, Anna vidua testabantur; & quidquid Prophetæ hactenus prædixerant. *3. Reg. 10*

At mirum nullos opera, miracula, & quidquid de Iesu dicitur, mirari præter Ioseph, & Mariam parentes eius: vt hinc manifestum fiat, solos iustos opera Dei, eaque quæ de maiestate illius referuntur mirari, & suspicere, mundanos autem non nisi mundana, honores, dignitates, diuitias, inanias, ijsque similia demirari. In quo præsidiarios Holofernis imitari videntur, qui visa Iudith viduæ pulchritudine [stupentes mirati sunt.] Quos in Epistola Catholica Apostolus Iudas suis coloribus depinxit; [Secundum desideria sua ambulantes, & os eorum loquitur superbiam, mirantes personas quæstus gratia.] Iusti & timentes Deum auditis operibus Iesu, mirantur, & stupent; mundani verò turbantur, & pauent. Hinc Herodes, & omnes ciues Ierosolymitani, audientes dicentes Magos: [Vbi est qui natus est *Soli Iusti opa Dei admirantur.* *Iudit. 10.* *Iud. 1.* *Mat. 2.*

Rex

Rex Iudæorum; Vidimus enim stellam eius in Oriente,] turbati sunt, & metu non paruo perculsi, sed audite & alios conceptus super hac admiratione Iosephi, & Mariæ [Erant Ioseph & Maria mater Iesu]

Luc. 2. Euangelista prius Iosephi, quàm Mariæ, prius fabri, quàm Matris Christi & Reginæ Angelorū, meminit, vt hic nimirum iuniores coniuges, matrimonio aliquando copulandæ discant, quo cultu & honore maritos prosequi debeant. Demonstrauit hūc exemplo suo gloriosa Deipara, cum inuento Iesu inter Doctores in templo ait: [Ecce pater tuus, & ego dolentes, quærebamus te.] O admirabile humilitatis exemplum! Hic discat matrona quantumuis nobilis & lauta sit, coniugem suum, tametsi plebeium & humilis conditionis, non despicere. Ad hoc ipsum adhortatur eas Paulus Ephesijs scribens: [Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino, cuius rei rationem reddens subnectit; [Quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ.] Hoc in ludo edocta prudens illa matrona Sara, tantum maritum Abraham honore prosecuta est, vt nunquam nisi Domini eam nomine appellandum duxerit, quod, sexcentis relictis, vno testimonio confirmabo; [Postquam consenui, & Dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo.] Hoc imitamini matres interea ipse templū petā, dispiciamq. quid Simeon & Anna vidua puero dicant, & hæc est secunda cōcionis pars.

Luc. 2. *Ephes. 5.* *Gen. 18.*

Prophetat de Christo Simeon. Pius ille senex cum puerum longo desideratum tempore brachijs stringeret, & vlnis complecteretur, incredibili gaudio perfusus, & lacrymas præ exultatione effundens, Matrem his tandem verbis cōpellauit, [Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur, & tuam ipsius animam pertransibit gladius.] Notat hoc loco Theophilactus, Simeonem, relicto Iosepho ad Mariam Virginem, velut veram

Luc. 2.

pueri

pueri matrem, orationem conuertisse, eiq; quidquid puero eueturum erat prędixisse. Alij verò existimāt; eum spiritu prophetico repletum, primò matri locutum, quòd quæ de Messiæ passione prædiceret, ad Iosephum nulla ratione pertinerent; quippe qui ante expiraturus esset, sed ad matrem, quæ passionem filij, & coram intuitura, & in monte Caluariæ morienti adfutura esset.

Equidem alterius sum opinionis; scilicet senem hunc lacrymas gaudio, afflictionem prosperitati, & tristitia lætis permiscere voluisse: dum enim Christū salutare Dei, lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis Israel dixisset, matrem etiam benedixisset, felicemque ob huiusmodi partum prædicasset, vtriusque mortem & passionem prædixit, quamuis multum inter se discrepantem. Deinde vt hinc felicitatis terrenæ inconstantiam, ac prosperitatis temporalis variationem disceremus: nihil siquidem stabile, aut firmum hic habetur, ipsaq; gaudia, & prosperitates, a tristitia, molestiaq; quàm proximè occupantur, quod maximè in patribus locum habet: si enim hodie ob filios beati prædicentur, & gaudent, cras conuerso rerum sorte mille dolores in animo ob eosdem & angores experientur. Exemplo sit Deipara, quæ hodie ob natum Iesum beata prædicatur, & ecce eodem etiam momento ob filium cruciatus & doloris gladium sensura denunciatur. [Ecce hic positus est in ruinam, &c.] — *Mūdi gaudia ī mōmento se transeūt.*

Hocce porrò Simeonis vaticinium mille difficultates includit, & nodos implicatissimos, quæ vt explicem, ad interpretes loci huius appellabo, & ipsorum sententias petam. Beda & Theophylactus primò occurrentes, aiunt Simeonem hic prædicere voluisse, eos, qui in Christum non essent credituri, casuros & animæ ruinam incursuros, qui verò in ipsum credituri essent, eumq. secuturi, resuscitandos — *Luc. 2.* — *Bedæ expositio.*

ſaluandos,& vitæ æternæ conſortes futuros. Illis igitur in ruinam, his in reſurrectionem Chriſtus futurus eſt.

Orig. Aliter autem Origenes: putat enim Chriſtum in ruinã & reſurrectionem multorum poſitum ita intelligendum, ipſum quidem ad mortẽ, alios verò plurimos ad reſurrectionem deſtinatos eſſe; perinde ac ſi Simeon dicere voluiſſet, Chriſtum ſui ipſius interitu, ruinaq. mundo ſalutem & diuitias allaturum: morteq. quæ omnium rerum ruina eſt, conſumptũ, illos ad vitam reducturum. Itaq. ruinam, paſſionẽ, & mortem eius, alijs reſurrectionem & vniuerſo ſalutem orbi allaturam.

Greg. Nazianzẽ. Gregorius Nazianzenus aliam adhuc viam ingreditur, aitque, quamuis Chriſtus omnes homines ſaluos cupiat, nonnullis tamen opera & miracula eius in ruinam, non nullis verò in ſalutem & reſurrectionem futura, illos excæcatura, alios verò illuſtratura, non aliter ac lumen diuerſos, ſecundum oculorum diuerſitatem effectus videmus producere; quod nimirum hos illuminet, illorum verò oculis officiat; aquilam perſpicacem reddat, veſpertiliones verò excæcet. Huc alluſiſſe viſus eſt Dominus, cum de ſe ipſe diceret: [Ego occidam, & viuificabo, percutiam, & ego ſanabo:] an non idem eſt, ac

Deut. 32. dicere [hic poſitus eſt in ruinam, & reſurrectionem multorum?]

Gloſſ. Ordin. Gloſſa Ordinaria alium verbis his ſenſum adaptat, dicitque Chriſtum Dominum in ruinam vitiorum multorũ, & reſurrectionem multarum virtutum miſſum eſſe; ſiquidem ante aduẽtum illius omnia peccata dominabantur, & ipſe non ob aliam cauſam in mundum venit, quàm vt peccati Imperium viresq. euerteret. Hinc benè additur: [Multorum] eo quod peccata, non ſecus ac virtutes nunquam ſola ſunt, ſed vnum aliud ſequatur. Ruinam quoq;

ante

ante resurrectionem posuit, quod prius euerti iniquitatem, vitiaque eradicari oporteat, quàm virtutum germen inseratur, & bonum semen fructificet. Atque hoc loquendi modo vsus est & Sapiens: [Tempus destruendi, & tempus ædificandi:] Ieremiæ quoque hunc in modum præceperat Deus, [Euellas & destruas, disperdas & dissipes, ædifices & plantes.] *Eccl. 3.* *Ierem. 1.*

Equidem, vt meam hic quoque symbolam proferam, semper in ea opinione fui, Simeonem aliud nihil insinuare voluisse, quàm Deum multis ruinā fore occasionaliter & per accidens; & resurrectionem, causaliter, effectiuè & directè: ruinam superbis, & resurrectionem mitibus & humilibus. Atque hunc in modum intelligenda sunt verba illa Oseæ Prophetæ: [Perditio tua ex te Israel tantummodo auxilium tuum ex me.] Ad hæc Simeon per vocem illam resurrectionem, non corporum, sed animarum è statu peccati resurrectionem, & salutem earum intellexit, cuius oppositum ipsa ruina, & damnatio est. Certum est autem, per gratiam Christi Iesu, illiusque Ecclesiæ Sacramenta verè nos resurgere: vnde Paulus. [Si consurrexistis cū Christo;] & ipse de se Dominus: [Ego sum resurrectio & vita;] peccantium, s. resurrectio, & animarum mortuarū vita, nulla autem ibi esse potest resurrectio, vbi ruina prius non fuit. Hinc Christus positus dicitur in ruinam, & resurrectionem. *Ose. 3.* *Colos. 3.* *Ioan. 11.*

Non ait, Deum omnia destructurum, plurimorum ruinam & exitium fore, sed eum tantum in ruinam positum esse plurimorum. Discamus hinc, quemadmodum Christus nullius mali, aut peccati auctor est, ita nec vllum admittere peccatum posse, est enim natura impeccabilis, & peccati incapax: plurimis autem in ruinam & peccatum, qui quoniā peruersi, & improbi sunt, ex operibus, & verbis *Deus non est peccati auctor.*

Chri-

Christi scandalizantur, cuius scandali non ipse, sed hominum peruersorum malitia causa est.

Quid obstat autem, quo minus verba Simeonis in Superiores & Prælatos Ecclesiæ detorqueantur, qui prauo quod edunt exemplo & vitæ turpitudine Ecclesiæ Christi in ruinam sunt & interitum? Refert Aluarus, mulierem Aethiopem ruinam concubitusque idcircò cum Aethiope & Mauro accusatam, non aliter innocentiam suam testari potuisse, quàm quòd conceptus tempore oculos in Athiopis imaginem parieti affinam morosè coniecisset; & proinde prolis nigredinem in imaginationis vehementiam potius, quàm in vetitum concubitum referendam. Ad eundem modum, si monstrosi hodie partus, idest, peccata, inter fideles reperiuntur, excusare se facilè poterunt, quod horum exempla in Prelatis, scelerum fuligine nigricantibus, plurima conspiciant. Atque huc trahi possunt verba illa Oseæ: [Audite hoc Sacerdotes, quia vobis iudicium est, quoniam laqueus facti estis speculationi, & rete expansum super Tabor.]

Alua. Minor de plāctu Ecclesʃ. l. 1. art.69.

Ose. 5.

Gen.30.

Oues Iacob illius coloris fœtum edebant, cuius erant virgæ quas fonti & canalibus imposuerat; adeò vt quæ candidas in concipiendo virgas viderant cādidas etiam ouiculas parerent, quæ nigras etiam nigrum fœtum eijcerent. Ita cum fidelibus hodierna die agi certum est: ipsi quippe Ecclesiæ oues dici queunt; carnales porrò & fontes, ipsa sunt sacramenta, pastores, curiones, & Episcopi; virgæ, exempla quæ edunt, & vitæ illorum ratio, quem porrò colorem Prælatorum, & superiorum vita prætulerit, eum etiam mores, & opera subditorum præferent; Pastorum nanque ad exemplum vitam suam cōponit grex; qui si vitam ducant pudendam & fuliginosam, fuliginosa etiam erit vita ouium; si verò candidam & honestam, honesta quoque subditorum futura

tura est. Adeo vt Ecclesiæ vertices,& capita alijs in ruinam sint in resurrectionem alijs,ac meritò de ipsis Simeonis verba vsurpari queant [Hic positus est in ruinam & resurrectionem multorum] *Luc. 2.*

Et quoniam ruinæ hic mentio habetur,obseruaui nunquam eius scripturam meminisse, quin semper ingens aliquod excidium, vastationem,calamitatemque denotet. Vt in illo loco Exodi,cum Deus ingens aliquod malum innuere vellet, populo ait, [Caue ne vnquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias, quæ sunt tibi in ruinam.] Psalmographus Angelorum casum, & damnationem referens, ipsum etiam vsurpauit: [Iudicabit in nationibus implebit ruinas.] Lucas verò excidium aliquod, & generalem vastitatem repræsentans: [Et facta est ruina domus illius magna.] Damnationem horribilem,& intolerabilem per hanc intellexit Moyses, [Deuorabit, inquit, omnes populos, quos Dominus Deus tuus daturus est tibi, non parcet eis oculus tuus,nec seruies dies eorum,ne sint in ruinam tuam.] Omnia autem hæc exprimere conatus est Simeõ,cum ait Dominum Iesum positum esse in ruinã multorũ,& in signũ cui contradicetur.

Ruinæ nomen semper in sacta scriptura magnam vastationẽ denotat. *Exo. 34.* *Psal. 109.* *Luc. 6.* *Deut. 7.*

Et quoniam verbum,signum,plurib.modis accipi in Sacra scriptura cõsueuit,hinc verba illa Simeonis plurimas,easq.discrepantes significationes admittunt. Interdum capitur pro eo, ꝙ aliquid significat,atq;ita Christum signum dici cui plurimi cõtradicant,nihil aliud est,quã Iudæos,& Gentiles cruci eius,quæ salutis nostræ signũ est, contradicturos, & aduersaturos,vnde Apost. [Iudæis quidẽ scandalũ, gentib.autem stultitiam] esse ait crucifixũ Christũ, atque ita exponunt Beda &Theophylactus. *1. Cor. 1.*

Signum,interdum miraculum denotat, vt in illo Actorum, [fiebãt signa & prodigia multa in plebe] & illo Psalmi, [signa nostra non vidimus,iam non

N est

Act.5. est propheta]atq;hoc intellectu Christus verè signũ
Ps.73 extitit,imò prodigium & miraculum:quod eius cõceptio,natiuitas,vita, & mors,miraculis scatuerint, ijsq.adeò eximijs & singularibus, vt plurimi ijsdem contradixerint, fidemq. ijs adhibere noluerint. Dũ enim diabolos ab energumenis pelleret, alij quidẽ admirabantur,& ob eadem in ipsum credebant, alij verò blasphemo ore ipsis detrahebant, dicentes
Luc.11. in Principe dæmoniorum Beelzebub dæmonia fugari, ac virtute diaboli diabolum pelli. Atque hæc est plurium neotericorum, magni tamen nominis, auctoritatisq. opinio.

Capitur etiam signum pro fœdere interdum, &
Gen.9. pacto,vt in verbis illis Geneseos:[Arcum meum ponam in nubibus,& erit signum fœderis inter me,& inter terram.] Verum hoc modo signum fuit Christus, signum inquam fœderis inter Deum,& mortales,qui terram cęlo,creaturas creatori,ima summis, inferiora superioribus reconciliatum venit, atque in hanc sententiam manibus, pedibusque concedit Lyranus.

Equidem cum doctissimo Maldonato signũ hic pro scopo capi existimo,in quem omnia tela dirigãtur:atq;ita capi dicendum est in loco illo Threnorũ
Thren.3. [Tetendit arcum suum,& posuit me quasi signum
Iob 16. ad sagittam.] Iob etiam,vt omnia in se elementa cõiurasse ostẽderet,ait,[Posuit me sibi quasi in signũ] Adeò vt loci huius Euangelici sensus sit, Christum velut scopum fore,in quem omnia persecutionum, iniuriarum, opprobriorumq.tela Iudæi dirigerent: non contenti conuitiorum in eum plaustra congessisse,cruci eum denique affixere, mortemq.ignominiosissimam subire coegerunt.

Luc.2. [Et in signum cui contradicetur]ò signum admirabile,cuius signum extitit signum illud q̃ sanguine agni Paschalis notatis domuum superliminaribus,

Hebræos ab Angelo exterminatore tutatum est (Erit autem sanguis vobis in signum in ædib. in quib. eritis:) signum, cuius figura extitit serpens ille æneus, qui a viperis percussos sanitati pristinæ restituebat. [fac serpētem æneum, & pone eum pro signo, qui percussus aspexerit eum, viuet.] signum, quod regi Ezechiæ in certitudinē recuperandæ sanitatis à Propheta datum fuit, [Hoc erit in signum à Domino, quod facturus sit Dominus in sermonem, quem locutus est, vis vt ascendat vmbra decem lineis, aut vt reuertatur totidem lineis.] Deniq; signum, qđ oēs mundi gentes velut vexillum sequentur, & in quod obtutum defigent, de quo signo locutus est Isaias, (Leuabit signum in nationibus.) Atq; hoc innuere volebat sanctus ille senex Simeon de futuro Iesu Christi statu agens: quo etiam trahi possunt oracula Annæ viduæ: (Et erat Anna prophetissa.) *Exod* 12. *Num.* 21 4. *Reg.*20 *Isai.* 1. *Luc.*2.

Laudatur sancta hæc vidua, centesimum propemodum annum agens, ab assiduo precandi studio, indefessoq. orandi & ieiunandi exoratio, vt quæ de tēplo, nec nocte quidem decederet: (Quæ nō decedebat de templo, ieiunijs & orationibus seruiēs Deo nocte, ac die. Hinc apparet quā gratū Deo sit in orādo assiduū esse & nunquā in precib. defatigari: cuius rei præclarū nobis exemplū dedit Saluator noster, cùm integras noctes in oratione traduceret. Vnde de eo Euangelista scribit; (pernoctans in oratione Dei.) Quoq. exemplo demonstrauit, verbis ēt docere voluit; apud eundem. n. Euangelistam legimus. (Oportet semper orare, & nō deficere.) Paulus quoq; sui tēporis Ecclesias idipsum edocuit, (sine intermissione orate,) Eius aūt emolumenta referens Iac. Apos. (Multū, inqt, valet deprecatio iusti assidua.) Anna laudatur ab assiduitate orandi *Luc.*6. *Luc.* 16. 1. *Thess.* 5 *Iac.* 5.

Aureum eloquentiæ flumen Chrysost. dicere solebat, ex orationis neglectu animæ alicuius imbecillitatem, inopiamque colligi posse: verba illius, quod

credam maius illā pondus habitura, depromam [cū
Quicūq; videro quempiam non amantem orandi studium,
orationē nec huius rei feruida, vehementiq. cura teneri cōti-
nō diligit nuo mihi palā est, cū nihil egregiā dotis in aīo hēre.
animęsuę Scriptor quidam nostri æui, doctus iuxta ac pius,
pauperta & hanc similitudinem proferre solebat: quēadmo-
tem ma- dum auis nunquam oua excludere poterit, quæ ex-
nifestat. cludi cœpta deserit, & rarissimè ijs incubat: ita qui
cunque statim ab oratione surgit, preces interrum-
pit, nec in ijs assiduus est, nullum ex ijs fructum per
Granat. t. cipiet. Ipsa nanq. obesse interruptio, prodesse autem
1. ser. de assiduitas & perseuerantia solet.
temp. Hinc S. Aegid. è primis S. Frācisci socijs dicebat,
Surius to. eum qui propter distractiones ab orationis perseue
7. rantia desistit, similem esse fugienti è prælio nō ade
pta victoria. In ipsa enim cum inimicis, mundo, car
ne, & diabolo præliamur, qui orationis vacantes, vt
plurimum turbare & impedire consueuere.
Oratio Scitè autem oratio cursori & tabellario compara
cursori cō ri poterit, vt quæ Deo desideriorum, & affectuum
paratur. nostrorum tabellas deferat. Cursorem autem, præ-
terquam quod sedulus & solers, omni alieno nego-
tio vacans, & ad commissa negocia quantocius exe-
quenda esse celer debeat, importunum quoque
esse oportet, adeò vt quamuis interdum repulsam
patiatur, omni tamen ratione conetur negotia feli-
citer ad exitum deducere. Ita oratione, vt omittam
quod celer, diligens, & ab omni seculari strepitu li-
bera esse debeat, non prius finiri par est, quàm peti-
ta obtinuerit, votiq. compos facta sit.
Iudith. 8. Sacerdotes, & seniores Bethulienses increpabat
Iudith, quòd ab oratione desistentes, & de impetra
tione diffidentes inimicis vrbem, nisi intra quinque
dies suppetiæ adessent, tradere decreuissent: [Qui,
inquit, estis vos, qui tentatis Dominū? posuistis vos
tēpus miserationis Domini, & in arbitrium vestrū
diem

diem constituistis ei? Ita porrò faciunt, qui dum a Domino non exaudiuntur, & auxilium quod spera bant defertur, ab oratione defatigati & tædio affe-cti surgunt: qua in re magnopere vituperandi sunt.

Iacob Patriarcha tota nocte cũ Angelo luctatus, prius eũ dimittere noluit, quã benedictioné impetrasset; qua importunitate victus Angelus antagonista, [benedixit ei eodẽ ĩ loco.] Porrò lucta hæc aliud non erat quã feruida q̃dã & importuna oratio, qua Angelũ enixè orabat, vt se a perfidi Esau persecutione liberaret. Mysteriũ aũt denotat, hoc nobis modo cum Angelorum Rege luctandum esse, & nõ prius illum deserendum, quàm gratias eius & benedictiones perseuerantia & importunitate precũ impetrauerimus. Idq. exemplo sanctæ huius viduæ Annæ, q̃ octogesimum iam in templo annum, orando consumpserat, & nunquam ab eodem discedebat. *Gen. 32.*

Spõsus ĩ Canticis dilectæ dicebat [Murenulas aureas faciemus tibi.] vbi alia lectio legit [Turtures aureas faciemus tibi.] .i. Carissima mea, amorem tibi meũ, vt testatum faciam, murenulas tibi dabo, tãto te nanq; amore prosequor, vt a capite ad pedes vsq; monilibus onustam velim; non alia porrò tibi concinnabo, quàm turtures aureas vermiculatas argento. Cur putatis eum turtures, non verò aquilas, aut cornices, sponsæ dedisse? quod turtur cum multas ob causas, tum præsertim ob lugubrem illum & tristem cantum, quo amisso compare gemit, & perpetuò gemit, perseuerantiæ simbolum sit. Ita Deus animam gemibundam & suspirantem diligit, quę noctes cum diebus in oratione traducat, eiusq. misericordiam incessanter & assiduè efflagitet. *Cant. 1.*

Turtur perseuerãtiæ symbolum.

Hæc porrò perseuerantia, & constantia plurimis qui eidem minimè assueuerunt, grauis est. Hinc Dauid rex dũ cum Philisthęo in singulare certamen descenderet, Saulis armis indutus incedere nõ potuit,

omnia namque adeò ſublimia,& a mentibus noſtris remota ſunt, vt non niſi perreptus, admirationeſq. eodem,& præſertim ad diuinum glorioſæ natiuitatis tuæ myſterium, pertingere valeamus. Quædam enim nouitas & paradoxa, te qui in cæleſti habitaculo ab Angelis adorari, à Cherubin coli:a ſtellis illuſtrari ſolebas,adeò humiliatum cernere, & dimiſſum,vt in ſtabulo naſci, cæli iniuriæ exponi,in præſepio reclinari, inter animalia collocari volueris? Quis enim repentinam hanc metamorphoſim,ſubitam hanc mutationem non obſtupeſcat, regem nimirum ſerui conditionem aſſumpſiſſe, & æternum in temporalem,immortalem in paſſibilem commutatum eſſe, hunc denique cuius nutum omnia elementa, & mundi etiam cardines tremunt,in præſepio inter animalia præ frigore palpitare & tremere. Gratiam igitur nobis concede, vt mirabilia omnia demirantes,maiori tui hic ſincerè amandi, colendique aſſiduè ſtudio teneamur; donec in alteram nos vitam vocare digneris, quam nobis concedere dignetur, qui viuit & regnat in ſeculorum ſecula Deus. Amen.

DOMINICA PRIMA POST EPIPHAN.

Cum factus esset Iesus annorum duodecim, ascendentibus illis Ierosolymam.
Luc. 2.

FIGVRA.

MAgnus quidē dolor & animi angustia erat, quam Tobies senior, eiusq. coniux Anna in absentia iunioris Tobiæ, quē in Mediā miserant, sentiebāt. Ipsa nanq. mater doloris & moræ impatiēs, quotidie mōtiū iuga conscendebat, vt si eū eminus venientē cerneret, marito nunciaret, quē cum elusa frustrataque non videret, lacrymās & queribunda dicebat, (Heu heu me, fili mi, vt quid te misimus peregrinari lumē
Tob. 10. oculorū nostrorum, baculū senectutis nostræ, solatiū vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ?) At maior mihi credite, amaritudo, angustiaq. animi fuit, quā gloriosa Deipara, & Iosephus hodierna die amisso puero Iesu senserūt. Nā vt parētes Tobiæ incredibili gau-

li gaudio perfusi sunt, cùm filium, Angelo Raphaele ducente, sospitem & incolumem domum reuersum videre; ita Mariam & Iosephum immensum sensisse gaudium dicendum est, quãdo dilectissimũ filium hodie in medio Doctorum repererunt disputantem & interrogantem. Tota historiæ huius series in Euangelio hodierno describitur; cuius vt vobis varietatem, lacrymas inquam & gaudia, dolorẽ & exultationem; hinc gemitus, suspiria, illinc lætitiã & iubilum depromam; cæleste auxilium necessariò nobis implorandum venit, idque interueniente gloriosissima Deipara, quæ omnes hos affectus hodie experta scribitur, cui Angelicam proinde salutationem impertiemur. [Aue Maria.]

Quotquot hactenus vitæ mortalium statum describere, inque eius proprietates voluerunt inquirere, nihil eam esse censuerunt aliud, quàm omnium miseriarum congeriem & malorum: in qua nimirũ nihil stabile aut firmum reperiatur, at omnia fragilia & mutationi vicissitudinique obnoxia. Opinionis huius & sententiæ auctor & princeps fuit Iob Propheta, qui uitam hanc nostram militiæ quandã & bellorum speciem habere ait, [Vita hominis militia est super terram.] Nam sicuti belli tempore miles nunquam certi sibi aliquid spondere potest, nec in eodem versatur statu; at modò victoriam refert, modò stragem suorum videt; modò fugat, modo in fugam compellitur; hodie cædit, cras ab hoste cæditur, adeò vt semper arma gestare eũ necesse sit. Ad eũdem etiam modum nihil hac in vita habetur stabile, at omnia fortunæ mutationi inconstantiæque subiecta sunt: nam si manè victor fueris, vesperi clades timenda & excidium: adeò vt nunquam certi aliquid tibi promittere valeas.

Vita hominũ malis permista uariè.

Iob 7.

Vita igitur hæc nostra non inscitè mari comparari poterit: nam, vt ipsum inconstantiæ theatrum est, aqui-

Vita mari cõparata.

aquilonum stadium & arena, tempestatum armamentarium, continuo fluxu & refluxu agitatum, & procellis varijs subiectum. Ita quoque vita hæc semper exagitatur, fortunæ casibus, ridentis aut indignantis, exposita; ipsa omnium malorum scopus est, miseriarum stadium & arena; afflictionum theatrum, tribulationum schola, mutationis & varietatis thesaurus, omniumque aduersitatum calamitatumque fons & origo. Hinc multi eam Philosophi Euripo septies in die reciprocanti, atque agitationes varias habenti compararunt, à qua comparatione non procul recessit Salomon, dum ait, omnia hæc mundana vicissitudinem pati, & voluptates doloribus, delicias malis, gaudiaque lacrymis velut vino amariore misceri, [Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat.

Prou. 14.

Vita nr̃a media inter cęlum & infernum sita.

Porro viuimus hic medij inter cœlum & infernũ constituti; &, vt medium extremorum participat, sic vita nostra partem à cœlo, in quo non nisi merum gaudium, nulla tristitiæ aqua dilutum habetur; & aliquid ab inferno, in quo non nisi luctus & amaritudo, nacta est, atque huc allusit Propheta Iob cùm diceret, [Post tenebras spero lucem, &c. quorum verborum sensus hic est, post dolores superuenturas delicias, & voluptates à malis & calamitatibus quã proximè premi; post lacrymas scilicet secutura gaudia, & post gaudia instare lacrymas & luctum.

Iob 17.

Hom. 8. *ĩ Matth.*

Vnde bene Ioannes Chrysostomus, [Misericors Deus mœstis rebus quædam iucunda permiscet, qđ in omnium sanctorum vita reperies, quæ mirabili varietate contexta est.] Id est, quemadmodum omnium rerum creator Deus varietate quadam & iucũda permutatione vniuersam hanc rerum molem sustentat & fouet, post æstiuos scilicet calores frigus hibernum, post Zephyri delicias borealem rabiem superinducendo, ad eundem modum vitæ nostræ

dies

dies assidua quadam mutatione dirigit, inconstantiæque rotis eandem semper ad terminũ protrudit.

Quàm benè & luculenter hoc exposuit Sapiens, & verbis quidem mysticis: [Præcordia stulti quasi rota carri, & quasi axis versatilis cogitatus illius.] Id est, stultus nunquam idem est, nunquam in eodem in statu permanet, ast ab vno conceptu delabitur in alium, & vna cogitatio producit aliam priore longè etiam deteriorem. Sub nomine autem stulti mundum, omnium morionum & fatuorum principẽ intelligere poterimus, qui adeò inconstans & varius, vt in eo qui priùs fuit statu, permanere nequeat: Huc respiciens Psalmographus ait, non quidem imprecando, sed futura vaticinijs præsagiendo, [Deus meus pone illos vt rotam, & sicut stipulam ante faciem venti:] quo in loco non de alijs quàm de mundanis locutus est, ac vitæ huius miserias vicissitudinemque descripsit: vt quæ nunquam in eodem statu permaneat, sed varietati mutationique semper obnoxia sit, hodie quidem delicijs affluens, & gaudijs innatans, & cras malis calamitatibusque circumuallata.

Eccles. 33.

Mundus omniũ discipõt stultissimus.

Psal. 82.

Ostendit olim Deus Ezechieli Prophetæ librũ, & eum in manu filij hominis, intus & foris characteres continentem, [& scriptæ erant in eo lamentationes & carmen, & væ.] O librum verè admirabilem, qui scripturam adeò variam in se contineat: sed opinor hoc libro uitæ nostræ statum ad viuum exprimi. An non enim ipsa liber quidam est, quem Christus filius hominis semper in manu habeat, quique viginti, triginta, quadraginta, quinquaginta, sexaginta, interdum etiam octoginta folia, id est annos contineat. Varia autem in eodem sunt argumẽta; carmina s. ac lamẽtationes, tristia lætis pmista: ꝙ vita nostra hæc miserabilis gaudia & tristitias, dolores & exultationes, prospera & aduersa contineat.

Ezech. 2.

Hortum

Cant.4. Hortum quidem sponsæ varij decorabant flores & fructus iucundissimi; sed pestilentes eum venti & impetuosi perflabant, Aquilones, Noti, & Austri; [Surge Aquilo, & veni Auster.] Idipsum de vitæ nostræ horto dicendum est, qui varios quidem eosque iucundissimos flores edit, delicias scilicet, voluptates, diuitias, honores, dignitates & illicia: sed graues eum venti & turbulenti, vt sunt tẽtationes, afflictiones, aduersitates, mala, angores, molestiæ, ærumnæ, lacrymæ & lamenta, infestant.

Vita nr̃a similis est horto spõsæ in Canticis.

Contemplor in Euangelio agrum, in quem bonum semen paterfamilias seminauit, sed cui deinde inimicus homo æmulationis rabie actus zizania superseminauit: Agrum porro hunc aliud nihil esse censeo, quàm vitam hanc nostram, in qua & bonũ semen, & simul zizania, reperire est, modò quidem voluptates, iucunditates, gaudia, commoda, prosperitates, modò autem angustias, tribulationes, infortunia, calamitates, aduersa, fortunæque ludibria, læta scilicet tristibus, & prospera aduersis permista: nihil vt purum & merum dari in ipso queat. Quod in Euangelio hodierno, ne multum euagemur, apertè videre datur: hic nanque cernere erit Deiparam & Iosephum, qui nato Domino, à Magis adorato, Simeone de puero prophetante, & Anna deinde vaticinante, incredibili olim gaudio perfusi erant; dolentes, & lacrymantes, & tristitia ob amissionem eius, interea dum in patriam reuerterentur, confectos. Textus verba sunt hæc; [Cùm factus esset Iesus annorum duodecim, ascendentibus illis Ierosolymam secundùm consuetudinem diei festi, consummatisque diebus, cùm redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem.] Vt omnia hæc methodicè deducam, primò iter hoc Deiparæ Ierosolymam versus relegam; deinde Christi amissionem, ac simul eiusdem inuentionem prosequar; in quo & tristia

Item agro Euangelico bonam semẽtẽ & zizania cõplectenti. *Matt.13*

Luc.2.

tristia lætis & iucunda amaris permista videbitis.

Principio igitur refert Euangelista, Iosephum & Mariam è Nazareth profectos, iuxta consuetudinẽ ad solennitatem festi peragendam, Ierosolymam venisse, cumque iam sacrificijs peractis & voto completo domum redirent, Christum annum iam duodecimum agentem, in uia subduxisse se, & in templo parẽtibus inscijs permansisse, quem illi amissum credentes magnam in animo sensere tristitiam, quæ nullis exprimi verbis queat. Quæ omnia vt melius intelligantur, sciendum, Iudęos omnes, ex legis Mosaicæ præscripto, ter singulis annis Ierosolymam sacrificij offerendi, votique soluendi ergo venire debuisse, in festo scilicet Paschæ, Pentecostes, & Tabernaculorum. Verba legis in Exodo legere poteritis, [Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram Deo tuo.] Et in Deuteronomio, [Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuũ in conspectu Domini.] Euangelica narratio. Exod. 23.

Huic igitur legi obsecuturi Ioseph & Deipara, (quamuis ipsa à lege eximeretur, lege nimirum ad solos viros se extendente) è Nazareth Galilææ Ierosolymam proficiscuntur, festum scænopegiæ celebraturi. Docemur hic festos dies obseruare ijs ipsis templa adire, sanctisque exercitijs vacare. Addit autem Euangelista, [Secundum consuetudinem diei festi.] Vt ostendat, non debere nos, dum dies festi sunt, chartis lusorijs aut aleæ assuescere, lasciua & impudica theatra adire, vino nos ingurgitare, genio & ventri indulgere, & recta ad inferos per viam latam properare, sed consuetudinem nostram esse debere, cælestem Ierusalem cogitatione ascendere, tẽpla frequentare, concionibus & sacris interesse, precibus uacare, peccatorum confessionem instituere, communionem corporis Dominici percipere, & eleemosynas in pauperes erogare. Luc. 2.

O tempora, ò mores, ò seculum contaminatissimum, ò triste sanctarum consuetudinum exilium! solebant olim Iudæi, dum festus apud eos dies ageretur, templum petere, Deo victimas immolare, sacrificia & holocausta offerre: & eheu! tanta hodierna die inter Christianos est dissolutio, vt ijs ipsis diebus per tabernas volitent, per prostibula oberrent, per propaginas & gurgustia discurrãt, impunè Deũ varijs sceleribus offendant, lasciuiant, insaniant. Instituit porro festos dies Ecclesia, vt in ijs ipsis Christiani pœnitentiam agerent, ac delicta alijs diebus commissa deplorarent: at hodie quæ morum corruptela est, non nisi ad risum, tripudia, lasciuias, ineptiasque instituti videntur. De expiationis olim diebus agens in Leuitico Deus, ita locutus est; [Decimo die mensis septimi dies expiationis erit celeberrimus, & vocabitur sanctus, affligetisque animas vestras in illo.] Hodie verò festa non sunt dies afflictionis sed dissolutionis, adeo vt omnibus tunc petulantijs habenæ laxari debere videantur.

Leuit. 23.

Voluit adhæc Iudæos in magna solennitate Paschali non nisi panem afflictionis & doloris gustare, [Septem diebus comedes absque fermento afflictionis panem.] Hac verò tempestate in maximis solemnitatibus maxima & splendidissima instruũtur conuiuia, ventri indulgetur, mensæ sternuntur, coquina fumat, adeò ut bacchanalia agi videantur. Eodem ipso Paschatis festo lactucas agrestes comedere solemne Iudæis erat, quas LXX. herbas amaras interpretãtur. Et hodie, proh pudor & Christianorum dedecus in festis solemnioribus non nisi de voluptatibus, delicijs, & gulæ irritamentis est sermo. Porro vetera illa de festis decreta, innuere volebant, in festis maioribus radices nobis amaras in cibum esse debere, id est mystico sensu, pœnitẽtiam agendam.

Deut. 16.

Exod. 12.

Viuebant olim Iudæi festis paschalibus nõ ni i ex lactu

Sole-

Solebant ijsdem in festis offerre Deo etiam boues,& oues,ac victimas immolare. Colligim⁹ hinc, brutales affectus,passiones indomitas,iram, odia,inuidiam,auaritiam,luxuriam,aliaque vitia,festis potissimùm diebus,Deo iugulanda,& in holocaustum adolenda esse. Origenes huc respiciens in homilia quadam scripsit,[In spiritu diem festum agamus,& spiritualia sacrificia iugulemus. cis siluestribus. Victimas quoq; immolabāt.

Iudæi in festorum obseruatione religiosi ne dicā superstitiosi, Iesum hostem suum iuratissimū in die festo comprehendere præ religione ausi nō fuerūt, dicebantq; hypocritæ,[Non in die festo.]Hoc imitemur & nos, & quāuis diebus pro festis Deum offendamus, diebus tamen festis & sollemnibus à peccatis abstineamus: peccata quippe die festo commissa graniora proculdubio sunt quam cetera: & quod alijs commissum diebus simplex peccatum est, die festo duplicem continere offensam censetur. Illis igitur diebus Deum colere oportet, imitatione scilicet Iesu Christi, & Deiparæ ac Iosephi exemplo. [Cùm factus esset Iesus annorum duodecim.] *Mar.* 14.

Videte hic obsecro, auditores, vt Iesus summus ille Deus,& humillimus homo, Ierosolymam Patri se oblaturus ascendat,& duodecimo ætatis anno templū Deo se deuoturus ingrediatur: illo quippe tempore rationis surculi in animo nostro pullulascunt. Vt hinc discamus à tenera nos ipsos offerre Deo ætate,eique quidquid habemus, vltro in obsequiū dedicare; à quo nimirum esse viuere, omniaque accepimus; Quod ipsum è naturæ nobis officio necessariò incumbit: adeò vt D. Thomas putet, puerum eodē quo rationis vsum habere incipit tempore, in conscientia teneri, seipsum Deo offerre, sesequetotum eius cultui dedicare: atque hoc faciendo, nihil quā quod ex debito & officio incumbit facere; negligendo autem, mortale peccatum admittere, & inferna- *Luc.* 2. Christus duodecimo ætatis anno patri suo offertur.

lium

i

lium se suppliciorum reum, si hoc in statu hinc emi grare contingeret, constituere.

Eccles. 12 Hinc optimè visus mihi est consuluisse mortaliū sapientissimus Salomon, [Memento Creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ, & appropinquent anni, de quibus dicas, non mihi placent,] per tempus hoc afflictionis mortem haud dubio intelligit, & per annos illos displicentes, senectam, quæ grauis & fastidiosa est. Beatus igitur ac felix adolescens, qui consulenti sapientissimo regi credit, & iam inde ab ætatis flore & uere Dei recordatur, studia illi sua operaque, & quidquid acturus est, libens, meritò dans consecransque.

Thren. 3. Ieremias Propheta hinc in Threnis expostulans, ait, [Bonum est viro, cùm portauerit iugum Domini ab adolescentia sua.] Quid autem est, iugum Domini ferre, nisi legi obedire, præceptis Dei obsequi? quæ qui à iuuentute & prima ætate seuare inceperit, ille sapientem se & cordatum demonstrat: & stolidum & fatuum se ille, qui a iuuentute lasciuire incipit, certoque salutem suam discrimine exponit.

Leuit. 11. Inter ceteras quas Deus olim vt immundas & spurias aues ab altari suo reijciebat, erat & cygnus; cuius rei nullam aliam esse rationem puto, quam quod non nisi moriens cantet, & fata symphonia iucundissima preuertat, reliquo tempore ne hiscat quidē, sed stertere quasi videatur; & in otio viuere. Mysticè autem hic designatur, illos a Deo cygnorum instar reprobandos, qui iuuentutem & ætatis florem Deo non consecrant, studiaque sua & seipsos totos, imò animam & corpus illi non offerunt, omnemq; cantum, vitæ inquam emendationem, pietatem, penitentiamque in senium, ac mortis tempus differūt otiosi & stertentes. At Iesu Christi exemplo, qui iā

Qui Deo à iuuētute nō seruiunt cygno cōparati.

inde à duodecimo ætatis anno Patri offerre, operaque sua dedicare incipit, resipiscant.

Nō alia porro tā maturę sui manifestationis dari pōt ratio, q̄ vt ita desideriū, quo erga gloriā Dei, saluteq; aiarū incensus erat, manifestaret, adeò vt tps ab ęterno ad id designatū præuerterit, omnesq; mo ras præscindendo vltro se ipsum manifestare voluerit. Ita et tpe passionis, vehemēs illud desideriū quo ad mundum redimendum flagrabat, in causa fuit, oīs moræ pertæsus sanguinem, qui nonnisi flagris, clauis, & spinea corona eliciēdus erat, in horto orās exsudarit. Atq; hoc antea prædixerat, [Baptismo,] sanguinis. s. [habeo baptizari, & quomodo coarctor donec perficiatur.] Et ecce, hodie ætatis anno duodecimo cum Iosepho patre putatitio, & gloriosa Deipara matre templum ascendit. *Luc.*12.

[Ascendentibus illis Ierosolymam.] Maria s. & Iosepho coniuge illius. Non sine ratione Spiritus sanctus ambos hos simul proficiscentes depinxit, vt doceat nimirum, dedecere coniugatas, sine maritis foras prodire, aut solas deambulare, atq; hic facere videntur illa Dei verba, Gen. 1. [Faciamus ei adiutorium simile sibi,] quæ alius interpres ita transtulit, [Faciamus ei adiutorium, quod sit cum eo:] perinde ac si iam inde ab illo tēpore docuisset, ambos semper simul versari & incedere debere. Obseruatione profectò dignissimū est, iā inde a mundi exordio, hæc Deum verba vsurpare voluisse, vt. s. ostenderet, honestæ matronæ esse, mariti semper ab oculos versari, nę honori suo & famæ sine inspectore per vicos & agros incedendo, maculam aspergat. *Luc.*2. *Cōiugatæ sēper cum maritis versentur & exeant.* *Gen.*2.

Hoc indicare sponsa in Canticis voluit cum diceret, [Ego dilecto meo & ad me cōuersione eius.] quasi dixisset, Tanto sponsum meum amore prosequor, & ille me vicissim, vt semper me actionesque meas intueatur; ego quoque nunquam me ab illius *Can.*7.

latere seiungam, sed assidua ei comes & indiuisa futura sum. Hoc in speculum matres nostræ oculos coniiciant, in hoc se speculentur, inter quas illa sapiens & cordata dici poterit, quæ a mariti latere nūquam recedit, aliorumque consortia uelut pestem honorisque fuliginem detestatur.

Psalmographus huiusmodi mulierem describēs, inter familiæ beatitudines recenset, [Vxor tua sicut vitis abundans] in sobolis procreatione & fœcundo partu, [in lateribus domus tuæ,] nunquam sine te egrediendo, sed affectum in te suum testando, familiam non deseret, curam domus geret, ab eaque nūquam recedet. Et profectò illa maritum diligere & sapiens cęsenda est, inque mariti benedictiones enumeranda, quæ quietis & solitudinis amans à domo non recedit, sed familiam gubernans suam publicum fugit.

Psal. 127.

Sapientis vxoris descriptio.

Moyses in Aegyptum, filiorum Israel causam coram Pharaone acturus, missus, vxorem secum duxit; nam quamuis negotia ad eam non spectarent, ipsaque ijs non sufficeret, solam tamen eam relinquere noluit. Hinc discant mariti, vxores suas nunquam solas relinquere; sed eas, quocumque etiam secedendum sit, semper secum ducere. Exemplo etiam sit beatum illud par coniugum, Iosephus & Maria, qui simul Ierosolymam hodie proficiscuntur.

Exod. 4.

Nūquam vxor sola relinquēdæ.

Iudæi peregrinaturi vxorē quidē secū ducebāt, sed alia illa via īcedebat.

Animaduertendum tamen, Iudæos, vt benè Venerab. Beda obseruauit, peregrinationem instituentes, aut ad diem festum ascendentes, ab vxoribus se segregare solitos, & maritos quidem hac, vxores verò illa via iuisse, vt maiori pietate iter suum conficerent, omnemque libidinis exercendæ, prauorumque affectuum occasionem ita præscinderent. Quis enim se à peccato immunem præstet, qui occasiones peccandi non declinat? Hinc benè serpenti incauta

tamen

tamen Eua respondit, [Præcepit nobis Deus,ne co- *Gen.*3.
mederemus;& ne tangeremus illud, ne forte moriamur.] Nõ solùm vsum,sed & tactum,vetuisse Deũ ait; ex tactu quippe facilè ad actum & gustum descendere potuisset.

In tantum Propheta Iob, homo innocentissimus & sanctissimus, peccãdi occasiones subterfugiebat, vt hac ex parte,in fimento sedens, innocentiam suã testatus,gemens & lacrymans diceret, & verbis vel saxeum pectus emollituris, [Si vidi solem cùm fulgeret, & lunam incedentem clarè & lætatum est in abscondito cor meum, & osculatus sum manũ meã ore meo.] Id est,exere vindicem in me manũ Domine, si ipse, cùm opibus & honoribus affluerem,oculos ad cælum tollere præsumsi, solem manè in ortu rutilantem contemplaturus,& si manum deinde ori meo,eandem exosculaturus,admoui. Horum quidquam si feci meritò hæc omnia mihi euenisse existimabo. Lyranus locũ hunc in Glossa exponẽs, Chaldæos, inter quos Iob Propheta commorabatur,Solem & Lunam adorare solitos refert, manum scilicet cælum versus sustollendo, eamque ad os reducendo,& osculando. Iob verò ab hoc se idololatriæ genere purgare volens, ait, non modò se hac ratione non adorasse,sed ne oculos quidem ad cælos,hoc facturum, sustulisse; cùm sciret illicita hæc & intuitus occasiones precandi, esse & laqueos.

Iob 31.

Magnus ille Ecclesiæ Doctor Ambrosius serm.4. in Psalmum, [Beati immaculati,] verba hæc exponens, [Viam iniquitatis amoue à me,]ait,Dauidem orare Deum ut se liberet non modò ab iniquitate et peccatis,verũ etiam à peccati vijs;at nulla certior ad peccatum uia est quàm eius admittẽdi occasio. Beatus autem ille ter & ampliùs qui vias eius deserit; omnesq; peccandi occasiones euitat. vt fecere olim Iudæi & modò Ioseph & Maria,dũ diuersum yter-

*Psal.*118.

Occasiones ad peccatũ viæ.

que iter ad diem festum ascendẽtes ingrediuntur.

viri a mulierib. discreti sepeliebantur.

Viri igitur aliud iter insistebant, & aliud mulieres, quod & post mortem apud eosdem locum habebat; viri quippe & mulieres diuersis in locis sepeliebantur. Hinc Abraham vxorem Sarã, [sepeliuit in spelunca agri duplici,] agro quem ab Ephron Chananæo emerat. Porrò duplex hoc sepulcrum diuersimodè ab interpretib. intelligitur. Nã Rabbi Abenesra ait, ideò duplex dici, quod aliud sepulcrum includeret. Lyranus verò, quod vnum sepulcrum esset in summitate cauernę, aliud verò in fundo: Glossa aũt & alij, quod duo diuersa sepulcra essent; in quorum vno viri, in altero mulieres sepeliebantur. Notate hic obsecro admirabilem Abrahæ prudentiam; designare voluit, non esse decorum aut cõsentaneum viros cum mulieribus, etiam post mortem, commorari.

Gen. 23.

Luc. 2.

Parentes liberos suos secũ ad tẽplũ ducant.

Exod. 32.

[Ascendentib. illis.] Notate hic obsecro, vt Deipara & Iosephus Christũ paruulum ad templũ deducant, eumque, dum peregrinationem instituũt, itineris socium habere velint. Vt hoc exemplo parentes ceteri incitati, paruulos ad templa sacra, & conciones secum trahant, ne quid fortè, interea dũ absunt, detrimenti illis accidat, aut domi eorum tenera & cerea ętas exemplo aliquo inhonesto deprauetur. Recordemini obsecro, Patres, vt populus Israel, Moysem in mõtis Sinai vertice cũ Deo agente, & legem decalogi accipiente, idololatriam exercuerit, & vitulos aureos adorauerint, eosque, vt liberatores sospitatoresque, agnouerint.

Notate hic, quam oportunũ ad tam peruersam telam ordiendam tempus dæmon exspectarit; scilicet cum ductor populi cum Deo familiarius ageret. Eheu! quoties obsecro Satanas exspectat, donec templum adeatis cum Deo acturi, vt interea filios vestros deprauet, & filiarũ honori insidias tendat.

An

An non Iob Propheta sacrificium offerente, Deoque supplicante, filij eius epulabantur, & diabolo auctore ruina repentina obruti fuere, ac sub habitaculi ruderibus sepulti? Idipsum sæpenumerò vobis accidit, patres; nam vobis templum adeuntibus, votaque facientibus, inimicus homo liberos vestros corrumpit, & malignis suggestionibus deprauatos in interitum & exitium trahit. At, quo huic malo occurratis, nunquam illi a latere vestro decedant, ac præsertim cùm templum aditis. *Iob. 1.* Diabolus filiorũ saluti insiatur absẽtib. parentibus.

Incredibile porro est, quot gratias & dona ijs largiri Deus parentibus soleat, qui de filiorum salute solliciti sunt, Idcirco Dominus cum in Pentapolim furoris sui tela detorquere decreuisset, ait, [Num celare poro Abrahã quæ gesturus sum te?] Et quam obrem Domine? [Scio enim,] inquit, quod præcepturus sit filijs suis, & domui suæ, post se, vt custodiant viam Domini.] Ostendit nimirum euidẽter, quanti eos faceret parentes, qui timorem Domini & mandatorum eius obseruationem liberos erudirent. Salomon idcirco parentibus omnibus consuluit, [Filij tibi sunt? erudi eos, & curua eos a pueritia eorum:] quo consilio vsus est & Tobias senior in educatione filij, & Helcias in Susannæ, quam in in lege Moysis edocuit. *Gen. 18.* Deus parentes fouet, qui liberos ad pietatem informãt. *Eccles. 7. Tob. 4. Dan. 13.*

Porro parẽtes, qui solis diuitijs parandis incumbunt, & de hereditate opima filijs relinquenda tantum laborãt, de eorũ moribus, educatione, formatione ne hilum sollicitos, similes esse perhibent ijs, qui concinnos quidem & sicyonios calceos quærunt, de pedum concinnitate ne minimum quidem solliciti. Quo referri potest scitum & prudens Aristippi Philosophi responsum: hic enim a patre quodã rogatus, vt filiũ erudiret, & qua mercede idipsũ faceret; ait, Mille dragmis. Pretij magnitudine perculsus pater intulit, Valẽtissimum hoc mihi pretio *Plut. de lib. educ.*

seruum comparem, quo audito acutè admodũ Philosophus respondit, hoc fac & duos domi seruos habebis, filius quippe indoctus & impolitus, aut perperam edoctus, parum a seruo & mancipio differt. Discamus hinc, primam & maximam parentum curã & studium esse debere, liberorum educationi diligenter incumbere, præceptores & pædagogos bonę famæ ac nominis illis assignare, quorum & institutione proficiant, & parentibus tandem gloriæ & laudi sint. In quo primam concionis partem finiam, alteram, quæ Iesu amissionem inuentionemque continebit aggressurus.

Mos Iudæorũ ad diẽ festũ euntium. Sacratissima igitur Deipara & Iosephus cùm Hierosolymis domum redirent, puer Iesus Ierosolymis mansit, [& non cognouerunt parentes eius. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter *Luc.*2. diei, & requirebant eum inter cognatos & notos, et non inuenientes regressi sunt in Ierusalem, requirẽtes eum.] Reuocate hic in memoriam, quod paulo antè dixisse memini, Iudæos peregrinationem instituentes, à feminis abstinuisse; & ipsos ideò ab vna viæ parte, mulieres ab altera incedere consueuisse; pueros autem promiscuè & indifferenter, & modò cũ matribus, modò cum patribus ire solitos. Quod & in hoc itinere vsu venit. Cum enim Beatissima Virgo existimaret, dilectum suũ Iesum, vnicas suas delicias, cum Iosepho patre in virorum comitatu esse; Iosephus verò, cum matre in ordine mulierũ, factũ est, in neutro ordine reperiretur. Hæc quidẽ sententia Venerabilis Bedæ, at doctissimus Maldonatus credit, Iudæos gregatim, & vicatim, imò & opidatim ad sollennitatem paschalem ire & redire solitos: adeò ut Maria & Ioseph inter ciues Nazarenos, & quidem inter cognatos & vicinos, eum quę-

*Luc.*2. *Orig. ho.* 19. *i Luc.* rerent. [Et requirebant eũ inter cognatos & notos.] Origenes putat Christum se hic inuisibilem reddidisse,

didiſſe, vt ita, inſcijs parentibus, Ieroſolymis in ciuitate ſancta remaneret; vt & deinde Ioannis octauo, inuiſibilem ſe reddidit, Iudæis eum lapidare volentibus, quando per medium eorum incedens oculis ſe adſtantium ſubduxit. At noua hic difficultas oritur, vbinam ſcilicet toto illo triduo latuerit, & apud quos diuerterit, quidue egerit. Bernardus ait eum, eleemoſynam & ſtipem, in paupertatis ſignum, petijſſe: in quam ſententiam & Baſilius Magnus concedit. quod & loco illo Paulino confirmatur, nam vbi Latini legunt, [Propter nos egenus factus eſt;] Interpretatio Græca habet, [propter nos mendicus factus eſt;] & ita Baſilius legit. Veriſimilius tamen eſt, Angelos interea temporis illi ſeruiſſe, illiuſque curam habuiſſe, vt deinde in deſerto Palæſtinæ fecere. *2. Cor. 8.*

Remanſit puer Ieſus in Ieruſalem. Eheu, quid hoc audio? Chriſtus in die feſto amittitur; vt hinc manifeſtum fiat, plurimos tam nequiter templum adire, vt Deum amittant. O rem deplorandam? quo enim in loco chariſmatum & gratiarum cæleſtium manipulos colligere deberent, illo habitam gratiam prodigunt & profundunt, ſibique interitum afferunt; quodque illis in benedictionem & ſalutem cedere deberet templum, in exitium & calamitatem vertitur. Quod mille e ſacris literis teſtimonijs confirmare potero. Saul in primis ſacrificia offerens, regno exutus eſt, Deumque grauiter offendit. Ozias rex thuribulum & acerram in manus ſumens incenſum Deo oblaturus lepra percutitur. Quoties eheu, Chriſtiani, templum mundi & niuei ingredimini, ſordidi tamen & picei eodem egredimini? Pharao rex cum natalia ſua epulo publico celebraret, œconomo ceruicem præcidi iuſſit. In ſollenni Aſſueri conuiuio, Vaſthi Regina diadema perdidit. Philiſthæi arcam Dei Iſrael in fanum Dagon infe- *Luc. 2.* *Ieſu i die feſto perditur.* *1. Reg. 13* *4. Reg. 15.* *Gen. 41.* *Eſth. 1.*

rentes, Deum amisere. Plura ne desideratis, queis demonstrem, in festis solemnioribus & rebus sanctissimis, capiti nos nostro & animæ periculum accessere, Deumque ad iracundiam prouocare.

Ingens calamitas Deum in via amittere.

At quęnam calamitas & malum, Deum in via, in tẽplo, in opere pio amittere; Quid enim profuerit bona te tua conseruasse, si Deum tuum seruare non potueris? Salomon quidem quam à Domino petijt sapientiam, obtinuit; at satius ex Diui Ambrosij sententia fuisset, si ita orasset, [Da vt sic te possideam, vt nunq̃ amittam.] Et quoniam cor velut arx & armamentarium est, in quo Deus commorari dignatur, & quod sibi velut habitaculum deligit, omni ipsum cura custodiendum est. Consulit hoc siquidem sapiẽs dum ait [Omni custodia custodi cor tuum.] bene ait, [omni custodia,] eo quod omnes excubię, custodiæ, diligentia, stratagema, artes, technæ, quæ in re aliqua preciosa conseruanda adhibentur, in cordis nostri custodia potissimum adhibẽda sunt: quod nimirum facilè admittatur, & quo amisso omnia simul amittantur.

3. Reg. 3.

Prou. 4.

Samson, vir quidẽ validus, generosus & strenuus, fuit, & omne eius robur in crinibus situm erat. Vt allegoricè hoc exponam, omnem in partem circũspice ò homo, ne, quamuis fortasse validus & strenuus videare, prauam aliquam cogitationẽ, (cuius crines symbolum sunt & figura,) in animum admittas; in hoc enim omne tuum robur consistit: nam mox vt aliquam admiseris, Satan callidè te inuadit & eneruat, & Deum ita tuum amittes.

Iudic. 16.

Cor cõseruandum diligẽter.

Salomon, quo thronum suum regium conseruaret, duodecim leones velut excubitores assiduos adhibuit, sed vtinam totidem circa cor adhibuisset, ne ipsum Deum amitteret; quod quia neglexit, imprudentiam suã demonstrauit. Similes porrò huic esse putem eos, qui diligentem rerum suarum curam

3. Reg. 10

habent, domos excubijs circumcingunt, resque suas in tuto collocant, de corde custodiendo ne minimum solliciti, à cuius tamen custodia & Dei conseruatio, & omnis eorum felicitas dependet.

Templum Salomonis duos habebat ianitores 1. *Par.* 9.
& custodes, quorum munus erat, & templi fores claudere ac reserare, & circumspicere quando arca Domini in agros prodiret. Quid? anne necessarij videbantur ianitores in vijs regijs? anne in agris portæ & ianuæ? Nequaquam, sed quia maius illic discrimen & pericula euidentiora habentur, ideò maior quoque adhibenda custodia, & idcircò ianitores necessarij videbantur. Hinc eliciemus, cordis nostri excubias diligēter obeundas, custodes semper ei adhibendos, & præsertim in locis in quibus & discrimina aperitora, & bella magis sanguinolenta.

Dauid castra Saulis ingressus, viso duces omnes 1. *Reg.* 26
stertere, & auferens hastam à tentorio regio, ait ad Abner, [Filij mortis estis vos, qui non custodistis Dominum vestrum, Christum Domini.] An non ille mortis filius verè dicendus, qui Iesum Christum, regem suum, Principem suum & Deum in corde non custodit quem vt benè quis seruet, imitetur sapientissimum regem Salomonem, qui ad templi defensionem plurima scuta aurea, & hastas parari iussit, eaque in templo, ad subitas aliquas excursiones defensionesque, suspendi.

Optima Deum in corde seruandi rō.

Denotare hoc voluit, ad Deum in cordis nostri 3. *Reg.* 10
templo conseruandum, æneis armis opus esse, sincera scilicet erga Deum dilectione & irrefragabili erga proximum amore. Si verò hocce nobis aurum 3. *Reg.* 14
defuerit, imitemur regem Roboam, qui eadē scutula & ancilia cum æneis commutauit; vt, si fortasse caritatis ardor ad Deum custodiendū nobis defuerit, timorē saltē & mortificationē ad eius custodiam

com-

comparemus; auro nanque deficiente æs adhibendum: ſed ad propoſitum poſtliminio reuertamur.

Duodecimo ætatis anno libe ri adire periculũ ſolent.

Duodecimo ætatis anno Chriſtus amittitur: tunc nimirum maximum iuuentus adire diſcrimen ſolet & ruinam capiti ſuo arceſſere. Hæc quippe ætat fuit qua pueri illi Bethel in Eliſæum Prophetam dictis conuitijs iniurijs, ab vrſis deuorati miſerè interiere. Et profectò Sapiens inter tria quæ comprehendere nequibat, viam viri in adoleſcentia enumerauit: Tria ſunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro, viam nauis in medio mari, &c. & viam viri in adoleſcentia.] Credunt plerique paralyticum illum de quo in Euangelio, qui triginta & octo annis paralyſi laborarat a duodecimo ætatis anno laborare cœpiſſe. Dæmoniacus item ille, quem Dominus è monte Thabor deſcendens ſanauit, ab infantia, & pueritia, quæ in hanc ætatem deſinit, à dæmonio vexatus traditur. Cum enim Dominus a parentibus petijſſet: [Quantum temporis eſt, ex quo ei hoc accidit?] quamprimum illi reſponderunt, [ab infantia,] & ecce, puer Ieſus eadem hac ætate in templo perditur.

4. *Reg.* 2.
Prou. 30.
Ioan. 5.
Mar. 9.

Quid perdatur dũ Chriſtus perditur.

O damnum irreparabile! ô perditionem inæſtimabilem, qua Chriſtus amittitur! Scire vis peccator, quid & quantum amittas, dum Chriſtum amittis, aures arripe: perdis in primis Dei tui gratiam, reum te coram maieſtate illius conſtituis, æternam tibi mortem arceſſis, infernalium te ſuppliciorum participem reddis, diuinorum te chariſmatum dulcedine ſpolias, perenne nunquamque intermoriturum conſcientiæ aculeum nanciſceris, virtutes olim multo Labore partas deſtruis, & diſſipas, cælo excidis, omni iuri in hæreditatem cæleſtem renuncias, deniq; iliadem in te malorum trahis. Quam graue obſecro tibi videretur, vna eademq. vice & ſenſus, & nutum, vitam, amicos, diuitias, Solem, ſtellas, terram

ram simul & cælum amittere? nihil tamen hæc omnia æstimanda sunt, si cum perditione, qua Deus amittitur, comparentur.

Huc respiciens Isaias Propheta dicebat; [Cum cantico non bibant vinum, amara erit potio bibentibus illum.] Sanctus quidem Hieronymus hæc de vniuersali mundi ruina interpretatur, quando nimirum vinum, quod gaudij & lætitiæ signum est, peccatoribus deficiet, nihil quippe tunc bibent aliud, quàm amarorem & absynthium. Verùm Angelicus Doctor Thomas ex his verbis, lamenta, amaritudinem, pœnitentiamque elicit animæ, quæ Deum suum amiserit, & peccata velut vinum bibet, & æterna supplicia perferet. Ad hunc sensum & locum Hieronymus, meam allegoriam confirmans, retulit etiam verba illa Psalmographi: [In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra.] Cui enim vsui fuissent instrumenta musica extra vrbem Ierosolymitanam, & quidem in terra aliena, captiuitatis, & in qua ne minima quidem Dei mentio, qualis reuera Babylon erat? Præscindēda nimirum illic omnis gaudij, deliciarumq. occasio & materia erat: non secus etiam animæ, quæ Deo suo caret, & qua Deus caret. Hinc Ioseph & Maria Iesu perdito solliciti sunt, eumque anxiè & sedulò vbicunque locorum requirunt. Sed non sine ratione, imò certis de causis, se Christus a parentibus subduxit, & in Ierusalem mansit.

Isai. 24.

Animæ q Deo caret miseria.

Ps. 136.

Impleturus siquidem quidquid à parte cælesti in mandatis acceperat, eiusque voluntati obtemperaturus, noluit parentes dilectissimos, vbinam ageret & moraretur, conscios esse.

Discamus hinc, cùm mundum deserere, religionem ingredi, in qua maior colendi Dei, quietisque potiundæ sese offert occasio, soluique animæ incumbere volumus, parentum nobis consilium non esse in-

inquirendum, neue quid mūdus sentiat curiosè indagandum, patris scilicet & matris hic non est voluntas spectanda, sed quid Spiritus sanctus intrinsecus suggerat, interniqúe eius motus directionesque quam diligentissimè obseruandæ. Ita siquidem discipulo suo Heliodoro & deinde Nepotiano scripsit Hieronymus: [si super limina domus pater & mater iaceat, & vt ingressum prohibeant, per calcatum perge patrem, par calcatam perge matrem, & nudus ad ciueis vexillum euola, summum enim pietatis genus est, in his fuisse crudelem.

Deut. 33. Moyses singulas Israelis tribus benedicens, Leui progeniem hoc encomio exornauit: [Qui dixit patri suo, & matri suæ nescio vos, & fratrib. suis, Ignoro illos; & nescierunt filios suos; hi custodierunt eloquium tuum.] Dicere vult eos, qui quò meliùs Deo seruirent, animarumque salutem facilius consequerentur, propriorum parentum obliuiscuntur, & eosdem agnoscere se negant, Dei eloquia legemque quàm perfectissimè obseruare, laudemque non mediocrem promereri.

Gen. 31. Iacob cùm è domo Laban idololatræ furtim emigraret; ab eodem in via comprehēsus, his verbis in primis correptus fuit, [Cur ignorante me fugere voluisti, neq; indicasti mihi vt persequerer te cum gaudio, & canticis & tympanis & cytharis: [Deinde:] Non es passus vt oscularer filios meos & filias? tertiò, [Cur furatus es Deos meos?] Mundus, celebris ille idololatra, eodem nobiscum, dum eum fugimus, & longiùs ab eodem secedimus, expostulat modo. Vellet enim in primis, ne quis occultè, nec clam, sed vale dicendo, ab eo se proriperet; vt, postquam eum de fuga & abitu certiorem fecisset, omni ratione iter remoraretur, impedimenta obijceret, tum difficultates, austeritatesque quæ subeundæ sunt, recensendo, tum proprij corporis imbecilli-

Insignis allegoria. Tria conqueritur mūdus in eis qui religionem ingrediūtur.

cillitatem in mentem reuocando, secundò, singulis in discessu osculum præbere desideraret, quo nimirum voluptatibus eos inescaret, delicijsque delinitos & impeditos vlterius ne progrederentur prohiberet. Tertiò conqueritur, Religionem ingredi volentes, idola sua clam & latenter auferre, illius autem idola sunt honores, diuitiæ, dignitates, & vindictæ desideria, quæ ille furari & diripere conatur, qui eadem conculcat & pedibus proterit.

Is autem sapiens & cordatus censendus, qui quæ mente concepit, quæ decreuit exequi, nec mundo, nec carni manifestat; obesse enim potius q̃ prodesse illa benè sibi cōsulentibus solent. Egregium quid, & huc optimè faciens suggeret mihi primus Regum commentarius initio. Deus cùm puerum Samuelem in templi adytis dormitantem è somno excitaret, & ille ad Heli sacerdotem cæcutientem, quid vellet quæsiturus, se contulisset; ait Heli, [Reuertere fili, & dormi.] Quod hic mystice contigisse auditis, quotidie reuera fieri videmus: Excitat quippe plurimos adolescentes Deus, in Ecclesia dormitantes, id est, qui quamuis Christiani sunt, in diuino tamē seruitio & cultu stertunt & socordes sunt: qui mox vt parentibus volūtatem & inspiraculum cæleste aperuere; ab ijs proprio affectu cæcutientibus & oculos prauo erga liberos amore caligantes lippientesque habentibus audiunt; [Reuertere fili & dormi:] voluntatem hãc muta, delicijs indulge, ætate fruere, voluptates consectare; diuitijs quas paraui & collegi, vtere. At non ita filius Dei; qui Patri æterno obsecututus; nihil eorum quæ animo conclusa gerebat, parentibus aperuit, sed clam ipsis, remansit in Ierusalem.

Secretã nemo sua mūdo aperiat.

1. Reg. 4.

Parētum in reb. liberorū cæcitas.

Tres circa Euangelium hoc institui quæstiones possunt; cur nimirū Christus Ierosolymis manere voluerit, cur in ætate illa quã diximus, & non prius

Tria circã hoc Euangeliū dubia.

aut

seruum comparem, quo audito acutè admodũ Philosophus respondit, hoc fac & duos domi seruos habebis, filius quippe indoctus & impolitus, aut perperam edoctus, parum a seruo & mancipio differt. Discamus hinc, primam & maximam parentum curã & studium esse debere, liberorum educationi diligenter incumbere, præceptores & pædagogos bonę famæ ac nominis illis assignare, quorum & institutione proficiant, & parentibus tandem gloriæ & laudi sint. In quo primam concionis partem finiam, alteram, quæ Iesu amissionem inuentionemque continebit aggressurus.

Mos Iudæorũ ad diẽ festũ euntium. *Luc.* 2.

Sacratissima igitur Deipara & Iosephus cùm Hierosolymis domum redirent, puer Iesus Ierosolymis mansit, [& non cognouerunt parentes eius. Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos, et non inuenientes regressi sunt in Ierusalem, requirẽtes eum.] Reuocate hic in memoriam, quod paulo antè dixisse memini, Iudæos peregrinationem instituentes, à feminis abstinuisse; & ipsos ideò ab vna viæ parte, mulieres ab altera incedere consueuisse; pueros autem promiscuè & indifferenter, & modò cũ matribus, modò cum patribus ire solitos. Quod & in hoc itinere vsu venit. Cum enim Beatissima Virgo existimaret, dilectum suũ Iesum, vnicas suas delicias, cum Iosepho patre in virorum comitatu esse; Iosephus verò, cum matre in ordine mulierũ, factũ est, in neutro ordine reperiretur. Hæc quidẽ sententia Venerabilis Bedæ, at doctissimus Maldonatus credit, Iudæos gregatim, & vicatim, imò & opidatim ad sollennitatem paschalem ire & redire solitos: adeò ut Maria & Ioseph inter ciues Nazarenos, & quidem inter cognatos & vicinos, eum quęrerent. [Et requirebant eũ inter cognatos & notos.]

Luc. 2. *Orig. ho.* 19. *ĩ Luc.*

Origenes putat Christum se hic inuisibilem reddidisse,

didisse, vt ita, inscijs parentibus, Ierosolymis in ciuitate sancta remaneret; vt & deinde Ioannis octauo, inuisibilem se reddidit, Iudæis eum lapidare volentibus, quando per medium eorum incedens oculis se adstantium subduxit. At noua hic difficultas oritur, vbinam scilicet toto illo triduo latuerit, & apud quos diuerterit, quidue egerit. Bernardus ait eum, eleemosynam & stipem, in paupertatis signum, petijsse: in quam sententiam & Basilius Magnus concedit. quod & loco illo Paulino confirmatur, nam vbi Latini legunt, [Propter nos egenus factus est,] Interpretatio Græca habet, [propter nos mendicus factus est,] & ita Basilius legit. Verisimilius tamen est, Angelos interea temporis illi seruijsse, illiusque curam habuisse, vt deinde in deserto Palestinæ fecere. 2. Cor. 8.

Remansit puer Iesus in Ierusalem. Eheu! quid hoc audio? Christus in die festo amittitur, vt hinc manifestum fiat, plurimos tam nequiter templum adire, vt Deum amittant. O rem deplorandam! quo enim in loco charismatum & gratiarum cælestium manipulos colligere deberent, illo habitam gratiam prodigunt & profundunt, sibique interitum afferunt, quodque illis in benedictionem & salutem cedere deberet templum, in exitium & calamitatem vertitur. Quod mille è sacris literis testimonijs confirmare potero. Saul in primis sacrificia offerens, regno exutus est, Deumque grauiter offendit. Ozias rex thuribulum & acerram in manus sumens incensum Deo oblaturus lepra percutitur. Quoties eheu, Christiani, templum mundi & niuei ingredimini, sordidi tamen & picei eodem egredimini? Pharao rex cum natalia sua epulo publico celebraret, œconomo ceruicem præcidi iussit. In sollenni Assueri conuiuio, Vasthi Regina diadema perdidit. Philisthæi arcam Dei Israel in fanum Dagon infe-

Luc. 2. Iesu i die festo perditur.

1. Reg. 13

4. Reg. 15.

Gen. 41.

Esth. 1.

rentes, Deum amisere. Plura ne desideraris, queis demonstrem, in festis solemnioribus & rebus sanctissimis, capiti nos nostro & animæ periculum accessere, Deumque ad iracundiam prouocare.

Ingens calamitas Deum in via amittere.

At quenam calamitas & malum, Deum in via, in teplo, in opere pio amittere; Quid enim profuerit bona te tua conseruasse, si Deum tuum seruare non potueris? Salomon quidem quam à Domino petijt sapientiam, obtinuit; at satius ex Diui Ambrosij sententia fuisset, si ita orasset, [Da vt sic te possideam, vt nunq̃ amittam.] Et quoniam cor velut arx & armamentarium est, in quo Deus commorari dignatur, & quod sibi velut habitaculum deligit, omni ipsum cura custodiendum est. Consulit hoc siquidem sapiẽs dum ait [Omni custodia custodi cor tuum.] bene ait, [omni custodia,] eo quod omnes excubię, custodiæ, diligentia, stratagema, artes, technæ, quæ in re aliqua preciosa conseruanda adhibentur, in cordis nostri custodia potissimum adhibẽda sunt: quod nimirum facilè admittatur, & quo amisso omnia simul amittantur.

3. Reg. 3.

Prou. 4.

Samson, vir quidẽ validus, generosus & strenuus fuit, & omne eius robur in crinibus situm erat. Vt allegoricè hoc exponam, omnem in partem circũspice ò homo, ne, quamuis fortasse validus & strenuus videare, prauam aliquam cogitationẽ, (cuius crines symbolum sunt & figura,) in animum admittas; in hoc enim omne tuum robur consistit: nam mox vt aliquam admiseris, Satan callidè te inuadit, & eneruat, & Deum ita tuum amittes.

Iudic. 16.

Cor cõseruandum diligẽter.

Salomon, quo thronum suum regium conseruaret, duodecim leones velut excubitores asiduos adhibuit, sed vtinam totidem circa cor adhibuisset, ne ipsum Deum amitteret; quod quia neglexit, imprudentiam suã demonstrauit. Similes porrò huic esse putem eos, qui diligentem rerum suarum curam

3. Reg. 10

habent, domos excubijs circumcingunt, resque suas in tuto collocant, de corde custodiendo ne minimum solliciti, à cuius tamen custodia & Dei cōseruatio, & omnis eorum felicitas dependet.

Templum Salomonis duos habebat ianitores 1. *Par.* 9. & custodes, quorum munus erat, & templi foras claudere ac reserare, & circumspicere quando arca Domini in agros prodiret. Quid? anne necessarij videbantur ianitores in vijs regijs? anne in agris portæ & ianuæ? Nequaquam, sed quia maius illic discrimen & pericula euidentiora habentur, ideò maior quoque adhibenda custodia, & idcircò ianitores necessarij videbantur. Hinc eliciemus, cordis nostri excubias diligēter obeundas, custodes semper ei adhibendos, & præsertim in locis in quibus & discrimina apertiora, & bella magis sanguinolenta.

Dauid castra Saulis ingressus, viso duces omnes 1. *Reg.* 26 stertere, & auferens hastam à tentorio regio, ait ad Abner, [Filij mortis estis vos, qui non custodistis Dominum vestrum, Christum Domini.] An non ille mortis filius verè dicendus, qui Iesum Christum, regem suum, Principem suum & Deum in corde non custodit quem vt benè quis seruet, imitetur sapientissimum regem Salomonem, qui ad templi defensionem plurima scuta aurea, & hastas parari iussit, eaque in templo, ad subitas aliquas excursiones defensionesque, suspendi. Optima Deum in corde seruandi rō.

Denotare hoc voluit, ad Deum in cordis nostri 3. *Reg.* 10 templo conseruandum, æneis armis opus esse, sincera scilicet erga Deum dilectione & irrefragabili erga proximum amore. Si verò hocce nobis aurum 3. *Reg.* 14 defuerit, imitemur regem Roboam, qui eadē scutula & ancilia cum æneis commutauit; vt, si fortasse caritatis ardor ad Deum custodiendū nobis defuerit, timorē saltē & mortificationē ad eius custodiam

com-

comparemus; auro nanque deficiente æs adhibendum: sed ad propositum postliminio reuertamur.

Duodecimo ætatis anno libe ri adire periculū solent.

Duodecimo ætatis anno Christus amittitur: tunc nimirum maximum iuuentus adire discrimen solet & ruinam capiti suo arcessere. Hæc quippe ætat fuit qua pueri illi Bethel in Elisæum Prophetam dictis conuitijs iniurijs, ab vrsis deuorati miserè interiere. Et profectò Sapiens inter tria quæ comprehendere nequibat, viam viri in adolescentia enumerauit: Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro, viam nauis in medio mari, &c. & viam viri in adolescentia.] Credunt plerique paralyticum illum de quo in Euangelio, qui triginta & octo annis paralysi laborarat a duodecimo ætatis anno laborare cœpisse. Dæmoniacus item ille, quem Dominus è monte Thabor descendens sanauit, ab infantia, & pueritia, quæ in hanc ætatem desinit, à dæmonio vexatus traditur. Cum enim Dominus a parentibus petijsset: [Quantum temporis est, ex quo ei hoc accidit ?] quamprimum illi responderunt, [ab infantia,] & ecce, puer Iesus eadem hac ætate in templo perditur.

4. Reg. 2.
Prou. 30.
Ioan. 5.
Mar. 9.

Quid perdatur dū Christus perditur.

O damnum irreparabile! ò perditionem inæstimabilem, qua Christus amittitur! Scire vis peccator, quid & quantum amittas, dum Christum amittis, aures arripe: perdis in primis Dei tui gratiam, reum te coram maiestate illius constituis, æternam tibi mortem arcessis, infernalium te suppliciorum participem reddis, diuinorum te charismatum dulcedine spolias, perenne nunquamque intermoriturum conscientiæ aculeum nancisceris, virtutes olim multo Labore partas destruis, & dissipas, cælo excidis, omni iuri in hæreditatem cælestem renuncias, deniq; iliadem in te malorum trahis. Quam graue obsecro tibi videretur, vna eademq. vice & sensus, & nutum, vitam, amicos, diuitias, Solem, stellas, ter-

ram simul & cælum amittere? nihil tamen hæc omnia æstimanda sunt, si cum perditione, qua Deus amittitur, comparentur.

Huc respiciens Isaias Propheta dicebat; [Cum cantico non bibant vinum, amara erit potio bibentibus illum.] Sanctus quidem Hieronymus hæc de vniuersali mundi ruina interpretatur, quando nimirum vinum, quod gaudij & lætitiæ signum est, peccatoribus deficiet, nihil quippe tunc bibent aliud, quàm amarorem & absynthium. Verùm Angelicus Doctor Thomas ex his verbis, lamenta, amaritudinem, pœnitentiamque elicit animæ, quæ Deum suum amiserit, & peccata velut vinum bibet, & æterna supplicia perferet. Ad hunc sensum & locum Hieronymus, meam allegoriam confirmans, retulit etiam verba illa Psalmographi: [In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra.] Cui enim vsui fuissent instrumenta musica extra vrbem Ierosolymitanam, & quidem in terra aliena, captiuitatis, & in qua ne minima quidem Dei mentio, qualis reuera Babylon erat? Præscindēda nimirum illic omnis gaudij, deliciarumq. occasio & materia erat: non secus etiam animæ, quæ Deo suo caret, & qua Deus caret. Hinc Ioseph & Maria Iesu perdito solliciti sunt, eumque anxiè & sedulò vbicunque locorum requirunt. Sed non sine ratione, imò certis de caussis, se Christus a parentibus subduxit, & in Ierusalem mansit.

Isai. 24.

Animæ q̄ Deo caret miseria

Ps. 136.

Impleturus siquidem quidquid à parte cælesti in mandatis acceperat, eiusque voluntati obtemperaturus, noluit parentes dilectissimos, vbinam ageret & moraretur, conscios esse.

Discamus hinc, cùm mundum deserere, religionem ingredi, in qua maior colendi Dei, quietisque potiundæ sese offert occasio, soluique animæ incumbere volumus, parentum nobis consilium non esse

in-

cillitatem in mentem reuocando, secundò, singulis in discessu osculum præbere desideraret, quo nimirum voluptatibus eos inescaret, delicijsque delinitos & impeditos vlterius ne progrederentur prohiberet. Tertiò conqueritur, Religionem ingredi volentes, idola sua clam & latenter auferre, illius autem idola sunt honores, diuitiæ, dignitates, & vindictæ desideria, quæ ille furari & diripere conatur, qui eadem conculcat & pedibus proterit.

Is autem sapiens & cordatus censendus, qui quæ mente concepit, quæ decreuit exequi, nec mundo, nec carni manifestat; obesse enim potius q̃ prodesse illa benè sibi cõsulentibus solent. Egregium quid, & huc optimè faciens suggeret mihi primus Regum commentarius initio. Deus cùm puerum Samuelem in templi adytis dormitantem è somno excitaret, & ille ad Heli sacerdotem cæcutientem, quid vellet quæsiturus, se contulisset; ait Heli, Reuertere fili, & dormi.] Quod hic mystice contigisse auditis, quotidie reuera fieri videmus: Excitat quippe plurimos adolescentes Deus, in Ecclesia dormitantes, id est, qui quamuis Christiani sunt, in diuino tamẽ seruitio & cultu stertunt & socordes sunt; qui mox vt parentibus volũtatem & inspiraculum cæleste aperuere; ab ijs proprio affectu cæcutientibus & oculos prauo erga liberos amore caligantes lippientesque habentibus audiunt; [Reuertere fili & dormi:] voluntatem hãc muta, delicijs indulge, ætate fruere, voluptates consectare, diuitijs quas paraui & collegi, vtere. At non ita filius Dei; qui Patri æterno obsecututus; nihil eorum quæ animo conclusa gerebat, parentibus aperuit, sed clam ipsis remansit in Ierusalem.

Secretã nemo suã mũdo aperiat.

1. *Reg.* 4.

Parẽtum in reb. liberorũ cęcitas.

Tres circa Euangelium hoc institui quæstiones possunt; cur nimirũ Christus Ierosolymis manere voluerit, cur in ætate illa quia diximus, & non prius

Tria circã hoc Euãgeliũ dubia.

aut posterius, denique cur inscijs parentibus. Quod ad primam, respondeo, Christum iam inde a prima ætate & adolescentia aliquod diuinitatis suæ testimonium dare voluisse, ne forte, cum iam trigesimo ætatis anno, omnibus ignotus, non edito prius aliquo sapientiæ & doctrinæ signo, prædicaret, omnes eum admirati potius essent, quàm in docente credidissent. Nam quamuis adhuc iam inde a iuuentute hoc sapientiæ, doctrinæque specimen in templo edidisset, ipsi tamen Iudæi, quæ eorum inuidia, & stupor erat, deinde dixere: [Vnde huic sapientia hæc, & virtutes?] & alibi [Quomodo hic literas scit, cũ non didicerit?]

Matt. 13.
Ioan. 7.

Cur duodecimo anno ætatis miracula edere ceperit

Quod ad alteram spectat, Christum dico hac ætate hocce facere voluisse, quod in illa vniuscuiusque indoles apparere soleat, ac quid quisque spectet manifestum fieri. Atque hunc in modum Venerabilis hoc exponit Beda: quamuis aliam rei huiusce rationem reddat Ambrosius, qui sub duodenario hoc numero mysterium latere credit; respexisse, scilicet eum ad duodecim Apostolos suos, quos deinde, fidem per orbem disseminaturos, quoquo versum emissurus esset. Tertiam ita soluit Euthymius, ideò nempè Christum parentes huius rei certiores noluisse reddere, quod vereretur, ne, si eos conscios fecisset, eum a proposito diuertissent, aut impedimẽtum aliquod obiecissent: &, si forte ijs hanc in re minime obsecutus esset, nonnemo eum deinde, vt minus obedientem, eorumq; consilijs obnitentem putaret.

Aliam autem solutionem adfert Beda, quæque mihi plenissimè satisfaciat, nempè diuino nutu, & Patris æterni consilio id factum esse, vt nempe aliũ se in cælis habere Patrem ostenderet, cuius voluntatem implere, etiam non consultis hominibus, nec parentes in consilium adhibendo, deberet, quibus, si a-

Christi obedianti

alias obsecutus sit, & morem quàm obedientissimè gesserit, sponte in se & vltro, nemine cogéte, vel impellente, fecisse. Sponte igitur, & propria voluntate motus amitti voluit: qua re non mediocrem parentibus dolorem attulit.

Qui quantus fuerit, qua ntamq. animi angustiam Ioseph & carissima illius genitrix senserint, vobiscũ dispicite Auditores. Dolor Deiparæ, & Iosephi amisso Christo.

Ruben cum Ioseph fratrem in cisterna veteri, in quam fratres eum dimiserant, non inuenisset, ait, [Puer non comparet, & ego, quo ibo?] quid autem dixisse credendum est mœstos hos parentes, anxiè eum per iter emensum quæritantes. Audire quippe Virginem dicentem, videor, & lamentabili voce ingemiscentem: [Ostende faciem tuam, & salui erimus,] vel illud sponsæ aliquoties iterantem, [Sonet vox tua in auribus meis.] Item illud, [Indica mihi vbi pascas, vbi cubes.] *Gen.* 37. *Ps.* 79. *Cant.* 2. *Can.* 1. *Iud.* 5.

Si mater Sisaræ præfecti militiæ Iabin Regis Asor, filij absentiam ægerrimè ferens, eumque quam maximè videre desiderans, per fenestram singulis propemodum momentis gemens & lacrymans respiceret, cuius animum lenire, & afflictam consolari debebat, Quid igitur Iesu matrem fecisse existimandum, quæ quonam filius se subduxisset, ignoraret: quomodo ingemiscere, lamentari, queri, ecquæ suspiria imo pectore trahere, quos lacrymas fundere, quas querelas ingeminare, eam iam credimus? Si Tobiæ mater montes, quotidie condescendens, aereaq; gemitibus complens diceret, [Heu fili mi? vt quid misimus te peregrinari?] quid matrem Iesu fecisse credemus? an non, per iter iam emensum, Ierosolymam redeundo, assiduò clamasse, Eheu, fili mi, Deus meus, & omnia, cur pater tuus, & ipsa hoc te nobiscum iter suscipere permisimus? *Tob.* 10.

Amans illa dilecta, amore æstuans, cùm spon-

suum amisisset, eiusque tamen absentiam ferre non
Cant. 3. posset lymphatæ similis, atque eum quærere vbiuis
locorum parata, hunc in modum seipsam ad iter
adhortatur, [surgam & circuibo ciuitatem, per vicos & plateas, quæram quem diligit anima mea.]
Eadem & dixisse Deiparam verisimile est; nam cùm dilectum sibi filium amissum iam cerneret, surgit quantocyus, properat, Ierosolymam redit, vicos & plateas obambulat, quærens quem super omnia anima illius diligeret: quem deinde post triduum in medio doctorum considentem reperit.

Gaudiũ ob Christum inuentum.

Si tristis filij amisio tristitiam, inuentio præfectò & inopinatus eiusdem conspectus incredibilem ei afferre lætitiam debuit. Quantum hic Iosephum sensisse gaudium verisimile est? an non cum Iacob Patriarcha, viso filium inter Principes Ægypti con-
Gen. 46. numeratum, dicere poterat, [Iã lætus moriar, quia vidi faciem tuam?] quãtum verò ipsam Deiparam? quam filium osculando, amplectẽdoque quam te-
Psal. 29. nerrimè, his ad eũ verbis vsam fingere poterimus, [Conuertisti planctum meum in gaudium:] aut il-
Tob. 3. lis Tobiæ, [Nõ delectaris in perditionibus nostris, sed post tempestatem tranquillum facis, & post la-
Psal. 93. crymas & fletum, exultationem infundis,] aut Dauidicis illis; [Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, fili mi, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam.

At vbinam reperitur? non quidem inter parentes & consanguineos, cùm ipse suis cõsuleret, vt patria & parentibus relictis, in religionem peregrinam se cõferrent: dixit enim olim Abrahæ, [Exi de
Gen. 12 terra tua & de cognatione tua:] quique olim
Psal. 44. per Psalmistam edixerat, [Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum, &
Luc. 14. & domum patris tui,] & qui deinde in Euangelio ait, [Siquis venit ad me, & non odit patrem suum

& ma-

& matrem & vxorem & filios, & fratres & sorores,&c. non potest meus esse discipulus.

Reperitur autem inter Doctores. Præcepit olim Dominus, vt septem lampades in candelabra aurea in templo collucerent. Hodie porrò hoc ipsum completum cernimus, videmus enim, vt Euangelij illud cādelabrum Iesus Christus, septem lucernis, id est septem donis Spiritus sancti instructū, inter Doctores, in templi medio colluceat, ardeat, lumēque copiosissimum emittat, quod & omnium oculos præstinguat, & synagogæ scribarumque visum offuscet. *Exod.25.* *Christus cādelabro aureo collatus.*

Aequissimum nanque erat, doctorem illum cœlestem, scribam illum eruditissimum, semel in doctorum terrenorum medio inueniri: quin etiā vtilissimum mundo erat, vt omnes sapientię doctrinęque thesauri, qui in sancta illa & sacra humanitate, mirabili quodā modo delitescebant, hodie in apertum prodirent, mundoque se proderent. Erat quippe Christus is, de quo postea Apostolus scripsit, [In quo omnes sapientiæ & scientiæ Dei thesauri absconditi sunt. Ideoque S. Bonauentura verba hæc Euangelij nostri exponens, [Proficiebat sapientia & ętate, & gratia, coram Deo & hominibus, ait,] Profectum hunc in sapientia & gratia, non fuisse aliud, quàm certum quoddam horum duorū specimen & indicium, & manifestationem quandam amplissimorum thesaurorum sapientię & gratię, quę in ipso elucebant. Adeò vt ipse verè potens ille & locuples Ezechias nuncupari possit, qui Doctoribus, id est synagogę legatis, thesauros & diuitias aperiit & reseret. *Colos.2.* *Luc.2.* *4.Reg.20.*

[In medio Doctorum.] In tēplo cum ijsdem disputans & disceptans. Non tradit autem Euangelista, qua de re disputarit, aut quā ijs quęstionem soluendum proposuerit. S. Vincētius tamen dubitan- *Luc.2.* *Christus cū doctorib. de qua re disceptaris.*

do credit eos de Messiæ aduentu locutos esse, disceptasseque vtrum hebdomades Danielis iam completæ essent nec ne, nũ sceptrum de fęmore Iuda, vt Iacob olim promiserat, iam defecisset; vtrum Messias in lege promissus iam in mũdum venisset; vel aduentus eius iam instaret; quas eum conditiones & qualitates habere oporteret, an futurus esset Deus, vel nonnisi homo, queque miracula patraturus, vt ab hominibus agnosceretur.

Luc. 2. Christus in stabulo animalia, in templo doctores, in cruce latrones velut socios habuit.

[In medio Doctorum] O varias vices & rerum humanarum inconstantiam; Is qui modo in medio Doctorum reperitur, ab hinc aliquot annis inter animalia iacere visus fuit, ac post aliquot annorum lustra in medio latronum in crucem actus exspirabit. At interea notate mysterium, animalia siquidẽ in stabulo, doctores in templo, & latrones in cruce reperiuntur. Esset nãque prodigij simile Christum in medio asinorum aut bestiarum in templo reperiri templa quippe & cathedrę, doctorum sunt; stabula & præsepia, bestiarum; cruces verò & patibula, latronum. Adeò vt quicunque Christum in medio Doctorum conspicatur, sibi persuadeat, videre se solem in medio Planetarum, propitiatorium inter Cherubinos, Arcam fęderis inter tribus populi Israel. Benè igitur de puero hoc vsurpare liceat verba illa Psalmistę, [In medio Ecclesię laudabo te.

Psal. 21.

Christi scientia.

Dum puerum hunc duodenum in medio Doctorum in templo conspicio, ipse mihi persuadeo, vtinam & vobis, omnem in eo cognitionem, sapientiam, scientiam, ac præscientiam, prouidentiam, prædestinationem & reprobationem hominum librum quoque vitæ, omnia denique quæ in Patris æterni intellectu reperiuntur, contineri. Nã in quantum Deus, ex primo obiecto nouit se ipsum, ex secundo, omnia intelligibilia, & realia ex tertio: vt beatus & comprehensor, intelligit ver-

bum

bum & quidquid in verbo continetur; vt viator autem, nouit omnia in suo genere per species infussas & cum ipso creatas.

Vtinam tam felix aliquis nostrum fuisset, qui eũdem cum Doctoribus disserētem audire potuisset, quanta nanque eum eloquentia de scripturis & prophetarum oraculis disceptasse verisimile est. Aliquoties mecum demiratus sum, cur sponsa illa in canticis eum [lilium conuallium] appellet; sed omnem mihi dubitationem Theophrastus & Plinius, dum in eosdem incidi, abstulerunt: est nãque aliquod liliorum genus, coloris purpurei, uirgatũ, & tres aureas lineas continens, quod ueteres [Trides] nuncuparunt, & eloquentiæ symbolũ esse crediderunt. Ipse quinetiam Poetarum Deus Homerus, Troianoru n legatorum eloquentiam doctrinamque deprædicans, lilia eos ait comedisse. Hinc sponsa, dilecti sui eloquentiam & sapientiam celebrans, lilijs eum conuallium comparat.

Christi eloquẽtia in disputando.

Cant. 2.

Lilia Eloquentiæ simbolũ.

Sordent igitur iam, si Christi eloquẽtiam in hac ætate consideremus, sapiens ille puer, Papirius Prætexatus Rom. senatoris filius, qui matrem curiosius inquirentem scito responso repressit; Ioseph quoque Iacobi Patriarchæ filius, qui adhuc iuuenis super omnes Aegypti principes euectus, Pharaonis somnia interpretatus est, & Salomon, qui duodecimo, ut multi quidem existimant, ætatis anno, sapientiam à Deo postulauit; Daniel quoque qui in ætate iuuenili, magno prudẽtiæ sapientięq; iudicio, lasciuos senes cõdemnauit, & innoxium sanguinem neci & probo eripuit. De solo autem puero Iesu, inter Doctores & Legistas constituto iam sit sermo.

Agell. lib. 13. *et Macrob. lib.* 1 *Sat. ca.* 6.

Gen. 40. 41.

3. *Reg.* 3. & 5.

Dan. 13.

Repertus autem in templo est, cum Doctoribus de scripturæ intellectu disceptans, deque Messiæ aduentu diligentius inquirens: Multi quidem templa adeunt, inque ijsdem conspiciuntur, sed nõ di-

Multi in téplo sũt, sed nõ di ſputãtes, at vẽdentes & ementes.

ſputant, vendunt & emunt, negotiaq; forenſia pertractant: quos Dominus deinde illic reperiens facto è funiculis flagello, eiecit. Sunt etiam nonnulli, qui in loco illo ſacro ſacrilegia committunt, diuinamque maieſtatem in eius domo ad iracundiam prouocãt. Multos nanque reperire eſt, qui templa frequentant, maiori cum libertate Deum offenſuri, loca ſacra ſanctaque, & minus ſuſpectã ſeligentes; quæ deinde ſuis abominationibus & ſacrilegijs profanent, & falſo quodam pietatis prætextu & colore, ne ab alijs conſpiciantur, cõſtuprant & violant, fraudulento Abſaloino perſimiles, qui pietatẽ ementitus, ſacrificiaque oblaturum ſe fingens, aduerſus fratrem conſpiraturus, eiuſque regnum occultè inuaſurus, in locum ſacrificij venit.

2.*Reg.*13.

Væ autem vobis ſacerdotes, & in ſacris ordinibus conſtituti, qui vita veſtra contaminatiſſima & irreuerenti ſacra loca polluitis ac prophanatis. Scriptum eſt, ſacrificulos Dagon idoli, cum ipſum collapſum in locum ſuum reſtituiſſent, limen fani nũquam deinde pedibus calcare voluiſſe, eo quòd Dagon in templi limine tumidus iacuiſſet, indignum arbitrati humanis pedibus eum terere locum, quem Deus aliquando occupaſſet. Vos verò ſceleſti & impudentes ſacra hæc templa violare non erubeſcitis, in quibus Deus verè cũ omni maieſtate celeſti preſens eſt, in quibus ſanctas illas ſanctorum omniũ, & præſertim ſanctiſſimæ crucis, imagines, quã Dei caput, pedes, manus, & vniuerſum denique corpus tetigit, videre eſt.

1.*Reg.*5.

Magna illa profectò abominatio fuit, quando Caius Caligula ſtatuam ſuam in templum Ieroſolymitanum intulit, cui & victimas immolari iuſſit, quas ſoli Deo cæli offerre par eſt, de hac enim locutus eſt Chriſtus, cum in Euangelio diceret, [Cum videritis abominationem, dictam à Daniele Prophe-

*Matt.*24

pheta, stantem in loco sancto.] Similis, meo quidem iudicio abominatio, ac par scelus, quando in summi Dei templum, & coram eius maiestate, mundi statuas infertis, statuas inquam ambitionis & auaritiæ, iisque cor vestrum & affectus, qui soli Deo debentur, in sacrificium & holocaustum dedicatis.

De pueris Heli sacerdotis, etiã sacerdotibus scriptum est, [Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia detrahebant homines sacrificio Dei.] vt lapidem hunc in sacerdotum nostrorum agrum coniiciam, dico scelera eorũ & peccata, coram Deo enormia esse, quando sacro Ecclesię statu abutuntur, auaritię, rapacitati, & mundi honoribus studentes. *1. Reg. 2.*

Nihil quippe est, quod sacerdotum, Ecclesiasticorumque animum inquietiorẽ reddat, & perturbet magis, quam negotiorum sęcularium pertractatio, & nimia de rebus temporalibus sollicitudo. Rachel cum Laban patris idola secum abstulisset, Laban citatis equis eam insecutus est; idolaque repetijt. Quicumque etiam cum mundi idolis Religionem vel ordinem sacrum ingressus fuerit, qualia sunt haud dubio ambitio, superbia, auaritia, honorum sitis; multas proculdubio curas & inquietudines in caput suum arcesset. Hęc nimirum sunt, quę animę libertatem magnoperè perturbant, animum possidentis exagitant, cruciant, diuexant, ac tantum non examinant conscientiamq́ue affligũt. Quod apertè in Martha, Euangelica illa Virgine, expressum legimus, quę quòd sollicita, turbata circa plurima describitur. *Rerũ sęcularium studium pium virum valde perturbat.* *Gen. 13.* *Luc. 10.*

Eia igitur, Auditores, negotia nihil ad nos spectantia seponamus, aut potius penitus deseramus, & cum puero Iesu, dum tempus oportunũ est, Deo nos offeramus, dedicemus illi annorum primitias, *Cõclusio & peroratio.*

primas pueritiæ &, iuuentutis frugos: ad templa cõfugiamus, Ecclesias adeamus, in Ierusalem quæ locum pacis denotat, maneamus; Doctorum à latere non decedamus, legem Dei discamus, familiaritatem probatorum consectemur. Cùm verò Deum iam sequi, eiusque inspirationibus obsequi voluerimus, parentes obliuiscamur, carnem & sanguinem negligamus, nec secretas nostras inspirationes mũdo communicemus. Si autem Deum nos amittere contingat (per peccata enim & negligentiam facillimè amittitur) quamprimum eum inquiramus, deploremus eius absentiam, lamentemur, dolorem demonstremus eius, ob amissum conteramur, sanctaque pœnitentia eum nobis conciliemus.

Noli autem, Deus bone, dulcissime animarum sponse, spes nostra & firmamentum, vnum in malis præsidium & solamen, permittere, hæc vt nobis calamitas accidat; at præsta ne te vnquam perdamus. Te enim qui perdit, perdit omnia, omnibusexuitur, & omnia amittit, qui tu surriperis. O triste naufragium; ò infortunium incredibile; ò raptum irreparabilem; Hoc saltẽ præsta Domine, vt quamuis negligentia te nostra aliquando amiserimus, ita nos ipsos in tui amissione affligamus, tot lacrymas effundamus, ita pœnitentia nos emaceremus, vt te in militanti Ecclesia, in hoc mundo iterum reperire valeamus, expectantes interim tempus, donec te in triumphanti, in gloria nimirum cælesti, inuenire possimus, cuius nos participes reddat Pater & Filius & Spiritus sanctus.

DOMI-

DOMINICA SECVNDA POST EPIPHAN.

Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ.
Ioan. 2.

FIGVRA.

ISraelitis regem à Samuele postulantibus, qui eos domi regeret, & in bellis ab hoste defenderet, ne à ceteris gentibus opprimerentur & cõtemnerentur; Saul electus est, & à Deo ad populi regimen: qui quamuis formam imperio dignam præferret, & capite & ceruicibus altis ceteris uiris eminentior esset; a pluribus tamen spretus neglectui habitus fuit, dicentibus, Quomodo à Philistijm nos liberare poterit ille, qui hostium a ceruicibus nostris iugum depellat & auferat? Adeò ut plurimi ab eo desciscerent, & pauci eius imperio parerent. Cõtingit autem interea, Ammonitarum regem, qui Hebræos uarijs prœlijs exercuerant, bellum populo indicere, & urbẽ Iabes obsidione premere; adeò ut quamprimum a uicinis auxiliares copias petere coacti sint. Quo audito Saul collecta suorũ manu, mox accurrit, & conferto prælio Am- 1.*Reg.* 10

monitas internecione deleuit, victoriamque amplissimam consecutus est. Milites autem & quotquot cum in prelio secuti fuerant, sacramentum ei fidelitatis præstitere, fortitudinemque eius demirati, effecere, vt omnis eum Israel in regem, velut regno & sceptro dignissimum, receperit. Hoc ipsum in Euangelio hodierno redintegratum video: Saul nanque Christi Iesu figura fuit. Cùm enim ijdem Israelitæ tam enixè eum à Deo postulassent, credentes illum Israeli honori & gloriæ fore, adeò vt reliquæ eum nationes metuerent (persuadebant siquidem sibi, cum magno Messiam apparatu & maiestate quadam regia venturum) & quamuis instar Saulis caput ceteris eleuaret sublimis, quòd præter humanam naturam haberet & diuinam; non eo tamen quo par fuit honore & cultu eum sunt prosecuti, neue illius parere imperio voluerunt, donec hodie vocatus; non ad bellum, quippe qui pacem allaturus venerat, sed ad epulum connubiale & nuptias, luculentum edidit miraculum, aquas in vinum præstantissimum conuertendo. Apostoli autem & aliquot è suis hoc viso, admiratione & stupore perculsi, vt verum eum Messiam agnoscunt, in eum credunt, & omnes, vt idem præstent, inducere conantur. Hodierno illud Euangelio continetur, quod vobis expositurus Spiritum sanctum inuoco, sua vt mihi gratia adesse dignetur, & gloriosam Deiparam, cuius precibus hodie vinum in aquam transijt, aduocatam & mediatricem adhibeo, dicens cum omnibus vobis, [Aue Maria.

Tres præcipui in Ecclesiæ status.

Tres præcipuos in Ecclesia status reperire est, auditores, ad quos vniuersa hæc mundi inferioris administratio spectat; statum nimirum virginalem, vidualem, & coniugalem, quos omnes Christo Domino gratissimos extitisse ex Euangelio discere potetimus.

rimus. Virginalem quidem, dum non nisi matrem habere voluit Virginem, cõtinentium etiam & viduarum, dum Annæ viduę in templo se manifestare dignatus est, coniugalem denique; quando hodie in Cana Galilęæ nuptijs interesse dignatur, quas & miraculo primo condecorauit.

Fuere nonnulli è Patribus, qui triplicem hũc statum arbori procerissimæ compararunt; cuius quidem radices sint matrimonium & coniugium, sine quo duo reliqui nequeant consistere: ipsum enim optimè cum radice in terra delitescente comparabitur, idque propter solicitudines, anxietates, molestias, & curas erga res terrenas & fragiles, de quo loquens ad Corinth. Apost. ait, [Tribulationem tamẽ carnis habebunt huiusmodi,] id est, vt quidẽ Diuus Thomas exponit. [Occupationes & afflictiones terrenas.] Rami verò prominentes, & hinc inde luxuriantes, seseque diffundentes, ipsa virginitas & continentia. Et quemadmodum hortulanus in radicẽ arbores sese benignum & amicum ostendit, eãdem irrigando, circumcirca effodiendo, interdum terram aggerendo, interdum etiam stercorãdo; in ramos verò sæuit & grassatur, eosdem amputando, sesecando, & præcidendo. Ita voluptas & deliciæ mundanæ coniugatis conceduntur & permittũtur, at virginibus & continentibus mortificatio membrorum & pœnitentia reseruata sunt, quibus scilicet via calcanda angusta, & leges seueriores impositæ, atque omnis voluptas præscindenda superflua.

Et hi arbori com parãtur.

1. *Cor.* 7.

Dixit olim in Prouerbijs Salomõ, [Pulchrę sunt viæ Domini.] Dicere vult non vnam solùm viã dedisse Deum per quam homines ad cælum perueniant, sed plures, easque pulchras & complanatas. Idẽ dicitur etiam alijs verbis, [Ex vna radice multi prodeunt rami.] Perinde ac si dixisset; ramus quidã

Prou. 3.

qui

qui ad cęlum se extendat, status virginalis est, item, vidualis & continentium; alius quoque, coniugalis & maritalis. Omnes hæ, viæ pulchræ & iucundæ sunt, Deoque quàm gratissimæ, & rami luxuriantes eadem è radice pullulantes.

Gen. 6. Lib. 15. de ciuit. cap. 26. In 1. Timoth. 4.

In Noe arca, quæ mari supernatauit, & mūdum deinde nouis generationibus auxit, non nisi tria cubicula reperire erat: quam structuram mysticè exponens Augustinus, ait, triplicem Ecclesiæ statū per tristegam hanc fabricam designari, virginum, viduarum & coniugatorum. Theophylactus autem in Epistolas Paulinas commētatus dicit, matrimonium plumbo, viduitatem argēto, virginitatem autem auro præstantissimo similem esse. Primum quidem plumbo, quia onus graue est, & iugum durissimum, matrimonium; continentes autem argento, eo quòd, vt argentum plumbo præstat, hi prioribus digniores sunt, & liberiores: virginitatem denique auro, quia, quemadmodum aurum ceteris metallis dominatur, ita virginalis status nobilissimus sit & præstātissimus, ac velut omnium Ecclesiæ statuum Princeps.

Matrimoniū plumbo, viduitas argento, virginitas auro collata.

Gen. 40.

Oeconomus Pharaonis somnia sua Iosepho, eisdem cōprehenso carceribus, enarrās refert, [Videbam coram me vitem, in qua erāt tres propagines.] Ecclesia autem in Euāgelio vineæ comparatur, cuius tres propagines esse dixerim tres illos status, virginitatem, scilicet, viduitatem & coniugium, quæ sese per omnia diffundentes, mirum in modum excrescunt, cælumque & terram multiplici fœtu complent.

Somniū œconomi regis Pharaonis.

Luc. 8. Matt. 13

Seminis Euangelici quarta pars cecidit in terrā bonam, & ortum fecit fructum cētesimum sexagesimum & tricesimum. Multiplex hic fructus, & in tres gradus distinctus tres status hominū denotat, coniugatorum, viduorum, & cælibum, vt quidē exponit

ponit Hieronymus,& in epistolis suis Athanasius. Porro inter tres hos vitę Christianę status, matrimonium eminet,& honorē promeretur, velut opus Dei, quod ipse nimirum in paradiso terrestri inter protoplastos instituit, quodque post quinque annorum millia Ecclesiæ velut sacramentum, & quidem [magnum,] vt Paulus appellat, tradidit; & ꝙ hodie pręsentia sua, dum nuptijs interest, ac miraculorum primitijs, cohonestare voluit. Euāgelium apud Ioannem legitur, [Nuptię factę sunt in Cana Galileæ, & erat mater Iesu ibi. quas nuptias vt ipse dignè dicendo velut epithalamio celebrem, primò de earum serie,& dignitate matrimonij, deinde de miraculo agam, quo Dominus aquam in vinū mutauit,& duobus hisce totam Euāgelij seriem ac velut nucleum contineri putem.

Lib 1. cōtra Iouin. et in c.19. Matt. & in Apol. ad Pam. *Ephes. 5.* *Ioan. 2.*

Principio igitur non modica circa has nuptias difficultas oritur: nam plurimi disputātes curiosius inquirunt, quinam noui hi sint coniuges, & in primis quisnam sponsus,& quamuis certi nihil hic statui posset, putarunt tamen multi, Ioannem Euangelistam fuisse: nam quandoquidem Deipara speculum castitatis honestatisque, quæ omnem turbā exosa erat,& quietis amantissima, his nuptijs interfuit; inducimur vt credamus, cōtrahentes hos è cognatione illius fuisse. Eius opinionis est S. Hieron. præfatione in Ioannem, Beda initio Euangelij huius, & Rupertus temporis sui scriptor doctissimus, traditque communem hanc penè omnium scriptorum sententiam esse: hos sequuntur Thomas, Caietanus, Sotus, Ioannes Maior, Ludolphus, EciKus, Dion. Carthus. S. Bonauentura, Antoninus, Lyranus, & alij innumeri.

Putatur à nōnullis S. Ioānes Euangelista sponsus hic fuisse.

Libr. 2. in Ioan. *2.2. q.186 art.4.*

At nullam hęc opinio veri speciem habet, nec vllis potest rationibus stabiliri. Primò, quòd, vt benè Maldonatus firmissimis hanc opinionem rationibus

nibus conuincens, ait; Ioannes nō esset Cananæus: qui, cùm nuptiæ hæc celebrarentur à Christo iam ad apostolatum cum fratre vocatus erat, & his non vt sponsus, sed Christi discipulus, interfuit. Nā Christus, vna cū discipulis ad has vocatus fuit. Atqui Ioānes cū fratre Iacobo inter primos Apostolos, vt ex Euangelio manifestū redditur, vocatus est. Secūdò, omnes veteris Ecclesiæ Patres Ioannem semper & virginem habuerunt, firmiterque semper & cōstanter asseruere, nunquam eum connubium inijsse, qđ testatur Augustinus. Tertiò nuptijs his interfuit Christus, vt matrimonium ratum haberet, eiusque statum auctoritate sua confirmaret; at, si matrimonium ratum hic dissoluisset, Ioānem à matrimonio ad sui sequelam vocando, matrimonium potius reprobasse quàm approbasse & stabilijsse visus esset. Quartò si Ioannes à connubij contractu & matrimonio iam inito liber & solutus fuisset, dicendum esset, eum, feminæ & omnibus valedicendo, statim à nuptijs secutum esse Christum; at scriptum est, eū non in domo nuptiali, sed ad mare Tiberiadis cùm fratre Iacobo retia reficientem vocatum esse, vt è duobus mox citatis Euangelistis manifestum est. Postremò si Ioannes hic sponsum egisset, dignum profectò fuisset, ipsum ab Euangelistis literis mandari, at nemo nè gry quidē vel apicem hac super re scripsit. Certum est igitur, nulla id dici ratione posse, multoque minus ab aliquo magni nominis scriptore asseri aut credi.

Matt. 4. et Mar. 1.

Lib. 8. c. 30. 3. par. sum. tit. 2. §. 5.

Nicephorus autem, longius adhuc à veritate recedens, ait, harum nuptiarum sponsum Simonē genere Cananæum, fuisse: Antoninus verò sponsam, ex aliorum sententia, Mariam Magdalenam, quæ, quòd sponso & matrimonij vsu priuata esset, illicitis se deinde & vagis amatoribus dedit, vitamque lubricā vixit. Sed omnia hæc apocrypha sunt. Credibile

dibile tametsi sit, aliquam è Virginis cognatione, quæ hactenus cum illa virginitatem coluerat, extitisse, eò quòd Deipara ad nuptias vocata fuerit; & Nazareth non nisi quinque milliaribus à Cana, qui Galilææ vicus erat, abesset.

[Nuptiæ factæ sunt in Cana, &c.] Non est aūtē necesse antiquitatem huc epularum connubialium & nuptiarum ab vltima memoria & prima origine adducere. Legimus itaque Laban in Liæ & Rachelis nuptijs epulum instituisse, multosque amicorū in id conuocasse. Samsone quoque vxorem ducente, instituit pater eius conuiuium, quod in septimum diem extēdit, & in quo varia proposita fuere ænigmata. Quis ignorat magnificentiam & lautitias, quas Raguel in matrimonio filiæ parauit, quam Tobias iunior deducebat? [Raguel vxori suæ Annæ dixit, vt institueret conuiuium & prępararet omnia, quæ in cibos erant iter agentibus necessaria.] Quas verò epulas instraxit Assuerus Medorum Rex cùm Estherem in coniugem adoptaret? [Iussit conuiuium præparari rex magnificum, cunctis principibus & seruis suis pro coniunctione & nuptijs Esther.] Christus quoque inter ceteras parabolas, vnam singillatim de nuptijs habet, dicens regnum celorum simile esse homini regi nuptias filio suo instituenti. In Apocalypsi quoque illi beati prædicantur, qui ad cęnam nuptiarum agni sunt vocati. Hodie quoque nouum conuiuium in Euangelio paratum contueor, in Cana Galilææ, ad quod Christus cum suis vocatus venit.

Ioan. 2.

Epulum nuptiale in sacris literis notum.

Gen. 29.

Iud. 14.

Tob. 9.

Esth. 2.

Matt. 22

Apoc. 19.

Vt quoniam de nuptijs & matrimonio mentio incidit, quinque hæresiarchas matrimonium oppugnasse comperio, & in ipsum iniurios fuisse. Primus fuit Saturninus, vt tradit Irenæus libro primo cap. vicesimo secundo, quem secutus est Marcion, refe-

rente Hieronymo libro primo cōtra Iouinianum; illius vestigia sectatus est Tatianus, teste Epiphanio hæresi 46. Priscillianistæ, & Adamitæ, vt refert Augustinus lib. de heresibus cap. vicesimoquinto. Qui vnanimiter asserebant nuptias esse malas, & matrimonium ob Adæ peccatum inuectum esse: eo quòd in statu innocentiæ nullus matrimonij vsus esset, hominumque creatio & propagatio diuino auxilio non verò per corporum coniunctionem fieret. At Christus hanc hodie reipsa heresim iugulat & refellit, cum nuptijs interesse, easque miraculorum primitijs condecorare voluit.

Secunda fuit Montanistarum, qui secundas nuptias vetitas esse credidere: tolerabant quidem eos qui semel matrimonium contraherent, ad secundū verò conuolantes penitus à communione sua reijciebant, quos specioso quodam titulo adulteriū velare dicebāt, imò ab adulteris ne minimum differre: sed non capiebant illi scripturæ sensum, cum dicit, [Si dormierit vir eius, cui vult nubat, tantùm in Domino.] Et alibi multo manifestius, [Volo iuniores viduas nubere, filios procreare, matres familias esse.

1. Cor. 7.
1. Timi. 5.

Tertia, Armeniorum, & Lutheri, qui negant matrimonium sacramētum esse, ac proinde vllam per ipsius contractionem sponsis gratiam cōferri. Quos refellit Apostolus Paulus, qui ipsum Sacramētum, & quidem è magnis & primis esse ait, [Sacramentum hoc magnum est, dico autem, in Christo, & in Ecclesia.] Et in epistola ad Hebræos, [Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus.

Ephes. 5.
Hebr. 13.

Quarta fuit eorum, qui credebant matrimoniū & coniugium iam initum, volentibus & consentientibus coniugatis, vti spontè & voluntariè coaluerant & conuenerant: ita & dissolui posse: idque preter voluntatem Christi, qui apud Mattheū ait,

[Quod Deus coniunxit, homo nō separet;] & Apostoli sententiam, dum ad Corinthios scribit, [Mulier alligata est legi, quanto tempore vir eius viuit. *Matt. 19* *1. Cor. 7.*

Quinta hæresis, est Iouiniani, qui matrimonium virginitati anteponit, virginumque meritis, coniugatorum æquiparat; quem S. Hieronymus doctissimè iuxta ac validissimè confutans iugulauit, & clarius & paucioribus verbis Apostolus, loco superius citato, [Qui matrimonio iungit virginē suam bene facit, & qui non iungit, melius facit.] Quidquid demum sit, nuptiæ ex se honorabiles sunt, quas & Dominus ac Redemptor noster Christus hodie præsentia & miraculis ornare dignatus est. *1. Cor. 7.*

Porro contra priores illos hæreticos dicendum, Deum solum sanctissimæ matrimonij copulæ auctorem & institutorem esse, & ipsum primos nostros parentes in paradiso iunxisse, Adamoque occultos quosdam erga comparem igniculos indidisse, dum diceret, [Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.] Vnde coniugati facilè perspicere poterunt, quantus inter illos vigere debeat amor & concordia; honesta tamen, licet extrema. Nam quamuis liberi parentes suos diligere Dei iussu teneantur, & quidem amore quodam singulari, maiorem tamen dilectionem erga vxorem vir demonstret necesse est, quam ex toto corde diligere, & vt alterum se amare fouereque debet. Vnde in Genesi legitur, [Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ.] Eodem illam amorem amore prosequatur oportet, quo Christus dilectam sibi Ecclesiam prosecutus est, in cuius gratiam mortem amarissimam oppetijt. Vnde Apostolus, [Viri diligite vxores vestras,] non quidem amore quodam ficto & mentito, vt Sichimitarum princeps Dinam, non fucato & assen- *Deus matrimonij auctor.* *Gen. 2.* *Ephes. 5.*

ſentatorio, vt Samſon Dalilam; non ob cupiditatem, quæſtum, dotes opimas, honoresque, quos per eaſdem obtinere contenditis, vt Adonias Abiſai Sunamitidem; non amore illicito, & laſciuo, & carnali, vt ſeptem mariti priores Saram: ſed ex toto corde & anima, [ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam.

Lib.2. Notat in hoc propoſitum Magiſter ſententiarũ, feminam à Deo non è capite, ne fortaſſe ſuperbiens & inſolentior facta, aduerſus maritum inſurgeret, eique dominaretur; nec etiam è pedibus, ne maritus eam pedibus protereret, & mancipij loco haberet, ſed è coſta ſiniſtra, q̃ haud procul à corde abeſt, formatam eſse: quò maritus eam vt comparẽ, ſuis eductam membris, ac velut alterum ſe & ſui partẽ diligeret. Vtque amor hic manifeſtior foret, Deus cum diuerſa Adamum & Euam è materia componere potuiſſet, & vnam hac, alium illa & quidem mixta, amborumque corpora inter ſe diuerſa ac diuerſimodè formare: nihil fecit huiuſmodi: ſed ne qua inter vtrumque diuiſionis & diſſenſionis occaſio naſceretur, non niſi vnum condere voluit, è quo partem traxit, & quidem cordi proximam, è qua feminam compoſuit, vt juxta ſcripturam non niſi vnũ corpus & vna caro, & duo in carne vna forent.

Cur mulier è viri coſta formata.

Egregia veterum opinio.

Hinc putarunt veteres, & benè Plato in Sympoſ. ait, Deos iam inde à mundi primordio, homini duplicia membra affinxiſſe, non verò ſingula, vt modo habere eum videmus, ſed bicipitem, quatuor habentem brachia, & quadrupedem. At quoniam ſuperbia elatus inſolentius ſe gerebat, hinc Deos hominem diuiſiſſe, & ex vno feciſſe duos. Atque hanc eſſe rationem putãt, cur ſit aliquod ſemper in amore diſcrimen, & hunc plus, illum verò minus diligamus: quaſi diligendo, illam partem quæ nobis olim ablata fuit quæramus, & inuentã uti nos ipſos amemus. Et quamuis hoc fabuloſum ſit, quam proximè

tamen

tamen alludit ad id quod dicere cœperamus; Deũ scilicet hominem quodammodò geminum formasse;& corpore ex vno duo constituisse subiecta. Atque id eò, quandoquidem coniugati, duo in carne vna sunt;& femina non nisi viri membrum sit & caro; se mutuo fouere, & singulari quodam amore prosequi debent.

Dæmon cum Iob Prophetæ substantiam demoliretur & destrueret, nihil omnino inconcussum & intactum,præter coniugem eius,reliquit: honorem & gloriam ei abstulit,infamem reddens;bona possessionesque succendit & euertit, inopiam extremã causatus;in corpus quoque illius sæuijt,vlcere eum pessimo percutiens. Vxori tamen illius pepercit. Dici quidem possit, intactam illam relictam, vt viro deinde exprobaret,& afflicto insultaret: sed longè alia subest ratio,voluisse scilicet Deum, hic amoris coniugalis exemplum dare: ita nanque cum Satana Iob cribrare expetenti Deus conuenerat, [Verumtamen animam illius serua.] Quamobrem cũ vxor animæ viri dimidium sit, eam, vt vitam suam, diligere & amare debet. Ideò nimirum vxorem immunem reliquit,quòd Iob, eadem extincta, superuiuere minimè potuisset,sed vno animę dimidio ablato, facile alterum concidisset.

Insignis cõceptus ex afflictionib. *Iob.* 1.

Ecclesiasticus tria sibi placere,Deoque & hominibus probari ait,concordiam nimirum fratrum, amorem proximorum, & maximè coniugum consensum: [In tribus beneplacitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus,cõcordia fratrum,amor proximorum,& benè mulier vir & sibi consentientes.] Quando enim vir & vxor inter se dissentiunt, rixantur, & litigant; eandem nunquam poterunt viam insistere: sed non secus ac duo inimici sibi inuicem connexi, & duo malefici eadem catena colligati, diuersum spirabunt.

Eccl. 25. Deo gratum mari tum cum vxore cõ sentire.

Mezentij crudelitas.

Tanta Mezentij tyranni immanitas & sæuities erat, vt, quò miseros affligeret & cruciaret magis, muortuorum corporibus, vt tradit in Emblematis Alciatus, viuos superalligaret, vt ita sensim teterrimo odore & mephiti enecarêtur, longoque cruciatu examinarentur. Audite quid de eodem scripserit Maro,

Corpora corporibus coniungere mortua viuis.

At non minor coniugatorum inter se dissentientiũ, assidueque rixantium crux est. An non enim amarum & triste, duos eodem attellatos iugo, eodẽ cubantes lecto, eadem gaudentes mensa, ijsdem commorantes ædibus, sese mutuo odio plusquam Vatiniano prosequi, & alterum alterius necem optare? An nõ hoc est, corpora viuorum attexere mortuis, & crudelissimæ tyrannidis imago?

Leonis Byzantij dictum.

Econtrà, nihil iucundius & suauius, quàm mutuus coniugum amor & concordia; quemadmodum, vt dicere cœperamus, nihil dissensione & discordia odiosius; Leo Byzantius Philosophus, & orator celeberrimus, obesus alioquin & aqualiculum prominẽtem gestans, cùm ad Athenienses legatus missus esset, seditionem quandam popularem & turbas domesticas eloquentia sua cohibiturus, mox vt legationis suæ capita enarraret, omnibus risum ob enorme abdomen mouit, sed ipse à ludicris seriorum occasionem captans, dicere cœpit. Quænam vobis risus causa, ò Athenienses? an quod me pinguem & distento videatis ventre? sed audite, est mihi domi vxor, qua cum quoad pinguedinem ipse non sum conferendus, vtpotè quæ me triplo sit pinguior; ambos tamen vnus facillimè lectus capit, cũ eadem volumus & sentimus; sed dum alter ab altero dissentit, ipsa hanc, & ego illam, insistere viam vult, integra nos vix capiat domus. Quo dicto, Atheniensibus persuasit, vt pacem inirent, turbas

&

& seditionem compescerent, populusque cum magistratu in gratiam rediret. Atque hæc omnia occasione nuptiarum in Cana Galilææ celebraturum.

Ac, veluti nihil matrimonio iracundius aut suauius, ita eodem nihil grauius aut durius; quippe cū quo nullum onus aut iugum comparandum videatur; si de spiritualibus rebus & pietate, quam impedire plerumque solet, intelligamus. Recordemini hic obsecro parabolæ Euangelicæ, in qua varij ad nuptias vocati describuntur, at cum multi se excusarent, nullus tamē ait, se ire nolle, sed solus ille qui vxorem duxerat, [Vxorem duxi, & ideò non possum ire.] Deinde iam ab ipso mūdi exordio de vxore dictum quidem est, [Quamobrem relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ. At hodie proh pudor! multi vt vxoribus placeant & adhæreant, non solum parentes, sed Deum, optimū maximum parentem relinquunt. Idcirco prudenter admodum fecisse censeo sponsos illos Canenses, dum Christum eiusque matrem, vna cum Apostolis, ad nuptias vocarunt.

Matrimo nium durū onus.

Luc. 14.

Gen. 2.

Notandum autem, Iosephi nutritij Christi nullā hic mētionem fieri, quem Epiphanius iam dudum obijsse censet, eò quod nec hoc in loco, nec in alijs vlla eius amplius habeatur mentio; qui si vixisset, sine illo Deipara ad nuptias sola non concessisset: creditque hic eum auctor statim post duodecimum Christi annum, aut non multo post defunctum, quæ & communis aliorum sententia est Christus nihilominus & gloriosa eius Mater ad nuptias vocati sunt.

Tom. 2. *li.* 3. *hæres.* 78.

Ioseph nō interest his nuptijs.

Discant hic qui matrimonium contrahere volūt, vxoremque honestam, moratam, & prudentem du cere; cælestes omnes & Iesum ipsum ad nuptias vocare. Hanc ob rem notat Rupertus in cap. secundū Genesis, Deum, quò Euam crearet, Adamo som-

Christus ad nuptias & sponsalia inuitādus

nium quendam placidum, omnia membra illius irrigantem, immisisse; id est, extra mentis statum & extra se rapuisse: quo designat, illum qui vxoré sibi seligere & ducere conatur, oculos & sensus exteriores occludere debere, & solum Deum intueri; Deũ deinde Adamo eandem dedisse: bona enim vxor donum Dei est, vtque matrimonium auspicato & bonis auibus contrahatur, à Dei manu & directione vxor sumenda. Vnde Salomon in Prouerbijs:
Prou. 19. [Domus & diuitiæ dantur à parentibus, à Domino autem propriè vxor prudens.]

Antequam igitur vxor ducatur, non forma illa exterior & venustas spectanda, vt filij Seth fecere,
Gen. 6. qui filiarum Cain pulchritudine transuersum acti, & inescati gigãtes procrearunt, ob quorum nequitiam diluuio orbis vniuersus obrutus perijt. Non sunt etiam ducendæ quæ pigmentis & odoramentis exoticis formam adulterant & purpurisant, luxum vestium consectantur, Orientis diuitias fronte & capillitio turrito præferunt; vt magno suo damno fecit Esau, qui duxit quas parentes eius ob fastũ
Gen. 28. & superbiam ferre non poterant. Non denique externæ & alienigenæ, aut alterius religionis, vt infelix Samson, qui Dalilæ amoribus impeditus expedire se non valuit, sed interitum & suum & populi Israel duxit. Quæ omnia damna vt quis euitet, Christum & Deiparam ad nuptias ac sponsalia inuitet.

Quò enim matrimonium benè feliciterque succedat, Christus præ ceteris & ante omnes ad nuptias vocandus: tunc verò inuitatus ad nuptias dicitur, cùm ipse velut præcipuus matrimonij finis & scopus præfigitur. Id est, quando quis vxorem ducit, quò melius Deo seruiat eiusque legem obseruet, eadem, quò naturæ satisfaciat, & fornicationẽ & libidinem omnem excludat vtendo. At si auaritiam

Christus præ cęteris ad nuptias vocandus.

tiam & plutum ante omnes inuitemus, si pulchritudinem, voluptates carnales, & delicias spectemus, easque ambimus præ reliquis, nihil ab his matrimonijs nuptijsque boni sperandum est. Testis sit Sara, quæ septem quidem maritos habuit, sed his à dæmonio interfectis, virgo & illibata relicta, tandem Tobiæ coniūcta est, quòd velut equus & mulus ad eā accessissent, soliusque pulchritudinis & diuitiarum intuitu illam duxissent. *Tob. 6. 7. 8.*

At felix fortunatumque illud verè dici matrimonium potest, quod à Deo principium habet, at infelix & detestandum, quando dæmon ante alios inuitatur; quale illud censendum, quod, barbarorum ritu, ob solam delectationem sensualem corporeasque voluptates contrahitur. Qualia, Christianos detestari & abhorrere par est, vtpote indigna, Deoque inuisa: ita porro id sponsæ suæ Tobias iunior repræsentabat, [Filij quippe sanctorum sumus,] patres nostri & maiores sanctitate vitę fuere celebres; ideò, [non possumus ita coniungi sicut gentes, quæ ignorant Deum,] nihilque præter voluptatem deliciasque corporis, instar brutorum, spectant. Deum quoque deinde, vt cœpta secundaret precatus, ait, [Et tu Domine scis, quia non luxuriæ causa accipio sororem meam coniugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula seculorum.] Hoc scilicet erat Christum ad nuptias vocare.

Felix copula, quā Christus copulat. *Tob. 8.* *Ibid.*

Tunc autem Christus ad nuptias vocari dicitur, & felix illud matrimonium & auspicatum cēsetur, cum sola virtus tam in viro quàm femina, nō verò dos, forma, nec diuitiæ spectantur. Eliezer œconomus domus Abrahæ, cum parentibus Rebeccæ, de connubio inter Isaac & illā ineundo tractans, hunc in modum locutus est, [Dominus benedixit Dño meo valdè, & magnificatus est, & dedit ei oues, &

Sola virtus in Cōnubijs spectanda. *Gen. 24.*

bones, argentum & aurum,] &c. Primò ecce eum Deo gratum & ab eo benedictum ait, antequam de diuitijs, & opibus sermonem instituat. Heu quæna vestra cæcitas est, Patres! si vel animalia copulāda sunt ad fœtum procreandum, soletis & pulcherrima & valentissima seligere; filias verò vestras elocaturi, matrimonioque copulaturi, de genero probo, moratoque ne minimum laboratis, nec filijs vestris nurus honestas morigerasque cōparatis? Hinc illæ lacrymæ, hinc illa familiæ dedecora & exitia, hinc earum ruina & pestis.

Impij vxores maritis ruinæ causa.

Non aliā idololatriæ Ioram regis, filij Iosaphat, qui patri interfectis fratribus in regnum successit, Scriptura rationem reddit, quàm sceleratæ vxoris consilium suggestionemque; [Filia quippe Achab erat vxor eius, & fecit malum in conspectu Domini.] Adeò vt mirandum non sit, Ioram in idololatriam prolapsum, vxore ad scelus extimulante, qđ à patre hauserat, & in maritum transferre satagebat. Achab quoque rex, mouente & animante impia coniuge Iezabel, idolis immolauit, ea ductrice Prophetas occidit, & veri Dei cultum regno Israel propulsare & exterminare conatus est, [Concitauit enim eum Iezabel vxor sua, & abominabilis factus est, in tantum vt sequeretur idola quæ fecerant Amorrhæi.

4. Reg. 8. *3. Reg. 21.*

Quicunque in pestilerē vxorē incidit, perpetuū infernum habet.

Idcirco Christus ad nuptias inuitandus, Deusq; orādus, antequam matrimonij copula ineatur, quò bona eius auspicio ductuque reperiri vxor queat; qui enim improbam & peruersam nactus est, ne ille, perpetuò inferni tormenta etiam viuens experitur. Vnde Sapiens, [Commorari leoni & draconi placebit, quàm habitare cum muliere nequam.] Quanta igitur cura anxietateque bona quærenda est vxor, quot in ea dotes requiruntur, quàm multa examina facienda, antequam ducatur. In quā rem

Eccl. 25.

notetis

notetis velim verba illa Nathan Prophetæ, quibus Dauidem compellauit, & quibus allegoricè vnam vxoris probæ dotem descripsit, cùm illum adulterij coargueret: [Pauper nihil habebat omninò, praeter vnam ouem paruulam, quam emerat & nutrierat, & quæ creuerat apud eum cum filijs eius, simul de pane illius comedens, & de calice illius bibens, & in sinu eius dormiens, eratque illi sicut filia.] Vocat ecce Vriæ vxorem, ouem: ouis enim sit oportet, quæcumque bona dici vxor velit, id est dulcis, mansueta, omnem exosa rixam & clamorem, marito, velut ouis pastori, obsequens: hanc vicissim maritus velut ouiculam suam habeat, seruet, nutriat, custodiat, & vt filiam diligat, necesse est. *2.Reg.12.*

Benè idcircò mihi dixisse visus est sapiens dū ait, [Gratia super gratiam mulier sancta & pudorata.] Perinde ac si dixisset. Nullo maior viro obtingere hac in vita felicitas potest, quàm si honestam, castā, probamque vxorem nanciscatur: insignis quidem vxoris dos est sanctitas & prolitas, at omnium præstantissima, cùm castitatem colit, pudorem amat, omnemque perperam quid de se cogitādi occasionem præscindit. Quam dotem veteres exprimere conati, dupliciter, teste Eustathio, castitatem depinxere: quas pudicitiæ imagines si honestę matronæ diligenter intuerentur, nunquam eandem lęderet, sed inuiolatam illibatamque conseruarent. *Eccl.26.* *Eustath. lib. 2. de Ismenys.*

Pingebant primò mulierē serto omnigenis è floribus præter rosam contexto redimitam, reti velut veste amictam, quòd & faciem simul & pectus cū pedibus velaret, quò emblemate honestatem pudicitiamque matronalem exprimere volebant; quam quidem omnes gratiæ charismataque, omnes quæ cogitari possunt perfectiones decet, præter illas quę Venerem, cui rosa sacra, spirant, & honorari maculam adspergunt. *Mulierū honestas & castitas depicta dupliciter.*

Aliud schema erat huiusmodi, Mulier scilicet gemmis & pretiosis lapidibus ornata, cuius in fronte pyropus quidem instar Solis radiabat, sed quæ veste vilissima cooperta, ad imos vsque pedes dimissa. Docet hoc, diuitias quas habere matronam cõuenit, non in vestium luxu, sed in animo menteque exornanda consistere: adeò vt, quamuis modesta vilique veste vtatur, caput tamen ipsum aliquod ornamentum præferat, Pedes quoque tegat oportet, id est, rarò in publicum, si necesse non sit, prodeat, domi autem assidua sit, & frequens, atque hinc fida viro coniux agnosci potest. Atque hæc quidem hactenus occasione nuptiarum ad quas hic Christus vocatus scribitur.

Reg. 12.

Cur Christus cũ discipulis ad nuptias ierit

Mirum profectò, Christum, qui omnes delicias contemnendas docebat, lacrymas vnicè diligebat, pœnitentiam nullo non tempore prædicabat, cum discipulis ad nuptias concedere. Castigare scilicet & reprehendere voluit eos, qui, dum deliciarum & conuiuij loca viros sanctissimos adire vident, quãprimum offenduntur, & scandalizantur; cum tamẽ conuiuia & nuptiæ velut trutina & lapis Lydius sint, ad quæ eorum vitæ sanctimonia modestiaque examinetur, & in quibus qui verè spirituales sunt, & temperantiã verè cõsectantur, dignosci queunt. In Missæ enim sacrificio, aut Cathedra aliquem in lacrymas resolui, mirandum non est; sed in nuptijs sobrietatem & modestiam ostẽdere, Christianamque grauitatem in locis publicis, apud externos & ignotos, præ se ferre, hoc verè magni & diuini cuiusdam hominis est.

Eccl. 24.

In locis publicis spiritua-

Quod sapientia de se apud Salomonem ait, [In plateis sicut cinnamomum & balsamarum aromatizans odorem dedi,] ad literam de eo quod sapientia in sapiente operari consueuit, capiẽdum est. Legitimus autem & genuinus horum sensus est, iustos

& spi-

& spirituales, quos sapientia cælestis in omnibus actionibus dirigit, in locis maximè suspectis, & in quibus maior peccandi occasio, maiorem virtutũ, deuotionis, modestiæ, continentięque suę odorem diffundere, qui omnium nares feriat, eosque gratos & spectabiles efficiat.

les sese virtutes- que suas patefa- ciunt.

Christus quoque ad nuptias inuitatus venit; vt nos edoceret, eos potissimum ad nuptias epulũque connubiale inuitare, qui modestiam amant, virtutes consectantur, idque in honorẽ sacramenti Matrimonij. Quod figuratè expressit in Deuteronomio Deus, [Comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis tu & domus tua, & Leuita qui intra portas tuas est, caue ne derelinquas eum. Lex nimirum volebat, vt seculares aliquem semper Leuitam aut sacerdotem mensę adhiberẽt suæ, qui eos erudiret, Dei cultum edoceret, vel fortasse vt intemperantibus & dissolutis modestiæ temperantiæque exemplum foret, ac ne ebrietas locum haberet & crapula, prospiceret. Quod vt nos edoceat filius Dei, hodie cum discipulis ad nuptias vadit.

Honestę & probæ vitæ viros ad nuptias vocare oportet.

Deut. 14.

Notandum hic intereà, plurimos Christum ad lacrymas, luctum, exequiasque inuitare; id est, ad eum confugere dum morbo affliguntur, vel in mortis periculo versantur; at paucos eum ad nuptias, id est dum prosperè omnia succedunt, omnia ad votum fluunt, vocare. Atque hoc notat in Israelitis Psalmographus, [Cum occideret eos quærebant eum, & reuertebantur, & diluculo veniebant] ad eum: at cum lætior fortuna arrideret, cum successu prospero lætarentur, [Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit, incrassatus, impinguatus dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo. At quicumque salutis suę studiosus, omnibus in occasionibus & vbique Deum inuitet, tam ad nuptias, quàm ad funera, tam in prosperitate

Multi Christũ ad lacrymas, pauci ad nuptias inuitant.

Psal. 77.

quam

Psal.38. quàm a diuersitate, vt faciebat Propheta regius, qui de se testatur, [Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo.] ait [in omni tẽpore, insinuans Deum tam in lætis quàm tristibus inuocandum & benedicendum. At nimis his nuptijs immorati simus, iam de miraculo quo eadem insignitæ fuere loquendum, de conuersione in quã aquarum in vinum quæ & altera concionis huius *Iohan.3.* pars est: [Deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum, vinum non habent.

Christus igitur his nuptijs cum interesset, mater quoque eius & discipuli, vinũ deficere cœpit; quamobrem Maria mater misericordiæ, coniugatorum sortem miserata, eorumque honoris studiosissima, cognita filij potentia, ab eodem petijt, vt inopię eorumque pudori succurrere. Defecit igitur vinum. Allegoricè defectum hũc expositurus, dico vinum voluptatum ac deliciarum symbolũ esse, & per has nuptias mundi huius conuiuia & epulas designari. Mundus hic, Auditores, multas quidem nuptias instruit, & conuiuia parat sumptuosissima, at semper in ijsdem vinum deficit, mera in ijsdem esse nequit satietas, nullaque perfecta lętitia aut voluptas; quæ si aliqua sit, nõ nisi exigua admodum, quæque breui & in momento intercidat, [Ducunt in bonis dies suos,] ait Iob, [& in puncto ad inferna descendunt.] O miserum! ò vitam inuitam, vitæque nomine indignam! in gaudio nimirum biduo aut triduo agere, & in momento ad supplicia æterna, è quibus nunquam liberari dabitur, deuolui.

In mundi huius nuptijs nemo satiari potest.

Iob.21.

Splendidum quidem mundus epulum Baltassari regi Babylonio instruit, sed quamprimum cœpit vinum deficere; mortem siquidem & regni ruinam intentat vitæque amissionem denũciat. Lautè quoque excipit gulonem illum Euangelicum, [qui epulabatur quotidiè splendidè: sed vinum tandẽ etiam

Dan.5.

Luc.16.

defecit

defecit cum [mortuus est, & sepultus in inferno.] Denique omnes filios Iob in domo primogeniti voluptate perfundit, mille ijs gaudia creat, epulantur, iucundantur, risus & lętitia locum habent; sed heu! mox defecit vinum. Mutante nempe aëre, tempestatibusque quatuor domus angulos concutientibus, vnde ad terram corruit, omnes repentina ruina oppressi interiere, itaque omnis Iob posteritatis spes quàm in filijs habebat, miserè extincta est: Quin & in nuptijs his Euangelicis deficere vinum cœpit. *Iob.1.*

Deficiente vino.] O inopem & mendicum mundum! omnia ipsi desunt, & tamen omnia habere se iactitat. Deest in primis panis, quem deesse sibi cōquęstus Saul ait puero, [Panis defecit in cistarijs nostris.] Vix interdum ipsi aqua frigida suppetit, vt in libro Iosuæ legitur, [Defecerunt aquæ Iordanis; & in obsidio Bethulię, [defecerunt cisternæ.] dies quoque sępenumerò deficiunt, quòd conquæritur Dauid rex, [Defecerunt in vanitate dies eorum.] deficit interdum cor & anima, iuxta querelam Psalmographi [defecit caro mea & cor meum.] Peccatores aliquando etiam deficere incipiunt, [Deficiēt peccatores à terra; ita vt non sint] vita quoque deficit & queritur, quę nimirum breuis & angusta; [Defecit,] ait Propheta, [in dolore vita mea:] sola auaritia & dolus nunquam illi deficiunt, sed quotidie augentur & inualescunt, [Non defecit de plateis eius vsura & dolus.] Cęlo autem nihil omninò deest, sed abundant & largissimè ei cuncta suppetunt, quòd in Euangelio testatur Dominus, [Thesaurizate vobis thesaurum non deficientem in cęlo. *Ioan.2.* Omnia mundo desunt. *1.Reg.9.* *Ies.4.* *Iud.7.* *Psal.77.* *Psal.72.* *Psal.103.* *Psal.30.* *Psal.54.* *Luc.12.*

Pręterquàm uerò quòd mundus adeò mendicus sit, ut in nuptijs eius uinum semper deficiat, ipsum quoque quod aliquatenus dat uinum turbidum est, uappa, insipidum, & fęculentum. Vnde Psal. [Ve- Mūdi uinū turbidū & insipidum.

tunta-

runtamen fex eius non est exinanita, bibent omnes
Psal.74. peccatores terræ.] Vinum quoque acerbum & ac-
Deut.32. cidum, & felli draconum haud ab simile, fel dra-
conum vinum eorum:] at vinum intereà noxium
Gen.9. & fumosum, ipsum nimirum quod Noachos ine-
Gen.19. briat, eorumque pudenda reuelat. Vinum Sodo-
Leuit.10. miticum, quo inebriatus Loth incestum commit-
tit. Vinum, quod sacerdotibus olim ne gustarent ni
mori vellent vetuerat Deus, [Vinũ & omne quod
inebriare potest non bibetis, tu & filij tui, quando
intrabitis in tabernaculum testimonij, ne moria-
mini.] Quin & Nazaræis, cum votum Domino fe-
cissent, vinum & omne quod inebriat interdixerat,
Num.6. [Vir siue mulier cum fecerint votum, vt sanctifi-
centur, & se voluerint Domino consecrare, à vino
& omni quod inebriare potest abstinebunt.
Vinum est, quod pellax & lenocinans mũdus fe-
minis & filiabus propinat, quo eas inebriatas pro-
stituat & in interitum trahat; quale scelestus ille pa
Iudith 12. rarius & Leno Holofernis Vagao. Iudith matronæ
castissimæ sapientissimeque propinauit. [Non ve-
reatur bona puella intrare ad Dominum meum,
vt bibat vinum cum iucunditate.] Vinum, quo sce-
lesti & impij oppleti & sepulti iustis detrahunt, eo-
rumque vitam agẽdique rationem explodunt; ex-
Psal.68. pertus ipsũ testabitur Psalmographus; [Aduersum
me loquebantur qui sedebant in porta, & in me
psallebant, qui bibebant vinum.] Vinum denique
Cant.1. quod in Canticis sponsa reijciens dicebat, [Melio-
ra sunt vbera tua vino,] id est, consolationum tua-
rum ambrosia & lac Domine meliora sunt magis-
que reficiunt, quam omnes omnino mundi volupta
tes vnum in locum coaceruatæ.

Virgo Dei para filium ro- Sed relictis allegorijs his ad miraculũ nostrum
descendamus; Deipara viso vinum deficere, compa
tiens inopiæ sponsorum, eorumque sortem misera-
ta, fi-

ta, filium adijt, quem omnipotentem maximæque virtutis esse nouerat, vti inopiæ honestè consuleret, videretque ne qua coniugatis hinc orriretur infamia; quare placidis & benignis ad eum verbis vsa ait, [Vinum non habent,] Perinde ac si dicere voluisset, Ecce qui nos ex amicitia & in grati animi signum ad nuptias vocarunt, vinum non habent; si modo velis, potes nanque, eorum inopiæ tua omnipotentia succurrere, vtrumque tibi magnopere deuinxeris: si verò auxiliari detrectes, infamiam non modicam adibunt, & confundentur coram omnibus conuiuis. Materna postulatione audita Christus subiratus, & quasi indignabundus respondit, [Quid mihi & tibi mulier,] si ijs vinum defecerit? nihil hoc ad nos.

gat, vt vini defectui prospiciat.

Ioan.2.

Ioan.2.

Notandum hic, Deiparam non nisi secundo, in vniuerso Euangelij campo, mulieris nomine appellatam; primo Lucæ 2. & Ioannis 19. nempe in his nuptijs, & sub cruce Christi: sed post partum illum gloriosum decies & amplius [mater Iesu] audijt. Filius autem hic eam mulierem nominauit, non quòd matris eam nomine indignam censeret, aut materno eam amore non prosequeretur; sed antonomasticè, respiciendo nimirum ad verba illa Salomonis, [Mulierem fortem quis inueniet?] vt & ipse communiter se [filium hominis] dixit. Fuere tamē hæretici, qui ex hoc loco astruere conati sunt, Christum non habuisse verum corpus, quale hoc nostrum est, inter quos fuere Montanistæ, Valentiniani, Manichæi, & alij, sed eum hoc responso Deiparam vt matrem non agnouisse; quasi dixisset, Nihil mihi tecum commune est ò mulier, nec te vt matrem meam agnosco. Testantur hoc Origenes & Augustinus.

Bis deipara mulieris noīe in S. scriptura nominatur.

Matth. 8.9.

Montanistarum & manichęorū error.

At communis veterū et nuperorum interpretum sententia est, Christum hac loquēdi ratione verum

Genuinus se Deum esse declarare voluisse, & non humana, sed diuina potentia miracula edere: simulque matrem leuiter reprehendendo ostendisse, se nō ut purum hominem, id est inquantum mulieris filius, sed inquantum Deus, opera supernaturalia patrare; atque ita nihil se cum Maria habere commune. Ita siquidē hęc exponunt Origenes, Augustinus, Gregor. Beda, Euthymius, alijque sexcenti.

horū verborū sensus.

Serm. 1. in hæc Euãg. verba.

Aliam porrò uiam insistit mellifluus Bernard. putatque hic Christum, etiam ut hominem, locutū esse, & ita respondendo designare uoluisse, se hactenus, antequam Patris amissionem exequeretur, hominumque prędicationi & redemptioni incumberet, ob quę in mundum uenerat, matri obtemperasse, & ab illius nutu directione pepēdisse; [erat enim subditus illis,] ut Euangelista ait: sed hodie aliam se uiam ingredi cœpisse, & officium, ad quod à Patre cęlesti huncin mundum missus erat, aggredi; ac proinde nihil se amplius parentibus carnalibus obsequij debere, sed aliam uocem sequi, (uti & deinde Apostolus docuit) imò eosdem uix nosse, dicendo, [Quid tibi & mihi mulier?

Luc. 2.

Ioan. 2.

Rationes cur Christus præfracte matri respon derit.

Porrò rationes, cur Christus durè & non ita benignè & placidè matri responderit, variæ à SS. Patribus allegantur: sed vna è præcipuis fuit demonstrare eum voluisse, nihil se in operum sanctorum exercitio, miraculorum patratione, & Euangelij ad quam venerat prędicatione, cum matre habere cōmune. Hanc refert Augustinus dum ait, [Miraculum exigebat mater: at ille, tanquam non agnoscat viscera humana, operaturus facta diuina.] Doceat porrò rudius hoc Christi responsum, etiam in matrem carissimam, vicarios Iesu Christi in terra, Episcopos inquam, præsules, & sacerdotes, ne in conferendis dignitatibus & officijs, functionibusq; quæ Ecclesiam cōcernunt, tam temporalibus, quàm spiritua-

Tract. 9. in Ioanē.

ritualibus, sanguinis & carnis intuitu affines & amicos, eosque quos mundus præferret dignioribus, & ob uirtutē eruditionemque pro meritis præponūt. Ita sentit hoc Euangelium exponens Bernardus, [Docet ut ad Dominum conuersi semel, de carnali propinquitate minus simus solliciti.] *Serm. 2. in hanc Domini*

Huc optimè facere uidetur, quod in Clemente Quarto laudibus celebrat Fulgosius. Habuerat hic ante Pontificiam dignitatem, & sacerdotium uxorem, cùm Bononiæ ius Canonicū profiteretur, duas susceperat filias, quas nondum elocauerat, quæ audito patrem ad summum Ecclesiæ apicem euectū, dotem patre dignam petituræ ad eum uenere, sed repulsam passæ sunt, dicente patre, Pontifici nullas filias esse, & proinde patrimonio quod nactæ erant, contentas esse oportere, quare mœstæ domū reuersæ. Rarum profectò exemplum; quod quo rarius, eò & admirabilius, & laudati dignius. *Lib. 4. c. 5*

Referam hic etiam quòd in concionibus suis doctis iuxta ac zelosis retulit Philippus Diez: tria nimirum cœcorum genera esse; sunt enim quos Scipio sustineat, sunt quos Catellus, sunt & alij quos proles aut nepotes manu deducant: è quo moralem sensum eliciens ait totidem cœcorum, quoad oculos internos genera reperiri. Primi sunt, qui ad honores & dignitates mundanas euecti conspiciūtur, qui ut dignitatum pedum gestent, rationis limites perfringunt, & in illicita nefandaque impingunt. Qui à catella deducūtur, sunt causidici & leguleij illi forenses, prauo & illicito lucello excæcati, de lana caprina & asini umbra utilitigium instituunt, & in tribunalibus instar canum latrando assidui sunt, nefandum esurienti manu lucrum uelut corui captantes. Ultimi & omnium cæcissimi, sunt præsules & sacerdotes, qui quò nepotes, ne dicam liberos ditent, cæco quodam amore & affectu transuer- *Dan. 2. Post Pēt.* *Tria cœcorum genera.*

ſum acti beneficia Eccleſiaſtica in eodem congerunt, eosque Eccleſiæ diſpẽdio, rationis limites excedendo, dignitatibus & opimis ſacerdotijs onerant: ita porro ducti in præcipitium & voraginem profundum ruent, in qua cæcitatis ſuæ pœnas dabunt.

Themiſtoclis Apophtegma moraliter expoſitum.

Infamiam Themiſtocles Athenienſium dux non paruam ſibi peperit cum pro cõcione diceret, [Meã vxorẽ puer regit, vxor me, Athenas ego, ergo Athenas puer meus dirigit.] At longè maiorem infamia ſibi arceſſit ſacerdos & Præſul, maiusque ſacrilegium cõmittit, dum à nepotibus ſe duci patitur, affiniumque cõmodis promotionique cum ſui infamia inuigilat, adeò vt non ipſi ſed parentes & agnati Eccleſiam regere videantur.

Lib. de vita contemplatiua.

Ioannes Gerſon regiæ vniuerſitatis Pariſienſis Cancellarius dicere ſolebat, reum quamdiu in loco ſacro hereret, à iudicibus & lictoribus comprehendi non poſſe, ſed mox vt templo aut loco ſacro egreſſus eſt, ſeculari brachio eius in carcerem abducendi poteſtatem dari. Ad eundem etiam modum dico beneficia & reditus Eccleſiaſticos, bona malefîcorum & peccatorum eſſe, Deo ab ijs in remiſſionem expiationemque ſcelerum oblata; quæ cum in pios vſus & opera ſancta expenduntur, in Eccleſia velut in aſylo manere cenſentur, at vbi in profanos vſus expenduntur, dum affinibus & conſanguineis collata perperam collocantur, dominos & ſatrapas ſeculares Deus excitat, qui vel neceſſitate adacti, vel auaritia æſtuantes, vel miniſtrorum diuinę iuſtitię vice fungentes, dum eadem à loco ſacro abducta vident inuadunt, peſſũdant inque proprium dominium conuertunt. Beatus igitur ter & amplius Pręſul ille dicendus, qui ſaluatorem Chriſtum imitando, dum Eccleſiae res agitur, matrem non agnoſcit, etiam dum miracula patranda ſunt; qualia hodie

Deus abuſus rerum & bonorũ Eccleſiaſticorũ punit.

Chri-

Christus edit, aquam in vinum præstantissimũ cõuertendo, & sex hydrias eodem implendo.

Hic ceterum luculentum hoc miraculum eodem contigit die, diuersis licet tẽporibus, quo & Reges Oriente profecti Bethleem venere Christum adoraturi, & Iesus à Ioanne in Iordane baptizatus est. Quod etiam omnium eius miraculorum primum fuit, vt hac ratione potentiam & gloriam demonstraret, seseque verum Dei filium ostenderet. Vnde Ioannes, [Hoc fecit initium signorum Iesu, & manifestauit gloriam suam.) Non potuit signo aliquo euidentiori gloriam declarare, suamque diuinitatẽ testatã facere, quàm hoc ipso quod hic edidit. Neque enim minor requiritur potentia in aqua, in vinum mutanda, quàm in vino è nihilo producenda. Si enim sartori præciperes, vt tibi vestem conficeret, nullam verò materiam è qua pararet afferres: an non quamprimum diceret, se è nihilo nihil efficere posse. Deinde si allato saxo diceres, vt è dura illa materia aptam tibi vestem concinnaret, an non eo quo priùs modo responderet, se è lapide durissimo, nõ secus atque è nihilo, nihil omnino formare posse? Ad eundem modum dicendum, non minorem, ad aquam in vinum conuertẽdam, quam ad vinum è nihilo producendum, potentiam requiri.

Hoc die Christus & vinum aquã conuertit, & à Magis adoratus est, & à Ioãne baptizatus *Ioan.2.*

Simile.

Primitias autem miraculorum suorum Virginis matris precibus & postulatione inductus edidit: in quo eam Satan præuertere studuit, dum in deserto efficere conatus est, vt Redemptor saxa durissima in panes potentia sua conuerteret. Mirãdum deinde, & simul notãdum est, Christi miracula in transubstantione cœpisse, & in eadẽ, sanctissimam Eucharistiam instituendo, desiuisse; hic aquã in vinũ, illic vino in sanguinem illius transeunte. Vinũ porro quod hic ex aqua conuerterat, optimum & præstantissimũ erat, & sapidius quàm si è torculari de-

Primum Christus miraculũ matris p̃cibus inductus edidit.

Vinũ hoc erat exquisitissimum.

R scen-

quàm a diuersitate, vt faciebat Propheta regius, qui de se testatur, [Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo.] ait [in omni tẽpore, insinuans Deum tam in lætis quàm tristibus inuocandum & benedicendum. At nimis his nuptijs immorati simus, iam de miraculo quo eadem insignitæ fuere loquendum, de conuersione inquã aquarum in vinum quæ & altera concionis huius pars est: [Deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum, vinum non habent.

Psal.38.

Ioan.3.

Christus igitur his nuptijs cum interesset, mater quoque eius & discipuli, vinũ deficere cœpit; quamobrem Maria mater misericordiæ, coniugatorum sortem miserata, eorumque honoris studiosissima, cognita filij potentia, ab eodem petijt, vt inopię eorumque pudori succurrere. Deficit igitur vinum. Allegoricè defectum hũc expositurus, dico vinum voluptatum ac deliciarum symbolũ esse, & per has nuptias mundi huius conuiuia & epulas designari. Mundus hic, Auditores, multas quidem nuptias instruit, & conuiuia parat sumptuosissima, at semper in ijsdem vinum deficit, mera in ijsdem esse nequit satiętas, nullaque perfecta lętitia aut voluptas; quæ si aliqua sit, nõ nisi exigua admodum, quæque breui & in momento intercidat, [Ducunt in bonis dies suos,] ait Iob, [& in puncto ad inferna descendunt.] O miserum! ò vitam inuitam, vitæque nomine indignam! in gaudio nimirum biduo aut triduo agere; & in momento ad supplicia æterna, è quibus nunquam liberari dabitur, deuolui.

In mundi huius nuptijs nemo satiari potest.

Iob.21.

Splendidum quidem mundus epulum Baltassari regi Babylonio instruit, sed quamprimum cœpit vinum deficere; mortem siquidem & regni ruinam intentat vitæque amissionem denũciat. Lautè quoque excipit gulonem illum Euangelicum, [qui epulabatur quotidiè splẽndidè: sed vinum tandẽ etiam

Dan.5.

Luc.16.

defecit

defecit cum [mortuus est, & sepultus in inferno.] Denique omnes filios Iob in domo primogeniti vo- *Iob.1.* luptate perfundit, mille ijs gaudia creat, epulantur, iucundantur, risus & lętitia locum habent; sed heu! mox defecit vinum. Mutante nempe aëre, tempestatibusque quatuor domus angulos concutientibus, vnde ad terram corruit, omnes repentina ruina oppressi interiere, itaque omnis Iob posteritatis spes quam in filijs habebat, miserè extincta est: Quin & in nuptijs his Euangelicis deficere vinum cœpit.

Deficiente vino.] O inopem & mendicum mun- *Ioan.2.* dum! omnia ipsi desunt, & tamen omnia habere se *Omnia* iactitat. Deest in primis panis, quem deesse sibi cō- *mundo* quęstus Saul ait puero, [Panis defecit in cistarijs no- *desunt.* stris.] Vix interdum ipsi aqua frigida suppetit, vt in *1. Reg. 9.* libro Iosuæ legitur, [Defecerunt aquæ Iordanis; *Ies.4.* & in obsidio Bethulię, [defecerunt cisternæ.] dies *Iud.7.* quoque sępenumerò deficiunt, quòd conquæritur Dauid rex, [Defecerunt in vanitate dies eorum.] *Psal.77.* deficit interdum cor & anima, iuxta querelam Psal- *Psal 72.* mographi [defecit caro mea & cor meum.] Peccatores aliquando etiam deficere incipiunt, [Deficiēt *Psal.103.* peccatores à terra; ita vt non sint] vita quoque deficit & queritur, quę nimirum breuis & angusta, [Defecit,] ait Propheta, [in dolore vita mea:] sola *Psal.30.* auaritia & dolus nunquam illi deficiunt, sed quotidie augentur & inualescunt, [Non defecit de pla- *Psal.54.* teis eius vsura & dolus.] Cęlo autem nihil omninò deest, sed abundant & largissimè ei cuncta suppetunt, quòd in Euangelio testatur Dominus, [The- *Luc.12.* saurizate vobis thesaurum non deficientem in cęlo.

Pręterquàm uerò quòd mundus adeò mendicus *Mūdi ui-* sit, ut in nuptijs eius uinum semper deficiat, ipsum *nū turbi-* quoque quod aliquatenus dat uinum turbidum est, *dū & in-* uappa, insipidum, & fęculentum. Vnde Psal. [Ve- *sipidum.*

tunta-

ta, filium adijt, quem omnipotentem maximæque virtutis esse nouerat, vti inopiæ honestè consuleret, videretque ne qua coniugatis hinc oriretur infamia; quare placidis & benignis ad eum verbis vsa ait, [Vinum non habent,] Perinde ac si dicere voluisset, Ecce qui nos ex amicitia & in grati animi signum ad nuptias vocarunt, vinum non habent; si modo velis, potes nanque, eorum inopiæ tua omnipotentia succurrere, vtrumque tibi magnopere deuinxeris: si vero auxiliari detrectes, infamiam non modicam adibunt, & confundentur coram omnibus conuiuis. Materna postulatione audita Christus subiratus, & quasi indignabundus respondit, [Quid mihi & tibi mulier,] si ijs vinum defecerit? nihil hoc ad nos.

gat, vt visere desectui prospiciat.

Ioan. 2.

Ioan. 2.

¶ Notandum hic, Deiparam non nisi secundo, in vniuerso Euangelij campo, mulieris nomine appellatam; primo Lucæ 2. & Ioannis 19. nempe in his nuptijs, & sub cruce Christi: sed post partum illum gloriosum decies & amplius [mater Iesu] audijt. Filius autem hic eam mulierem nominauit, non quòd matris eam nomine indignam censeret, aut materno eam amore non prosequeretur; sed antonomasticè, respiciendo nimirum ad verba illa Salomonis, [Mulierem fortem quis inueniet?] vt & ipse communiter se [filium hominis] dixit. Fuere tamē hæretici, qui ex hoc loco astruere conati sunt, Christum non habuisse verum corpus, quale hoc nostrum est, inter quos fuere Montanistæ, Valentiniani, Manichæi, & alij, sed eum hoc responso Deiparam vt matrem non agnouisse; quasi dixisset, Nihil mihi tecum commune est ò mulier, nec te vt matrem meam agnosco. Testantur hoc Origenes & Augustinus.

Bis deipara mulieris noīe in S. scriptura nominatur.

Matth. 8. 9.

Montanistarum & manichęorū error.

At communis veterū et nuperorum interpretum sententia est, Christum hac loquēdi ratione verum

ritualibus, ſanguinis & carnis intuitu affines & amicos, eosque quos mundus præferret dignioribus, & ob uirtutẽ eruditionemque pro meritis prẹponũt. Ita ſentit hoc Euangelium exponens Bernardus, [Docet ut ad Dominum conuerſi ſemel, de carnali propinquitate minus ſimus ſolliciti.] *Serm. 2. in hanc Domini.*

Huc optimè facere uidetur, quod in Clemente Quarto laudibus celebrat Fulgoſius. Habuerat hic ante Pontificiam dignitatem, & ſacerdotium uxorem, cùm Bononię ius Canonicũ profiteretur, duas ſuſceperat filias, quas nondum elocauerat, quæ audito patrem ad ſummum Eccleſiæ apicem euectũ, dotem patre dignam petiturę ad eum uenere, ſed repulſam paſſę ſunt, dicente patre, Pontifici nullas filias eſſe, & proinde patrimonio quod nactę erant, contentas eſſe oportere, quare mœſtę domũ reuerſæ. Rarum profectò exemplum; quod quo rarius, eò & admirabilius, & laudati dignius. *Lib. 4. c. 3*

Referam hic etiam quòd in concionibus ſuis doctis iuxta ac zeloſis retulit Philippus Diez: tria nimirum cæcorum genera eſſe; ſunt enim quos Scipio ſuſtineat, ſunt quos Catellus, ſunt & alij quos proles aut nepotes manu deducant: è quo moralem ſenſum eliciens ait totidem cæcorum, quoad oculos internos genera reperiri. Primi ſunt, qui ad honores & dignitates mundanas euecti conſpiciũtur, qui vt dignitatum pedum geſtent, rationis limites perfringunt, & in illicita nefandaque impingunt. Qui à catella deducũtur, ſunt cauſidici & leguleij illi forenſes, prauo & illicito lucello excæcati, de lana caprina & aſini vmbra vtilitigium inſtituunt, & in tribunalibus inſtar canum latrando aſſidui ſunt, nefandum eſurienti manu lucrum velut corui captantes. Vltimi & omnium cæciſſimi, ſunt præſules & ſacerdotes, qui quò nepotes, ne dicam liberos ditent, cæco quodam amore & affectu tranſuer- *Dan. 2. Post Pẽt.* *Tria cæcorum genera.*

ſum

ſum acti beneficia Eccleſiaſtica in eodem congerunt, eosque Eccleſiæ diſpēdio, rationis limites excedendo, dignitatibus & opimis ſacerdotijs onerant: ita porro ducti in præcipitium & voraginem profundum ruent; in qua cæcitatis ſuæ pœnas dabunt.

Themiſtoclis Apophtegma moraliter expoſitum.

In ſamiam Themiſtocles Athenienſium dux non paruam ſibi peperit cum pro cōcione diceret, [Meā vxorē puer regit, vxor me, Athenas ego, ergo Athenas puer meus dirigit.] At longè maiorem infamia ſibi acceſſit ſacerdos & Præſul, maiusque ſacrilegium cōmittit. dum à nepotibus ſe duci patitur, affiniumque cōmodis promotionique cum ſui infamia inuigilat, adeò vt non ipſi ſed parentes & agnati Eccleſiam regere videantur.

Lib. de vita contemplatiua.

Ioannes Gerſon regiæ vniuerſitatis Pariſienſis Cancellarius dicere ſolebat; reum quamdiu in loco ſacro hereret, à iudicibus & lictoribus comprehendi non poſſe, ſed mox vt templo aut loco ſacro egreſſus eſt; ſeculari brachio eius in carcerem abducendi poteſtatem dari. Ad eundem etiam modum dico beneficia & reditus Eccleſiaſticos, bona maleficorum & peccatorum eſſe, Deo ab ijs in remiſſionem expiationemque ſcelerum oblata; quæ cum in pios vſus & opera ſancta expenduntur, in Eccleſia velut in aſylo manere cenſentur, at vbi in profanos vſus expenduntur, dum affinibus & conſanguineis collata perperam collocantur, dominos & ſatrapas ſeculares Deus excitat, qui vel neceſſitate adacti, vel auaritia æſtuantes, vel miniſtrorum diuinæ iuſtitiæ vice fungentes; dum eadem à loco ſacro abducta vident inuadunt, peſſundantque proprium dominium conuertunt. Beatus igitur ter & amplius Præſul ille dicendus, qui ſaluatorem Chriſtum imitando, dum Eccleſiae res agitur, matrem non agnoſcit, etiam dum miracula patranda ſunt; qualia hodie

Deus abuſus rerum & bonorū Eccleſiaſticorū punit.

Chri-

Christus edit, aquam in vinum præstantissimū cō-
uertendo, & sex hydrias eodem implendo.

Hic ceterum luculentum hoc miraculum eodem contigit die, diuersis licet tēporibus, quo & Reges Oriente profecti Bethleem venere Christum adoraturi, & Iesus à Ioanne in Iordane baptizatus est. Quod etiam omnium eius miraculorum primum fuit, vt hac ratione potentiam & gloriam demonstraret, seseque verum Dei filium ostenderet. Vnde Ioannes, [Hoc fecit initium signorum Iesu, & manifestauit gloriam suam.) Non potuit signo aliquo euidentiori gloriam declarare, suamque diuinitatē testatā facere quàm hoc ipso quod hic edidit. Neque enim minor requiritur potentia in aqua, in vinum mutanda, quàm in vino è nihilo producenda. Si enim sartori præciperes, vt tibi vestem conficeret, nullam verò materiam è qua pararet afferres: an non quamprimum diceret, se è nihilo nihil efficere posse. Deinde si allato saxo diceres, vt è dura illa materia aptam tibi vestem concinnaret; an non eo quo priùs modo responderet, se è lapide durissimo, nō secus atque è nihilo, nihil omnino formare posse? Ad eundem modum dicendum, non minorem, ad aquam in vinum conuertēdam, quam ad vinum è nihilo producendum, potentiam requiri.

Hoc die Christus & vinum aquā conuertit, & à Magis adoratus est, & à Ioāne baptizatus *Ioan.2.*

Simile.

Primitias autem miraculorum suorum Virginis matris precibus & postulatione inductus edidit: in quo, eam Satan præuertere studuit, dum in deserto efficere conatus est, vt Redemptor saxa durissima in panes potentia sua conuerteret. Mirādum deinde, & simul notādum est, Christi miracula in transubstantione cœpisse, & in eadē, sanctissimam Eucharistiam instituendo, desiuisse; hic aquā in vinū, illic vino in sanguinem illius transeunte. Vinū porro quod hic ex aqua conuerterat, optimum & præstantissimū erat, & sapidius quàm si è torculari de-

Primum Christus miraculū matris p̄cibus inductus edidit. Vinū hoc erat exquisitissimum.

& quæ sursum sunt & quæ super terram.

Denique is ipse, qui diuina sua potētia hodie vinum multiplicat, suo etiam tempore, Ioannis VI. panem eiusque fragmenta multiplicabit, quò se patrem illum familias ostendat, qui vniuersis mundi incolis velut domesticis, vinum & panem subministrat. In cuius rei signum, sapientia æterna domum & splendidum sibi epulum parasse dicitur, vinumque quibuslibet miscuisse; [Sapientia ædificauit sibi domum, posuit mensam, & miscuit vinū.] Sponsa quoque illa cælestis, quæ hortos habebat fructibus refertissimos, habebat & vineas, quas vulpes suffodere & demoliri conabantur, [Capite nobis vulpeculas quæ demoliuntur vineas.] Quibus omnibus innuitur, Christum æterni Patris sapientiam pane simul & vino omnes mundi incolas reficere & pascere. Quoad vinum enim, euidens hodie dat testimonium, dum sex hydrias capientes singulas metretas binas vel ternas aqua impletas, in vinum commutat, quę nostra metiendi ratione cētum nonaginta vini paula conficerent; tum vt extremæ sponsorum inopiæ succurreret, tum verò vt largitatem potētiamque suam testatam faceret; vti & postea præstitit, cum quinque hominum millia quinque panibus hordeaceis in deserto pauit, ita vt è reliquijs, decem sportæ complerentur.

Christus panem & vinū multiplicauit

Prou. 9.

Cant. 2.

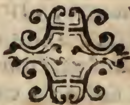
Ioan. 6.

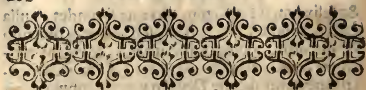
Augustinus sex hasce hydrias mysticè exponens, per easdem sex mūdi ætates designari credit, & eas omnes aqua plenas, id est, oraculis de Iesu Christo, verum quę à nemine comprehenderentur: tum verò aqua illa in vinum transijt, cum deficientibus iā figuris, veritas affulsit, & oracula quæ de Christo agebant, completa sunt & reuelata; vnde Lucas de Christo ipso loquens ait, [Aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas.] Luculentum hoc igitur miraculum est, & nuptiæ iucundissimæ, quibus &

Commēt. in Ioanē.

Luc. vlt.

& felix poteſt? niſi enim tu cœpta ſecundes, nulla effulgere poteſt proſperitas, ſed perpetua diſſenſio & diſcordia coniuges diſcruciabit, & ingens calamitas & crux aſſidua eos manet. At tu, ô clementiſſime mitiſſimeque Deus, in neceſſitatibus noſtris auxiliator & ſoſpitator, rebus in arctis ſpes & præſidium, ſanctam tuam prouidentiam erga matrimonia coniugatosque demôſtra, noli pati, vt quidquam ijs deſit, at vinum ſolaminis lętitięque honeſtæ & Chriſtianæ multiplicâ, ac delicias coniugij adauge. Præſta inquam Domine, vt in iugo illo amoris, in mutua illa copula corporumque coniunctione non niſi amor, pax, amicitia, dilectio, & ſincerus affectus reperiantur, vt benedictionibus tuis hoc in mundo locupletati & donati coniuges, tandem aliquando in cæleſti regione in qua nullus de connubijs matrimonijsque eſt ſermo, vbi neque nubentur, honorem & gloriam tibi ſempiternam dare queant, ad quam qui aquam hodie mutare in vinum dignatus eſt, & cum Patre & Spiritu Sancto viuit & regnat in ſeculorum ſecula, deducere nos dignetur. Amen.

DOMINICA TERTIA POST EPIPHAN.

Domine si vis potes me mundare. Matth. 8.

FIGVRA.

4. *Reg.* 5. ELisæus Propheta Dei, mūdauit olim in veteri lege Naamān Syrum Purpuratū quē lepra infecerat. Hodie verò omnium Prophetarum Rex ac Dominus Christus pauperem leprosum pristino nitori restituit. Vtrimque mundatio, sed cum aliquo tamē discrimine coniun-cta: Eliseus alienigenam illum virtute Dei sanauit, Christus verò mendicum hunc propria auctoritate & potentia; ille ad Iordanem, hic ad sacerdotes mittitur. Atque hic Euangelij hodierni nucleus & Princeps pars est, quam vt ad maiorem Dei gloriā, animarumque vestrarum salutem explicem, sanctissimi spiritus auxilium precibus Gloriosæ Deiparæ & illius mediante suffragio enixè contendamus, ideoque omnes in genua prouoluti salutatione Angelica eam salutemus. [Aue Maria.]

Inter cunctos virtutis hostes, bonorumque operū antagonistas nullus deterior, magisque formidandus,

dandus, haberi potest, quàm inanis gloria, & vana quædam de habita & exercita virtute præsumptio. Hanc nimiru n Basilius opum spiritualium prædatricem, thesauri animæ direptricem appellat, multisque alijs eam nominibus vocat, quæ & honorem & admirationem audientibus afferant; vt tamẽ eadem sciatis, eius huc verba adducã, [Inanis gloria spiritualium opum est latro, blãdus animarum hostis, sub mellis illius fraudis suæ venena propinat, & poculum mortiferum porrigit.

Equidem dum sanctissimi Præsulis hęc verba audio, genuinam mihi meretricis, de qua in Apocalypsi, audire discreptionem videor, quę Tyro & coccino circumdata, & auro circumquaque rutilans, aureum manu poculum, sed abominatione & immunditia plenum, gestans, omnibus tartareũ & nefandum liquorem propinet. Quid enim inanis gloria aliud quam meretrix, pretiosis induta vestibus, ex honore & laude aliena cõtentis, aurea manu vasa, id est, merita ac virtutes præferens, quæ deinde vnicuique demonstrat, at omnia sordent, & horrendis abominationibus referta sunt. Vanagloria meretrici Apocalypseos comparatur. *Apoc. 17.*

Ezechias rex quòd arcas reserasset, & thesauros Assyriorum legatis ostentasset grauiter à Propheta correptus pœnas dedit, & post eum filius, qui vnà cum suis & congesto thesauro in Babylonem captiuus abductus est. Dixit itaque Isaias, mala interminando, Ezechiæ, [Audi sermonem Domini, Ecce dies venient, & auferentur omnia quæ sunt in domo tua, & quæ condiderunt patres tui vsque in diẽ hanc, in Babylonem,] &c. Assyrij hi repræsentant proximum nostrum, cui animæ nostræ thesaurum, opera inquam pia virtutesque ostentamus, cù laudi ob eadem & magni fieri volumus quæ vera sanctorum hominum pestis & exitium est. Ezechias quod thesauros legatis ostẽderit, regno excidit. *4. Reg. 20.*

Manna, quo olim in deserto reficiebãtur Israeli- *Exod. 16.*

Mãna die sabbati non putrescebat, sed alijs diebus:

tæ, dum per diem sabbathi custodiretur, integrum permanebat & recens; sed dũ alijs diebus collectũ in sequentem diem reseruaretur, verminabat postridie & putrescebat. Ita opera bona dum reseruantur in diẽ sabbathi cælestis, vt ibidem laudem & gloriã sempiternam obtineant, integra, perseuerant, nullique corruptioni obnoxia; sed alijs diebus in vitę huius hebdomadæ laudata, quamprimum putiscunt, & peccatorum vermes progignunt.

Manus bonorum operum symbolũ.

Manus Moysis quamdiu sinu continebatur, sana & viuax apparebat, sed in apertum prolata, & sinu exerta lepram præferebat. Et quia manus sacris in literis opera designat; mysticè hic innuitur, quia nostra, quamdiu animæ sinu continentur, & intra pectoris latebras delitescunt, sana Deoque gratissima existere; sed in apertum prolata, mundoque demõstrata, quò laudem & gloriolam aliquam adipiscantur, leprosa & maculosa esse, quamuis & Moyses ipse eadem fecisset. Inanis igitur gloriæ lux opera nostra lepra sordidissima inficit.

Vanagloria basilisco collata.

Basiliscus serpens ille venenatus & iuratissimus hominum hostis, si quem visu præuerterit, veneno so afflatu necat, at si ab homine priùs visus fuerit, quamprimùm emoritur. Non secus & vana gloria, Auditores; ipsa virulentus basiliscus, eiusque conspectus noxius admodum & perniciosus: quam si priores nos videre possimus, fugit & delitescit; si verò nos illa præuerterit, & improuidos aspexerit, enecat & animæ nostræ perniciem affert.

Surius.

Arsenius Anachoreta dicere solebat, eũ qui virtutem exercebat, vt ab hominibus laudaretur, similem esse aquam quidem semper haurienti, sed in perfusum dolium infundenti. Ille enim, qui bonis operibus incumbendo, & virtutem exercendo, vanam te gloriolam aucupatur, auramque & flabrum populare captat; nugas agit, tempus perdit, re-

rebus sanctis abutitur: ideoque si ob eãdem mercedem à Christo expectat, fallitur, & audiet, quod in Euangelio habetur, [Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam.] Consultum est igitur, quidquid boni sanctiue actum est, quidquid virtutum lucratus fueris, abscondere, & thesauro clanculum poniri. *Matth. 6*

Lego in Euangelio; [Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo, abscondit &c.] Virtus bonaque opera thesaurus etiam sunt, in animę nostræ agro absconditus, at ne quis conscius eundem surripiat aut effodiat, diligenter abscondendus est. *Mat. 13.*

Amygdali, quod ante debitum tempus floreant; gelu & brumali iniuriæ obnoxiæ sunt, & fructum maturum vix ferunt: è contra mori, quòd non nisi serò gemmascun. & floreant; ventos noxios, gelu, & frigus non metuunt. Docere hic nos rerum parens natura voluit, eos qui hoc in mundo florere gestiunt, meritaque sua latè ad ostentationem diffundere, amygdalo præcipiti persimiles esse: quorum nimirum fructus, id est bona opera, nunquam ad plenam maturitatem peruenient, sed inanis gloriæ bruma & aquilo eosdem destruet ac demolietur. At qui nõ nisi seriùs & circa alterius vitæ vesperam florescunt, næ illi arbores feraces, fructibusque onustæ, moris similes, quarum fructus nec ventos, flabra, brumam, nec mundi huius iniurias perhorrescunt. Vanã gloriã captãtes amygdalo comparantur.

Eadẽ natura, sagax & prouida, inque omnibus actionibus cata, noluit mulieres prægnantes parere, quando ijs visum fuerit; at sibi hoc reseruauit, vt nimirum, dum opportunum foret, dolores præuij pariendi tempus intare innuerent, Quot enim monstrosi passim partus ederentur, quam informes in cunis fœtus vagirent, si in prægnantium potesta- Nõ est in mulieris potestate parere. quoties & qñ lubuerit.

te

te esset, dum luberet, partum effundere. Idipsum de virtutibus dicendum est, quę, si ante tempus debitum parerent, gloriamque hoc in mundo consectarentur, informes & prodigiosos sępenumero fętus ederent. Hinc omnia in alteram vitam reseruata sunt.

Ezech. 1. Animalia illa portētosa quæ Ezechiel vidit, quatuor alarum remigia habere scribūtur, duabus nimirum volabant, & duabus velabant corpus. Quo mysticum hūc sensum intelligamus, credamus velim, talis quibus volabant, opera nostra ac virtutes designari, quæ semper sursum tendant, alijs autem corpora tegentibus timorem spiritus & humilitatem, quibus virtutes eiusque nucleus est substātia, aduersus inanem gloriam, tegenda sunt.

Viatorū industria. Solent, qui longam instituere profectionem parant, duas crumenas habere; vnam, qua aurei, coronati, scutatique nummi conduntur, quam diligenter, ne à furibus auferatur, abscondunt; & aliá, qua minores nummuli, quorum in diuersorijs & hospitijs ad soluendum usus est, continentur; & hanc ostendere non uerentur. Imitemur idipsum & nos, quamdiu enim in tristi & periculoso uitæ huius itinere uersamur, duo marsupia gestemus; unum ad uirtutum nostrarum aurum recondendum, id est cor; alterum uerò ad minutos nūmulos & obolos & quidquid uilioris precij est, asseruandos, ipsum inquam os. Illud semper tegi debet ne à latronibus surripiatur; hoc uerò sine discrimine interdū aperiri poterit, operaque bona alijs interdum enarrare, & uirtutes obiter demonstrare, quò in mundi huius diuersorio, uiuere detur licet.

Hactenus & pluribus quidem, in vanam gloriā inuectus fui, quòd hodie egregium contemptus illius exemplum in Euāgelio cernam. Christus enim leprosum cum mundasset, vt opus hoc eximium la-

teret,

teret, omnemque vanæ gloriæ aditum occluderet, ne cui ipsum diceret præcepit. Rei seriem Matthæus descripsit, audiamus quomodo se habeat; [Domine si vis, potes me mundare.] Equidem miraculi huius hac hora interpretem actutus, eiusque magnitudinem declaraturus; primò de leprosi ad Christum accessu eiusq; oratione loquar, ac deinde, quomodo ab eo mundatus fuerit miraculũque diuulgatum sit aperiam. *Matt. 8.*

Christus, cum prædicatione finita monte descenderet, & magna eum hominum multitudo loqueretur, verba opere ipso confirmaturus, miraculosè leprosum sanauit; qui ei in via occurrebat, & eminus clamabat; scio [Domine,] auditis tot quæ edidisti miraculis, & fide quam de te cõcepi inductus, quod, [si vis; potes me mundare;] hinc obsecro misericordiæ tuæ oculos in me miserum conijce meãque lepram, quæ hominum me consortio excludit, dextræ tuæ potentia tolle. *Euangelij historia.*

[Ecce leprosus veniens.] Mille hic considerationes, mille conceptus occurrunt. Hinc nanque colligo, leproso ab alijs hominibus separatos vixisse: ita nempe apud Iudæos moris erat, vt nimirum qui lepra infecti essent, vrbibus exules in agris locisque desertis commorarentur: hinc est quod leprosus hic Christum in agro reperiat. Ita nanque præceperat lex, ne eorum contagio & alios inficeret, vrbesque integræ inquinarentur. Vtinam & sancta illa consuetudo hodierna die in Christianorum vrbibus quo ad lepram spiritualem, id est peccata, locũ habeat, ne eorum ad alios serpat contagium, lepra corporali longe deterius ac perniciosius. Sed eheu! vrbes hodie leprosis scatent, nemo ab ijsdem se cauet aut proripit, mephitim nemo ob sensuum stuporẽ percipit. Hoc ipsum est quod Isaias Propheta deplorat, [Facta sunt,] inquit, [morticina eorum, *Leprosi separatim olim viuebant ab alijs.* *Isai. 5.*

quasi

quasi stercus in medio platearum.] Scio ad literam cædem hic & stragem quam Babylonij Ierusalem vastantes, per vicos & compita, in omnium conspectu edidere, designari; quid obstat tamen mysticè mortuos spiritualiter hic intelligere, qui mortis & stragis exercitæ causa fuere?

In Leuitico etiam hoc Deus modo Hebræis comminatus est, [Si non volueritis recipere disciplinam, sed ambulaueritis ex aduerso mihi, ego contra vos incedam, & mittam pestilentias in medio vestri; &c. Vt à rebus temporalibus ad spirituales assurgamus, credendum est, sæpenumero Deum in scelerum pœnam, pestem & contagionem quandam lue corporum deteriorem immittere, quæ per vrbes & regna serpat, & obuios quosque inficiat; publicam nimirum morum corruptelam & sceleratam viuendi consuetudinem, & ipsam inueteratam, nulla quæ arte medicamentoque pelli queat: qualis est, peruersum peruersorum exemplum, & impiorum inualescentia & numerus; quibus nihil ad morum corruptionem & rerum publicarum ruinam haberi perniciosius potest.

Leuit. 26.

Cùm duæ illæ populi Israel trib. & alterius pars iuxta Iordanem consistere & habitare vellent, (nolebant enim flumen transeundo in terram promissionis ingredi eamque incolere) increpauit eos Moyses, verbisque asperioribus castigauit dicens, [Nunquid fratres vestri ibunt ad pugnam, & vos hic sedebitis? Cur subuertitis mentes filiorum Israel, ne transire audeant in locum quem eis daturus est Dominus? Nonne ita egerunt patres vestri, quando misi eos ad explorandam terram, &c.] Et paulo post: [Vos surrexistis pro patribus vestris, incrementa, & alumni hominum peccatorum, vt augeretis furorem Domini cōtra Israel. Quod si nolueritis eum sequi, in solitudine populum derelinquet, & vos

Num. 32.

& vos causa eritis necis omnium.] Quam vitacia hinc elici argumenta possunt, ad demonstrandum, quantum malorum exempla detrimenti afferant, quam'tamque perniciem prauorum consuetudo causari soleat? Quamobrem vitandi sunt impij, & aliorum consortio, non secus ac lepra infecti, excludendi; exemplo sit leprosus hic, qui eminus ad Dominum clamat, & confertæ hominum multitudini se ingerere non audet. [Ecce leprosus veniens, &c.] *Matt. 8.*

Quotiescunque autem in sacra Scriptura interiectio [ecce] occurrit, singulare aliquid designari innuit. At, quoniam ægrotis & male habentibus solemne est, ad medicum confugere, sanitatemque postulare; non videtur hic [ecce] tantam admirationem mereri, aut innuere, sed erro, auditores, erro; non enim sine ratione hanc hic Spiritus sanctus particulam vsurpauit: nam quoniam inter cæteros, quibus hominum natura obnoxia est, morbos, nullus melius peccatum designat quàm lepra, vtpote quæ corpus à capite ad plantam vsque inficiat; non sine miraculo contingere dicendum est, leprosum & toto quidē corpore leprosum, ad medicum properare, & maius adhuc miraculum esse, sanitatem consequi.

Interiectio *ecce* sēper admirandū quid in S. Scriptura indicat.

Verè autem peccatum lepra dici potest; nam vt illa oēs corporis sensus inficit & corrumpit, ita peccatum omnem animæ fortitudinē & vires eneruat & destruit. Intellectui in primis tenebras offundit, & mentē excæcat, ita nanq; in Sap. libro legimus; [Excæcauit illos malitia eorum.] Et si, de rebus spiritualibus loquendo, fides animæ oculus sit, certum est etiam eandem à peccato offuscari. In cuius rei signum, Ammonitarū rex Naas, crudelitate & immanitate nobilis, cùm habitatores Galaad obsidione premeret, non prius illos in gratiam se recepturum

Peccati et lepræ similitudo.

Peccatū intellectū excęcat. *Sap. 2.*

1. Reg. 11.

pturum ait, quàm dextrum singulis oculum eruisset. Cuius rei hęc est ratio. Erant Galaaditæ viri ad bellandum strennui & corporis mole celebres, qui in prælijs & ense ictus infligerent, & inflictos clypeo propulsarent; & quoniam hac ratione pugnantibus oculus imprimis necessarius est, ideò, quò eos cæcos ille & bello ineptos redderet, dextrum illis oculum eruere moliebatur. Animæ oculi sunt fides & bona opera, & ad victoriam in certamine, quod cum dæmone quotidie inimus, obtinendam apprimè necessarij; at dexter, id est fides, in primis: opera enim fide destituta nihil sunt; hinc peccatū omni ratione eam ipsam nobis eripere conatur. Ipse quin etiam Gentium Doctor Paulus amicè nos monet, vt in omnibus quę cum dęmone suscipimus certaminibus, fidei scutum assumamus, [Sumentes scutum fidei.

Fines dexter animę oculus est.

Ephes.6.

Peccatū surdos nos reddit.

Peccatum adhęc animam surdam efficit; ita nāque aures obtundit, nullum vt monitorem ferat, vt qui eam ad meliorem frugem conuertere studeat, oleum & operam perdat, mortuoque facere verba videatur. Passiones enim internę tantum strepitū intrinsecus excitant, verbo Dei nullus vt accessus esse queat. Infantes cum idolo Moloch immolarentur, tympanis & sambucis sacrificuli perstrepebant, ne victimarum clamores & eiulatus parentes ad commiserationem animique teneritudinem inuitarent.

3.Reg.11.

Prou. 26.

Manus quoque animæ debilitat & eneruat, opera inquam & actiones, quarum symbola sunt manus: peccatum siquidem easdem pigritat & graues efficit. Huc respicit Salomon dum pigrum describit, [Abscondit piger manus sub ascella sua, & laborat si ad os suum eas conuerterit,] cum tamen eas ad benè operandum extendere deberet. Per pigrū hunc, an non peccatorem intelligit, semper brachia

com-

complicata,& manus sub axilla habent m,dum virtuti incumbere, bonaque opera exercere negligit. Adeò vt lepra ad viuum peccatum repræsentet, quòd & ex Euangelio hodierno confirmari potest, in quo legitur, [Ecce leprosus veniens, *Matth.8*

Non solum autem lepra peccati imago est,& leprosi peccantium; propter effecta quę iam enumeraui,verùm etiam propter legem circa leprosos eorumque curationem constitutam. In Leuitico namque iubentur leprosi vestem circa latera dissutam gerere. non solum quò eandem facilè nulloque negotio indueret & exueret;sed etiam, vt morbo perspecto nullum alijs detrimentum afferret: Capite quoque nudato & aperto incedebat,leprosum se se esse denuncians,altaque inclamans voce, Declinate & à me recedite, quia lepra infeæus sum: Grauiter porrò puniebantur, si qui leprosi ab alijs distinctā vestem non gestarent,vocemque sani & benè valētis imitarentur. Ad eundem modum nulli maius reip.ciuibusque afferre detrimentum solent, quàm qui exterius quidem moribus sanctitatem præferunt, at luporum sub agnina pelle truculentiam fouent,& in Angelum lucis, dæmone deteriores cum sint,se transfigurant. Hinc hypocritæ publicè quidem vitam honesto dignam viro instituere solent, vt clam iniquitatem operentur, & flagitijs se diabolicis contaminent. Tales fuere tempore Christi Scribæ & Pharisæi,& nostro noui Euangelij deprauatores, qui exteriori pietatis velo ambitionem & auaritiam suam,quam corde fouent,tegere conantur. Atque vt Iudęi, Christum comprehensum, tristissima Passionis nocte,hinc quidem flexo genu adorabant,datoque in manus sceptro Regem salutabant, dicendo, [Aue Rex Iudęorum,illinc verò fœtidissima sputa in sacratissimum illius vultum egerebant, conuitia in eum exonerabant, & in faciem

Lepra peccato assimilata.

Leuit.15.

Hypocritorum actus.

Mat. 27.

ciem colaphos impingebant:ita quoque hypocritę agere consueuere, hinc quidem magno humilitatis indicio Deum colentes & adorantes, illinc vero ipsum peccando offendentes, arridentes, & faciem illius conspuentes.

Leprosus os tectū habebat.

Secundò videbatur os semper tectum habere, ne forsitan grauior anhelitus accedentes inficeret, lepramque in alios diffunderet. Quàm scitè lex hęc in publicè peccantes aptetur, dici vix potest: illi nanque graui sub anhelitu, verbisque contaminatis omnes vicinos & proximos inficiunt, quos descripsit Psalmista dum cecinit, [sepulchrum patens est guttur eorū:] quicumque enim loquentes audierit peccatores, fętentesque eorū fauces & blasphemias senserit, dicet os illorum à bustuario, sepulchroque cadaueribus pleno, totumque odorem spirante, nihil differre.

Psal. 5.

Marc. 1

Cùm Christus dęmonia hominum corporibus eiecisset, & illa virtutem eius quamuis inuita & adulando circumquaque prædicando diffunderent, increpans silētiū ijs indicebat. [nec sinebat ea loqui.] Quid enim adferre commodi emolumentique diaboli verba, præconiaque diuina ore eius decantata queant? quamobrē benè Psalmographus ait, [Muta fiant labia dolosa.] Huiusmodi aūt sunt labia peccatorum, qui animam flagitijs varijs contaminatā habentes, virtutem tamen ore præferunt, fallendo ita proximum, & fucata pietatis specie eius animis illabendo. Meritò igitur peccatorem iustitias Dei annunciantem, quamuis seipsum hoc modo coargueret ac damnaret, corripuit per Prophetam Dominus, [Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?] Eius nanque verba, quamuis iustitiam redoleant ac spirent, Deo tamen magnopere displicent. Quamobrem os ei obturandum ac silentij frenum injiciendum.

Psal. 30.

Psal. 49.

Ter-

Tertio, extra castra, procul ab vrbibus, & ab omni hominum consortio separatus viuere debebat, ne ad vicinos contagio & maculosus ille morbus serperet, [Omni tempore quo leprosus est & immundus, solus habitabit extra castra.] Docere lex voluit, sanctiorem nullam reperiri legem posse, decretumque salutarius, quàm castris Ecclesiæ & ciuitatum muris arcere eos, quos spiritualis lepra infecit, ne & alios lepra & lue albicante inficiant.

Viuebat extra castra. *Leuit.* 13.

Ozias rex Israel lepra, occulto Dei decreto, in fronte percussus, templo quidem à sacerdotibus eiectus fuit, non tamen vrbe: hinc, vt benè notauit Origenes, Hieronymus, & Chrysostomus, quinquaginta duorum annorum spatio, quibus regnum ipse occupauit, nullum in omnibus regni finibus reperire Prophetam fuit. Quantum verò vnius publicè peccantis vita flagitiaque detrimenti afferre queant, dici non potest. An non peccatum Hachan, qui Dei ducisque iniussu clam ex spolijs Ierichuntinis aurũ surripuerat, in causa fuit, vt populus Israel prælio superatus, in obsidio Hai, hostibus dare terga coactus fuerit? An non ob Achab regis flagitia impietatemque, Iudæa cum triennio & amplius nulla cælo pluuia descenderet, extremam rerum penuriam passa est? quid? ob blasphemias Sennacherib, Angelus vindice manu, nocte vna, centum octoginta quinque hominum millia, in castris Assyriorum interemit. Denique ob vnum Dauidis delictum septuaginta millia virorum, sine paruulis & vxoribus peste contagioque interiere. Huiusmodi ergo leprosos procul à vobis pellite auditores, hos à consortio vestro excludite, vti hic vrbe exclusus fuit, qui viso eminus Seruatore altè inclamauit, [Domine si vis, potes me mundare.]

2. Paral. 26. *Hom.* 6. *i Isai. Epist. ad Damasũ. In Cõm. in Isaiã. Ios.* 7. 3. *Reg.* 17. 4. *Reg.* 19. 2. *Reg.* 24 *Matth.* 8

Dicere forsan voluit, scio & firmissima fide inductus firmè teneo, te esse illum ipsum, qui Ezechiæ

4. *Reg* 20. *Isai.* 38.

 die-

diebus quindecim annos addidisti, dū lecto affixus & facie ad parietem conuersa, tibi supplex factus
4. Reg. 4. est: illum ipsum, qui Elisæo, Sunamitidis filium ad
4. Reg. 5. vitam reuocandi potētiā elargitus es: qui Naaman Syriæ regis purpuratum à lepra mundasti, virtute tua in Iordanis fluenta deriuata; eandem, si modò volueris exercere mecum virtutem potes. Ambrosius, Hieronymus, & Chrysostomus, dum hanc leprosi orationem, verbis quidem breuem, sed affectu magnam, considerant, fidem eius miris laudibus efferunt & deprædicant, qui nimirum omnipotentiā Christi agnouerit & confessus fuerit. Equidem eadem ipsum paucis orasse censeo, quę olim Mardo-
Est. 3. chęus coram Domino prostratus, [Domine mi rex, omnipotens, in ditione tua cuncta sunt posita, & nō est qui tuę possit resistere voluntati; si decreueris saluare nos, continuè liberabimur, subest enim tibi cum volueris posse.] Leprosus noster vix aliter, terminis quàm proximè inhęrendo, [Domine si vis,
Math. 8. potes me mundare.]

Modestia in leprosi oratione elucet.

Singularem in hac leprosi supplicatione modestiam notare est: hinc nanque lepram & inualetudinem suam, illinc potentiam, & misericordiā Dei deprompsit; & tametsi ingenti sanitatis consequendę desiderio teneretur, non dicit tamē, Domine sana me, sed, si sanitatem mihi restituere velis, potes. Efficax autem hęc precandi ratio esse consueuit, quando supplicans totum se in Dei voluntatem resi-
Ioan. 11. gnat. Atque hoc orandi modo vsę sunt, nobiles illę Lazari sorores, cum solum aiunt, [Ecce, quē amas, infirmatur;] non autem, Veni, propera Domine, afflictis nobis succurrere: sed necessitate fratris moribundi ob oculos breuiter posita, reliquum potestati eius commisere.

2. Par. 32. Assyriorum ductor Sennacherib, copiosa Hiero-
4. Reg. 19. solymam manu obsidens, superbię & insolentię ple-

nam,

nam,& in regem Deumque iniuriam Epistolam in orbem misit, qua lecta Ezechias rex templum Domini mox adijt, & paucis verbis eius maiestatē deprecatus est dicens, [Aperi Domine oculos tuos, & vide, & audi omnia verba Sennacherib, qui misit vt exprobraret nobis Deum viuentem,&c.] Diuina profectò & modesta oratio, quę nos edoceat, Deo solum necessitatem aperiendam, ac ipsum deinde ab eo auxilium expectandum.

Mardochæus cùm populi liberationis quàm propriæ salutis & vitæ esset studiosior, sciretque Aman se inuidia cum omnibus Iudæis in regno Assueri latissimè imperantis constitutis, post menses aliquot neci tradendum, genibus in terram prostratis, supplici voce, oculisque lacrymis madentibus, *Esth.* 13 breuissime Dominum obsecrauit dicens, [Domine in ditione tua cuncta sunt posita.] Pauca auditis verba, sed tamen efficaciæ plenissima, & in sancti Spiritus officina procusa: quæ docent, orationes breuiores & astrictiores, prægnantiores esse & validiores longis & late diffusis. Sola nanque necessitas nostra Deo aperienda, idque quam fieri potest succinctissimè.

Cùm turbulentus & nouarum rerum studiosus Absolon, ambitione trāsuersum actus aduersus patrem insurgeret, & maximam regni partē ad arma coegisset; Dauid regni amittendi periculum veritus, corde & vultu in cælum conuerso, solum ait, 2. *Reg.* 15. [Faciat Deus ꝙ bonum est coram se.] Samuel cum Heli sacerdoti multa sibi cælitus reuelata, quæ futuram eius calamitatem tangerent enarrasset, ait senex, [Dn̄s est, quod bonū est in oculis suis faciat.] 1. *Reg.* 3. Discamus hinc semper nos diuinæ voluntati subijcere, & maximè dum oramus; & hanc suos ipse Redemptor olim precandi formam edocuit; cùm diceret, [Fiat voluntas tua sicut in cęlo & in terra.] *Matth.* 6

Hoc etiam in ludo edoctus erat leprosus noster, qua summa animi modestia diceret, [Domine si vis potes me mundare.]

Matt. 8.

Orationes breuissimæ optimę.

Breuis & succincta oratio, sed pōdere singularis: eæ autem orationes epistolæque petitoriæ optimæ & prudentissimæ censentur, quæ paucis quidē verbis, sed ijs grauibus postulata proponunt: & quemadmodum optimè ille soluere perhibetur, qui auro solutionem, & non ære peregit: adeò vt, quamuis pauciores det nummos, maius tamen & eminentius det pretium; aurum quippe licet strepitum & tinnitum nō excitet, pretio tamen & pondere præualet, ad eum modum optimas esse putant orationes, quæ pondere, & non numero, valent.

Plut. in apophth.

Agesilaus rex cùm declamantem olim disertum oratorem audiret, qui ex musca faceret elephantē, remque nihili verbis amplificando in longum protraheret, indignabundus concione se subduxit dicens, egregium cerdonem qui tantillo pedi tam amplum adaptat calceum! Et meritò quidem, nihil enim turpius aut indecentius, quàm rem friuolam & nullius momenti amplificando deducere. Hinc laudari solent literæ Laconicæ, quæ breuitate sua magnum sensum includerent, quarum aliquas posteritati conseruauit scriptorum diligentia: inter quas sunt illæ Lysandri ducis, quibus Ephoros victoriæ de Atheniensibus partæ certiores reddidit, in qua & Athenas inuadi contigit & diripi. Literarum series hæc; [Captæ sunt Athenæ.] cui Lacædæmone respondendo rescripsere, [Sat est capi.] Gratus igitur omnium auribus Laconismus, & rhetoricæ amplificationes verbosæque deductiones insipidæ.

Lysandri ducis epistola.

Et alia Lacædæmoniorū ad regem Philippū.

Breuitate item commendantur illæ Lacedæmoniorum, quibus Philippo de multis sciscitanti respondere, his verbis conscriptæ, [Ad id quod scri-

pfisti, non.] Fidem etiam Philippo ab eisdem per epistolam petenti, vtrò ad illos vt veniret modo, vel leni, hostili, an amico, Laconica breuitate rescripsere, [neutro modo.] Oīa hæc Alexander ab Alexandro; nos verò huc adduximus, ad demonstrandum sermones breuissimos, & pſertim preces orationesque, esse optimos. Ita nimirū docuit Christus dum Iudęos de multiloquio & verbositate corripuit. [Orantes nolite multum loqui sicut ethnici putant enim, q̄ in multiloquio suo exaudiantur.] Hoc imitatus leprosus tribus orationem postulationemque suā verbis absoluit, [Dn̄e si vis, potes me mundare. *Libr. 2. cap. 19.* *Matt. 6.* *Matt. 8.*

Nec hic in vna corporis parte, sed à capite ad plantā vsq; leprosus erat; [plenus lepra,] ait Lucas: qui ad Redemptorē magna animi demissione, vultusq; reuerentia, quin & [genu flexo,] vt Marcus quidē ait, & [procidēs in faciē,] addit Lucas, accedēs, [adorauit eū.] teste Matthęo. Notate hic qua corporis compositione, quantaque vultus reuerentia ad Deum per orationem accedendum sit; ad quæ referri poterit genuflexio, in terram prostratio, & vera animi demissio, humilisq; sui accusatio. Hoc autē modo Paulus se orasse ad Ephesios testatur, [flecto genua mea ad patrem Dn̄i nostri Iesu Christi.] Ipse ēt Saluator noster Iesus, cùm Patrē in olīueto supplex pro nostra omnium salute deprecaretur, prostratus & genibus in terram positis supplicauit Quod diligenter obseruans quidam è Patribus ait, [Prostratus in terra orat medicus, & non inclinat ægrotus.] Hæc aūt corporis animique demissio diuinæ maiestatis oculis gratissima est. Nā veluti aīalium fortissimus leo neminem in terram prostratū lædit, sed superbo incedens passu prostratam prædam transgreditur, ita Deus ijs adesse & parcere, eorumque preces exaudire solet, qui in animo cōtrito & humili vultu corā eius se maiestate prosternunt; *Luc. 5.* *Mar. 1.* *Luc. 5.* *Matt. 8.* *Ephes. 3.* *Cæsarius Arelatēs. hom. 29.* Leo prostratis nō nocet.

resistere autem prę fastu insolescentibus & magnū quid de se præsumentibus. In cuius rei testimoniū videte, vt erga leprosum hunc, eius pedibus prouo- *Matt. 8.* lutum & magna humilitate clamantem, [Domine si vis, potes me mundare,] se gerat.

Domine, inquit, sanare me si volueris, potes; q̄dquid enim vis, & te posse certissimum est; nullus autem in hoc mundo rex est, cuius potentia & voluntas æquis procedant passibus, vt illa huic per omnia respondeat. Reges multa quidem volunt, ad quæ tamen potentia eorum non extendatur, quæque ad exitum deducere nequeant, multoque se longius voluntas quam potentia extendit: Monarchatum siquidem singuli ambiunt, & ceteros regno excludere cuperent, sed ob limitatam potētiam nequeunt: immortalitatem exoptarent, sed eodem pertingere non valent: quidquid hactenus in orbe gestum est, aut modò etiam geritur scire desiderarent, sed fieri nequit. Solus autem Deus est, qui quod vult, reipsa potest; quique nihil vult, quin possit. Ita quippe philosophatur præclarus ille Physicus Iob, [Ipse solus est,] inquit, [& nemo auertere potest cogitationes eius. & anima eius quodcumque voluit, hoc fecit.] Et sapientissimus mortalium Salomon; [subest tibi, cum volueris, posse.

Deus q̄d vult, potest.

Iob. 23.

Sap. 12.

Rex Syriæ Benadad cum vnum ex optimatibus suis, Naaman nomine; lepra coopertum, cum literis quibus eum commēdabat, ad Regem Israel mitteret, rogans vt salutem eius, quam posset citissimè, procuraret; Rex Israel lectis literis, vestes subiratus & stomachatus lacerauit; dicens, [Nunquid Deus ego sum?] idest: Ecquænam hæc audacia, quænam præsumptio, ecquæ blasphemia? Egone homo, non secus, ac Deus, possim quidquid velim? ad solum Deum hoc scilicet spectat, & illi quarto modo proprium est.

4. Reg. 5.

Cùm

Cum quidam Sisanni Persarum regi adulantes, dicerent, mirari se cur omnia quæ tantus Monarcha animo concepisset & vellet, nō quamprimum implerentur; magna prudentia & modestia, quāuis barbarus alioquin esset, ait: [Ego Dominus verborum tantùm, & non rerum.] perinde ac si dixisset, multa quidem volo animoque voluo, at solius Dei est eadem in opus cogere & exequi. Adeò vt quamuis Poeta dicat, Apophtegma regis Pers.

Quis nescit, longas regibus esse manus?

ipsæ tamen linguæ longitudine non sint pares; multa siquidem dicunt, quæ reipsa exequi non valerēt. Hoc autem in solo Deo reperitur, non verò in hominibus: quod hoc emblemate de veteribus designatum est.

Bicipitem efformabat Deum, sed manibus & pedibus trūcum, cuius picturæ hic erat sensus: Biceps erat, quòd Deus omnia norit, visibilia simul & inuisibilia, præterita & futura. Pedibus verò carebat, quod nulli mutationi sit obnoxius, & in eodē semper esse perseueret. Vnde de se apud Prophetā ait, [Ego Deus, & non mutor.] Manibus denique truncus erat, quòd mea quidem opinione, vniuersa vltro à nemine impulsus, at propria inductus voluntate, cōdidisset, nullisque eo in opere manibus, nec instrumentis opus habuisset. Ideò etiam leprosus noster voluntatem illius in primis ferit, & ait, [Domine si vis, potes me mundare.] *Vibrian. lib. 35.* *Malac. 3* *Matth. 8*

Ceterū pauculis hisce verbis omnia in perfecta oratione requisita complexus est, fidem inquam, & obedientiam illam: quidem, dum potentiam agnoscit; hæc nanque de essentia orationis est, vt Iacobus Apostolus testatur, [Postules in fide nihil hæsitans,] id est, de potentia & voluntate Dei datoris nihil omnino dubitet. Talem se habere fidem confessus est Dauid, cum in Psalmis canit, [si exurgat Oratio leprosi huius verè orādi formula est. *Iacob. 1.* *Psal. 26.*

aduersum me prælium, in hoc ego sperabo.] Hanc vero, cũ diuinæ se voluntati penitus submittit dicendo, [Si vis.] Huius humilitatis vim scriptura celebrat, dũ ait, [Oratio humiliãtis se penetrat cęlos;] tũc aũt orans se humiliare perhibetur, quando quæ petit, à misericordi Dei manu datum sibi sperat.

Eccl. 35.

Hanc in orando humilitatem adhibuit Psalmographus, toto corpore leprosus (qui nimirum de se ait, [Non est sanitas in carne mea) dum de admisso peccato veniam postulans orauit, [Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam.] Non ait, Miserere Dauid Deus, vti, dum in statu gratiæ esset, assueuerat, [Memento Domine Dauid:] at ita sui se pudet, proprium vt nomen præ confusione & rubore subticescat: nec dicat, vt aliquoties dixerat, [Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo.] Imò ne dicere quidem audeat, Miserere mei Deus, eò quod miser & mortalis sim, varijs ærumnis subditus; sed, [secundum magnam misericordiam tuam.] atque ita etiam orauit leprosus noster, Domine si vis, id est, si infinitæ misericordiæ tuæ ita visum fuerit, [mundare me potes.]

Psal. 50.

Psal. 131.

Psal. 62.

Matt. 8.

Alexander Macedo cũ inopi magnam vim auri elargiretur ait, ne existimes ob merita in me tua hoc me tibi munus conferre; sed scias, Alexandro dignum quid dare me voluisse. Idipsum proposito adaptans, dico Deum suam interdum peccatoribus misericordiam demonstrare, non quod eorum id exigant merita, sed quod ipse infinitæ benignitatis & clementiæ sit, & sua bonitate dignum opus credat, peccatores ad gratiam admittere. Hinc leprosus ille orando ait, [Domine si vis.]

Ibidem.

Voluntatem ecce præuenit, eamque prius quam potẽtiam & factum requirit; multa nanque potest Deus, quæ reuera nolit. Millenos, & iteru millenos vno in momẽto creare de nouo mundos potest, sed

non

non vult: omnia quoque rursus vno momento destruere & in nihilum redigere, sed huius faciendi voluntas deest, reserare inferni voraginem potest, quæ peccatores viuos deglutiat, sed nihil minus vult; omnia denique morborum genera in ictu oculi persanare, ægrotosque pristinæ valetudini restituere, at semper dicendum, ipsum nolle. Quod leprosus hic perspectum habens, vnicam voluntatem inflectere satagit dicens, [Domine si vis:] in quo verè eum Deum esse agnoscit. Neque enim ait, Domine si Patrem tuum rogaueris, confestim mundabor: sed purè & simpliciter, [si vis,] eiusdem illum cum Patre potentiæ esse confitendo, vt benè notauit cum Chrysostomo, Theophylactus & Euthymius. *Ibidem. hom. 26. hom. 21. oper. imperf.*

Addo autem cum eodem Chrysostomo, de voluntate illum diuina ne quidquam dubitasse, quæ quidquid bonum, congruum & ratione consentaneum, semper vult; sed, num sanitatem ei reddere vellet: nam nō fuisset forsitan saluti eius expediens, sanitatem consequi. Verba autem illius adducam, [Non de voluntate Christi ad omnia bona parata dubitat, sed de iudicio voluntatis. Christus enim cū sit bonus, nociua non vult præstare, etsi rogetur.] Sed iam nimis hac in parte prolixi fuimus, aliam iam auspicemur, & ipsam lepræ depulsionem examinemus. *Matt. 8.*

Leprosus igitur cum Dominum hunc in modum orasset, mox ab eodem vicissim audiuit, [Volo, mundare.] Quid ais Domine? vide quid dixeris, verba tua examina. An ignoras hocce dicendo vitam tuam & sanguinem in discrimen adducere, quem in lepræ mundatione effundi opus erat? Lex quippe leprosum hyssopo sanguine tincta lustrari & aspergi iubebat, [Et in purificatione eius sumet duos passeres, lignumque cedrinum, & vermiculum, & *Leuit. 14.*

hys-

hyssopum:] quæ ceremonia denotabat, per crucem tuo tinctam sanguine, animarum nostrarum lepras tollendas, atque ideò huc alludens regius
Psal. 50. Propheta dicebat, [Asperges me Domine,] aliquando [hyssopo] crucis, sanguine tuo cruentatæ, & ab omnibus animæ sordibus [mundabor.]

Accedit ad hæc Domine, quod, vt leprosos sanes, leprosus ipse prius sis oporteat. Prævidit hoc
Christus leprosus habitus. Isaias & dixit, (Et vidimus eũ quasi leprosum:) Huius rei figura fuit mirabilis illa Moysis manus, quæ
Isai. 53. intra sinum illius delitescẽs, sanitatem præferebat,
Exo. 4. extensa verò & in apertum prolata, lepra scatebat. Qua declaratur, te, qui Dei patris es dextra, quamdiu in æternitatis illo sinu manebas, sanum, vegetum, integrum & pulchrum permansisse; sed in publicum prodeuntem, teque ipsum ad mundandos
Matt. 8. leprosos extendentem, instar leprosi habitum iri. Sed, non hoc agimus, inquit, & mea nihil interest,
Exod. 25. [volo, mundare.]

Propitiatorium illud toties in sacris literis decantatum, alas Cherubin extensas habebat, prout Dominus Moysi mandauerat, [Vtrumque latius propitiatorij tegant expandentes alas.] Hic mysticè desiderium declaratur, quo Dei filius ad nos volare dignatus est, & facere nobiscũ misericordiam suam, quamuis cum summo id vitæ periculo côiunctum foret. Notate æstuantem affectum & vehemens illius adiuuandorum hominum desiderium, ait, [Volo, mundare.]

Designatur his verbis Christi diuinitas. Ex hoc autem loco Patres Christi Domini diuinitatem astruere & testari conati sunt; quod nimirum sanitatem morbidis collaturus, propriæ innixus potentiæ, ab alterius nutu & robore non dependeret. Dũ .n. vellet iuberet, morbos & infirmitates curabat: quod ipsum puræ & veræ diuinitatis indiciũ & genuinus character est. Testatur hoc ipsum in ex-

in expositione fidei Iustinus, Tertullianus lib. 4. cōtra Marcionem, Athanasius libro de communi tribus essentia, Patri, Filio, & Spiritui sancto, Ambrosius lib. 5. in Luc. Chrysostomus homilia 26. Alij profundius adhuc verba hæc penetrantes & accuratiùs, singula examinantes docent, non diuinitatis veritatem modò, sed & humanitatis hinc colligi posse, vt Tertullianus, Cyrillus, Ambrosius, cuius mihi verba vt hic referam selegi, quod ad rem de qua agimus optime facere videantur, [Volo ergo dicit propter Photinum; imperat propter Arrium; tangit propter Manichæum:] quorum Arrius eum negabat Deum, & nō nisi hominem esse asserebat, at Manes verò eum corpore carere credebat.

[Volo, mundare.] ò liberalitatem singularem! reipsa scilicet compleuit quod cōmuni prouerbio dici consueuit, [qui citò dat, bis dat:] quò faciet etiam quod in Annalibus Francorum proditum est. Ludouicus XI. Gallorum rex, cum quidā magistratum aliquem regium in pago suo vacantem ab illo postulasset, nihil moratus, quamprimum denegauit, oēm eius obtinendi spē vnō ictu præcidēs. Egit humiles mox regi alter gratias & abijt: Quem abeuntem rex, sagacem & astutum eum esse ratus, reuocari iussit, credebat nanque quid respondisset eum non intellexisse. Anne quid responderim, intellexisti bone vir? ait rex. Maximè, inquit. Vt dixi igitur, subinfert rex; Operam & oleū, inquit alter, me perdere, & firmiter tecum animo statuisse, alteri munus hocce conferre, Rex viri candorem demiratus ait, cur igitur tantas mihi grates egisti, quod, aiebat ambiens, tam citò petitionem penitus denegaris. Vocant me namque domum alia grauiora negotia, quæ relinquere me non sine detrimento oportuisset, si aulam frequentare, postulationemque meam, inani luctatus spe, prosequi necesse fuisset.

Matt. 8.

Historia è Francorū annalibus deprompta.

fuisset. Adeò vt non exiguo me à maiestate tua beneficio affectum censeam; dum in petitione mea repulsam passus sum, firmiterque mihi persuadeo, me, quidquid vana expectatione inescatus perdere potuissem, in repentina hac & non dissimulata repulsa lucratum esse. Candidati huius iudicio perspecto rex, animi sententia mutata, quamprimum ait; [Habebis quod postulas, quò bis mihi gratias agas.] Hominemque dignitate hac auctum ad aulæ & parlamenti ministros ablegauit; præcipiens illis, vt quod ille fieri voluisset, quāprimum exequerentur, ne, si fortè diutiùs in aula morari contingeret, negotia illius & res domesticæ detrimentū aliquod paterentur. Hinc igitur manifestum redditur, gratiam & munus citò collatum gratissimum esse; quod verò in longius tempus protrahitur, non esse vsque adeò, quamuis tandem conferatur, gratum.

In tristib. Laudauit hanc in Augusto Cæsare virtutē Ouidius, quòd nimirum in supplicijs in improbos irrogandis lentus, in beneficijs conferendis præceps audiret.

Tardus es ad pœnas, princeps; ad præmia velox.

Quod ille in exilium relegatus, ideoque reditum in patriam Cæsari adulando exoptans ait, verè ipse sine vllo adulationis fuco, de Saluatore meo vsurpē, ille siquidem princeps, rex, & Deus est, qui à supplicijs intētandis abhorreat, sed in meritis digna mercede compensandis, beneficijsque amplissimis conferendis nimius sit & effusus; quod vt reipsa videaris, intuemini miserū hunc leprosum, qui quam primum vt mundari petijt, mundari meruit; ait nanque vnico eius verbo inductus Christus, [Volo, *Matt. 8.* mundare:] & à verbis ad opus descendens manum

quò

quò illum mundet, extendit. [Et extendens Iesus manum.]

Mirum profectò est & accurata consideratione dignum, Christum Dei filium, benedictam quò leprosum tangeret manum, hic extendere; quippe quem lex ob hunc contactum inter immundos recenseret. Varias apud varios reperire est rationes. Primam apud Cyrillum Alexandrinum, qui ait, Christum ęgros quosdam carnis suę attactu sanitati restituere voluisse; quò nimirum ostenderet, carnem ipsam & corpus, ob indiuiduam illam cum Deitate vnionem, salutari quadam virtute, vitamque & sanitatem conferente, donata fuisse. Alterã refert in Lucam commentatus Ambrosius, dũ tradit, Christum hac ratione humanitatis suæ, quam vt verus homo assumpserat, veritatem testatũ esse. Tertiam nonnulli hanc ponunt, ostendere videlicet Christum voluisse, sed ad legis Mosaicæ obseruationem nulla ratione teneri, neue ei subiectũ esse, sed, vt legislatorem, lege omni superiorem existere. Hæc opinio Chrysostomi est, & Auctoris operis imperfecti, item Ambrosij loco supra citato, Euthymij ac Theophylacti. Quarta, vt demonstraret, à se & non ab alio leprosum hunc mundatum, cum ab illo & non ab alio tactus fuerit: hanc D. Tho. ex Chrysostomo citat.

Cur Christus leprosum manu tetigerit prima ratio.

Secunda *Ambros. lib. 5. in Lucam.*

Tertia.

Hom. 26. in Matt. & homil. 7. ex varijs locis Matth. homil 21.

Quarta.

Quinta.

Quinta verò & postrema, vt doceret, legem quæ leprosos tangi prohiberet, ne tangens forsitan lepram contraheret, in se nullum habere locũ: quippe qui nullam contrahere contagionem posset deinde quò euidens fieret, leprosum hunc ab illo tactum nó vt inficeret, sed sanaretur. Hęc Tertullianus lib. 4. aduersus Marcionem. Atque hoc etiã modo lex illa Euangelica capienda est, quæ cum hereticis agere & conuersari nos vetet, vt Paulum legenti manifestum redditur. non enim vetitum est cum hære-

2. *Tim.* 3.

hæreticis agere quò tandem ad Catholicæ gremiũ Ecclesiæ redeant, sed ne eorum commercio familiaritateque deprauemur: serpit enim hæresis instar cancri. Quicunque igitur Christus est, id est, quicunque non peruerti, sed alios poterit conuertere (quales doctores Ecclesiæ sunt, qui Christi personã in terris repræsentant) leprosos tangat, cum hæreticis agat; ceteri verò eosdem velut pestem ac luem declinent & fugiant. Sed ecce quid aliud: postquã Redemptor in leprosum hunc manum extẽdisset, eumque à lepra mundasset, prohibuit ne cui miraculum hoc in se patratum aperiret aut narraret

Matth.8 [Nemini dixeris.]

Cur Christus mira culi diuulgationem vetuerit.

Consideratione profectò dignum est, cur Christus tam singulare beneficiũ à diuina bonitate collatum diuulgari prohibuerit, & leprosum ingratũ quodammodo esse coegerit: cum tamen alias; dæmoniacum, è quo legionem malignorum spirituũ eiecerat, misericordiam Domini vbique locorũ diuulgare iusserit, [Narra, quanta fecerit tibi Deus.] *Luc.8.* Respondebit pro me magnus Hilarius; [Vt salus hæc,] inquit, [non offerretur, sed quæreretur.] Id est, ne Dei iussu miraculum hoc diuulgatum videretur, ne reliqui qui in Iudæa erant ægroti ad medicum sospitatoremque festinantes, fidei meritum amitterent, si, non sponte & interius excitati, sed miraculorum fama per regionem sparsa exciti, venissent. Hæc etiam Ambrosius. Hieronymus autẽ aliam viam insistens, ait ideò Dominum miraculi huius euulgationem vetuisse, quòd verbis diuulgari id opus non esset, reipsa euidens mundationis testimonium perhibente. Verbis enim & oratione opus non est, loquentibus abundè miraculis. Alij id per humilitatem factum credunt, ne gloriam aliquam, quæ non exigua è tanto miraculo oriri poterat, ambijsse videretur; huius opinionis est Ambrosius

brosius, Chrysostomus, Beda, Euthymius, & Theophylactus.

Probabilior porro ceteris mihi videtur sententia auctoris operis imperfecti, in quam manibus pedibusque cõcedo, & in quam doctissimus Maldonatus propendet. Nimirum, non vetuisse Christum miraculi diuulgationem, sed tantum, ne prius de eo alicui verbum faceret, quam coram sacerdote apparuisset: ne fortè fama miraculi ad sacerdotum aures perlata, de mũdationis veritate ipsi dubitassent, eamque imminutã inuenissent, præsertim cùm suo eum calculo nondum mundatum censuissent. Benè igitur ait, [Ostende te sacerdoti.] *Matth.8*

Hic iterum variant interpretes, inquirentes cur Christus leprosum hunc ad sacerdotes miserit. Nõ-nulli, inter quos Tertullianus, Chrysostomus, Hieronymus, censent Christum se legis obseruatorem declarare voluisse. Alij verò aiunt, ideò eum ad sacerdotes destinatum, ne, si sacerdotibus non ostendisset, iuxta legis præscriptũ, vrbe adhuc, quasi immundus, exclusus viuere cogeretur, atque ita beneficium nullius momenti aut vanum fuisset. Vetabantur enim qui à lepra mundati erant, vrbem ingredi, nisi prius sacerdos à lepra verè eos mundatos esse iudicaret. Atque hæc Theophylacti sententia est. *Cur leprosum Christus ad sacerdotes miserit lib.4 controu.* *Marc.hom.16.*

Duas alias rationes adfert Hieronymus. Prima est, Humilitatem hic suam Christum declarare voluisse, altera, quam sequitur & Beda, quæque mihi & optima & probabilis maximè videtur, est, vt sacerdotes, si in illum deinde nollent credere, cuius prius miracula sententia sua & calculo approbassent, inexcusabiles forent, quod è verbis mox sequentibus, [In testimonium illis, redditur manifestum.]; perinde ac si dicere voluisset, nihil horum cuiquam dixeris, sed sacerdoti te solummodò ostende, & mu- *Matth.8*

nus

nus quòd in lege præcepit Moses, in gratiarũ actionem offerto: vt ij ipsi, qui mihi maximè iam aduersantur, inque necẽ meam conspirant, primi miraculorum meorum præcones sint & testes, eorumque incredulitas suo ipsorum testimonio coarguatur. Ideò [ostende te sacerdoti.]

Matth.8

Christ. docet quis honor sacerdotib. habendus

Lib. 3. de sacerdotio.

Equidem, relictis egregijs his sanctorum Patrũ rationibus, Christum nos omnes hic docere voluisse credo; quis honor & reuerentia sacerdotibus sit exhibenda. Incredibile enim est, quantum in omni æuo & lege, sacerdotibus honorem impendi voluerit Deus: ex honore porro, quem in veteri lege ijsdem exhibitum voluit facilè colligi potest, quanta nouæ legis sacerdotes reuerentia & veneratione digni sunt. Si enim, vt diuinè Chrysost. ait sacerdotes veteris legis adorati sint, quòd lepram à lepra discernerent, non dico mundarent & sanarẽt; quo honore nouæ legis presbyteros afficere par est, qui non corporum modò, sed animarum etiam, lepram auferunt?

Sacerdotum potẽtia, & dignitas.

Tãta porro horum dignitas, honor, potestas, eorumque officij splendor & amplitudo tanta est, vt eos, solos, Iudices iniquorum, malorum vindices, delictorumque inquisitores & actores Deus constituerit, tantamque iurisdictionem illis tribuerit, vt claue non errante, quidquid de reis visum fuerit, licitè facere queant. Quorum auctoritatis diploma ac decretum in Matthæi commentarium relatum est, [Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis.] Atque vt suos Magistratus & prouinciarum præfecti habent gladios, cruces, patibula, rotas, eculeos, carceres, lictores & carnifices: ita & sacerdotes, veri Ecclesiæ Iudices & Præsides: carcer quippe eorum, infernus est; gladij, cruces, eculei ipsæ pœnæ & pœnitentiæ; satellites & lictores, diaboli. Vnde Paulus, auctoritate

Matt.16

sua

sua vsus, blasphemos aliquot [Satanæ tradidit.] 1. Tim. 1.

Hanc autem dignitatem idem Apostolus exaggerans, & regale sacerdotium mirificis laudibus in cœlos efferens, ait, [sic nos existimet homo, vt ministros Christi;] & alibi, [Pro Christo legatione fungimur.] Id est, scire vos velim, nos sacerdotes Christi legatos, nuncios, Ecclesiæque illius vicarios generales esse. 1. Cor. 4. 2. Cor. 5.

Et sanè ipsi sacerdotes Iudices sunt, & iudices summi, à quorum tribunalibus ad vllum superius appellare nefas: quorum potestas adeò ampla & magna est, vt ipsos etiam dæmones sub se complectatur; & iurisdictio adeò latè patens, vt ad inferos vsque pertendat. Testem habeo Apostolum, qui iudiciarium quam à Deo accepit potestatem extollés, ait, [Nescitis, quoniam Angelos iudicabimus?] id est dæmones, angelos illos iniquitatis. Nam quemadmodum rerum præfectus capitalium, & Auditor castrensis ducibus & militibus etiam validissimis actionem intentat, & capitis condemnat: ita sacerdos curiæ cælestis quodāmodo præfectus, dæmonibus dicam scribendi, damnatorumque duces & tenebrarum principes condemnandi potestatem accepit. Diaboli sub iurisdictione sacerdotum sunt. 1. Cor. 6.

Tanti porrò idem Apostolus sacerdotale ministerium facit, vt ipsas in sacerdotem intentatas iniurias blasphemiarū nomine appellet: de quo ad Corinth. scribens conqueritur, [Blasphemamur, & obsecramus.] Meritò autem hoc eas nomine vocat; nam, quoniā in solum Deum blasphemia egeritur, & sacerdos eū hoc in mundo repræsentat, ideò quę huic fit injuria, Deo fieri censetur, & blasphemiarum loco habenda est. Vnde discipulis suis benè olim ait Dominus, [Qui vos spernit, me spernit:] & ipse exemplo suo sacerdotes honorandos hodie asserens, leproso pręcipit, vt se sacerdoti ostenderet. Iniurię sacerdoti factæ, blasphemiæ sūt apud Deum. 1. Cor. 4. Luc. 10.

T Hinc

Sacerdotum vitia & defectus tegendi.

Matt. 8.

Hinc obsecro, fideles discant, discant inquam, filij Dei exemplo, omnẽ sacerdotibus cultum & reuerentiam deferre, eorum defectus, quantum commodè fieri poterit tegere, imperfectionesque omni ratione velare. Quod ipsum allegoricè ex Euangelio probabimus: Christus Apostolos reprehẽsurus, eorumque incredulitatem pusillanimitatemque taxaturus, naui conscensa in altum deuehi voluit, quo docere voluit, sacerdotem peccata, ne plebi offendiculo sint, omnimodò nobis tegenda & reticẽda esse. Eandem materiam ingressus Nicolaus Papa, in literis ad Ludouicum Imper. datis, egregiam & diuinam Constantini Magni sententiam in exẽplum adfert; qui, dum ad eum Episcoporum nonnullorum peccata & vitia deferrentur, dicere solebat, se, si peccantem sacerdotem aut monarcham cerneret, pallio eum suo, ne ab alijs cerni posset, confestim coopertur ũ. Quod in peccatis occultis & vulgo ignotis non verò publicis & cuiuis notis, locum habet: dum enim iam publica sunt & notoria, grauiter & seuerè castigari debent.

Eccli. 7.

Spiritus sanctus sacerdotes honorari vult.

Debitum igitur sacerdotibus honorem & reuerentiam deferte, Auditores, & spiritui Sancto sanctè per Salomonem monenti auscultate, [In tota anima tua time Dominum, & sacerdotes illius sanctifica; in omni virtute dilige eum qui te fecit, & ministros eius ne derelinquas. Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotes;] & cetera huc optimè facientia. Ad duo autem capita reuocari longior hæc oratio potest, vt nimirum Deus ex toto corde diligatur, sacerdotibus verò præ reliquis mortalium, honor impendatur & debita deferatur reuerentia.

Psal. 71.

Idipsum & Psaltes, sed obscurè admodũ & implicitè, habet; [Et erit firmamentum in terra in summis montium, superextolletur super Libanum

fru-

fructus eius. Ad literam de ven. Eucharistiæ Sacramento vates hic locutus est, vt è lectionis varietate, quæ hoc loco occurrit, vnum tamen & eundẽ sensum efficit, erui potest: Est enim qui legit, [Et erit in terra panis substantialis;] alius verò, [Erit sacrificium panis;] & alius, qui, [Erit in terra vna torta panis.] Porrò per celsos illos montes sacerdotes intelligit, qui verè montes Dei dici possunt, quòd nullus ijs in Ecclesia sit altior aut sublimior: adeò vt vnus nouæ legis sacerdos omnes veteris Testamenti Leuitas, sacerdotes, Patriarchas, Ioannem etiam Baptistam, ipsos quin imò Angelos, dignitate & meritis longè antecellat.

Sacerdotes montibus cõparati.

Sacerdotes subliminores Angelis & S. Ioanne Baptista.

Atque ideò maiorem etiam, quam Princeps aliquis secularis aut mundi huius rex, honorem & venerationem merentur, vt propemodum adorandi & colendi esse videantur. Censuit hoc etiam Regũ omnium sapientissimus & amplissimus Salomon, dum ait, [Sacerdoti humilia animam tuam, & Principi caput tuum.] Vnde manifestè colligitur, Sacerdotes potius quam Reges, venerandos & honorandos; vtpotè quibus anima, cùm regi caput tantum detegi velit, aperienda sit.

Maiorem honorem merentur regibus.

Eccl. 4.

Magna quidem, fateor, sacerdotum dignitas & excellentia est, sed vitæ quoque sanctitas morumq; honestas eidem per omnia respondeat necesse est. Quod veteres egregio quodam emblemate expressere, dum senem quendam dextra solem, sinistra horologium tenentem finxere. Solare iubar, ita presbyteros vitę sanctimonia honestate elucere in terra debere ostendebat, non secus ac Sol in cœlis omnia radijs illustrat, & lumen effundit copiosissimũ: quò in ijs locum habeat diuinum illud Pythagoræ symbolum, [Aduersus solem ne loquaris:] id est, noli repugnare aut aduersari, noli reprehendere eum qui inculpatè viuit, noli vitã illius carpere quæ in-

Sacerdotum sanctimonia eximia sit oportet.

Valder. feria 2. *post dõ.* 4.

Lib.4. Epist. ſtar ſolis, ut quidem Paulus Scaliger exponit, colluçet. Adeo ut ſacerdotum vitam de quibus Chri- *Math.5.* ſtus ait, [Vos eſtis lux mundi,] inſtar ſolis nihil reprehenſibile continerė oporteat: omnes enim ad eorum vitam vitæ ſuæ iter dirigant & componant neceſſe eſt. Et quemadmodum Perſarum reges ſolis imaginem vitro incluſam, cùm ad bellum proficiſcebantur, ſemper præferebant, eamque, dum prælium conferendum eſſet, in tentorijs omnium oculis exponebant, ita ſacerdotes ſoles eſſe debent *Cælius Rhodig. lib. 5. c.2.* & ductores, qui Eccleſiæ agmen tam domi quam belli dirigant & præcedant. Horologium porrò, quod horas & tempora diſtinguendo indicat, & directione ſua vniuerſam vrbem gubernat, denotat; ad proborum ſacerdotium exemplum vniuerſam remp. ſe componere, & ab ijs dependere debere. Atque hæc eſt ratio, cur leproſum hunc ſeruator ad ſacerdotes deſtinet, eique debitum pro adepta mundatione munus & in lege prę̨ſcriptum offerre præcipiat.

Peccator admiſſus ī gratiam ſi ingratus ſit, Deo exoſus eſt. Mandauit leproſis Deus olim, vt quando à lepra mundati eſſent, in grati animi ſignum, actionemque gratiarum, duos paſſeres offerrent. Quo facto memores nos beneficij eſſe debere inſinuauit, ne ingratitudinis arguamur, & ad maiora amplioraque ſuo tempore recipienda indigni reddamur: diſplicet enim Deo mirum in modum ingratitudo eius qui è peccati tenebris ad lumen gratiæ redijt, & è lepra animæ quæ maximè pertimeſcenda eſt, mundatus eſt. Deteſtabatur hos ipſos Dauid, omnemque ingratitudinem oderat, nam in benefi- *Pſal.102.* cij accepti agnitionem dicebat, [Benedic anima mea Domino, & noli obliuiſci omnes retributiones eius, qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas.

Voluit olim Dominus eos, qui templum ingrederen-

derentur, per aliam ianuam eodem egredi; ne egre- *Ezech. 46*
dientes Propitiatorio tergum obuerterent, adeò vt
qui per Australem portam intrassent, per Septem-
trionalem egrederentur. Verba decreti sunt hæc.
[Porro qui ingreditur per uiam portæ Meridianæ,
egredietur per viam portæ Aquilonis: non reuerte-
tur per viam portæ per quam ingressus est, sed è re-
gione illius egredietur.] Denotare mysticè hęc ce-
rimonia voluit, insignem ingratitudinis notam es-
se, post acceptum aliquod à diuina misericordia be-
neficium, tergũ eidem obuertere, & datoris aman-
tissimi obliuisci.

Sponsus cum dilectæ suæ pulchritudinem demi-
rans, singula illius membra describeret, & catalo-
gum quodammodo congestæ in eam venustatis te-
neret; ab oculis initium sumpsit, quos columbis si-
miles esse ait, [Oculi tui sicut columbarum.] In quo *Cant. 1. et 9.*
insignem illius gratitudinem indicare voluit: solet
namque columba, ad singula quæ deuorat grana,
oculos cœlum versus extollere. Quam fideles om-
nes imitentur oportet, vt ad singula quæ cælitus re-
cipiunt à largitore omnium Deo beneficia, cor &
oculos in altum sustollant, quò Deo immensas gra-
tias agant, seséque gratos exhibeant.

O ingratitudinem nimis! ah detestandam, &
Christianis fugiendam! quam Dauid Propheta
morte & inferno castigari exoptat: ait quippe,
[Conuertentur in infernum omnes qui obliuiscun-
tur Deum.] Id est, morte omnes amarissima extin- *Psal. 9.*
guantur, & ad inferos præcipitent. Quasi vita indi-
gnissimi, qui post gratias & beneficia plurima cæli-
tus accepta, Dei datoris obliuiscuntur, & ingra-
tos se erga munificentissimum largitorē ostendũt.
Hanc porro Bernardus suis depingēs coloribus, ac *Ingratitudo describitur.*
magnoperè detestatus, his nominibus appellauit,
[Ingratitudo est quasi ventus exsiccans, & ardens

fontem pietatis,rorem misericordiæ,fluēta gratię.]

Ingratitudinem solius Dei est castigare.

Nulla legibus humanis,vt bene notauit Seneca, ingratitudini pœna statuta erat: sed,quia ingens eius malitia est,idcirco soli Deo eius castigatio relicta est,quò iustè & rigidè in eam tandem aliquando animaduertat. Hinc rogatus olim Diogenes, vt refert Aelianus, quid omnium citissimè senesceret & emoreretur, beneficium respondit: erogatas si quidē in nos iniurias marmori & æri inscribimus; beneficia verò ab alijs accepta pulueri, eorumque memoriam quamprimum intermori patimur.

Lib.4.Variar.

Eia igitur Christiani, agnoscamus quæ nobis Deus contulit beneficia, ingratitudinem detestemur,sacrificia donaque nostra illi offeramus,sacerdoti nos sistamus, coram confessarijs appareamus, leprosos & male habentes, id est impios & sceleratos procul à nobis pellamus, eorum familiaritatem & commercium fugiamus, bonis & honestis assuescamus: nam, vt impiorum societas noxia & damnosa,ita sanctorum vtilis,& magna secum commoda trahens. Mortui cadauer casu in Elizæi sepulcrum deiectum,quamprimum vt ossa Prophetæ attigit, redanimatum subitò in pedes constitit. Doceat hæc nos allegoria, ad solum bonorum, iustorumque contactum, familiaritatem, consuetudinem, fœtida illa & putiscentia cadauera, peccatores inquam, in quibus gratia iam mortua est,reuiuiscere & recreari posse. Carbones extinti iam & mortui, prunis admoti candentibus ignem concipiunt, & ignescentes ardorem emittunt. Cum peccatoribus eodem agi modo certissimum est: sola quippe conuersatione familiaritateque iustorum, ad virtutis studium pietatemque, velut igni admoti, accenduntur, sopitaque pietas ab eorum ardore vires sumit & inualescit. Hos igitur in socios admittamus, horum à latere non recedamus,

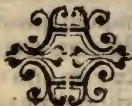
Proborū societas vtilis est.

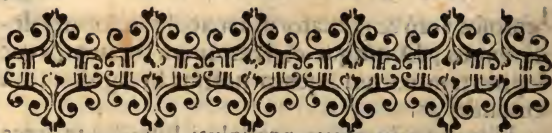
4.Reg.13

lepro-

leprosos verò & peccatorum maculis deformes declinemus, Deumque eadem opera rogitemus, vt lepras tam eorum, quam nostras benignitate sua emundet.

Hoc igitur in genua prouoluti humili à te prece contendimus, omnipotens rerum Pater. Omnes, fateor, peccatores sumus, ac proinde leprosi; peccatũ siquidem vera animæ lepra est. At si velis sanare & mundare nos potes, clementissime Deus; non minus enim tua hic voluntas, quam potentia, requiritur. Vtrumq; igitur nobis pro tua benignitate concede, concede inquam, vt quod tua in rem nostram potest potẽtia, simul etiam velit voluntas. Tu quippe ò cœlestis Aesculapi, cœlo ad morbos nostros nostros persanandos, & præsertim ad lepram emundandam, delapsus es: nos tu igitur, summe Elisæe, velut Naamanes, passionis tuæ Iordane ablue; tu nos, ò summe sacerdos, crucis tuæ hyssopo, pretioso sanguine tuo cruentata asperge, vt potenti manu tua sanitati restituti, postquam coram sacerdote, ex legis Euangelicæ præscripto, apparuerimus, vota nostra & laudum sacrificia in hoc mundo offeramus, expectantes interim, donec in altero te laudare, in quo omnis beatitudo nostra sita est, mereamur. Huc porrò nos deducere summi Patris & Filij & Spiritus sancti Maiestas dignetur. Amen.

DOMINICA QVARTA POST EPIPHAN.

Ascendens Iesus in nauiculam, secuti snnt eum discipuli eius. Matth. 8.

FIGVRA.

Ioan. 6. IOnas Propheta cum in altum; à facie Domini fugiens, naui deuectus esset, tanta subitò tempestas exorta est, vt naue fluctibus ventorumque turbinibus agitata, omnes qui eadem vehebantur certissimum vitæ periculum adierint. Vota hic singuli dijs facere, penatibus supplicare, nauem exonerare, merces in mare deijcere, & hęc, vt mortem instantem effugere, & optatum ingredi portum valeant. Et ecce, ad omnem hūc strepitum, ad procellarum ventorumque furias Ionas non expergiscitur, sed vtramque in aurem securus dormiens, in carina delitescit: quem vbi stertentem nauarchus excitasset, his eum verbis increpauit. Quid hic rerum agis amice? an non vides, extremo nos in discrimine versari? quin expergisceris, Deumque tuum etiam inuocas, vt nostri misertus nos naufragij periculo eripiat, & sospites in portum sistat?

ſtat? Cui reſpondẽs Ionas ait, Noli turbari aut percelli vir bone, vnica tempeſtatis ſedandæ mariſque pacandi ratio eſt, ſi me in profundum deturbaueris. Quod quamuis nautæ, rei horrore perterriti, facere initio detractarent, tandem tamen ſui ſaluandi ergo, eum in profundum præcipitem dederunt; quo facto pacatum mare, & omnis tempeſtas reſedit. Ad viuũ caſus hic hiſtoriam Euãgelio hodierno comprehenſam repreſentat, in qua Chriſto cum diſcipulis nauiculam ingreſſo orta tempeſtas dicitur, & tam ſæua quidem, vt omnes ſubmerſionem vererentur, & magiſtrum in nauis fundo inſtar Ionæ dormitantem, excitarent, dicentes, Heu [Domine, ſalua nos perimus.] Et quamuis excitatus Dominus tunc in mare ſe deijci non præceperit, venient tamen dies, in quibus, Ionæ exemplo, maiorique cum ærumna (quod Ionas ſoſpes adhuc in littus eiectus ſit) in paſſionis Oceanum deijcitur, in quo & expirauit, & moriens fluctus, quibus homines in hoc mundo concutiebantur, compeſcuit: quamuis & ad imitationem Ionæ, quẽ tertia die cetus in littus expuit, à morte reſurrexerit. Quid pręterea Dominus in hac tempeſtate feciſſe ſcribitur? Imperauit ventis, & eorum rabiem refrenauit, quo dicto tumida æquora per Neptunia arua reſederũt: adeò vt oẽs admirantes ſtupore perculſi dixerint, [Quis eſt hic, quia mare & venti obediunt ei? Hanc Euangelij noſtri ager ſegetem profert, quã & in aurium veſtrarũ horreum inferre contendã, ſi æterni Patris ſapientia, maternis precibus inuocata auxilium & opem ferre non dedignetur; atque ideò communi ſuffragio eam compellemus dicentes.

Matt. 8.

Ibidem.

AVE MARIA.

Ea omniũ ſemper opinio fuit, Auditores, terram & ma-

Terra & mare mirabilium Dei theatrum.

& mare & omnia quæ in ijs sunt, præ omnibus locis, velut in theatrum & arenã delecta esse, in quib. totius vniuersi monarcha & opifex mirabilia sua & prodigia, quæ creaturarũ oculis patere cupit, exercere & ostendere consueuit. Nã quamuis plurima in igne & aeris regione miracula producat; tamen qm̃ homo omnium operũ illius scopus & ratio est, vtpote de quo locutus est Psalmista, [In me sunt Deus vota tua, qui nec in flammis nec in aere, sed in mari & terra victitet; idcirco in duob. hisce elementis mirabilia sua & miracula maximè admiranda, ac potissimum in mari & aquis, Neptunioque regno, solet producere. Adeò vt quotquot hactenus potentiam miraculorumq; patrandorum virtutem in summo numine celebrare conati sunt, è mari potissimum eadem elicuerint, laudumq; argumenta deprompserint. Testis sit Dauid, qui mirabilium Dei operum catalogum tenens ait, [Magnalia in in Aegypto, terribilia in mari rubro.]

Psal. 55.

Psal. 105.

Idem iter insistẽs Propheta Iob, prodigiorumq; diuinorum quodammodo numerũ recensens, postq̃ ea quæ in cœlo & terra operatus est, numerasset: [Qui cõmouet terrã de loco suo, & colũnæ eius cõcutiuntur; qui præcipit soli & non oritur, & claudit stellas quasi sub signaculo &c.] mox subiũgit velut quid mirabilius. [Qui graditur sup fluctus maris, qui facit Arcturũ & Oriona,] quasi dixisset, Tãta illius potentia est, vt fluctib. velut pauimento inambulet, & vndas nõ secus ac terrã calcet. Quem locũ moraliter Gregorius Magnus exponens, credit per mare hoc mũdi huius afflictiones intelligi; super illius aũt fluctus Deus ambulare dr̃, eo q̃d, dũ persecutionum fluctus & tempestates exurgunt & furunt, eæ ipsę quamprimum ad stuporem mirabiliũ eius collidantur & frangãtur. Porrò per Arcturum illum septem stellis corũscantem, Ecclesiam intelligit,

Iob. 9.

git, septem, vt in Apocalypsi declaratur, candela- *Apoc.* 1.
bris, idest septem spiritus sancti donis & charisma-
tibus insignitam, quæ eam non secus ac sidera quæ-
dam & facies illustrant. Et quemadmodum Arctu-
rus, vt idem subnectit, semper voluitur, & mari
mergitur, & rursum deinde emergit; non secus etiã
Ecclesia persecutionibus infidelium semper exagi-
tatur, & per tempestates voluitur, nullum tamen
naufragium patitur, nec mari immersa extingui-
tur. Atque hoc est, in quo se Deus admirabilem
reddit & stupendum, idest in aquis & maris im-
perio.

Et est reuera quidam Altissimi & omnipotentis Dei potentiæ radius ac specimen: solius quippe Dei est, huiusmodi operari, ac talem potentiam exercere. Hinc Moyses, magnus ille mysteriorum diuinorum interpres & scriba, cum Omnipotentis virtutem & potentiam describeret, ait, velut singulare diuinitatis indicium, spiritum Domini super aquas leni volatu volitasse, & post eum Dauid, Deum efferre laudibus gestiens, eiusque potentiam describere, [In mari,] inquit, [viæ tuæ, & semitæ tuæ in aquis multis.] Perinde ac si dixisset, fluminibus inambulas Domine, mare non secus ac terram percurris, in quo potentiam & infinitam virtutem tuam declaras.

Potentia Dei in aquis se declarat.

Gen. 1.

Psal. 76.

Veteres quidem vt aliquid impossibile, omneq; hominum robur excedens exprimerent, pedes effor mabant fluctibus maris superimpositos: è contra verò sacra scriptura, vt Deum omnipotentem nihil que ei impossibile esse declarent, sub imagine imperantis terræ marique eum depingit; vtpote qui modò aquis, modò ventis, modò tempestatibus dominetur. Cuius rei egregium in Apoc. emblema legimus: vidit Ioannes Angelum iride coronatũ, cuius facies solis instar radiaret, femora vero instar co-

Rei impossibilis Hierogl.

Apoc. 10.

lum-

lumnarum ignearum solida esset cuius per vnus mare, alter terram premeret, Angelus hic Deum repræsentabat, & vtriusque pedis situs super bina illa elementa, dominium & imperium quod in terram est & mare habebat. Multum autem ænigma hoc interpretes torsit, inquirentes, cur dextro pede mare, sinistro autem terram calcaret.

Deus terræ & maris dominatur.

Fuere siquidem nonnulli qui dixere, Deum consultò & data opera pedē dextrū sup mare, velut valentius nobilius, & fortius elementum, quod ipsum natura procellosum, variū, instabile, tempestatibus obnoxium sit, & ventorum turbinibus vt plurimū exagitetur; sinistrum verò super terram, habere, quod ipsa natura immobilis sit, & nunquam loco moueatur. Alij verò allegoricū sensum secuti, existimarunt, in hoc pedis vtriusq; situ populum Iudæorum & Gentiles designari, hos quidem mari, illos vero terræ comparando, quod Iudæis ob malitiam reiectis ad Gentes se Dominus conuerterit: Et quēadmodum Iacob filios Ioseph benedicendo, dextrā iuniori, sinistrā verò maiori natu imposuit, ita Christus, in Iudæorum reprobatione, pedē dextrū super Gētes, sinistrū aūt super Iudæos posuerit. Ne verò me existimetis nugas agere, & in incertū collimare, certum est illos terræ, hos verò mari in sacris literis cōparari: Gētes. s. mari, quod errorū fluctibus exagitarentur, nullūq; sanctitatis fructum ferrēt. Iudæos aūt terræ, sed quā Dei dextra elaboraret, queq; amplissimos fidei, virtutis, zeli deniq; fruct⁹ proferret de qua locutus est Psalmographus, [Posuit flumina in desertū, & exitus aquarū in sitim, terrā fructiferā in salsuginē à malitia inhabitantiū in ea.] quem locū Aug. etiā de Iudæorū reprobatione intellexit. Ipse quin etiam Propheta Abacuc Gentiles mari confert, dicens, [Viā fecisti in mari equis tuis in luto aquarum multarum] vel, vt LXX. interpretantur

Gentiles mari, Iudei terræ cōparati.

Psal. 106.

Abac. 3.

ſuperinduxiſti in mare equos tuos, turbantes aquas multas,] quod Hieron. fidiſſimū hic interpretem agens, de gentilib. exponit. Verè .n. Chriſtus equis in mari viam fecit, i. præconib. ſuis iter cōmodum reddidit, qñ eos gentib. euāgelium annunciaturos emiſit. Hinc Dei verbū in Apoc. equo candido inuectum ſcribitur, qđ varij eiuſdē coloris equites ſequuntur. Hunc quoque ſenſum è ſuperiorib. Prophetæ verbis efficit Greg. dum ait, [Viam feciſti in mari equis tuis, eſſe, aperuiſti iter predicatorib. tuis inter doctrinas huius ſeculi, ſordida & terrena ſapientes.] Quib. in verbis notādum. Prophetam ſm ſenſum literalē, inſigne aliquod miraculum exprimere voluiſſe, dū Deū equos, non ſuper terram nec fluuios, ſed mare profundiſſimū ait emiſiſſe, quod Diuina poteſtas in mari potiſſimum ſeſe exerat.

Apoc. 19
Lib. 34. *Moral. cap.* 8.

Hinc veteres, vt Amorem ſcitè depingerēt, eiuſque qua pollet potentiam & virtutem exprimerēt, varios ei flores & frumenti aliquot ſpicas quin & piſces in manus dedere. Innuere. ſ. volebant, non terræ modo eum, è qua flores & frumentum produceret, ſed & mari dominari, quod nimiru in agnitæ potentiæ & dominij ſignum piſces ei, velut vectigal, perſolueret. Vt aūt paganorū hiſce nugis & inanijs veritatem myſteriorum noſtrorū inſigniam crediderim myſticè hinc demōſtrari poſſe, Deum, qui non niſi amor & caritas eſt, vt Ioannes quidem ait, in terram & mare imperium ſuum exercere, dicitur quippe in prophetijs, [Et non eſt alius Deus in cęlo, & in terra, in mari & in omnibus abyſſis.] at in mari præſertim potentiam ſuam declarare, virtutemque oſtendere.

Amorem vt expreſſerint veteres.
1. *Ioan.* 4.

Notauit hoc ipſum & Eccleſiaſticus, [In ſermone eius, inquit, ſiluit ventus, & cogitatione placauit abyſſum. Quod hodie vniuerſa etiam Iudæa, viſo Chriſtum mare conſcendere, vētis imperare, tem-

Eccl. 43.

peſtates

pestates compescere, demirans, ait, [Quis est hic, quia mare & venti obediunt ei?] cuius rei rationem reddens Origenes ait, [Cum enim multa magna & miranda ostendisset in terra, transijt ad mare vt & ibidem adhuc excellentiora opera demonstraret, quatenus terræ marisque Dominum se esse omnibus ostenderet.] Atque hoc Euangelio hodierno continetur, in quo legitur, [Ascendens Iesus in nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius.] quod ipsum vt methodicè & certo quodam ordine deducam, prima concionis parte Christum eiusque discipulos mare ascendentes repræsentabo, deinde tempestatem excitatam & mox compositam ob oculos ponam.

Diuinæ prouidentia symbolum.

Principio igitur, cum in Euangelij lumine Christum nauem ingredientem, tempestatibus imperãtem, & procellas compescentem video, præclaræ mihi & egregiæ cuiusdam imaginis in mentem venit, qua diuinam veteres prouidentiam expressere. Pingebant scilicet nauim, cuius clauum Deus dirigeret ac moderaretur, & cuius remos impelleret: quò edocere conabantur, vitam hanc nostram, rerũque harũ mundanarum statũ, naui in medijs mundi huius vndis fluctuanti persimilem esse, at Deum ad clauum illius sedendo, omnia dirigere, mouere, nutuque suo moderari.

Mundus mari persimilis.

Hinc efficere volo, mare hoc, quod fluctibus hic intumescere, tempestatibus agitari, & ventis in altũ librari dicitur, veram mundi imaginem esse, idque varias ob rationes. Mare enim instabile est, & stratum iam & quietum, quamprimum turget & inflatur: mundus quoque iam prosperis affluens, crastina die tristia ciebit, & aduersitatum procellas superinducet, imò quin & in momento faciẽ mutat, risumque lacrymis, & veneno, mel permiscet. Fluctus maris & vndæ momento insurgunt & intumescunt, &

momento subsidunt & placantur: in mundo etiam potentes in momento ad honorum culmen & fastigium pertingunt, & momento ad imum paupertatis fundum præcipites ruunt; hodie montibus excelsiores, & cras humiles in terra serpentes, & sortem suam deplorantes. Testatur idipsum experientia edoctus Dauid; [Vidi impium superexaltatum & eleuatum sicut cedros Libani, transiui, & ecce nõ erat.] *Ps. 36.*

Mare tertio nulla patitur sibi inhærescere cadauera, eademque fundo educta ad littus eijcit: mundus etiam non fert eos qui mundo mortui sunt, & animam sensusque mortificatos habent, nullaque erga res terrenas ratione afficiuntur. Ita porro intelligenda sunt verba illa sapientis, [Grauis est nobis ad videndum.] In mari quoque pisciculi minores à maioribus deuorantur, in barbaro mundi statu potentes & opulenti paruos deglutiunt & depascunt, in eorumque perniciem & exitium totis viribus annituntur. Conqueritur hoc ipsum in sui seculi moribus Paulus, Corinthiosque, vt hic tolerantes sint & magnanimi, adhortatur, [Sustinentes siquis vos in seruitutem redigit, siquis deuorat.]

Mare nõ includit mortuos.

Sap.2.

Potentes in mũdo infirmos deuorãt.

1.Cor. 11.

Quintò nihil in maris fundo præter arenam videre est, quæ & sterilis & grauis est. Vnde Ieremias, [Qui posuit arenam terminum maris.] Mundus ad eundem modum, præter puluerem, ciuerem & vanitatem nihil continet, est quoque sterilis & infœcundus, peccatis adhæc grauis & sub scelerum pondere fatiscens. Testatur idipsum Romanis scribens Paulus, [Quem fructum habuistis in illis, in quibus nunc erubescitis?] Mille discriminum etiam mare officina est, & periculorum parens: plura tamen in mundo discrimina & subeunda & pertimescenda sunt; qui maiorem animarum perniciem causatur, quam corporum Oceanus. Nam vix e quatuor mare

Ierem. 5.

Rom. 6.

Mundus mari periculosior.

re conſcendentibus nauibus vna naufragium facit, at è quatuor hoc in mundo viuentibus animabus vix vna ſalutis portum ingreditur. Scripſit hoc expertus Auguſtinus, vtque alij ſibi cauerent, ait, [Amas ſeculum, abſorbebit te; amatores ſuos vorare nouit, non portare.]

Mundus ſcatet monſtris. Septimo portenta & monſtroſos abortus plurimos procreat; at non minora nec pauciora portenta habet mundus, qualia in primis ſunt illi quibus gladius in labijs, quibus duplex cor, item qui duas vna in ore exerunt linguas, [Os bilingue quod teſtatur Deus.] *Eccleſ. 2. Prou. 8.*

Mare habitationi & ſedi ſtabiliendæ ineptum eſt, ita nec mundus: confirmabit hoc Hebræis ſcribens Paulus, [Non habemus hic ciuitatem permanentem, ſed futuram inquirimus:] neque enim eſt aliud, quam diuerſorium è quo poſtridie emigrandum ſit: *Hebr. 13.*

Mare nono amarum eſt, falſum, & inſipidum, hanc quamuis ſalſuginem piſces, qui in eodem natant, nec ſentiant nec guſtent: Idem de mundo hoc inferiori iudicium eſto, Auditores, qui amaritudine & miſeriarum ſalſugine plenus eſt, licet qui in eodē aſſidui ſunt, & immerſi, eandem non percipiant. Tangit obiter Propheta dum de mundanis orationem inſtituens ait, [Eſſe ſub ſentibus delicias reputant.] Mare denique nunquam ſatiatur, ſed inſtar hydropici quo magis bibit eo amplius ſitientis, quāuis torrentes, amnes, fluuioſque abſorbeat, qui in ipſum quotidie ſe exonerant, nunquam tamen limitibus ſuis, quaſi ſaturum, egreditur, ſed alios haurire fluuios paratum eſt: ad hunc modum etiam mundus ſaturari nequit, ſed ſemper habendi ſiti laborat. Qui enim ad honores euectus eſt, ampliores & maiores ambit; concupiſcentiam carnis & delicias corporis conſectatus & conſecutus, alias cupit & no- *Mundus amaritudine plenus. Iob. 30.*

nouas excogitat; cupidus, auro distentas arcas habens, cupiditate non extincta, sed prouocata ad nouas diuitias aspirat. In mari quoque hoc semper turbines, ac procellæ, & tempestates assiduæ, vnde textus Euangelij, [Motus magnus factus est in mari.] *Matth. 8*

Cymba porrò hæc, quæ ventorum furijs & procellis agitari hic dicitur, omnium sanctorum Patrū sententia, verus Ecclesiæ typus & imago est: ipsa enim Ecclesia scitè admodum & conuenienter naui comparatur. Nam quemadmodum diluuij tempore, nullus ab aquis immunis fuit, nisi qui Noe arcam ingressus, ceteris omnibus diluuio absortis & Oceano circumquaque stagnanti immersis: ita nulla prorsus extra Ecclesiæ arcam constitutis salus, nullisque salutis portum ingredi datur, quàm quos Christi nauis excipit, reliqui autem non diluuij modò, sed etiam damnationis ęternę fluctibus, submersi intereunt. Ecclesia naui cōparata. *Gen. 7.*

Naues adhæc nullas patiuntur rimas aut foramina per quæ subingrediente sensim aqua, mergerentur, ac triste naufragium facerent: Idem de Ecclesia dictum volo, quæ nullum schisma, diuisionem nullam, nullam denique dissensionem ferre potest. Hanc ob rem sponsam suam laudauit in Canticis sponsus dicens, [Vnica est columba mea, vna est perfecta mea.] Vna scilicet Ecclesia sit oportet, & ita vna, vt quicumque eandem diuisam velit, ne ille fatuus & demens censendus, ac Regem Antiochum imitari dicendus sit. Hic enim cùm piratam quemdam, qui mare myoparonibus infestum reddebat, ac non nisi rapto viuebat, magna nauium copia obsedisset, adeò vt nullus ei effugij locus pateret; ita tandem cùm eodem transegit vt cum dimidia nauium parte sospitem eum dimitteret, quod & sacramento confirmauit. Pirata igitur cum in regis se manus tradidisset, sin- *Cant. 6.* *Valer. l. 7. cap. 2.*

gulas quamprimum naues Antiochus in duas dissecari partes iussit, piratæque vtram sibi partem vellet, electionem dedit, atque ita naues omnes inutiles nauigationique ineptas reddens, eius potentiam fregit. Idipsum, mihi credite, Ecclesiæ eueniret, si in plures diuidi partes posset. [Porro vnum est necessarium.

Luc. 10.

Inter cetera quę ingenio se Salomon suo comprehēdere posse diffidebat, erat via nauis in medio mari.) At dum hæc illius verba mente voluo, dato mihi studio Spiritus sanctus de naui Ecclesiæ locutus appāret, quæ in medio mundi huius pelago errat & fluctuat. Et est profectò difficile admodum ingenio humano, intelligere, aut perfectè comprehendere, quomodo sacra illa Iesu Christi nauis tanto tempore, tot annis ventorum turbine concussa, & tempestatibus agitata, nihilominus persecutionum oceano incolumis, nec minima tabula amissa, insultantibus & frendentibus nequidquam inimicis, fluctuet, & nullum naufragij periculum pertimescat.

Prou. 30.

Ecclesia nauis est in medio mari fluctuans.

Ecclesiæ igitur imago nauis hęc est, de qua trina asseri veritas poterit. In primis infracta quędā & pertinax firmitas, ac sempiterna duratio; idque propter assiduum Sancti Spiritus auxilium, quod nullo vnquam tēpore intercidet aut deficiet. Promisit siquidem Christus perpetuum se hospitatorem Ecclesię futurum, ac nullo eam quo à se deserendam: quod autem promisit, irritum non reddet. Vnde in Matthęo legitur, (Et portę inferi non pręualebunt aduersus eam:) quin & Paulus ideo, Timotheo suo scribens firmamētum eam & columnam veritatis nuncupat. Apud Ieremiam autem Dominus instar ciuitatis munitę & columnę ferreę se redditurum promisit, (Ne timeas, ecce dedi te in ciuitatem munitam, & in columnam ferream.

Ecclesia perpetua & perennis est.

Matt. 16.

1. Tim. 3.

Ierem. 1.

Deinde

Deinde vehemens & assidua persecutio: tam graues quippe & turbulentas procellas patitur, tanque vehementibus turbinibus concutitur, vt absorbenda & peritura penitus videatur, & tamen incolumis semper caput effert, & frendentibus persecutionibus magnanima & heroica quadam cõstantia insultat, naufragiumque quid sit nescit. Et profectò tres iam Ecclesia graues persecutiones perpessa est: primam à tyrannis; Nerones, Domitianos, Traianos, Diocletianos, Maximinos, aliosque intelligo: Secundam ab hæreticis, de qua vaticinatus olim Petrus Apostolus ait, [Et in vobis erunt magistri mendaces.] tertiam à peruersis Christianis; quarta & postrema, & omnium crudelissima futura est persecutio illa Antichristi. At his nequidquam insultantibus Ecclesia victrix semper & superior euadet. Eiusce rei si figuras audire vultis, redeat vobis in mẽtem Arca Noe, quæ fluctibus quidem agitata est & rupibus marinis impegit, nunquam tamen quassata fundum petijt. Graues quidem luctas Rebeccę vterus expertus est, cum gemini inter se collatis viribus decertarent, & ciuili & intestino bello concuterentur; nullus hinc tamen abortus secutus est. Domus illa Euangelica rupi inædificata, à ventis quidẽ impulsa & petita fuit, & aquilonibus ludibrium; ideò tamen ad terram non concidit. Mulierem illam prægnantem, cuius meminit Apocalypsis, bestia quidem deuorare conata est; sed infracta permansit & immobilis. Idem omnino de Ecclesia cogitetis velim, ipsa quippe Noe arca est omnia animalia ratione prędita, munda & immunda continẽs; vterus Rebeccæ est, Iacobos & Esau in se cõplectens, iustos inquã & peccatores: est domus illa pertinax rupi confessionis Petri, quam de Christi unitate protulit, inædificata; est mulier illa Apocalypseos, quæ insultibus, persecutionibusque exposita

2. Pet. 2.

Gen. 7.

Gen. 25.

Matt. 7.

Apoc. 12.

posita constans permanet, omniumque vires eludit.

Postremò quod periculis omnibus superior euadet, inimicos debellatura, deque ipsis triumphum reportatura & testes victoriæ, infamiæque hostilis notas trophæa erectura sit: Idcirco rubo, quem Moyses in Exodo vidit inter flammas non flammantem, eam haud ab similem licet confiteri. Quãuis enim Ecclesia in medijs persecutionum ignibus constituta sit, nullum tamen sentit incendium aut ambustionem, at inuiolabilis semper permanet. Hinc inter cetera, quib. spõsus in Canticis eã comparat, palmæ, quæ quo plus ad imum violentè deprimitur, eo amplius exsurgit & cristas obtinendo erigit contulit. Ecclesia igitur nauis est, sed nauis quam Christus hodie ingressus scribitur. [Ascendente Iesu in nauiculam.]

Ecclesia de persecutionib. triũphat. *Exo. 3.* *Cant. 7.* *Matt. 8.*

Quot nauis hæc conscensio mysteria, quot mirabilia & dignas considerationes includit? Primò docet Christum in tempestatibus & laboribus ducem semper & primum esse. Ipse nimirum magnanimus ac generosus ille ductor est, qui in ęrumnis laboribus, periculis subeundis primus est, primus in periculis maris, in pęnis terræ primus, viam aperiens ac quodammodo vadum tentans: vt quicunque sequi desiderent, tentatum iam & complanatum iter ingrediantur: ipse vitæ huius angustias & amaritudines sua constantia perfringit, ac quodammodo melle superiecto dulcorat, ne earum difficultate ceteri deterriti pedem detrahant, at potius, facilitate illecti, vlterius progrediantur. Magnus ille & validus Abimelech cum pinum mediam dissecuisset, eiusque ramos in milites distribuisset, orationem ad eos conuertens ait, [Quod me vidistis facere, citò facite, hodie nanque de inimicis vindictam sumamus necesse est. Idem omnino

Christus semper in laboribus præcedit. *Iud. 9.*

nino ductor ductorum Christus suis ait, [Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me. *Luc. 9.*

Moyses Hebræorum ductor & tutela, cum virgam manu gestans populo in transitu maris rubri ducatũ præstaret, alta voce inclamauit sumite animos popule meus, audacter me ducem sequimini: neque enim vos in syrtes aut cæca vada deducam; eadem vtriusque sors & discrimẽ erit, nolite timere. Hi quos cernitis, aquarum congesti & cõglobati montes, non subsident aut in caput vestrum descendent. Idem hodie & Christus facere videtur, nam quo nobis omnibus per tribulationum oceanum ingredientibus animum adderet, primus nauem ascendit, primus in mare se conijcit, primus denique tempestatibus & procellis sese exponit. *Exo. 14.*

Secundo, quoniam maris, & cymbæ mentio incidit, notandum hic occurrit, eos, qui nauigationem instituunt, & mare iam conscendere parant, de necessarijs sibi rebus semper prouidere, nequid scilicet, dum in medio itinere constituti periculum aliquod adire coguntur, desit; malũ quippe, anchoras, vela, remos, funesque comparant, denique de vigilanti ac sedulo sibi nauarcho prospiciunt. Via, qua ad cœlum tenditur, difficilis est, & quidem per mare instituenda: magna hic discrimina, & euidentia pericula adeunda, multaque in hoc iter necessaria sunt. At in primis det operam vnusquisque, ne vnquam sine diuino numine iter auspicetur, eius semper auspicijs imploratis nauem conscendat. Ipse Deus in nauarchum & directorem assumatur, ipse inquam primus, in naues nostras admittatur; vti hic factum videmus: vix .n. nauem conscendit, quin omnes eum Apostoli comitentur & præcedẽtem sequantur. [Et secuti sunt eum discipuli eius. *Matt. 8.*

Christus semper in nauclerũ assumendus.

Sanctorũ

exempla afflictis cõsolatio ni sunt. Nihil autem est quod animos roboret ac confirmet magis, nihil quod eos ad labores & difficultates æquanimiter perferendos amplius extimulet, q̃ sanctorum hominum exempla, eorumque vita ob oculos posita. Hinc zelosus ille patriarcharum legũ

i. *Mac*. 2. Matthathias filios allocutus ait, [Mementote qualiter salui facti sunt patres nostri, cum persequere-

Iosf. 4. tur eos Pharao in mari rubro.] Quin & Iosue, cum filij Israel Iordanis fluenta sicco vestigio pertransissent, p̃cepit, duodecim vt lapides vastos fundo eductos in ripa, in rei tantæ memoriam, erigerent; quibus posteri visis, Deo confidere, inque ipsum spem conijcere discerent; qui nimirum patres tantis angustijs calamitatibusque eripuisset. Hodie quoque Apostoli, dum Christum Dominum mare conscendere vident, ipsum quantocyus secuti sunt, & nauẽ cum ipso conscenderunt, ad vsque pericula latere illius non decedendo. Sed quid hic noto? quænam sese hic paradoxa aperiunt?

Multi Christũ in prospe ritatis terra, pauci in aduersitatum mari sequuntur. Video plurimos Christo dum in terris ambulat, adhærere, adeò vt sæpenumero pre copia sese mouere non potuerit, at mox, vt mare ingressus est, in quo maiora pericula, tempestates assiduæ, & procellæ frequentiores, solos Apostolos & discipulos eum sequit. Quod & hoc in mundo iam locum habet: multi nanque in terra prosperitatis Christum sequuntur, at paucissimi in mari tribulationum & in afflictionum tempestatibus: in quo hirundines imitari videntur, quæ interea dum æstas ridet, & calores vehementiores sunt, nobis & laquearibus nostris adhęrent; at quamprimũ vt frigus & bruma ingruit, recedunt frigoris impatientes.

Act. 26. Apostolus cum coram Agrippa Rege & Præside Festo, de Christo eiusque oraculis ac lege loqueretur, tanta eloquentia & verborum efficacia vsus est, vt commotus rex & tactus intrinsecus dixerit, [In mo-

modico fieri me suades Christianum.] cui subintulit Paulus, [Opto apud Deum: & in modico & in magno: non tantum te, sed etiã omnes qui audiunt hodie, fieri tales, qualis & ego sum, exceptis vinculis his.] Idest, vellem omnes Christianam religionem amplecti, & in eo me imitari; non autem vsque ad vincula & cõpedes quibus constrictus sum. Perinde ac si dixisset, scio paucos admodum esse, qui Christum ad vincula & carceres vsque sequi & corã praesidibus & Iudicibus ob Christum sisti velint: Nam quãuis paradisi gaudia & cælestes deliciæ omnibus paratæ sint; crux tamen & calamitates, tormentaq; nonnisi discipulos eius manent; qui hic in mari, in tempestate constituti trepidant; quorum aliqui in amara passionis procella Dei filium vendunt; quidam verò eum deierando denegant, ceteri fuga distrahuntur. Quid igitur tenelli & molles mundi amatores agerent? [Et secuti sunt eũ discipuli eius.] *Matth.8*

Solos hic discipulos Christum secutos tradit Euangelista, quod ipsi magistrum tam in vijs lætis & latis, quam angustis & difficilibus, tam terra quam mari, sequerẽtur. Sunt enim nonnulli, qui Dominũ nonnisi in campestribus, vijs latis, terraque sequuntur, & ab eodem vocati, nonnisi in ijs quæ ad gustũ sunt; voluntati illius obsequuntur. Atque hoc ex ordinato erga seipsos affectu nimioque amore proprio, ortum habet, qua nulla deterior & exitiosior à peccato pestis in nos deuoluta est. Adeò vt vnusquisque in omnibus, erga quæ afficitur, aut quæ aggreditur, in seipsum primò oculos conijciat, vtilitatisque & emolumento priuato præ ceteris studeat, inque ipsum ante omnia collimet. *Amor sui homini proprius.*

Isaac geminorum pater, quamuis alias vir vitæ sanctissimæ, Iacob iusto posthabito, erga Esau agrestẽ & profanum potissimum afficiebatur, quod de huius venationibus interdum vesceretur. Non pro *Gen.25.*

priè diligebat Eſau, ſed ſeipſum, quod venator hic ferina ſæpius paternam menſam inſtrueret, pauliſque delicatioribus patris palatum ſubinde reficeret, Ad eundem modũ & homo, ſui ipſius commodo & lucro ſtudens, Deum propterea, quod plura ab eodem beneficia recipiat, non verò quod amari dignus ſit, & coli ab omnibus debeat diligit. Horũ de numero erat & Pſalmographus, dum ſe ſeipſo canit, [Inclinaui cor meum ad facienda s iuſtificationes tuas, propter retributionem.] Ideſt quidem meus Domine in mundanarum rerum amorem propendebat; ſed ab ijs retraxi, & mandatorũ tuorum viam, quod larga mihi donaturum te beneficia promiſiſti, ingreſſus ſum. Iacob quoque in mercedem & præmium oculos conijciens, votum vouet Domino, [Si fuerit Dominus mecum, & cuſtodierit me in via per quam ambulo, & dederit mihi panẽ ad veſcendum, & veſtimentum ad induendum, reuerſuſque fuero proſperè in domum patris mei, erit mihi Dominus in Deũ.] Videte obſecro, vt, proprij emolumenti reſpectu intuituque priuati commodi, Dei ſe ſeruum confiteatur.

Deũ homo proprio ſtudens commodo diligit.

Pſal. 118.

Gen. 28.

Et proprius hic & inordinatus affectus in cauſa eſt, vt nullus laborem aliquem aut tribulationem, etiam minimam, in Dei ſeruitio occurrentem, vltro ſubire velit, ſed eam remis veliſque fugiat. Quod tędium & nauſeabundam pigritiam in Prouerbijs exaggerans Salomon, ait, [Dicit piger, Leo eſt foris, in medio plateatũ occidendus ſum.] perinde ac ſi dixiſſet, credit piger ea quæ factu facilia & percommoda ſuſit, magnam difficultatem includere, ac detrimentum ſibi aliquod allatura: diei quippe vnius ieiunium leonem exiſtimat, à quo ſe enecandum opinatur: horam oratione traducendam feram credit, quæ iugulo inſiliat, & incautum præfocet.

Prou. 22.

O ina-

O inanes ac pueriles affectus ò amicitiā fallacem & inimicam!an ignoras,ò homo,perfidi & fidifragi esse,amicum in necessitate & periculis cōstitutū deserere, opéque efflagitanti eā denegare? de quo spiritus Sanctus apud Salomonē locutus, [Est amicus ſm tempus, non permanebit tēpore tribulationis.] At,[omni tē pore diligit qui amicus est, & frater in angustijs comprobatur.] Adeò vt quicumque perfecto Deum amore diligere se dicit,tam in aduersis & tristibus,quàm lætis & prosperis, tā in maris procellis & tempestatibus,quam terræ amœnis,& suaueridentium hortorum delicijs eum amare & sequi debeat. Ast hodie, proh dolor!in tranquillitate plurimi Christum sequuntur, pauci autem in tempestate & aduersitatum procellis.

Ecclef. 6.

Verus amicus vbique & semper adest amico.

Hebræi cum Aegyptios vndarum vorticibus absorptos marique rubro immersos cernerent,se verò diuitijs,spolijs & thesauris Aegypti, Angelo ductore, locupletatos & sospites per æquora traductos, lætum Domino pæana depromebant, [Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est.] At non multo post cum rerum penuria laborarent,& rebus ad vitam necessarijs indigerent, omnes aduersus Moysem & Aaronem in deserto murmurarunt & querelarū plaustra desperabūdi egesserunt ;[Vtinā mortui essemus per manum Domini in terra Aegypti, quando sedebamus super ollas carniū.]Seruiebant nimirum Deo, quamdiu ad votum fluerent omnia,at vbi aduersa ingruerent, à Deo recedebāt. Quotnam hodie, Deus bona Israelitis his pares reperiemus, qui nonnisi in terra Deum sequuntur, cumque amittere, quā de voluptatibus delitijsque carnalibus aliquid remittere malunt.

Exod. 15.

Exod. 16.

Genezarenis etiam similes esse dicere qnid vetat; qui audito Christum dæmonibus porcos inuadendi eosque in aquarum fluenta præcipites agendi potestatem

Qui Deū nōnisi in ꝓsperita-

te sequũtur, similes sunt Genezarenis. statem dedisse, enixè ab eo petierunt, obuiam procedentes, finibus, vt eorum egrederetur, Deteriores etiam longè sunt Christiani, qui Dei sui iacturã facere, eumque amittere malunt, quam corpora in seruitutẽ redigere, spiritúique subijcere, sensuumque inordinatos appetitus refrænare. Adeò vt nemo Christum, si vel minimum quid aduersitatis ferendum occurrit, aut aliqua rerum iactura facienda sit, sequi velit; at si qua lucri spes voluptasque exterior affulget, nemo non eum sequitur.

Matt. 5.

Historia Iob refert, filios Dei quadam die in cõspectum Dei venisse, & inter illos & satanã adfuisse, cui Dominus ait, [Nunquid considerasti seruũ meum Iob, quod nõ sit ei similis in terra homo simplex & rectus, ac timens Deum & recedens à malo?] Satan respondens mox dixit, [Nunquid Iob frustra timet Deum? Nonne tu vallasti domum eius, vniuersamque substantiam per circuitum: operibus manum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra? Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ possidet, nisi in facie benedixerit tibi.] Nouerat scilicet Satan, homines Deo tunc potissimum seruire eique se subijcere, dum rebus eorum benedicit, cum omnia ad votum fluunt, cum fortunarum nauem prospero & lęto vẽto propellit, imò per terram solidam & non subsidentem eos dirigit: at vbi mare tribulationum, aduersitatum, tempestatumque conscendendum, vbi cõtraria aura superuenit, quamprimum eum deserere, & aliud iter ingredi. Sed iam satis superq; de priori concionis membro; tempestates iam & ventorũ procellæ aures meas feriunt, meque ad se vocant. Deerat nimirum nauigationi huic altera quam auspicamur, pars.

Credebat diabolus Iob Deo seruire rerum temporalium quas ab eo recipiebat gratia *Iob*. 1.

Matt. 8. [Et ecce motus magnus factus est in mari.] Quãuis natura tempestatem hanc ciere potuerit, credibile

Tẽpestas

bile est tamen, supernaturalem eã potius, atq; Deo permittente factam, fuisse. Quod innuere videtur Lucas dicens, [Et descendit procella venti in stagnum :] cum tamen vndarum tumor & fluctus à ventis sub aquis latentibus seseque exercere volentibus gigni soleant, qui cum efferre se & erumpere gestiunt, fluctus voluunt, & mare à sedibus imis excitant. Philosophatus hunc in modum est Propheta Dauid : [Educens nubes ab extremo terræ, qui producit ventos de thesauris suis.] Hi porro venti hac ratione procreati, ad Dei nutum diriguntur, illiusque imperio parent; de quo Psaltes, [Spiritus procellarum qui faciunt verbum eius.] Illius scilicet voluntate & nutu venti mare rubrum in duas partes dissecuere, fluctusque in altum velut mole concretos sua suspenderunt : ipso volente venti dispulere ex Aegypto cinyphes & locustas: ipsius imperio ijdem coturnices & aues à transmarinis locis in castra Israelitarũ depulere ; hodie quoque Aeolo suo & creatori obsecundantes tempestatem causantur.

Marginal notes: hæc super naturalis fuit. — *Luc.* 8. — *Psal.* 134. — *Psal.* 148. — *Exod.* 14. — *Exod.* 10.

Hęc porrò tempestas quantum augurari è circũstantijs possumus, vehemens admodum & periculosa fuit, idque verius ob causas fieri Dominus permisit. Primo, vt ita Apostoli Christũ in carina dormitantem excitare compellerentur; quod haud dubiè, si exiguum periculum fuisset, non fecissent. Plerique enim eorum nauigio assueti erant & naucleri, sæpiusque dum in mari piscarentur, tempestatẽ & iratum mare, experti erant. Deinde, vt hinc euidentius miraculi ipsius magnitudo appareret, dum Christus ventos & turbines cõpescuit, serenitatemque superinduxit. Tertio, vti quidem Origenes ait], ingens fuit, vt ingens etiam opus appareret, quale nullus vnquam prophetarum edidisset. Quartò, vt tanto maius Apostolorum gaudium foret, cùm

Marginal note: Tẽpesta hęc ingẽs fuit.

tanto se ereptos discrimine cernerent: quo enim flu ctus magis magisque intumescebant, quo & metu & formidine maiori examinabantur. Atque vt timor periculo ingens fuit, ita quoque liberationis gaudium magnum fuerit oportet. Ideoque [motus magnus factus est in mari.]

Matt. 8.

Per mare hec Genezareth stagnũ intelligendũ.

Porrò, nullum hic mare aliud intelligendũ, quã stagnum Genezareth; ita nanque ipsum Lucás c. 8. appellat: maris autem nomine Matthæus vocandũ ipsum censuit, quòd latè pateret, & multa passuum millia complecteretur. Nemo autem, dum tempestate nauem hanc cum maximo naufragij periculo audit iactari, tãtam ventorum vndarumque audaciam fuisse sibi persuadeat, vt nauim qua Dominus, ventorum fluctuumque moderator, veheretur, concutere præsumpserint; nisi diuina huc voluntas cõcurrisset tantamque maris rabiem permisisset: vt ita potentiam suam, quemadmodum olim tempore Ionæ Prophetæ, declararet.

Ion. 1.

Vbi Deus adest semper rarũ quid accidit.

Matt. 21

1. *Reg.* 4.

Notandum hic quin etiam occurrit, semper insolitum quid & rarum accidere, vbi Deus adest. Nam quamprimum vt Ierosolymam intrauit, [cõmota est vniuersa ciuitas.] Arca Domini cùm in castra Hebræorum descendisset, Philisthæi ob insolitum hostium gaudium obstupescentes dixere, [Quæ exultatio est hæc? qualis non fuit heri & nudiustertius? Insinuatur hic, Deum peruicaces & obstinatos animos, quos semel subierit, conuertere & cera molliores reddere.

1. *Reg.* 5.

Eadem arca cum fanum Dagon intrasset, miser Dagon quamprimum comminutus ad terram concidit. Docemur hic, Deo animam subeunte, idola eius confestim concidere & emori: ruere inquã idolum auaritiæ, quam hoc nomine Apostolus nuncupauit; idolum quoque gulæ, luxuriæ que, omnia denique animæ nostræ idola trunca & mutila, ad terram

ram delabi. Deus ſiquidem animarum noſtrarum territorium ingreſſus, eaſdem mirabili quadam ratione conuertit, mutat, inque nouos nos homines transformat.

Spiritus Domini cum in Saulem deſcendiſſet, in alium prorſus virum eundem mutauit, adeò, vt qui agreſtis & minax fuiſſet, iam manſuetiſſimus & benigniſſimus mortalium videretur. Quod olim Regi huic, quotidie ijs accidere conſueuit, quos Deus viſitare & inhabitare quodammodo dignatur: omnia nimirum mutat, quadrata rotundis, ima ſummis; naturam veterem transformat in nouam, longeque meliorem, petram conuertit in torrentem; vitia in virtutes, tenebras in lumen iucundiſſimũ, procellas in ſerenitatem, turbas in requiem & pacem, inſcitiam in ſcientiam, mortem denique in vitam. Docuit hoc me Pſalmographus dicens, [A facie Domini mota eſt terra, à facie Dei Iacob: qui conuertit petram in ſtagna aquarum, & rupem in fontes aquarum.] Hæc autem mutatio rarum quid eſt & inſolens, à dextera excelſi profectum, & virtutem Altiſſimi patefaciens, eius inquam qui ventos hodie & fluctus compeſcit, ijſque arma extorquet.

1. Reg. 10.

Deus animam intrãs, eandem immutat.

Pſal. 113.

[Motus magnus factus eſt in mari.] Credit Ambroſius Beda, Thomas, & Gloſſa ordinaria ob ſceleſtum & proditione infamem Iudam Iſcariotem hanc tempeſtatem excitatam; è quo colligere poterimus, quot mala & calamitates illi domui impendeant, in qua ſceleratus & impius commoratur. Si ob vnius Ionæ inobedientiam peruicaciamque metu inuectam, mare concitatum nauem qua alij plurimi vehebantur in extremum naufragij diſcrimen coniecit; ſi ob vnius Acham furtum Iſrael ad internecionem propemodum deletus eſt; ſi ob trium virum illorum ambitioſorum Core, Dathan

Matt. 8.

Iudas huius motus cauſa.

Ion. 1.

Ioſ. 7.

Num. 16.

&

& Abiron superbiam, omnes eorum domestici & commilitones viui ad inferos, per dehiacenté terræ voraginem, descenderunt; magnum igitur afferre exitium perniciemq; vnius praui sceleratiq; cómercium credendum est? Semper nanque vbi impiorum congregatio est, tempestates excitantur, pericula frequentia sunt, & discrimina obuia. Date igitur operam, ne quem impium aut vitijs infamé in familiam vestram adopteris, nisi extremam capiti vestro ruinam arcessere velitis.

Hanc porrò in familia instituenda regnique ministris seligendis cautionem adhibuit rex Dauid; *Psal.* 100. [Oculi mei ad fideles terræ, vt sedeant mecum ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat: nó habitabit in medio domus meæ qui facit superbiá, qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum.] Id est, nullos vnquam nisi probos in hoc mundo dilexi, & si quem in regno meo iustum Deique timentem reperire erat, hunc in familiam meam adoptaui; quin & ita improbos, vitæque contaminatæ, superbos, turgidos, vitijsque deditos abominor & detestor, vt nullus vnquá impius domú meam ingressurus sit. Et meritò; cum peccatores tempestatum & malorum familijs in quibus habitant superuenientium causa sint.

Dauidis in seruorum delectu cautela,

Matt. 8. [Motus magnus factus est.] Ipse forsitan Christus motus huius causa fuit; antequam enim nauē conscenderet, mare pacatum & quietum erat; insolescere verò & tumere cœpit, dū in altū prouectus esset. Docemur hic, eos qui sine Deo viuunt, eiusq; societate non gaudent, ementita quadam & ficta *Luc.* 11. pace, bellisque deteriore gaudere. Testatur hoc ipsum Christus in Euangelio dicens, [Cum fortis armatus custodit atrium suū in pace sunt omnia quæ possidet.] Tunc scilicet Dæmon gaudens ait, quod *Iud.* 11. Holofernes olim de se iactabat, [Ego nunquā nocui

cui viro qui voluit seruire regi Nabuchodonosor.] Sed dici non potest, quam pax hæc noxia sit & periculosa, quàm tristes sub risu hoc lacrymæ delitescant: de hac siquidē Esaias locutus videtur, [Ecce in pace amaritudo mea amarissima.] Idcirco quamprimum vt animarum nostrarum Deus cymbam ingreditur, tempestates & turbines expectemus necesse est. Huc alludens Christus, dicebat se bellum & non pacem mundo attulisse: [Non veni pacem mittere sed gladium.] Cum enim quis firmiter secum statuit peccatis egredi, & virtutum semitam ingredi, tunc bella interna desæuiunt, tribulationes & tentationes ingruunt, tempestatesque validæ concitantur.

Isai. 38.
Matt. 10

Egregiam in hocce propositum similitudinem attulit Chrysostomus: fur, inquit, domui non insidiatur, quam fœno, scrutis, rebusque alijs nullius momenti scit plenam esse, sed palatijs, ędibusque amplioribus, quibus lautam suppellectilem & magnam opum vim nouit inclusam. Dæmon, latro ille sacrilegus & rapina infamis, nullos etiam infestabit aut tentabit, nisi quos meritis, virtutibus, gratiarum donis & charismatibus, inque perfectione prouectos nouerit; inopes verò & in via perfectionis non vsque adeò progressos deserit aut contemnit. Quod & Gregorius calculo suo cōfirmat, [Dęmon eos tentare negligit, quos quietis iure se possidere sentit,] virtutibus inopes, & vitijs opulentos. Exemplum euidens, quod modo præ oculis habemus, rem testatam faciet, in quò mare nauem Apostolorum exagitat, quod Christus eam ingressus sit.

Diabolus nullos tētat, nisi q̄ ī statu gratiæ sunt.

[Motus magnus factus est in mari.] Cum cymbā qua Christus mūdi Redemptor vehitur tempestatibus quassari video, & Apostolos pelago iactari, ipse mihi persuadeo nihil in hoc mundo stabile aut solidum reperiri. Notauit hoc glossa. Et sanè quantumuis

Matt. 8.
Nihil in mūdo stabile.

tumuis Christum socium haberemus, quantumuis ille nobis semper adesset, semper tamen metuere oporteret, imò nusquam nô timere: [Beatus enim, inquit Sapiens, [qui semper est pauidus. Quin & Bernardus exclamat, [Nusquam est securitas, nec in paradiso; multo minus in terra. Angeli quippe cęlo excidere, primi mortaliũ satores paradiso eiecti sunt, & Iudas sancto Apostolorum contubernio, indignum se reddens, expulsus: & hodie ecce nauim, qua Apostoli nauigant, tempestas exagitat, adeo vt omnes præ metu exalbescant.

Prou. 28.

Qui Christũ sequũtur, tẽpestates experiũtur.

Antequam Christus nauim ingrederetur, mare stratum videbat, vndę, quiescebant, fluctus pacati subsidebant, nec venti prælia inter se miscebant: at mox vt Christus mare conscendit, ecce tibi subitò tempestates insurgere mare intumescere vndæ sursum librari, venti desæuire; decumani fluctus volui, aer turbari, piceoque tegi cælum velamine, tonitrua exauriri, fulgura coruscare, omniaque sursum deorsum moueri, & discrimen certissimum minari ac naufragium; malus ecce comminuitur, vela lacerantur, funes & rudentes vt festuca diffringuntur, nauis quoque iam iã aquis absorbenda & fluctibus videtur hauriẽda, adeò vt cœlum, terra, atque omnia elementa in Christum eiusque discipulos conspirasse visa sint. Cur autem qui Christum sequuntur tẽpestatibus exagitentur, inque periculo versentur, variæ dari rõnes possunt. Primò quod quicunq; Christum in aqua & alto religionis mari sequi desiderant, tacitè carpant & coarguant eos qui in terra desides & meticulosi permanent. Hinc de Christo dixere impij, [Contrarius est operibus nostris,] qui nimirũ paupertate sua diuitias nostras, humilitate superbiam, sobrietate ingluuiem castigat ac reprehendit. Scilicet, oẽs sancta vitæ illius nauigatio exagitabat, quia tacitè aliorum mores corripiebat.

Atque vt simia, superbiæ & malitiæ symbolum speculū horret, & vbicumque potuerit, frangit, ne corporis in eodem turpitudinem videat, & vt cameleus, monstrum illud dorsiferorum animalium, aquam limpidam semper turbat, ne gibbum, quem se gestare tergo nouit, videre cogatur. Ita mundus, ne vitia sua videat, proborum vitam semper carpit, & aduersus eosdē bellum mouet. Exemplum quæritis? Quamprimum ecce, vt Ioannes Zachariæ, anachoretarum caput & Primas, Herodis aulam ingressus est omnia concitantur, tantaque aduersus eum tempestas insurgit, vt ceruicem simul & vitam amittat: austeritate namque sua regias delicias, suaque continentia adulterium & incæstum illius castigabat.

Simia specula odit, ꝙ eadem deformitatē eius exhibeat.

Altera tempestatis huius ratio est; vt hinc manifestum foret, iustos & probos, quamdiu mundi huius mare nauigant, tempestatibus & procellis concuti: mundus enim fideles Christi Iesu seruos instar hospitū & peregrinorum habet. Quod ne insolitū & nouum Apostolis videretur, Christus eos premonēdos censuit, dicens. [Si essetis de mundo, diligeret vos mundus; quia verò de mundo nō estis, odit vos mundus.] Ciuis ciuem vt ciuem tractat, sed alienigenam & externum, nō nisi vt ignotum & hospitem: non secus ét mundus iustos persequitur, pijs bellum mouet, sanctam instituere vitam volentes grauissima tyrannide premit, & quoties aliquis nostrum aliam vitæ rationem inire conatur, tempestates excitat: at, per omnia vitiorum genera euagetur, in omnia scelera habenas laxet, viamque latam ingrediatur; pace perpetua gaudebit, deque nullo hoste sollicitus, quietem aget.

Iusti semper tempestatem patiuntur in mundi huius pelago.

Ioan. 15.

Mundus iustos & probos instar peregrinorū habet.

Quamdiu enim maleficus carceribus conclusus tenetur, nemo ei grauis est, aut negotium facessit; at si clam fugam instituere aut carcerum repagula vio-

Simile.

lenter velit effringere, omnes in eum manus inijcient, quotquot obuios habuerit, tot hostes experietur. Quod egregie etiam figura è libris regum deprompta manifestum reddam. Dauid priusquam molem illam carneam, colosseum illum gigantem funda ad terram deiecisset, & ense ei proprio ceruicem præscidisset, omnibus gratus acceptusque erat, omnes illius societatem ambiebant ipse quin etiam rex Saul eo vt cytharædo vtebatur, eumque in delicijs habebat: at luculento hoc facinore edito, gigante prostrato, & Israele in libertatem asserto, omnes in eum collatis votis conspirabant, necemque ei machinabantur. Quid hoc? aliud nihil quam Christianos, mundo bellum inferre & pessumdare eundem volentes, tempestatibus obnoxios reddi, & animarum eorum cymbam, vt hodie Apostolorum, iratum oblocutorum, dæmonumque mare experiri. [Motus magnus factus est.]

1. Reg. 17.

Christianus mundũ oppugnaturus, tempestatẽ sentiet. Matth. 8. Dæmõ piratæ per similis.

Piratæ eas potissimum inuadere naues solent, quas auro, gemmis rebusque pretiosis onustas norunt: non secus etiam infernalis ille prædo Satan, viso hodie, nauem illam opulentam & diuitem, in qua omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei recõditi erant, Christum inquam & discipulos, mare conscendisse; omni ope eandem inuadere, deprędari, & expoliare nititur, ventos armat, tempestates ciet, fluctus coaccruat, & uniuersum mare turbatũ & concitatum reddit. Hoc igitur modo Satan, pirata ille barbarus, & ille prædo cum animabus immitis agere consueuit.

Magnus ille Doctor Paulus cùm, velut vas & nauis electionis, gratiis & donis spiritualibus onusta, in mundi huius mari enauigatura, tertio cælo delapsus esset; ecce subitò spiritum illum improbitatis, Angelum Satanæ, tanto impetu in eũ insi-

insilientem, vt necessitate vrgente genua in terra sæpenumerò prosternere coactus sit, diuinum auxiliũ implorans, quò ab hoc tyranno liberaretur, [Datus est mihi, inquit, stimulus carnis meæ Angelus Satanæ qui me colaphizet, propter quod ter Dominum rogaui, vt discederet à me.] Ecquenam bella, ecquę tempestas? discimus tamen hic, eos quos meditatio interdum in altum tollit, quique vitam hoc in mundo viuunt Angelorum, importunis mundi insultibus obnoxios esse, & Satanæ ac principum tenebrarum motibus subiectos, imò nunquam sine tempestatibus viuere. 2.*Cor.*12.

Hos assultus dum Christus metueret, suique in libertatem uindicandi ergo in desertum secessisset, atque instar mercatoris prætiosis cimelijs onusti latebras quæreret; tartareus ille prædo subodoratus tempestates ciet, tentationes in aciẽ producit, mundum quin etiam vniuersum ad eum circumuenienדum offert. [Hæc omnia tibi dabo.] Ita quotquot Deo seruire decreuere, eumque sequi, tempestates experiantur necesse est. Quod perspectum habens Propheta regius dicebat, [Custodi animam meam, quoniam sanctus sum:] non his de sanctitate parta, non de proprijs meritis loquitur, sed diuino se seruitio mancipatum confitetur, quasi dixisset, Toto vitæ tempore me clientem tuum confiteor & nunquam a seruitio tuo declinabo, atque ideò maiori auxilio indigeo. *Matt.*4. *Psal.*85.

Refert in hanc rem visum quoddam Cassianus, quod Religioso cuidam apparuisse scribit. Hic cum orationi in spelunca, quam sibi in habitationem delegerat, intentus in genua procumberet, integram dæmonum progredientium legionem vidit, quam princeps Lucifer ceteris elatior & deformior duceret. Cum oẽs ordine tandem processissent, princeps throno insidens, ab omnibus rationẽ diei transactæ Religiosi cuiusdam visio.

 exegit;

exegit, qui negligentiores in alijs peruertendis fuisse comperiebantur, acriter corripiebantur, imò & flagris subijciebantur; sin minus, encomijs digni censebantur. Inter ceteros quidam sceleratus damunculus, vigintiquinque ipsos annos in religioso quodam tentando se insumpsisse referebat, & operam & oleum hactenus perdidisse; sed hodie tandē aliquando triumphum & victoriam retulisse, ad sacrilegum cum virgine sacra concubitum non modò cum pelliciendo, sed ad nuptias cum eadē contrahendas etiam extimando. Hic omnes susurrare, & magnis sceleratum hunc laudibus efferre, imò tanquam re benè gesta congratulaturi. Hinc igitur manifestum est, iustos & probatæ vitę viros tempestatibus subditos esse, & à dæmonibus oppugnari, solumque Christum eosdem posse compescere, qui

Matt. 8. [Surgens imperauit mari & ventis.]

Præsulibus Ecclesiæ dormitantibus tēpestates excitātur.

Ausim ne dicere hanc diuino nutu tempestatem accidisse, vt nimirum Christo dormitante surrexerit, eoque experrecto resederit? & demonstrare voluisse. Episcopis & Ecclesiæ Pastoribus negligentię lethargo oppressis, tempestates sæpenumero in Ecclesia & persecutionum procellas oriri, & easdem, cum strato surgunt & vigilias super gregem agunt, sopiri & detumescere? Huc scriptor quidam verba illa Canticorum traxit; [Mane surgamus ad vineas, videamus si vinea nostra floruit.] & sanè quicumque vineæ præpositus est, summo manè strato membra corripiat, insomnes noctes ducat, somno non indulgeat, sed præsentia eam sua sæpius visitet ac recreet necesse est.

Cant. 7.

Prælatus ĩ loco cui pręest, residens, lunæ assimilatur.

Quamuis luna noctis præses omnium planetarū minima sit, maiores tamen ceteris in res terrenas influxus includit: cuius rei hæc esse potest ratio, quod terræ proxima sit & à rebus inferioribus non admodum remota. Vt proposito hoc adaptem, dico

dico Episcopum & Præsulem, quamuis fortasse minus doctum, in diœcesi tamen versantem sua, eamque sæpius circum ambulando visitantem, ouibus suis vtiliorem esse quam subtiles doctores in aulis versantes, procul ab ouibus & diœcesi constitutos.

In Apostolorum actis scriptum est, Petro per regionem obambulante, mortuos vmbra illius inumbratos ad vitam rediisse. Crediderim hoc factum, vt hinc manifestum foret, quantum vel sola pastoris vmbra Ecclesiæ vel diœcesi emolumenti adferat, quamque vtilis sit ouibus pastoris præsentia, præsertim morbidis, aut intrinsecus Deo mortuis. Deplorauit hoc aliquoties Bernardus, pastorumque & custodum oscitantiam & somnolentiam reprehendit, si cui, inquit, phiala pretioso Iesu Christi sanguine scatens in custodiam mandaretur, quanta eam cura, quantaque diligentia custodiret? Cùm verò vel vnica anima sanguini huic æquipolleat, nam pro eadem effusus est; cur cui eadem commissa est, eiusque pretium & valorem perspectum habet, non eadem etiam diligentia sedulitateque ipsam seruabit? Ipsa igitur pastorum absentia ouibus tempestatem procreat, præsentia verò serenitatem tranquillitatemque superinducit. [Surgens imperauit ventis & mari.]

Act. 5.

Pastoris præsentię gregi prodest.

Præsagus futurorum Dauid hoc olim miraculum à longè præuidit, dum diuinorum encomiorum catalogum texendo inter cetera cecinit. [Tu dominaris potestati maris, motum autem fluctuum eius tu mitigas;] vel, vt hunc locum interpretatus est Hieronymus allegoricum sensum secutus, Tu dominaris mundi potestati Domine, & tempestates in electos tuos excitatas tu mitigas. Idem propemodum & alio loco,

Matt. 8.

Psal. 88.

Psal. 107. [In aquis multis ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo.] & Psalmo septuagesimo
Psal. 76. sexto, [Viderũt te aquæ Deus, & turbatæ sunt abissi,] ad sonitum verborum tuorum, & imperium.

Parcere fluctus & ciere solius Dei est.

His addo, quoties in sacris litteris fluctus sedati & excitati, mare tranquillatum & turbatum, vndæ subsidentes, & tumescentes leguntur; semper virtutem quandam cælestem & à diuina profectã dextra designari. Vnde apud Isaiam, [Ego Dominus
Isai. 51. Deus tuus, qui conturbo mare.] Dauid quoque vates, Dei mirabilia exaggerans, mare conturbatum
Psal. 64. & eleuatos fluctus in primis stupet. [Qui conturbas profundum maris.] Discamus hinc, quod sanguineis deplorãdum est lacrymis, creaturas omnes sensus & mentis & rationis expertes, ipsum quoque mare, Deo quam promptissimè in omnibus obsequi; & solum hominem, ratione præditum & cælo originem ducentem, eidem resistere, eiusque præceptis aduersari. Quod apud Ieremiam olim deplorauit, Iudæos ingratitudinis coarguens, [Audi
Ierem. 5. popule stulte qui non habes cor, qui habentes oculos non videtis; aures, & non auditis. me ergo non timebitis, ait Dominus, & à facie mea non dolebitis, qui posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum quod non præteribit, & commouebuntur & non poterunt, & intumescẽt fluctus eius, & non transibunt illud; populo autem huic factum est cor incredulum & exasperans.] Id est, nihil est ò ingrata creatura se, quod rebellionem, peruicaciam, duritiemque tuam refractariam magis condemnet, quam prompta illa insensibilium rerum inobedientia, præsertim cũ furentes illis maris fluctus, tumentes vndæ, & insolens oceanus intra arenæ terminos inclusus vlterius progredi nõ audeat, nec transgredi præfixos ab æterno numine limites præsumat, & tu sola mente & ratione prædita, libe-

ro

ro arbitrio dotata obedientiæ limites trāſgrederis; & inordinatos affectuum impetus ſequeris, quoque illi impellunt moueris. O ingratitudinem ſingularem! mare Creatori obſequitur, & ſolus proh dolor! homo illius imperium negligit & refractorius eſt [Surgens imperauit mari & ventis.] *Matt.* 8.

[Imperauit ventis,] vt oſtendat, eum non extendiſſe virgam, vt olim Moyſem, dum mare rubrum tranſiret, feciſſe ſcriptura narrat; nec pallio aquas *Exod.* 14. tetigiſſe, vt in Iordane olim Elias præſtitit; ſed abſoluta quadam potentia & auctoritate, velut ſeruo *4. Reg.* 2. Dominus, creaturis creator, mari imperaſſe. Raguelis filia Sara præuiderat hoc ipſum cū diceret, [Poſt *Tob.* 3. tempeſtatem tranquillum facis, & poſt lacrymationem *Pſal.* 106. & fletum exultationem infundis.] & melius *Pſal.* 48. Pſalmographus, [Dixit & ſtetit ſpiritus procellæ] *Pſal.* 118. & alio loco, [Nix, glacies, ſpiritus procellarum quę faciunt verbum eius.] & alibi, [Omnia ſeruiunt tibi,] teque Dominum agnoſcunt.

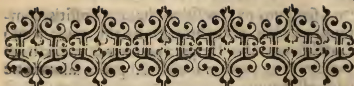
At iam ſatis ſuperq; in mari hoc euagati ſumus, tempeſtate iactati, ventis huc illucque pulſi, & immenſum ſpatijs confecimus ęquor; iam littori cymbam applicemus, portumq; ingrediamur. Quamobrem Auditores miraculum hoc animo inſculpite, cogitate mundum hunc nonniſi mare eſſe, in quo iuſti & probi tempeſtatibus concutiantur. Memen tote, vos Chriſtum tam in terra, quam in mari ſequi & cum illo procellas experiri debere; deinde nihil in hoc mundo firmum aut ſtabile reperiri, cū ipſa qua Apoſtoli vehuntur nauis, ventis huc illucque pellatur. Perpendite etiam quam noxia improborum ſit ſocietas, quantamque pernitiem afferre ſoleat, cū vnicus Iudas in cauſa ſit, cur reliqui Apoſtoli tempeſtate agitentur. Hinc in Deuteronomio vetuit Dominus nequis bouem aſino ad aratrum, *Deut.* 22. velut impari iugo, copularet. Deſignare myſterium

voluit, non debere iustos cum sceleratis societatem iniri. Bos enim figura est eius qui collum legi diuinæ subijcit, asinus verò eius de quo in Psalmis est mentio, [Homo cum esset in honore, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus.]

Psal.48.

Tu autem summe Deus, qui tuam in mari potentiam ventos compescendo, tempestatem sedando, tranquillitatemque aduocando ostendisti; cum nauis hæc tempestatibus iactata Ecclesiam tuam repræsentet; ratem illam, quæ tot iam annis in mundi huius pelago fluctuauit, tot tempestates perpessa est, & hæresum ventis etiamnum côcutitur, conseruare digneris, à naufragio immunem præsta, tempestates seda, ventos fræna, persecutiones aufer, tumida æquora placa, auramque serenantem inducas. Deinde cum miser hic mundus, oceanus quidam turbulentus & tempestatibus obnoxius sit, quas nos pati necesse sit, gratia nobis tua succurre, nauem ipse nostram ingredere, adesto, opitulare à tentationibus & insultibus nos defende, vt, dum omnia hic tranquilla & quieta fuerint, salutis, idest æternæ felicitatis, portum, te dirigente, feliciter ingrediamus, cuius nos compotes reddat qui viuit & regnat in seculorum secula Deus. Amen.

✠

DOMINICA QVINTA POST EPIPHAN.

Simile est regnum cælorum homini qui seminauit bonum semen in agro suo. Matt. 13.

FIGVRA.

INter cetera quæ fidelis ille & amans Canticorum sponsus, dilectæ suæ blandiendo promittit, murenulas & inaures se daturum illi pollicitus est, sed similitudines auri: nam loco verborum vulgatæ, [Murenulas aureas faciemus tibi, septuaginta trãstulerunt, [Similitudines aurias faciemus tibi.] Denotant hæ iã inde parabolas & similitudines, quas sacer ille sponsus Christus Ecclesiæ suæ aurib. esset inditurus, qui sine parabolis non loquebatur ei: neq; n. par erat, vt profũda illa sublimia, atq; ab hoĩum mẽtib. & oculis remota mysteria, q̃ Christi ab ore instar nectaris vt plurimũ profluebant, nuda proponerẽtur, sed æquissimũ, vt similitudini velut auro, quodammodo insererentur, & exponerentur. Inter quas locum principem occupare mihi videtur illa, quam hodierno inclusam Euangelio legimus: q̃ vt ipse debitè exponere, &

vos fructum ex expositione haurire possitis, communi cælestem opem suffragio imploremus: in quo sanctissima nobis Deipara patronæ & mediatricis vice fungatur, quam idcirco Angelica salutatione compellabimus.

AVE MARIA.

Mirũ est, impios à Deo ęquanimiter tolerari i hoc mũdo.

Nihil est quod tantopere iusti demirantur & obstupescũt, quàm impiorũ prosperitatem, diuinamque clementiam, quæ eos tam æquanimiter toleret, eorum nequitiam patienter ferat, quasi eorum scelera vel non videret, vel visa castigare negligeret. Dauid rex cum attentius hoc animo volueret, diuinorumque iudiciorum abyssum comprehendere non posset, apertè confessus est, non mediocriter angi se & turbari, imò quodammodo indignari, dum sceleratorum pacem quietudinemque qua in hoc mundo gaudent, cerneret: adeò vt dubius hæreret & anxius, virtutisne semitam prosequeretur quam ingredi ceperat, an verò latum perditionis damnationisq; iter insisteret, de diuina propemodum prouidentia diffidendo. Audiamus quid dicat, [Mei

Psal. 72.

autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei pacem peccatorum videns.] Quin idem &

Psal. 93.

alio loco demiratus, ait, [Vsquequo peccatores Domine, vsquequo peccatores gloriabuntur, effabuntur & loquentur iniquitatem, loquẽtur omnes qui operantur iniustitiam; populum tuum Domine humiliauerunt, & hæreditatem tuam vexauerunt:] Id est, vnum hoc non possum quin demirer, quod impios æquanimiter sustineas; ijsdem parcas, conniueas, indulgeas, longanimis, eos ad pœnitentiam expectes, dissimules, eorumq; peccata infernalibus supplicijs non expies.

Magnus ille Prophetes Abacuc, is inquam quem

Ange-

Angelus è Iudæa comis apprehensum in Babylonem sublimem per aera transuexit, eandem quæstionem proponit dicens, [Quare nō respicis super iniqua agentes, & taces deuorante impio iustiorem se, & facis homines quasi pisces maris, & quasi reptile non habens Principem?] Id est, paucis vt comprehendam, cur sustines eos qui sceleratam vitam ducunt, teque peccando ad iracundiam prouocant? *Abac.1.*

Tam singularis porro hæc Dei erga improbos patientia indulgentiaque est, vt hinc multi occasionem dicendi acceperint, rerū harum inferiorū Deū nullam curam habere, deq; ijs haudquaquam sollicitum esse: quin & vlterius progressi sunt, adeò vt certam huius rei rationem Spiritus Sanctus in sacros libros referre debuerit, quam chordam in Epistola sua Petrus tangēs ait, [Non tardat Deus promissionem suam, sicut quidam existimant, sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti.] Atq; hoc est, quod omnes hactenus demirati sunt, & modo etiam demirantur.

Cytharædus, Stratonicus nomine, Corinthū ingressus cùm vetulam quandam curiosius in se oculos conijciētem vidisset, stomachatus & indignans, cur fixis se oculis intueretur, rogauit: quę nihil morata, mox sub intulit, [Demiror, inquit, si mater, e nouem ferre menses potuit, cum ciuitas vno te vix ferre die queat?] Quam scitè hoc de improbis dici queat: est enim summa admiratione dignum, qui Deus tanto illos tempore in patientiæ suæ vtero ferre queat, cùm mundo graue sit, eosdem vno solùm die, imò ad horā in vitæ huius theatro sustinere? Vetulę cuiusdā acerbi⁹ dictū in Stratonicum.

Timon ille bipedum nequissimus, naturæ inimicus, hominūq; osor accerrimus, interrogatus olim quid tantopere homines odisset, [Improbos,] inquit,

Maxim. serm.6. quit, [odi, quia improbi sunt; probos verò, quia improbos non odere.] At non fouet huiusmodi sub pectore pestem Deus. Videtur quippe sceleštos diligere potiùs & patienter ferre, & detestari econtra quodammodo eos, qui impijs supplicia irrogatá volunt: [Nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur & viuat.] *Ezech.33*

Solon interrogatus olim, referente Stobæo, qua ratione fieri posset, nullum vt in rep. aliqua scelus committeretur, respondit; [Si tam indignarentur illi quibus non est facta iniuria, quàm qui bus facta est.] Non ita Deus. Nam tametsi iuxta Psalmistam sceleratos omnes odio prosequatur, (odisti omnes qui operantur iniquitatem) in ijs castigandis tamen vsque adeò præceps non est; sed admiranda quadam longanimitate eos, donec resipiscant, & pœnitentia delicta expungant, expectat. Atque hæc Dei nostri bonitas admiratione digna est. *Stob. ser. 41.* *Psal. 5.*

Act.10. Hoc cùm olim principi Apostolorum Deus testatum vellet, linteum magnum cœlo dimisit, hinc aui bus & volatilibus, illinc serpentibus, animantibusq; venenatis refertũ. Denotare linteum iam inde hoc voluit, serpentes & crocodilos, peccatores inquam, vna cum electis & iustis, per diuinam patientiam tolerantiamque, casto Ecclesiæ sinu contentos, conseruandos, & saluos fore.

Matt.13. Ipse quoque Redemptor Christus cũ in parabolis populum olim doceret, ait, [Regnum cęlorum simile esse sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium cõgregãti.] Vt vulgarem hic sagenæ huius cum Ecclesia, bonos & improbos complectente, comparationem omittam, aiõ Christum hic ostendere voluisse, diuinæ prouidentiæ sagena, iustos simul & peccatores, qui instar piscium in mundi huius pelago natitant, comprehendi.

Eo-

Eodem in vtero nutriebantur gemini, Iacob & Esau, hic reproborum, ille electorum symbolum: qui quamuis inter se nonnunquam decertarent & colliderentur calcibus se mutuo impetendo; abortũ tamen mater idcirco non est passa, sed luctatores hos patiẽter, donec pariendi tẽpus aduenisset, tulit. Dei nostri patientia verę Rebeccæ vterus dici poterit. In hac enim electi & reprobi, educantnr & comprehenduntur: qui tãmetsi sæpius inter se digladientur, & contendant; nullum tamen inde damnum sequitur, sed Deus bonitate quadam admirabili & misericordia eosdem, ad mortem vsque vel seculorum finem, quando omnia in apertum proferẽtur, tolerat. *Gen.25.* Dei patientia vtero Rebeccæ cõparatur.

Vt igitur longanimitatis huius diuinæ finem faciamus, exemplum euidens hodiernum Euangelium suppeditabit. In eo videbitis patrem familias bonum semen agro suo committentem, & inimicũ hominem deinde zizania super seminantem; videbitis inquam agrum bonam sementem & simul zizanias profereutem, quas tamen prudens ille paterfamilias colligi noluit, sed vsque ad tempus messis crescere, ne forte eradicando zizaniam eradicaretur simul & triticum. Mysterium describit Matthæus, verba textus hæc sunt: [Simile est regnum cœlorum homini qui seminauit bonum semen in agro suo.] Vt egregiam hanc parabolam dignè exponam, bifariam eam diuidam, primo bonitatem Dei bonum semen seminantis, zizaniamque eradicari nolentis, ac deinde Satanæ, zizania superseminantis, malitiam peruersitatemque aperiam. *Matt.17.*

Principio igitur, iam ab ipso mundi primordio, Deo seminantis, serentis, & agricolæ nomen inditum est: an non enim dextera manu cœlum, sinistra verò terram conseuit, cùm illi Angelorum Seminator's nomen Deo propriũ.

semen,

femen, huic verò hominum concrederet? Huc quam proxime accedens Ieremias, coloni eum no-
Zach. 13 mine nuncupatum cenſuit, [factus ſicut colonus in terra, & quaſi viator.] Quin & ipſe Chriſtus agricolæ ſe filium confiteri non erubuit. [Pater meus agricola eſt &c.] & apud Zachariam, [homo agricola ego ſum.]

Ioan. 15. Fuit nimirum diuinus ille & eximius agricola,
Ierem. 14. cui ſoli datum eſt, in boue & aſino ſimul terram proſcindere: tulerat quippe Deus olim legem, ne quis colonorum boui aſinum in arando, velut impari iugo, copularet, [Nō arabis in boue ſimul & aſino.] Hoc nimirum magno illi colono reſeruatum erat, qui idcirco, quam primum vt in hunc mundum natus eſt, in ſtabulo Bethleemitico reclinari voluit;
Deut. 22. bouem inter & aſinum medius, vt eos iam inde copulans & adnectens iugo, arationem ſuam inciperet, atque hoc eſt quod Propheta olim ait. [In me-
Abac. 5. dio annorum notum facies,] vel [In medio duorum animaliū cognoſceris:] vt ſeptuaginta. Ideſt, Quarto medius inter duo hæc animalia videberis, an nō hinc manifeſtum fiet, verum te agricolam eſſe & colonum?

Prudentis autem & callidi agricolæ eſt, vbi agrū ſpinis, vepribus, ſentibus, ſaxis, lolio, carduis & robigine ſterileſcentem viderit, priùs quam bonam ei ſementem concredat, eundem incendere, omnemque illam peſtem flamma expiatrice auferre. Colono quem format hoc conſuluit olim Maro, in Georgicis dicens,

Sæpe etiam ſteriles incendere profuit agros.

Vnigenitus Dei filius cùm in coloni & laboratoris ſpecie in mundum veniſſet, videretque ſterilem mūdi huius agrum nonniſi tribulos, lappas, melāthium

&

& infelix lolium cum vrticis proferre, radicibusque noxijs scatere; priùs quàm bono Euangelij semine eum consereret, flammam ingẽtem excitauit, ideoque etiam Spiritus Sanctus in forma ignis in die Pentecostes apparuit: indeque factum est, vt mox, luxuriante segete, eximia quædam & insolita fertilitas per vniuersum mundum apparuerit, omnemque priorem sterilitatem euerterit. Atque huc trahemus, quod Dominus deinde de se in Euangelio testatus est, [Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt ardeat? *Luc.* 12.

Idem hic agricola Ecclesiæ deinde agro bonos, & electos, velut semen bonum, concredidit. Ita nanque iusti in scripturæ volumine sæpius nominantur, [Nisi Dominus nobis reliquisset semen,] iustorum, s. & piorum, [quasi Sodoma fuissemus.] Porro Hesychius Commentario in Leuiticum per semen hoc Apostolos designari existimat, quos post Iudæorum ruinam & destructionẽ, velut reliquias, superfuisse credit. Cyrillus deinde Alexandrinus & Procopius de ijs ipsis locum illum Isaiæ de vocatione gentium ad fidem agentis accipiunt, [Omnes qui videbunt eos, cognoscent quia isti sunt semen cui benedixit Dominus.] Hoc modò etiam intellexit Galatis scribẽs Apostolus, [Si vos estis Iesu Christi, ergo semen Abrahæ estis, secundum promissionem hæredis.] Sicut autem electi per bonũ semen, ita scelerati & impij per semen nequã & zizaniam designantur, [Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis, dereliquerunt Dominum.

Iusti semẽ Ecclesiæ sunt.

Isai. 1.

Isai. 61.

Gal. 3.

Isai. 1.

Prudens profectò ac sedulus agricola est, sed eheu felix: nam postquam semen bonum in agro seminasset, dormientibus alijs, venit inimicus, & superseminauit zizaniã. Nunciantibus autem id seruis, ea nque agro educere volentibus, ait, [Sinite

Agricolæ huius bonitas.

vtraque

Matt. 13 vtraque creſcere vſque ad meſſem, & in tempore meſſis dicam meſſoribus.] Vt zizaniam à tritico diſcriminent, iam autem eam colligi nolo, ne fortè colligente zizania eradicetis ſimul & triticum. Diuinam hic bonitatem demiratur Hieronymus; inimicos æquanimiter tolerantem, nolentemque eos tam ſubito ac repente è mundi huius agro euelli; ſed, quæ illius benignitas & clementia eſt, ad pœnitentiam eos diutiſſimè expectantem, tempuſque reſipiſcendi indulgentem. Si enim Deus peccatores ſtatim ab admiſſo peccato caſtigaret, næ illi infelices ac miſeri forent, quin & ſæpenumerò bonum ſemen vna cum zizanijs euelleretur. Nam qui hodie reprobus & peccator eſt, cras forſitan, per penitentiam & lacrymas ad Deum cõuerſus, iuſtus fiet, quique hodie diabolus, in Angelorum fortaſſe tandem aliquando choros aſſumetur. Eius verba ſunt hæc, [Datur locus pęnitentiæ, & monemur ne cito amputemus fratrẽ, quia fieri poteſt, vt ille qui hodie noxio deprauatus eſt dogmate, cras reſipiſcat, & defendere incipiat veritatem.]

Dei bonitas peccatores tolerando.

Hieron. in Matt.

Idem propemodum habet Auguſtinus, & Petrus Chryſologus dicens, [Si zizanijs Dei patientia non ſubueniret, nec Matthæum de publicano Euangeliſtam, nec Paulum de perſecutore Apoſtolum, nec Magdalenam de peccatrice pœnitentem Eccleſia poſſideret. O Miſericordiam incredibilem! exclamat hic Chryſoſtomus, ſex diebus, inquit mundum Deus vniuerſum, & omnia quæ eodem continentur condidit; ſex quoque diebus, Ierichuntem idololatriæ cultu deditam an euerteret, cõſuluit. Atque hoc inſinuare volunt verba illa Euangelij, [Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem.

Lib. 3. q̃. Euang. ſerm. 97. Homil. 5. de pœnit.

Matt. 13

Deprædicat hanc Dei bonitatem Paulus, miriſque laudib. effert, in Epiſtola ad Romanos, [Suſtinuit in multa patiẽtia vaſa iræ apta in interitum,

Rom. 9.

vt

vt ostenderet diuitias gloriç suç in vasa misericordiç quç preparauit in gloriam.] Eandem quoque in se expertus ad Timotheum scribit, [Fidelis sermo, & omni exceptione dignus, quod Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum, sed ideo misericordiam consecutus sum, vt in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam ęternam.] Ecce in seipsum velut in exemplum, in quo diuina bonitas clementiaq; mirabiliter eluxit, Timotheũ iubet intueri: & eadem bonitate inductus hodie zizaniam eradicari prohibet; vt ita peccatoribus animum despondentibus, nouos animos redderet, simulque vt similem in nobis ipsis patientiam eius admiraremur.

1. Tim. 1.

S. Paulus diuinã in se clementiam celebrat.

Matt. 13.

[Sinite vtraque crescere vsque ad messẽ.] Aliud Deus iustos ma- hic notandum occurrit; magni scilicet à Deo iustos fieri; quippe qui ob vnum virum probum, qui cum reprobis forsitan eradicari posset, infinitis scelestis, pęnam infernalem promeritis, parcat. Quod ipsum mille è sacra scriptura locis ꝓbare poterimus. Vniuersç Sodomç se parcere velle ait, si vel decẽ iustos in illa reperiat. Ob vnicum Moysem Israelitis in deserto peccantibus ad vnum omnibus pepercit. Quod hic vrticç, quot spinç, quot zizania pullulabant! Quodque maiori etiam admiratione dignũ est, indignari sese testatur, quòd quando ad impiorum castigationem accingitur, nullus in vniuersa republica reperiatur iustus, qui se furori vt murum opponat, minacẽ Dei dextram exarmet, suaque innocentia ac vitę sinceritate impetum indignantis flagelli retundat & auertat. Vnde apud Ezechielẽ expostulans ait, [Quęsiui de ijs virum qui interponeret se vt sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne disperderem eam, & non inueni.]

gni facit.

Gen. 18.

Exod. 32.

Ezech. 22.

Matt.13. Sinite vtraq; crescere vsque ad messem.] Multas easque singulares, ob causas sceleltos pijs permixtos Deus viuere sinit, quarum hæc prima est, vt nimirũ illorum hac ratione virtus emineat ac velut in palæstra exerceatur; vt, dum à reprobis fatigantur, premuntur, exagitantur, meritorũ ita seges excrescat, eorumque corona splendidior & gratior reddatur, Vnde Augustinus, [Omnis malus ideò viuit, vt corrigatur, aut viuit vt per eum bonus exerceatur.] Nã vt quidquid in mundo & rerum natura videmus, per contraria & habituum & qualitatum varietatem propositionemque conseruatur, vt in elementis animalibusque cuiuis indagare volenti manifestum est; ita & in rebus spiritualibus animamque concernentibus fieri certissimum.

Deus pro bos im p. bis permi stos tolerat, varias ob causas

Veterum Philosophorum opinio.

Hinc non vsque adeò absurda mihi veterum Philosophorum fuisse videtur opinio, dicentium, discordiam contrarietatemque, omnium rerum originem & causam; concordiam autem & pacem, interitum destructionemque extitisse; bellum scilicet & duellum omnia produxisse, amicitiam autem & vnionem, corrupisse: quod & confirmat Aristoteles docens, principia naturæ inter se contraria esse. Atque ideò naturæ ipsius auctor, perpetuum esse certamen & luctam inter iustos & mundum, carnem ac diabolum, tritico quoque zizaniam permisceri, & vtraque vsque ad tempus messis crescere voluit.

Lib.1. Physic.

Deus impios tolerat, ut probis in reb. temporalibus auxilio sint.

Secundò, sceleſtos hic uiuere diuina bonitas permittit, ut pijs uiteque inculpatæ hominibus in rebus temporalibus auxilio sint, & in necessitatibus succurrant: suos enim ad altiora sustollere, & è terrenarũ rerum sordibus educere satagens; peccatores & improbos, quò fragilium & temporalium curam rerum gerant, & ita iustos alant hic agere permittit. Quod figura è libris Regum deprompta manifestũ

fa-

faciet. Salomon omnes Ethæos, gentesque conterminas subiugatas, vectigales reddidit: nullum autē è filijs Israel in seruum venundari voluit, sed illos sibi duces & bellatores, principesque armorum & præfectos rei bellicæ delegit. Vt aūt Salomō Israelitas rebus vilib. & indignis immisceri & applicari noluit, ita Deus suos, iustos inquam & sinceros, à rerum tēporalium cura exemit; peccatores autem, velut gregarios & triuiales, seruorum mācipiorumque vice fungi voluit. Quo alludēs Psalmographus ait, [Labores populorū possederunt, vt custodiant iustificationes eius & legem eius requirant.] Similē prorsus figurā in libro Iosue reperio, vbi Gabaonitis pepercit dux, quo populo Dei & ligna cędant, & aquam hauriant: [Vt viuant & in vium vniuersæ multitudinis ligna cædant, aquamque cōportent.] Mundanos & peccatores seculi huius similes Gabaonitis putem, & ideo potissimū in hoc mundo à Deo tolerari, & æquanimiter sustineri, vt Ecclesiæ necessitatibus succurrant, electisque in vitæ huius curriculo necessaria suppeditent.

3. Reg. 9.

Psal. 104.

Iosu. 9.

Peccatores cōparātur Gabonitis.

Gentium Doctor Paulus egregiam in hanc rem similitudinē adducit, [In domo magna, inquit, non solùm sunt aurea vasa & argētea, sed lignea & fictilia.] Idē de Ecclesia, quæ Dei domus, esto iudiciū: in illa quippe iustos & probos, (quorum imago sunt vasa aurea & argētea) impios quoque & sceleratos, (quos figulina & lignea denotāt) reperire est. Atque vt aulæ regum non Principes & Magnates modò, sed & lixas, calones, & agasones habent; ita Ecclesia, toties domus Dei in sacris literis appellatur, peccatores, viles & infames, simul & iustos, illustres inquam & nobiles, complectitur. Quod egregia figura manifestum reddet.

2. Tim. 2.

Vasa aurea iustos, fictilia sceleratos designant.

Babylonis rex nullos alios à Iudæis in captiuitatem obduxit, quam principes, nobiles, magnique

4. Reg. 25.

nominis viros, ignobiles verò, quales sunt vinitores & agricolę, in Iudęa relinquit. Idipsum omnino agere censeo Deum: iustos enim & electos, florem inquam, nucleum, & totius mundi nobilitatē æternam gloriam destinans; & rerum cœlestium meditatione ad se quodammodo trahens; pauperes, & inopes, peccatores inquam, hic in terra relinquit, quo eandem colant, laborent, rebusque terrenis incumbant. Quam allegoriam exponens Paulus ait, eos terrena sapere, piorum autem conuersationem in cœlis esse.

Philip. 3.

Deus rerum tēporalium copia beat hic improbos.

Tertio zizaniam hic crescere & impios viuere Deus permittit, vt bona quæ in statu damnationis fecerūnt opera, rerū tēporalium affluentia & felicitate terrena cōpenset. Nā vti nemo ita sanctus est, vitæque adeo inculpatæ, quin delinquat interdum; ita nullus tam peruersus, aut improbus, quin aliquod interdum meritorium opus edat. Ideò iustos hic interdum torqueri, aduersitatibus premi, affligi ærumnis credendum, vt quæ cōmiserunt hac ratione, velut in fornace, excoquantur, & omnis peccati contagio hoc pacto defricetur: peccatores autem & sceleratos prospere agere, & blandum fortunæ vultum experiri, quòd aliqua interdum ediderint opera bona, quæ suam hac ratione mercedem recipiāt. Abraham Patriarcha hoc reddet manifestius: hic enim cum testamentum conderet, deque rebus suis disponeret, Isaac filium legitimum heredem ex asse scripsit, concubinarū verò filijs, velut spurijs & nothis, minora quædam munera, ne contempsisse eos videretur, legauit. Certissimum est autem, quod quid hic in terra possidetur, mobile esse, & huiusmodi a Deo bona peccatoribus dari, filijs vero legitimis & dilectis æterna. Quin etiā vnanimis Doctorū omnium & Patrum sententia est, opera pia etiam in peccati & damnationis statu ędita, a Deo mercedem

Gen. 25.

Deus opera bona in peccati statu edita digna mercedē cōpensat.

dem accipere: quib. accedēs Augustin. ideò Romanis Deū tāto tēpore propitiū se & benignū ostēdisse, imperiumq; eorū dilatasse credit, q. optimis rēp. suam legibus temperarent, & vitam moraliter bonam instituerent. Et quamuis, vt benè D. Thomas docet, huiusmodi opera, gratia Dei destituta, beatitudinem æternam non promereantur, de congruo tamen mercede digna sunt, & felicitate quadam temporali eadem remunerari solent. Atque hæ sunt rationes, cur paterfamilias in tempus vsque messis zizaniam sinat crescere. [Sinite vtraque crescere.]

Sentētia D. Thomæ de bonis operibus.

Matt. 23

Fuere nōnulli, qui hoc è loco docere conati sint, hæreticos veræ fidei tabula amissa naufragos, & Ecclesiæ desertores puniendos non esse, imò nec ad fidem cogēdos. Sed errant, prauamque stabilire opinionem conantur: nō enim sub parabolæ huius inuolucris docuit Christus, improbos non esse castigandos pœnisque afficiendos, at, ita eorum correptionem castigationemque instituendam, ne quod boni & electi pariter detrimentum patiantur. Et quoniam sæpè euelli zizania & lolium, etiam cum tritici emolumento Ecclesiæq; augmento possunt; ideò hæreticos etiam quamprimum euellere licet, in quo Christi præceptum nulla ratione violabitur. Ea namque omnium opinio est, tunc tolerādas esse zizanias, quando sine tritici detrimento eradicari nequeunt; at quando nullum hinc tritico damnum imminet, tūc radicitus euellendas, & exstirpandas. Vix enim pedem Sodoma Loth extulerat, quin Angeli, quibus Pentapolitanum excidium concreditum erat, in eam furorem egressi erint, flammamque sulphuream iniecerint. Dicamus hinc, dum nullum è sceleratorum supplicijs electis imminet damnum, aut ob vicinitatem periculum, scelestos esse castigandos, dignaque in eos virga animaduertendum.

Gen. 19.

Alterius quidem aliquando opinionis fuit Augustinus, dum crederet neminem ad religionem suscipiendam cogi oportere; sed mutata sententia palinodiam cecinit; aliosque melius sentientes secutus est: [Mea primitus, inquit, sententia erat, neminem ad vnitatem Christi esse cogendum, ratione vincendum: ne fictos Catholicos haberemus, quos apertos hæreticos noueramus; sed hęc opinio mea non contradicentium verbis, sed demõstrantiũ superalatur exemplis.] Atque in exemplum adducit ciuitatem suam, quæ cum Donatistis referta esset; in paucis diebus ad Catholicam fidem redijt, cum Imp. decreta ad supplicium hæreticum raperent, & morte afficiendum censerent. Ac deinde sententiam suam liberè propone, ait, meritò hæreticos supplicijs addici; si enim Principes in homicidia, furta, rapinā, cædem capitali supplicio animaduertant; sacrilegis & hæreticis cur parcant.

Epist. 48. ad Vincẽtium.

Idẽ Tom. 7. li. 3. cõt. epist. Parmen.

Et quoniam de castigandis hæreticis sermo incidit, meritò eos ad supplicium rapi, & non sine equitate capitis in eos sententiam pronunciari censeo. Primò, quod ipsimet hæretici & hæresiarchæ ita in eos, quos vt hæreticos habebant, animaduerterint; morteque huiusmodi dignos iudicauerint. Quod Caluini exemplo confirmabo; refert enim in Apologetico Gorscius, Valentinum Gentilem, Caluino suadente, & cẽsente à Senatu populoque Geneuensi ad mortem esse condemnatum, quod de SS. Trinitate perperā sentiret, ac Domini nostri Iesu Christi diuinitatem in cõtrouersiam vocaret; ita vt igne & viuos quidem comburi eos, qui tam sacrilegum impiamque sententiam expiandam, iudicaret. Testatur quoque Surius rerum toto orbe gestarum commentario pag. 359. sceleratissimũ mortalium ac ditis deuouendum Seruetum ex Hispania oriundum, impia etiam de SS. Trinitate dogmata spargentem;

Hæretici meritò puniuntur.

Iacobus Gorscius.

Gentilis & Seruetus flãmis adijdicati à Caluino.

gētem, eodem Caluino instigatore & quodammodo incendiario, in foro Geneuensi flammis adiudicatum impietatis pœnas dedisse. Nicolam quoque Sāderus tradit, Svvinglianis olim auctoribus plurimos in Anglia, Arrij hæresim propagantes, & in Filij Dei personam & substantiā iniurios, igni traditos, cùm Suuinglianis aduersaretur. Ipse etiā Beza, hæresiarcha & ipse, Caluinistarumque coryphæus, anno M. D. L I V. librum edendum curauit, quem in scripsit, [De hæreticis à ciuili magistratu puniendis,] in quo probare conatur, legitimam respublicas à Deo in hereticos animaduertendi potestatem accepisse. Lib. de schism. Anglic. p. 179.

Secundò, quod apud veteres, etiam gentiles, ita fieri consueuerit: Erat quippe Athenis tribunal, in quo impij & athei, & perperam de dijs sentiētes ad mortem condemnabantur, & diuersas penas dabant, in quo & tres Philosophos celeberrimos, impietatis accusatos, condemnatos historiarum referunt monumenta, Socratem scilicet, Theodorum cognomento Atheum, & Protagoram Alderitam: Socratem quidèm, quod nullos esse Deos docuisset, accusatum, ducentorum octoginta & ampliùs iudicum, præter eos qui parti illius fauerent sententia cōdemnatum, paucis post diebus cicutam bibisse: Theodorum vero impietatis conuictum, publicè damnatum veneno hausto impietatis pœnas dedisse. Protagoram deniq; Cicero lib. 1. de natura Deorum, cum librum edidisset hoc titulo, [De dijs neq; vt sint, neque vt nō sint habeo dicere,] ab Athenienſibus in exilium pulsum, eiusque deinde libros, puplico magistratus decreto, in foro igni traditos refert: quod & Firmianus Lactantius suffragio suo confirmat. Athei Athenis ad mortem cōdēnati. Laert. lib. 2. de vita Philos. Idem in vita Theodori. Lactant. lib. de ira Dei ca. 9.

Præter duos illos priores auctores tradit Suidas, Diagoram Melium Philosophum, & Poetam Lyri- In dictione Diagoras.

cum Pindari æqualem, cognomento Atheum, quòd de diuinitate secùs ac deberet sentiret, Deosque omnes è mundo proscriberet, patria Melo ab hostibus direpta, Athenas concessisse; qui cùm multos impietatem & atheismum docuisset, populumque à festorum mysteriorumque diuinorum celebratione auocasset, in exilium actus est, & talentum iudicum sententia decretum ei, qui caput eius resectum attulisset, duo verò ei, qui viuum adduxisset.

Act. 17. An non & Paulus Apostolus, vt profanis historijs finem imponamus, impietatis ab Atheniensibus coràm Areopagitis accusatus est, quasi nouos Deos induceret, & noua incognitaque numina procuderet, quòd Christum eiusque gloriosam resurrectionem annunciaret. Non possum igitur quin demirer eos, qui in Christiana hodie republica, Religionis violatæ, & disciplinæ Ecclesiasticæ conculcatæ reos, minori dignos supplicio volunt, quàm olim apud Ethnicos, superstitiosæ idolatriæ violatores.

S. Paulus impietatis accusatus est.

Leges ciuiles hæreticos puniri volunt.

Tertiò, quòd ipsum ius ciuile, regiaque & imperatoria decreta vnanimiter pœnam capitalem in hæreticos sanciant: & quamuis hæc nihil ad Helenam meam spectent, legum tamen scrinia compilans, meliores & huc quam apposite facientes IC. adducam. [L. Arrieni C. de hæreticis & Manichæis,] Impp. decreto, vt Manichæi & omnis hæreticorum fex vrbibus eijciantur, & vltimo supplicio addicantur, sancitur, quin & [L. Quicumque cod. eodem titulo, multo manifestius. Verba legis hæc sunt, [Vltimo etiam supplicio coerceantur, qui illicita docere tentauerint; omnes verò chartæ, quæ funestum hæreticorum dogma complexæ fuerint, incendio cõcrementur.] Lege etiam [3 C. de summa Trinitate & fide catholica,] omnes hæreticorum libri igni adiudicantur, item [L. Damnato C. de

Igni addicit lex libros hæreticorum.

de hæret. & Manich.] Item [L. 6. C. eodem] dicitur, [Qui hæreticorum libros habet, neq; in propatulum profert vt concrementur, punitur.

Ex his omnib. manifestum redditur, æquissimum & rationi consentaneum esse, hæreticos & quotquot in fide fecero naufragium, supplicio & igne digniores esse quàm scripta & libros. At nemini mirum videatur, libros funestos, pestiferosq; veneno infectos, errorum seminaria, & reconditoria flamis addici, cùm in primitiua Ecclesia & libri qui de curiosis rebus agebant, quales qui Magiam edocerent, publicè & coram omnib. flammis traditi legantur. Testatur hoc in Apostolorum Actis Lucas; [Multi credentium veniebant confitentes, annunciantes actus suos multi autem ex his qui fuerant curiosi sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus.

Historiarum monumẽtis proditum est Imperatorem Constantinum, primum illum, sub quo vniuersali Ecclesia pace restoruit, ac quodammodo reuixit, Catholicæ religionis studiosissimum, & omnis hæreseos inimicissimũ, publico edicto sanxisse, vt per vniuersum imperiũ, omnes Arrij hæresiarchæ libri igni traderentur, & quicumque ipsum facere distulisset, ad mortem deposceretur. Hoc ipsum & apud Ethnicos in vsu fuit. Testatur quippe Valerius Maximus, Agricolas, dum L. Petilij agrum proscinderent, in arculas duas incidisse lapideas, in quarum vnà, quantum ex inscriptione circumsecus apposita colligi poterat, Numæ Põpilij corpus conditũ erat; altera libros septẽ, de iure, & munere Põtificis Maximi agẽtes continebat, eosque lingua scriptos Romana, septem item Græca conscriptos, de sapientiæ studio tractantes. Latinos quidem summa diligentia asseruari Patres decreuerunt, Græcos verò quòd Religioni aduersarentur, eamque euerterent, ipse Petilius

Libri Magici in primitiua Ecclesia cõcremati.
Act. 19.

Niceph. hist. Eccl. lib. 8. c. 18
Va. Max. lib. 1. c. 1.

Petilius Prætor Vrbanus, senatusconsulto facto, cõram populo cremari iussit. [Noluerunt enim,] inquit Valerius, [prisci viri quidquam in hac asseruari ciuitate, quo animi hominum à Deorum cultu auocarentur.] Quòd si Ethnici tam religiosè libros qui contrariam superstitionem, aliorumque Deorũ cultum edocerent, comburendos decreuerint; quãtam Christiani diligentiam, in veram religionẽ destruentibus, animarum salutem euertentibus, hæresumque continentibus libris, procul ab Vrbibus & domibus eliminandis, adhibeant necesse est?

Puniẽdos hæreticos è sacra Scriptura asseritur. Quartò, quòd sanctus Spiritus id in veteri testamento sanxerit. Exodi nanque 22. capite occidi iubetur is, qui dijs alienis, & non Deo soli, immolat. Legis verba sunt hæc, [Qui immolat dijs alienis præterquam Deo soli occidatur.] Atqui hæreticus Deos alienos colit, Deumque solum deserit, imò & ignorat; vtpotè qui eius Ecclesiam nõ agnoscat, sacramenta non recipiat, cærimonias exibilet, vicario illius non obtemperet, verbis illius fidem non adhibeat, nouam religionem, inauditam fidem, inuisa biblia, & recenter procusam hæresim inuehere & propagare studeat: igitur morte luat oportet.

In Deuteronomio simile continetur decretum;

Deut. 13. [Si surrexerit in medio tui Prophetes, aut qui sõniũ vidisse se dicat; interficietur, quia locutus est, vt vos auerteret à Domino Deo vestro.] Hæreticos autem pseudoprophetas esse, & somniorum, errorum, superstitionum, blasphemiarum, cusores, interpretes, propagatoresque certissimum est; quamobrẽ morte dignissimi, & vltimo afficiendi supplicio censentur. Nihil enim verba doctrinaque eorum spectat aliud, quàm vt plebem Christianam peruertat, & à veri Dei cultu, mandatorumque illius obseruatione auocet.

In

In Leuitico quoque in sanctum Dei nomen blasphemus lapidibus obrui iubetur, tã de populo Israel quam alienigena; [Qui blasphemauerit nomẽ Domini morte moriatur; lapidibus opprimat eum omnis multitudo populi, siue ille ciuis, siue peregrinus fuerit.] Quis autem magis blasphemare dicendus est quàm hæreticus; qui tum in Christi Iesu corpus crucem, imagines, tum etiam sanctos, matrem, sacramenta, & denique Ecclesiam ingentia blasphemiarum & contumeliarum plaustra euomit? an non igitur supplicio & castigatione dignus? *Leuit. 24.* *Hæretici blasphemi.*

Et quoniam exempla ad permouendum peridonea sunt, & magnam in vtramque partem vim præferunt, sexcenta producam; Moses vna cum Leuitis, Deo postulante, triginta tria hominum millia, gladio vindice, ob honores vitulo aureo exhibitos, interfecit. Iehu à Deo electus, zeloque honoris diuini actus, omnem posteritatem Achab, ob impietatem deleuit, omnesque sacerdotes Baal funditus excidit. Iosias rex omnes idolorum sacrificulos occidit, fana deorum euertit, lucos succidit; ossa quin etiam mortuorum in cineres redegit. Elias Propheta, cum iudices, ad quos delicta castigare ex officio incumbebat, torpore & stertere cerneret, potestate quadam extraordinaria sibi arrogata, omnes sacerdotes Baal, haud procul è torrente Cisson, interficiendos curauit. Mathathias, Machabæorum pater & animator, honores diuini studiosus, Iudæum quendam, à patrijs legibus desciscentem, & idolis immolantem, in ciuitate media ad aram obtruncauit, eiusque cruore altare conspersit: Prætereo hic quæ Nabuchodonosor Rex sanciuit, quæ item Artaxerxes & Darius; *Exod. 32.* *4. Reg. 10.* *4. Reg. 23.* *3. Reg. 18.* *1. Mach. 2.* *Dan. 3.* *1. Esdr. 7.* *1. Esdr. 6.*

Quintò & vltimò, quod ipsa id doceat ratio, eaque varia & multiplex; prima, quia Cæsarea eum [L. 9. qui cedes ff. de incendio] qui ignem domui alte-

alterius, aut horreo inijcit, igni tradendum decernant. Hæretici porro verè incendiarij dici possunt, vtpote qui domum Dei, [idest] Ecclesiā penitus adurant, & tritico verbi Dei & sanctarum Scripturarum flammam inijciunt; verè igitur puniendi & flammis acribus addicendi. Ipsi sunt nimirum scelerati illi Herostrati, qui Dianæ templo ignem inijciunt; sunt scelera: & illæ Samsonis vulpes, quę ignescentibus caudis Catholicorum semen adurunt.

Iud. 14.

Secunda Lex omnes sacrilegos comburi iubet: nullus autem magis sacrilegus haberi, quàm hæreticus potest, qui nimirum sancta profanat, doctrinā peruertit & adulterat, religionem deprauat, altaria deijcit, campanilia ad terram deijcit, imagines comminuit, peregrinationem instituentes exibilat, in Deum conspirat, sanctis bellum indicit: nemini igitur dubium esse potest, quin qui talis est, castigandus sit. Tertia, eadem lex monetam adulterantes deprauantesquè extremo ignis supplicio addicit. [L. 2. si quis nummos, C. de falsa moneta.] Hæretici autem scelesti illi mangones monetam sacram adulterare dicendi sunt, qui nimirum loco argenteę plumbeam, loco aureæ æneam obtrudant, mendacium loco veritatis, errorem, vt Propheticum oraculum; superstitionem, vt veram religionem vendentes, legem quoque diuinam violantes, sacramque Scripturam sacrilegis interpolationibus velut nasum cereum firmantes & reformantes. Postremò; si schismatici Datan Core & Abiron Moysi duci suo aduersantes, tam funesta morte extincti sunt, vt è libro Numerorum legenti manifestum redditur: quas pœnas, ecquod supplicium eos manere censendum est, qui superioribus Ecclesiæ eiusque principibus, quos Deus summa cum auctoritate Ecclesiæ & fidelibus omnibus præesse voluit, quotidie aduersantur, quales esse crediderim hæreticos?

Hæretici sacrilegi.

Num. 16.

cos? Tunc igitur & dic zizania non esse eradicāda.

Vnicuique tamen vestrum notum esse cupio, me prolixa hac disceptatione, quam & rationibus & sacræ scripturę auctoritate firmaui, cordatorum principum prudentiæ nihil me derogatum voluisse, qui propter temporis exulcerati calamitatem, ciuitatū suarum conseruationem, subditorum vnionem, Ecclesiæ pace, aliasque ob rationes, quas diuina maiestas animabus illis regijs instillat, in regni sui agro zizania hæreticorum & lolium tolerant. Theologū siquidem hic ago, non politicum aut reip. præsidentem; ipsaque obedientia, cultus & obsequium, q̃d iure naturæ regi meo debeo, laudare & probare cogit, quidquid illius maiestas & auctoritas hac in re factum volunt; præsertim cùm probè teneā, quidquid & exterius agit, & quidquid regia mente voluit & concipit, à Deo, cuius in manibus cor illius, & cuius hoc in mundo locum tenet & imaginem præfert, haud dubiè dirigi & conduci. Hæc quoad primam concionis partem dicta sufficiant, iam secundam aggrediamur, deque lolij & zizaniæ seminatoris nequitia agamus.

Auctor non arrogat sibi aliqđ ius in principes.

Pater igitur familias postquā bonum semē agro suo iniecisset, & agri custodes altum dormirent, venit inimicus homo & superseminauit zizania, sensu literali iam seposito, mysticè hic designari putem, hominibus dormitantibus, id est salutem suam negligentibus, vel otio in ijs quæ animā concernunt diffluentibus, diabolum, communem illum generis humani hostem zizania seminare, scelestas animo cogitationes suggerere, linguam ad verba nequitiæ efformare, peccataque in corde procudere.

Mystici parabolæ huius sensus.

Auis, quamdiu alarum remigio dissecat aera, & pennis in sublime se librat, nulla capi ratione potest, & ab omni periculo immunis est: at mox vt ad

Simile.

terram delapsa super arbore sedit, & quiescit, periculo se exponit, ne vel reti inuoluatur, vel sclopeto petatur. Ad eundem modum & diabolus, versutus ille & subdolus animarũ venator & insidiator; nullas deprehendere aut in casses trahere solet, quã quæ otio diffluunt, stertunt inertia, & in delicijs molliter ac iucundè viuunt. Quod exponens in

Pr. 1. Prouerbijs Salomon dicit, [Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum,] id est vigilantium, deque animarum salute sollicitorum.

Otiosi cõparantur aquæ stagnanti.

Aqua semper fluens sapida est, & gustui suauis, at stagnans & nunquam defluens, putiscit, insipida, & ad potandum inepta, nonnisi ranas, rubetas, vermes & lacertos, atque id generis plura procreans. Idem de animabus nostris censete: quæ enim semper occupantur, saluti inuigilant, virtutibus incumbunt, sanctis exercitijs sese destinent, Deo acceptæ sunt & gratæ, & coram maiestate illius nitent; at quæ stertunt, & in otij inertiæque luto ac cæno semper volutant, Deus detestari & abhorrere solet, quòd nonnisi venenosas scelerum pestes propaginesque generent.

Item Domui incultæ.

Atque vt in domo deserta mures & glires multiplicantur, vermes excrescunt, araneique dominantur: ita in anima inerti & segni. Quid enim ipsa aliud quã domus deserta & derelicta, in qua Deus amplius non commoratur, in qua virtutes emoriuntur, è qua gratia exulat? à qua quid expectes præter innumerabilem, non dico immũdorum animalium, sed peccatorum, criminum, & vitiorum copiam: de qua dici meritò queat, quod de Ierosoly-

Matt. 22 mis olim prædixit Redemptor noster Christus, [relinquetur vobis domus vestra deserta.

Regula iuris est, non vtentes priuilegio habito, vel abutentes, illud ipsum perdere. Hoc proposito adaptans meo, dico animas, cum gratia & à Deo

charis-

charismatibus largissimè collatis non vtuntur, vel ad fastum tumoremque abutuntur, quamprimum eadem excidere, easque dormitantes, vel inertia soporatas, tritico destitui, lolioque intrinsecus oppleri. Labore enim & diligentia res paruæ crescunt, & otio ac desidia maximæ dilabuntur, & pereunt.

Ceterum sopor hic & circa salutem propriã negligentia magnum animæ afferre detrimentum solet. Filij Dan (è quorum stirpe Antichristum nasciturum Doctores & Patres perhibent) vrbem Lais sine vlla effusione sanguinis, aut ictu ferri inuasere, quam & penitus demoliti sunt & euertere; quòd, quamuis rebus omnibus ad defensionem necessarijs affluerent, otio diffluerent incolæ, stertèrent, sibique non prospicerent. Quó mysticè declaratur, animas illas opulentas, & charismatibus cœlestibus ditatas, tunc à diabolo potissimum inuadi, exagitari, & dispoliari, cum securę dormiunt, omnis metus expertes, suamque salutem negligunt. *Iud.* 18.

Dauid, castra Saulis clanculum ingressus, quin & ad tentorium illius penetrans, regia arma furtim abstulit; quem somno distentum, vel aliàs in spelunca naturę necessitate seruientem obtruncare potuisset, si voluntas occasioni adfuisset. Ad eundem modum Christiano in Ecclesia, quæ Christi Iesu exercitus est, dormitãti; quamuis inter iustos & probos versetur, sępenumerò dæmon spiritualis militiæ arma eripit; imò, nisi per Dei clementiam staret, vitam etiam inscienti auferret. Exclamem igitur, ò somnium detestabilem, inertiam, magnum animis periculum arcessentem. 1. *Reg.* 24.

Atheniẽsium legislator Solon præclaram in desides & inertes legem tulit, qua omnibus eorum accusandorum & actionis ijs intentandæ potestatem dabat. Eandem tulisse legem videtur & Deus, ac permisisse, vt negligentes, inertes, deque ijs quę ad salu- *Laertius lib.* 2. *c.* 2.

salutem spectant parum solliciti, tentationibus varijs exagitarentur, à dæmonibus accusarentur, omniumque vitiorum occasionibus expositi viuerent.
1.Theß.5 Cum Apostolo igitur finem faciam, ita Thessalonicenses admonente, [Vos fratres non estis in tenebris, vt vos dies ille tanquam fur comprehendat; omnes enim vos filij lucis estis & filij diei; non summus noctis neque tenebrarũ: igitur nõ dormiamus, sicut & ceteri; sed vigilemus & sobrij simus, &c.] Verè igitur somnus periculosus est, & magna detrimenta afferre solitus: cum dormientibus colonis diabolus zizania superseminarit.
Matt.13. [Cũ dormirent homines, venit inimicus homo.]
Hom.45. i Matth. Somnũ hunc exponens Chrysostomus, in Prælatos, Ecclesiæ custodes & capita, eundem detorquet, quibus stertentibus, parumque de grege sollicitis, diabolus hæreses, errores, vitiaque Ecclesiæ inserere consueuit: simulque sanctus hinc Episcopus inferre conatur, quanta horum pastorum esse debeat vigilantia & cura, cum nimirum ad illos spectet, sementem Dei custodire, & omnem in partem circũspicere ne quod Ecclesiæ Dei detrimentum afferat diabolus, in quod totis viribus incumbit. Hoc namque custodum & vigilum nomine appellari in sacris literis Prælati solent; imò nullum hoc nomine illis frequentius. Audiamus Dominum per os Prophetæ loquentem, [Super muros tuos Ierusalem constitui custodes, tota die, ac nocte non tacebunt.]

Ecclesiæ pastores custodes & vigiles appellantur in sacris litteris.

Isai.62. Prima quam Ieremias Propheta visionem vidit,
Ierem. 1. huic de qua agimus materiæ optimè quadrare videtur: cum enim Deus illum in custodem populi cõstituisset, interrogauit, [Quid vides Propheta?] qui mox subintulit, [Virgam vigilãtem ego video.] Quo loco textus Hebræus habet propriè, vt benè Lyranus notauit, [virgam nuceam.] Notat autem

Proco-

Propitius, virgam amygdalinam aut nuceam, ceruicali dormientis suppositam, quamprimùm somnum abrumpere, & dormientem excitare. Quamobrem cùm Deus Præsulis symbolũ virgam somni inimicam ostendit, denotare voluit, somnum Ecclesiæ capitibus, & pastorib. summoperè esse fugiẽdũ.

Audite quid aliud: magnus ille Theologus Robertus Holcot obseruauit, Christum in tristi passionis nocte, cùm Petrũ in quẽ Ecclesiæ caput, & Principem constituerat, in horto somno sepultum stertere cerneret, & ad eum excitandum accederet; honorabile illud Petri nomen, cunctisq; venerandum gentibus, quod illi, dum Ecclesiæ caput eum constitueret, imposuerat, subticuisse, ac gemino eum nomine compellasse, [Simon dormis.] Perinde ac si dixisset, ille Pontificis, & custodis nomine indignus est, qui hunc in modum somno indulget. *In Sap. lect. 82.* *Mar. 14.*

Referũt historici magnum illum Asiæ terrorem Alexandrum, argenteum dormiendo globum manib. tenere solitum, cui ænea peluis subiecta foret; vt, dum altum dormiret, somnoque liberiùs indulgeret, globo in peluim manibus excidente, & tinnitum edente, à somno expergisceretur. In quo grues ille dici potest imitatus, quas Pierius alijque tradũt, dum excubias agunt, & ab hostibus obrui metuũt, hac vti industria consueuisse. Cuius partes sunt excubare, totiusque gregis custodem agere, lapillum pedibus tenet; quò, Vbi hinc cadere contigerit, expergefacta, socias excitet, nullum vt discrimen adeant. Quemadmodum igitur vigilia salubris est, animæque perutilis; ita somnus noxius, & damnosus: somno quippe indulgentibus hominibus inimicus superseminauit zizania. *Laert. lib. 5. in Ari.* *Ammianus li. 16.* *Pierius lib. 17.*

Cùm enim stertimus, dæmones inualescunt & in nos insurgunt, id est, cum salutem negligimus, tũc inimicus per agros volitat, grassatur in triticum, & *Somnus plurima homini af*

 lolium

ferre cõsueuit mala. lolium bono semini permiscet. Dalila Samsonem
irretire & perdere gestiens, an non soporare eũ studuit,
Iud. 14. itaque cæsariem, omnis roboris armamentarium, detondere? Eadem techna vtitur & pellax,
nostra caro, Philisthæa illa longè deterior, nos siquidem perdere, omnemque fortitudinem & animum nobis eripere gestiens, omni ratione conatur deliciarum nos somno opprimere, ac voluptatum sopore inescare, sopore noxio & detestabili.

Quot, eheu, principes ac reges, quot duces & milites, somno oppressi, triste ac funestum rerũ varietatis exemplum fuere, quot, inquam, magnates ac purpuratos somnus in summa & extrema pericula coniecit, vt & vitam amiserint, ac lugubri catastropha diem extremum clauserint? An non Holofernes princeps militiæ regis Assyriorũ, in obsidio Bethuliæ, stertens & vino obrutus, gladio & dextra
Iud. 13.
Iud. 4. muliebri, ceruicem & vitam perdidit? an non Sisara, præfectus Iabini regis Azor, clauo per tempora
2. *Reg.* 4. adacto dormiens per manus Iahel perijt? Isboseth Saulis filius percussus in inguine, an non meridians in lectulo, occubuit? Adeò vt & fortissimi iuxta & generosissimi & fœminea quidẽ dextra, quòd somno indulgerent, ceciderint, ludibriumque suis fuerint. Quod lacrymis potius quàm verbis deplo-
Isai. 51. rans Isaias ait, [Filij tui proiecti sunt, & dormierũt in capite omnium viarum.

Duo viarũ genera hoc in mundo. Quem locum vt commodè intelligatis, diuersa viarum genera esse sciatis oportet; aliæ sunt enim viæ Domini, quarum toties in sacris libris est mentio. [Dominus possedit me ab initio viarum suarũ.]
Prou. 8. Et, [Quis poterit scrutari vias eius?] Item, [Vias
Iob. 36. tuas Domine demonstra mihi.] Per has autem vias
Psal. 24. reiecta ad salutem tenditur; vnde non immeritò à
Psal. 15. Psalmographo viæ vitæ appellantur, [Notas mihi fecisti vias vitæ.] Et aliæ viæ Dæmonis, viæ difficiles,

les, ad calcandum molestæ, & magnorũ discriminũ causæ; [Contritio & infelicitas in vijs eorum,] itẽ alibi, [fiant viæ eorum tenebræ,] & [vias peccatorum disperdet,] deinde apud Zachariam, [Conuertimini de vijs vestris.] Hæ autem viæ rectè ad interitum & damnationem perducunt, atque huiusmodi viæ sunt peccata. Vnde Psalmographus, [viam iniquitatis amoue à me.] &, [omnem viam iniquitatis odio habui. Capita porro & initia harum viarum, & accessoriç semitæ, ipsa est superbia, auaritia, luxuria, [Omne quod est in mundo aut est concupiscentia carnis, &c.] aut initia harum statui possunt, ipsa peccatorum principia, inter quæ recenseri queunt tentationes, suggestiones, occasiones, cogitationesque occultæ. *Psal.* 13. *Psal.* 34. *Psal.* 145. *Zach.* 1. *Psal.* 118. 1. *Joan.* 2.

Ac veluti nemo non sine descrimine in introitu cuiusdam viæ difficilis ac latronibus infestæ dormitat; ita periculo non caret siquis tentationi prauæ morosius inhæret, aut indormit. Quamobrem confestim cum Redemptore Christo excitemur, & animæ potentijs præ negligentiæ veterno stertentibus dicamus, [Surgitę eamus, ecce qui me traditurus est appropinquat.] Peccatum in animę perniciem conspirans prę foribus est; atque huiusmodi cum tempestas insurgit, tantæ procellę dum ingruunt, compellemus Christum, clamemus naufragij metu exalbescentes, [Salua nos Domine, perimus.] *Matt.* 26 *Matth.* 8

Luxurioso libidinibusque suis vacanti, Sapiens imminẽtem calamitatem presagiens, has minas intentat: [Et eris quasi dormiens in medio mari, & quasi sopitus, gubernator amisso clauo.] Non ait in terra dormiẽti simmen eum fore, sed in medio mari, vt ita in quanto periculo versetur, quod vt sit euidentius, ait [in medio mari.] Non minus peccatoris peccato indormientis nullaque ratione è flagitiorum voragine emergere cupientis, esse solet periculum. *Prou.* 23. Peccator dormiens

Aa 2

in peccato similis in mari dormienti.

culum. Atque ita cum dormiunt homines, venit inimicus & superseminat zizania, opportuna scilicet malorum infligendorum Satanæ occasio est somnus.

1. Pet. 5.

Satan inimicus est & zizaniorũ sator.

Quis autem hic inimicus dici potest? nullus profectò alius quam dæmon, qui tum Christi, tum omnium fidelium inimicus est; quo nomine eum Apostolus Petrus in epistolis nuncupat. Ipse est inquam, qui seminat zizania non in Iudæorum, Turcarum, Arabum, Saracenorum agros, sed in Ecclesia Dei; atque inter Christianorum sulcos. In quo illius notate astutiam; de die non venit, at de nocte, intereà dum spissæ terram occuparent tenebræ; nondum vigilant & excubant homines, at dũ dormiunt. Id est dum Prælati, Pastores, Episcopi, ceterique Christiani animarum saluti non inuigilant, dum auaritiæ student, voluptates consectantur, honores ambiunt, rerumque terrenarum studio tenentur; tum versutus ille animarum aduersarius lolium spargit, noua perniciosaque dogmata serit, doctrinas degeneres & fucum olentes dissemi nat, inaudita opinionum commenta ferruminat, fidem perturbat, religionem in diuersa trahit, charitatem extinguit, sacramenta conculcat, Ecclesiam denique perdit & destruit.

Satã zizania spargit, quando superiores dormiunt.

Hæc igitur bellua tunc zizania seminare solet, cum Prælati stertunt, & officium negligunt suum: ita fecere olim in agro Iudæorum Pseudoprophetę Baal, Molochitæ, Pharisæi, Sadducæi, in Christianorum orientalium, Arriani, Manichæi, Valẽtiniani, Pelagiani, Donatistæ; & iam nuperà patrũ memoria, Lutherani, Caluinistæ, Zuingliani, Anabaptistæ, alijque & scelere & audacia pares. Quare si Prælati Germaniæ omnem in partem circumspexissent, si gregis curam gessissent; nunquam Lutherus aut Zuinglius zizania disseminassent: si canes

Principes sæculares

latras-

latrassent nunquam lupi in Ouile irrumpentes dãnum gregi intulissent. Videant igitur Principes seculares, ipsique Pastores Ecclesiæ, num coram summo Iudice in nouissimo die exactam animarum sibi creditarum rationem dare poterũt; sibique persuadeant, non impunè se tunc habituros. Conspirare siquidem inter se mutuò, illi armis sibi diuinitus traditis, hi verò auctoritate quam ipsa sacra insula includit, in vulpium Ecclesiã, Dei vineam suffodere nitentium euersionem debent. Sunt enim vtrique custodes vineæ Christi constituti, & vigiles circa ciuitatem Ecclesiæ excubantes, sunt fortissimi illi ductores thalamum Salomonis ambientes, qui quamprimum vt dormitant & stertunt, inimicus homo venenum diffundit.

& pastores Ecclesiæ Religionis custodes sunt.

Notate hic obsecro, vt paterfamilias diaboli nequitiam & peruersitatẽ quę ei naturaliter adhęrescit, exaggeraturus, [inimicũ hominem] eum appellarit. Nouũ profectò & animaduersione dignum, quò spiritus huius peruersi artes, nequitia, crudelitas, odiũ exprimantur, vt hominẽ eum describi: nulla siquidẽ maior fingi aut excogitari crudelitas, nullum odiũ deterius inueniri, quã hominis. Inter animalia nullũ leone crudelius & immanius, hominis tamen feritas barbariesque maior & notabilior.

Nõ est alla crudelitas maior quam hominis.

Homo leone crudelior.

Daniel Propheta, cùm ad petitionẽ Satraparum Babyloniorum in lacum leonum coniectus esset, Darius leones quã suos mitiores credẽs, ingenti lacum saxo muniuit, regioq; sigillo, nequis Danielẽ interfecturus effringeret obsignauit. Quid agis rex? quid hoc video? Virũ Sanctum leonibus obijcis, & ab hominibus eũ tutatũ cupis. Prudenter profectò et sapiẽter. Sciebat nãque rex, nullũ homine animal inhumanius aut ferocius haberi posse, qui nimirum nemini parcat, mò odio, affectuiq; prauo satisfaciat. Baltassar nihil vnquam horribilius, aut quod

Dan. 6.

maiorem ei formidinem incuteret conspexit, quàm manum illam hominis in pariete scribentem, adeò vt exanimis in terram ceciderit. Non exeruit hic Deus vngulam animalis, sed manũ hominis, quasi si nihil eadem haberi posset terribilius magisque metuendum. Ecce, qui nec in prę̨liorum ęstu, non inter belli clangores, non in vrsorum aprorumque venatione, non inter animalia fera nec monstra pal luerat; ad solum manus hominis conspectum, expauescens & exanguis in terram concidit.

2. Reg. 24. Quod egregia è libris Regum historia manifestum reddam. Cum Deus trium plagarum Dauidi regi ob delictum promeritarum optionẽ dedisset, pestem scilicet, famem & bellum; pestem delegit dicens, [Coarctor nimis; sed melius est mihi quòd incidam in manus Domini; quoniam multę sunt misericordię eius.] Expedire & satius esse sciebat pius hic rex, in Dei, quàm in hominum manus incidere, quum ille mitis sit, hi verò inhumani & ab omni pietate alieni, & quibus nihil crudelius, aut ferocius: Hinc diabolus, quo eius malitia & crudelitas designetur, [inimicus homo] appellatur.

Matt. 13 O nomen satana dignissimum! ò peruersitatem singularem! ò crudelitatem barbarie omni barbariorem! Ecce, postquam paterfamilias triticum in agro seminasset, crudelis ille hominum aduersarius eundem zizanijs oppleuit, [& abijt.] Notate, vt scelerata illa bestia, postquam venenum sparsit, sese subducat; vt ictu inflicto, canat receptui. At quid mirum, in terra seditiones, motus, & prę̨lia reperiri, ac zizania seminari, cum nec cœlum, locus ille ab omni perturbatione alienissimus, ijsdẽ caruerit. Porrò hęc seminum mixtura repręsentare mihi ipsum videtur, quod quotidie in Ecclesia contingere videmus, in qua, vt Augustinus olim obseruauit, scelerati probis permisti sunt; & prauorum lolium

Lib. de hæres. c. 69. Sess. 5.

iusto-

iustorum tritico: quod & in Concilio Constantiẽsi asseruere, toto orbe exciti Patres. Ecclesia quippe est arca Noe, quę animalia immunda, non secus ac munda, includit. Est area illa, de qua Matthęus, in qua & palea, & luxurians lętaque messis. Est conuiuium illud nuptiale, ad quod virgines fatuę iuxta ac prudentes vocantur. Est aula illa regia, ad quam & admittuntur illi qui veste nuptiali carent. est denique ager hic, in quo triticum vna cum zizanijs excrescere videmus: quòd tantopere serui & domestici demirantes patri familias dixere, [Nonne bonum semen seminasti in agro tuo? vnde ergo habet zizania? *Gen.6.* *Matt. 3.* *Matt.25* *Matt. 22* *Matt. 13*

Et est reuera admiratione dignum, quanam ratione in anima hominis tam triste excrescere zizanium, tam infelix pullulascere lolium queat: est nãque quodammodo incredibile, quomodo potentię & facultates animæ peccatorum instrumenta esse possint. Vetuit olim dominus, balistas, machinas, hastas, missilia, pila, aliaque instrumenta bellica, quibus mors afferri hominibus potest, ex arbore frugifera concinnari, sed è sterilibus & siluestribus eadem parari voluit. Qui fieri igitur potest, ò homo, vt è corporis tui membris, animęque facultatibus, & sensibus, qui instar arborum feracium sunt, mortis instrumẽta constituas, & arma pares quibus & Creatorem oppugnes, & animę mortem afferas? *Deut. 20.*

[Quomodo ergo habet zizania.] Si peccatum monstrum aliquod spirituale est, tenebrarum abortum, mors æterna, diluuium cõmune animarum, naufragium vniuersale, merum latrocinium, extrema calamitas, damnũ irreparabile, omnium rerum exitium & pestis; quomodo igitur in anima excrescat? si peccatum rationi aduersetur, Deo cõtrariũ sit, gratia animam priuet, cęlo eam deturbet, inferni hęredem constituat, in carcerem dęmonũ conij- *Peccati epitheta uaria.*

ciat; animæ mortem adferat, Ecclesiæ sit loliū; quomodo igitur ingredi animam potest? [Vnde ergo habet zizania?] Denique si Angelos cælo exegerit, innocentiæ statum peruerterit, diluuij causa extiterit, filium Dei vnigenitum ad mortem, & quidem acerbissimam per traxerit, si omnia pessum dederit, si æternis sit expiandum flammis, ecquænam hominum esse potest audacia, vt ipsum committant? vt tam infœlix in animæ agrum lolium admittant? sed rationem addidit Paterfamilias dicens, [inimicus homo hoc fecit.

Mat. 13.

Mat. 13.

Deus peccati nō est auctor.

Manifestè hinc colligere possumus, nulla posse ratione Deum peccati auctorem constitui, at inimicum, qui hasce superseminauit zizanias. Deus igitur peccati non est auctor; vt Psalmographus apertè profitetur, [Non Deus volens iniquitatem tu es.] Diabolum verò peccato aditum patefecisse, & ipsum in orbem inuexisse Sapiens testatur, dicens, [Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum.] Hoc retundere clypeo venenosa Lutheri iacula possumus, hoc vallo blasphemiarum hæreses, errorumque illius tela infringere, dum ait Deum peccata per impios patrare: Melancthionis item sententiam confutare docentis, tam Deo Iudę proditionem, quàm Pauli Apostoli vocationem ascribendam: Buceri item, Deum absolutè efficientem peccati causam constituentis, adeò vt quicumque illud negarit, Deo diuinitatem hunc adimere censeat, quòd eum causam eorum quæ facta vult, esse neget: Caluini denique, acriter propugnantis, Deum simpliciter & purè peccati auctorem esse. Quod apertè demonstrauit de sanctis Episcopus Ebroicensis qui lib. 5. de Caluini atheismis, Caluinum Bernæ impietatis accusatum & damnatum tradit, quod Deo & peccatum & damnationem damnandorum ascriberet. sceleratam porro

Psal. 5.

Sab. 2.

hanc

hanc opinionem diris deuouens Cōcilium Tridentinum, anathemate percussit omnes qui eādem docent & credunt; [Si quis dixerit, mala opera, & bona, Deum operari; non permissiue solum, sed etiam propriè; & per se, adeò vt eius sit proprium opus, non minus proditio Iudę quam vocatio Pauli, anathema sit.]

Eundem errorem acriter olim oppugnauit Magnus Basilius, qui in homilia, quàm super hac re conscripsit, inter cetera ait, fatuum eum quidem & stolidum, qui nullum esse Deum credit; at stolidiorem & stultitiorem censendum, qui Deum peccati causam statuit: quod ille Deum penitus negatum, hic verò clementiam & bonitatem ei detractum eat. Eiusdem sententiæ est & Irenæus, & tradidit in Ecclesiastica historia Eusebius, qui egregia ad Florinum epistola multis ostendit, Deum malorum causam aut architectum esse non posse. His accedat & Philo Iudæus, qui omnes peccati causam Deum, non verò seipsos constituentes puniri & supplicijs adduci vult. Theodoretus denique, vt finem faciamus, omni ratione opinionem hanc profligare conatus, probare contendit, Deum natura bonum maiorum aut peccati causam nō posse constitui; sed illum triticum seminare, diabolum verò superseminare zizania.

Lib. 5. c. 19.

Lib. de præcupis.

Lib. 5. de cur. Cræc. affect.

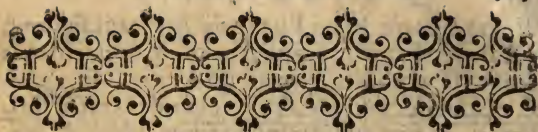
Omni igitur studio & contentione Auditores, scelestū hunc zizaniorum satorem fugiamus, omni cura eum ab animarū nostrarū agro excludamus, impediamus inquam, ne peccati, schismatis, hæreseos, errorum, calumniarum, blasphemiarum loliū tritico superseminet. Somnū quoque ab oculis propulsemus; dormiētibus enim nobis grassatur, vagatur, & circuit. Vos itaq; Prçsules, Antistites, Episcopi, Dominici gregis pastores, Ecclesiæ excubitores, Christianorū duces, vineæ sponsi custodes, animarum

rum

rum nostrarum tutelę, super gregem vestrum excubias agite, atque omni ratione impedire satagite, ne vestra illectus negligentia Satan, per diœceseos vestrarum agros lolium & palearum serat. Vos etiam Catholici Principes, Reges potentissimi & inuictissimi, Monarchę fidelissimi, cœlo originem ducentes, Altissimi vice hic in terris fungentes, patres patriæ, populi tutores, religionis fulcra & bases, fidei columnę Ecclesię antes & fornices, non minus excubate, ac nolite pati, vt vestra culpa hęreseū zizania Regnorum vestrorum noualia ingrediantur.

Et ecce, ò regum rex, animarum nostrarum conditor, Ecclesię princeps Christe, tu, qui bonum fidei, charitatis, sacrę scripturę, & Euangelij semen seminasti; omnia modo zizanijs scatent, familiæ vniuscuiusque nostrum non vsque adeò laudabiliter diriguntur, vrbes inter se dissident, prouinciæ integræ à se mutuo diuisæ sunt; per regna peccata inualescunt, hęresi Ecclesia repleta est, denique zizanijs mundus oppletus gemit: impediesne igitur Domine, quo minus noxiæ illæ propagines eradicentur? per testabit, quo minus motus hi & seditiones sedentur, peccatis debita infligantur supplicia, errores tollantur, blasphemi & hæretici excindantur? Anne patieris, eadem inualescere? diutiusne eadem feres? anne in messem reseruari cupis? O iudiciorum abyssum! ò consilia impenetrabilia! ò secretorum fundum nemini Vrinandū! ò mare nullius ingenij bolide explorandum! At, quoniam ita maiestati visum est tuæ, gratiam saltem nobis elargire, vt tam sanctè media inter mundi huius zizania, vitam instituamus, vt emensa vitæ huius nauigatione, fœliciter æternæ fœlicitatis portum ingredi mereamur, ad quem nos pellere & dirigere dignetur, qui cum filio & Spiritu paracleto, potest omnia Deus Pater.

DOMI-

DOMINICA SEXTA POST EPIPHAN.

Simile est regnum cælorum grano sinapis. Matth. 13.

FIGVRA.

POtens ille Babyloniorum Monarcha Nabuchodonosor terribile olim somnium vidit multaque includens prodigia: vidit, inquam arborem in meditullio terrę consitam; cuius caput luxuriantibus comis ad nubes pertingeret, radices ad terræ vsq; centrum descenderent: ramorum ipsa adhæc brachia per quatuor mundi latera extenderet, & de fructibus illius omnes pascerentur: in ramis volucres cœli nidificarent; sub vmbra verò varia animalium genera luderent & delitescerent. Ecce tibi vox subitò cœlo delapsa, quæ arborem succidi, & radice tenus amputari iubeat. Sēsu litterali iam seposito, eo inquam quē Daniel regi visionem exponendo patefecit; scilicet regem arborem esse, quæ excindenda esset, quod regnū amitteret, sed radix nihilominus permaneret, quando sc. ad regnū postliminio reueheretur: existimo. Dan. 4.

stimo visionem hanc Euangelij hodierni figuram esse, in quo Christus regnum cælorum grano sinapis simile esse perhibet, quod quamuis omnium seminum sit minimum; germinans, ceteris plantis excrescit sublimius, & aera quodammodo feriat. Huic aūt grano quid obstat quo minus Christū ipsum simile esse dicamus: qui in hoc mundo exiguus quidē fuit, humilis, plebis abiectio, & vermiculus terræ; sed in terram deinde iactus, post gloriosam inquam resurrectionem, ita excreuit, vt volucres cœli in ramis eius nidos construxerint, id est, sanctorū animæ sub vmbra illius delituerint, & omnem ab ipso suam beatitudinē traxerint. In medio item terræ plantatus est, dum in Palestina, quæ vmbilicus & meditullium, vt Cosmographi tradunt, orbis, natus apparet. Cœlos quoque vertice tetigit, & radice ad terræ centrum pertigit, quod verus esset Deus in cœlestibus agens, verus item homo in terra cum hominibus cōuersatus. Ramos per orbem diffudit, quod potentia illius ab arctico polo, vsque ad antarcticum se extēderit. In ipsius ramis nidificarūt aues, & ad truncum resederunt animalia; quod tam Angeli quam homines omnem à Iesu Christo gloriam & beatitudinē duxerint. Excisus porro fuit, Christo in cruce moriēte. Hac de re hodie acturi sumus, discussuri inquam, cur Christus grano se sinapis comparare voluerit. Eius huc maiestatem auxiliariam aduocemus, matrisque illius gloriosæ patrocinium supplices inuocemus, quam verbis angelicis ante omnia salutabimus. [Aue Maria.]

Mirabilia & artificiosa quædam opera.

Qui naturæ miracula, mundiq; huius inferioris prodigia descripsere, quæ Ethnici olim tantoperè demirati sunt; referunt inter cetera, mirabilia quædam opera, quę vel ars vel industria hominum produxit, & in naturæ theatro spectāda proposuit. Celebrant in primis opus illud eximium, licet in terra

elaboratum, quod Myrmecides olim sculptor egregius concinnauit, currum inquam quadriiugum, & aurigam eidem insidentem, tam industrie & scite, tamq; exiguo in subiecto formatū, vt alis eum suis musca tegeret atque obumbraret. Illud itē alterius sculptoris, qui in cerasi nucleo nauem omnibus necessarijs instructam efformauit, sed adeò tenuem, vt apicula in antenna cōstituta suis eā cooperiret alis. An nō hæc ad naturæ ludibriū? an nō hoc artificiū eius quàm proximè imitari, ne dicam superare? Textor in thesauro ton. 2.

Aliud non minus stupendum refert Plinius, dum scriptoris manum adeo subtilem & argutam celebrat, vt vniuersam Homeri Iliadem, tot bella, tot conflictus, tot concertationes ducū, militū congressus, vexillorū expansiones, adhæc myriades aliquot versuum continentem, descriptam nuci incluserit. Fuit deinde nostra tempestate sculptor adeo dexter & artificiosus, vt in gemma vndecim virginū millia exprimere non dubitarit, tanto quidem artificio, vt nulla numero defuerit. Exclamem igitur meritò hic, o paradoxa, & prodigia naturam superantia!

Vt etiā è sacro thesauro exempla aliquot proferam, non possum quin Ezechielis hic etiā Prophetæ artificium deprędicem, qui laterem à Deo iussus sumere, instar Apellis, ciuitatē Hierosolymitanam cum omnibus castellis, propugnaculis, munitionibus & obsidētium corona in eodē descripsit; vrbem tamē adeo spatiosam & amplam, vt, teste Iosepho, ducēta hominum millia in se comprehenderit. [Et tu fili hominis, sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo ciuitatem Hierusalem, & ædificabis aduersus eam obsidionem, & ædificabis munitiones.] An non enim miraculo videatur simile, vrbem tam frequentem & populosam, muros adhæc eius & propugnacula, obsidionemque circumsecus positam, lateris spatio comprehendi? Ezech. 4.

Naby-

Nabuchodonosor rex somnians vidit, rē miram & Dei nutu peractam! lapillum è sublimi monte, nullo impellente, delapsum, & statuæ è varia conflatę materia pedibus allapsum, eandem in cinerem redigere, eumq; mox ita intumescere pregnantem, vt in montem Olympo & Atlante maiorem excreuerit, & vniuersam terræ superficiem complerit. Inauditum profectò, & ab hominum memoria inuisum, lapillum in montes excrescere, oceanum in guttam redigi, & elephantē in muscam angustari?

Patris æterni artificium. Pater æternus, omnipotens illud numen, simile quid in orbe producturus, imò omnē omniū artificum industriam superaturus, opus edidit, quod omnis stupeat antiquitas, & superior ętas admirabūda decantet. Omnia namq; in angustum redigēdo, è Deo hominem, è Creatore creaturā, è Domino seruum, ex æterno temporalem, ex infinito finitum, ex impossibili & immortali possibilem & mortalem, humanisq; ærumnis obnoxiū constituit. Qđ describēs

Isai. 10. Isaias exclamat, [Consummationē & abbreuiationem Dominus Deus exercituum faciet in medio terræ.] In quo de mysterio incarnationis, opere illo admirabili, quo maius nullum in orbe visum est, vaticinatur. Quod & Apostolus admirans ait, [Verbū

Rom. 9. abbreuiatum fecit Dominum super terram.]

Mirabilia profectò hęc: sed aliud lōgè mirabilius, quod nulli quidem priorum cedat, hodierno Euāgelio legitur descriptū; vbi Christus Redemptor in grano sinapis, omniū rerū in hoc orbe creatarū minimo cęlestis gloriæ amplitudinē, & vniuersam Ecclesiæ monarchiam spectandā proponit. Describit idipsum S. Matth. [Simile est regnū cœloru grano

Matt. 31. sinapis.] Duæ hoc Euangelio cōtinentur parabolæ, vna de grano sinapis, de fermēto altera; ambas has expositurus, in duas concionem partes distinguam, priori primam, posteriori alteram complexurus.

Prin-

Principio igitur quotquot parabolæ huius sensum perscrutati sunt, in diuersas & inter se discrepantes sentētias abiere. Fuere enim qui per hoc regnum doctrinam Euangelicam intellexerunt, de qua Matthæi 21. Iudæis comminatus dominus ait, [Auferetur vobis regnū Dei:] huius opinionis sanctus Hieronymus est. Alij hic fidē designari putant, vt Ambrosius sermone 1. & Augustinus serm. 31. de sanctis, Alij Christum hic exprimi arbitrantur, alij Ecclesiam denotare, quibus vltimis & meum calculum addo. Ipsa enim verè regnum cœlorum est: vtpote quæ legibus planè cœlestibus dirigatur, quę nihil nisi cœlestia deposcat, cœlo originem ducat, in cœlestibus conuersetur, finis denique eius sit & scopus ad cœlestem clientes suos beatitudinem deducere, & a terrenis auocare.

Ecclesia per regnū cœlorum exponitur

Et sanè Ecclesia regnum est, & regnū Iesu Christi, de quo locutum credo Archangelum cū Deiparæ diceret, [Et regni eius non erit finis:] & Danielem Prophetam, [Regnum quod in æternum non dissipabitur.] regnum quod ipse rex intellexit dum coram Pilato diceret, [Regnum meum non est de hoc mundo;] Id est, non est regnum meum instar regnorum mundi huius, quæ rerum varietati exposita in momēto pertranseunt, quæ exteriùs quidem splendorem quēdam & maiestatem præferunt, interiùs verò sordent & exigua sunt.

Luc. 1.
Dan. 6.
Ioan. 18.

Porro regnum hoc grano sinapis persimile est: in principio enim exiguum est; primò propter principem eius & caput, qui [exinaniuit seipsum] & abiecit; quique vltimus & [nouissimus virorum & despectus] habitus fuit. Secundò propter doctrinam Euāgelicam, quæ parua est & exteriori specie vilis, vt Apostolus ad Corinthios ait, [Nos prædicamus Iesum Christum crucifixum, Iudæis scandalum gētibus stultitiam] Id est, non annuntiamus deorum maiesta-

Ecclesia grano sinapis cōfertur.
Philip. 2.
Isa. 53.
1. *Cor.* 1.

maiestatem, vt olim Plato; non ferimus leges, nec rerump. statum cōstituimus, vt Lycurgus; de principijs rerum nō agimus vt Aristoteles; refluum aut defluum mare non doceamus, non influxus cœlestes, elementorum qualitates & vires, terræ dimensionem, aliaq; communem hominum captum excedentia, qualia veteres olim Philosophi, nominis alicuius comparādi ergo, docuere, sed Iesum Christū prædicamus & hunc crucifixum, hanc doctrinam profitemur, quæ vt Iudæos offendat, & gentibus videatur stultitia. Adeo vt Arnobius testetur, Gentiles olim Christianis insultasse ac vitio vertisse, quòd hominem aliorum instar è muliere natum, & quod personis infame est, vili crucis supplicio interēptū, Deum esse cōtenderent, vt Deū agnoscerent & venerarentur. Præterea, quod eadem nonnisi humilia & abiecta doceat, mundi nempe splendorem & vanitatem contemnere, honores & fastum pedibus protere, gloriam aspernari, paupertatem amplecti, & humilitatē animi omnibus in rebus sectari. Vnde Matthæus, [Nisi efficiamini sicuti paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum.

Ethnici Christianis olim insultabant quod Crucifixum deum colerent.

Matt. 18.

Tertiò, regnum hoc exiguum & angustum dici potest, propter principium & ortū: quod qui eiusdem fundatores fuere, prima fundaméta iecere, inimicos insultantes fregere, leges & statuta in eodem obseruari necessaria promulgauere, piscatores fuerint, indocti, multarum rerum ignari, & omnium quodammodo mortalium abiectissimi. Testatur idipsum vnus è fundatoribus Paulus, [Quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt cōfundat sapientes; quæ infirma sunt, vt confundat fortia.] Perinde ac si dixisset. Altissimus ille Deus, cuius iudicia sunt impenetrabilia, ea quæ mundus vt fatua & insipida reijciebat, selegit in sapientium confusionem; & quæ vt imbecilla fragiliaque vilipendebat, assumpsit, vt

1. Cor. 1.

poten-

potentia elumbaret & valida eneruaret.

Quarto, propter exiguum credentium numerum: pauci enim initio legem euangelicam amplectebantur, vt quam difficilem crederēt & grauem. Vnde ipse CHRISTVS suos allocutus ait. [Nolite timere pusillus grex.] Regnum igitur cœlorum merito grano sinapis persimile esse perhibetur. *Luc.* 12.

Quod quò melius intelligatur, duplex regnum statui posse notādum est, terrenum vnum, alterum cœleste: inter quæ ingens profectò discrimen est, & alterum ab altero in multū distat. Terreni quippe splēdor & maiestas in rebus exterioribus sita sunt, vtpote quod exterius magnū & amplum videatur, nihil autem in se includat & emedullatum sit. Hinc interdum cedris Libani cōparatur, [Vidi impium superexaltatum sicut cedros libani:] interdum arbori quæ cælum capite feriat, qualis erat illa, quæ regnū Nabuchodonosor designabat. Cæleste porro, omnisque eius maiestas, interiora respicit, [Omnis gloria eius filiæ,] Ecclesiæ inquam, [ab intus:] Ideoque grano sinapis comparatur, quod magna quidem virtute præditum, exterius verò nullam speciem præfert.

Duo regnorum genera.

Psal. 36.

Dan. 4.

Psal. 44.

Deinde regnum mūdi huius initio ingens & vastum est, magnæque potentiæ, sed vbi conciderit, & ad finē deuenerit, non nisi vmbra & cinis. Cuius figura fuit statua illa Nabuchodonosoris, cuius quidem caput aureum, pedes & articulorum extrema fictilia & lutea. Cōsiderent hæc, obsecro, qui rebus terrenis hodie in tantum adhærentes, voluptates mundi consectantur, iisque immersi gemunt. Quod in veteri Testamento ita designauit Deus: inter cetera namque quę in tabernaculi vsum parari iussit, vasa, lebetes duos concinnari ad suscipiendos cineres voluit: Vt hinc colligeremus, primam no-

Regnum mūdi initio magnum sed postea in cinerem euanescit

Dan. 2.

Exod. 27.

bis curam esse debere, colligere cineres, mundi scilicet, in cineres & puluerem redigendi, finem intueri.

Mundus a magnis incipit & in paruis desinis.

Mundus à maioribus, contra vulgarem naturæ à minimis incipientis ordinem, originem sumit, & in parua definit. Gigantes turrim Babel ædificaturi alta coepere, sed in linguarum confusione desiere somnia Nabuchodonosor ab arboribus sumpsere. Exordium, & in radices finem. Regius Christi in Ierosolymam introitus ab oratione & regno incepit, [Benedictus qui venit in nomine Domini; Aue rex Iudæorum;] & in crucem finiuit, [Tolle crucifige.] Mundus denique à voluptatibus & delicijs incipit, in tormenta, & ærumnas expirat. In Apocalypsi namque scriptum est, [Quantum fuit in delitijs, tantum date illi & tormentum.] Testis sit diues ille epulo qui epulatus quotidie splendide, tandem sepultus fuit in inferno. O triste & infœlix regnum!

Gen. 11.
Dan. 4.
Matt. 21. & 27.
Apoc. 18.

Huc respexit in Euangelio Dominus, cùm in nuptijs Canensibus diceret, [Omnis homo primum bonum vinum ponit, postea id quod deterius est.] At non hæc Dei agendi est ratio, qui à minoribus solet incipere & paulatim ad maiora progressum facit, ab ærumnis scilicet ad gaudia, à paupertate ad opulentiam, à cruce ad regnum delabitur. A carcere Ægyptio Iosephum ad honores & regiam dignitatem euocat; Danielem a leonibus ad palatium, & purpuram sublimat; Mardochæum à cilicio & cinere ad trabeam & honores regios euehit; Denique à cruce & monte Caluariæ CHRISTVM ad regnum sempiternum promouet. Vnde Apostolus, [Factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen quod est super omne nomen.

Ioan. 2.
Gen. 39.
Dan. 14.
Esth. 6. 7.
Phil. 2.

Ita magnus ille Deus à grano incipit sinapis, &

in arbores proceres desinit. In magno creationis opere ab imperfecto & indigesto chaos auspicatur, & in mundum perfectum, numerisque omnibus absolutū desinit à piscibus & auibus initium duxit, & homo microcosmus operis extitit finis. Idq; iuxta communem naturæ ordinem, quę a minoribus sensim & paulatim ad maiora descēdit. Prius enim, ait Aristoteles, vita plantæ, posteà animalis, tam demū hominis viuimus. Itaque Ecclesia, ipso sui initio parua, & tandem excrescens in immensum, grano sinapis persimilis est.

Deus a paruis incipit & in maiores desinit.

Hinc ipsa in Sacris literis lunæ nomine dici solet, Psalmo LXXXVIII. & Cāticorum sexto nam, vt noctiuagus ille planetes initio exiguus est & nonnisi tenuia cornua ostentat, quotidieque, donec in orbem coalescat, excrescit, ita Ecclesia ipso sui exordio tenuis & perobscura fuit, sed excreuit deinde, & ad finem vsque sæculi excrescet, atque immensum augebitur, donec totum orbem impleuerit. De solo igitur Iesu Christo dici potest, [Dominabitur a mari vsque ad mare, & a flumine vsque ad terminos orbis terrarum.] Nec aliud aduersus Donatistas, qui Ecclesiam vniuersalem exiguo Africæ angulo concludebant, vti & hodie Caluinistæ eandem Geneuæ terminis circumscribunt, Augustinus telum dirigit, quam hac depromptum pharetra: ostendendo nimirum Ecclesiam tanto tempore elapso tam exiguis non posse finibus contineri. Verba eius hæc sunt; [Ecclesia Lunæ similis est; siquis nouam lunam primo & secundo die non videt, dignum est venia; qui autem iam plenam non videt, cæcus est.] Valentius crediderim & maius edendo vulnus crediderim telum hoc aduersus Caluinistas nostros torqueri posse. Si enim Donatistas cæcutire dixit Augustinus, quòd Ecclesiam quæ quadringentis iā annis post Christi ascensionem

Ecclesia lunæ comparatur.

Psal. 71.

Caluinistarū cæcitas. Ecclesiā non videntium.

 sionem

ſti aſcenſionem durauerat, non viderent: quid de Caluiniſtis, noſtræque tempeſtatis hæreticis dicendum, qui poſt mille quingentos annos, non modo Eccleſiā non vident, ſed ne videri poſſe contendūt, eamque penitus inuiſibilem aſſerunt? ſed plura hic non recenſebo, vt ad propoſitum thema reuertar;

Matt. 13 [ſimile eſt regnum cœlorum grano ſinapis.]

Opera Dei à paucis inchoantur.

Ceterum opera Dei ab exiguis & paruis principijs initium ducunt, at finis & exitus non niſi magnum quid & heroicum includit. Primi Euangelij præcones diſſeminatoresque fuere piſcatores indocti & penitus ignari; & ecce, celeberrimi mox Philoſophi, reges potentiſſimi; tyranni crudeliſſimi, cultuique idolorum dediti ipſum amplexi ſunt, & tumentia colla eidem ſubmiſere, perſpectum hoc habebat magnus ille legis Doctor Gamaliel, cùm

Act. 5. diceret, [Si ex hominibus eſt conſilium hoc, ſtatim diſſoluetur, ſi autem ex Deo, diſſolui non poterit, ſed præualebit.

Hinc euidenter colligi diſcrimen poterit, inter Dei & hominū opera: diuina ſi quidem ab humili auſpicātur, & in glorioſum & ſpectabile definiunt; humana verò a faſto ducūt exordium, quotidieque deſcreſcētia in nihilum tandē & meram infamiam

Lib. 2. *de hon. diſcipl. c.* 14. deſinunt. Egregium hanc in rem apologum refert Crinitus, Cucurbitam ſcilicet pino conſitam, in altum excreſcendo ramis eius implexam, inſoleſcere cœpiſſe, auctamque viribus viroreque, his arborem verbis allocutam, [En, vides, vt te ſupero, vt amplis folijs, vt virore præſto.] Primū verò, inſolentiā deridendo ſubintuliſſe, equidem aliquot iam brumas & æſtates pertuli, varias cœli iniurias exſibilans, gelu, hiemes, calorem, æſtum, ſuperaui, & integra, vt vides perſeuero, fortunæ inuidiam factura: te verò ad primam cæli iniuriam & rigorem borealem ſuperbas haſce comas deponentem videbo, inſolentiam

com-

compeſcet aeris inclementia, ac tunc cornua depones, & criſtas: mox enim vt frondifluus deſæuire incęperit Aquilo, folia tua defluent, flores emorientur, fructus putreſcent, omnisque decor, & ſplendor, ob quem tantopere te modò effers, emarceſcet. Quod Alciatus, mundanam felicitatem in momento euaneſcētem exſibilans, egregio deſignauit emblemate. Verba dabo: *Embl.124*

Aeriam propter (id eſt prope) *creuiſſe cucurbita pinum*
Dicitur, & grandi luxuriaſſe coma.
Cum ramos complexa, ipſum aggreſſa cacumen
Se præſtare alijs credidit arboribus.
Cui pinus: nimium breuis eſt hæc gloria: nam te
Protinus aduenient quæ malè perdit hiems.

Iterum igitur repeto, hoc quod dixi inter cæli terræque opera diſcrimen poſſe conſtitui. An nō enim veteres illæ monarchię, & imperia, faſtu turpida, & poteſtate celeberrima, à ſplendore & ſuperbia, Regnum autem Chriſti ab humilitate, & abiectione exordium ſumpſit? illa videlicet Cyro, Dario, Cæſare, Alexandro; hæc verò à crucifixo, qui ſe vermem, & plebis opprobrium appellauit. Vnde de ſe apud Prophetam ait, [Non ſunt viæ meæ, vt viæ veſtræ, dicit Dominus, quia ſicut exaltantur cæli à terra, ſic exaltantur viæ meæ à vijs veſtris.] *Iſai.55.*

Noui hic mihi conceptus in mentem veniunt, & dico, Eccleſiā grano ſinapis ſimilē dici poſſe ob tentationes, & perſecutiones, quæ initio quidē exiguæ, ſed, antequā deſæuiant, & ſopiantur, excreſcant, & in immenſum augeantur: Sic Satan pfidus, & verſipellis ille tentator, à lapidib. cępit, [Dic vt lapides iſti panes fiant;] & in regna ampliſſima deſijt: [Oſtēdit illi omnia regna mundi, dicens, Hæc omnia tibi dabo.] Diluuium à guttis incępit, quæ non niſi vepreta, & dumeta cooperirent, at in tantum po- *Tentationes initio exiguæ, ſed in fine magnæ.* *Matt.4.* *Gen.7.*

stea illæ excrenere, tantamque per terræ superficiẽ stragem ediderc, vt cælum laxatis fontibus & cataractis, in terram videretur effusum, ipsaq; aqua decem cubitis summis montium fastigijs staret altior. Ad eundem etiam modum tentationes tenue habent exordium, sed catastrophen luctuosam, & damna adferunt grauissima.

Matt. 26 & 27.

Infamis ille & mortalium scelestissimus Iudas ab osculo cepit, & in crucem finiuit: Vt verum esse Philosophorum hoc axioma censeatur, [Paruus error in principio, maximus est in fine.] Aegypti namque plagæ à muscis, & ranis ceptæ, in cruentatos amnes & primogenitorum stragem desiere. Sic tentationes initio instar muscarum sunt, sed in fine, elephantos magnitudine, crudelitate homicidas, & sicarios superant.

Exo. 8. 9. 10.

Isai. 14.

Innuere hoc sacra Scriptura dum conatur, metaphoricè locuta est. Isaias enim ait, [De radice colubri egredietur regulus:] id est, quantum ipse quidẽ possum exponere, Tentatio exigua & breuis, aliam longè grauiorem, & maiorem parit. Vel, tentatio quæ instar colubri mordet & pũgit, peccatum progignit, quod, non secus ac regulus corpora, animas disperdat & interficiat: vel, Granum sinapis in arborem excrescit. Ipsa quippe tentatio in ingressu non nisi vulpecula est: quam haud dubiè in Cãticis intellexit sponsa dum ait, [Capite vulpeculas quæ demoliuntur vineas:] at in fine leoninam rabiem præfert, omniaque deuorat, & absorbet, [Tamquã leo rugiens circuit quærens quem deuoret.]

Cant. 2.

1. Pet. 5.

Ezech. 47

Idem autem homini in tentationibus constituto credendum est accidere, quod Ezechieli fluuium transuadanti. Nam dum ingrederetur, non nisi ad talos aqua perueniebat, deinde genuum tenus; mox pectus transcendens ad collum vsque ascendit; tandem verò ita intumuere, vt submersionis periculũ adiret.

adiret. Non absimiles crediderim esse tentationes, quæ initio nihil quidem esse videantur, adeò vt ad suas aqua non pertingat; at si quis morosius inhæreat, vlteriusque progrediatur, adeò intumescunt, & insurgunt, vt perfectissimi quique naufragio facto submersi sæpe intereant, ita vt initio nō nisi grana, mox arbores procerissimæ, & validissimæ appareant. [Simile est regnum cælorum grano sinapis.] *Matt. 13*

Verè itaque Ecclesia grano sinapis comparatur, φ quæcunque in Ecclesia obseruantur, & quidquid in Christianorum vita seruandum occurrit, nō nisi parua sunt, & difficilia, humilitas inquā, crux, paupertas, tribulationes, pœnitentia, lacrymę; vera sinapis grana, quæ accipiens homo seminauit in agro suo. Nulla autem Deus præter hęc grana, in Ecclesię suæ agro seminare solet, olim quidem in Paradiso arbores vitæ seminauit, at in Ecclesiæ agro non nisi grana sinapis: neque enim aliud par est granū huic agro committere, cum omnia, præter granum sinapis, non nisi lolium sint, & zizania. *Quidqd Ecclesia obseruat exiguum est.* *Gen. 2.*

Prohibuit in veteri lege Deus, ne quis diuerso agrum suum semine consereret, quod allegorico sensu ita exponendum censeo; tunc vere Ecclesiæ agrū diuerso semine seri, diuinumque pręceptum violari, cum voluptates, & pœnitentiam simul quis studet amplecti, ac gentili & simul Christiano ritu vitam instituere. Hinc etiam vetuit in veteri testamento vsum vestium è lino lanaque pariter contextarum. Ille porro duplicem vestem, & diuersi filamenti gestare dicitur, qui Gentilitio, & Christiano simul more viuere contendit; paupertatem verà cum diuitijs consectatur, contemni vult, & magni ab omnibus fieri, victus & vestium asperitatem amplectitur, nec non delicias, &c. At Christus non nisi unicum sinapis granum agro suo committit, cui regnum cælorum simile esse ait. *Leu. 19.* *Deut. 22.*

Ecclesia grano sinapis simi lis est per omnia.

Ecclesia profectò grano sinapis, tā si vniuersum eius statum,& amplitudinem,quàm si singula illius membra,& partes spectemus,comparatur. Si enim oculos in illius caput conijciamus, quid Christo in passione quidem constituto vilius, & quid eodem tumulo gloriosè exurgente maius? Quid virgine, fabro manibus victum quæritanti nupta, humilius, & abiectius, quid eadem dum Deum parit gloriosius? Quis vnquam minus quid vidit quam Ioannem, in deserto Palæstinę media membra macerantem? quis etiam quid illo maius, cum Iudęi Messiæ instar eum coluerint, & habuerit, & de ipso à Christo dictum sit, [Inter natos mulierum non surrexit maior Ioāne Baptista.] Idipsum de reliquis sanctorum, Martyribus videlicet, Virginibusque censendum est: quibus nihil dum viuerent vilius, & abiectius, vtpote quos mundani vt fęcem, & peripsema habebant, & omnium mortalium cōtemptissimos. Et ecce, post mortem, certatim omnes amplissimos eis honores impendunt, colunt, venerantur; reliquias osculantur, quin & beatas se resp. existimant, si modo illorū tutela, & patrocinio gaudere queāt. Ipsi quoque Reges eorum reliquias humeris gestare non erubescūt, plurisq; cineres sepultos,& viles, quam sceptra, & diademata facere comperiuntur, quod Psalmographus admirans exclamat, [Nimis honorati sunt amici tui Deus.] Dic igitur, an non verè regnum cęlorum grano sinapis sit simile.]

Sancti, dū viuerent exigui fuere, post mortē magnis honoribus affecti.

Psal. 138.

Deus, & mundus plurimū inter se dissident.

Videtur autem parabola hęc nos docere, eorum quę agimus finem,& nunquam initium spectandū. In quo Deus, & mundus multum inter se distant: Mundus quippe grandia, & ampla initio pollicetur, at, finem si spectes, pręter meras inanias nihil reperies: magno hic, & agyrta diuitias spondet, sed ditissimis quibusque non nisi vile linteum,& quinque pedum spatium terræ post mortem concedit;

spon-

ſpondet honores, ſed eheu in fine infamiam donat, & ignominiam: ſpondet delicias, & voluptates carnales, & non niſi morbi, cancri, fixi, purulentiæ, & ęgritudines variæ ſequuntur: vitam denique diuturnam, & in omne æuum duraturam, &, dum minus expectatur, mortem arceſſit. Quam bene igitur Salomon, [Omnia flumina intrant in mare?] Quidquid enim mundus ſuggerit aut offert, initio quidē mel, & ambroſia eſt, at finis amaritudinē, & abſynthium pręfert: Deus autem econtra amara, & difficilia in principio propinat, & dulciaria, & mellita in fine. Iſraelitas in Aegypto lactucis ſilueſtribus pauit, quos deinde manna omnē in ſe ſuauitatem continenti in deſerto refecit. Et vt eadem Moyſis virga, quę in Regno Pharaonis aquas in ſanguinem commutarat, fontem aquæ ſalientis petra elicuit: Samſon è mandibula, qua Philiſthęos plurimos Orco dimiſerat, fontem aquę dulcis eduxit, ita etiā, ſępius accidit, vt è rebus initio quidem amaris, inſipidis, & permoleſtis, incredibilis dulcedo, iucunditas, deliciæ, voluptaſq; oriatur, & quod initio ſinapi erat, poſtea in arborem fructuum ſuauiſſimorum feracem exceſcat. [Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis.]

Eccl. 1.
Exod. 16.
Exo. 7.
Iud. 15.
Matt. 13.

Abſoluiſſe me partem hanc credebam, ſed aliud quid de ſinapi dicendum occurrit, Dominum, ſcilicet Ieſum ſinapis grano fidem aliquando ſimilem eſſe dixiſſe, [ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis,] id eſt, ardentem & flagrantem. In quam rem egregiam, & ſcitam referam hiſtoriam, quę huc optimè facere videbitur. Calipha Tartarorum Rex cùm anno ſalutis humanæ M. C. XXV. Chriſtianos omnes imperij ſui finibus excludere, & exterminare vellet, quidam ex aulicis conſultius eſſe putauit eos è cœpta opinione deducere, quos verbis Euangelij ad fidem mutandam facilè per-

Fides grano ſinapis cōparatur
Matt. 17.
Spec. exempl. di. 979. §. 145.
Hiſt. admirabilis.

Mat. 17 persuaderi posse aiebat, docuisse nimirum dicebat in Euangelio Iesum Christianorum Deum, si habueritis fidem sicut granũ sinapis, & dixeritis monti huic, transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis. Sapiens hoc ille consilium probans, omnes mox conuocari Christianos imperat; petitque num Christus in sermonibus verax sit, & Euangelium certissimum: quibus ita se rem habere, dicentibus Christianis; hunc mox locum produxit, quem nisi reipsa ante decem dies comprobarent, omnes se neci traditurũ comminatus est. Episcopi, & sacerdotes, Christianis per omnes regni limites diffusis triduanum mox ieiunium, orationibus subnixum indixere, quo Deum sibi propitium redderent. Cum iam constitutum tempus aduenisset, omnes vna cum Rege vnum in locum conuenissent, in nomine omnipotẽtis monti cuidam altissimo vnus eorum imperauit, vt alium in locum trãsmigraret; & ecce, rem mirabilem! mox loco cessit, veritatemque dicti Euangelici patefecit.

Lib. de regionibus Orient. c. 18. Idem propemodum refert Paulus Venetus; dũ rerum Orientalium historiam texit, recenset enim Saracenis Euangelio Christi insultantibus, eiusque auctoritatem, & veritatem eleuantibus, huncque in primis locum, in quo de montibus per fidẽ transferendis agitur, obijcientibus, Christianos id reipsa declarasse, cum montem excelsum, haud procul ab vrbe Tauro, precibus suis aliò transtulere, quod &

Mat. 13. ad thematis nostri expositionẽ videtur facere, quo dicitur; [Simile est regnum cælorũ grano sinapis.]

Verbum quidem Dei oculis mundi vile apparet. Ceterum inter omnia semina & grana, sinapis videtur esse vilissimum; nihil etiam verbo Dei, & prædicatione Euangelica, quam Christus Ecclesiæ suæ agro concredidit, esse videtur oculis mundanorum auiectius, at coram Deo, & Angelis nihil eadem haberi aut fingi potest excellentius. Omnes

quippe

quippe flosculi Rhetorici, omnis Theoria Physica, omnia argumenta philosophica; non nisi fabulæ quædam sunt, si cum doctrina Euangelica comparentur. Testem rei huiusce habeo Dauidem dum canit, [Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua.] *Psal.* 118. Ipse quoque gentium Apostolus Paulus de verbi Dei contemtoribus agens, post futuris temporibus venturos ait, qui pseudoprophetas & doctores prurientes auribus sequendo, [à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur.] *2. Tim.* 4.

Hinc Christus summus ille doctor verbum suũ esse voluit humile & abiectum, qui & prædicationem suam humilibus verbis, nullo ascititio adhibito fuco, exposuit parabolas, similitudines, aliáq; vulgaria argumenta, obuijs à rebus producta adhibendo; meram & nudam simplicitatem demonstrãdo, vtpotè qui nulla schemata, colorem nullum, nullumque artificium quæsierit. Et consulto quidem, quod veritatem resque verissimas doceret, quæ nullo fuco aut colore adulterino opus habeant, vt mendacium & dolus. Hinc veteres illi Philosophi, vt ea quæ docerent quamuis è mendacijs conflata, vera esse comprobarent, verbis plurimis ijsque ad fucum compositis & coloratis vtebantur. Ita scilicet mendacium colorari & palliari oportebat. *Deus voluit verbum suũ humile esse.*

Solent mulieres deformes & corpus distortũ habentes, aliquam sibi fuco & pigmentis venustatem conciliare, arteque aliqua formam parariam facere; pulchræ verò & formosæ huiusmodi fucos & purpurissam abhorrent. Mendacium, vt hoc proposito adaptam, deforme est vt quod maximè, turpe, sordidum: quod vt deformitatem, turpitudinẽ, imperfectiones reliquas tegat, eloquẽtiæ fuco opus habet; at prædicatio Euangelica, verbum Dei, ipsa inquam veritas, quæ & pulcherrima & nitidissima *Simile.*

est,

est, nullo indiget artificio aut merito habitu. Adeò vt non modicam Euãgelio iniuriam irroget is, qui verbis ad artem compositis, flosculis scholasticis, & Rhetoricis coloribus ipsum colorare & exornare contendit. Heu igitur seculi nostri pestem ac labem! in quo plurimos reperire est concionatores, qui eloquentiam magis suam ostentant, quàm ad virtutem auditores extimulant.

O calamitatem singularem! Hac de re conquestus olim est Dominus, cum de disertis & sui iactatoribus concionatoribus Ieremię ait, [Nunquid non verba mea sunt quasi ignis, & quasi malleus conterens petras?] Nihil autem aliud verbis illis designatum voluit, quàm Euangelij, quod est verbum Dei, concionatores, non ad instar adulantium oratorum, philosophorumque, sermonem debere componere sed instar ferrariorum zelo succẽdi, instar Latomorum adamantina & pertinacia corda perfringere oportere; idque simpliciter & natiuè, sine vllo fuco aut schematum colore. E quo singularem seculi nostri concionatorum vanitatem colligere datur. Quid si hostis vrbi huic immineret eandem euersurus, & excubitores & præsidiarij, loco pilorum & hastilium flores eiacularentur, rosas & lilia spargerent, non gladios sed serta vibrarent, anne hoc modo hostem propellerent? nequaquam. Eodem prorsus vos modo agere certissimũ est concionatores, remp. Christianam & animas vniuscuiusque præsentissimo periculo exponentes. Quando enim inimici nostri, peccatum, hæresis, dæmon Ecclesiam oppugnant; tantum abest vt eosdẽ verbo Dei propulsetis, fortissima validissimaque Sacræ Scripturæ arma adaptetis; vt etiam ad aniles fabulas recurratis, conceptus seculares & gentilismum redolentes adhibeatis, & ex historijs profanis, non nisi flosculos, elegãtias, nouitates, delicias-

Ierem. 23

Simile.

que

que rhetoricas ſeligatis, itaque hoſtes in Eccleſiæ arcem admittatis; cum potius verbis grauibus, minacibus, caſtigantibus opus foret, quibus & peccatores expugnaretis, vitiaque iugularetis. Sed eheu! non niſi verba aurea, mellita, fucata, elegantia, ementitæ pulchritudinis, ſed tamen elumbia hodie in cathedris regnant.

Notent, obſecro, hi comminationem illam quã in Ieremiæ Prophetia ſcriptam legimus; qua maledictus declaratur is qui facit opus Domini fraudulenter, & gladium ſuum ſanguine veretur tingere: [Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter, *Ierem.*48 & maledictus qui prohibet gladiũ ſuum à ſanguine.] Per antonomaſiam autem & excellentiam opus Domini vocatur, ſalus animarum: quod ille fraudulenter agere perhibetur, qui in concionibus placere auditoribus eorumque auribus ſeruire contendit. Hoc ſcilicet eſt Euangelium fallere, hoc eſt in verbis Dei fucum facere, hoc eſt veritatem ſtultitiæ ergò deſerere. Nam doctrina hæc ſimpliciter & candidè, nulloque adhibito pigmento tradi debet.

Dauid rex non prius cũ Goliada manus conſere- 1.*Reg.*17 re potuit, quàm Saulis arma exuiſſet: quod diuininitus factum credendum eſt, vt ſingularis hæc victoria nõ armis regijs, ſed diuinæ protectioni aſcriberetur. Ad eundem modum, non vult mundũ aut peccatum, gigantes illos coloſſæos, regijs Philoſophorum vel Oratorum annis ſuperari Deus, ſed ſolo pedo & lapidibus ad terram deijci, quibus tamẽ nihil ad pugnandum haberi poteſt vilius. Hinc in primos ſui præcones, non Philoſophos ſed idiotas, piſcatores, omnium ſcientiarum ignaros ſelegit. Quod Apoſtolus Gẽtium innuit dum ait, [Videte 1.*Cor.*1. vocationem veſtram fratres: quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non

multi

multi nobiles, sed q̃ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes, vt non glorietur omnis caro in conspectu eius.] Hæc omnia occasione grani sinapis dicta sunt, quòd tametsi omnium granorũ minimum paulatim excrescens, patulisque luxuriãs comis fit arbor, ita vt volucres cœli veniant, & habitant in ramis eius.

Quid aues hæ designent. Arbor porro hæc, quæ exiguo hoc sinapis grano pullulat, vt paulo ante iam dixi, vniuersum Ecclesiæ corpus est, rami verò, diuersi eiusdem status, Religiosi inquam, Laici, continentes, coniugati. Sãctus Hilarius per aues Apostolos designari putat, qui instar lusciniæ in ramis Ecclesiæ considentes, iucundissimam prędicationis Euangelicæ harmoniã & concentum edunt: ad quem allusit Psalmographus dicens, [Præuenerunt principes coniuncti psallentibus.] *Psal. 67.* S. Gregorius autem ijs iustorum animas denotari credit, quæ leuibus in sublime vsque ad diuinorum mysteriorum contemplationem alis eleuantur, ad quam magni illi Philosophi nunquam pertingere potuere. Alij verò per aues has arboris ramis insidentes, Confessores, Doctores, Martyres, Virgines, ceterosque iustos, qui in sacro Ecclesiæ statu viuunt, denotari volunt.

Homines auib. cõparantur. Equidem per easdem homines intelligo, quippe quos ad cœlestia Deus condidit: in quo me nemo iure deprehendet: Nã vt multa auium genera sunt, ita & hominum. Est in primis auium regina aquila, quam hoc nomine dictam credo, quòd vnguibus & aculeis ceteras aues decerpat & laniet: inter homines ita & plurimos reperire est, q̃ instar aquilarum, ceteris præesse & dominari cõtendunt, aliorum exitium & interitum moliuntur sanguinẽ proximi exugunt, & vicinos penitus depascunt: in quo rhamno Sichimitarũ similes illos esse crediderim, *Iud. 9.* qui regnãdi flagrans desiderio se & socias arbores

in

in exitium traxit; dum conflagratione simul omnes periere.

Secūdum locum teneat Pelicanus, qui pectus rostro perfodiens, sanguinemque eliciens, eodem pullos fouet & pascit. Inter homines quoque plurimos reperies, qui, quo filios locupletent, amplamque illis hæreditatem post mortem relinquant, nō pectus & viscera, sed sanctam Dei legem perfringūnt; atque ita sexcenta animæ peccando vulnera infligunt.

Hominès nonnulli pelicano similes.

Tertium Struthio, quæ natura grauis, nunquam in sublime euolare potest, at terræ quodammodo adhærescens, cursitando, calcibusque terram percutiendo, volitat. Hunc nonnulli etiam homines imitantur, quorum omne studium contentioque, quasi perpetuo hic victuri, & immortales à Deo conditi essent, erga terrena hæc fragiliaq; versatur, quibus affixi nunquam animum ad suprema sustollūt, nec meditatione in cęlestibus versantur, corporeis peritur isque nimium immersi. Quos item similes esse cēseo pisci illi quem Apostolus olim Petrus dragmā ore præferentē, reti conclusit: nihil enim cogitant aliud aut loquuntur, quam pecuniam, aurum, talenta, lucrum, fœnus, vsuram.

Alij Struthioni.

Quartum Pauo, qui exterius quidem auium pulcherrimus est, & patulo pennarum examine superbit; at ingratissimam vocem eius vel cantum nemo ferre potest. Sūt & inter homines, qui vestibus suis & schemate exteriori, purpureo aut byssino, superbiant, turgeant & insolescant, at mox, vt os in loquelam resoluunt, non nisi ineptiam, lasciuiam, sordesque meras, mundū & carnem sapientes loquuntur, bonis omnibus meritò graues & ingratas. De quibus agens Psalmista ait, [Sepulcrum patens est guttur eorum.

Alij pauo.

Quintum & postremum luscinia, aedon, philomela,

Psal. 5.

mela, acanthis, aues Canariæ, aliæque plures, quæ exiguæ quidem corpore, harmoniam tamen edunt iucundissimam, cantuque suo vnumquemque recreant. Hi sunt religiosi, mundo quidem viles & contempti, cunctos tamen ad virtutem extimulantes, ad probitatis semitam deducentes, de Deo & rebus cœlestibus perpetuò agentes. Sunt scilicet columbi illi felle & nequitia carentes, simplices, in conuictu faciles, nemini graues aut noxij: sunt turtures perpetuò gementes & aridis semper ramis insidentes, dum sua aliorumque peccata assiduè deplorant, & afflictionibus Ecclesiæ commouentur. Atque omnia hæc auium genera in arboris huius ramis nidificant, tam iusti quam peccatores, tã scelesti, quàm innocentes & integri: alij quidem in ramis vitæ monasticæ, alij in status Ecclesiastici, alij denique in status coniugalis.

Duo animæ genera.

Sed audite & alium conceptum: quotquot aer aues educat, ad duo reuocari capita possunt; aliæ quippe sunt rapaces & prædæ assuetæ, aliæ verò cicures & mansuetæ. Omnes quidem hæ, si notastis, in arboribus nidificant, ea tamen inter vtrasque est differentia, quòd rapaces non nisi noctu nidum visitent, per diem prædæ inhiantes, & circumquaque escæ conquirendæ gratia volitent: aliæ verò noctu diuque nidis insideant, pullos excludentes, alarum sordes expurgantes, plumas mundantes, rostrũ tergentes, & suauissimè per aera cantillantes. Sũt quoque duo hominum genera, malorum inquam & bonorum: illi sunt aues prædatrices, hi cicures; ambę tamen super arbore Christi Iesu sedentes, eo tamen discrimine, quòd probi & iusti nullo non tempore eandem frequentent: siue enim optima valetudine gaudeant, templa tamen adeunt, sacramenta percipiunt, concionibus intersunt: siue cum aduersa valetudine luctentur, à cœptis tamen pietatis

Duo hominũ genera.

operi-

operibus inquantum per morbum licet, non resi-
hunt. At improbi, non prius ad hanc Ecclesiæ arbo-
rem volant, quàm nox ingruat; non prius de Deo
cogitant, quàm denso grauioris afflictionis nox su-
peruenerit: cum enim lecto affixi decumbunt, tūc
vitæ emendationem spondent; in pauperes eleēmo
synas effundunt, sacra celebranda indicunt, oratio-
nes aliorum exorationesque sanctorum exposcunt.
Sed mox, vt pristinæ sanitati restituti sunt, non am-
plius ad arborem hanc reuertuntur: nam qui aleæ
& lusui dediti prius erant, dediti manent; si anteà
furabantur, tunc nondum furari desinent. Circa
vitæ igitur vesperam & occiduos ætatis canos ad
Deum sese conuertunt, templa frequentare inci-
piunt, conscientiam in tuto collocant, reliquó vi-
tæ tempore, velut in meridie, discurrunt, vitia
consectantur, voluptates diripiunt, mundum am-
biunt, ac non nisi rapto viuunt. O aues infelices
ac nefandas! sed iam finem primæ parabolæ im-
ponamus: de alia iam aliquid dicamus, cum hoc
initio proposuissemus.

Altera quam Euangelium hodiernum continet parabola, de fermento est, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus donec fermētatum est totum, cui regnum cælorum simile esse dicitur. Chrysostomus, inter præcipuos parabolæ huius interpretes, ait Ecclesiam fermento huic assimilari. Nam vt fermentum exiguum licet & vile, massæ pistæ insertum, eandem subleuat, & in alium saporem commutat: ita Apostoli, numero pauci, & igno biles, nulla rerum scientia donati, prædicationibus suis totum mundum conduxere, eumque velut panem sapidissimum, Deique mensa dignissimum reddidere.

Ecclesia fermento compara-tur.

Chrysost. interpre-tatio.

Antequam manum profundius fermētariæ huic massæ indamus, diuinam hic sapientiā prudētiam-

Deus pro rerū prō

prietate- que pro rerum proprietate singula exponente, no-
loquitur. temus; In prima parabola regnum cœlorum simi-
le esse ait grano sinapis, quòd accipiens homo semi-
natur in agro suo: iā verò fermento assimilat, quod
acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus: vt
differentiam esse denotet inter viri & fœminæ ope-
ra: Neque enim pro rei decoro foret seminare mu-
Vir & fœ- lierem, & virum pinsere. Adeò vt Christus hic insi-
mina sua nuarit, virum in familia ritè ordinata consentanea
quisque viris & fœminam fœminis conuenientia opera age
opera ha- re oportere, & regulam illā grammaticorum quam
beat. maximè hic locum habere,

Deut. 22. *Omne viro soli quod conuenit esto virile.*

Vetuit in veteri Testamento Deus, ne quis veste
è diuersis contextam materijs gestaret; scilicet &
lineam & laneam, quo designatur, indecēs esse, mu-
nia & officia, quæ simul cōstare nequeunt, assume-
re, id est, viriles simul & muliebres partes agere:
neque enim vllam hæ cum illis habent similitudi-
nem, quid namque est aliud, viros fęmininis officijs
se ingerere, & fęminam virilibus, quàm rerū à Deo
constitutum ordinem peruertere, & rerum chaos
inducere.

Animalia Mirum profectò est, animalia quædam in rerum
amphibia natura reperiri, quæ in duobus elementis sibi inui-
cem admodum contrarijs viuant, qualia sunt ranæ,
mergi, crocodili, glires marini, aliaque huiusmodi,
quæ Græci *amphibia*, Cicero libro de natura Deo-
rum, [ancipites bestias] vocat. At multo magis mi-
rum, reperiri viros qui modò muliebres partes, &
viriles modò assumant, mulieres item, quæ modò
matrem, modò patrem familiàs agant.

Prou. 31. De frugi & cordata muliere ita locutus est in
Mulieris Prouerbijs Salomon, [Cōsiderauit semitas domus
est solius suæ, & panem otiosa non comedit.] Id est, pruden-
familiæ tis & œconomæ matris est, semper agere, familiæ

suæ

suæ prospicere, ac de sola re familiari cogitare: viri curam gerere, quippe partes sunt, externa negotia pertractare, rebusque grauioris momenti vacare. Quod & Apostolus Paulus, Titum in futuro Episcopatus munere instituens, admonere non erubuit, [Iuuenculas adhortare vt sint curam domus habentes.]

Tit.2.

In rerum creatione Deus ait, [Germinet terra lignum pomiferum, faciens fructum iuxta genus suum;] pomi videlicet poma, pruni pruna, ita cetera ceteros fructus proferat, quod & in operibus hominum locũ habere voluit, vt scilicet vnusquisque agat, quod è natura ei facere incumbit, viri virilia & mulieres tractent muliebria. Quam operum diuisionem adhibet & David dicens, [Sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum, sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, &c. Quibus è verbis manifestò colligere licet, in familia morata, optimisque legibus instituta diuersitatem aliquam functionum reperiri debere, ita vt paterfamilias seruorum, domina & matrona ancillarum curam habeat. Huc me fermentum abripuit, hancque verborum mixturam mixtio hæc causata est; sed iã ad lineam, [simile est regnum cœlorum fermento.]

Gen.1.

Psal.122.

Matt. 13

Sũt quædã in Sacra Scriptura quæ tum in bonam, tum in malam partẽ capiantur.

Obiter autem hic notandum, [fermentum] aliquando in bonam, in malam aliquando partem capi: sunt enim quædam in Sacræ Scripturæ scriniis verba, quę vtramque in notionem distorqueantur. Verbi gratia, Leo interdum Christum denotat, vt in verbis illis Apocalypseos, [Vicit Leo de tribu Iuda;] interdum dæmonem, sicut in Epistola Petri Apostolic [Aduersarius vester diabolus tanquã leo rugiens.] Serpens interdum Satanæ symbolum est, [Serpens decepit me.] interdum Messiæ, [Sicut exaltauit Moyses serpentem in deserto ita exaltari oportet filium hominis.] Aues quoque dæmones denotant, qui sementem verbi Dei è cordibus auditores

Apoc.5.

1.Pet.5.

Gen.3.

Num.21.

Ioan.

Luc.8.

ditores vellicant, hodierno verò in Euangelio pro iustis capiuntur. Ita & fermenti vocabulum in segniorem partē interdum accipitur, vt Luc. 12. [Cauete à fermento Pharisęorum quòd est hypocrisis:] Et in Epistolis Paulinis; [Modicum fermentum totam massam corrumpit.] Hoc autem loco in meliorem, cum regnum cœleste huic simile esse dicatur.

Luc. 12.
1. *Cor.* 5.

Variç verbi fermētum significationes

His ita constitutis, vocem fermentum diuersa in Sacra Scriptura significare comperio. Primò namque doctrinam aliquam hominū denotat, vt quando Dominus suis, vt à fermento Pharisæorum sibi cauerent auctor fuit; [Cauete à fermento Pharisęorum & Saducæorum, eo quòd traditiones hominumque institutiones edocerent. Atque hanc esse putat causam Origenes, cur in lege mosaica fermentum à sacrificijs excluderetur. Verba cautionis hęc sunt; [Dum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano, de simila, panes scilicet absque fermento conspersos oleo, &c. Omnis oblatio, quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domini.] Secūdò pro malitia accipitur: vnde Apostolus; [Expurgate vetus fermentum, vt sitis azymi.] Atque hęc forsitan fuit ratio, cur in Exodo, dum agnus Paschalis comederetur, nemo fermentum domi asseruare sine piaculo potuerit; [In die primo non erit fermentum in domibus vestris: quicumque comederit fermentum, peribit anima illa de Israel.] Tertiò prædicationem Euangelicam designat, vt hoc loco, [simile est regnum cœlorum fermento.]

Luc. 12.
Homil. 5. *in Leuit.*
Leuit. 2.
1. *Cor.* 5.
Exod. 12.
Matt. 13

Hoc igitur mulier quæ farinam hic subigit, ipsa Ecclesia est, in qua Euangelica prædicatio exercetur: mulier inquam, de qua verba illa purpuratorū Holofernis vsurpare liceat; [non est talis mulier super terram, in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborum:] mulier illa fortis, de qua in Prouerbijs

Iud. 11.
Prou. 31.

bijs Salomon, [Mulierem fortem qui inueniet:] Mulier illa Apocalypseos, amicta sole, lunam pedibus premens, duodecim redimita stellis, quamque draco persequebatur. Tria autem farinę sata, quibus fermentum inseritur, triplex dici lex potest, naturę, Mosaica, & Euangelica; hę enim tres in Ecclesia tractantur; Sunt etiam fides, spes, charitas; de his enim tribus in concionibus Euangelicis agitur: Sunt oratio, eleemosyna & ieiunium, hæc enim tria fideles edocentur: sunt paupertas, obedientia, castitas; nam tria hæc Euangelica doctrina ad perfectionem consulit: sunt denique contritio, confessio & satisfactio, in his enim tribus pœnitentia vera ac genuina sita est, quam toties Euangelici precones annunciant. O farinæ dulces ac caræ! sed earum in primis fermentum, quod omnia hęc subleuat, producit ac fermentat! De quo iam plura non dicam, finem duabus hisce parabolis impositurus. *Apoc. 12.* Tria farinę sata exponũtur.

Vos verò, Auditores, horum omnium memoriam conseruate, parabolas has nolite obliuisci; reminiscamini Christum ideò regnum cœlorum grano sinapis contulisse, vt edoceret, non prius regni cœlestis compotes nos fieri posse, quàm humiliter de nobis ipsis sentiamus, & in oculis proprijs parui simus. Humiles siquidem Deus & demisse de se sentientes amat & amplectitur; superbos & turgidos execratur. Imitamini adhæc auiculas quas in arbore hac videtis nidificãtes, exuite naturam animaliũ terram semper intuentiũ, & ventri obsequentiũ, at auium naturam assumite, in altum euolate, diuina contemplamini, oculos mentemque in altum sustollite, & sacra mysteria meditamini fermentum autem malitiæ relinquite, cauete à fermento hypocrisis, fermento prauorum dogmatum, fermento illo nefando quod bonos mores destruat & anima-

rum nostrarum farinam corrumpat & acidam reddat.

Hanc porro tu nobis gratiam concede, omnipotens Deus, exuberantissime bonorum fons, animarum redemptor, seruator orbis; tu inquam qui verè granum sinapis extitisti, paruum in ortu, paruum in stabulo, paruum in deserto, paruum in passione, & in cruce paruū, sed qui deinde post resurrectionē, post gloriosum ab inferis reditum, post triumphalem ad cœlos ascensionem, adeò magnus effectus es, vt in arborem procerissimam, ceterasq; arbores magnitudine superantem excreueris, cuius sub vmbra & ramis, tot aues nidum fixerint, tot animæ sanctæ & piæ delituerint, mundum sibi adhærendi ergo deserentes. O arbor vitæ, & omnium quos ad vitam destinasti refugium, nostrum esto azylum, sedes & quies; nos verò aues tuæ simus, & à mundo secreti, & ab omnibus terrenis cupiditatibus & negotijs liberi, laudes tuas cantare & mirabilia celebrare possimus; expectantes, donec plena & canora voce cantantes audire mereamur Angelos, apud quos omnis beatitudo nostra & felicitas vera, ad quam nos deducere dignetur Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, Amen.

DOMINICA

SEPTVAGESIMAE.

Simile est regnum cælorum homini patri familias, qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suam. Matth. 20.

FIGVRA.

Deus optimus maximus, cum Hebræorum peccatis ad iracundiam prouocatus, nullam cælo pluuiam dimitteret, adeò vt omnes fame se enecandos metuerent; Dauid rex summis precibus ab eo contendit, & oraculum consuluit, vt indignationis suæ & flagelli intentati causam reuelaret. Cùm autem vnius ob noxam Saulis primi regum Iuda tantam terræ siccitatem euenisse didicisset, vtpote qui nonnullos Gabaonitarum iniustè neci dedisset; legatos quamprimum in Gabaon destinauit, qui peterent, quanam pro iniusta suorum nece satisfactionem desiderarent, aut quo manes interfectorum piaculo placari vellent. Qui dixere, [Virum qui attriuit nos & oppressit iniquè, ita delere debemus, vt ne vnus quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis filijs Israel. Dentur nobis septem viri de filijs

eius, vt crucifigamus eos Domino.] Dauid igitur iratum Dominum placaturus, Gabaonitisque satisfacturus, septem è sanguine regio, de stirpe Saul, electos dedit; quos in summitate montis in conspectu ciuitatis cruci affixere. Respha autē aliquorum hic suspensorū mater, casum eorum grauiter ferēs, & dolore propemodum exanimata, cineres cōspersa, lacrymis suffusa, à cruce, nec nocte nec die decedebat, sortem filiorum deplorans, qui nempe non ob suum, sed patris delictum, morte occubuerant. Hodiè porro figuram hanc cōpletam video. Adam quippe primus generis humani parens, cùm Deum inobedientia ad iracundiam prouocasset; factum est, vt aquæ penuria mundus laboraret, nullisque amoris, misericordiæ, gratiarumque imber cęlo caderet. Seniores porro & magistratus populi Israel, quorum Dauid princeps fuerat, cùm furorē hunc diuinum auertere, iratumq; numē pacare vellent; Christum, secundum humanam generationē è posteritate Adæ descendentem, & in quo septem Spiritus sancti dona, & quidem copiosissimè, reperire erat, tristissimę morti adiudicarūt; & morti quidem crucis. Quod triste spectaculum cum Respha, id est, Ecclesiam, intueretur, luctu & amaritudine confecta, calidis mortem eius lacrymis deplorat; Ecclesia inquam musicam & omnem iubilum deponit, tristitiam induit, & carmen lugubre & elegos decantat, deplorat inquam Christi sui sortem, morti, non ob sua, sed Adæ parentis sui delicta commissaque adiudicati. Nec satis esse putans, cineribus sese deuenustare, & ob mortem Christi luctum induere; omni quin etiam ratione satagens, vt fideles omnes laboribus insistant, ad beatitudinem æternam secum perueniant; exemplum ijs ob oculos ponit, ad quod vitam cōponant, & velut ad normam omnia verba & facta dirigant, quò tandem ad æter-

nam

nam fœlicitatem pertingant. Parabolam inquam proponit, in qua, qui in Ecclesia militante adhuc agunt, videant quid sibi agendum sit, vt scilicet in vinea Domini laborent, quò opere exacto & labore absoluto in triumphante Ecclesia, cœlesti inquam gaudio, mercedem recipiant. Hoc Euangelium hodiernum continet, quod vt aliqua vobis ratione prosit, summi numinis gratiam postulemus, & Spiritus sancti opem imploremus, idque suffragio & intercessione gloriosissimæ Deiparæ, quam Gabrielis Archangeli verbis salutemus.

AVE MARIA.

Ea semper omnium Catholicorum Theologorum opinio fuit, opera sancta piaque ad salutē necessaria esse, laborem meritorum omnium patrem, nullamque sine labore mercedem exspectari posse. Hinc dicere solebāt veteres, gentiles licet, ac pagani, Deos omnia laboribus vēdere: apud Christianos autem iam certo certius est, Deum optimum maximum non nisi laboribus & sanctis operibus res minimas, nedum gloriam cœlestem, æternamq; beatitudinem, vendere: & quidquid in cælo habetur gaudij, laboribus & sudoribus parari. Opera ad salutem necessaria.

Atque hæc fuit ratio, cur Ægyptij laborē exprimentes, bouis caput depingerent, animalis scilicet laboribus assueti: quod & imitantes Romani, bouem dijs mactaturi, coronis & sertis caput illius redimiebant; innuere nempe volebāt, soli labori & ærumnoso sudori coronam & mercedem deberi. Salomō quoque dum in basibus columnarū, & in coronulis peristyliorū boues & Cherubim efformari voluit; mysticè declarauit, instar boum nobis in Ecclesia, interea dum viuimus, laborandum esse si Cherubim & sanctorum sortis participes esse velimus. Caput bouinū laboris Hieroglyphicum. *3. Reg. 7.* *Exod. 26.*

In Exodo quoque mādauit Deus Moysi, vt vela & cortinas tabernaculi lineas, & hyacinthinas, & pur-

pureas

pureas faceret. Purpura hęc, quæ rubicunda & sanguinea ęst, denotat, in Ecclesia ad sanguinis vsque effusionem nobis laborandum esse; linum verò, quod toties manus subijt, toties tunditur & laboratur, antequam ad perfectionem & formam legitimam veniat, mortificationem designat, hyacinthus autem, qui cæruleus color est, & cæli conuexa imitatur, æternę beatitudinis præmium. Hinc laudatur in Canticis sponsa quòd digitos hyacinthis refertos habeat: Quicumque enim laborat, membráque sua
Cant. 5.
mortificat, gloriæ hyacinthum promerebitur.

Matt. 11 Quod & testimonijs è sacra pharetra deprõptis confirmari poterit. In Matthęo quippe scriptũ legitur, [Regnũ cœlorũ vim patitur, & violẽti rapiũnt illud] Perinde ac si Euangelista dixisset; Regnum illud cœleste, cuius monarcha Deus est; purpurati, Angeli, incolæ sanctorum animæ, terminus æternitas; non nisi armis paratur, & soli violenti, id est, seduli, laborãtes, nõ verò inertes & desides, eius participes & compotes fiunt. Quam deinde sẽtẽtiam Apostolus confirmans, ait, [Vnusquisque propriam mercedem recipiet secundum laborem suum;] & quam ipsę sexcentis allegorijs eò stabilitum.

Cęlũ non nisi laborantibus paratum.

1. Cor. 3.

1. Reg. 17 Dauid priusquam Saulis filiam in matrimonium acciperet, & regis gener fieret, Goliadam prosternere, conflictum inire, vitamque periculo exponere debuit. Mysterium denotat, neminem cœlestem illã filiam, beatitudinem inquam, accipere, & non dico generum sed filium Dei, fieri posse [dedit illis potestatem filios Dei fieri] nisi arma sumat, & Gigantem illum, mundum inquam, expugnet, ac prosternat. Quo alludens Iob dicere solebat, vitam hominis militiam esse super terram. Expertus id erat Paulus, dum diceret, [Bonum certamen certaui, cursum cõsummaui:] vt hinc euidens fieret, non nisi laboribus mercedem & præmium parari.

Ioan. 1.

Iob. 7.

Explo-

Exploratores Iosue cum è terra promissionis reuerterentur, fructusque terræ coram vniuersa multitudine protulissent, mox dixere, [Terra quam lustrauimus deuorat habitatores suos, ibi vidimus mõstra quædam filiorum Enac de genere gigantea.] Sancti omnes, exploratores illi regni cælestis, & eminus è cælis fructum modo ostendentes, idipsum nobis hodie inclamant, vnaque voce asserunt, per multas nos tentationes in regnum cælorum intrare oportere. *Num.* 13. *Act.* 14.

Ipse quoque Dei Vnigenitus apertè id demonstrauit; cum enim filij Zebedæi, ambitione excæcati, & honorum sitientes, matrem honores petitum ad Redemptorem misissent, vt scilicet vnus ad dextram, alter ad sinistram in regno illius, nullo præcedente labore, sine sudore, & puluere considerent; molli eorum superbiam responsione compescuit dicens, [Nescitis quid petatis.] Insinuare voluit, omnes qui honores ambiunt, & laborem omnem fugiunt, nescire quid petant, eorumque se postulatis annuere non posse. *Mat.* 20. *Mat.* 20.

Cum hoc Domini responsum refero, alterius mihi prorsus similis in mentem venit. Adolescens quidam cum regem Antigonum adijsset, præmiumque virtutis paternæ bello declaratæ petijsset, ipse autem ignauus, & imbellis esset, hoc à Rege modo reprehensus fuit, [Ego virtuti propriæ, non alienæ, mercedem dare soleo.] Et profecto ea Dei nostri consuetudo est, vt vnicuique non nisi iuxta laborẽ, & merita, mercedem retribuat. E quo manifestum reddi potest, bona ad salutem opera pernecessariò requiri, & verè fatuum eum ac stolidum dici posse, qui nullo præuio sudore, nullo exantlato labore, beatitudinem exoptet. Apopthegma regis *Antigoni*

Inter prima quæ Isaac Rebeccæ dedit in pignus amoris monilia, fuere armillæ, & inaures. Inaures *Gen.* 24.

cui-

quidem fidei, armillæ verò bonorum operum sunt symbolum. Primum autem, & prætiosissimum monile, quo nos Deus, verus ille animarum sponsus, donat, ipsa est fides, quæ [sine] bonis [operibus mortua est,] quibus omnibus si careamus, non est quod Deum placere, aut aliquod ab eo premium adipisci posse confidamus.

Iac.2.

Cant. 5.

Canticorum ille sponsus, quo amorem, quo se à sponsa diligi sperebat, exterius etiam intueretur, vt signaculum se super cor, & brachium ab ea poni voluit, [Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum.] Sponsum verò in corde, & brachio signatū gestare nihil est aliud, quam ex toto animo, Deum verum animarum nostrarum sponsum diligere, eumque amorem operibus bonis exterius testatum facere, atque hoc est, quod tantopere Deus desiderat.

Leuit.21.

Inter ceteros, quos ab ingressu Tabernaculi, locique sancti introitu, Deus per Moysem arceri voluit, erant claudi, & fractam manum præferentes. An non hic allegoricè designauit, eos qui laborare detrectant (quod fracta illa manus denotat) celo excludendos, nec aditum, nedum vllam in æterna beatitudine partem expectare posse. Quod mysticè etiam Psalmographus declarauit dicens, [Omnis gloria filiæ regis ab intus, in fimbrijs aureis circum amicta varietatibus.] Id est, omnis decor, & pulchritudo Ecclesię, quæ est filia illa regia, in intentione, quæ latet intrinsecus, & bonis operibus, quæ exterius eduntur, consistit.

Psal. 44.

Cur Deus cęlum caboribus pacari voluerit.

Opera igitur bona, & labores assidui ad cęlum consequendum necessaria sunt, idque varias ob causas. Primo eo quod cęlum sit; adeo vt mirum nō sit, si magnos exantlemus labores, sudemus, difficultates varias subeamus. Si enim vt minima quęque in mundo adipiscamur, sudemus, & nullam non molestiam

lestiam toleramus, cur gloriam cęlestem gratis nobis dari velimus. Patriarcha Iacob, quo ad Rachelis nuptias pertingeret, viginti ipsis annis seruire non duxit, noctes, & dies in gregis commodo inuigilans, ac varias cęli iniurias sustinens, & tamen [videbantur ei dies pauci prę amoris magnitudine.] Quid autem Rachelis est pulchritudo, si cum cęlestis glorię dignitate excellentiaq; comparetur? Tu mihi dic Paule, quid de illa tibi videatur? [Non sunt,] inquit, [condignę passiones huius temporis ad futuram gloriam quę reuelabitur in nobis.] Nā quamuis ad aliquot myriades annorum vitam extenderemus, eosque diuino seruitio obsequioque impenderemus, nihil omnino hoc esset, ac minima quidem tantę glorię particula dignum. *Gen. 29.* *Rom. 8.*

M. Cicero vir prudens, & in rebus ciuilibus versatissimus, audito fratrem Marcum Consulatū ambire, mox ad eum litteras misit, quarum hęc erat summa, [Peregrinus es, mi frater, Roma est, Consulatum petis.] Id est, Quid cogitas? quo aspiras? quid prętendis? anne tu externus Consulatum ambis, & in vrbe Roma quidem, orbis domina, dignitatem etiam omnium dignitatum primam. Perinde ac si dixisset, Quicunque ad Cōsulatum adspirat, laboret prius necesse est, eundemque promereatur; is enim est honor, ad quem non nisi summis laboribus quis potest ascendere. Iisdem se Christianus verbis compellet, cum cælestem sibi beatitudinem promittit, necesse est, [Peregrinus es, cælum est beatitudinem petis.] Nam peregrinamur omnes à Domino, & beatitudinem cælestem petimus, qua nulla maior aut amplior: quanti igitur subeundi labores, quantum oneris sustinendum? *Epist. ad Atticum.*

Secundo, quòd ita homini ad salutem expediat: nam si gratis Deus cælestem gloriam hominibus elargiretur, non tanti eam facerent, quanti modo faciunt, *Quæ magnis parātur labo-*

ciunt,

ribus, cara sunt. ciunt, cum se pugnando certandoque eius se compotes factos esse perspiciūt, existimarent. Videmus enim fieri quotidie; vt ea quæ magnis laboribus, & non nisi præuijs difficultatibus, pacta sunt, gratiora & iucundiora existant ijs, quarum dormiendo, & nihil minus cogitando compotes reddimur. Testis sit Saul, qui quòd gratis, sola diuina electus gratia ad regnum Israel euectus esset, beneficium tanti, quanti reuera debuit, non fecit, ita vt etiam se fuga subduceret, quo minus in regē assumeretur. At postea quam Ammonitis profligatis, victoriaque amplissima obtenta, idipsum promeruisse visus est, plurimi fecit; ac sepenumerò apud suos gloriatus est, gladio se, & armis regnum sibi Israel vindicasse.

1. Reg. 11.

Gen. 48. Patriarcha Iacob cum testamentum conderet, & hæreditatem inter filios distribueret, singularem Iosepho portionem legauit dicens, [Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio, & arcu meo.] Quæ verba septuaginta hoc modo interpretati sunt, [Do tibi Sichimam præcipuam super fratres tuos, quam recipi de manibus Amorrhæorum, in gladio meo, & sagitta.] quamquam, & Chaldaica Paraphrasis aliter adhuc transferat, [Ego autem dedi tibi partem vnam præcipuā super fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi, oratione mea, & obsecratione.] Videte quot in sensus verba hęc torqueantur: equidem viam regiam insistendo communemque Patrum expositionem sequendo, per partem hanc singularem Sichimam, Samariæ opidum, denotari credo, quam Iacob, per filios suos, Dinæ raptum vindicantes, omnesque Sichmitas profligātes, acquisitam, Iosepho donauit: qui quo Iosepho gratificaretur, amoremq; in eum testatum faceret, partem & hæreditatem se illi tradere asserit, quam & nullo sudore, & summo vitæ discrimine sibi pepererat. Docere nos quin etiam

Hiero. in tradit. Hebr.

etiam voluit, ea quæ magna difficultate, & lucta parantur, cariora, & iucundiora esse ijs, quæ sternendo, ac sine labore acquirimus. Hinc voluit Dominus violenter nos cælum rapere, & sudore molestiaque gloriam immortalem promereri, vt nimirũ eo sit carior, pluris que eandem faciamus, quam si gratis ad ipsam deuenissemus.

Hodierno id Euangelio, sub egregiæ cuiusdam parabolæ inuolucris, expositum video in quo regnũ cœlorum patrifamilias, summo mane ad operarios in vineam suam conducendos eunti simile esse traditur: quibus cum dum ille ex denario diurno conuenisset, in vineam singulos destinauit. Qui deinde sæpius diuersis temporibus egressus, & alios vinitores reperiens, ad vineam omnes misit. Cum verò iam sero factum esset, vocato procuratore domus, singulis denarium, prout cum vnoquoque stipulatus erat, persoluit. Historiæ seriem Mattheus descripsit: è qua vt aliquid in rem vestram adferam, primo de vinea vinitoribusque, deinde de mercede, & denario loquar.

Vix parabolæ huius limen ingresso quamprimũ etiam minus cogitanti occurrit, patrem hunc familias esse Deum, vinitores, nos omnes; vineam, Ecclesiam, & denarium, ipsam beatitudinem. Vinea igitur Ecclesia est, tam triumphans, quam militans, quod in hac vinitores conducantur, in illa verò præmium accipiant. Paterfamilias siquidem haud dubiè ipse Christus est, redemptor noster, aut secundum nonnullorum interpretationem ipse Deus Pater. Ipse enim communis omnium nostrum pater est, & pater familias, qui diligentissimam creaturarum suarum curam gerit, & mundi rebus hactenus semper solertissimè prospexit, ac prospicit. Sed ita, vt primo mane semper exeat, res suas dirigens, & disponens.

Exijt

Matt. 20 [Exijt primo mane.] Tãtus Patris nostri in filios amor & affectus est, vt idem eum è somno dormiẽtem excitet, quò ad nos quærendos, conducendos, meritaque nobis adaugenda exurgat. Non sine emphasi autem dictum est, [Exijt primo mane.] Notant enim doctissimi quiq; sacræ scripturæ interpretes; & præsertim Hebrææ linguæ periti, matutinam illam è somnis excitationem, magnum aliquod desiderium & amorem vehementem innuere. Exempli gratia, vbi in Prouerbijs in Vulgata legitur. [Qui diligit filium, instanter erudit;] in Hebræo legitur, [Mane diluculo eruidit.] Quasi diceret, in eo maximè patris erga filium amor elucet, quod eundem magna cõtentione diligentiaq; summo manè erudiat. Quin & eodem libro cum de pellaci meretricis alloquio, quo adolescentem in illicitum concubitum pelliceret, agitur, dixisse fingitur, [Egressa sum in occursum, desiderans videre.] Quę verba ad fontes Hebraicos reuocata sic leguntur, [Egressa sum, vt manè consurgerem ante faciem tuam.] Quasi dixisset, Ita me tristis absentia tua affecit; itaque tui videndi desiderio flagraui, vt summo mane surrexerim, quò vultũ mihi carissimum intuerer. At maior longè Dei in nos amor est, & patris huius cura & affectus vehementior.

Amor diuius Patris familias erga

Prou. 13.

Prou. 7.

Quæ duo vt sacra scriptura exprimeret, metaphoricum loquendi modum adhibuit. Describitur quippe pater hic in Psalmis super Cherubim ascendisse, & ventorum adminiculo per cælos terramq; volitasse, [Et ascendit super Cherubim, & volauit, super pennas ventorum] Figurata verò hac loquẽdi ratione designatur, quanto Deus amore diligentiaque suis in necessitate constitutis auxilietur: quippe, qui non incedere; sed instar venti pernicibus pennis per aera ferri, videatur.

Psal. 17.

Matt. 20 [Exijt primo mane.] Hic notes velim, o anima,

patris

patris huius bonitatem, & clementiam; qui nimirũ primo mane surgat, misericordiam declaraturus; serò autem, vindictam exercitaturus, & flagella intentaturus, domo exeat. Cum enim Adamum grauissimi criminis reum castigare decreuisset, non mane, sed post meridiem exijt. [Deambulans ad auram post meridiem.] At misericordiã, & benignitatem facturus currit, festinat, & ventorum instar volans properat. Atque hoc est quod sub Cherubin illius figura, pedes, & alas simul habentis declarare voluit Ezechiel: Deus enim sanctus ille Cherubinorum rex verè pedes habet, quibus ad corripiendos peccatores lentè incedat; alas item, quibus volet, dum benigne eos in gratiam admittere satagit. Adeo vt de ipso assentatorius ille Poetæ versus vsurpari merito queat,

Mat. 20. Deus in benignitatem faciis, in iustitiã tardus. *Gen. 3.* *Ezech. 10*

Tardus es ad pœnas princeps, ad præmia velox.

Colligi hinc profectò patris huius prouidentia, cura, sedulaque anxietas, & diligentia infracta potest: qui nimirum sub crepusculum surgat, ante solis ortum, tenebris nondum dissipatis, sed stellis adhuc in axe rutilantibus. De ipso namque locutus videri queat Iob Propheta dicens, [Vbi eras, cum me laudarēt astra matutina, & iubilarēt omnes filij Dei?] Nondum etiam surrexerat sponsa illa Cãticorum, cum sponsus ad ostium pulsans, dicere. [Aperi mihi soror mea sponsa, quia caput meum plenum est rore,] Sole nimirum nondum exorto, qui rorem exsiccet. Eandem sponsa diligentiam in dilecto obseruat, cum alibi ait. [Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles,] Quid autem tantopere properat? quid ita festinare cogit? itineris scilicet longinquitas, hominum quoque conuersio, quos è peccatoribus, & improbis iustos è tartari titionibus lampades cælo aliquando rutilaturas, & astris inuidiam facturas, efficere contendit.

Deus in ijs quę ad salutē nostram spectant prouidus est. *Iob. 38.* *Cant. 5.* *Cant. 2.*

Mat. 20. [Exijt primo mane.] Quam matutinus est Deus; quam tempestiuè exurgit, vt nos in vineę suæ cultores conducat, & gloriæ suæ nobis denarium concedat ab ipsis incunabulis, ne dicam matris vtero, misericordia sua magna nos præuenit: Quam mane Samuelem, Ieremiam, Ioãnem Baptistãm, aliósque innumeros sibi elegit, & vocauit! ab ipsa videlicet matrice vocati sunt, & summo mane ad vineam colendam à patre familias conducti. Audite quid de se testetur Isaias: [Dominus ab vtero vocauit me.] quid sentiat Ieremias: [Priusquam te formarem in vtero, noui te.] Quid Psalmographus scripserit. [In te proiectus sum ex vtero.] & alibi, [suscepisti me ex vtero matris meæ.] Quid Lucas Euangelista de magno Zachariæ filio referat. [Et Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.] Quid denique de se profiteatur Apostolus? [Cum autem placuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam.] An non summo mane ille vocatus noscendus est, qui ante natiuitatis auroram vocatur?

Dei misericordia ab incunabulis nos vocat.

1. *Reg.* 3. *Isa.* 49. *Ierem.* 1. *Psal.* 21. & 138. *Luc.* 1. *Gal.* 1.

Neue hic porro illius diligentia, & sedulitas stetit; nam à primo, quo surrexit momento, vsque ad horam vndecimam, operas in vineam destinare nõ destitit: omni enim hora quos in Ecclesiæ vineam mittat, idoneos operarios quærit. Nam summo mane, id est iam ab ipso mundi exordio, Patriarchas vocauit, qui fuere omnium primi, qui vineam illius excoluere: deinde Prophetas, mox Apostolos, posteà Martyres, post omnes hos, doctores, aliósque innumeros: Itaque summo mane egressus est conducere operarios, quibus cum de stipendio conuenit.

Operarij quos Deus diuersis temporibus in vineam suã misit.

Conuentio hæc ex denario, pactum quoddam inter Deum, & hominem initium denotat, quo alter alteri indissolubili quodam vinculo, & nexu se obli-

Conuẽta, & pacta Deum in-

obligat. Hinc quidem homo, omni se ratione effecturum spondet, vt vinea fructus proferat, id est, Christiana se opera editurum: illinc verò Deus, si fructum viderit, in compensationem, vitę se ęternę præmium præbiturum. Præterea, non satis est Deo, gloriam, homini suam promisisse, sed vltro se quin etiam ad dandum obligat, quod & scripto ne qua fraudis detur occasio, vult stabiliri. Et meritò quidē: vult enim in primis, suis firmiter nos promissis confidere, nullaque de ijs ratione dubitare; vtpote, qui fidelissimus sit, & verax in omnibus, neminem in promittendo fallat, aut quod pollicitus sit, implere negligat. Quod apertè testatus Dauid canit, [Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis.] Idē sentiebat qui in verbis se Domini, nunquam mentientis, confidere dicebat, [Scio cui credidi, & certus sum: quia potens est depositum meum seruare in illum diem.]

ter & homines.

Psal. 144.

2. *Tim.* 1.

Hinc quoties in veteri testamento Deus quoddam cum hominibus pactum aut fœdus iniret, visitata id aliqua cęrimonia stabilire, ad maiorem auctoritatem, solebat. Vt in primis, dum pactum cum Abraham Patriarcha contraheret, quo certum eū, & securum redderet, ita vt de verborum suorum tenore non dubitaret (qui nimirum Deus veracissimus, omnisque mendacij expers esset) signum aliquod visitatum demonstrauit, cærimoniaque pacta conuenta communi confirmauit; flamma nimirum ante eum per medium auium, iuuenatumque duas in partes resectarum pertranseūte. Ignis autem hic mortecū, & lumbifragio dignum designabat, qui quod inter eos statutum erat, irritum redderet, fœdusque initum violaret.

Promissa olim sua Deus cæremonijs publicis confirmabat.

Gen. 15.

In Exodo item, cum Deus cum populo suo in legis promulgatione pacisceretur, Moyses legatus, & mediator vtriusque partis, sanguine victimæ, & po

Exod. 24.

pulum, & altare Domini pariter conspersit. Quæ conspersio nihil signabat aliud, quam vtrúque ad fœderis obseruationem deuinciri, núllaque ratione initum pactum, vt ad Hebræos Apostolus scribit, posse rescindere. Deus igitur cum hominibus paciscitur, atque ideo summo mane exijt conducere operarios, & cum ijs stipulari.

Dei clementia, qđ se ad certas cõditiones astringi patiatur. O misericordiam singularem! ò benignitatem incredibilem! ò Deum clementissimum! qui quamuis adeò potens, & sublimis sit, & summus monarcha, nullis legibus subiectus, è nemine prorsus dependens, gloriæ sibi tamen, & honori ducit, instar hominis ad certas quasdam leges, & conditiones adstringi. In quo summa illius misericordia, & clementia elucet. An non enim infinitæ bonitatis indicium est, homini vili, & abiectæ creaturæ ius tribuere, quo Deo altissimo, & infinito actionem intentet, eiusque maiestatem coram proprio tribunali in ius quodammodo vocet? Hac benignitate bonitateque perculsus Iob dicebat, [Contra folium quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam. Et Dignũ ducis super ipsum aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in iudicium?] *Iob.* 13. & 14.

Quã admirabilẽ Deus modum excogitarit, vt se hominis debitorem redderet. At summam admirationem meretur, Deum cũ vineæ suæ cultoribus stipulari, & mercari: non secus ac si Dominus quispiam omni ratione contẽderet, quo seruis suis, & vasallis obligatus esse possit, eorumque se potestati subijceret: quamuis, si ex congruo, & rerum momenta accuratius librando, loqui velimus, nulla ratione dici possit, Deum creaturis: quo præmium illis persoluat, debitorem existere, aut subijci: vt qui sola misericordia inductus pactum ineat, quo se promissa seruaturum obligat, suæque pollicitationis debitorem reddit. Vti hic fieri videmus, vbi magna verborum solennitate nobiscum paciscitur, opera nostra, quæ nul-

lius ex se valoris sunt, ex vi pacti, & conuentionis huius, infiniti meriti fore; sine qua tamen omni merito, & mercede destituta sunt. Atque hunc in modum intelligenda sunt verba illa Lucæ, [Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, Dicite serui inutiles sumus:] & illa Pauli, [Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.] Ex vi autem pacti huius dicere magna confidentia audet Apostolus, [Proposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus iustus iudex, non solum autem mihi, sed & ijs, qui expectant aduentum eius.] *Luc. 17. Rom. 8. 2. Tim. 4.*

Cuius rei egregiam in libris Regum figuram legimus. Inter cetera Dauidis etiam num adolescentis stratagemata, fortitudinisque indicia, refertur, quod vrsos percuteret, leones dilaceraret, lupos iugularet, aliasque belluas, & mole vastas, & feritate immanes, non sine præsenti corporis periculo, conficeret. Quæ quamuis profectò singularia, & heroicæ virtutis argumenta forent; nullam tamen ex ijs laudem, nullam gloriam, imò ne obolum quidem, adeptus est. At mox vt hominem interfecit, quem ictu lapidis eminus ad terram prostrauit, sine ferro, & hastili superauit; omnium præconijs celebratus, gratiam filiæ regiæ consecutus, & Saulis gener factus est. Quid ergo in causa esse putamus, vt Goliadæ non pluris, quam vrsorum, & leonum demembratio, fieret; cur illa maiorem quam hæc laudem promerita sit? Vnica rei huiusce ratio fuit, quod Saul Goliadæ percussori filiam se suam in matrimonium daturum spopondisset, nuptiasque & affinitatem regiam monstri huius nece parandum sanctè iurasset: ni hoc fuisset, nunquam tantam gigantis cædes laudem, tantaque præconia, nec tantam *1. Reg. 17.* Quomodo opera nostra meritoria sit

mercedem promeruisset. Hinc igitur manifestò col ligere poterimus, Christianorum opera infiniti meriti; ac valoris esse, qui ex vi pacti, quod nobiscum inijt Deus, ortum habet; quod cum cælestem nobis gloriam spondeat, æquissimum ac rationi maximè consentaneum videtur, vt summo mane in vineam illius exeamus, cum ipse vltro conuenire nobiscum, nosque in vineam nec opinantes conducere non grauetur.

Mirũ hominẽ Deo sine mercede seruire nolle. O rem admirabilem, & paradoxam! Creatura priusquam aliquo Creatori obsequium præstet, de mercede certior esse vult, nihilque, nisi premio proposito, in honorem Domini exequi. In quo degenerem profectò, ac plebeiam sortem demonstrat; vt quæ Creatori optimo, benignissimoque, sine mercedis, & præmij amplissimi spe, obsequi nolit. O ingratitudinem, ne dicam peruicaciam, singularem! Vasalli vt regi, mancipia domino, filij patri, Creatori creaturæ obtemperent, eiusque mandata exequantur; præmia promittantur, & remuneratio precurrat necesse est. Patere hinc ad oculum potest, plebeios nos, & ignobiles mercenarios esse, ex denario diurno operantes, imò sine prompta pecunia, aut saltem opere peracto persoluenda, ne pedem mouere volentes; quorum conditionem exponens

Iob 7. Iob ait, [Sicut mercenarij dies eius.] Ea enim conditionis nostræ vilitas est, eæ sordes animi, vt, non instar nobilium, & generosorum athletarum, sed

Hominis animi vilitas. plebeiorum ac triuialium, idque non nisi spe præmij proposita, seruiamus. Inter quos se numerare etiam Dauid rex non erubescit dicens, [Inclinaui

Psal. 118. cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem.] Deus itaque mercedem amplissimam pollicetur antequam serui obsequium præstent, & operarios ex mercede in vineam conducit.

In

In vinea igitur Dei, non autem dæmonis, laborandum est; non in prauarum scilicet, cupiditatū, honorum, deliciarum, auaritiæque vinea. Quam enim deplorādum ac dolendum est, in vineis hisce Gomorrhæis operam & laborem omnem nos perdere! Deplorauit hoc olim Deus ipse, & quodammodo succenset, cum tam multos in vinea mundi huius, in sua verò paucissimos laborantes videt: [Non me inuocasti Iacob, nec laborasti in me Israel.] Id est, interea dum idolatræ dijs suis supplicabant, tu Iacob silebas, nullaque ne prece placabas: intereà dum proprio idolis suis sanguine litarent. Tu nullum mihi amoris obsequijque signum ostendebas; si quem vero laborem perferebas, non in mea hunc vinea, sed cupidinis auaritiæque exantlabas. Hic autem paterfamilias non conducit operarios nisi in vineam suam, & non in alienam; tantaque sedulitate & sollicitudine, vt omnibus diei horis, tertia, sexta, nona & vndecima, in compita egressus sit, operarios conducturus.

In vinea Domini & nō dæmonis laborandū.

Isai. 43.

[Circa vndecimam verò exijt.] Non est autem vt amplius nos ipsos excusemus, Auditores; omni quippe nos hora Dominus ad se vocat. Iam inde ab vtero matris; testatur hoc Ieremias dicens, [Dominus ab vtero vocauit me.] Vix ipsi quoque in hunc mundum ingressi sumus, quin ipsa nobis fides, gratia, aliaque charismata conferantur. Ab ipsa etiam adolescentia; quoties enim auribus nostris insonat dicens, [Adolescens tibi dico surge.] Sed quæ nostra socordia est, sæpè quidem vocantem Dominum audimus, at semper aliquam excusationem prætexīmus, & longius, ne vocantem audire compellamur, recedimus. In quo adolescentem illum Euangelicum, à Domino ad Apostolici culminis honorem euocatum, sed patris grandæui prius sepeliendi sibi licentiam dari postulantem,

Matt. 20.

Ierem. 1.

Luc. 7.

*Matth.*8 tem, [Permitte me primum ire, & sepelire patrem meum, imitamur.

3.*Reg.*19 Elias Prophetes cum Elisæum vocasset, venturũ se quidem mox ille ait: sed in paternam prius domum recedens, boues & pinguia iugulauit, ciuesq; suos epulo sanctissimo refecit: [Tulit par boum, & mactauit illud; & in aratro boum coxit carnes & dedit populo, & comederunt.] Ita & nos, quoties à Deo vocamur, conuersionem in aliud tempus differimus, & procrastinamus de die in diem, tota die in foro otiosi stantes, & socordia diffluentes, excusationesque aliquas semper excogitantes; dumque ad cælestia vocamur, statim in terra quædam nobis expedienda adhuc negotia obijcimus: in quo magnum sæpenumerò nobis ipsis detrimentum afferimus, excusandoque non parum damni capiti nostro accersimus.

Homo sẽ per se excusat, dũ à Deo vocatur.

Cum inter pastores Abrahæ & Loth, quotidie iurgia orirentur, ait Abraham, [Ecce vniuersa terra coram te est: recede à me obsecro. Si ad sinistrã ieris, ego dextram tenebo: si tu dextram elegeris, ego ad sinistram pergam.] Loth igitur, optione data, locis scopulosis & monticosis relictis, in amænissimam & iucundissimam regionem; sed decliuem secessit; in qua tanta tamen regnabant scelera, vt igne cælitus delapso expiari debuerint. Sed malo in eligendo, inquit Ambrosius, consilio vsus est; cũ è regione, quam vt optimam & fertilissimam selegerat, captiuus abductus sit, & omni substantia denudatus. Huic peccator, mihi credite, persimilis est, qui à Deo toties vocatus, & quasi impulsus, vt certum sibi vitæ genus deligeret; alta virtutum cacumina, vitæque religiosæ scopulos declinat, quo valles humiliores ingrediatur, voluptatibus indulgeat, delicijs vacet, Diaboli non verò Dei consilia sequatur; vnde sibijpsius sæpe exitij causa existit.

Gen.8.

Deo

Deo igitur vocanti auscultandum, nullaque non hora inuitanti parendum.

Et sanè omni hora egreditur operarios condu-ɛturus: prima enim diei hora cum Adamo stipulatur; tertia cum Noacho conuenit; sexta Abrahamum conducit; nona Moysem, & vndecima Apostolos in vineam destinat. Cumque vltima hora egressus multos in foro otiosos vidisset, stomachatus & succensus ait, [Quid hic statis tota die otiosi?]

Deus omni tempore operarios conducit. *Matt.* 20

Nemo autem miretur, si in lege naturæ & Mosaica multi salutis propriæ neglegentes aut parum de eadem solliciti, reperti sint: at nunc in tempore accepto, in lege gratiæ, vltima mundi hora, postquā tantum nobis Christus amorem declarauit, & tot eum labores subijsse constat, & innumera ab eodē beneficia accepimus, tantis tamque efficacibus Sacramentis potimur, cælum cuilibet patet; desides aliquos esse, dormire securos, otiari, stertere; indignum est, iniquum est, & grauissimo supplicio dignum. His igitur dictum credamus, [Quid hic statis tota die otiosi?]

Deus saltem in Euāgelica lege neglige̅tibus irascitur.

Matt. 20

Notent hic curiosi rerum indagatores, solos taxari eos & socordiæ accusari, qui circa horam vndecimam otiosi fuisse comperiuntur: nā tametsi omnes desides & pigri meritò reprehendendi sunt, ij tamen in primis redarguendi, qui totos dies in otio transigunt, vitamque inertissimam ac maximè desidiosam ducunt. Quamuis enim adolescentes & iuuenes, qui nondum ad vndecimam vitę horā peruenere, si delitijs diffluant, otio torpeant, & nihil agant, reprehendi castigariq; mereantur: senes tamen, qui vndecimam vitæ horam iam attigerunt, qui ad ætatis vesperam vergunt, mortisq; in limite versantur, maiori sanè castigatione si stertant digni sunt. Quas enim vocati Domino excusationes prætendent?

Senes salutis suæ negligentes magis reprehendentur.

di quã iuniores. tendent? quid in suæ negligentiæ purgationem adferent? quomodo se defendere poterunt? quid aduersus hanc taxationem. [Quid hic statis tota die otiosi?] dicent?

Hinc est, quod B. Martyr Cyprianus inter duodecim mundi abusus hunc inter primos retulerit; [Secundus,] inquiens, [gradus abusionis est, senex absque religione & sanctimonia. Inter abominationes etiam, quas olim Ezechiel in templi medio vidit, fuere senes, cani capillis sed lasciuijs viridantes, niuei mento, sed non mente, dorsum altari obuertentes, & flosculorum odores consectantes. Tergum autem altari obuertere nihil esse potest aliud, quam omnis pietatis expertem viuere, quod cum omnem ætatem maximopere dedeceat, tum in sene & cano abominandum atque exosum est.

Lib. de 12. abusibus. *Ezech. 8.*

Simile. Nam vt arboris illa nomine indigna est, excindique meretur, quæ, postquam verè frondes & flores protulit, nullum tamen autumni tempore fructum ederet; ita illi hominis nomine prorsus indigni, & excisione potius digni censendi sunt, qui iuuentutis & vernantis ætatis flore elapso, nullos virtutis, prudentiæ, modestiæque, in vitæ autumno, fructus proferunt.

Tria Salomō perosus. *Eccl. 25.* At mortalium sapientissimus Salomon, non inter abusos modò hoc referendum censet, sed monstri etiam simile esse credit, quod merito omnes detestentur & fugiant: [Tres species odiuit anima mea, & aggrauor valdè animæ illorum, pauperem superbum, diuitem mendacem, senem fatuum & insensatum.] Vt cetera relinquam aio, sene insolente, & fatuo nihil reperiri posse & odiosius & detestabilius.

Emblema quo. Ridet in Emblematibus senum canorumq; verticum stultitiam & ineptam stoliditatem Alciatus, Fingit

Fingit Amorem & mortem die quodam ad idem diuersorium declinasse, & casu mane, dum discessū pararent, alterum alterius arma sumpsisse; Amorem falce mortis, eiusque feralibus telis instructum abijsse; mortem verò pharetram & sagittas cupidineas humeris adaptasse. Amor igitur cum solita in iuuenes tela eiaculari disponeret, & ad amandum incitare, inopinatò omnes, doli ignarus, læto dedit. Mors quoque cum in canitiem illam, decrepitaque silicernia, alterum iam pedem in Charontis cymba habentia manus inijcere vellet, cupidinis telis eadem transfixit: adeò vt non occumberent letali arundine percussa, sed iuuenescerent, ineptirent, lasciueque insolescerent. Verba proferam & versus. — *sēnū stultorū inepria designatur.*

Hinc iuuenes occidit Amor fallente pharetra,
Hinc mors ipsa suos cogit amare senes.

Dicite igitur, num meritò aduersus illos verba illa Euangelij detorqueri queant; [Quid hic statis tota die otiosi?

An non enim deplorandum est, tot hodie senectiones & sola canitie venerandos reperiri, qui annis quidem graues, nullum tamen adhuc in vinea Domini laborem subierint, toto vitæ tempore in mundi huius foro otiosi, & vanitatibus suis implicati, steterint. Sapientior hac in parte extitit prudens ille Berzelai cui cum iam seni amplissimos Dauid rex honores offerret, omnem voluptatem & delicias perosus, solo senectutis intuitu, eosdem repudiauit: indignum scilicet ratus, se iam grandæuum & annis grauem, quem mortem semper & tumulum præ oculis habere par esset, frequentare regiam, & aulæ delicijs interesse. Quid igitur cogitatis decrepiti, toto ne vitæ tempore otio diffluetis? [Quid hic statis tota die otiosi?] — *Senes iā factos nihil toto vitæ tempore boni egisse deplorādū. 2. Reg. 19*

Quid? solos illos reprehendis Domine, quos in

foro & per compita otiosos reperis? illi ne igitur impune habebunt, qui hodie in templis otiosi agunt, qui Ecclesiastica beneficia possident, nulloque bono opere eisdem se dignos exhibent, non incũbentes studijs, concionibus non vacantes, nullum probitatis exemplum dantes, animasque proximi non ædificantes, delicias consectantes, conuiuia frequentantes alea & chartis lusorijs tempus transigentes, proximum vitæ dissolutione offendentes, nullã castigationem comminationemque audient? Si in foro otiosos reprehenderis; qui tamen conductorem expectabant; quid faceres, obsecro, si tot Canonicos in Capitulis otiosos & segnes cerneres, os ad cantãdum vix semel laxantes, psalmos non recitantes, in orationi non incumbentes, Missæ sacrificium non celebrantes, nullas in pauperes eleemosynas erogantes? Quid inquam te facturum putamus Domine, si tot in monasterijs & cœnobijs religiosos videres, otio pereuntes; somno indulgentes, virtutum exercitio non incumbentes, bonis operibus nõ vacantes, rarò orantes, meditantes, pœnitentiam exosos, fruges denique natos consumere, & de cute curanda plus æquo sollicitos, nihil autem agere curantes, imò nihil vnquam operatos? an non aduersus hos inclamares, [Quid hic statis tota die otiosi?]

Canonici & religiosi inertes taxantur.

Otium reip. noxium & infame.

Solum hic otium & inertiam Paterfamilias coarguit, non autem adulteria homicidia, pecuniæque cupiditatem: sed mysterio hoc non vacat. Primò, quod otiũ ipsum infame sit; omnes enim offenduntur, cum in rep. bene instituta tot nebulones, vagabundos, errones, otio diffluentes, gladiatoria tamẽ quadã firmitate præditos & laboribus ferendis idoneos, vident. Secundò quod ipsum omnium malorum radix sit & principium, quod euellere omni ratione conatur. In quo peritum medicũ imitatur qui

Otiũ omnium malorum radix.

cum

cum tibiam distentam & intumescentem videt, venam mox aperiendam consulit, sanguinemque minuendum. Hieronymus quoque nō aliud aduersus ingruentes tentationes Rustico suo remediū præscripsit quam otij fugam, & honestam semper occupationem: [Amice Rustice, semper aliquod opus facito, vt te semper inimicus inueniat occupatum; & sic quantumcumque tenteris, nunquam tamen vinceris.]

Otij damna.

Ipsum proculdubio otium tam graue est & noxium, vt Philosophi minus absurdum esse putarint, credere mūdum ab æterno fuisse, quam Deo inertiam & torporem aliquem affingere, aut eum vnquam præ otio ab eo dirigendo quieuisse. Hinc constans omnium semper opinio fuit, quādiu Deus fuit, tamdiu & mundum extitisse: si enim nullus fuisset mundus, Deus ab operando cessasset. Quod nulla tamen ratione fieri posse dicendum: cum Ens illud infinitum, & agens omnipotens otiosos magnopere detestetur. Ipsa quoque nos fides docet, otium nunquam in Deo locum habuisse, non quod ideò mundum ab æterno fuisse credendum sit: alia nāque in se Diuina maiestas & maioris ea momenti, in quibus operaretur, quam mundi creationem & totius vniuersi directionem, habebat; diuinæ scilicet essentiæ suæ contemplatione, diuinarumque personarum amorem & mutuam communicationem. At solum hinc efficere volo, otium noxium esse, magnorumque detrimentorum causam: cum Deus ipsum detestetur, otiososque acriter corripiat, [Quid hic statis tota die otiosi?] Matt. 20

Deus non esset Deus si ab operando cessaret.

Inter omnes hosce operarios, nullos reprehendit Dominus, quam qui tota die nihil fecere: nihil enim diuinæ naturæ repugnat magis quam otium. Adeò vt si Deus otium ageret, Deus non esset. Est enim agens semper operans, & spiritus semper

agens,

agens, & nunquam quiescens. Testatur hoc ipse
Ioan. 5. Dominus de se loquutus. [Pater meus vsque modò operatur, & ego operor.] Hinc Græci Patres, inter cetera admiranda nomina, quæ illi imposuere, nomē ei dedère quod denotat aliquem qui semper in opere versetur, vt ita assiduam illam nunquamque delassatam diuinitatis circa creaturas occupationem operationemque patefacerent. Hinc Elias, Pseudodeitatem Baal exibilans, illius sacrificulis aiebat, [Clamate voce maiore, forsitan enim
3. Reg. 18 Deus in diuersorio est, aut certè dormit, vt excitetur.]

Brisson. li. 4. Viuacioribus te adhuc coloribus & natiua fuligine depingam otium, mala bellua: atque in primis de te reperio, Catonem hominem illum prudentissimum dicere solitū, homines nihil agendo, discere
Diogen. Laer. l. 6. malè agere. Solonem quoque legē vetuisse, filij ne parentes alerent senio grauatos, aut ad inopiam redactos, à quibus nullam, quæ victum compararent,
Diod. Siculus. artem didicissent. Apud Aegyptios adhæc, ne quis otiosus viueret, legem fuisse, qua omnes nomen suum & artem, quæ ad victum parādum sufficeret, ad magistratum deferre cogebantur. Pisistratum
Aelian. li. 9. var. etiam, teste Aeliano, Atheniensium tyrannum, quadam die otiosos omnes & vagabundos ad se vocari iussisse, ijsque vnum in locum congregatis dixisse, [Si nec boues nec semina habetis, de meo accipite vt terram colatis:] metuebat scilicet tyrannus, otio suasores coniurationē in caput suum machinarentur, regnoque eijcerent. Meritò igitur sanctus Augustinus, quem post tot profanos scriptores iam depromimus, dicere potuit, otium hominis in vita adhuc constituti sepulturam esse: & pater ille familias, cùm otiosos in foro stantes conspiceret, iure illos acriter corripere ac taxare, [Quid hic statis tota die otiosi?] Equidem non amplius eos pati

quco,

queo, nec diutius in eosdem inuehere: quocirca illis in foro relictis, operarios iam conuenturus sum, deque eorum mercede locuturus; hoc enim initio facturum me receperam.

Refert igitur Euangelista, patremfamilias, cum omnibus diei horis egressus esset, atque omnis generis operas in vineam misisset, cum aduesperasceret, familiæ suæ procuratorem ad se vocasse, dicendo, [Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos.]

Circa vitæ aut mũdi vesperã Deus operarijs mercedẽ retribuit.

[Cum sero factum &c. per vocabulum sero,] quod obstat quo minus mortis, aut extremi iudicij vesperam intelligamus; tunc enim, vitæ die exacto, operarios vocabit Dominus, dignamque illis mercedem retribuet dicens. [Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere. Nudus fui, &c.] Hæc quidem opera. Sed mercedem mox subiungit, [Accipite regnum quod paratum est vobis.]

Matt. 25

Hic gradum sistas velim, anima mea, tecumque consideres, Deum operariorum suorum mercedem diutius aut in alium diem non differre, sed eodem qua opus absoluere die, laborem compensare solitum. At non ita mundani: nam postquam varijs operarios oneribus oppresserint, sanguinem eorum emulxerint, ad ossa vsque emacerauerint, non confestim pactum ijs præmium assignant, sed de die in diem differũt, procrastinant, quin & mercedem sæpenumerò penitus negant, adeò vt miseros defraudent, & præter fas & æquum decipiant: In quo grauissimum sacrilegium committunt, quod corã Deo vindictam exclamet. At non ita fecisse legitur sanctissimus Propheta Iob, qui suam hac in parte innocentiam declarans, nunquam se operarum aut seruorum suorum mercedẽ distulisse ait, aut laborem aliorum non soluendo comedisse, [Si contem-

Deus mercedẽ suorum non differt.

psi sub-

psi subire iudicium cum seruo meo, & ancilla mea, cum disceptarent aduersum me.] Hodie verò Dominos adeo crudeles, & sceleratos reperire est, vt magnæ sibi gloriæ ducant, si seruorum suorum mercedem defraudent; immò vt à domesticis in ius ob eandem defraudationem vocari pulchrum putent, cum tamen non nisi quod æquum est postulent.

Eccli. 34. Homicidio hocce peccatum non concedere credit Salomon, [Qui effundit sanguinē, & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt.] Est autem peccatum in Spiritum sanctū, vindictam à Deo etiam in hac vita exposcens. Mūdus porro hic, Auditores, crudelis eheu tyrannus est, qui suos miserè decipiat ac circumueniat: in quo Labanum illum imitatur. Hic enim Iacob seruum suum, solertissimum & maximè sedulum, qui varias eius nomine molestias subierat, æliqque iniurias passus erat, non semel atque iterum, sed decies in matrimonio filiæ decepit: quod & Iacob vxoribus suis interdū conquestus est cum lacrymis, dicens, [Sed & pater vester circumuenit me, & mutauit mercedem meam decem vicibus.] Est etiam crudelis ille Pharao, qui Israelitas, cū dies integros lateres & saxa humeris gestando laborassent, & sub oneribus grauissimis gemuissent, circa vesperam tamen, loco præmij ac mercedis, loris & flagellis arabat, virgisque illorum terga conscribillabat. Vnde ipsi laboris & ingratitudinis tātę impatiētes Pharaoni dixere, [En famuli tui flagellis cædimur, & iniustè agitur contra populū tuum.] At non hęc est boni huius patrisfamilias agendi ratio; nam ingruente vespera, vocatos operarios mercede donatos dimittit.

Mundus seruos suos & clientes decipit. *Gen. 31.*

Exod. 5.

Matt. 20 [Cum serò autem factum esset] Vesperam hanc aut noctem plerique extremi iudicij tempus intelligunt: nam per diem illum, cuius in exordio & crepusculo

pusculo pater hic familias exijt, & sub cuius vesperam mercedem debitā soluit, multi tēpus, quod inter mundi initium & finem interiectū est, designari credunt. Est hæc opinio Irenæi, Origenis, Hilarij, Optati Mileuitani, Gregorij Magni, & venerabilis Bedæ. Alij non tam latè extendunt, sed tempore quod à primo Christi aduentu vsque ad secundum interiectum erit, hunc diem circumscribunt, vt Athanasius. Sunt & nonnulli qui in arctiores adhuc limites contrahunt, dum vniuscuiusque nostrū vitam hic denotari putant: quod Christi Domini verbis stabilire conantur dicentis, [Ambulate dum lucem habetis,] & [Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est. Veniet enim nox, quando nemo poterit operari.] Quomodocumque demum intelligatur, hinc tamen colligetur, vesperi patremfamilias procuratori præcipere, vt operarijs mercedem meritam tribuat.

Lib. 4. cap. 70. in Matth. Can. 20. in Matt. lib. 5. cōt. Parm. ho. 15. in Euangel. in hoc loco. q. 52. Ioan. 12. Ibid. 9.

Obseruandum hic venit, quamuis vineæ huius Dominus procuratorem habuerit, cui totius vineæ curam commiserit; per se tamen operis mercedem & stipendium, & non per alios, solui, solutionique & rationibus præesse voluisse. Discant hinc qui in functione aliqua tū seculari, tum Ecclesiastica constituti sunt, quomodo in dignitatibus se suis gerere debeant: nam quamuis vicarios & præfectos, legatariosque substituant, quorum humeris vniuersam negotij molem imponant; non ideò tamen penitus cura vacant; ad ipsos enim spectat, interdum quid agant subdelegati intueri, rationes examinare, & oculis in omnium manibus euagari, ne hinc fortè subditi offendantur, deque dominorum negligentia, vel vicariorum crudelitate conquerantur.

Toparche & magnates q. officiū ad ministrare debeāt.

Ita fecisse comperimus Hebræorum ductorem Moysem, qui cū non satis ijs quos vt socios ad populi regimen, iudiciaque disquirenda assumpserat,

sideret, ipse præesse & summa cum auctoritate prę-
Exod.18. sidere voluit, [Qui iudicarent plebem Domini
omni tempore: quidquid autem grauis erat, refere-
bant ad eum.] Est enim onus & dignitas quæ non
nisi humeris illius qui eadem fungitur, gestari de-
bet. Hinc Isaias Propheta de Messia, eiusque mu-
Isai.9. nijs agens, ait, Principatus eius super humerum
4.Reg.2. eius.] Elias quoq; Propheta [currus Israel & auri-
ga eius] esse perhibetur: auriga, quòd regeret; &
currus, quod omnia totius regni onera & negotia
suis ipse humeris sustineret. Beati igitur & felices
rectores, qui prophetam hunc imitantur, resq; sub-
ditis commissas, suis interdum oculis intuentur.

Si principes & Domini temporales imò & Ec-
clesiastici, idipsum hodie vsurparent, non tot in re-
gnis mala, in vrbibus miseriç, in plebe depeculatio-
nes, exhaustiones, insolentiæque apparerent; subdi-
torum credo, maior haberetur ratio, melius popelli
se negotia haberent, quamuis gubernatores, prefe-
cti, & tribuni lapidibus duriores & immites forēt.
Quod Saulem fecisse sacræ docent literæ; audito
1.Reg.11. enim habitatores Iabes Galaad ad Ammonitis op-
primi & diuexari, & visis eorū lacrymis, ait, [Quid
habet populus quod plorat?] Cum igitur lacryma-
Ibidem. rum causam didicisset, penitus permotus, auxilium
ijs se laturum & suppetias spopondit, [Et insiluit
spiritus Domini in Saul, cum audisset verba hæc;
& iratus est furor eius nimis.

Domini sæpe servos suos adorare videntur.

Verum aliud hinc adhuc erui malum & calami-
tas post; reperiri scilicet sæpenumerò procuratores
actores, vicarios, delegatos, qui ad dominorum
exemplum compositi sint; & eodem cum illis iure
perfusi, crudeles, immites, & inhumani: qui quam
uis interdum viles sint & plebeij, tanti tamē à Do-
minis fiunt, vt ab ijs adorari & coli, imò quo à sub-
Dan.8. ditis adorarentur, commendari videantur. In quo

impium & fatuum Nabuchodonosor imitari videtur, qui & ipse statuas luteas, quas erexerat, diuinis honoribus afficiebat, & ab alijs adorari volebat.

Hinc fieri dicendum est, quod ipsimet Domini & superiores non dominentur; sed vicariorũ subdelegatorumq; potestate è contra constituti, esse videantur: nam soli vicarij & actores in familijs eorum & rebuspublicis imperant & dominantur; ita vt omnia ab eorum voluntate dependeant: tantoque interdum rigore & duritie agunt, ne dicã tam absoluta & summa potestate, vt, tametsi Angeli aulam eorum subirent, si modò ministris displiceant, nullum accessum inuenirent, sed velut indigni repellerentur. Accidit hoc Dauid regi, quem Achis rex aula exegit, quem tamen Angeli Dei loco haberet, quod purpuratis illius displiceret. Audiamus quid dicat, [Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut Angelus Dei; sed principes Philisthinorum dixerunt, non ascendat nobiscum in prælium. Igitur consurge tu, & serui Domini tui.] 1. *Reg.* 29

His vti technis & artificijs dæmon solet, hac grassari via; efficere nimirum vt Domini & Principes ipsi seruitutem seruiant, seruorum genua adorent, id est, omnia ab eorum directione, & nutu dependeant, è quo ipsa Principum pestis & ruina, regnorum interitus & rerum publicarum calamitas sequi solet. Insignis profectò versutia fuit, qua in decipiendo Achab vsus est Satan: [Egressus est autem spiritus, & stetit coram Domino & ait, Ego decipiam illum. Cui locutus est Dominus, In quo? Et ille ait: Egrediar & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum;] id est consiliariorum. Sciebat nimirum omnia à ministris consultoribusque dependere, ideo eosdem in fraudem inducere conatur, quo ita vniuersi regni statum conculcaret & euerteret. At hac ratione non agit Pater hic fa-

Indigna seruitus cũ domini à seruis reguntur

3. *Reg.* 22.

milias, qui non ita procuratori suo fidit, vt non aliquam etiam ipse curam negotiorum in se suscipiat, solutionique mercedis intersit.

Pater familias suis manibus nõ soluit operarijs.

Ecce & alium conceptum: ipse paterfamilias denarium suis manibus non erogat, sed per procuratorem eundem distribuit: ponderant enim vicarij & magistratus inferiores; quotidiana rerum experientia edocti, accuratius, plurisque facere laborem in vinea toleratum solent, quam ipsimet Principes otio & delicijs assueti: Hocce porro parabolę membrum eximium continet mysterium. Nam quemadmodum ipse vineæ Dominus, est Deus; ita procurator eiusdem, Christus est: huic siquidem iniunxit, vt operarijs satisfaceret, qui nimirum omnia viderat, & simul expertus erat. Quam ob causam *Hebr. 4.* Paulus cum, [tentatum per omnia] dicere non erubuit. Vnicum hoc magnum illum athletam Iob, multisque tropheis nobilem, medijs in calamitatibus & ærumnis solabatur, cum aduersis pressus diceret, *Iob. 19.* [Scio, quod Redemptor meus viuit,] qui hasce ærumnas meas æterna sit mercede, & vlcera hæc putiscentia amplissimo præmio compensaturus. Vnicè quoque hoc à Domino contendit Psalmographus, cùm ait, *Psal. 71.* [Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis.] Id est, Mercedis persoluendæ, præmijque pro laboribus referendi potestatem in filium tuum transfer; qui cum te Patrem agnoscat, verè potentissimi Monarchæ filius est. Deinde & in alio Psalmo, *Psal. 85.* [Da imperium tuum puero tuo.] Quasi dixisset, Obsecro te Domine Deus meus, omnem quam habes iudicandi, operaque compensandi potestatem, Messiæ, qui in quantum homo seruus tuus est, consigna. Atque hac quidem occasione Prucuratoris, cui vineæ Dominus iniungit, *Matt. 20* [Voca operarios.

De

De his operarijs in vinea Domini id est Ecclesia, strenue laborantibus agens Euangelicus ille præco Paulus, ait; [Ipse dedit quosdam Apostolos, quosdam Prophetas, alios autem Euangelistas, alios pastores & doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi.] At de præsenti Ecclesiæ statu meritò heu! exclamemus, [Messis quidem multa, operarij autem pauci:] mundus siquidem omnes sibi operarios conduxit, Ecclesiæ ne vno quidem relicto. Quòd præclara è Regum annalibus historia notius faciet: Philistæi barbari illi & incircumcisi cum Israelitas ad certamen prouocassent, omnes quos apud illos reperire erat fabros & armorum artifices, in terram Philistijm abduxerunt; adeò vt. Cum iam in certamen descendendum, manusque conferendæ essent, nec gladius nec hasta in exercitu Saul reperiretur, & ad secures, veruta, vomeres, præferratasque sudes confugere fuerit necesse. [Porro faber ferrarius non inueniebatur in omni terra Israel.] Cauerant enim Philistæi, ne fortè facerent Hebræi gladium aut lanceam. Hosce imitatur & versutus hic mundus, qui omnia Christianæ plebi arma manibus excutit, vt nulla propemodum ad necessariam defensionem hostesque propulsandos inueniantur hastilia; imò & operæ ad colendum Ecclesiæ vineam, Doctores quoque & Pastores strenui deesse videantur, & paucissimos reperire sit qui gladios spirituales adaptent. Arma cudant. Non abducebant Philistæi mercatores, negotiatores, vsurarios, aulicos, & purpuratos; sed fabros ferrarios & poliones; mundus quoque non nisi Doctores, Prædicatores, Prælatos, Præsules; aliosque magni nominis & doctrinæ viros, ad quos spectat & calamo & lingua

Ephes.4.

Multi in Ecclesia operarij.

Matt. 20

Allegoria.

1.Reg.13.

Ecclesiam defendere; armaque ad mundum debellandum expugnandumque adaptare, irretire & illaqueare satagit. Et si quos operarios relinquit, eosdē ita imperfectos & ineptos habemus, vt officio vix suo fungi posse videantur: verorum autem operariorum proprietatem naturamque ad viuum expressit Scriptura in Hiram Tyrio, artifice eximio, de cuius hocce artis testimonium rex Tyri tulit. [Misi tibi virum prudentem & scientissimum, qui nouerit operari in auro & argento, ære, ferro, & marmore, & lignis: in purpura quoque & hyacintho, & bysso, & coccino: & qui sciat cœlare omnem sculpturam & adinuenire prudēter quodcunque in opere necessarium est.] Veram hic operariorum Ecclesiasticorū imaginem habetis: in primis namque requiritur, vt Sapiens sit & prudens; deinde in auro & ferro perinde artem industriamque declaret suam: id est, tam nobiles quam plebeias animas moderetur; bonos non secus ac prauos ad virtutem extimulet; tam suaues & moribus instar lanæ mites & placidos, quam cor fero & adamante durius habentes. Purpuram quoque tractet necesse est, id est Reges & purpuratos instruat ijsque bono exemplo præluceat, & verbis ad probitatem viam sternat. Denique in omni sculpturæ genere versatus sit, animis inquam nostris velut laminæ omnia virtutum genera insculpat. Hæc quidem operariorum occasione dicta sint.

3. Reg. 7. *3. Paral. 2.*

Matt. 20. [Voca operarios.] Non vocantur hic nobiles, non auro & purpura fulgentes, non sublimes Philosophi, sed soli operarij, de solis operibus hic sermo est: quamuis hodie, durante mundi huius vita, non nisi de sola scientia, dignitatibus, nobilitateque habeatur mentio. At in tenebrosa mortis nocte, & ad extremi iudicij vesperam, non nisi de operibus agetur. Tunc quippè

In die iudicij de solis operi

magis

magis profuerit iniurias propter Deum remisisse,& cum inimico in gratiam redijsse, quam eximiæ illæ Iulij Cæsaris victoriæ: tunc maiori dignus laude censebitur vnicus humilitatis actus, quam omnis illa olim decantata præconijs, & à scriptoribus celebrata Alexandri Macedonis maiestas, & amplitudo,quam omnis terrarum orbis expauit. Vnica tūc in egenos erogata eleemosyna maioris ponderis efficacieque futura est,quam amplissimæ Cræsi opes, Assueri diuitiæ,& talenta Crassi.

bus erit sermo.

Tunc Libanus in Carmelum conuertetur vti prædixit olim Isaias, & quæ prius fieri posse negabantur,fient. Nam quæ modo fertilia & pulchra in mundi huius oculis apparent; tunc sterilescent, & velut inquinamenta sordebunt; quidquid verò iam contemnitur, & quodammodo conculcatur, exurget tunc sublimius, caput attollet, nitebit; & fructum proferet amplissimum. Tunc quoque implebitur carmen illud Annæ, cum gratias de concepta prole Deo agens, in gaudio prorupit, [sterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios infirmata est.] Multi enim, qui modò hic steriles, & infecundi videntur, tunc subitò diuino vegetati spiritu fœcunditatem induent, & ad dignitates sublimabuntur: plurimi verò qui summis hic honoribus cumulantur, quique maximi à cunctis fiunt; in illa die contemnentur, omnium peripsema facti,æternumque opprobrium, & maledictionem sempiternam pro honoribus, & gloria nanciscentur. Omnia denique illic conuertentur,& aliam faciem induent; sola namque bona opera magni fient, & mercedem accipient; & de solis ijs qui eadem dum viuerent fecere,dicetur. [Voca operarios,& redde illis mercedem.]

Isai. 29.

1. *Reg*. 2.

Mat. 20.

Hic ad oculum Catholicæ fidei veritas, & econtra subdolæ hæreticorum artes, & commentitia im-

Bonorum operum

merces ad impostura detegitur; hic vniuersalis, & communis
struitur. totius Ecclesiæ fides, & opinio asseritur; hic meritorum bonorumq; operum merces adstruitur: quod & è sacræ scripturæ locis confirmari potest, vt illo
Gen. 15. Geneseos, [Ego sum merces tua magna nimis.]
Marc. 9. item illo, [Non perdet mercedem suam.] & illo
Matt. 5. Matthæi. [Gaudete, & exultate quoniam merces vestra copiosa est in cælis.] A nobis ipsis, fateor, nihil promereri possumus: quid enim aliud quam serui inutiles sumus. Verum vbi Deus manum apponit, auxilium nobis gratia illius adfert; quidquid agimus aut cogitamus, meritorium est, & pretij infiniti.

Opera nostra ex se nihil merētur, sed gratiæ diuinę innixa. Opera enim nostra in se considerata, & secundum naturam suam, nihil aut saltem exiguum quid promerentur, sed Christi Iesu meritis fulta, & cruce illius passioneque tincta, infinitum continere meritum solent, eque plebeis, & vilibus sancta fiunt, & pretiosa. Aquas Ierichuntinas Propheta Eliseus iniecto sale dulces reddidit, insipidasque in
4. *Reg.* 2. suaues commutauit. Aquæ hæ operum nostrorum imago sunt, & figura, quæ natura insipida, amarulenta, putiscentia, & omnis meriti expertia, mox vt passione, & cruce Domini nostri Iesu Christi conspergantur: nihil illis haberi potest dulcius, nihil gustui suauius, palatoque nihil iucundius.

Exo. 4. Mirabilium illa opifex manus Moysis cum nuda in apertum proferretur, lepram præferebat; sed ad sinum deinde reducta omnis expers erat maculæ, & mundissima. Idipsum de operibus nostris sentiendum est. Quamdiu enim in se, & sola, & secundum naturam suam considerantur, quamdiu nuda spectanda se offerunt; lepram, spurcitiem, & sordes intuentibus ostendunt: sed in sacratissimo Dominicæ passionis sinu reposita, eique immersa, splendent & ad videndum gratissima sunt.

Quod

Quod quo melius intelligatur, notandum occurrit, non solum hominem in bonorum operum exercitio incumbere, aut laborare; sed præcipuas Deum hic partes agere, ipsum collaborare, ipsum; quidquid in operibus his difficile est, quidquid laboris exhauriendum, suscipere; ipsum etiam omnem illis nitorem, pulchritudinemque & præcipuum meritum conciliare. Vnde per Prophetam olim dictum est, [Cum ipso sum in tribulatione,] id est, in operibus grauibus difficultatemque continentibus. Atque ideò ipsum inuocabat qui dicebat, [Veniat ad me sapientia Dei, vt mecum sit, & mecum laboret.] Tanta porrò Dei nostra misericordia est, vt, quamuis præcipuas ipse partes agendas suscipiat, & solus propemodum agat; hominem tamen velit in socium assumere, sibique collaborare: ea quoque conditione, vt sola ex operibus nostris promanans gloria in ipsum redundet, homini verò soli victoria assignetur, & corona ac merces illi cedat.

Deus primarius bonorum operum nostrorũ auctor.

Psal. 90.

Sap. 9.

An non enim perhumanus, & benignus dux ille censendus esset, qui postquam vrbem aliquam fortissimam obsidione pressisset, & grauissimos quotidie labores in castris pertulisset, sudasset, vulnera excepisset, caput discrimini exposuisset; dum, partà iam victoria, triumphus agendus fores, & læto ipse totius exercitus plausu iam iam esset excipiendus; omnem in præfectum, aut vicarium, aut vnum è commilitonibus suis gloriam, & triumphum transferret? Ita fecisse Ioab cum Rege Dauid legitur: cum enim fortissimus ille dux castra Rabbath perfregisset, & internecione delesset, vrbem quoque Aquarum magno labore, & periculis oppugnasset; eandem prius ingredi noluit, & expugnare, quam regem certiorem reddidisset, num ipse eandem

2. *Reg.* 12.

dem

Vult Deus bonorum operum victoriam homini ascribi.

dem intrare vellet, vt ita victoria Regi, & non sibi ascriberetur. Eodem prorsus modo Deus cum vineæ suę operarijs, & militibus suis agit: cum enim ipse omnem propemodum laborem perferat, omnem difficultatem absorbeat, ipse, quod durum, graue, & molestum est agendum suscipiat; homini tamen meritum omne ascribit, in ipsum omnem laudem, & gloriam traducit, victoriamque ei acceptam referri vult; adeò vt quidquid bene, prudenter, fortiter, animoséque gestum est, hominem solum fecisse dici cupiat.

Ios. 6. Expressum hoc aliqua ratione fuit in obsidio, & expugnatione Ierichuntina. Præceperat namque hic Deus, vt omnis populus armatus, & velut in acie constitutus consisteret, itaque ciuitatem murosque circuiret; cum tamen ipse sua virtute muros ad terram deijcere decreuisset. Præcepit hoc, non quod simplex hęc murorum circuitio aliquid in eorum ruinam deiectionemque adiumenti adferret; verum vt hac ratione Deo populus cooperari videretur, victorięque ita particeps fieret.

4. Reg. 13. Ioas rex Israel cum sagittas in incertum emitteret, superueniens Elisæus Prophetas manus manibus regijs superimposuit, itaque simul iaculati sunt, Allegoricam historiam hanc exponens, dico hominem, qui hoc in mundo à Deo rex est constitutus, dum bonorum operum tela caritatis eximiæ arcu emittit à Deo adiuuari, Deum manus superponere, ictum dirigere, meritumque, & robur addere; velle etiam vt bonis operibus merces sua, & pręmium reddatur.

Matt. 20 [Redde mercedem.] Iterum dico, opera nostra, in propria radice considerata, & ita vt è proprij arbitrij trunco pullulant, nullam virtutem supernaturalem, nihilque meritorium continere: omnis

Isa. 64. namque iustitia nostra, vt Propheta pręcinit, instar panni

panni menstruatę est. Tamen si, in quantum sanguine, & meritis Christi Iesu sublimata sunt, considerentur, infiniti ipsa valoris sunt, mercedemque promerentur amplissimam. Christus enim fons, principium, & fundamentum omnium nostrorum meritorum est. Huc alludens amans illa sponsa dicebat, [Species eius vt Libani:] in quo sponsi sui pulchritudinem Libano rosis, & floribus variato comparauit: idque non sine mysterio. Libanus quippe mons est præaltus, & cælo minans, è quo omnia ligna, tigna, trabes, & columnæ, quas templo suo rex Salomon indidit, petitæ sunt, adeò vt solo Libano omne templi magnificentissimi decus, & ornamentum creuisse videatur. Sponsa igitur, vt ostendat omnia merita nostra, è quibus ædificium illud cęleste construitur, à sponso prouenire, Libano eum similem esse dixit. Quo etiam referri possunt verba Isaiæ, [Gloria Libani data est ei, decor Carmeli, & Saron:] quod omnis sanctitas, gloria, & Ecclesiæ splendor ac pulchritudo, omnisque meritorum nostrorum fructus, vni Christo acceptus referri debeat. *Cant. 5.* *Isai. 35.*

Idipsum monuit, & Paulus, cum in Epistola ad Romanos ait, [Tu autem cum oleaster esses, insertus es oliuæ, & socius radicis, & pinguedinis factus es.] Oleaster, & quidquid siluestre, natura sua amarum est, nullumque fructum palato gratum profert; mox tamen vt oliuæ inseritur, de fęcunditate, & virtute illius participans, fructus iucundissimos, & gratissimos progignit. Idipsum de operibus nostris censendum est; ex se enim siluestria sunt, amara & insipida, eo quod peccatum includunt, & nullius, vel saltem exigui; meriti sunt: at si per fidem, & caritatem arbori vitæ, quæ Christus est, inserantur, gratiarum illius participes efficimur, operandoque gloriam æternam ex condi- *Rom. 11.*

gno,

ex condigno, vt Theologi loquuntur, promereamur. Quod merces operarijs persoluta, & denarij conuentio designat. [Et acceperunt singulos denarios.]

Matt. 20.

Denarius vitę ęternæ symbolum.

Hi porro denarij, qui operarijs persoluuntur, vitam æternam denotant, in quo doctores omnes, & interpretes mirum in modum consentiunt. Sed hic disquirendum venit cur vnus idemque denarius omnibus persoluatur: cuius rei tres inter se pugnantes opiniones inuenire est. Prima hæreticorum est, dicentium in vniuersa parabolæ huius serie non aliud Christum designare voluisse, quam gloriam beatorum aliquando æqualem fore, vtpote quæ ex mera detur gratia, non verò operibus promereatur, quod omnes operarij post vitæ huius laborem exactum vnum eundemque denarium receperint. Altera nonnullorum Catholicorum est, qui, nouitatem omnium consectantes, dixere Christum hic ostendere voluisse, Deum præter omnium opinionem, minorem nonnullis, & quibusdam etiam maiorem beatitudinem quam promeriti sint, daturum. Tertia & omnium communissima est, Deum hic designare, æternæ vitæ mercedem non tempori quod laborando impensum est, sed operi facto responderi: accidit enim sæpenumerò, tantum ab vno operis horæ spatio fieri, quantum ab alio vix solido die, qui proinde parem mercedem, & eundem denarium recipient.

Triplex de denario hoc opinio.

Sap. 4.

Eo prorsus modo, quo Sapiēs olim de iusto locutus est, [Consummatus in breui expleuit tempora multa,] id est, Iustus licet non adeò diu vixerit, tantum tamen operatus est, quantū qui multa vixerint secula. Ita qui vndecima hic hora venerant, & non nisi vnius horę spatio in vinea laborarant, eundem tamen, quoniam tantillo tempore tantum præstiterant

terant quantum qui toto die operati erant, & pondus diei & æſtus ſuſtinuerant. Opere peracto à patrefamilias denarium recepere. Hinc diſcant Religioſi, non iactare ſe de profeſſionis & vocationis diuturnitate, diſcant non efferre ſe quod diutius in cœnobio vixerint; hic enim fortaſſe qui non niſi ab hinc anno habitum monaſticum ſumpſit, plus apud Deum promeritus eſt, quam plures alij, qui aliquot luſtra in Religione tranſegerunt.

Religioſi nō debēt ſe iactare de profeſſionis annis.

Cum igitur procurator denarium ſingulis daret, nonnulli conqueri cœpere, & eum iuſtitiæ inſimularunt; illi enim qui portauerant pondus diei & æſtus, & à mane vſque ad veſperam laborarant; ægrè ferunt eos, qui non niſi circa finem diei in vineam venerant, & vix horam laborando inſumpſerant, eadem mercede donari. Quocirca procuratori dixere indignantes, [Hi vna hora laborauerunt, & pares nobis feciſti, qui portauimus pondus diei & æſtus.] Similes eſſe dixerim operas has militibus, quorum in libris regum habetur mentio; hi enim vrbe Siceleg, quæ in tribu Simeon in finibus Iudææ ſita erat, expugnata, nolebant ſocios, qui ad ſarcinas relicti erant, impedimentaque cuſtodierant, de ſpolijs prædaque participes facere.

Operariorum murmuratio.

Matt. 20

1. *Reg.* 30

Notandum hic porro eſt, meriti ingratitudinem excellentiam è tribus potiſſimum rebus elici poſſe.

Meriti magnitudo è trib. colligitur.

Primò è temporis diuturnitate. Seruus enim, qui plurimos annos in Domini ſui obſequio impendit, maiora profectò promeretur eo qui nonniſi abhinc bimeſtri vel trimeſtri in familiam venit. Hoc potiſſimum fundamento nixus Iacob de ſoceri ſui Laban inhumanitate & ingratitudine conqueſtus eſt, [Viginti annis ſeruiui tibi,] & tam indignis me modis habes. Eodem

1.

Gen. 31.

 nite-

nitebatur & filij prodigi frater, cum patri conquestus diceret, [Ecce tot annis seruiui tibi.] Id est: Quid hoc video mi pater, tanto tibi tempore seruiui; & nunquam aliquo grati animi signo obsequium meum compensasti. Rex item Ezechias cum Deo fidelitatem suam testatam vellet, dicebat, [Memento quæso, quòd in corde perfecto seruierim tibi.]

Luc.15.

4. Reg.20

2. Secundò meriti magnitudinem augent difficultas, & labor, qui in opere insumptus est. Seruus enim qui vitam suam discrimini tui causâ exposuit, pluribusque caput obiectauit periculis, maiora promeretur beneficia, quam qui nudo seruitij & obsequij nomine contentus nihil tui ergò passus est. Hinc Diuus Thomas Aquinas credit multis Martyrem parasangis Confessoribus, quoad præmium accidentale antistare, alijs item plurimis quoad essentiale, qui diutiùs se diuino obsequio mancipatunt, quamuis ipse non nisi breuissimo spatio Deo fuerit obsecutus. Atque hæc est causa, cur merita nostra exigua sunt: cum non nisi in facilibus lętisque Deo obsequimur, in difficilibus verò ipsum deserimus. Quamobrem vnusquisq; nostrû audacter dicat, quod olim Dauid profugus coram rege Achis tempore prælij dixit, [Nunc videbis quæ facturus est seruus tuus.] Cum enim difficultas aliqua insurgit, cum molestiarum procellæ ingruunt, dicamus Deo: iam videbis Creator & conditor meus, quid tuo sim nomine acturus, quid tui causa passurus; hodie fidelitatem tibi meam probare, hodie fidum obsequium meum tibi dedicare conabor.

De verit. q.26. art. 6. ad 8.

1. Reg.28

Tertio ad meriti magnitudinem non parum facit, ipsa caritatis & gratię vis ac magnitudo: ita qui inter seruos amplius à Domino diligitur, eius quoque gratiora sunt opera, & oculis fieri sui acceptiora.

ra. Ita Viduæ illius duos denarios gazophylacio inferentis, eleemosyna, Deo gratior extitit, quam eorum qui thesauros ingentes & talenta regia offerrent. Ad eundem planè modum, ij qui hodie hora vndecima in vineam venere, maiori mercede donati abeũt, quam qui ab auroræ principio in eadem desudarunt. Quamuis enim Deus iuxta meriti magnitudinem energiamque mercedé assignet; ex mero tamen beneplacito puraque volũtate gratiam huic minorem, & illi maiorem erogat; eandé prout visum fuerit vnicuique distribuendo, adeo vt meritò nemo conqueri, se ceteris quid minus accepisse, queat. Luc. 21

Nam vt in ipso rerum exordio, nulla de Dei iniquitate iniustitiaque conqueri potuit creatura, quod maiori dotatá perfectione non fuerit, & minus absoluta facta sit nam quandoquidem omnia è nihilo condiderit, vnicuique quod visum fuit, donauit: ideò etiam vnamquamque creaturam infinitas illi agere gratias par est, quòd, cum nihil esset, imò nõdum existeret, per Deum cur aliquid sit, effectum sit. Ita in gratiæ statu idem conditor Deus, omnia è peccato, quod non nisi merum nihil est, condidit, ac proinde quod huic maiorem, illi minorem gratiam elargiatur, nemo meritò conqueri potest, at vnicuique potius ex officio incumbit, infinitas ei & immensas gratias & agere & referre.

Creaturá vna murmurare non pôt, licet alia à Deo perfectior sit condita.

Formosæ illæ Virgines, quæ in gyneccio & conclaui Assueri regis asseruabantur, ex omnium regnorum finibus congregatæ, Estheri inuidere non poterant, quòd sibi illam à Rege prælatam, maiorique honore affecta cernerent. Nam cum vnaquæque secum cogitaret, se è plebeia & humili ancilla regio tandem thalamo destinandam, & ad regiam propemodum dignitatem euectam, gemmis & auro rutilare, statuere in animo poterant, nullam sibi Esth. 2.

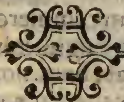
bi iniuriam fieri, si Esther ceteris ab Assuero prępo neretur. Dicendum est igitur, eos qui non nisi vndecima diei hora, id est, sub lege Euangelica in vinea Domini laborarant, maiori dotatos gratia, quā qui in lęge naturæ aut Mosaica vixere, maiori etiā donari mercede, maiusque præmium recipere: atque illos immeritò patremfamilias de iniquitate & iniustitia traducere, & conqueri. Quod enim denarium ijs daret, quem condixerat, quemque operando promeriti erant, alijs verò serius venientibus tantūdem daret, bonitati illius & benignitati ascribendum, in quo nullam culpandi alijs occasionem dedit. Relinquamus igitur iniurios hosce murmuratores & oblocutores, Deique potius benignitatem demiręmur, atque in parabolæ huic finem imponamus.

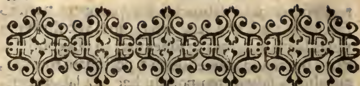
Vos autem Christiani Auditores, recordamini obsecro quidquid hactenus dictum est, reminiscamini inquam, Ecclesiam vineæ, Christum Domini vineæ, nos ipsos verò operariorum imaginē gerere: Deum quoque omni diei, id est, vitæ huius, hora, sanctis suis inspirationibus nos permonendo, egredi, nos conducere, vt in vinea hac laboremus: alios quidem in flore & aurora ætatis, alios etiam in ętate virili & vitæ meridie, nonnullos etiam circa decrescentem senij diem. Hæc inquam animo vestro penitus insculpite, sanctis operibus incumbite, Dei vos obsequio consecrate; otium fugite & segnitiem; & cogitate, acriter illos à patrefamilias correptos, qui in foro steterant otiosi, expectantes donec ab aliquo conducerentur: nolite stertere, otioque indulgere, sed toto vitæ vestræ tempore strenuè laborate, vt cum vesper ingruerit denarium in mercedem recipere possitis.

Deus omni vitę hora nos ad se vocat.

Tu verò, ò æterne rerum conditor, magne familias pater, cuius vinea ipsa Ecclesia est, cuius operæ

nos ipsi, & cuius labores cultusque opera nostra meritoria; nos iam inde à baptismo vocasti, vt in vinea hac laboremus & sudemus; tu nos conduxisti, tu nobiscum conuenisti; vt, postquàm toto die, aut aliquo saltem tempore in hac vita laborauerimus, beatitudinis nobis denarium persolueres. Verba porrò tua veracissima sunt, promissa tua certissima, conuenta tua irreuocabilia, adeò vt ne minimum quidem dubitemus: scimus enim, quòd, quamuis opera nostra ex seipsis nihil omninò valeant, modò filij tui meritis innixa suffultaque sint, pactoque quod nobiscum inijsti præsupposito, in remunerationem tamen tandem aliquando, id est vltimo & nouissimo vitæ die, & circa ætatis vesperam, denarium accepturi simus, vitam, inquam, beatam ac sempiternam, ad quam nos Pater & Filius & Spiritus sanctus perducere dignentur. Amen.

DOMINICA SEXAGESIMAE.

Exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum. Luc. 8.

FIGVRA.

Gen. 8. SEcundæ generationis auctor Noe cum arcã, qua ſe ſuosque à diluuio immunes ſeruaret & incolumes, à Deo iuſſus eſſet fabricare, magno eam artificio & induſtria cõpegit, ita vt in eadem diuerſas manſiunculas & habitacula diuerſis vſibus accommoda cõſtruxerit. Quintuplicia eadem fuiſſe credunt Doctores & loci illius interpretes; vnum ſordibus egerendis deſtinatum & foricarum vice fungens, in ſecundo quæ ad victum neceſſariá erãt aſſeruabantur, in tertio animalia fera & indomita continebantur, in quarto mãſueta & hominum commercio gaudentia, quintum denique & poſtremum volucres ſimul & homines comprehendebat: fuere nonnulli, qui præſenti hiſtoriam hanc euangelio accommodare conati ſunt, in quo Redemptor noſter turbis parabolã de ſemine recuſet, cuius prima quidem pars ſecus viam cecidit, vbi & ab auibus ablata, & ab hominibus conculcata fuit, ſecunda in ſaxoſa & confragoſa loca,

loca, quæ ob humoris defectum radices agere non potuit, ac proinde quamprimum exaruit; tertia verò in dumeta & spineta, à quibus suffocata in herba & primo flore extincta fuit; postrema autem in terram bonam, quæ fœlici segete herum beauit, fructumque attulit tum sexagesimum, tum centesimum. Diuersitatem hanc terræ cui semen hoc creditur, prout Interpretes loci huius vnanimi consensu tradunt, varia illa arcæ habitacula designant: terra enim viæ contermina ac proxima carnales & lasciuos denotare videtur, quorum figura erat forica & sentina areæ, quod non nisi immunda cogitent & impudica proferant: saxa & lapides symbolum sunt superborum, quos secundum areæ cubiculum repræsentat, in quo penus & horreum erat, & quidquid ad vitam sustentandam necessarium: in his enim sita potissimum est superbia & iactantia: Spinæ & vrticæ diuites & auaros significant; quorum imago fuit illa ferarum immaniumque bestiarum mansio: nam vt hæ dentibus & vnguibus cuncta dum rapiunt, dilaniant, ita & diuitiæ, quæ, prout benè olim Redemptor ait, verè spinæ sunt. Terra autem bona & ferax, fructumque proferens amplissimum, sunt animæ sanctæ & virtutibus deditæ, per quartum & quintum areæ habitaculum, in quo animalia mansueta, aues simul & homines stabulabant, designatæ. Horum namque triplex statui ordo potest: alij quippe in statu coniugali sunt, quos domestica illa animalia demonstrant, (animalia autem sunt, quòd generationi & proli procreandæ dent operam, quod ipsum animali omni proprium est; mansueti sunt & mites, quòd neuter alterum velit offendere, aut aliquod proximo malum inferre) atque hi fructum ferunt tricesimum. Alij incontinentiæ statu viuunt,

quos homines in arca comprehensi designant: nam quamuis in arca aliquot coniugum paria essent generationi tamen, prout nonnullorum interpretum opinio est, quamdiu terra diluuio stagnaret, operam non dedere, continenterque inter se vixere. Hi porro fructum sexagesimum geminato fœnore proferunt. Alij denique virgines sunt, quos denotant aues quæ cœlos volando petunt, & intra nubes habitare interdum videntur. Hi enim quam proximè ad Angelorum naturam cognationemque accedunt, puritateque vitæ quàm in terra ducunt, Angelicam puritatem æmulantur, cœlitibus iniuriam facturi; hinc etiam fructum centesimum afferre dicuntur. Videte igitur, vt arcæ habitacula & cubilia cum terræ diuersitate, de qua hodiernum Euangelium loquitur, conueniant & coincidant. Hoc ipsum expositurі Sancti spiritus opem & auxilium, idque consueta Deiparæ intercessione, quam vt mediatricem adhibeamus, enixè imploremus, dicamusq; cum Angelico paranympho, [Aue Maria.]

Sacra scriptura verbum Dei varijs rebus assimilat.

Tantus verbi Diuini splendor & dignitas est Auditores, tamque ipsum admirabile tunc cœlestibus cum hominibus apparet, vt sicuti non vnus, sed varia & millena propemodum effecta continet, ita idcirco non vnico, sed plurimis in sacris literis nominibus appelletur; & infinitis propemodum rebus simile esse perhibeatur. Denotat enim cum primis effectus, potentiam, essentiamque illius ipsa pluuia, quod nomen præ reliquis primò iam mihi occurrit: quo nomine ipsum Dauid rex appellauit,

Psal. 67.

[Pluuiam voluntariam segregabit Deus hæreditati tuæ.] Quo in loco de genuina ac vera doctrinæ diuinæ pluuia, quæ hæreditati Iesu Christi, id est Ecclesiæ reseruata est, locutus est: in Ecclesia enim Deus nos docet, & verbo doctrinæ suę

velut

velut pluuia cœlesti animos nostros irrigat.

Didicerat hanc loquendi rationem Dauid à legislatore Moyse, qui ecclesiasten & prædicatorem agens, verba sua pluuiæ similia esse exoptabat, doctrinamque toti. Hinc in cantico ait, [Concrescat in pluuia doctrina mea, fluat vt ros eloquium meum.] vt his loquendi modis verbi diuini suauitatem dulcedinemque exprimeret. *Deut. 32.*

Admirabilis ille, quem Ioannes in Apocalypsi sua vidit, quemque IESV CHRISTI imaginem referre credit, cuius caput instar lanæ albũ, oculi instar flammarum scintillãtes, facies solis instar rutilans, manus stellis plenæ; vocem tamquam vocem aquarum multarum habere describitur, [Et vox illius, tamquam vox aquarum multarum.] Quo mysterio designatur, quòd quemadmodum aqua terram sterilem & infœcundam irrigat, fęcundatque, ita sacrum Dei eloquium animas Christianorum impinguet & spirituales in eis fructus producat. *Apoc. 1.*

Prophetis quoque, de encomijs vocationeque Messiæ, qui celebris in mundo concionator futurus esset, quemque Pater æternus deinde audiri pręcepit, (ipsum audite) agentibus; inter ceteros Ecclesiasticus de eodem hunc in modum locutus est, [Et ipse tamquam imbres mittet eloquia sapiẽtię suę.] Omnem hic Messiæ doctrinam sapientiæ nomine nuncupat; quòd sancta hæc doctrina non nisi quã sapientissimè prudentissimeque exponenda sit; omniaque verba sinceri Concionatoris ore prodeuntia modestiam & sapientiãm, non autem inanias & fucum eloquentiamq; puerilem spirare debeãt. *Matt. 17* *Eccl. 39.*

Secundò sacrum Dei eloquium securi comparatur, vt è verbis sancti Ioannis Baptistę colligere est, qui primus hac cõparatione vsus est, dum in Palestinæ desertis clamaret, [Iam securis ad radicem *Verbum Dei securi comparatur.*

Matth.3 arboris posita est.] Quem locum Hieronymus exponens ait, Euangelij prædicationem verè & meritò securis nomine appellari, quod concionator eam radici, id est voluntati, & non ramis, apponere debeat, altaq; voce inclamare, [Omnis arbor quę non
Luc.3.
Matth.3 facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.

Dan.4. Hinc apud Danielem malè securim ijs posuisse censendus est, qui arborem illam proceram, Nabuchodonosorem inquam, radicitus non exscidit, nec funditus amputauit, quæ deinde repullulans, ad priorem proceritatem reuersa est: [succidite arborem & dissipate illam, attamen germen radicum eius in terra dimittite.] Vt ita euidens fiat, genuini & veri Euangelistæ partes esse, non inanes inanium conceptuum ramos concutere, nec arbores iniquitatum solummodò agitare, sed ad radicem securim figere, & funditus eas exscindere, Dauid Goliad expugnaturus, ita primum lapidem iecit, vt frontem feriens vnico eum ictu ad terrã deiecerit, prostrato ceruices præciderit, vitaque priuauerit. Hunc imitetur ducem sapiens concionator; qui cum mundi peccatique Goliatd indies confligit, & ingentes illos colossos gestit prosternere, pedes nimirum illorum non feriat, in brachia non collimet, sed caput & frontem petat, itaque victoriam consequetur.

Concionator Dauidi comparatur.

Luc.13. Hinc pater ille familias, cum ficum nullis onustam fructibus, sed frondibus repletam cerneret,
Deut.20. quamprimum eãdem succidi fecit, & radicitus extirpari, [succidite ergo illam, &c.] Ipse quoque
Exod.34. Dominus, Israelitis olim præcepit, vt quamprimũ ac terram Chanaan ingressi essent, arbores omnes infrugiferas & steriles stirpitus exscinderent. Quin & in Exodo omne cum gentibus commercium, nationumq; idolis seruientium familiaritatem & cõ-

nubia

nubia vetans, & lucos radicitus ſuccidi, & aras ſub vmbroſis nemoribus conſtitutas euerti voluit, [ſed & aras eorum deſtrue, confringe ſtatuas, lucoſque ſuccide.] Allegoricè hæc omnia denotabant, concionatores & præcones Euangelij Chriſti, veros illos cæli legatos, mundi huius regionem verbi diuini ſecuri accinctos intrando, omnes inutiles vitiorum propagines exſcindere & ſtirpitus euellere, imò ne radicem quidem relinquere debere.

Tertio verbi Dei figura & imago eſt fermentū, cui ipſe Redemptor ſimilem doctrinam ſuam eſſe perhibuit: turbas enim quadam die docens aiebat, [Regnum cælorum ſimile eſt fermento, quòd acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus.] Scio, per fermentum hoc Ieſum ipſum à ſancto Hieronymo & Ambroſio, Apoſtolos à Chryſoſtomo, charitatem ab Auguſtino intelligi: verùm, eodem Hieronymo teſte, de ſcripturarum quoque ſanctarum intelligentia verboque diuino capi poteſt; atque per tria illa farinæ ſata, tres animæ noſtræ potentiæ, iraſcibilis, concupiſcibilis & rationalis commodè exponi: cum enim verbum Dei attentè auditur, partem rationalem erudit & inſtruit; iraſcibilem compeſcit, & concupiſcibilem refrænat. Ipſum fermentum eſt, quod patientiam auget, quod virtutes in anima amplificat, omnemque animæ noſtræ fortitudinem excitat & commouet. Fermentum eſt, quod res ſpirituales animique pietatem ſapidam reddit, & guſtum illius conciliat. Quod ipſum cum rex ille Iſrael deguſtaſſet, mox exclamat, [Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo.]

Verbum Dei fermēto aſſimilatur.

Luc. 13.

in Matt.

Lib. 1. *quæſt. Euan. q.* 12.

Pſal. 118.

Quartò ſacra Dei doctrina & eloquia cœleſtia gladio comparantur. Vnde ad Hebræos Paulus doctor gentium: [Viuus eſt ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti.] Quamuis autem

Verbum Dei gladio conſertus.

Hebr. 4.

Euangelio sub parabolæ cuiusdam inuolucris continetur, omnes videtur excellere: in qua verbum Dei semini comparatur, quod ab agricola seminatum, partim secus viam, partim in loca saxosa, partim in spinetum, partim in terram bonam cecidit, quod fructum attulit centesimum. Euangelista Lucas eandem descripsit, [Exijt qui seminat seminare semen suum, &c.] Hanc vt melius intelligatis, primò satorem describam, ac deinde semen examinabo; ac duobus hisce membris vniuersam parabolæ huius medullam comprehendam. *Luc.8.*

Quod ad primum igitur spectat, sator hic, teste Hieronymo in Matthæum, Chrysostomo homil. quadragesimaquarta Sancto Irenæo libr.4. contra hæreses, ipse Christus est, qui ab omni æternitate, arcano Patris sinu egressus in hunc mundum descendit, verbi sui sementem disseminaturus. Dictum autem est, [Exijt seminare semen suum,] quòd nullus vnquam extiterit, suum qui semen seminauit, sed omnes quotquot hactenus seminarunt, non nisi Christi Iesu semen disseminarunt. Hinc Prophetæ olim, cùm quid prænunciare ac interminationem aliquam intentare vellent, hoc semper vsi sunt exordio: [Hæc dicit Dominus:] Christus autem turbas docens, semper ait, [Ego autem dico vobis.] *Seminās hic, Christus est.* *Luc.8.*

Verum, antequam prouehamur longius, & sinus in ventum laxemus, notandum hic est, Christum docendo concionandoque parabolas vt plurimum adhibere solitum, Vnde Mattheus Euangelista dixit, [Et sine parabola non loquebatur ad eos.] ita quippe ijsdem assueuerat, vt nihil propemodũ in rerũ natura, vel in quotidiano hominũ vsu reperire sit, è quo non cõparatione similitudinesque, quibus mysteriorum suorum dignitatẽ ita nobis commodius *Christus inter docendum parabolas miscebat.* *Matt.13*

dius ob oculos poneret, elicuerit. Dixit enim regnum cœlorum aliàs ſimile eſſe fermento, decem virginibus, grano ſinapis, aliàs theſauro abſcondito in agris, margaritæ pretioſæ, nuptijs regijs; tunc etiam bono paſtori, vineæ, Domino mercedem operarijs perſoluenti, ſagenæ miſſæ in mare, agro triticum & zizaniam producenti; denique ſeminanti, vt in præſenti Euangelio, [Exijt qui ſeminat ſeminare.

Luc. 8.

Deus vult omnia nobis creata rerum cæleſtium memoriã refricare.

Et reuera, ſi rem accuratius perſpicere velimus, penitiusque intueri, inueniemus profectò, non alia Chriſtũ de cauſa tot parabolis ſimilitudinibusque vſum, quã vt nos hac ratione cogeret quodammodo, rerum cæleſtium perpetuò recordari, ac velut in tabula nobis, ſingula propemodum creata intuentibus, earum imaginem ſubijceret. Vult nimirum, paſtorẽ ouium tuarum, ſemen agri tui, vuas vineæ, nuptias quas celebras, theſauros quos aſſeruas, annulorum tuorum gemmas & margaritas, retia quibus piſcaris, ſeruorum ratione, omnia denique quæ hic agis & moliris, cæli tibi memoriam refricare, myſteriaque diuina edocere.

Induſtria ad alphabeti literas edocendas. *Simile.*

In quo imitari videtur cordatum illum & ſapiẽtem regem, cuius hiſtoriæ veteres meminere; hic cum filium prima elementorum nomina & alphabetum docere conaretur, & ille obtuſioris ingenij ipſum memoria tenere nõ poſſet; hac induſtria vſus eſt Alphabetum ei tradidit, non in charta exaratũ, nulliſque characteribus expreſſum, ſed tot ei pueros pediſſequos addidit, quot alphabetum literas continere; quibus ipſa elementorum nomina impoſuit, primo A, ſecundo B, & ſic ceteris cetera. Atque ita factum eſt, vt puer hic cum alijs agens colludensque, & nomine vnumquemque ſuo quod pater indiderat, compellans, elementorum nomina quamprimum perceperit. Eodem prorſus modo

Deus

Deus cum hominibus egisse censendus: atque hoc ipsum erat, quod iam ab initio filio suo Pater æternus faciendum præceperat, vt nimirum cœlos super terram conderet: ait enim per Isaiam, [Fili mi, ego posui verba mea, vt cum illis plantes cælos in terra.] Cælos autem in terra plantare nihil est aliud, quam omnibus è rebus comparationes, & similitudines proiicere, quo in nobis, qui hic in terra viuimus, perfecta rerum cælestium notitia inferatur. Ipsum est dulcedo illa, mel illud, & lac, quod Messiæ temporibus colles destillaturos prædixerāt Prophetæ: [Stillabunt montes dulcedinem, & colles lac, & mel.] Ipsum denique denotābant parabolæ illæ, quas toties Dominus produxit, & præsertim ipsa Euangelij hodierni.

Isa. 51.

Ioel. 3.

Amos 9.

[Exijt qui seminat.] Dixi, & iterum dico, auditores, satorem hunc Christum Redemptorem esse, illum ipsum qui cęlis semel exijt, quo in terram delaberetur, humanamque naturam indueret; quo dein de sacratissimo Virginis vtero exijt, doctrinā Euangelicam disseminaturus. Qui verus seminans, & agricola est, cum per Prophetam ipse de se locutus sit, [Ego sum colonus,] & seminator. Et sanè omnes seminantis proprietates requisitaque peroptimè in ipsum quadrant. Seminator enim, cum agros conserit, quāmuis opulentus sit, multumque agri possideat; humilem & abiectam vestem assumit, nullumque fastum præfert: ita & Iesus Christus in hoc mundo euangelizaturus, doctrinamque suam disseminaturus, quamuis omnia, vtpote creator possideret, omniumque rex esset; vili humanitatis nostræ sacco, qui deinde ipso passionis die conscissus, & dilaceratus fuit, sese induit. Colonus adhæc, boues quibus arua proscindat adhibet: Christus Apostolos, qui instar valentium, & torosorum boum, præfractorum, & obstinatorum animorum glebas,

Luc. 8.

Sator verus Christus est.

Zach. 13.

Seminantis proprietates Christo optimè conueniunt.

effringerent, & sementem Euangelij mundi noualibus concrederent, sibi delegit. Ideò etiam [exijt qui seminat seminare semen suum, &c.] *Luc.8.*

Mysteria sua Deus simplici, & cómuni modo exponit.

Aduertite hic etiam, Deum mysteria sua non sublimi, & difficili quidam ratione proponere; nec comparationibus, & similitudinibus, a motu cælorum, planetarum influxu; maris reciproco meatu, origine fontium, ventorum causationibus, solis defectu, nec ab elementorum mutationibus petitis, quæ ipsis etiam Philosophis ad disquirendum difficilia sunt, vti solium; sed à rebus obuijs, domesticis, vulgaribus, & captui nostro accommodatis; quo ita ab omni hominum genere intelligantur. Atque hinc in primis singularis quædam Dei bonitas, & benignitas erui potest, qua nullam vnquam maiorem erga homines exhibuit, quòd nimirum diuinā maiestatem hic exuerit, cælestem illam, angelicam, sublimem, & philosophicam vt ita dicam, loquendi rationem seposuerit; quo nostro captui sese accōmodaret, & nostrum dicendi characterem stilumque effingeret. Quod ipsum veterum quidam Prophetarū demiratus ait, [In terra visus est,] magnus ille Deus qui cū angelis agere, & versari consueuerat, [cum hominibus conuersatus est,] eorum lingua locutus, eorum phrasim imitatus, ad eorum se stilum conformans. *Baruch 3.*

Atque hæc vnica est ratio, cur amans illa sponsa sponsum suum in domum maternam abducere tātopere desiderarit, quo nimirum sermone eum vulgari, & communi loquendi ratione vti cogeret; [Tenui eum,] inquit, [nec dimittam, donec introducā illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.] Non putabat scilicet amans illa maiorem sibi accidere felicitatem posse, quam si sponsus inter cognatos, & notos constitutus, illorum se vocibus, & sermonibus accommodaret. *Cant.3.*

An

An non enim magnum humanitatis beneuolentiæque argumentũ foret, si rex cum arcana sua consilia rustico cuidam communicare vellet, regium loquendi morem seponens, vulgarem & plebeium assumeret, aulæque phrases cum rustica loquendi ratione, commutaret, quo ille melius, & commodius eadem intelligeret. Idem omninò, Deus Optimus Maximus interdum Moyses enim, dũ Israelitis qui à Domino in deserto, & alibi receperant beneficia in memoriam reuocaret, vti mannæ imbrem, vestiũ sine detritione gestationem, idque quadraginta annorum spatio, coturnicum epulum; viperarũ morsus depulsos; tandem velut omnium maximum, & ob quod maximas ei agere deberent gratias subnectit, [Vt recogites in corde tuo, quia sicut erudit filium suum homo, sic Dominus Deus tuus erudiuit te,] sermone tibi vsitato loquendo, teque suum idiomate me edocendo. *Simile.* *Deut. 8.*

Hinc efficitur, cõcionatores Euangelicos, exẽplo Domini sui non res nimiũ sublimes, aut à cõi hominum captu remotas tractare, vel pro concione proponere debere, quas nullus auditorũ intelligat: In quo hodie tñ plerique delinquunt; quod profectò intolerabile est, dum honoris proprij quam salutis animarũ studiosiores sunt, & seipsos potius iactant, quam auditores ad bonam frugem inuitant: similes ficui illi Euangelicæ, quæ latas quidem, & patulas proferebat, quibus seipsam ostentabat, frondes, nullum tamen, quo Domino satisfacere, fructum. Concionatores nimium sublimia edocere non debent.

Minorum Patriarcha Franciscus Assisias, cum fratribus suis concionandi normam præscriberet, edoceretque qua alios ratione edocerent, ait, verba vestra pudica sint, & honesta, modestiã spirantia, & zelum, auditorum saluti incumbentia, vitiorum regnum destruentia, ad virtutem excitantia; illis tartarea supplicia interminando, his autem sempiter-

nam

nam gloriam, idque quam compendiosissimè, pro-
Apoc.1. mittendo. Imitando nimirum illum, de quo in Apo calypsi, cuius ex ore gladius anceps egrediebatur; & manus stellas præferebant. Gladius enim verbi Dei vtrinque scindat oportet, vitia quidem elimando, virtutes autem inserendo; & concionator Christianus arma in ore gerat, quo impios verbi sui, & doctrinæ acie percutiat, stellas verò manum, quo iu-
Isai.8. stis beatitudinem, & gloriam cęlestem promittat.

Dominus hic allusit, cum Isaiam Prophetā, qui sublime incarnationis diuinæ mysterium describeret, ad se vocans ait, [Sumes librum quendam, & scribes in eo stilo hominis.] Hominis autem stylo, & calamo scribere aliud non est, quàm alta & diuina fidei nostræ mysteria modo quodam vulgari, noto, hominumque captu accommodato pertractare, ita vt omnes quam facillimè singula intelligant.

Idem Dominus, cum in impium Balthassarum Regem Babylonis digno flagello animaduertere constituisset, furorem suum denunciare, & tum iniquitates quas commiserat, tum supplicia quę ob easdem promeritus esset, declarare; non nisi hominis manum, quę eadem parieti inscriberet, adhibere
Dan.5. voluit: [In eadem hora apparuerūt digiti, &c.] Cur humanam hic dextram adhibere Deum voluisse existimatis? equidem, alijs rationibus relictis, non aliam fuisse causam credo, quam vt melius barbarus ille Scripturam intelligeret; & quoniam propter solum hominem scriptura hęc exarata erat, ideò etiam hominis dextra, calamo, & stylo eandem describi voluit.

Exo.38. In huius rei signū Moysi, vt bene sanctus obseruauit Gregorius, præcepit, vt pręter tot fontes, tubos, scyphones, & canales aureos, etiam ænea aliquot vasa, diuersæ magnitudinis, & formę, in sacrificiorum vsum concinnaret. Vult enim prædicatores

suos,

suos, non sublimia modò, & alta populo mysteria, curiosasque disquisitiones, verum etiam minora, & tenuiora, quæ animarum salutem, & spiritus emolumentum potissimum concernunt pro concione proponere.

Non quod penitus hic rescindere, & damnare curiositates singulares, magnamque tum doctrinã, tum vtilitatem continentes velim: si enim concionator nõ ad sui ipsius, sed diuinam gloriam animarumque salutem eas depromit, dubitandum non est, quin omnis concionum illius ornatus, & decoramentum Deo sit quam gratissimum. Iudith enim dum se gemmis, & margaritis ornauit, dum crinem calamistro discriminauit, dum vestes cocco, & bysso diuites induit, quo Holoferni gratior appareret, nulla ratione peccauit: præsertim cum id nõ vanitatis causa, sed Spiritus sancti instinctu fecisse eam sacra Scriptura dicat. Ad hunc etiam modum Christus magnus ille concionator, cęlo delapsus, doctrinam hanc diuinam edocens, instar satoris eandem disseminat, & vulgaribus parabolis exponit, quid enim seminante, & semine tritius aut magis obuium haberi potest?

Curiositates honestas, & proficuas proponere interdũ licet.

Iudith 10

Concionatorem igitur, Christi exemplo familiarius cum auditoribus agere oportet, eorumque captui conceptus suos adaptare; si enim prouecti sint, & multa rerum cognitione polleant, sublimia proponat, sin minus, serpat, & vulgaria cõsectetur. Atque hoc modo verba illa Lucæ intelligẽda sunt: [Quis putas, est fidelis dispensator, & prudens, quẽ constituit Dominus super familiam suam, vt det illi in tempore tritici mensuram?] Fidelis ille & œconomus seruus, quem familiæ suæ Dominus præfecit, vt tempore messis mensuram det, concionator Euangelicus est, per mensuram autem hanc tritici verus verbi diuini annunciandi modus designatur,

Luc. 12.

Mensura & modus in concionibus adhibẽdus.

ipsum

audientium, formari debet sermo Doctorum.] Nā vt citharædus, inquit, non eodem cordas omnes pulsat modo, ita & concionatores non vna eademque cum omni hominum genere agere ratione par est, sed cordatum illum agricolam, qui exiit seminare semen suum, imitari.

Christus scilicet cęlesti habitaculo & ipsa Patris sinu egressus est, quò semen suum hic seminaret; vt pręco Christianus videat & discat simul, vnde eum exire necesse sit cùm concionari decreuit: à Deo nimirum, à pretiosis filiis eius vulneribus, feruore Spiritus sancti; egrediatur inquam oratione, animarū zelo, rerumque diuinarum cōtemplatione. Paulus Gentium Doctor, & electionis vas, tertio cœlo, in quo arcana verba & recondita mysteria, quæ non licet homini proloqui, audierat, egressus est; Isaiæ Prophetæ os Seraphin calculo, quem de altari acceperat, mundauit, priusquam vaticinaretur; Apostoli quoque non nisi post acceptum Spiritum paraclitum docere Euangelium incepere. *2.Cor.12.* *Isai.6.*

Exiit qui seminat.] Vt allegoricè hoc exponam, videtur hic ipse Deus Pr, iustitiæ domo, cui ob peccatum Adæ inclusus tenebatur, egredi, & in patentem misericordiæ cāpum prodire, semen suum, id est Christū Dominū in sacratissimo Deiparę Virginis vtero seminaturus. Porro diuinū hocce semē primò secus viam cecidit, ipsa videlicet natiuitatis Dominicę die, neque enim in palatio, non in domo aliqua, sed in stabulo communi, haud procul à via regia sito natus est. Deinde cum hominibus cōuersatus, & turbas docens, in saxa visus est cecidisse, cū sæpius eum Iudæi lapidibus obruere conati sint: haud multò post in spinas & rhamnos incidit amarissimę nimirum passionis tempore, quando spineo serto redimitus, omniū ludibrium factus est. Denique & in terrā bonam cecidit, quādo in sepulchro *Luc.8.* *Allegoria.* Christus semini cōparatur.

positus, rediuiuus, & gloriosus resurrexit, [& ortum fructum fecit centuplum;] resuscitatus enim patres limbo detentos eduxit, portas paradisi reserauit, inferos vectibus ferreis occlusit, peccatorum remissionem obtinuit, mundumq; vniuersum redemit. Reipsa declarans quod in Euangelio olim ipse docuerat, dicens, [Nisi granum frumēti,] quod ipse Christus est, [cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet:] nisi enim ipse mortem oppetijsset, nullus præter ipsum salutem esset consecutus. [Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert, &c.] quod è mundi totius redēptione satis euidenter colligi potest. Iā verò literalem sensum disquiramus, [Exijt qui seminat seminare semen suum, &c.]

Ioan. 12.

Luc. 8.

Leuit. 19.

in Ps. 44.

Qui seminat nō nisi manu seminat: ita verbi Dei prædicator manu potissimum serere debet. i. operibus sanctis & pijs. Hinc in Leuitico Dominus diuerso semine agros conseri vetuit. Is porrò diuersum semen seminare dicendus est, qui aliud verbis, aliud operibus seminat, operibus quidem semē prauum, verbis verò, & concionibus bonum. Qua de re Basil. Magnus agens, dicere solebat, concionatoris vestem è duplici cōtextam esse debere materia operibus videlicet ac verbis.

Concionator publicè semper concionetur.

Prou. 1.

Deinde sator hic exit seminaturus, in apertum se prodit: [Exijt qui seminat,] de die inquam & publicè, qui enim clanculum & in abscondito concionatur, merito suspicionis sequioris notam incurrit; adeò vt metuendum sit, ne hæreses doceat, prauaque dogmata disseminet. Hinc de sapientia sapiens locutus ait, [Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam.] Atque idcirco Christus, dum pseudoprophetiæ, & mendacijs à Iudæis, impostricisque doctrinæ insimularetur, hanc à se calumniam dimbuens, nō aliud in sui purgationem, & ad innocentiam suam testandam argumentum protulit,

quam palam se omnibus semper docuisse, in synagogis, vijs publicis, & compitis, nulla vero vnquam conciliabula occulta coegisse, aut latebras doctrinæ spargendæ ergo quæsijsse. [Ego semper palam locutus sum, & in occulto locutus sum nihil.] Quicumque igitur hoc modo Dei verbum non dissеminat, bonus dici sator nequit, sed [inimicus homo:] & sanè inimicus ille homo, de quo in Euangelio, non nisi nocte, tenebris densissimis cuncta occupantibus, zizania sparsisse legitur, [Cum dormirent homines, venit inimicus homo, &c.]

Ioan. 18.

Mat. 13.

Sator autem hic exire videtur, vt multos agri Ecclesiastici cultores confundat, eorumque inertiam, & vecordiam coarguat, qui sępè quidem exeunt, non seminandi sed metendi & in horreum colligendi gratia; quib. meritò obijci illud Matthęi queat, [Metis vbi non seminasti.] Et est profectò deplorãdum, Pastores, & Præsules Ecclesiæ, tot opes in Ecclesiæ agro colligere, tot agros & domos coemere, quem tamen nunquam aliqua prędicationis semente excoluere. Nemo autem colligere carnalia poterit, qui spiritualia prius non seminauit. Vnde Apostolus, [Si nos vobis spiritualia seminamus est, si nos carnalia vestra metamus.] Erubescant igitur & pudore confundantur, magni illi doctores, multa rerum cognitione, & scientia pollentes, ex aliorum quidem uiuere operibus quales sunt Ecclesiasticę, volentes; alijs verò quę à Deo accepere, communicare nolentes, nunquam ad prędicandum, scribendum, disputandum, aut alia scientiæ documenta in Ecclesia edenda egredientes. At hic [exijt seminare semen suum.]

Inuectiua in doctores, qui nõ cõcionentur.

Mat. 25.

1. *Cor.* 9.

Luc. 8.

Quamuis autem plurima Deo nomina, quæ ex actionibus ei varijs indita sint, hoc tamen satoris, velut pulcherrimum, & maximè eximium, sibi præ ceteris delegit: Quod qui penitius examinare, & ac-

Seminatoris titulus maior quã creatoris.

curatius inquirere voluerit; inueniet profectò, nomen & opus seminantis dignius esse & eminentius quàm creantis: quòd ipsa gratia nobilior sit magisque emineat quàm natura. Deus siquidem, in quantum creator, ipsa elementa & totius uniuersi machinam condidit, in quantum verò sator, verbum suum, gratias, sacramenta, salutem nostram, delictorumque nostrorum expiationem, seminauit. [Exiit qui seminat.]

Luc.8. Et quasi ipse solus seminandi onus opusque suscepisset, ceterosque omnes ab eodem excluderet; dicitur, [qui seminat,] quamuis enim mundus, caro & diabolus interdum seminent, veri tamen seminatores non sunt, sed seminis deprauatores. Solus porrò Christus Iesus seminat, qui sementem suam proprij voluit sanguinis imbribus irrigare. Aequum quippe erat, ut semen cœleste & diuinum, cœlesti etiam pluuia irrigaretur, itaque fructum ferret.

Ibidem. Exiit qui seminat seminare semen suum.] Apposite Spiritus sanctus hic [semen suum] ait; Sunt enim plurimi qui non seminant semen suum, id est Christi semen, sed alienum, id est diaboli, carnis, mundi & hæreseos. Atque ideò etiam olim in veteri lege vetuit Dominus, ne diuersum vni agro semen concrederetur. Neque enim aliud semen, quam Dei, seminandum est. Nam, vt benè monuit Sapiens, [Adulterinæ plantationes non dabũt radices altas,] nec spuriæ stirpes propagines proferrent longiùs.

Multi p̃dicatores, mundi semen semi nant, & non Dei. *Leuit.29.* *Sap.4.* *Matt.11*

At nondum hic sator quiescit, sed semen iaciens, clamat alta voce, [qui habet aures audiendi, audiat.] Ceterum tertiò Christus clamasse in vniuersa Euangelii serie legitur. Primò, hoc loco; secundò, dum ait, [qui sitit, veniat ad me & bibat.] Tertiò cum in crucis ara expirans animam Deo Patri red-

Christus ter in Euangelio legitur clamasse. *Ioan.7.*

reddidit. Moriendo quidem clamans, diabolū perterruit & deuicit, cum dixit. [Qui sitit, &c.] de Spiritu sancto locutus est, quem credentes recepturi erant; iam verò omnes ad verbi diuini auditum attentionemque inuitat. S. Ioannem Baptistam pœnitentiam in desertis palæstinæ prædicando clamasse Ioannes Euangelista perhibet, [Ego vox clamantis in deserto,] & hodie ecce vocis illius auctor & magister, ipse inquam Dei filius, alta voce inclamat, [Qui habet aures audiendi, audiat.]

Ioan. 1.

Matt. 13

Ceterùm in docendo hic exclamat, vt nos omnes edoceat, quàm sit aures verbo Dei adhibere, concionatoresque diligenter auscultare necessarium; suasit hoc olim ipse pater æternus, cùm de filio diceret, [Ipsum audite,] filium meum, quem vobis in Doctorem misi, cuius verba spiritus & vita sunt. Bene autem Dei verbum vitæ nomine appellatur, quòd vitam afferat, animasq; scelerum sepulchris egredi cogat, ac mortuas penitus resuscitet. Quod & in Ezechiele apertè patet, cum ad vocem Dei sparsa per agrum cadauera, & ossa arida, putida, & fœtida, resurgunt, & redanimantur. Quin & Apostolorum Princeps Petrus cùm Christi magistri sui potentiam, verborum efficaciam, spiritus feruorē efferret, ait: [Verba vitæ habes,] idest, mortuos spiritu ad vitam loquendo reuocas. Ideoque [qui habet aures audiendi, audiat.]

Verbum Dei auditu dignū est, & auditū plurimū prodest.

Ezech. 37.

Ioan. 6.

Matt. 11

Vult quotquot aures habent, diligenter auscultare; multi enim aures habent, non quidem verbo Dei, sed mundi tumultibus & verbis patentes. Quo nihil tamen Deo displicere potest magis. In cuius rei signū olim sibi victimam voto promissam offerri noluit, cauda & auribus truncā. Glossa autem linearis hunc cauda caretem esse putat, qui nouissimorum vix vnquam recordatur. Nam vt cauda animali extremum est; ita mors, iudicium,

Nolebat sibi Deus victimas aurib. & cauda trū cas olim immolari.

Leuit. 22.

tartarus & celestis gloria vltimi vitæ nostræ alphabeti characteres sunt. Is autem qui nouissima vix vnquam ob oculos habet, auribus carere meritò dici potest, vtpote cui omnis de morte iudicioque extremo sermo grauis sit ac molestus. Huiusmodi autem sibi in victimam immolari aut offerri vetat Deus.

Peccatores verbū Dei non audire deplorandū est.

Deplorādum est autem, peccatores, auribus quidem à Deo donatos, verbum Dei audire nolle, imò ne clamanti quidem credere velle. An non enim miserrimum est, surdos illos, & tamen auritos, quæ Deus, sancti, Prophetæ omnes docent & inculcant audire nolle. Loth de Sodomæ excidio euersioneque à Deo certior factus soceros suos monuit, vrbe vt egrederētur, [Surgite & egredimini de loco isto, quia delebis Dominus ciuitatem istam:] at illi ludere eum putabant, cum imminentem ruinam prænunciaret, & iocari, cum de sulphureo imbre ageret, interitumque vrbis & ciuium præmoneret. Ad eundem modum & plerique hodie faciunt; cum enim concionatores de morte illis, aut iudicio, & æterna damnatione verba faciunt, fabulas aniles narrari sibi credunt; hic surdastri sunt, cum in omnibus mundi ineptijs auritissimi existant; aures quidem fabulis, vanitatibus, nugisque patent; cœlestibus autem mysterijs & verbis Dei occlusæ sunt.

Gen. 19.

Demosth. factū laudabile.

Huc optimè quadrat quod de Oratorum Principe Demosthene referunt historici. Hic enim cum quadam die in tribunali de rebus grauibus magnique momenti dissereret, videretque causam populi auribus non vsque adeò gratam accidere, sed plerosque aliò mentem intendere, abrupto orationis filo, non illepidum narrare euentum occœpit, atq; ita omnes aures mox arrigere cœpere. Conduxerat quidam asinum æstiuo tempore, Athenis Megaras profecturus: at dum circa meridiem æstus inualesceret,

sceret, sub vmbra asini solem declinauit: quo viso indignatus agaso elocasse se asinum dicebat, non autem vmbram. alter verò econtra se asinum conducendo, vmbram quoque illius conduxisse asserebat. Vnde non modica inter vtrumque contentio & lis nata. Hoc dicto Demosthen. fabellam abrumpens, nec ad finem prosequens, è iudicum se cõspectu subtraxit. Populus verò finem euẽtus scire auidus orauit, vt controuersiam illam vmbratilem absolueret. Quo audito ineptiam eorũ coarguẽs ait, [De vmbra asini audire cupitis, de salute Græciæ disserentem audire detrectatis.] An nõ hoc ipsum hodie iure de plerisq; Christianorum dici poterit, qui rebus & ineptijs mundanis audiendis maximopere delectantur, concionatorem verò de animæ salute agentem, & ad virtutis studium quàm doctissimè adhortantem, audire detrectant?

Dauid rex cum Deo ob accepta beneficia gratias ageret, inter cetera summi beneficij loco habet, qđ aures eloquijs diuinis patentes acceperit, [Aures autem perfecisti mihi.] id est, ut quidem Hieronymus è fontibus Hebraicis interpretatur, [fodisti] quod perinde est, ac si dixisset, in perpetuum me tibi seruum elegisti: moris quippe apud Hebræos erat, vt in Exodo patet, aures seruo perpetuo persorare. Vt autem Euangelio veterem legem adaptẽ, apertissimum & euidentissimum veri serui Dei altissimi argumentum esse censeo, aures ad diuina eloquia doctrinamque Euangelicam patentes habere; occlusas verò & obseratas, mancipium diaboli arguere & mundi. Sed filium hoc abrumpamus, & aliam telam ordiamur: satis de seminãte actum est, de semine iam dicendum restat.

Psal. 39.

Exod. 21.

Serui Dei signũ est, habere aures verbo diuino patentes.

Postquam igitur sedulus ille sator semen suum seminasset, aliud eheu! secus uiam cecidit, quod & à transeuntibus protritum est, & à volucribus abla-

tum: aliud in rupes & lapides, quod natū ob humoris defectum quamprimum exaruit: aliud etiam in vepreta & senticeta, à quib. suffocatum euanuit: aliud deniq; in terrā bonā, & fructum protulit amplissimū. Quatuor igitur locis semē hoc dispersum est, & non nisi vno fructum protulit. Vt autem allegoricè quatuor hęc exponā, dico, primo Philosophos veteres cōmodè intelligi, qui in magna illa & regia naturę via aliquam Dei cognitionē habuerēt per rupes autem & saxa quid Iudæos intelligi vetat, obstinatos illos & durę ceruicis; quibus lex in duabus lapideis tabulis tradita legitur, quique in circumcisione cultello lapideo circumcidebantur. Per spinas & vepres, Saracenos, Turcas, Mahumetanos, per terram bonam verò Christianos designari volo. Qui secus viam, sunt pigri & vecordes; saxosi & scopulosi, obstinati sunt, & inconuertibiles; spinosi, diuites; & electi, fertiles.

Explicatur quadruplex hæc seminis terra.

Antequam verò progrediamur vlterius, nō possum quin imprudētiam aut potiùs profusionē satoris huius demirer, ꝙ semen suum tum in uiam, tum in saxa & silices, tum denique in spineta & dumeta iecerit, quodque non nisi quarta pars in terram feracem ceciderit. Quod tamen consultò & varias ob rationes factū crediderim. Primo ad nostram instructionem; vt, ad illius nimirum imitationem, omnium hominum generi doctrinæ illius sementem communicemus. Vnde Paulus, [Græcis ac barbaris, sapientibus & insipientibus debitor sum.] Secundò ad concionatorum consolationē, ne animo deijciantur, aut seriùs ac par est ferāt, si semen iactū in plurimorum agro non germinet, sed in nihilum euanescat; cum id ipsum Christo Redēptori nostro, quam feruentissimè docenti in plurimis euenisse certum sit; nam, vt benè scribit Augustinus, [Magna consolatio membris ex capite.] Ter-

Cur sator hic in spinas & secus uiam semē suū iecerit.

Rom. 1.

tio,

tiò, quòd is, cuius semen est, infrugiferam terram in fertilem commutare facili negotio queat, quod Iob Propheta testatur: [Quis potest facere mundũ de imm ũdo cõceptũ semine, nisi tu qui solus es? *Iob 14.*

His ita constitutis, dico per terram hanc vitæ conterminam, in qua semen à viatoribus conculcatur, & ab auibus absumitur, publicos peccatores designari, qui verbum Dei vilipendunt, ipsumq; pessundari sinũt. Hæ sunt viæ rectę ad infernalem voraginem deducentes, per quas ferales & nefandæ aues semper volitant, id est harpyiæ illæ infernales quæ omnia abliguriunt & absumunt. Quamquam per terram hanc intelligi etiam queant illi, qui varias peccandi occasiones habent; hæ namque certissimæ ad peccatum vię; at viæ declinandæ, varijsque periculis obnoxiæ. Cùm Dina filia Iacob, & duodecim Patriarcharum soror domo paterna, vrbis Sichem videndæ; animique relaxandi ergo egressa esset, deflorata est, solasque se reperturam fęminas rapta, viros etiam reperit, à quibus rapta imminuto pudore, excidijque Sichimitarum causa extitit. Multum igitur ad peccandum occasiones valent, periculique sunt stratrices. *Gen. 34.*

Deus cùm legis tabulas Moysi daret, & mons circumquaque tonitru & fulgure coruscaret, populo præcepit ne monti propius accederent, ni graui perire morte vellet, repenteque temeritatis pœnas dare. [Qui tetigerit montem, morte morietur.] Montem vel solum tangi præcipit, & primo pede calcari; sciebat siquidem eos, cum semel montem tetigissent, eundem & conscensuros. Peccandi igitur occasiones fugiendę sunt. Semen enim secus uiam prolapsum quamprimùm exaruit. *Exod. 19.*

Cecidit secus viam.] Chrysostomus de negligentib. hoc & desidiosis exponit, [Qui uia significãtur, hi negligẽtes sunt atq; otiosi:] qui nimirũ verbum *Luc. 8.* *Hom. 45. in Matt.*

Dei

Dei pedibus proterunt, vilipendunt, contemnunt, aut saltem negligenter admodum audiunt. Quos Vriæ duci censeo esse persimiles: hic enim cum literas à Rege ad Ioab deferendas accepisset, putabat se per easdem ad præfecturam castrensem aut tribunatum promouendum, sed eheu! sui ipsius interitus exitijque nuncius venit. Qui enim multas audiuere conciones, sed negligenter, nec ad earũ præscriptum vitam instituunt, ceteris quæ fecisse se putabunt bona opera, easdem numerabunt, magnaque ob mercede se donandos idcirco credent; at, cum Deus literas explicuerit, legeritque, & viderit æquissimus ipse Iudex, nihil illos ad concionum auditarum præscriptum fecisse; morti illos ac supplicijs sempiternis adiudicabit. Quòd iuxta uiam commorantes semen acceptum, à uolucribus absumi sinant.

2. Reg. 11

Luc. 8.

Luxuria & vitia carnis per terrã hãc viæ proximã denotantur.

Secus viam.] Sunt qui hic vitia carnis lasciuamque voluptatem intelligant. Nam vti quod viæ adhæret, in omnium oculos occurrit, ita qui illicitis voluptatibus dant operam & delicijs se carnalibus inquinant, omnibus noti sunt: occultis quidem & furtiuis se amoribus teneri putant, sed tandem etiam pueris noti fiunt. Amor quidem cæcus effingitur, sed nudus est: vt alios quidem videre nequeat, sed ab aliis videatur ipse. Nam furtiuam Venerem consectans & adulterio thorum temerans, latere se putat; & tamen verba ipsa, gestus, vitæque ratio impudicitiam lasciuiamq; illius cõarguunt. Vitia hæc vię proxima sunt, eo quòd publica, & quòd occultari difficulter nequeant [Beati] igitur, [quorum tecta sunt peccata.]

Psal. 31.

Gen. 38.

Thamar, quæ incestuoso Soceri sui Iudæ concubitu se prostituit, in biuiis viarumque capitibus sedisse legitur, vt uiatores illicio dementare & ad concubitum pellicere gestiens: adeò vt & Iudas ip-

se

ſe cum meretrice triobolari ſe,non verò cum nuru rem habuiſſe crederet. Propoſito hoc peroptimè quadrat:vera enim hic luxuriæ imago proponitur, peccati inquam, quod ſemper ſecus uiam hæret, quod viatores in exitium trahit,quòd omnibus notiſſimum eſt, multaquē alia in populo ſcandula & offendicula creat.Quin & alia quadam ratione peccatum hoc viæ proximum dicitur, quòd inceſtuoſus & adulter multis alijs uitiis pateat.Quod Iſaias Propheta cuidam laſciuo exprobrauit dicens, [Poſuiſti corpus tuum & cor tuum & deſiderium ſicut viam vnde tranſeūt omnes.] Superbus quidem cor ſuum vanitati ſoli reſerat, ceteris vitijs penitus occludit; auarus cupiditati animum patere vult,non verò alijs peccatis: at luxurioſus & adulter omnibus ſe vitijs proſtituit, cunctorumque ſe ſcelerum propudium conſtituit. Inſtar Luciferi enim ſuperbit & turget,in vanitatibus prodigus & effuſus eſt, nulla in verbis illius ſubeſt veritas, in actionibus ſubdolus & vafer, in promiſſis fallax & vulpinus eſt, ſibi ipſi inuidet, in homicidijs denique audax & præceps exiſtit. *Iſa.51.* Adulteri cor omnibus vitiis pateſcit.

Eccleſiaſticus verò magis adhuc ad viuum fornicarium depingit: [Omnis mulier quæ eſt fornicaria,]quaſi ſtercus in via,ab omnibus prætereuntibus conculcabitur.] Cum igitur uitium hoc,per terram hanc viæ regiæ vicinam deſignetur, certum eſt, ſi in animam carnalium ſemen uerbi Dei iaciatur, ſi concionibus uarijs ad bonam ipſi frugem excitentur,ipſum cōculcandum, correptiones amicas vilipendendas, prædicationes illudendas,verba admonitoria exſibilanda, riſu excipienda, ſtatimque obijciendum illud,iuuenis ſum, indulgendum eſt ætati,cùm ad ſenium peruenero,vitam in melius commutabo, fragilis ſum: ſed & tandem, huiuſmodi vitijs deditos, in hęreſim prolabi,dicēdo, *Eccl.9.*

minaque sua eidem] concredidissent; ecce', subitò Madianitæ, Amalecitæ, aliique in Oriente populi per circuitū messem adhuc in herba perdidere, pessumdedere, et magnam circumquaque stragem edidere. Ita dum Ecclesiæ sementis est, idest, dum conciones publicè fiunt, tunc grassari dæmones incipiunt, tunc funestæ illæ aues circum volitare, tunc Madianitæ, Amalecitæ, & impij ad perdendum, destruendum, seminaque è cordibus & Ecclesiæ agris euellenda egredi. Itaque fit, vt lasciui & voluptuarij, verbi Dei iacturam faciant, ipsumque contemnant.

Sæpissimè quin etiam fit, vt ipsos concionatores explodant, eorumq; auctoritatem eleuent. Sit enim ecclesiastes aliquis, qui diuino zelo motus, & vitij huius turpitudiné detestatus, in ipsum summa animi contentione debacchetur; inuehatur, brutale, & inferni pabulū appellet; sanctorū Patrū de eodé opinionem censuramque depromat, quomodo ad vnum oés suis ipsum coloribus depinxerint; quomodo S. Gregorius in Moralibus fieri nō posse crediderit, libidinibus deditū ad sanctas cogitationes assurgere: quomodo S. Hieronymus eo menté turbari, iudiciū inuerti, spiritum eneruari, animam excęcari, hominem in brutum cōmutari, ratione priuari, & in bestialitaté sensim declinare dixerit: quomodo Isidorus eorum animam enecari & extingui senserit, nam vt cadauer, inquit, nō nisi tetrū odorem spirat, ita uoluptatibus carnalibus deditus intrinsecus pessimè olet: qui eadem opera, Bernardi sententiam exponat, vt nimirum exclamet, Quantos lasciuus labores subit, quoties cum vitæ periculo ad dominæ fores excubat, quoties frigus & æstū patitur, quò breui & momentanea voluptatula perfruatur: annos sæpè integros ambit, quærit, instat, sudat, discurrit, varios labores & difficultates tolerat,

Voluptatibus seruiétes cōcionatores exsibilant.

Comm. in Matth.

Lib. de sum. bon.

fixere, oculis remoti. Triplicem porro auis hæc his infœlicitatem denunciat ac ſpondet, ſcilicet, vt quidem gloſſa exponit, laborem & ſudorem in opibus parandis, anxietatem & ſolicitudinem in conſeruandis, dolorem cruciatumque in amittendis: vel, vę libidinoſis, væ auaris, væ diuitibus. Atque hoc innuere Propheta volebat dicens, [Terra, terra, terra, audi verbum Dei:] libidinoſorum inquam, auarorum, & opulentum terra. Terra igitur eaq; ſcrupoſa & petroſa auaros denotat, quorum ſcilicet animi ſaxoſi ſunt, in quibus verbi diuini ſemen germinare nequeat, ſed natum quamprimum areſcat: audito enim Dei verbo, vitæ quidem aliquã emendationem initio proferunt, ſed mox ad vomitum reuertuntur, eo quòd animum deſpondeant, conceptumque feruorem extingui ſinant. *Ierem. 22*

Ioas rex Eliſæum grauiter decumbentem cum inuiſeret, aliquot per feneſtram Orientem verſus ſagittas emittere iuſſus eſt, ſed, cum non niſi tres emiſiſſet, grauiter à Propheta reprehẽſus eſt, quòd plures nõ eſſet eiaculatus. Quadrat propoſito meo figura hæc: ſunt enim plurimi qui Deo ſeruire quidem incipiunt, ſed defatigati quamprimum a cœpto reſiliunt. Peccator ſcilicet ad Deum accedit, vitæ emendationem ſpondet, Deus, quantum in ſe, auxilium etiam ſpondet, manum prębet auxiliariam, ſanctas inſpirationes immittit, robur ſuppeditat; tunc ſagittam primam emittit, uitæ inquam melioris propoſitum, quæ validiſſima aduerſus dęmones ſagitta eſt; iacit deinde & alias, ſed tertiam non prætergreditur; biduo ſcilicet aut triduo ieiunabit, bis aut tertiò peccatorum exomologeſim faciet, bis terue flagris in corpus ſæuiet; ſed quamprimum defatigatus ſuperſedebit; occurrunt quippe ſcrupoſæ & anxiæ difficultates, rupes moleſtiarum impedimento ſunt ne pergat vlteriùs, & verbum *4. Reg. 13*

Dei germinet ac fructum faciat. At forsitan in spineta decidens maiores editurum radices speratis? sed frustra & nequaquam, nam à spinis suffocabitur. [Et aliud cecidit super spinas, & simul exortæ spinæ suffocauerunt illud.] *Luc.8.*

Per terram hanc spinis, tribulis, & sentibus oppletam, omnis omninò sanctorum chorus diuites & locupletes intelligunt: sunt enim diuitiæ verè spinæ. Solent quippe spinæ ouium lanam decerpere & auellere; ita locupletes pauperum substantiam depascere. Et vt si rhamnus ille spinosus, in arborum regem cum electus esset, incendio suo aliarum ruina & interitus fuit; ita & opulanti, cum ad summas dignitates euecti sunt, magnamque auctoritatem opibus sibi peperere, ruinam capitibus suis inducendo, alios sæpenumerò in interitum pertrahunt. Atque vt inter præcipua Passionis Dominicę cruciamenta, sertum illud spineum fuit; ita augurari hinc licet, coronas illas aureas, quæ à diuitijs quę verè spinæ sunt, donantur, pręcipua sæpissimè instrumenta, & præsentissimas occasiones existere, quò noua filio Dei cura & passio paretur, eiusque maiestas ad iracundiam prouocetur.

Spinis diuitiæ comparãtur.

Iud.9.

Moyses magnam se vidisse visionem, imò prodigium credebat, cum Deum in rubo ardenti cerneret, [Ibo & videbo,] inquit, [visionem hãc magnã.] Et sanè prodigij ac miraculi loco habẽdum Deum in diuitiarum rubo apparere. Nam vt spinæ & dumeta serpentum, colubrorum, lacertarumque receptacula esse solent, ita diuitiæ, uitiorum fomenta & cunabula. Vnde ad Corinthios Apostolus, [Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueos diaboli, & desideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.] Videtis autem quomodo hoc loco verbi Dei sementem suffocent & in herba extinguant.

Exod.3.

1.Tim.6.

tinguant.

tinguant. [Et simul exortæ spinæ suffocauerunt illud.]

Latè hic excurrit magnus Gregorius, magnoque sentētiarum & verborum pondere mysterium hoc exponit, dicens, [Solicitudines & diuitiæ & voluptates suffocant verbum, quia importunis cogitationibus suis guttur mentis strangulant.] Atq; hæc est ratio, cur olim Deus arbores & rubos circa altare suum plantari vetuerit: verba legis sunt hæc, [Non plantabis lucum & omnem arborem iuxta altare Domini Dei tui.] Dei autem altare cor nostrum est; spinæ verò & arbores diuitiæ sunt, mala desideria, voluptates & deliciæ; quas circa cordis ara plantare nefas, ne sua illi vmbra noceant, vt q̄ noxia est & pestilens. Quam cum igitur spinæ damnosæ sunt vtpote verbi Diuini semen quæ extinguant & suffocent? sed iam ad quartam seminis portionem se conuertat oratio, quòd cadens in terram bonam ortum fecit fructum centuplum. *Luc. 8. Hom. 15. in Euāg.*

Porro per terram bonam, cor fide instructum, in charitate fundatum, & ab omni liberum vitio intelligere oportet. Atque ut triplex eorum esse genus diximus, qui nullum è suscepto semine fructū proferunt, ita & triplices status queunt in quibus semen concreditum fructum amplissimum producit. Per fructus autem hos bona intelligenda sunt opera, quæ fructus fidei & verbi diuini esse solent, vt patet è Matthæi Euangelio, [Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti faciēti fructus eius.] vel, quod mihi esse videtur verosimilius, ipsa vita ęterna; vt ex epistola ad Corinthios manifestum est, [Qui parcè seminat, parcè & metet, & qui seminat de benedictionibus, de benedictionibus & metet. *Terra hęc bona cor fide plenum est. Matt. 21. 2. Cor. 9.*

Ex hoc autem loco velut ex instructissimo arma *Duo Caluinistarū*

errores q hoc loco refelluntur.

mentario, petere tela poterimus, quibus duos grauissimos & perniciosissimos Caluinistarum Lutheranorumque errores refellamus; Primum; quòd operibus bonis uitam æternam promereri negent; cùm tamen fructus non tam terræ bonitati uitioque, quam laborantis diligentiæ respondeat. Secũdum quòd eandem omnium beatorum gloriã putent, nullumque inter eos discrimen constituãt; cũ tamen tantam hic fructuum discrepantiam uidere sit, aliis tricesimum, sexagesimum alijs, alijs denique centesimum proferentibus, atque hoc iuxta laborem diligentiamque quem agro colendo impenderunt. Variæ autem sanctorum Patrũ, quoad hanc fructuum diuersitatem dari possunt expositiones: Centesimum namque alii ad virgines, sexagesimum ad viduas, tricesimum ad coniugatos, teste Diuo Hieronymo, & D. Athanasio in epistolis referunt. Alij centesimum Martyribus, sexagesimũ Virginibus, & viduis tricesimum ascribunt, inter quos Hieronymus: sunt qui centesimum Martyribus, sexagesimum virginibus, & tricesimum coniugatis attribuant, vt Augustinus. Nonnulli centesimum Martyribus, sexagesimum religiosis qui omnia propter Christum vendendo, pretium in egenos distribuerunt, & centesimum nuda mandatorum diuinorum obseruatione contentis assignant, inter quos auctor operis imperfecti. Alij denique centesimum Anachoretis, & eremitis, sexcentesimum Monachis & cœnobitis, & tricesimum coniugatis donant, quorum de numero Theophylactus est. Omnia hæc exsibilat Caluinus nullosque in Ecclesia sua ordinum gradus constituit, differentiam nullam status admittit, at omnes æquales, omnes sanctos, omnes ad imitationem Iouiniani hęresiarchæ perfectos vult.

In hũc locũ & lib. 1. cont. Iouin.

Lib. 1. qq. Euangel.

Homil. 31

Plura

Plura his non addam Auditores, vt vos ipsos ad perfectam eorum quæ his parabolis continentur obseruationem inuitem. Cogitate igitur eorum omnium qui Christum docentem audiuere, quartam tantum partem fructum protulisse; & hinc discite, quàm exiguus saluandorum futurus sit numerus. Caueamus igitur atque operam demus, ne, postq̃ tot conciones audierimus, vitęq; emendationi non studuerimus, eadem nobis calamitas accidat, & sterilitatē præferamus. [Nolo vos ignorare fratres,] scribebat Corinthijs Apostolus, [quoniā patres nostri oēs sub nube fuerūt, & oēs mare trāsierunt; sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo. Nā prostrati sunt in deserto.] Hāc illis figuram ob oculos ponit, vt ostendat, paucissimos eorum qui sanctas prædicationes audiūt, aliquem ex ijs fructum referre, animæque saluti ideò incumbere. *1. Cor. 10*

Magna igitur animi attentione verbum diuinū audiendum; adeò vt surdior ille littore meritò dicendus sit, qui ipsum audire nequit, cum tubæ ipsum Dominus in Isaiæ vaticinijs comparet, [Quasi tuba exalta vocem tuam.] vt belli esse signum & notam indicet; quò, qui ipsum audiunt, ad bellum dæmoni, vitijs, & mundo inferendum accendātur. Hinc veteris testamenti sacerdotib. præcepit olim Dn̄s, vt tubis clangerent, [Filij autem Aaron sacerdotes clangent tubis.] In tabernaculo quoque suo duas perpetuò tubas asseruari voluit, vnam quę vitijs bellum indiceret, alteram quæ ad virtutem accenderet. Angelus etiam ille Apocalypseos, Euāgelij magni præco, instar tubæ vocem exaltasse scribitur. Ipsa etiam Ierichuntis mœnia ad tubarū sacerdotalium clangorem repentè ad terram conciderunt. Quo designatur, ad sonum & vocem prædicationis Doctorū, qui verè Ecclesiæ buccinæ sunt, *Verbum Dei tubæ cōfertur.* *Isai. 18.* *Num. 20.* *Ibid.* *Apoc. 1.* *Ios. 6.* *Iud. 7.*

vitiorum nostrorum mœnia & propugnacula, cęlo minantia, collapsura & in ruinam itura. Gedeon denique magnus ille dux & Israelitarum clypeus tubas militibus in manus tradens, Madianitarum cuneos profligauit,& in fugam actos internecione deleuit. Deo ad eundem modum cócionatoribus, qui milites eius dici queunt, tubas, idest verbi sui annunciandi potestatem & auctoritatem, tradente, omnis vitiorum hæresumque colluuies, atque adeò omnes Ecclesiæ hostes, in fugam compellantur & profligantur.

Verbum Dei malleo cōfertur.

Verè igitur verbum Dei, in honore habendum, & quàm diligentissimè & auidissimè audiendum: est enim malleus cælestis, qui durissima cordium peruicacium saxa, marmora, petras, comminuit, frangit, conterit, & emollit. Hinc per Ieremiā Prophetam expostulans Dn̄s ait, [Nunquid num verba mea sunt quasi ignis, & quasi malleus conterens petras? verbum suum ecce ignis nomine vocat, ꝙ bonos accendat; mallei verò, quòd impios cōterat & contundat. Nam vt malleus ad dura emollienda necessarius est, ita uerbum Dei ad peccatores obstinatos flectendos domandosque peraccommodum. Atque vt Iahel generosa illa mulier Sisaræ viro fortissimo clauum malleo per tempora adegit: ita Ecclesia, quæ in Apocalypsi & alijs Scripturæ locis mulieri comparatur verbi Dei malleo Satanam principem illum tenebrarum enecat & occidit. Est denique malleus ille, cuius meminit scriptura, [vox mallei innouat aurem eius:] nam dulcis illa & harmonica, verbi diuini mallei vox, incredibili iucunditate aures piorum & animas iustorum perfundit & afficit.

Ierem. 23

Iud. 4.

Ecclesi. 38

Cum iucunditate igitur verbum Dei audiendū est, auditumque retinendum; non verò imitandi

illi qui nundinas quidem adeunt, nihil aũt emunt aut vendunt; ne de vobis, quod de nonnullis sui temporis conqueritur Psalmographus, dicatur, *Psal.3.* [firmauerunt sibi sermonem nequam.] Nolite itaque cribro similes esse, quod aquę iniectum quamprimum quidem completur, at eductum ne guttã continet. Dolendum tamen, plurimos cribro, huic persimiles existere, prædicationem quidem audien tes, plenis buccis pietatem concrepantes, nihil nisi pietatem somniantes ita vt eadem & saturi & opleti esse videantur; sed templo egressos, & in publicum eductos, vacuos esse nullamq; auditorũ me *Eccles.21* moriam habere, omnium oblitos. Ad quam similitudinem alludens scriptura, quodam in loco ait, [Cor fatui quasi vas confractum, omnem sapientiã non retinet.] Quid.n. profuerit, cibo ventrem ingurgitasse, si per vomitũ mox eijciatur? quid concēptum fuisse prosit, si mors quã proximè immineat? quid iuuerit semē sacco pertuso inserere, literas in aqua effingere, aues illaqueare easque quãprimum dimittere? Ita quodnam emolumentum fuerit, verbum Dei audiuisse, & auditum mox obliuisci?

Quot iam anni elapsi sunt, Auditores, ex quo primùm verbum Dei audire cœpistis? viginti. s. triginta, quadraginta, quinquaginta, plus minusue. Audiuistis tot disertos & celebres concionatores, nomine & doctrina per vniuersam Galliam notissimos: eosdem estis admirati, eorum dicta concionesq; laudastis, at quid tandem ex ijs omnibus retinuistis? quis inde secutus est fructus? hinccine aliqua in vitæ vestræ ratione subsecuta est emendatio? ideo ne firmius & tenacius oratio vobis Dominica, salutatio Angelica, fidei symbolum, aut decē decalogi præcepta inhærent? Pluuia uermes & bufones è terra elicit; eadem herbarum germina pro-

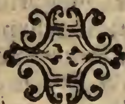
ducit, plantasque & arbores facit turgescere. Quid autem in animabus vestris ros ille cœlestis verbi diuini præstitit, quos effectus produxit? an peccatum aliquod procul à vobis fugauit? anne virtutes, bona opera, sanctas cogitationes in cordibus vestris fecit excrescere? Non sanatur, mihi credite æger medicum consulentem audiendo, at quæ præscripserit diligenter exequendo, ita estote factores verbi non auditores.

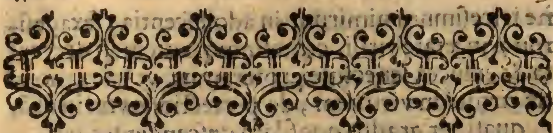
Iaco.1. Si Rex aliquis aut Princeps nuncium uobis cum literis dirigeret, amicitiam beneuolentiamque testantibus, uos uerò quæ uestra inhumanitas foret, eum non modò domo excluderetis, sed ne intra limen quidem admitteretis, an non indignationem illius incursuros vos putaretis. Nuncium uobis, ad eundem modum Deus delegauit, id est sanctum illud uerbum & doctrinam cæleste. (In prouerbiis siquidem scriptum est, [Sicut aqua frigida *Prou.25.* animæ sitienti, ita nuncius bonus de terra longinqua) hunc proinde non in aurem solum, quæ animæ ianua est, sed & in cordis palatium debetis admittere: qui enim secus faxit, infinitam illius maiestatem grauiter offenderit.

Idcirco æterne & omnipotens Deus, qui humi- *Ioan.15.* le agricolæ nomen minimè es dedignatus, (de quo filius ait, [Pater meus agricola est) tu inquam, qui hodie semen illud diuinum, & secus viam, & in loca petrosa saxosaque tum etiam in spinetum, tum in terram bonam seminas; gratiam nobis præsta, ne vijs illis publicis similes inueniamur, in quibus bonum illud semen pedibus transeuntium conculcatur; nec petræ, in qua radicem agere nequit; nec dumeto senticetoue, in quo suffocatur at bonæ terræ assimilemur, quò ita omnigenos fructus, attamen cum varietate aliqua & emolumenti discrimi

ne

ne tricesimum nimirum in adolescentia, sexagesimum in ætate virili, centesimum autem in decrepita & exsucca senectute proferamus, vt hac ratione de virtute in virtutem, de perfectione vna in aliã, quasi per gradus quosdam descendentes, tandem aliquando ad ęternam illam beatitudinem, & felicitatem perpetuam pertingere mereamur; ad quam deducere nos dignetur qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus Redemptor noster Christus. Amen.

DOMINICA QVINQVAGESIMAE.

Ecce ascendimus Ierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per prophetas de filio hominis. Luc. 18.

FIGVRA.

IVnior Tobias, paternæ voluntati morem gerendo, longam ac diuturnam peregrinationē cùm institueret; Angelum Raphaelem itineris & ducem & socium habuit: qui cum ambo proficiscerentur, & Tobias quadam die in fluuium Tigris pedes lauaret; ecce tibi subitò aquis immanem caput exerentem cetum, qui toruo eum aspectu intuens deuorare incautum nitebatur. Visa autem bellua perterritus iuuenis, socij auxilium implorauit; qui robur mox addens & animum, ait,
Tob. 6. [Apprehēde branchiam eius, & trahe eum ad te.] & simul vt exenteraret, cor & fel illius asseruaret, quæ varijs morbis, & maximè oculorum caligini medicandæ vsui forent, præcepit. Piscis hic, Auditores, figura est Iesu Christi, Redemptoris nostri, in tristia passionis fluenta abyssumque mortis profundissimam coniecti; hunc porro exenterari vult Deus, & exta amoris illius, quo flumen hoc ingres-

sus est, & mortem hanc amaram subijt; penitius inspici. Nam profectò si cor illius nobis aditum militis lancea reserati, videre possimus, quo nimirum ardore incensum sit, quo dilectionis erga nos igne flagret; cũ Thoma Apostolo sanè exclamaremus. [Deus meus & Dominus meus;] & ipsum exiguæ *Ioan. 20.* fidei, quę in nobis latet, conduceret & singulare amoris erga amantem nostri incentiuum foret. Felix quoque diligenter vult asseruari; vt scilicet passionis amaritudinem consideremus; eoque animarũ oculos illinamus; idest quidquid ille in passione amaritudinis subijt, diligenter ruminemus, illius causa ingemiscamus, & commiserationem in animis nostris excitemus. Hoc ipsum videlicet Ecclesia Catholica hodierno nobis Euangelio insinuere contendit, in quo cum Christus Dominus labores, ærumnas, passionem, & mortem denique suam Apostolis enarrasset, & in exemplum proposuisset, tandem ad finem sermonis, egregium, cæcum non procul ab vrbe Iericho illuminando miraculũ edidit. Vnde colligere possumus, certissimum oculorũ cæcutientium lippientiumque collyrium esse, si amarum Dominicæ Passionis fel ijsdem applicetur, idest, omnis eiusdem amaritudo diligenti meditatione ruminetur. Hoc Euangelio Dominicæ huius continetur; & hoc ipse pro virili mea vobis exponere conabor; auxilietur modò gratia sua Deus, & precibus nobis succurrat gloriosa Dei mater Maria, quamobrem vnanimiter omnes in genua prouoluti, salutatione eam angelica compellemus. Aue Maria.

Nullum est, in vniuersa Christiana Religione mysterium Auditores, quod humanum ingenium magis exerceat aut fatiget, nullum quod ad credendum sit difficilius, nullum denique quod veteres illos Philosophos, quos Græcia iactat, torsit magis *Difficulter quis ĩ animũ admittere põt, Christum mortẽ subijsse.*

&

& suspensas reddidit; quàm ipsa Redéptoris Christi humilitas, mors, crux & cruenta passio. Testatur & hoc gētium Doctor Paulus dum ad Corinthios

1.Cor.1. scribendo ait, [Iesum prædicamus crucifixum Iudęis quidem scandalum, gentibus autem stultitiā.] Tanta scilicet est difficultas, in credēdo Christum mortem pro hominum redemptione subijsse, vt Iudæi hac audita offendantur, Gentes verò talia docentem exsibilent.

Exod.3. Moyses cum in Sinai desertis Dominum in rubo ardenti & non comburenti conspiceret, perculsus ait, [Vadam & videbo visionem hanc magnā.] Non minor, mihi credite, est visio, nec minus prodigiosa (vt allegoricè hanc Moysis exponam) eundem Deum in deserto Caluariæ, cruci affixum, spineo redimitum serto, manus illius clauis perforatas, faciam liuore & sanguine oppletam, corpus vulneribus lacerum, lanceaque latus apertum habentem cernere: at profectò mecum statuo, maiorem nunquam magis portentosam visionem a quoquā visam esse, & quæ maiores ad credendum difficultates contineat.

Hinc Prophetæ omnes, cum de Christo eiusque operibus quæ in mundo editurus, quin & de passione quam subiturus esset, vaticinarentur, semper admirando de ijsdem locuti sunt. Alij quippe exclamando orationem exorsi sunt dicendo, [Domine

Isai.53. quis credidit auditui nostro?] quando scilicet audiuimus, in præsepio te nasciturum, in Aegyptū præ metu secessurum, fame in deserto Palestinæ cruciandum, Pseudoprophetæ instar habendum, ad mortem instar sicarij condemnandum, columnæ alligandum, flagellis subdendum, cruci affigendū,

Habac.3 sepulchro denique coarctandum? Alij verò, [Domine audiui auditionem tuam,] te nimirum humana carne induendum, stabulum loco palatij electurum,

rum, in cruce expiraturum, miserijs & opprobrijs saturandum, [& timui.] Atque hæc esse ratio potest, cur alij eum [petram scandali & lapidem offensionis] vocarint, in quem increduli & in fide errantes impingerent.

Rom. 9.
Ibid.

Quod quo meliùs intelligatur, notandum est, cùm Christiana fides duo de Deo doceat, penitus tamen inter se contraria, & à se mutuo nimiùm quantùm discrepantia; vnum sublime & eximium, alterum verò vile & abiectum: hinc quidem Deũ, omnipotentem esse, cœli terræque conditorem, viuorum ac mortuorum iudicem, totius vniuersi conseruatorem, hominum patrem tutoremque, & summum Angelorum regem; illinc verò, eundẽ ipsum humanam naturam assumpsisse, inter bestias nasci, à Iudęis ad mortem condemnari, à scribis & Pharisæis accusari, in cruce denique mori voluisse; notandum inquam est ambo hæc, tam ob illorum amplitudinem magnitudinemque, quàm ob horũ vilitatem & contemptum, ad intelligendum ac cõprehendendum esse difficillima. Atque hoc innuebat Psalmographus dicens; [Ascendit vsque ad cęlos, & descendit vsque ad abyssos:] eo quod maxima Dei opera ad cœlos vsque ascendant, humilia verò ad imas terræ abyssos pertingant, vtraque porro longis interuallis ingenij nostri captum excedant.

Fides Christiana duo de Deo tradit.

Psal. 106.

In cuius rei signum, Seraphini illius admirabilis alæ non modò Dei faciem, sed pedes quoque velasse describuntur: [Duabus velabant faciẽ eius, & duabus velabant pedes eius.] Vnde colligitur, non sublimia solùm, quæ de Deo dicuntur, nobis occulta esse, ingeniique aciem excedere, quæ per faciem illius designantur; sed ima, etiam & profunda, quorum figura sunt pedes. Proximè autem ad figuram hanc allusisse videtur Psalmographus ca-

Isai. 6.

Dei humilitas nõ minus admirabilisq̃ maiestas.

nen s,

Psal. 17. neus, [Ascendit super Cherubin, & volauit super pennas ventorum,& caligo sub pedibus eius:]Cũ super Cherubin Deum ascendisse, superque ventorum pennas volasse dicit, innuit eum opera fecisse, quæ omnem humanam sapientiam excedant, cum verò caliginem sub pedibus illius commorari ait, & nubes, ostendit opera eum quoque edidisse, quę humilitate sua omnem hominum captum superēt. Adeo autem hæc abscondita sunt, vt ab vllo mortalium nec videri nec intelligi queant.

Veteres Philosophi Christi humilitatē non potuerũt comprehendere. Hinc factum est, vt Philosophi ueteres, atque adeò omnes sapientes, hæc ingenij sui acie penetrare non valentes, rationem in consilium adhiberēt, naturales causas inquirerent, sensusque exteriores consulerent: ideoque variis eadem argumentis impetere, & velut impossibilia condemnare conati sunt. Exemplo sit impius Celsus, quem Origenes huiusmodi passionem Christi argumento impetijsse scribit: *Li. 2. cõt. Celsum.* Humilitas & passio Iesu Christi, vel absolutè necessaria fuit, vel voluntaria tantùm: si necessaria; ergo potētiá illius absoluta, sed limitata fuit, cum non mori non posset: si voluntate propria inductus mori voluit, magnæ profectò dementiæ argumentum fuit, ob hominem ingratissimum, tanta ac talia perpeti. Vnde efficitur, inquiebat, Christum vel fatuum, vel exiguæ potestatis fuisse, ac proinde verum Deum non existere; Deus enim & sapientiæ infinitæ, & immensæ potentiæ est. Quam inania ac fragilia tela tua sunt Celse, quàm futilia argumenta tua, ò humana Philosophia. Respicis siquidem mortem, non verò amorem illius, quem si penitus perspectum haberes, nunquàm profectò diceres, fieri non posse Deum hominum causa mortem subire. Ignoras enim aliquem è Prophetis nostris vaticinando dixisse, [Dedit] diuini amoris *Habac. 3* [abyssus] erga homines [vocem suam,] ideft pate-

fecit

fecit se; & mox humanæ sapientiæ [altitudo] admi-
rando [manus suas leuauit] & sustulit, vt quidem
Gregorius exponit.

Dicendum est igitur, vestrum omnium, ò Philosophi seculum spirantes, sapientiam confundendo, opiniones exibilando, Christum sponte, vltro, voluntate sua inductum, non verò ab aliquo coactū, aut necessario, mortem oppetijsse: atque in sententię nostræ stabilimentum varia Prophetarum veterum vaticinia depromimus. Dicit enim Isaias; [Oblatus est, quia ipse voluit.] Et Psalmista, [sacrificium & oblationem noluisti, corpus autem adaptasti mihi. Deus meus volui, &c.] quod de Christo Iesu Apostolus ad Hebræos exposuit, quin & ipse de se in Euangelio testatus est, [Ego animam meā pono pro ouibus meis.

Mors Christi spōtanea ac voluntaria fuit.

Isa. 53. *Psal.* 39. *Hebr.* 10 *Ioan.* 1.

Hoc autem cum Christo stulta hæc mundi sapientia, humana ratio, & Philosophia hæc exterior & nuda penitus agere censenda est, quod Michol Saulis filia cum coniuge suo Dauid. Hæc enim cū eminus è fenestra maritum, regijs exuuijs exutum, ac plebeia indutum lacerna, coram Arca Domini subsilientem exultantemque cerneret, in animo eū stultescere censuit, eiusque agendi rationem irrisit. Christus, animas nostras cœlo inserturus, Dauidē regem arcam Testamenti in palatium suum inducere gestientem, quàm proximè imitatus est; splendidum quippe diuinitatis paludamentum exuit, & seruilem sibi tunicam circumcinxit, [Formam serui accipiens, & habitu inuentus ut homo:] at mundus hoc explodit, hincque Seruatoris irridendi, & operum illius exibilandorum occasionem captat.

2. Reg. 6.

Philip. 2.

At inanis hæc mundi philosophia non nisi mera hic est ignorantia, ratio humana merus stupor, sensus exterior insensatus ac sophisticus & caligans, omniaque argumenta è rerum natura petita inania

nia sunt & caduca. Vnde Apostolus hoc de ipsa testimonium depromit. [Videte nequis vos decipiat per Philosophiam & inanem fallaciam, secundùm traditiones hominum, secundùm elementa mundi huius, & non secundùm spiritum.] Quamobrem dicite vos ò Philosophi, Theologi, & mundi sapientes cum Psalmista, [Non est similis tui in dijs Domine,] bonitate & natura, [& non est secũdum opera tua.]

Coloss.2.

Psal.85.

Longior hoc in exordio consultò fui, quòd Christo olim de morte sua & passione, omnibusque Ierosolymæ sibi euenturis apud Apostolos agente, dicendo, [Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis;] Euangelista mysterij huius enarrator mox subijcit, [& ipsi nihil horum intellexerunt.] Omnia hæc Euangelio præsenti continentur; quod vt commodo vestro exponam, prima orationis parte sacram Christi passionem complectar; secunda eximium illud, quod ibidem refertur, prodigium, de cœci oculis restitutis, recensebo.

Luc.18.

Christus passionis tẽpus præsciuit.

Luc.18.

Quod ad primum igitur spectat, refert Euangelista, Christum, quadam die duodecim Apostolis secretò assuntis, rerum fortunæque suæ statum expositurum, his eos verbis compellasse:] ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis] idest hora iam in proximo imminet, qua in manus hostium tradetur, deridebitur, flagellabitur, conspuetur & morti adiudicabitur. Vnde euidenter apparet, mortis eum suæ horã & tẽpus præsciuisse, cum oẽm passionis seriẽ tã enucleatè, omniaq; pœnarum genera tam exactè recenseat; deinde, verè Deum fuisse, futura patiendaque pro hominũ salute, quæ longo antè tempore nouerat, præsignando.

Sponsa

Sponsa in Canticis hoc de sponso elogium habet, [Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles, similis est dilectus meus capreæ hinnuloque ceruorum;] per laborum & difficultatum montes subsaltanti. Poterat sanè Deus aliam & tritiorem in homine redimendo viam insistere; si nimirum immortalem, impassibilemque naturam, licet humanam, assumpsisset, & in illa suos à dæmonis potestate vindicasset: quòd profectò, si modò voluisset, sine vlla difficultate subeunda, nullos labores pœnasque tolerando, facere potuisset, sed regia hac relicta via, angustam illam passionis semitam insistere voluit, & viam mortis, per crucis cruciatus, per opprobria & flagella, veluti per scopulosos & præfractos quosdam anfractus, collesque præcipites incedens, vt ita euidens amoris sui testimonium daret. *Cant.2.*

Capreæ deinde comparatur, primò ob mortem quam subijt; quòd animal hoc ex legis præscripto sacrificij vsui esset: secundò, quòd mortem suam præuiderit. Nam vt caprea acutissimi visus est, ita Christus rerum omnium præscientia qua à patre donatus erat, eminus præuidit, ac dudum antè suis enarrauit, quos in passione subiturus esset cruciatus & tormenta. Ad quam referenda haud dubiè sunt verba illa Prophetæ, [Ante faciem eius ibit mors, & egredietur diabolus ante pedes eius:] Porro ante faciem Christi mors iuisse censenda est, quando eam præcepit, & à longè venturam vidit. Oculis autem eius mors objecta dicitur, quò manifestum fiat, eam ab ipso præcognitam & præuisam: & diabolus pedibus illius prostratus, quòd superandus ille, domandus & debellandus per crucem illius esset, è quibus omnibus ardentem illius amorem & dilectionem singularem colligere est. *Christus capreę cō paratur.* *Abac.3.*

Abraham Patriarcha vnicum filium Isaac in

montis

montis culmine immolaturus, alto rem silentio inuoluit, quin & filium, qui tamen præcipuus tragœdiæ huius actos futurus esset, conscium rei tantæ esse noluit: adeò vt, cùm, dum simul iter carperent, filius, vbinam victima esset holocausto destinata, quæsijsset, aliud non responderit, quàm, [Deus pro
Gen.22. uidebit sibi victimam, fili mi.] Sciebat siquidem, ipsam mortis imaginem apprehensionemque maiorem filio honorem & pallorem, quam immolationem ipsam, incussuram. At Pater cœlestis, ab hac humana commiseratione nimium quantum alienus, filium jam inde à primo conceptionis momento, mortis & genus & tempus, præcognoscere voluit. Audiamus, vt hodie de eadem coram Apostolis loquatur, [Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur, &c.

Non enim cum filio suo fecit, vti Dauid rex olim cum suo, qui benignum admodum se erga Amnon filium, sororis Thamar violatorem & constupratorem gessit; ait enim Scriptura, [Cùm audisset
2. Reg.13 rex Dauid verba hæc, contristatus est valdè, & noluit contristare spiritum Amnon filij sui.] At Pater æternus longè diuersum iter insistens, quò filij sui ærumnas tristitiamque aggrauaret, & dolores vehementiores redderet, crucis amaritudinem ac Caluariæ supplicia illum prægustanda ac prælibanda quodammodo, dudum antè in mente habere voluit.

Non imitatur etiam prauam illam mundanorũ consuetudinem, quæ hodie plerisque in locis inoleuit; dum nimium indulgentes in filios, licet aliorũ vitia flagitiaque eos viderint assumere non animaduertunt. Cuiusce rei præclarum in libris Regum
1. Reg.25 legere est exemplum, quo Abigail, iratum Dauidẽ ob Nabalæ mariti inhumanitatem stoliditatemq; placans, inducitur, dicens, [In me sit, Domine mi,

hæc

hæc iniquitas, ne ponat, oro, Dominus meus rex cor suum super virum istum iniquum Nabal, quoniã secundum nomen suum stultus est:] quibus verbis omnem iram Regis placauit, adeò vt conceptã vindictam seposuerit, & cum eo in gratiam redierit. Pater autem æternus aliter omnino videtur egisse; videns enim dilectum sibi filium omnium in se delicta commissaque suscepisse, tantum abest, vt iram deponat, armaque exuat, vt etiam in ipsum eadem dirigat, ad mortem illum condemnet, crucem quoque & passionem nullo non tempore illi ob oculos ponat: adeò vt etiam iter faciens earundem meminerit, dum Apostolis suis eadem patefacit dicens, [Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia, &c.] *Luc.* 18.

Sponsus ille Canticorum varia in sponsam encomia congerens, his eã inter cetera compellat, [Comę capitis tui sicut purpura Regis iũcta canalib.] Verba quidem hęc obscura sunt & mysticè intelligenda, sed tamen genuinum eorum sensum eliciamus: sponsæ caput ipse est Christus, cuius comæ cõtinuæ sunt cogitationes; sed purpuræ regiæ, canalibus & torrentibus proximæ, persimiles; à primo. n. sanctissimæ conceptionis instanti, in vtero etiam Deiparę, sanguinem quem effundere, virgas quas perpeti, mortem quam oppetere debebat, semper præ oculis habebat; quin & assiduè ac nullo nõ loco, de ijsdem loquebatur. Purpura igitur sanguinis illius symbolum est, & canales, sanguineorum torrentium in passione profundendorum. Verè inquã de ijsdem semper apud suos loquebatur, vt & è loco illo Ioannis manifestum redditur, [Mandatum accepi à Patre meo, & coarctor donec adimpleam illud:] nihil autem aliud mandatum hoc est, quam Patris voluntas, qua illum in cruce pro hominum salute mortem occumbere volebat. Deinde & alio

Cant. 7.

Christus de passione sua sẽper cogitabat.

Ioan. 14.

loco veritatem figurarum patefaciens dixit, [Sicut
Ioan.3. Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis.] Quin & gloriosæ transfigurationis tempore, cùm in monte Thabor facies eius instar solis gloriosè rutilaret, non alios illum
Ibidem. habuisse sermones Euangelista tradit, quam de excessu suo è vita, morte, tormentis passionis, supplicijsque crucis; [Loquebatur de excessu.] Paulo quo-
Rom.6. que assertore, dum Baptismum suscepit à Ioanne, in mortis id suę signum & memoriā suscepit. S. Eucharistiæ quoque sacramentum instituens, in mortis suæ commemorationem à sacerdotibus, quotiescunque eandem sumerent, sumi eam præcepit, vt
1. Cor. 11 idem ad Corinthios testatur Apostolus, [Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat.] Meritò igitur sponsus, tuas ò dilecte mi, comas purpuræ regię simillimas esse ait; semper enim de morte tua meditaris, semper de sanguine tuo loqueris, omnesque cogitationes tuæ non nisi de cruce & passione sunt; quin & hodie dum Ierosolymā tendis, in via de eadem coram Apostolis agis, [Ecce ascendimus Ierosolymam.]
Luc.18.

Tecum igitur cogita, anima mea, quomodo dilectus tuus in toto illo itinere Ierosolymam versus, non nisi de morte cogitet, nisi de amara passione, quæ in foribus iam erat & proxima, sermonem instituat. Vnde colligere potes, Christum, quamuis,
Rom.6. teste Apostolo, non nisi semel mortuus sit, ac non nisi semel cum morte in crucis arbore luctatus; intrinsecus tamen semper & in animo ab eadem fuisse cruciatum atque assiduo lancinatum, & toto vitæ tempore mortem semper expertum esse. Feralis hęc & lugubris cogitatio semper eum comitata est, inimicitias perennes & implacabiles cum ipso gessit, nullam requiem indulsit, vbique ac nullo non

tem-

tempore eum prosequendo, viuentemque etiamnū feralibus iaculis impetendo. Adeò vt tui causa, Redemptor mortem semper in vlnis gestarit, ita tamen vt mors & vita in ipso pares semper extiterint, eodemque natæ tempore. Importuna nanque hæc cogitatio, iam inde à primò incarnationis eius exordio incipiens, nunquam eum deseruit, sed vt fida comes semper lateri illius adhęsit, non priùs ab illo recedens quàm in cruce tandem expiraret.

Hoc nempe olim de Messia vaticinans canit Isaias, [Paruulus natus est nobis, cuius Principatus super humerum eius.] Non de alio autem Principatu hic & imperio Propheta locutus intelligitur, q̃ de crucis; de qua alio in loco scriptum est, [Regnabit à ligno Deus.] ipsa etenim regni illius principiū & origo fuit, ipsa omnium triumphorum & trophęorum causa: ab illa ortum sumpsit corona illa imperialis & diadema glorię, ab illa duxit originē nomen illud quod est super omne nomen, illa causata est humilem illam omnium creaturarum subiectionem, qua eum vt Dominum agnoscunt, cęlestibus terrestribus & inferis eius se maiestati suppliciter, in submissionis signum, prouoluentibus, de qua ibidem Apostolus ait, [In nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium & infernorum.] Denique à cruce initium habuit nouum illud regnum & numerosa illa Christianorum colonia ac generatio, quæ in infinitum breuissimo tempore exereuit, vt Propheta de illa exclamans dicat, [Generationem eius quis enarrabit;] Vt igitur ad propositam deuoluatur materiam oratio, puer hic iam inde ab incunabulis sceptrum regium & principatum suum super humerum gestabat, quòd Christus à primo conceptionis momento, crucem, mortem ac passionem cogitationum suarum humeris sustineret.

Isai. 9. Christi principatus crux est.

Philip. 2.

Isai. 55.

Psal.103. Augustinus, Africæ decus & ornamentum, verba illa Psalmographi, [Sol cognouit occasum suũ,] exponens, ad Christum Iesum solem iustitiæ eadẽ transtulit; quod nimirum sol ille cæleſtis, lampas illa ſempyrea, oculus mundi, Lux orbis, nulla rerum cognitione sit præditus. Vt autẽ figuratè & tropologicè hæc intelligantur, verus ille terræ cælique sol Christus tunc occasum suum cognouisse dicendus est, dum mortem & amaram passionis tragœdiam longo antè præsciuit tempore. At ita cognouisse, vt semper ob oculos & in memoriæ archiuo eadem haberet, ac nullo non loco & tempore de ijsdem loqueretur; etiam in itinere, vt hodie apud Apostolos suos, cùm Hierosolymam ascenderet. [Ecce ascendimus Hierosolymam, &c.]

Luc.18. Quo properas Iesu dulcissime, quò tẽdis mitissime mundi Redemptor? crucem illam instantẽ non metuis? mortem imminentem non reformidas? tot pręparata supplicia tormenta non te exanimãt? Hic nimirum cum Salomone exclamandũ, [Aquæ *Cant.8.* multæ tribulationum non potuerunt caritatẽ tuã *Valer.* extinguere.] Magnus ille Scipio, cùm in carcerem *Max. li. 4.* coniectus esset, quòd exercitus pop. Romani illius negligentia deleti & cæsi essent, a Lucio, amici sui casum miserante, carceribus clàm, non tamen sine præsenti suo & alterius periculo, eductus est. Cuius amoris magnitudinem & robur Valerius demiratus exclamat, [Proh! magnum & inexuperabile nomen amicitiæ?] & profectò non sine iniuria. nam, licet omnes Scipionem Romani ad mortem, inuidia ducti, deposcerent; vnius Lucij amor & dilectio tamen prævaluit, vt custodia, nequidquam frendente omnium odio & vindictæ desiderio, eum exemit: plusque, mihi credite, sincerus amici affectus & animus, quàm omnium Romanorum odia & inuidia, potuit. Hæc quidem Romæ; at

maiori

maiori sanè cum ratione de re, ò mundi Redemptor Christe, hic exclamandum. Tu enim es sincerus ille Lucius, fidus ille amicus, qui summo cum vitæ tuæ periculo, hominem, quem tantopere diligebas, æternis carceribus eduxisti: tui vnius amor maiores profectò vires habuit, quàm vt omnes dæmonum minæ, inimicitiæ, mundi, odiaque tartari irreconciliabilia eundem impedire potuerint. Hic scilicet amor est, quo hodie impulsus, sine vllo tormentorum metu, ais, [Ecce ascendimus Ierosolymam.] *Luc.* 18.

Hinc discamus oportet, Christiani, mortis Iesu Christi Ducis nostri, quandiu in vitæ huius itinere versamur, semper meminisse, & nunquam eius memoriam deponere; discamus inquam, semper de eadem loqui, eiusque miseratione, dùm suppliciorum grauitatem & pœnarum acerbitatem attendimus, tangi. An non.n. graue & molestum homini sincero foret, alium iniustè rei alicuius, quam tamē ipse patrasset, accusatum ad necem rapi videre? an non conscientia stimulante exclamaret, Parcite innocuo ciues, parcite, in me cōuertite ferrū; quemadmodū olim locutum constat regem Dauid, cū Angelum fero accinctum per omnes regni Israelitici fines sęuientem, & in innocuos grassantem vidit; sciret tamen sua vnius culpa tantam innoxiorum vbique stragē edi. Hinc lacrymans exclamat, [Ego sum qui peccaui, ego qui iniquè egi: isti qui oues sunt, quid fecerunt?] perinde ac si dixisset: Eheu q̃ tristem tragœdiam cōtemplor, quàm graue animo meo accidit, subditos vbique locorum sparsos tam grauiter castigari, flagellis cædi quæ ipse promerui, pœnas lasciuiæ meæ debitas exoluere. Tu verò ò Angele a Deo ad hanc castigationem delegate, diuinæ iustitiæ vindex, in me furorem cōuerte, me pete, iræ tuæ tela in corpus hoc meum detorque;

Christi passio prę oculis sēper habēda.

2. *Reg.* 14

ipse peccaui, deliqui ipse, culpa mea est, ac proinde ipse pœna & supplicio dignus; non autem subditorum, qui instar ouium innocui sunt & immunes à culpa.

Et est profectò triste ac funestum, innocentem videre morti adiudicatum, ac pœnam luentem quam non admisit. Hinc Salomon, vt hoc iniustitię nomine non malè apud suos audiret, inter cetera quæ a Deo, in solemni templi sui dedicatione postulabat, enixissimè & summis votis contendit, vt in iudicando suum cuique ius tribuere posset, & hunc secundùm innocentiam absoluere, & illum pro delicti grauitate castigare. Verba orationis hæc sunt. [Iudicabis seruos tuos, condemnans impium, & reddens viam suam super caput eius; iustificansque iustum, & retribuens ei secundùm iustitiam suam.] Et benè, mea quidem sententia, ne fortè quemquam, rei natura & veritate non perspecta, perperam condemnaret, & innocentes ad supplicium traherentur. Cùm igitur Christus Dei filius, sine vlla criminis suspicione, mortuus sit, nos tamen crimen ipsum admiserimus, & supplicium proinde promeruerimus; an non ingemiscendum est, & illo expirante suspirandum?

3.Reg.8.

Christi mors in animo deploranda.

O miserum! & rem quàm maximè deplorandã! tam paucos nimirum hodie reperiri, qui vllo doloris sensu intrinsecus ob Domini sui mortem & casum moueantur. cuius rei indignitatem deplorans Isaias ait: [Perit iustus, & non est qui recogitet in corde suo.] Non de omnibus in genere iustis Propheta hic loqui censendus, aut de ijs qui vt plurimùm hodie iusti nuncupantur; at de Christo, qui et solus natura sua iustus est, et iustitia animas nostras exornat; de quo scriptum est, [Deus iudiciũ tuum Regi da;] & alibi, [Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustũ.] Sanguineis igitur deplorandũ est lacrymis,

Isai.57.

Psal.71.

Isai.45.

crymis, neminē, iusto hoc in cruce moriente, nulloque admisso crimine pęnas luente, ad lacrymas aut commiserationem commoueri, neminem in funere illius tristissimo lugubres & pullas vestes induere.

Israelitides omnes, audita tristi Saulis in montibus Gelboe in conflictu Philistinorum nece, luctū induerunt, & mortem illius lacrymis sunt prosecutæ; Saul quippe eas coccino, teste scriptura, vestiebat in delitijs, & ornamenta aurea ad cultum earum præbebat; maiori profectò cum ratione in filij Dei morte plorandum, audito tristi eum passione in monte Caluariæ expiraturum, eum inquam, qui animas nostras exornat, & gratiæ ornamentis condecorat & vestit. *2. Reg. 1.*

Asael, cursor ille velocissimus, qui pernici pedū velocitate cum ceruis certaret, cùm Abner in inguine hasta percussus in terram mortuus concidisset, omnes qui in comitatu illius erant & præcurrentem sequebantur, viso ducem tantum, tamque strenuum exanimen in terra, instar gregarij alicuius iacere, sanguine fœdatum & è vulnere expirantem; attoniti substitere; [Omnesque qui transibant per locum illum, in quo ceciderat Asael, & mortuus erat, subsistebant.] Si duces vnius qui aliquod sibi bello nomen pepererat, suisque carus erat, mors commilitones in tantum percellere & lancinare potuit; quomodo nos afficiat ac commoueat necesse est mors & passio Christi, Regis Regum, insignis illius Asaelis, cursoris in stadio virtutum velocissimi; de quo agens psalmographus canit, [Exultauit ut gigas ad currendam viam, à summo cœlo egressio eius?] Quis.n. non ingemiscat, quis non doleat, & admiretur; videns regum Regē tanta in paupertate mori, in cruce extensum; eidem instar latronis affixum? an non verò res lacrymis suspirijsque dignissima est; an non beneficium, cuius memoriā *2. Reg. 4.* *Psal. 18.*

animo insculptam semper nos gerere necesse sit?

Plutarchus.] Interrogatus olim Philosophus, quid quam citissimè in homine scenesceret; Beneficium, inquit. vt scitum hoc Philosophi responsum proposito adaptem, dicēdum est, insignem ingratitudinis in homine, notā esse, si diuinorum beneficiorum, ac præsertim, eius quod in passione & in monte Caluariæ a Domino consecutus est, statim obliuiscitur; adeò vt de illo illud Psalmographi vsurpari meritò

Psal. 27. queat. [Obliti sunt beneficiorum eius, mirabilium quę ostendit eis:] quo loco de Hebræorum ob percepta beneficia ingratitudine agitur.

Gene. 41. Ioseph Patriarcha ad summos honores euectus cū esset, sciretque hominum, beneficiorum receptorum vt plurimum obliuiscentium ingratitudinē; posteros gratitudinem edocere volens, noua & inusitata ratione vsus est; duobus enim filijs maioribus natu, nomina hoc denotātia imposuit: Maiori nāq; nomen fuit Ephraim, i. abundantia, alteri verò Manasses, i. obliuio. Prudenter profectò & appositè: insinuare volens, in rerum abundantia & beneficiorum affluentia homines Dei plerunque obliuisci, donorumque acceptorum memoriam perdere.

2. *Reg.* 8. Inter ceteros Dauidis regis domesticos & seruos fuit, quidam Iosaphat nomine, à commentarijs & memoria, vt qui regi, grauioribus occupato negotijs, rerum agendarum cauendarumque memoriā refricaret: habebant quippè reges veteres seruū, cui ex officio singulariter incumbebat regi in memoriam fidelia subditorum singulorum obsequia reuocare. Vt hinc mysterium aliquod eruam, inter oēs animæ nostræ quę verè regina appellari queat, pedissequas ac famulas, id est, potentias & facultates, memorię partes esse dico, benefactorum a Deo acceptorum semper recordari, vt ita in gentes ei gratiæ referantur.

Nauis,

Nauis, quando in portum appulit, ne fortè a vẽtorum, subitò exorientium turbinibus dissipetur, & in portu naufragium patiatur, quatuor grandioribus alligari anchoris consueuit. Anima quoque nostra, quò Deo suo semper obsequatur & obtemperet, quatuor anchoris, ne vagetur, retinẽda est; prima sit stabile non ampliùs peccandi, vitæque emendandæ propositum. Secunda, assidua oratio. Tertia, frequens sacramentorum vsus. Quarta, perpetua diuinorum beneficiorum & præsertim redẽptionis nostrę consideratio. Animæ suæ familiam hoc modo moderabatur Dauid Rex cum diceret: [Nisi quòd lex tua meditatio mea est, tunc fortè perijssem in humilitate mea.] Simile. *Psal.* 118.

Perpetuum in altari ignẽ olim esse voluit Deus, quem & à sacerdotibus tabernaculo deseruiẽtibus foueri voluit, ligna semper prima luce subministrando. Si figura hęc in veritatem vertatur, dico Deum etiamnum hodie velle, vt in cordis nostri ara vehementis amoris flamma semper colluceat: quę quò perpes sit ac nunquam intermoriatur, Ecclesiam admonet, vt filijs suis diuina beneficia ac præsertim redemptionis humanæ & mortis Iesu Christi, in mentem reuocet: hęc enim velut ligna sunt & fomes materiaque, quæ spiritualem hunc ignem, & diuini amoris flammas fouẽt & nutriũt. Hinc toties de ipso redemptor noster agit, & Apostolis ipsum in mentem vocat: [Ecce ascendimus Ierosolymam & consummabuntur omnia.] *Leuit.* 6. *Luc.* 18.

Sed, ò rem deplorandã & lamẽtis expiandã! omnia sancta hæc instituta infracta sunt, piæ illæ consuetudines violatę, diuinorum beneficiorum perijt memoria, & ex animis hominũ euanuit; & licet vnigenitus Dei filius Ierosolymã hodie ascendat, mysteria crucis, mortis & passionis suæ auspicaturus; homo tamen, vice versa, sine vllo sensu, mundi se volu- Cũ Deus ad passionem se p̃parat tũc homines lasciuiæ incũbũt.

voluptatibus immergit, dissolutiones consectatur, lasciuire, ineptire incipit, prauisque affectibus & genio indulgendo, in sui ipsius interitum vltrò iuit. Atque vt Absalomo aduersus patrem cornua erigẽte, & in regni statum coniurante, ac bello rem committere audente, omnis propemodum populus à Dauide desciscens, cõiuratorum partes secutus est:
2. *Reg.* 15 ita hodie in hac nostra Gallia, hac ipsa die, oẽs propemodũ, relicto Deo & templis eius, die inquam lasciuię ac voluptatũ, scelerata & Circea mundi agmina sequuntur, qui aduersus Deum arma mouet, & ab eo turpi se schismate & diuisione sequestrauit: pauci autem Christi vexilla prodeuntia comitãtur, pauci crucẽ eius stipant, de passione cogitãt, in morte illius lugent, sacraque mysteria meditantur.

Apoc. 17. Abominandam olim Ioannes meretricem vidit, aquis multis insidentem (idest, varijs nationibus dominantem) poculum aureum, immunditia & abominatione plenum manu præferentem, cuius incestuoso concubitu se omnes terræ reges polluerent, & cuius poculo omnes mundi incolæ inebriati, vinum prostitutionis & iniquitatis execrandæ eructarent. Cuiusnam verò, vestro iudicio, meretricia hęc imago est, nisi voluptatis & dissolutionis, quam hisce diebus omnes propemodum homines amplectuntur, parui non secùs ac magni, & cuius deliciarum vino mulieres non minùs quàm viri ebriæ, Mænadrum instar bacchantur & furiunt?

Ierem. 9. Hisce igitur diebus cum Ieremia, dum populum Israel voluptatibus immersum, & lasciuiæ olim indulgentem cerneret, exclamare possumus. [Quis dabit me in solitudine diuersorium viatorum & relinquam populum meũ, & recedam ab eis? quia omnes adulteri sunt & cœtus preuaricatorum.] Loquitur hic, vt loqui prudens & frugi seruus familias solet, dum viso bona Domini dilapidari, familiam

per-

perperam administrari, resq; domesticas inutiliter cõsumi, secum ait; Ad vltimas vtinã mundi plagas delatus sim, aut in deserta aliqua solitudine obscurus delitescã, ne tantam rerũ Dñi dilapidationẽ & profusionẽ oculis hisce videre cogar. Ecquis, obsecro, est hodie, humanæ salutis studiosus & sitiens, qui, cũ tãta scandala, dissolutiones, lubricitates, q̃ hisce diebus p oẽs vrbis angulos cõmittuntur, videat, tẽplã inq̃ deserta, plateas laruatis oppletas, mensas aleis & chartis copertas, aulas & atria tripudijs & lasciuo cantu reboantia, omnia deniq; vitia laxatis habenis proruentia: non procul à mundo secretus, extra anni solisq; vias, viuere desideret, aut in ignota aliqua solitudine sequestratus velit delitescere?

Idem autem Redemptori nostro hodie videtur accidere, quòd olim Dauidi Regi: hic.n. cùm persequentem Absalonum fugeret, & nudipes & capite aperto in monte Oliueti secederet, omnisq; cũ populus lacrymis abeuntem, in magni affectus testimoniũ, prosequeretur; [egrediebatur inde vir de cognatione domus Saul, nomine Semei, filius Geza, procedebatq; egrediens, & maledicebat, mittebatque lapides cõtra Dauid.] Hoc ipsum hisce diebus Christo Iesu à mundanis irrogatur: montem.n. Caluariæ ascensurus, tristis & afflictus, morti adeò proximus, quẽ vniuersa Ecclesia lamẽtis & lugubri cantico hodie prosequitur, à tot nefarijs Semei, à tot sceleratis peccatoribus varijs iniurijs & opprobrijs afficitur, & flagitiorum lapidibus impetitur, tãtum abest, vt vlla eius commiseratione tangantur, aut patienti ex intimo animi affectu condoleant. 2. Reg. 16

Tobiæ senioris pietas & religio in eo potissimum commẽdatur, quòd, cõtribulibus ad vitulos aureos, quos Ieroboam erexerat, properantibus, & idololatriam exercentibus, horum ipse cõsortia deuitaret, & in Ierusalem, Deum cœli adoraturus, occultè se- Tobi. 1.

cederet.

Veri Christiani notæ. cederet. Sanctum hunc virum imitando, in eo potissimum verum se quis Christianum demonstrat, quòd, ceteris lusum & delicias consectantibus, vanitates quærentibus, dissolutis, & ineptientibus, Christum sequatur ad mortem vsque, vitia deserat, Ecclesias frequentet, & Deum quærat.

Hoc scilicet modo tunc vita instituenda est, tunc sacra Domini passio mente reuoluēda, tunc aliquis compassionis sensus induendus, & afflictionis pars assumenda. Ideò factum existimo, quòd Dei filius tristem passionis calicem non euacuarit, sed nobis

Psal. 74. quam biberemus partem reliquerit: nam [Calix in manu Domini, vini meri, plenus mixto: verumtamen fex eius non est exinanita, bibent ex eo omnes peccatores terræ.] Amara profectò potio, quam tamen meracissimam, nulla consolationis aqua dilutam, Saluator ebibit; quòd, crucis tormenta pura, nemine opitulante, pęnamq; leuante, perpessus sit.

Psal. 41. Vnde per Psalmistam dictū est: [Abyssus abyssum inuocat in voce cataractarum tuarum. Omnia excelsa tua & fluctus tui super me transierūt.] Id est, tam graues dolores & cruciatus passionis meæ fuere, vt verè abyssus vocari queant, quam vt perferā, abysso quadam econtrà patientiæ opus est: nam decumani irarum tuarum fluctus tanto in me impetu deuoluti sint, vt vires meas naturales obruturi fuissent, ni diuinitatis vis & anchora naufragium impediuissent. [Omnia excelsa tua.] &c. Id est, nullum graue tormentum in orbe fuit, nullus enormis cruciatus, quin in me vnicum vires exeruerit, & grauissimas in animo meo tempestates exciuerit. At nobis vinum hoc mixtum, & dilutum præbibitur; si enim ærumnis pressi gemimus & angustijs circum vndique vallamur, consolationes sint in proximo, & omnis prior angustia molestiaq; ab ijsdē

Psal 93. mox excipitur. Vnde Psalmographus. [Secundum mul-

multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam.] Quisquis demum sit sapor, mixtus an merus, aliqua tamen nobis portio bibenda venit.

Israelitis cum vniuersa multitudine Castrési, de loco in locum proficiscentibus, sacramque supellectilem deferentibus, Leuitis tabernaculi vtensiliûque eius gestatio demandata erat, vnoquoque partem aliquam deferente. De passione Domini idem penitus sentiendum est, & vnusquisq; partem eius aliquam pro modulo virium in humeros debet assumere: quod fecisse Apostolus apud suos se gloriatur, dicens, [Adimpleo quæ supersunt passionum eius:] Id est, Christus calicem passionis bibendum suscipiens, solus bibere noluit, at nos dolorem cruciatuumq; participes esse voluit, partemq; aliquam assumere: equidem, ait Apostolus, ipse subibo humeris, & quantum humanæ quidem vires permittent, tormétorum illius reliquias perficiam, & quæ complenda restant passionis, libenter adimplebo. *Nu.1.4.7* *Coloss.1.*

Saul cum Philisthæis quotidie prælio decertâte, egregiû facinus Ionathas filius eius & hæres, ausus est: nam cum hostes in môtis cliuo castrametati essent, & Israel in planitie, armigerum suû compellauit dicens, [Veni & transeamus ad stationem Philisthinorum quæ est trans locû illum.] Quo annuente, & animos animosè subministrante, magno cum labore prærupta montis ambo transcendunt, & Philisthijm castra ingressi, magnam circumquaq; stragem edunt, multis excubitorum obtruncatis. Arrigite aures Allegoricorum sensuum indagatores; Ionathas hic regni Israelitici hæres, imago fuit Iesu Christi Redemptoris nostri: quem armiger, id est vniuersus Christianorum cœtus, consequitur; ipse enim infernalem aciem & principes tenebrarû expugnaturus, vt homo ponè subeat desiderat, *1.Reg.14.*

simulque

simulque in castra hostilia, collatis cum duce viribus, grassetur, & in partem aliquam laboris veniat.

Audite & plura Christus omnem passionis suæ seriem enarrans, omnemque tragædiam illam ab exordio texens, gentibus se tradendum asserit. Fuit enim non modicus Redemptori nostro cruciatus, quòd Iudæi filij illius carissimi cum barbaris & gentilibus in necem suam conspirarent, & ad mortem se quærerent. Vti non exigua Sauli regi olim afflictio & crux fuit, quòd dilectus filius Ionathas cum hoste suo iuratissimo Dauide fœdus inijsset, illum vt alterum se, patris nequidquam pendente inuidia, complecteretur & foueret: ideoque indignans

1. Reg. 22 ait, [Coniurastis omnes aduersum me, & non est qui mihi renunciet, maximè cum & filius meus fœdus inierit cum filio Isai?]

Graue Christo in Gentium manus tradi. Nulla igitur acerbior aut maior parari Christo crux potuit, quàm vbi à suis se tradi gentibus, vbi dilectum sibi populum, ciues Ierosolymitanos, imò & fratres, cùm Romanis in ruinam & necem suam conspirasse vidit. Dudum id anteà per Prophetam suum prædixerat, [Extraneus factus sum fratribus

Psal. 68. meis, & peregrinus filijs matris meæ.]

2. Reg. 12 Nathan Propheta cum Dauidi Regi duorum grauissimorum criminum, adulterij & homicidij, enormitatem ob oculos poneret, hoc potissimum exaggerauit, quòd Vriam virum integerrimũ gladio barbarorum & alienigenarum interficiendum curasset, [Et occidisti cum gladio filiorum Ammõ.] Non enim tam graue fuisset aut ignominiosum, si contribulium suorum aut amicorum armis concidisset. Ita Christus ærumnarum suarum catalogũ texens, recensensque minutatim quidquid in passione sibi esset euenturum, in primis quòd in gentium manus delapsurus esset, conqueritur.

Gen. 37. Moyses peccatum & ingratitudinem Ioseph fratrum

trum exaggerans, qui odio & inuidia acti, in innocentis necem coniurauerant, ait eos fratrem Ismaelitis alienigenis, infidelibus & incircumcisis, fortè illac transeuntibus, in seruum vendidisse. Christus etiam inimicorum suorum crudelitatem passionisque suæ acerbitatem exaggerans, ait se, Iosephi instar, in manus gentium & infidelium tradendum. [Tradetur gentibus.]

Dauid à Saule ad necem, quæ Litus, & nullo nō loco pressus, quadam die apud amicorum integerrimum Ionatham de tanta crudelitate cōquestus est, [Si est iniquitas aliqua in me, tu me interfice, & ad patrem tuum ne introducas me.] Grauius ac crudelius, scilicet iudicans, in inimici manibus quàm amici occumbere. Eiusdem opinionis videtur & fuisse Redemptor noster, nec tantùm mors illi allatura tormentum, si Iudæi illam, & nō gentes, intulissent. Ideoque sortem suam deplorans, ait gentibus se tradendum, & in earum manus consignandum. 1.Reg.20.

Et illudetur.] Præsagierat hoc longo antè tēpore Psalmographus, & dixit, [Ego autē sum] (præsens loco futuri positum est) [vermis & non homo, opprobrium hominum & abiectio plebis; omnes videntes me deriserunt me.] Huc etiam referri commodè videtur posse, vaticinium illud Isaiæ, [Vt faceret opus suum, alienum est opus eius ab eo; vt faceret opus suum, peregrinum est opus eius ab eo.] Fecit enim Deus, opus redemptionis nostræ patraturus, multa exotica & peregrina, & à terribili maiestate sua nimium quantum aliena. An non enim opus peregrinum & nunquam hactenus visum & à diuina maiestate alienissimum fuerit, Deum instar latronis comprehendi, instar malefici ad mortem condemnari, instar sicarij patibulo suffigi, & ab omnibus hominibus illudi? Luc. 18. Psal.21. Isa.28.

Et illudetur?] Præclaram huiusce rei figuram in Luc.18.

Deu-

Deuteronomio legimus: eo namque loco præcepit
Deut. 25. Dñs, vt fratre sine liberis moriente, alter viduã fratris ad suscitandum semẽ propagandamq; familiã duceret: quam si ille ducere detrectaret, corã iudicibus & senioribus populi ab illa citabatur, qui si in sententia peruicax perstaret, & nuptias repudiaret, à muliere in vultu conspuebatur, quę calceamentũ illius de pede in ludibrium tollebat, [Accedet mulier ad eum corã senioribus, & tollet calceamẽtum de pede eius, spuetq; in faciem illius.] Moyses Synagogam veterem sibi in vxorem copulauerat, è qua nullos susceperat liberos, qui in hæreditatem cœlestem possent succedere, aut ad quos, huius matrimonij iure, paterna & sempiterna illa possessio cœlorum deuolueretur; de quibus Ioãnes Euangelista
Ioan. 1. hunc in modum locutus est, [Qui non ex sanguinibus, neq; ex volũtate carnis, neq; ex volũtate viri, sed ex Deo nati sunt.] Christus igitur, ad quem spirituale semen, quod nõ potuerat Moyses, suscitare spectabat, Synagogam ob superbiam, ingratitudinem, auaritiam, aliaq; innumera peccata deformatam, ducere detrectat, Ecclesiæ suæ dilectissimæ & charissimæ amore incensus. Hinc synagoga varias in eum congerit iniurias, & opprobria, coram iudicibus, senioribus, magistratibusq; insigni cũ afficit ignominia, in sacrum illius vultum, Angelis tremẽdum, propudiosissima sputa eructat, illudit velató, colaphis in ignominia cædit, nec solum calceamẽta pedibus illius abstulit, sed vestibus etiam eum denudauit, nudum & inopem in crucis patibulo, in Caluarię mõte erecto, mori cogens. Hęc fuere Auditores, quæ circa primũ concionis huius mẽbrum mihi dicenda in mentem venerant, alterũ iam aggrediar, de singulari hoc Domini miraculo actur⁹.

Christo igitur Ierosolymam, in qua passurum & moriturũ se sciebat, cõcedente, & in itinere de funesta

nesta mortis suæ tragœdia agente: cum haud procul ab vrbe Ierichuntina abesset, cęcus propter viā sedens, & stipem a transeuntibus exigens, audito pedum strepitu, alta inclamare voce cępit: [Iesu fili Dauid miserere mei.] Quam graue autem sit, oculis, & lumine orbatum esse, pius ille senex Tobias testabitur, qui quod oculos amisisset, omnia se amisisse existimabat: hinc lacrymans & suspirans dicebat: [Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cęli non video?] Duo autem cęcitatis genera sunt, corporis vnum, alterum animæ: quorum hoc illo deterius ac periculosius; si enim potentiarum & facultatum excellentia per obiecta ostenditur, & oculorum corporalium obiectum sint res corporeæ & sensibiles, animæ vero Deus ipse necessario hinc sequitur, tanto cæcitatem animæ maiorem ac deteriorem esse, quanto Deus solus omnia temporalia antecedit.

Luc 18.

Ingens cęcitatis malum.

Tob. 5.

S. Antonius Eremita, referente Palladio, cū quodam tempore Didymum, eremi item incolam, sed oculis orbatum visitaret, cumq. magno animi sensu & feruore de rebus cęlestibus loquentem audiuisset, rogauit nunquam hæc ei cęcitas molestiam afferret? Imo mox ille pectore graue traxit suspiriū, ingemiscendoq. sine vlla voce respondit, ingentem animi dolorem, quem cæcitas causaretur, testatus. Tum Antonius, fieri non potest pater venerande, molestiam tibi aliquam cęcitatem hanc adferre, & graue esse, oculis orbatum viuere, qui tibi cum formicis communes sunt, è contra vero, non te lætari ob oculos, quos cum Angelis communes habes?

Cęcitas siquidem adeò grauis & infęlix est, vt nō nisi in grauissimorum scelerum flagellum, correptionemque eandem immittere Deus consueuerit. Hinc, cum Isaias Propheta Dominum exercituum sublimi insidentem throno, & alto subnixum solio

Cæcitas malum.

cerneret, populum verò rebellem, murmurantemque tam illustri indignum visione iudicaret, Dominum orauit, illius vt cor excæcaret, oculos densa caligine obnubilaret, ne videns videret, & cognoscēs cognosceret: [Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne forte videat oculis suis.] Atq; hac quidem occasione cæci huius. [Cęcus quidem sedebat secus viam.]

Isa.6.

Luc. 18.

His nihil obstantibus dico, cæcitatem, surditatē, et similes imperfectiones naturales, vitia non esse, sed tantum admirabilia quædam effecta, quibus Deus eos, quibus hæc accidunt, a mundi periculis, & discriminibus immunes præstet. Constat enim pulchritudinem, venustatemque corporis exteriorem, ipsas etiam dotes naturæ possidentibus præsentissima nonnunquam adferre pericula, ac damna grauissima: exempli gratia, pedum velocitas, & pernicitas Asaeli cursori in perniciem fuit, & interitum, cæsaries flaua & propexa Absalomo in laqueum & restim, Dinæ pulchritudo causa constuprationis & raptus, Samsoni vires captiuitatem, cæteraq. infortunia attulere. Econtra vero sæpe Deus, idq. non sine singulari clementiæ, & amoris argumento, cæcos, claudos, mancos, debiles, tortuosos, aliasque deformes nasci permittit, quò natiua hæc illis deformitas ad maiorem meritorum segetem redeat, elatos animos compescat, iterq. ad cęlestem beatitudinem pandat.

Imperfectiones naturales nemini ad peccatum imputantur.

2. Reg. 2.

Hæc igitur, hisq. similia immittere & permittere cōsueuit Deus, vt quibus obuenere, salutem eò melius suam consequantur: solent quippe defectus, & imperfectiones naturales humilitatem & animi demissionem vt plurimum causari, & insolentes animos, altaq. spirantes compescere, atque intra rationis, & moderaminis limites continere. Quod euidenter in Isboseth videre licet: hic enim claudus

Defectus naturales hominē in primis humiliant.

cum

cum esset & pedibus iam inde ab incunabilis debilis, quamuis Ionathæ filius esset, & Saul auum iactaret, & sanguine regum Israel denique oriundus nihili se faciebat, & canis loco habendum censebat: [Quis ego sum seruus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei? 2. *Reg.* 9.

Addo insuper, Deum consultò, idque ad maius animarum emolumentum, salutisq. progressum, imperfectiones has immittere solere: & non omnibus promiscuè, at cui visum fuerit: vni quidem oculos eripit, ne mundana & mundum amplius intueantur, qui interitus damnationisq. forsitan causa extitisset, alterum pedibus debilem efficit, ne Deum fugiat, atque ita animæ damnationem incurrat: alterius manus debilitat, quibus Deo resistendo ingens animæ periculum creasset. Atq. huc respiciebat Dominus, cum in Euangelio suis diceret: [Quod si oculus tuus scandalizat te, eijce eum: bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Et si scandalizauerit te manus tua, abscinde eam: bonum est tibi debilem introire in vitam, quàm duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem.

Deus imperfectiones has ad maius animę bonũ permittit

Matt. 5.

Mar. 9.

Nemini autem huiusmodi defectus ex vitio verti, aut ignominiosè exprobrari debent. Hoc nempe in primis in sacra scriptura Spiritus sanctus prohibet, ait enim Ecclesiasticus: [Non irrideas hominem in amaritudine animæ, est enim qui humiliat, & exaltat circumspector Deus.] Scio, Auditores, scio, prauam hodie apud plerosque consuetudinem inualuisse, qua debili & distorto naturæ defectus, & vitia corporis quamprimum magno cum pudore & infamia exprobrantur. Vti fecisse olim constat Phenennam, de qua in libris Regum, quæ Annæ pijssimę matronæ sterilitatem naturalem expro-

Nemini naturales defectus exprobrãdi.

Eccl. 7.

1. *Reg.* 1. brasse legitur: [Affligebat quoq; eam æmula eius, & vehementer angebat, in tantum, vt exprobraret, quod Dominus conclusisset vuluam eius.] At non ita fecisse comperiuntur, qui hic Dominum Ierosolymam proficiscentem comitati sunt, dum cęcum hunc in via sedentem conspiciunt, nec defectum hunc oculorum ei, vitio verterunt.

Luc. 18. [Cęcus quidam sedebat secus viam.] Cæcus hic quantum ex historiæ serie manifestum redditur: mendicus fuit ac stipem postulans a transeuntibus: animosus tamen & audax fuisse dignoscitur: quod velut viarum custos & excubitor hodie constitutus Christum illac transeuntem, meridie, coram vniuersa, quæ eum sequebatur multitudine obnixè obtestetur sui vt misereatur, benignitatisq. loculos exerat, &, nequidquam frendentibus Iudæis, qui odio in Saluatorem plusquam Vatiniano ardebant, oculorum restitutionem postulet, postulatorumq. compos fiat. Et sanè fatale quid inesse cæcitati videtur: plures enim tàm in sacris, quàm in prophanis occurrent historijs cęci aut coclites, & rebus gerendi strenui, & parta bello gloria nobiles, vt in primis Philippus Macedonum Rex, Annibal Carthaginensium, Romanorum Sertorius, Lacedæmoniorum Dux Antigonus, alijque & numero infiniti, & gloria celebres, qui omnes oculo vno deformes extitere & lusci. Patriarcha autem Isaac, Ahias Propheta, Samson Hebræorum fortissimns, & senum ornamentum, & gloria Tobias, oculis penitus orbati fuere: quatuor inquam viri sanctissimi, & totidem Duces fortissimi. Quintus hic in itinere sedet custos, & summa voce Iesu transeunte clamat: [Domine vt videam.]

Cæci huius animo sitas.

Cæci aliquot, & coclites strenui recensentur.

Luc. 18.

Hic, obsecro, notate, vt pauper hic cęcus stipem ab omnibus quotidie poscere solitus, oculorum vsũ a Iesu Christo postulet, qua nulla maior erogari

eleemosynam queat. Tam exigua.n.hominum potentia est,tamq.angustis limitibus circumscripta,et eorum loculi adeò tenues sunt, vt non nisi mediæ necessitatum nostrarum parti queant succurrere; multa quidem pollicentur,at parum admodū, imo sæpe nihil, præstant, linguam habent, at non manus. Deus autem linguam habet & manus ambas: illam quidem,qua misericordiam promittat ac spōdeat, has vero, quibus eandem mundo elargiatur. Vnde bene meo quidem iudicio,Salomonem dixisse Deum orando apparet:[Qui præstitisti seruo tuo Dauid patri meo quæcunq; locutus fueras ei, & quæ ore promiseras opere compleuisti.] Solus igitur Deus loculos locupletissimos, & refertissimos habet, quibus omnium inopiæ & necessitati quam abundantissime potest satisfacere.

Hominū potestas circūscripta.

2.Para.5

Sapienter igitur Ioram rex mulieri fame propemodum enecte respondisse censendus est: dum.n. illa importune Regi occlamaret:[Salua me,Domine mi rex,]Mox ille subintulit, [Non: saluet te Dominus. Vnde te possum saluare de arca vel de torculari?]quasi dixisset,Dei hoc est,&in sola illius potestate,non autem regia situm. Qua enim me tibi putas posse ratione opitulari.Credisne me impetrare posse nubibus quę pluuiam tibi exoptatam distillent,aut elementis,cęliq.influxibus,quo anni tēpora conuertant, & communem naturæ cursum inuertant? Licet enim rex sim, anne naturam in manu mea sitam putas?egone tempora immutem? Soli imperem? Calores accelerem, frigus dispellam? At omnia hęc in Dei manu sita sunt,ipse potest omnia;hominum enim potestas limitata,Dei solius infinita. Hinc efficaciter admodum cęcus hic a Iesu Domino postulat,quod a nemine mortalium impetrare se posse sciret.

4.Reg.6.

Hominū potestas exigua.

[Domine vt videam.] Aureum illud candela-

brum, quod Zacharias Propheta vidiſſe ſe narrat,
*Zach.*4. in quo ſeptem accenſæ lucernæ fuiſſe perhibentur omnes propemodum de Chriſto Ieſu intelligunt, qui ſeptemplici, obtuſos impiorum oculos, ſeptem nimirum mortalium ſcelerum ſordibus excæcatos, ratione illuſtrat & illuminat. Humilitate ſiquidem ſuperborum; mundi contemptu auarorum, impudicorum caſtitate & continentia, iracundorũ blanditijs, gulonum temperantia, inuidorum amore, & acedioſorum oculos diligentia illuminat & aperit. Vnde bene de eodem Ioannes Euangeliſta dixiſſe
Io. 1. viſus eſt; [Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.]

Origenes ſecundum Canticorum caput expo-
Hom. 3. *i* *2. Cant.* nens, non ob aliam ait cauſam ſponſam dilectum ſuum capreæ ſimilem eſſe dixiſſe, quã quod in corde animalis huius ſalutaris quidam humor, & liquor deliteſcat, oculis & viſui admodum vtilis, & obtuſam eorundem aciem exacuens. Quo illa exẽplo è natura petito edocere voluit, nihil citius corde diuino, quam promptam quandam hominum illuminandorum, & tenebrarum ab animarum oculis diſpellendarum voluntatem emanare. Quod probè cęcus hic noſter perſpectum habens, alta inclamat voce, Domine oculorum mihi vſum reſtitue, fac vt videam. Alta inquam voce, adeò vt omnes obtundat, moleſtiamque audientibus generet,
Luc. 18. qui ſilentium indixere. [Turba autem prætereuntium impediebat eum ne clamaret.]

Sępe fit, vt qui ad Deũ nos deducere deberent, ab eo nos auocent.

Marcus autem addit, turbas ei ſilentium minitando imperaſſe: quod quoniam hodie freqũes admodum, quàm maximè deplorandum eſt. Sæpe.n. fieri videmus, vt ei, qui nobis in infirmitatibus noſtris ſuccurrere, cum ad Deum accedere contendimus, & illuminare poſcimus, deberent, impedimẽto ſint, accedendiq. occaſiones præſcindunt. Cuius

rei

rei præclaram in libris Regum historiam legimus. Dauid rex cum honoris diuini zelo succensus Ierosolymam, Goliadam, nomen Dei viuentis blasphemantem debellaturus, tenderet: Eliab frater eius, natu maximus, eum a cœpto retrahere conabatur, adeò vt etiam calumniaretur & temeritatis eũ pueriliis coargueret, exprobraretq. exsibilans. [Quare venisti, & quare dereliquisti paucuIas illas oues tuas in deserto? ego noui superbiam tuam, & nequitiã cordis tui.] *1.Reg.* 17

Secundo Amos capite scriptum hunc griphum, aut potius intricatum vaticinium legere est [Super tribus sceleribus filiorum Ammon, & super quartũ non conuertam eum, eo quod dissecuerit prægnantes Galaad.] Galaaditides pręgnantes verè appellari quęunt animę, quę sancta proponunt, viteq. emẽdationem, & sancta desideria intrinsecus cõcipiũt, quas qui dissecare aut opprimere gestiũt, nę illi gravissimi se coram Deo, criminis reos constituũt. Id est, qui comminando, affligendo, persequendo, adulandoq. aut alia quapiam arte aut techna pios impediunt ne pergant vlterius, & sancta eorũ proposita infringunt, eosq. a via salutis diabolico quodam conatu auertere machinantur: difficillimè a Deo delicti veniam consequuntur, quos similes esse censeo Euangelij huius hominibus, cęcum hunc oculorũ vsum postulantem, & tenebris egredi conãtem obtundere, clamantiq. obstrepere conantibus. *Amos* 41

Peccatũ graue est, sãcta piorum desideria impedire.

(Turba pretereuntium impediebat eum ne clamaret.) Pessimum profectò consilium, dum impedire conantur, ne salutem postulet, sibiq. medicamẽ petendo consulat: prauorum cõsiliariorum hi imago sunt, qui tum in oculis regum; tum vnicuiq. nostrum quotidie adhærent. Quicunq. n. aliis consulere præsumit, bene consulat necesse est, sincereque incedat, & genuinum animi candorem omnib. in *Luc.* 18.

rebus præferat Princeps ille Apocalypseos regio in sidere throno vis, vigintiquatuor seniores, velut cõsiliarios & consultores in circuitu habebat, vestimentis albis circumamictos. Duo autem eorũ schema notanda includit. Primum quod seniores essent & ætate prouecti: senectus enim sapientiæ schola. Secundo, quòd candidas induti essent vestes, quas Ambrosius puritatis symbolum putat esse. Consiliarius.n. candidè & puro corde vtilia, rebusq. publicis salutaria consulat oportet. Hic itidem cãdor pacis signum est, & concordiæ argumentum, quàm prudens semper consulere debet consiliarius, non autem bella, discordiam, sanguinisq. profusionem.

Apoc. 4.

Hoc ipsum veteres olim etiam indicarunt, cum templum consilij subterraneum, vt quidem prodidere, esse voluerunt: necesse est.n. consilia terra velut obrui & sepeliri. i. celari, donec effectum sortiãtur. Erat eodem in fano candida quædam aquila, cristam gallinaceam diuersicolorem habens, denotabat hæc, consiliarios regib. & principib. quorum aquilæ imago sunt, quãuis gallis omnium auiũ pugnacissimis pugnaciores forent, pacem potius & cõcordiam, quã bellũ aut seditiones, suadere debere.

Henr. fa. li. 1. de si. reip.

Consiliarij regib. pacẽ suadeant.

Erat etiam apud eosdem gentiles victoria, pacis tempore relata, aut pacificè non fuso sanguine, parta gloriosior, maioriq. triumpho digna, q̃ quę multo parata sanguine, armorumq. virib. erat. Hinc factum, vt Lacedæmonij, stratagemate aliquo, aut arte, aut industria victoriam adepti, nullo effuso cruore, hostiq. parcendo, bouem Marti in gratiarum actionem immolarent, cruentam vero consecuti, & cum aliqua sanguinis effusione, solum ei gallũ gallinaceum offerrent.

Victoria pacis temporis gloriosior, q̃ belli.

Qui.n. fiat, qui non nisi sanguinem spirat, armis delectatur, & conflictibus, cædibus hominum saginatur, atq; humanum cruorem sitit: pacem Princi-

cipibus suadeat, aut ad concordiam adhortetur? At quicumque Consiliarij dignitate præditus, inq; regium consessum adlectus est, ipsius Dei cogitationes, desideriaq; habere deberet: de se namq; Deus apud Prophetam ait, [Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis,] aut belli. *Iere. 29.*

Apud Persas, vt quidem Aelianus prodidit, mos erat, quotiescunq; in rebus perplexis ac dubijs consulẽdum esset, Laminam auream in terra poni, cui consiliũ daturus insistebat; quod si salutare & vtile reip. esset, Laminam hanc in premium accipiebat; si verò noxium ac perniciosum, magna cũ infamia per oẽs ciuitatis plateas virgarum suppliciũ luebat. *In var. Historia.*

Animalia illa mystica, de quibus Ezechiel vaticinatur, quæque magnum illum currum ducebant, plantam pedum habebant similem vitulinæ; [Planta pedes eorum, quasi planta pedis vituli.] Hieroglyphicum hic denotatur, Consiliarios qui regni currum & habenas moderantur, præcipites Principum animos, & efferuescentes eorum motus, consiliorum suorũ pondere prudentiq; lentitudine & tergiuersatione sistere ac retinere oportere. Quod Imperatores nonnulli, & in primis Augustus, egregio hoc emblemate designarunt, cum Delphinum natatorem illum celerrimum, graui ancoræ affixere, inscribendo, [Festina lentè.] *Ezech. 1.*

Atq; hæc forsitan ratio fuit, cur Heliopolitę bouem vt Deũ adorarent; quòd bos consilij imago & symbolum esset. Huc etiam facere videtur, quod de boue refert Aristoteles: tradit enim, bouem, si cornua oleo vngantur, nunquã defatigandũ, quamuis grauissimos labores subeat. Quod vt proposito nostro adaptemus, dicendũ, si consilia, quæ in vertice reip. cõstituta sunt, pauxillo oleo vngantur, id est, si odio, passione praua, oĩ inordinato affectu vacent, si priuatum nõ intueantur commodum, si crudelitatem *Heliopolitæ bouẽ adorabãt. Lib. de animal. natura.*

tatem non spirent, sed solam pacem & misericordiam, cuius oliua symbolum est, respiciant; subditos, qui reip. pedes quodammodo sunt, nunquam opprimendos, nec defatigandos, quamuis fortunæ aduersitate exagitentur. Hæc de consilio consiliarisq; ideò potissimum dicta sunt, quòd videam turbas has pessimè cæco huic cõsulere, & omni studio conari impedire ne Christum inclamaret, oculorumque vsum postularet; &, quod longè deterius, increpare vt taceret.

Qui garrulitate sua impediunt, ne alij cõcionatorẽ audiant, reprehẽdendi sunt.

Vt cetera quæ huc referri queant, omittamus, non sine iniuria videntur turbæ cæcum hunc increpasse vt taceret, cùm eos & clamando obtunderet, & impediret, quò minus Dominum per viam docentem, verbáque vitæ proponentem audirent. Meritò igitur reprehendẽdi sunt illi, q̃ grauissima cæcitate percussi, inque salutis via cæcutientes, hodie per plateas, & in templis clamantes, impediũt, quo minùs pij verbum Dei audiant. Hinc est, quòd sponsus in Canticis filias Ierusalem coniuret, ne dilectam somno detentam euigilent, [Adiuro vos filiæ Ierusalem per capreas ceruosq; camporum, ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.] Per animalia bruta & rationis vsu priuata easdem coniurat, vt innuat, bestijs illos deteriores esse, qui insulsè adeò vociferantur, vt alijs impedimento sint, à quo animalia ipsa nimiũ quantum abhorrent; ipsa enim si clament, nonnisi per desertum & in mõtibus clamare solent, & beatum edere, vbi nemini clamando aures obtundunt. Cęcus tamen hic excusandus, quòd in via sanitatem & oculorum vsum, quę in primis ei necessaria sunt, rogans, vociferetur: quin & illo nomine commendandus, quòd recuperato lumine, & sanitate recepta, medicatorem suum quamprimum sequatur, eir[illegible]entiam & artem magnificaciat, oculos recupe-

Cant. 3.

cuperatos ad demirãdum, & linguam ad præconia illius decantanda impendens. [Et confestim vidit & sequebatur illum magnificans Deum.] *Luc.* 18.

Insignis & verè laudabilis cæce, qui oculos tibi restitutos in diuinas effundendas laudes impẽdis? notat quippe Lucas, non elementa, non camporum pulchritudinem, non vrbes & castella eum curiosè intuitum esse; sed Christum attentiùs considerasse, illumque per omnem viam esse secutum. Vt profectò vitam hanc quam viuimus, sanitatem qua frui mur, soli Deo impendere, eiusque vsibus, & obsequio dedicare par est: atque illa in primis, & iure meritissimo, quę gratuitò nobis & miraculo aliquo donata est, ob hanc quippe nihil naturæ, sed Deo plurimum, debemus, nec terrę, sed cœlo, ea ipsa accepta ferenda est.

Quod nõ nisi gratuitò & miraculosè nobis datur, Deo debetur.

Naaman Syrus cum se diuinitus & miraculo à lepra mundatum cerneret, sanctissimè in Elisei manus iurauit, nulli alij quàm Deo Israel & vero, quẽ omnia elementa verantur, holocausta se oblaturũ: Verba voti sunt hæc, [Non enim faciet vltra seruus tuus holocaustum, aut victimam dijs alienis nisi Domino.] Et meritò, cũ enim sanitatem & lepræ mundationem cęlitus obtinuisset, & per Elisei consilium & miraculosè pristinæ valetudini restitutus esset, ingratus profectò audisset, si alterius quàm solius datoris restitutorisq; obsequio, corporis membra impendisset. 4. *Reg.* 5.

Quanta religione, quamque piè, credendum est, Ezechiam regem quindecim vitæ annos, à Domino in prolongationem, obstupescente natura & rerum ordine demirante, datos, impendisse? cùm tamen hodie plerosque cõtrarium facere videamus: qui mox vt sanitati restituti sunt, & à graui periculo præseruati, quæ eorum ingratitudo & peruersitas est, in benefactorem ingrati existunt, & longè 1. *Reg.* 20.

grauiùs

grauiùs quàm prius eum ad iracundiam prouocāt. In quo ſe Sauli Regi perſimiles demonſtrant, qui Philiſthæorum manibus ereptus, & ab hoſtili incurſu immunis, Dauidem innocuum bello laceſſiuit & proſecutus eſt. Sed ingens hæc & infamis ingratitudinis nota declinanda, & cæci huius gratitudo potiùs imitanda.

Ad quā vos omnes hodie, Auditores, adhortor, ſimulque amicè moneo, paſſionis Dominicæ vt aſſiduè recordemini, eam animo iugiter voluatis, omni loco & tempore de eadem loquamini, & pręſertim interea dum vitę huius iter decurritis: plorate, hic in diebus veſtris cùm Domino, de morte eius & cruce agite; nolite verò ſequi filios mundi huius, nolite per vicos & plateas diſcurrere, Limphantes & bacchātes, nolite ineptire & laſciuire, fugite ineptas delicias voluptateſq; ſeculi. Quis eā irrideat, cùm filium Dei Lacrymantem & ſuſpirantem videat, quis voluptatibus indulgeat, cum Chriſtum Ieſum de morte ſubeunda & quidem atrociſſima, loquentem audiat? Abſit, abſit inquam, huiuſmodi in vobis ineptiam reperiri. At vos cæci peccatores, qui hoc in mundo ſtipem quodammodo poſcitis, cum hodie Chriſtum tranſeūtem auditis, cum eius mortem, crucem & paſſionem annunciate, cum Chriſtum ob peccata veſtra cruci affixum intelligitis; oculorum vſum ab eodem petite, clamate, per agros & vrbes vociferemini, orate viſum vt reſtituat, gratiamque elargiatur, quò peccatorum turpitudinem ac ſordes aſpicere & intueri valeatis.

Hoc nimirum hodie, omnipotens & miſericors Pater, enixè à te poſtulamus: hoc vnicè depoſcimus: hæc ſunt vtique vota noſtra & preces: Gratiam igitur pręſta, tuæ vt paſſionis ſemper recordemur, crux tua & amara mors perpetuò nobis ob oculos verſentur: quandoquidem omnes hic men-

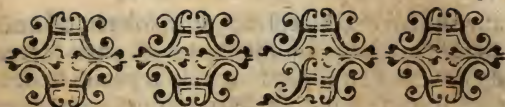
dici

dici sumus, & gratiæ tuæ stipem secus viam tentationum, tribulationum, miseriarum, flagitiorumque, quæ confragosæ & lapidosæ mundi huius viæ sunt postulantes; & omnes oculis capti sumus & exeæcati, hic quidem à prauo suo affectu, ille à voluptatibus & delicijs carnalibus; alter deniq; à prauo rerum terrenarum amore. Hem hem Iesu fili Dauid, miserere nostri, sana nos & misericordiam tuam ostende. Mundus quidem, interea dum ad te clamamus, dum opem tuam postulamus, dum auxilium deposcimus, ne clamemus impedit, indignatur, & increpat: sed, quæ nostra importunitas est, non ideò clamare desinemus, aut à postulando desistemus. At si oculos nobis restituas, si caliginem & tenebras, in quibus versamur, dispellas, in æternum te prędicabimus, tuaque pręconia nullo non tempore decantabimus, expectantes interim, donec in altero te mundo, vbi vera nostra beatitudo est, ad quam nos S. Trinitas deducere dignetur, laudare & benedicere valeamus. Amen.

LECTORI.

QVoniam Conciones in ſequentes Quadrageſimæ Dominicas, vſque ad Dominicam poſt Paſcha, in volumine Concionum Quadrageſimalium, reperiuntur; hinc factum, quod nullas hic in haſce Dominicas inuenias, ne bis coctam crambem delicato palato veſtro apponere, bis eadem repetendo, cogeremur: quamuis tamen in Dominicam Quaſimodo, aut primam poſt Paſcha, nouam hic concionem, alia licèt ratione & à ſuperiori diſcrepante concinnatam, attexamus.

DOMINICA IN ALBIS SIVE Quasimodo.

Cum esset sero die illa vna Sabbatorum, & fores essent clausæ. Ioan. 20.

FIGVRA.

INter omnes veteris Testamenti patres & patriarchas, qui quidem Christi Iesu imago & typus exstitere, principem facilè locum tenet Ioseph magni Iacobi filius, qui vera eius figura & ad prototypum quàm proximè accedens extitit: in primis quòd plus ceteris fratribus à patre amatus, quòd fratribus exosus in cisternam veterē coniectus, venditurus, inque carceres Ægypti coniectus fuerit; dein quòd eisdem ereptus ad totius regni gubernacula capessenda delectus, & mundi Saluator fuerit nuncupatus. In his quidem omnibus Christum expressit; at maximè, quòd eadem ipsum inter & fratres, quæ Christum inter & discipulos, post resurrectionem, acciderint. Filij namq; Iacob cum in Aegyptum profecti grauiter angerētur, ac non mediocriter percellerentur, tum ob famem & rerum omnium penuriam quæ mortales omnes premebat, cum quòd vnus eorum scyphum Gene. 38.

aureum,

aureum, in quo Ioſeph augurari ſoleret, cãculum abſtuliſſet; ſtabant quidem attoniti, anxij & trepidantes, cubiculi anguſtijs concluſi, pauidi & de rerum ſucceſſu dubij, neſcientes quem tandem res exitum eſſet habitura: donec tandem Ioſeph in eorum medium proſiliens, dulci & amica voce diceret, [Ego ſum Ioſeph frater veſter, quem vendidiſtis in Aegyptum: nolite pauere, neque durum vobis eſſe videatur quòd vendidiſtis me in his regionibus.] Idipſum in Euangelio hodierno videmus contingere: cùm enim diſcipuli ipſo reſurrectionis die grauiter dolerẽt & angerentur, tum ob famem & caritatis penuriam quæ per vniuerſum mũdum inualuerat, ita vt in omniũ cordibus illa refrixiſſet; tum quòd pretioſum illud monile, Chriſtus Ieſus, oculis eorum ereptum eſſet; ideoq; pauidi & trepidi ob metum Iudæorum, vno in cubiculo, ianuis clauſis, vt quidem Euangeliſta tradit, ignorantes, quem tandem finem res conſequeretur, ſe continerent; ecce ibi Ieſum Chriſtum in medio eorum cõſiſtentem, & ſuaui illos voce conſolationemq; ſpirante alloquentem. Ego ſum Ieſus frater veſter, cũ homo ſim ſimilis vobis; ſum Ieſus, quem veſtrum vnus Scribis & Principibus ſacerdotum triginta denarijs vẽdidit: ceterum nolite pauere, pax vobis; at gaudete, & exultate, Ego ſum. Vniuerſi hic Euãgelii nucleus eſt & eſſentia, quàm vt ad ampliorem Dei gloriam animarumque veſtrarum emolumentum exponam, gratiam Genitricis poſtulemus: quod vt libẽtius & melius præſtet, ſalutatione eam Angelica prius ſalutabimus. *Aue Maria.*

Quotquot hactenus, vel noſtra, vel, patrum, vel etiam præcedentium ſæculorum memoria, Religionis noſtrę myſteria inquirere, curioſiusq; pertractare voluerunt; glorioſam ac triumphalem Redemptoris reſurrectionẽ inprimis demirati ſunt, & nũquam

quam pro dignitate exponere potuere: sed cũ abstrusas illius abyssos ingenij sui bolide rimari non possent, mysterijq; magnitudinem difficulter admodum comprehendere, infinitis de eodem productis cõceptus, varias ac multiplices, cur resurgere à mortuis Dominus voluerit, & tam admirabile opus edere, rationes produxerunt. Prima quidẽ à diuinæ iustitiæ iure dependet: ęquum .s. erat ac rationi consentaneum, vt, sicuti benè D. Tho. docet, quandoquidem hæc ipsa iustitia tam crudeles de Christo Iesu pœnas depoposcerit, & tam atrocem eum mortẽ adeoq; ignominiosam subire voluerit: alia quadam ratione, vti promeruerat, tm̃ opprobrium & pęnas cõpensaret, corpus illius in terræ visceribus non detineret, & à putredine corruptioneque immune præseruaret: cum enim Deus æquissimus sit & iustissimus, tàm in remunerando quàm flagellando æquus sit oportet, & iustitiæ tenacissimus: atque, vt vna manu castigat & corripit, ita altera præmia & mercedem elargiatur. *3. part. q. 54. ar. 4.* *Prima resurrectionis Christi ratio.*

Hoc potissimum fundamento nititur & Pauli Apostoli ratio; cùm Philippensibus scribens ait: [Factus est obediens vsque ad mortem, &c. propter quod & Deus exaltauit illum.] Ipse quoque Christus duobus incredulis discipulis in Emaus proficiscentibus non aliam, quò illos ab errore reuocaret, rationem proposuit, [Nonne oportebat Christum pati, & ita intrare in gloriam suam?] Idẽ quoq; ait & Petrus in egregia illa oratione, quam omnium Apostolorum nomine, coram vniuersa Iudæorũ multitudine habuit, dicens: [Quem Deus suscitauit solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri eũ ab eo.] Nõ secùs ac si dixisset, Iniustitiæ nomine coarguẽdus foret Deus, magnáq; haud dubiè filio suo Iesu iniuriã irrogaret, si Deũ, tã atrocia passum, ac proinde meriti infiniti, *Phil. 2.* *Luc. 24.* *Act. 2.*

epulchro includeret,& angustis monumenti finitibus coarctaret;nam eo ipso quòd Dei filius sit,sepulchri carcere contineri non potest.Philosophum hic agere visus est Apostolus, & ad naturalem rerũ ordinem quàm proximè allusisse: sunt enim quædã in rerum natura corpora, quæ centro suo & naturali loco & mota contineri non possint: Verbi gratia,ignis terræ visceribus inclusus, quò egredi & in altum conscendere queat, turrium fundamenta conuellit, vrbium valla perfringit, arces validissimas euertit: aer quoque intra terram coarctatus, erumpere gestiens, vniuersam terræ machinã concutit & insolito motu fragores & agitationes causatur,montes etiam altissimos loco mouens.Ita fieri non poterat, iustitiæ solem Christum,obscura mortis regione,& sepulchro tenebris obsito conclu di & coangustari,denique filium Dei à morte ad vitam non resurgere.

Res naturales cum extra centrũ naturale sunt, contineri nequeũt.

Et sanè gloriosa hæc resurrectio Christo ad maius gloriæ & honoris incremẽtum debebatur: quãuis enim ad nostram iustificationem resurrexerit; tamen, quò gloriam suam manifestaret, plurisque ab hominibus fieret, mortis eum spicula potissimũ effregisse, inferni repagula rupisse, & infernorum principem colligasse dicendum est, vti eum priùs eadem de causa humanam assumpsisse ac mortem dein subijsse scimus. Debebatur hoc scilicet Verbo Dei, in quo corpus & anima mirabili quadam ratione vnita erant, quæ cùm mors à se inuicem abstulisset, à diuinitate eadem vnienda & iterùm sibi mutuo copulanda erant. Hic autem honor corpori erat acquisitus: nam propter vnionem illam hypostaticam immortalitas ei debebatur: quamuis.n. ad momentum mortuum fuerit, diuinitus id & Deo volente factum fuisse credibile est.

Christus ob solam gloriã suã resurrexit.

2. Ratio. Secunda cur Christus à mortuis resurgere voluerit

luerit

lueric ratio est, vt ita diuinitatem suam ostenderet, quam nulla commodiori ratione quàm resurgendo probare potuit, vt etiam Apostolus ad Romanos testatur. [Qui prædestinatus est filius Dei in virtute ex resurrectione mortuorum.] Tribus autem argumentis se Deum esse declarauit, primò tot tantisque quæ per omnes Iudææ angulos edidit miraculis; secundò tot animas, dum peccata ijs remisit, Sanctificando, & cœlestis gloriæ participes faciendo. Tertiò, resurrectione mortuorũ, tum alios ad vitam, absoluta scilicet auctoritate & præcepto, quod nulli hactenus concessum fuerat, reuocando: quamuis enim Elias & Elisæus aliquos à morte ad vitam resuscitarint, vt è Regum libris legenti manifestum redditur, precibus tamẽ prius fusis, à Deo id impetrarunt. at Christus solo iussu & verbo, & auctoritate absoluta, mortuos monumẽtis eductos vitæ pristinæ restituit, vt in primis filium viduæ, & Lazarum quatriduanum; illi nanque solo verbo imperauit. [Adolescens tibi dico surge,] & huic, [Lazare veni foras;] Tum etiam seipsum & alios innumeros pariter sepulchris educendo, & mortis potentiam & vires eludendo. In libro Regum leguntur quidẽ cadauer & ossa Elisæi defuncti mortuum ad vitam reuocasse, at non ipsa redanimata; at Christus resurgens plures secum sepulchris eduxit, & fecit resurgere. Cuius rei præclaram in Genesi figuram legimus.

Rom. 1. *3. Reg.* 17 *4. Reg.* 4. *Luc.* 7. *Ioan.* 11. *4. Reg.* 13

Ioseph Patriarcha iniustè admodum in carcerẽ coniectus, reperta in oculis custodis carcerum gratia, egrediens omnes secum captiuos eduxit; dederat quippe ille in manus eius vinctos omnes, qui compedibus constricti gemebant, & à nutu eius omnia in custodia dependebant. Audiamus Scripturam, [qui tradidit in manu illius vniuersos vinctos qui in custodia tenebantur, & quidquid fiebat, sub

Genes. 39.

ipſo erat.] At potiori iure de Chriſto Ieſu eadem referri poterunt; ille quippe inique accuſatus & morti innocēs adiudicatus, in ſepulchri cuſtodiam compactus eſt, & in mortis clauſtra, carceremque coniectus: tantam tamen in Patris ſui oculis gratiam reperit, vt de vniuerſis, qui in limbo captiui detinebātur mortuis, deque omnibus quos purgatorium expiabat, liberè diſponere potuerit, & mortis & inferni claues ab eodem acceperit. Atque ob hoc initio Apocalypſeos gloriatur dicens: [Habeo

Apoc. 1. claues mortis & inferni.] Hinc ipſe, reſurgens & terræ clauſtris egrediens, plurimos ſecum fecit reſurgere, & in libertatē effractis carcerib. reſtituit. Adeò vt, quemadmodum moriendo hominem ſe eſſe demōſtrauit, ita reſurgendo verum ſe Deum declararit, in quantum .n. homo, reſurgere nō valebat, in quātū verò Deus, à morte immunis hęc verū ac viuax diuinatis argumētū, & ſupremę abſolutęq. auctoritatis, & oīpotētię ſignū & character.

Quid cogitabas Iſaia, quid imaginabaris cùm

Iſai. 26. prophetando conceptis verbis diceres. [Mortui nō viuent, & gigantes non reſurgent?] Videmus enim hic ad oculum, vt mortuus reuiuiſcat, & gigas, de

Pſal. 18. quo Pſaltes cecinit. (Exultauit vt gigas ad currendam viam,) à mortuis reſurgat. Atque hæc ſola eſt ratio, vt, quidem Epiphanius aſſerit, cur Chriſtum

Lib. de Incarnatione verbi. doctor Gentium Paulus primitias mortuorum vocarit, non tam quod nō amplius moriturus reſurrexerit, quam quod ad nouam vitam reſurrexerit, vt qui morti dominaretur, & Parcarum ſtamina imperio ſuo dirigeret ac temperaret: adeo vt reſurrectio ipſa verè opus diuinum exiſtat, & omnem humanam potentiam excedens, ipſe quoque Chriſtus, quotieſcunque Iudęi miſſionis illius ſigna, & certiſſimum quod Dei filius eſſet characterem peterent, nullum alium quam reſurrectionis ſuæ,

quaſi

quasi nullus ipso maior aut euidentior foret, semper protulerit. In Euangelio enim Ioannis negotiatores templo eijciens ait, (Soluite templum hoc, & post triduum reędificabo illud.) Alibi quoque Pharisæis & Scribis miracula in missionis confirmationem postulantibus respondit, (Non dabitur illis signum, nisi signum Ionæ Prophetæ.) Quin etiam olim, vt Ezechiel populo persuaderet, posse Deum ruinas vrbis et templi rudera restaurare, & in pristinum ambo splendorem restituere, vtpotè qui omnipotens sit; coram ipso varia mortuorum ossa per agrum sparsa redanimauit, ac in pedes subitò fecit consistere. Sed transeamus vlteriùs. *Ioan. 2.* *Matt. 16.* *Ezech. 37.*

Tertia resurrectionis Dominicæ ratio sit, quod ipsum resurrectiouis mysterium fidei nostrę & spei fundamentum sit, omniaque Christi opera eodem respiciant, & nullum alium habeant finem: ipsa siquidem incarnatio, natiuitas, Prædicatio, mors, vita, passio, miracula deniq; omnia in resurrectione illius confirmata sunt. Ita nimirum argumentatur in prima ad Corinthios Apostolus, (Quod si Christus non resurrexit, vana est fides nostra.) multoq; apertiùs Propheta Iob, omnem spem suam in resurrectione Dominica constituens, (Credo, inquit, quod Redemptor meus viuit, & in carne mea videbo Deum Saluatorem meum, &c. reposita est hæc spes mea in sinu meo.) Idem quoque duo illi viatores Emaus properantes dicebāt, (Nos autem sperabamus, &c.) Quid, fierine posset, (aiebant) Messiam ab inferis rediuiuum non reuerti? credendumne, in sepulchro eum captiuum & conclusum detineri? nequaquam nam resuscitandum eum sperabamus, & in resurrectione illius omnem spem & fiduciam nostram collocaueramus. 3. Ratio. *1. Cor. 15.* *Iob. 19.* *Luc. 24.*

Quarto, à morte ad vitam redijt, vt ita oīa pro- 4. Ratio.

phetarum oracula complerentur,& figuræ quę du dum antè hoc designarant, veræ fuisse probarētur.

Figurę in Christi resurrectione cōpletæ. Nam in Christi resurrectione vetus ille Adam, generis humani parens & auctor, à mortis somno excitatus est, & Ecclesiam, quæ vnà cum sanguine è latere eius pulchra nimis exierat, sibi despondit. In ipsa magnus ille Moyses miraculosè vehemētes

Genes.1. Nili passionis aquas euasit, & captiuos in libertatē

Exod.2. asseruit,& mortuos ad vitam reuocauit. Tūc quoque verus ille Isaac, diuina eum protegente potentia, Patris irati manus euasit, & ceruicem gladio

Genes.22. subduxit. Tunc etiam passer ille, quem in sui mun-

Leuit.14. dationem leprosus immolabat, dimissus est, & pristinæ libertati restitutus. Plura vultis? tunc etiam

Gen.39.et 41. mysticus ille Ioseph, à fratribus iniquè venditus, traditus, derelictus, post opprobria & captiuitatē, post carceris squalorem & angustias, mundi totius Dominus constitutus est. Tunc etiam virga illa Aaron tormentis & supplicijs exposita, mortis no-

Num.17 cte floruit, & pulcherrimos gloriæ & honoris fru-

Esth.8. ctus protulit. Tunc miser ille Mardochæus,hoste cruci affixa, purpura & bysso indutus & gloriosus apparuit: Tunc denique Ionas, in tormentorum

Ion.3. pelagus coniectus, ac deinde in terræ ventre sepultus, iterùm solem videre, & tertia die in apertum prodire meruit.

5. Ratio. Quinta & vltima ratio est illa, quam Paulus in

Rom.4. Epistola ad Rom.adducit, [Mortuus est,] inquit, [propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram.] Egregiæ profectò rationes, quas in orationis huius exordio afferre visum fuit, quòd hodierna etiamnum die in Ecclesia Dominicæ resurrectionis celebretur lætitia & gaudium: Christus enim eandem, octauo post resurrectionē die,coram Apostolis,et maximè incredulo Thoma adstruere & confirmare gestiens, vulnera sua & lo-

ca

ca clauorum demonstrauit, quę ille mox supplex & in terram prostratus coram omnibus adorauit. Historiæ seriem describit Ioannes, cuius hæc sunt verba, [Cùm esset serò die illa, vna Sabbatorum, & fores essent clausæ.] hæc ipsa expositurus, primò de apparitione qua Dominus discipulis apparuit, deinde de vulnerum & signorum manifestatione acturus sum. *Ioan. 20.*

Principio igitur, antequam longiùs proueha-mur, notandum venit, quinque diuersas ab Euangelistis Domini apparitiones, quibus ipso resurrectionis die, hinc inde se manifestum dedit, describi. Primam qua Mariæ Magdalenę, haud procul à monumento; secũdam qua tribus Marijs à sepulchro redeũtibus; tertiã qua Principi Apostolorum Petro; quartã qua duobus discipulis in Emaus profecturus; quintam & vltimam qua decẽ discipulis cubiculo pręmetu inclusis apparuit: de qua hodiernum loquitur Euangelium. Porrò quinã hæc apparitio, in Missa quotidiè à sacerdote quinquies se inter celebrandũ ad populũ cõuertente repsentatur: Conuersio autem illa tacita, qua se submissè loquẽdo vertit, denotat apparitionem, qua Dominus Petro visus est; quòd Euangelista eam tacitam prætereat, nec vbinam, quando, aut quomodo facta sit describat. His igitur præsuppositis, & hoc fundamento locato, historiam examinemus. Refert igitur Ioannes, Christum cùm serò iam esset, & fores essent clausæ, Apostolis suis sese manifestasse.

Christus quinque diuersis vicibus ap paruit ipso resurrectionis suæ die.

Cùm sero esset factum. Idest, cum aduesperasceret, idest, existente vespere. Benè hanc temporis circumstantiam notauit Euangelista, vt ita Christi diligentia & ardor moras pati nescius, manifestus fiat; quem nimirum nec tenebræ, nec temporis importunitas impediat, quo minùs Apostolos solatum veniat, & in fide quæ propemo-

Christi diligẽtia in iuuandis Apostolis

dum nutabat, confirmatum. Ita hunc zelum præ-
Cant. 5. signauit olim ardens ille sponsus in Canticis, qui dilectæ suæ amore saucius, eamque summoperè videre desiderans, noctem integram quærēdo consumpserat, adeò vt & caput suū rore matutino, & cincinnos guttis pruinosis madidos fuisse confiteatur, (Caput meū plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium.) Serò quoque ac circa vesperā hic apparere voluit, quo discipulos in vnum congregatos reperiret, vt quidem sentiunt, Chrysostomus, Leontius, Euthymius, & Theophylactus. Ipse verò alio collineo, & aliam serotinæ huius apparitionis causam esse existimo.

Deus fidē suorū diuersimodè experitur.

Audito enim verbo Serò, quamprimū auguror & ipse mecum cogito, Deum, quamuis diuersis rationibus & mille modis fidem & spem amicorum suorum, experiatur & probet, vt plurimum tamen Serò & circa vesperam ac finem, in rebus aduersis & afflictis opitulari, suisque adesse cùm nullum aliunde auxilium videtur adfuturum: quam probandi modum si Deus non vsurparet, plurimæ, q̄ iam splendent & emicant, virtutes, obscuræ in mundo laterent, & incognitæ. Si enim pręceptum, quo Abrahamum filium immolare volebat, ille ad hoc patrandum domo egresso reuocasset, admira-
Gen. 22. bilē Isaac obediētiā nemo omninò cognitā habuisset. Si diluuiū aquarū, & aquę diluuij, nōnisi triduo aut quatriduo durasset, sinceritas, pietas, et magnanimitas Noachi nemini cognita fuisset. Si calami-
Gen. 6.7.8 tates & ærumnæ sanctissimi viri Iob ad primæ cla-
Iob. 1. dis nuntium finem habuissent, si ad primū turbinē afflictionum procella desæuisset, quis vnq̄ patientiā illius deprędicasset? si Idololatra Laban tēpus seruitútis Iacob nō prolōgasset, nemo quo Rache-
Genes. 29. lē amore Iacob prosequutus fuerit, perspectū & cognitū haberet. His igitur modis suos Deus tentare

con-

consueuit, & auxilium & opem in vesperam vsque differre.

Samaria cum arctissimo obsidio circumcingeretur, & tanta intus egestate obsessi & rerum penuria laborarent, nulla vt salutis, auxilijsq. spes effulgeret, Deus tamen, non licet oēs ad eum auxilij causa precando cōfugerent, eiusq. opem enixissimis postulationibus efflagitarent, quasi obsurduisset, neutiquam ad misericordiam cōuerti posse videbatur. Clamabant siquidem ciues, & his obseruationibus diuinum numen flectere contendebant: Respice, obsecramus Domine penuriam & inopiam nostrā. Caput asini iam 80. siclis venit, tempus igitur succurrendi nobis. Vide, vt stercus columbinum auro appendatur, miserendi igitur tempus adest. Considera, vt miseræ matres, rabida fame stimulante, & oēm naturæ legem excedente proprios liberos in cibum mactent, & ferales sibi epulas parent. Nondū igitur miserendi tempus? Nullus in vrbe iam commeatus superest, at mera egestas & inopia per omnia grassantur; oēs propemodum fame enecti exanguia trahunt membra, ac deficientes per cōpita emoriuntur, regi quoq; necessaria ad vitam sustentādam desunt. An non igitur auxiliandi tp̄s? ò inanē hominum spem, fiduciamq. malefidā! Nouit, nouit hæc oīa Deus, momēta tēporū manu sua librat, horasq. dinumerat: cōfidite, circa vesperā auxiliaturus adueniet. Et sanè cū hora auxilij iam aduenisset, tāta rerū omniū abundantia & vilitas post inopiā illā successit, et tā ampla post afflictionē bn̄edictio vt farinæ modius in portis Samariæ denario venierit. *4. Reg. 6*

Conijcite etiam oculos in Danielem, rerum omnium indignum, & ab omnibus derelictum, in laci fundo iacentem, leonibus septū, & pie cibi, potusq. penuria pene confectum: Iam diem integrum Domine ieiunus transessit: tempus igitur vt succurras, *Dan. 14.*

leo-

leones quoque præ fame rabiunt & efferaſcunt,& prædæ auidi rugiunt, quamuis attingere non præſumant.Succurrendi igitur tempus.Sex iam Domine dies in hoc rerum ſtatu conſtitutus opem expectat; & quamuis fortaſſis homo tanto tempore ieiunus famem patiatur, animal tamen rapax, & in prædam natum,quales ſunt leones,famem pati nequit.Sume animos & confide Daniel,ſerò enim cũ fuerit,aderit auxiliaria manus:video enim Abacuc capillitio per Angelum tranſuectum, in Babylonia ſiſti,pulmentumq.meſſoribus præparatum Danieli famelico deferentem.

Matt. 2. Apoſtoli cum in lacu Genezareth nauigarent,ecce tibi ſubitò excitari procellam, ventos deſæuire, fluctus intumeſcere,mare turbolentum concitari, adeò vt omnes in periculo vitæ verſarentur,& nauis a naufragio haud procul abeſſet.Ipſe tamen nauita Chriſtus ſecurus in carina dormitat, præſenti periculo ne hilum ſollicitus,quem cum Apoſtoli pauidi a ſomno excitarent, puſillanimes mox audierunt,cũ diceret: [Quid timidi eſtis modicæ fidei?] Quid ais Domine? Vide obſecro,inquiebãt,ut mare inſurgat, vt venti per æquora graſſentur & fluctus ad littora voluant,vide vt vndæ ſpument, nauis periculum adeat, omnes ſibi metuant, naufragium reformident,indignaris tamen quod a ſomno exciteris, & opem tuam implorent periclitantes. O myſteria, ò mirabilia! Vt hinc nimirum diſcant fideles,in Eccleſiæ nauicula conſtituti,in omni tribulationum procella, in omni aduerſitatum tempeſtate ad Deum confugere, & in ipſum ſpei omnis ancoram iacere conſueſcant: tandem enim ventis imperabit & mari, magnamque & inexpectatam tranquillitatem medijs in turbinibus ſuper inducent.

Ait olim Prophetæ Deus. [Scribe viſum & explana

plana eum, vt percurrat qui legerit,] id est, quicunque in eum oculos coniecerint, sine mora illum per legere. Quid autem scripturus es Domine? [Si moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit.] Vult igitur vnicuique nostrum, & in omnibus in genere hominibus notum esse, quin etiam sesquipedalibus literis in corde omnium exaratum permanere, quò facilè legi queat, id est, vult omnes certò scire, nec vlla ratione dubitare, Deum semper auxiliari, nec suorum, in necessitatibus, obliuisci, &, si initio venire differat, tandem tamen & circa afflictionum vesperam, ad futurum. *Abac. 2.*

Holofernes princeps militiæ regis Nabuchodonosor cum numeroso exercitu Bethuliam obsideret, & vt se hostium potestati, vicinarum ciuitatum exemplo, obsessi dederunt, in dies instaret; summus Sacerdos Ozias & seniores populi, re benè deliberata & vtramque in partem disceptata, consilium tandem inierunt, in Assyriorum se manus tradere, ni intra quinque dies suppetias ferret Deus, aut aliunde auxilium affulgeret. Quo audito, sanctissima vidua Iudith, vtpotè Dei agendi morem magis ijs perspectum habebat, non mediocriter commota fuit, indignansque ob iniquam hanc & friuolam consolationem, Oziam & vniuersam populi multitudinem congregauit, hacque eos est oratione allocuta; [Qui estis vos qui tentatis Dominum? nō iste est sermo, qui misericordiam prouocet, sed potius, qui iram excitet & furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei? multisque verbis eorum inertiam, ac pusillanimitatem increpans, tandem concludens àit, [Expectemus humiles consolationem eius, & exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum, & hu- *Iud. 8.*

miliabit omnes gentes quæcunque insurgunt contra nos.

Similis propemodum historia in libris Regum legitur. Saul enim quodam tempore prælio cũ Philisthæis decertaturus, Samuelem Prophetam opperiebatur, qui victimas pro felici belli successu immolaret: verum cum Samuel diutius æquo tergiuersaretur, nec in tempore adesset, ipse moræ impatiens, dolensq. tam præclaram conseruandarũ manuum occasionem sibi elabi, sacerdotali sese officio temerè ingerens, sacrificium peregit. Superuenit igitur sacrificio Samuel, & Saulem bobus immolandis occupatum cernens, imò ingemiscens corde, acribus eum verbis, quod sacerdotalem sibi functionem arrogasset, corripuit, temeritatisq. coarguit, dicens: [Stultè egisti, nec custodisti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod si non fecisses, iam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel in æternum.] Plures hodierna die Sauli persimiles reperire est, qui quòd moræ impatientes sint, multa tum agunt, tum dicunt quibus Deum ad iracundiam prouocent: At non ita faciendũ est, Christiani, habenda patientia, ad finem vsque & ad vesperam expectandum: tunc enim auxiliari consueuit Deus, tunc suos consolari, tũc ferre afflictis suppetias, serò inquam & dum fores clausæ sunt.

Hæretici cauillãtur Christũ ianuis clausis non intrasse.

Euangelista porrò secundò ipsum magna cura repetijt, vt ita miraculi subsecuturi magnitudinẽ, splendoremque magis patefaceret. Et sanè nullus ante impium Caluinum dicere aut cogitare ausus fuit, Christus aliter, quàm clausis ianuis, in conclaue, in quo Apostoli delitescebant, ingressum, quemadmodum & prius vtero materno, sine vllo virginalis pudicitiæ detrimento, & sepulchro, sine lapidis ad tutelam superimpositi læsione fuerit ingressus. Omnes verò quotquot hactenus vixere Patres

mirum

mirum in modū hic inter se conspirarunt, magnoque consensu docuere, Christum clausis ianuis, & obseratis foribus ad suos introijsse: imò, nullius vnquam tantam audaciam, ne dicam impudentiam, fore credidere, qui contrarium blasphema lingua assereret; cum nec ipsi Marcionitæ, qui hinc contra Ecclesiam astruere conabantur, Christum verum non habuisse corpus, vt Hieronymus, Aug. & Cyr. tradunt, tam apertè veritati refragari ausi sint, nec ipsi etiam Manichæi, qui tamen hoc etiam loco abutebantur? Nullus vnquam Catholicorum Patrū docere præsumpsit: non clausis sed patentibus, non obseratis sed reseratis, eum ianuis ingressum, vti modò nefarij docent Caluinistæ.

Huic tamen apertissimæ veritati nostri temporis Nouatores aduersari conati sunt, ne fortè, si Christi corpus hic ianuis clausis ingressum assererent, necessariò etiam, in venerabili eum Eucharistiæ Sacramento, nullum occupando locum subsistere, cōfiteri cogerentur quam vt melius etiam & coloratius astruant, in varias se opinionum formas efformant, diuersaq. quærunt ad effugiendum diuerticula. Nonnulli siquidem aiunt, ianuam quidem ipso veniente clausam fuisse, sed, cum forinsecus pulsaret, mox ab aliquo apertam: alij omnipotentiā eū sua eandem laxasse aut aperuisse, aut ipsam etiam sponte reductam, viam Domino dedisse docent, vt Petro in Actibus Apostolorum fores carceris patuisse constat. Alij denique credunt eum per fenestram aut alia quadam occulta via insilijsse. Sed ab Euangelistis omnes mendaces coarguuntur, diligenter notantibus, obseruantibusq. ianuis eum clausis ingressum. Diuersæ hæreticorum opinio quo ad hāc ianuę patefactionem. Act. 12.

Cur autem ianuis obseratis Dominus, & occultè repagula penetrando, ad suos introire voluerit, variæ dari rationes queunt, & eæ è Patrum scrinijs Cur Christus ianuis clausis ad

pro-

suos ingressus sit.

producta. Credit namque Leontius id factum, vt ita Apostolos suos edoceret, ne iam amplius secundum carnem iudicarent, sed imaginationum oculos altius sustollendo agnoscerent, glorioso eum iam, celestibusq; dotibus insignito corpore donatum. Theodorus Heracleta, ad diuinitatem suam declarandam, cui nihil etiam vectibus ferreis occlusum, resistere possit, ita illum ingressum putat. Euthymius, ad Apostolos nō percellendos; si enim per ianuam introeuntem vidissent, credidissent haud dubie, aliquem à Iudæis & Pharisæis esse, ad comprehendendum eos submissum. Theophylactus non aliam fuisse rationem putat, quàm vt hac ratione Apostolis, quomodo à mortuis resurrexisset, demonstraret, eo se scilicet modo sepulchro egressum, quo iam conclaue sit ingressus.

Ioan. 20.

Nō ingredit Deus, nisi vbi ianuas clausas repererit.

[Cum fores essent clausæ.] Cum Christum clausis hic foribus introeuntem contemplor, altiores animo incidunt conceptus, & docere voluisse mihi persuadeo, nullam eam domum ingredi solitum, nisi cuius fores & ianuas clausas viderit. Quinque homini sunt ostia & fores, quinque inquam sensus exteriores; quos, qui Deum ad se cupit diuertere, diligenter clausos obseratosque habeat necesse est. Non quod cæcos vos esse velim, aut surdos, aut insipidos, vel etiam penitus insensibiles; at, vt habentes sensus, quasi non habentes viuatis, vt in prima ad Corinthios præscribit Apostolus. Ipse quoque Ieremias de oculis loquens ait, mortem per fenestras ingredi consueuisse. Hinc diligentes ad omnes portas locandæ sunt excubiæ; quæ si obseratæ fuerint, si sēsus oēs nullis rebus exterioribus accessum dent, si nihil illicitum admittant, Deus haud dubiè ad huiusmodi animam diuertet. Nam vt Sponsus ille in Canticis, Amicæ suæ domū ingressurus, fores omnes & aditus occlusos reperit, adeò

1. Cor. 7.
Ierem. 9.
Cant. 5.

vt pulsare coactus fuerit, [Aperi mihi soror mea, columba mea] ita quoque animæ nostræ, quarum sponsus Christus est, si à dilecto visitari & foueri alloquio velint, omnes mūdo aditus occludant necesse est, & nullam exteriorem voluptatem admittant. Videmus enim vt Apostoli, domus angustijs conclusi, à Domino hic visitari meruerint, ad quos ianuis clausis ingreditur, [& stetit in medio.]

Cum Christum in medio hic stantem video, victoria statim animo occurrit; stat quippe in medio, necessitatibus nostris vt succurrat, bona sua vt cōmunicet, & extremitates pares reddat, & suum vnicuique ius tribuat. Et sanè medium præ ceteris locum semper videtur dilexisse; si enim nascitur, in medio animalium nascitur, si in templo reperitur, in medio doctorum reperitur; cum moriendū fuit, inter latrones mori voluit; denique si resurrexisse se velit demonstrare, in medio Apostolorum stetit: atque hæc omnia, vt omnis se boni nostri principium, & bonorum operum finem designaret. *Christus sēper medium occupat.*

[Stetit in medio.] Scilicet vt mediatorem se, Deum inter & homines constitutum ostenderet, vtpote qui quo hominem defenderet, & interitu criperet, Patris iræ se opposuit, diuinæque iustitiæ flagellum tergo excepit suo. Ita quippe aliquis è Prophetis prędixerat. [In me transierunt iræ tuę:] fuit enim verus quidam Dauid, qui medium se, inter Angelum gladio accinctum, & stragem edentem, & miseros subditos constituit, dicens: [Ego sum qui peccaui, ego qui inique egi.] Verus etiam Ionas, qui inter miseros naufragium metuentes, & iratum mare, mediatorem se & sequestrum posuit. [Proijcite me in mare, & cessabit mare à vobis.] Fuit enim verè, qui, ad homines saluandos & tempestate cælesti eripiendos, in mundi huiusce mari *Ioan.* 20. Christus medius inter Deum & hoīem stetit. *Psal.* 87. 2. *Reg.* 24 *Ion.* 1.

naui-

nauigans, in passionis oceanum coniectus fuit, vt ita tempestas detumescceret, & ceteri pacifica nauigatione vterentur. Tantaque illius bonitas est & clementia, vt non modò in media discrimina se hominis defendendi causa conjciat; sed ante illum se constituat, periculo in caput suum arcessat, illũ abscondens & post se celans. Scripsit enim vates regius. [Abscondes eos in abscondito faciei tuæ.] & alibi, [In oculis faciei tuæ,] &c.

Psal. 30.

Christus mediator inter Deũ & hoĩes.

Quamobrem cum hic & alibi, & sæpius eum in medio constitutum video, nõ possum quin meum illum, nec meum solum, sed & totius mundi mediatorem appellem. Vnde Apostolus, [Vnus est mediator Dei & hominum homo Christus Iesus.]

1. Timot. 13.

Tria ad mediũ requirũtur.

Quod vt melius intelligatur, sciendum, tria Philosophos ad medium aliquod constituendum requirere, primò vt æqualis illius ab extremis sit distantia, & spatium inter extremitates ad mediũ ęquale sit. Secundò vt de proprietatibus vtriusque extremi æqualiter participet, & cum vtroque similitudinem & affinitatẽ habeat. Tertiò, vt in medio ipsæ extremitates combinentur & coniungantur, & per ipsum extrema sibi mutuo cohæreant, quæ alias incompatibilia sunt. Exempli gratia, homo medius est inter substantias spirituales & corporales, quòd Angelis sit inferior, bestijs & brutis superior: intellectum, voluntatem & liberum arbitriũ intelligentiis superioribus commune habet; sensus autem corporeos eosdem, quos bruta: in ipso quoque duo extrema combinantur & vniuntur, quòd animam habeat quæ de spiritu participat, & carnem quæ ad corpus & res materiales refertur.

Hõ medius angelos inter & bestias.

Discrimẽ ingens inter Deum & hoiem.

Quod cum ita se habeat, & hoc fundamentum veræ Philosophię collocauerimus, dicendũ Deum & hominem duo quodammodo extrema esse, & quoad naturam, infinitam inter vtrumque distan-

tiam & diſcrimen exiſtere; nec tantam inter cælum & terram, album & nigrum, colores nimium quantum inter ſe diſtantes,ſeſeque mutuo ſemper interimentes,diſcrepantiam exiſtere, quantam inter Deum & hominem. Si enim naturam vtriuſque dimetiri velimus, diſtantia & diſcrepantia infinita eſt, inter ipſum inquam, quod è nihilo eſt & quod eſſentia ſua eſt, inter creaturam inquam & creatorem. Et quamuis adeò infinitum inter vtrũque ſit diſtantiæ ſpatium, peccatum tamen lõgius adhuc alterum ab altero diſiunxit. Teſtatur hoc Propheta quidam dicens, [Iniquitates veſtræ diuiſerunt inter vos & Deum veſtrum.] Ceterum in tanta inæqualitate diſtantiaque nullum dari poterat medium, quòd Deus ſanctus ſit, immortalis & infinitus, homo econtra peccator, morti & corruptioni obnoxius,adhæc finitus. Quænam igitur extrema hæc combinandi ratio? Deus hominem induat,& ipſe medium Deum & hominem inter occupabit, & quidem Deus filius,inter perſonas diuinas medius: qui hoc cum Deo Patre commune habet,quòd aliam perſonam gignat & producat, (cũ idem cum ipſo ſit principium) ſpiritum inquã ſanctum,quem ambo ſpirant; cum Spiritu Sancto autem,ꝙ genitus ſit & productus; à patre.n. genitus, Pater verò & Spiritus S. in eo a ſe mutuo differũt, quòd Pater genitiuam potentiam habeat,gigni verò non poſſit, Spiritus S. producatur & procedat, nullumq; ipſe producat. Filius autem medium tenet, quòd ſimul & producat & productus ſit. *Iſa.59.*

Hęc de ortu, emanatione, relatione, notione & productione ad intra dicta ſint, eodem prorſus modo de illa, quæ ad extra ſe habet,diſſerendum; dicendumq; filium Dei,etiam in quantũ incarnatus medium inter Deũ & homines eſſe. Primò, quòd Patre, in quantum humana carne indutus, minor ſit; *Chriſtus verus mediator inter Deum & hoĩem.*

Ioan. 14. ſit; ita namque de ſe apud Ioannem teſtatur. (Pater maior me eſt: maior verò ceteris hominibus, idque propter gratiam & vnionem hypoſtaticam, & ſimul ob plenitudinem gratiæ & gloriæ, quæ naturaliter vnionem hanc comitabantur. Secundò, quòd de extremorum proprietatibus participet; à Deo namque infinitatem, iuſtitiam, gratiam & gloriam capit: ab hominibus verò paupertatem, pœnas, mortem calamitates & miſerias: inter vtramque naturam igitur communio quædã eſt & vnio. Tertiò, quòd duo extrema vniat & maritet: coniungit ſiquidem paupertatem & ærumnas noſtras cũ diuitiis & magnitudine diuina, & in Ieſu Chriſtò, Deus & homo pacem iniere, amicitiam contraxere, fœdusque nullo vnquam tempore violandum pepigere.

2.Cor.5. Huc alluſit Apoſtolus, cùm in ſecunda ad Corinthios diceret, [Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, pacemque cum illo immortalẽ contrahẽs.] quod & ipſe, interea dum hic in terris ageret, apertè, demonſtrauit, cum ſemper medium ſibi locum delegerit: quem etiam iam in regno cęleſti occupare eum Ioannes in Apocalypſi teſtatur, *Apoc.1.* cùm in medio ſeptem candelabrorum aureorum illùm ſtantem deſcribat. Hodie verò rurſus in medio Apoſtolorum ſtetit, eiſdem ſalutem & pacem impertiens, amplexando exoſculans dicens, [Pax *Ioan.* 20. vobis, nolite timere.]

Bellum cęlum inter & terram omnia perdebat & occupabat, cœlum fulgura, ignes, fragores, diluuia & iuſtitiam producebat; terra vero ſpinas & tribulos, idololatriam, aliaque peccata abominanda: erant & inteſtina bella inter carnẽ & ſpiritum, & inimicitiæ immortales, de quibus loquens Apo- *Gal.5.* ſtolus ait, [Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum & ſpiritus aduerſus carnem.]. Bella quoque implacabi-

cabilia Iudæos inter & Gentes in dies inualeſcebant & dominabantur: quæ omnia Chriſtus Dominus, in mundum veniens, penitus ſuſtulit, & pace immiſſa gladium amouit. Teſtatur hoc idē qui ſupra Apoſtolus ad Epheſios, (Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum.) & de eodem mox, [Per crucem interficiens inimicitias in ſemetipſo.] Plurali autem munero dicit [inimicitias, quòd omnia in eius aduentu inimicitiis, diſcordiis & bellis ſcaterent, bella ſiquidem erant inter Deum & homines, animam & corpus, cęlum & terrā, denique vbique terrarū, quæ Deus morte ſua ſuſtulit, aboleuit, & mundo pepulit, pacem eorum loco & quietem ſuperinducens. In quam rem egregiam hiſtoriam depromam.

Epheſ. 2.

Ibid.

Codrus Athenienſium rex, vt hiſtoriæ monumentis proditum eſt, cum Doribus bellum gerens, cum ingentem numeroſumque exercitum cōflaſſet, oraculum Delphicum, de rei ſumma bellique exitu conſulturus, adiit. Reſpondit Apollo, non prius Athenienſes pacem, bellum finem, & exercitum victoriam habiturum, quàm rex inter pręliādum occubuiſſet. Quo audito Dores, edicto cauere, nequis in Regem Codrum manus inijceret, aut illum quamuis inermem, prima in acie conſtitutum, interficeret. Codrus autem, pacis & patriæ amans vt qui plurimum, & metuens ne ſui cladem et hoſtes uictoriam referrent, hoſtile cōſilium eluſit: nam gregarii militis habitu aſſumpto, ac poſitó diademate et paludamento, in confertiſſimum hoſtiū agmen ſe coniecit, itaque ementito ſchemate et incognitus occumbens, morte propria ſuis uictoriam et uniuerſæ Græcię pacem peperit.

Val. max. c. de amore erga patriam.

O amorem admirabilem, et ampliſſimis dignū præconiis? Idem omnino Chriſto Domino, totius vniuerſi Monarchæ euenit. Videns enim mundū

Codri mors mor ti Chriſti collata.

 hunc

hunc inferiorem discordijs flagrare, inimicis suis bellum indicere voluit: antequam bello tamen decertaret, diuinum consuluit oraculum, quem tandem successum & exitum certamen esset habiturum. Communi hic voce responsum, non prius bellum sopiri, pacem componi, victoriam referri posse, quam dux ipse in certamine gloriosè occumberet. Hostes igitur hoc cognito vetuere, nequis in ipsum violentas manus inijceret, omniq; ratione impedire conati sunt, ne in passione occumberet, ne suis moriendo pacem afferret, itaque discordia sopiretur. Verum generosus ille Monarcha, qui pacem allaturus aduenerat, hostium detecto consilio, vitamque suam publicæ saluti & commodo postponens, Deum quodammodo exuens hominem induit, depositaque maiestate diuina humanam fragilitatem assumpsit, & serui formam;

Phil. 2. vnde Apostolus, [Formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo.] Atque hoc schemate indutus, in medios se hostium cuneos coniecit, & ita incognitus in crucem actus fuit, in qua moriens luculentissimam victoriam retulit, pacemque generalem mundo peperit, pacem illam quam hodie

Ioan. 20. Apostolis impertitur, dicens [Pax vobis.]

Christus pacem imprecatus vulnera sua manifestat.

Pacem autem hanc suis precando vulnera manuum pedumque & fixuras clauorum demõstrat; perinde ac si dixisset, Anne timebitis carissimi, cũ vulnera hæc intuemini? in his spem figite, hæc vobis auxilientur & confortent. sponsus in Canticis, vt dilectam suam in tuto collocaret, & ab omni hostili incursu defenderet, metum & formidinẽ eriperet, in foramina petrarum eam inuitat, [Colum-

Cant. 2. ba mea veni in foraminibus petræ, & in cauerna maceriæ,] id est, in sacra hæc Christi vulnera, in quibus animæ sanctorum, columbæ illæ simplices & sine felle, requiem inuenient, & à rapacibus

vulturibus & miluis tutæ permanebunt.

Deinde ideo, pacem impertiendo, vulnera & cicatrices vulnerum manifestat, vt discipuli hic, quanto sudore & ærumnis pax hæc parta sit, di-scerent; perinde ac si illis dixisset, Videte obsecro carissimi, quanti mihi hæc mediatoris dignitas constiterit; videte quid pacem procurando lucratus sim; testes sunt vibices, cicatrices hæ & stigmata, cruentæ illæ vulnerum notæ, sanguine etiamnum stillantium, euidens testimonium dabunt, quanti hæc mihi mediatio & pacificatio constiterit. Docere quin etiam nos voluit, quanti hanc facere & æstimare debeamus, quam tot nobis sudoribus, tot laboribus & ærumnis comparauit, pacem inquam, quam morte & vitæ dispendio nobis lucratus est.

Pax q̃ nobis Christus reliquit, multo labore parta est, & magni constitit.

Duplex pax.

Notate autem, duplicem hoc in mundo pacem statui posse; vnam quæ à Deo descendit omnis au-ctore pacis & concordiæ; de qua dicitur [factus est in pace locus eius:] pacem illam desiderabilem & votis omnibus exoptandam: alteram, quam mū-dus adfert, & habere se putat, pacem fucatam, perfidam, & bello deteriorem. mundus enim pacem ore præfert, sed bellum & discordiam corde fouet: vt Psalmographus monuit, [Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.] Si Ioab Abnerem amplectendo, & amicis eum verbis compellando, cor suum patefecisset, nunquam illum tam perfidè, ac proditoriè interfecisset; vidisset enim ille haud dubiè latens in corde virus, odium, & inimicitias quas fouebat. Mundi huius imaginem gessit versipellis hic Ioab; qui nos adulando, blandiendo, amicitiamque præferendo, amorem mentiendo, sæpenumero obtruncat. At si perfidiam quam ce-lat, si technas quæ corde latent cernere possemus,

Psal. 27. 2. *Reg. 3.*

non tam facilè in casses nos suos traheret incautos. Impius quippe pacem ore loquitur, & bellum conspirat; at pax diuina à corde orditur, & in verba definit. Hinc Christus discipulis pacem hodie donans, manus illis & latus ostendit; quod haud procul à corde abest; vt manifestum ita fiat, pacem corde se & ore præferre, amicum quoque esse re & verbis.

Pax cum mũdo inita merum bellum. Viuat igitur pax diuina, non autem illa quam mundus præfert. Pax enim quæ cum mundo initur, quæ cum prauis affectibus, Pax non est, sed bellum & inimicitiæ. Vnde rex quidam, Ezechiam

Isa. 38. esse credo, lacrymans dicebat, [Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Nam vt in Mercurij caducea serpentes illi circumpositi seipsos exosculantur; ita in mundo, nouo illo Mercurio, pacis ementitæ nuntio, qui se mutuo amplectuntur & exosculantur osculo amicitiæ, serpentes sunt & virulen-

Mich. 3. ti: vnde apud Prophetam legimus, [Qui mordent dentibus & prædicant pacem.]

Iud. 15. Mundani vulpibus Sansonis comparãtur. Vulpes Sampsonis caudas quidem colligatas habebant, sed non nisi ad messem destruendam, & sui ipsarum deflagratione. Quid autem aliud sunt mundi huius assecle & amatores, quam vulpes subdolæ & versipelles; quos si interdum amicitia inter se connexos videas, non nisi ad perniciem aliorum amicitiam illam cessurã crede, hac ipsa alios euertunt, fortunarum proximi naufragium caussantur, familias nobilissimas destruunt, famam lędunt, & simul cum aliorum interitus seipso ruinæ inuoluunt. Illa nimirum mundi huius pax est, & amicitia. At pax, quam Christus donat, amoris est vinculum, cordium vnio, voluntatumque in virtutem, pietatis, diuinique obsequij exercitio Sympathia & consensus: atque ideò Christi discipulis & sequacibus, & non mundi mancipijs traditur.

[Pax

[Pax vobis.] Efformabant veteres, vt Pausanias & ex eo Pierius Valerianus tradunt, pacem, forma muliebri, quæ Pluto diuitiarum Deo vbera sugenda offerret, eiusque nutricem ageret. Innuere nimirum volebant, nihil esse quod regna magis beet, prouincias feliciores reddat, diuitias plures & copiosiores causetur, quam rerum publicarum inter pacem & concordiam. Hinc etiam Chilon dicere solebat, amorem vel pacem, natiuitatis, & discordiam ac bellum, ferialem & mortis clauim manu gestare. Vnio quippe ad natiuitatem in primis necessaria est, diuisio vero & discordia mortis est causa: Vt & verbum diuisio sæpissimè in sacris literis pro morte accipitur, vt in loco illo Paralipomenô, vbi cum legitur, [Contristatus est Dauid, eo quòd Dominus diuisisset Ozam,] de morte sermonem esse certo certius est. Domus aut ædificium cum diuiditur & rimas agit, ruinã minatur: nauis quoque quæ circa latera aut proram rimosa aquam bibit, in naufragij periculo versatur: ideo quoque virginitas coniugali statui præfertur, quòd qui connubio iunctus est, teste Apostolo diuisus sit. Adeo vt, quemadmodum discordia & diuisio mundo noxia est, ita pax salutaris sit & vtilis.

Ioan. 20. Pacis signum. *1. Paral.* 13.

In hanc rem tradit Clemens Alexãdrinus, Cleanthem stoicum Philosophum literis aliquando mandasse, ideò Apollini, id est soli, chelym olim esse dedicatam, Quòd iubar in oriente fulgens, mũdum veluti pulsans, in concinnum aptumque cursum lucem deducat. Nam vt citharædus, hanc cordam deprimendo, illam verò exacuendo, omnes inter se coaptat, vt harmoniam reddant iucundissimam, & sonum auribus gratissimum. Ita sol lumine se suo interdum sustollens, interdum dimittens, res inferiores superioribus & cęlestes terrenis attẽperat; adeo vt & in elementis, & in totius vniuersi

Li. 5. stromat.

ſtatu pax & concordia reperiantur. Sed relicta fabuloſa hac interpretatione, verius hoc de Chriſto Ieſu, qui idcirco in ſacris literis ſol iuſtitiæ appellatur, dici poteſt; ipſe enim verè omnia hoc in mundo coniunxit, & ſibi mutuo conciliauit, pacem vniuerſalem orbi afferendo.

Ioan. 20. [Pax vobis.] Chriſtus, ecce, non niſi de pace loquitur, pacem ſolam vult, præter amorem & dilectionem nihil quærit. In quam rem venit mihi hic illius in mentem, quod de M. Catone Roman. refert Alexander ab Alexandro: in tãtum enim ſummus hic vir pacem diligebat, vt in annuli quem gerebat gemma, ſequens ſculpi iuſſerit elogiũ, [Amicus vnus, inimicus nullius.] Tradit etiam Plato, regem Gygem gemmam, quæ in fronte draconis in India reperitur, vt plurimum è digitis geſtare ſolitum, quæ pacis olim & concordiæ ſymbolum erat, vt hac ratione pacis ſe ſtudioſum & belli inimicũ oſtenderet; quem imitatus etiam Chriſtus Redemptor noſter, non niſi de pace apud ſuos agit.

Lib.2.ca. 19.

Ioan. 20. [Pax vobis.] Verba hæc & ſententiam exponẽs Magnus Pontifex Gregorius, ait, Dominum verã & iucundam pacem afferre ijs, qui mundo fores occluſere, & nulla terrena negotia in animum admittunt. Soli enim qui mundo valedixere, illius vanitates explodunt, Monaſticam vitam profitentur, & in deſerta & ſolitudines quietis potiundæ ergo ſecedunt; vera pace gaudent, & ſinceris delicijs fruuntur: Qui, num veritatem dico, norunt, & me, ſi mentiar, mendacij arguere queunt. Quamobrem finem hic faciam, & in pace hac primũ concionis membrum terminabo, ad alterum properans; quo Chriſti vobis vulnera manifeſtabo, myſteriaque illorum patefaciam.

Lib.4. in 1. leg. Reg.c.4.

Chriſtus diſcipulis vulnera ſua oſtendit.

Dominus igitur mox vt cõclaue, in quo Apoſtoli ob metum Iudæorũ deliteſcebant, ingreſſus eſt, & pa-

& pacem ijs precatus, quo se illis manifestiorẽ redderetur, fixuras clauorum quibus crucifixus fuerat ijs ostendit, manus inquam, pedes & latus. Quamuis Lucas lateris nullam mentionem faciat. Io. tamẽ eiusdem meminit, qui vicissim pedum non meminit, quos tamen Lucas eum ait Apostolis ostendisse. In eo autem omnes Sancti Patres consentiunt, vulnera hæc non superficie tenus aut ementita fuisse, sed vera, quæq. perpetuo in sacro Christi corpore futura sunt: quod hoc potissimũ Zachariæ Prophetæ loco confirmant. [Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum?] quod a Christo Angelos, spiritus illos cælestes petijsse fit verisimile, cum cœlos conscenderet gloria cęlesti in æternum fruiturus: quemadmodum olim Isaias petijt. [Quare rubrum est vestimentum tuum? August. autem his omnibus suffragator accedens, ait Dominum, cum ad iudicium venturus est, plagas has, & cicatrices vulnerum, ad maiorem inimicorum confusionem & Iudæorum infamiam in corpore gestaturum, in qua sententia S. Ioannes clarè præluxit dicens: [Videbunt in quem transfixerunt.]

Luc.24. *Io. 20.* *Zac.13.* *Isa.63.* *Ep.49. q. 1.& l.20. de ciuit.c. 30* *Io.19.*

Disquirendum autem hic est, qualia & cuius formæ hæc vulnera fuerint: credit Augustinus, vt gloriosi & beati status, quo Christi corpus iam donatum erat, perfectionem omnimodam statuat, eadem non statuisse, indignum. esse & præter beatitudinis decorem, hiantia, cruentaq. corporibus Sãctorum vulnera affingere, carnemq. illorum mutilam & truncatam credere. Qui tacitæ simul obiectioni, quinam igitur Thomas figuras clauorum in manibus, pedibus & latere digitos indere potuerit, respondebit, corpus gloriosum, ob egregiam subtilitatis dotem, alij corpori tangere volenti credere posse & non posse: & ita B. Thomam vulnera lanceæ & clauorum potuisse tãgere, quãuis nõ hiarent

Ingẽs circa vulnerum hęc difficultas.

& carne oppleta forent. Verum alia sententia, & communior est & veracior, nempe quinque vulnera illa semper patuisse. Neque enim necesse est, ob neruorum, venarum, carnisque cohærentiam, & continuitatem, nouum miraculum cudere, neque enim imperfectionem beatitudinis arguit, si caro in vulnerum locis desit, & concauum carne vacuũ in beato corpore reperiatur, cum hoc nulla ratione excellentiam pulchritudinis, quæ in glorioso hoc corpore emicat, diminutum eat, at auctum potius & illustratum: foramina nanque & scissuræ in chirothecis, per quas annulorum gemmæ transparent, ad ornatum sunt & decorem; vt & vestium aperturæ, per quas subtus latent aurum, & bractea, aut aliud subtilioris byssi genus translucet. Christus igitur Redemptor noster, post resurrectionem suam, in triumphi & gloriæ signum, plagarũ, & vulnerum suorum cicatrices ostendere discipulis voluit.

Io. 20.

Christus vna cum sanguine suo resurrexit.

[Ostendit eis manus & latus.] Hinc igitur sine vlla refragatione īferre & astruere possumus, Christum simul cum corpore, anima, diuinitate, vulneribus, quin & cum sanguine suo, resurrexisse; sanguine inquam suo. Credibile nanque est Angelos, priusquam Christus a mortuis resurgeret, omnem, quem in monte Olíueti, in prætorio Pilati, per vrbis Ierosolymitanæ vicos, denique & in monte Caluariæ effuderat sanguinem, diligenter collegisse. Adeò vt verosimile sit, imò certo certius, notabilem aliquam sanguinis Christi quantitatem in terra non remansisse. Huius opinionis est Angelicus Doctor Thomas, in cuius sententiam libens secedo, qui etiam asserit, omnem qui in varijs orbis partibus ostenditur, sanguinem Christi nomine, vt Mantuæ, Romæ, alijsque in locis verum Christi sanguinem non esse, at ex imagine aliqua, permit-

Nõ est notabilis aliqua quantitas Christi sanguinis in terra relicta.

tente

tente Deo, miraculosè, & prodigiosè eum effluxisse.

Eiusdem opinionis & fuisse videtur Athanasius fidei illud scutum inexpugnabile, quemadmodum in septima Synodi Constantinopoli celebratæ actis legitur. Dixi antè, quantitatem notabilem, neque implicat, aut inconueniens est, credere exiguam aliquam guttulam spineo serto, clauis, cruci, sacræq. Syndoni & Sudario, quod Veronica crucem baiulanti porrexit, adhęsisse: quamuis tamen is ipse, quē in vitreis vasculis & lipsanothecis videmus sanguinem, sanguis propriè, quoad substantiam, non sit, at color tantum sanguinis, qui iam euanuit, nec amplius iam comparet. Est quin etiam Extrauagans quædam Pij II. Pontificis, quæ ait, fidei non aduersari, credere Christum aliquam sanguinis sui partē in sui memoriam, & passionis reuerentiam hic in terra reliquisse.

Tradit quoque Nicephorus Callistus in primo historiarum suarum libro, Deiparam, & Ioannem Apostolum, Dominicæ passionis tempore, aliquot sanguinis Christi guttas in vasculo aliquo collegisse, quas magna dein diligentia & sollicitè admodū conseruauerint. Hinc est, quod quemadmodum fidei non repugnat, credere, aliquam sanguinis nutritiui Christi Iesu partem in terra mansisse, ita ratio nulla dari possit, quæ nobis id credere persuadeat. Quamuis interea certum sit, sanguinem Christi, si quis in terra remanserit, cum diuinitate iam nulla ratione coniunctum esse, eo quod hic humanitatis eius pars nec sit nec futurus sit: veruntamen quamuis modo eidem vnitus non sit, nihilominus adorandus est, quod prius vnitus eidem fuerit. Hæc doctioribus dicta sunto, ad vulneta iam postliminio reuertor. *lib.1.c.30*

[Ostendit eis manus & latus.] Vulnera hęc, fora *Io.20.*

mina,

Christi vulnera, foraminibus collata. mina, antra & cauernæ maceriæ in Canticis dicun tur; [Veni columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ:] quem pleriq. Hebræorum locū hoc modo transferunt, [in ciuitatibus rupis,] aiunt enim per verbum hoc apud Hebræos Iphærā, am-
Cant. 2. bitum & circuitum terræ designari: quod quā pulcherrimè lateri Christi Iesu adaptare licet, quod vniuersum terrarum orbem, simulq. omnes eiusdem incolas comprehendere, & continere valeat. Verborum autem sensus hic est, carissima mea instar columbæ pauida, & meticulosa in foramina te petræ absconde, idest, in sponsi vulnera & in cauernam maceriæ: idest latus illius, secede.

Exo. 33. Huc allusisse videtur & Deus, cum Moysi vultū suum videri cupienti ait, [Est apud me locus, & stabis supra petram, & transibo, & abscondam te in foramine petræ, & manus meæ protegant te.] quasi dixisset.

Nimis sublimia sunt desideria tua Moyses, maiora æquo petis, sperasque impetrare te posse quod penitus fieri nequit: sed, audi, locum tibi demonstrabo: stabis nimirum in petra, & ipse ante te transibo, &c. Respexere huc etiam plura alia scrip-
Isa. 2. turæ loca, vt ille Isai. 2. [Ingredere in petram, & abscondere in fossa humo, a facie timoris Domini.] consuluit nimirum peccatoribus, vt in petra, quæ Christus est, delitescant & abscondantur, simulque fossam humanitatis eius, ad diuinum furorem declinandum ingrediantur. In Psalmis etiam legitur,
Ps. 103. [Montes excelsi ceruis, petra refugium erinacijs:] idest, iustis, qui per ceruos denotantur, habitaculum sunt excelsi diuinitatis, maiestatis, prouidentiæ, prædestinationis, præscientiæ montes, in quibus noctes & dies contemplando, meditandoq. & per sancta desideria expatientur? petrarum autem foramina, idest vulnera incarcerati Christi, miseris

pec-

peccatoribus, in quibus erinociorum instar, delitescant.

Noui conceptus. Abacuc Propheta, sacra hæc vulnera cornuum nomine appellat: [Cornua in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius.] Porro cornu in sacris literis symbolum est fortitudinis, vt Psa. 74. [Nolite extollere in altum cornu vestrum.] Item 88. [Exaltabitur cornu vestrum.] Et, [Cornu eius exaltabitur in gloria.] Et primo Regum, [Exaltatum est cornu meum.] Ecclesiastici quoque 47. legitur: [Exaltauit in æternum cornu eius,] alijsq. locis innumeris. Christus autem cum in manibus gestare cornua dicitur, quæ natura animalibus in fronte dedit, de vulneribus intelligendum est, quæ manibus gessit, quæ magna meritorum illius fortitudinis pars fuere.

Abac. 3. Christi vulnera cornua appellantur *Ps. 74.* *Ps. 111.* *1. Reg. 2.*

Isaias vero fontes salutis & vitæ, eadem nuncupat, dicens: [Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris,] idest de vulneribus Christi Iesu: ad Hebraicos quippe fontes transferri potest, [de visceribus Saluatoris,] quæ nobis per acerba hæc vulnera abundè patuerunt. Hæc nimirum scaturigines, & fontes sunt, quos animarum nostrarum hostis diuertere alioque deducere gestit, ne aqua gratiæ & salutis inde scaturiens mentes nostras inebriet. In cuius rei signum Holofernem historiæ prodeunt aquæductus Bethulienses, & fontes aquarum obturasse, aut aliò deduxisse; Philisthæos quoque, Isaac detestatos, puteos quos Abraham reliquerat, lapidibus impleuisse, adeò vt nulli postea vsui fuerit, quos diaboli etiam imitati, præ inuidia impedire conantur, ne aqua vulnerum horum ad nos dimanet.

Item fontes. *Isa. 12.* *Iud. 7.*

Appellantur adhæc sculpturæ, vt apud Zachariā [Super lapidem vnum septem oculi sunt, ecce ego cęlabo sculpturam eius vt Dn̄s exercituum.] Quē *Zac. 3.*

locum

locum magnus Hieronymus de Christo Iesu interpretatur, putatque scripturam hanc de sacris illius vulneribus debere intelligi: quod Pater æternus vulnerari eum, tum a clauis quibus cruci affixus est tum a lancea militis, quæ corpus illius plagis & contusionibus quodammodo arauit & sculpsit voluerit. O igitur beata ac ter beata vulnera! [Ostendit eis manus & latus.]

Io. 20.

Christus resurrectionē suā miraculis nō Sophisticis argumenti probare nititur.

Porro Christus resurrectionem suam confirmaturus, Philosophorum more, syllogismis, sophisticis demonstrationibus, Enthymematibus, aut epichirematis, alijsque argumentis topicis non est vsus: sed re ipsa, & miraculis euidentibus eandem asseruit.

Quanta autem horum argumentorum efficacia & robur? an non enim magnum & prodigiosum, terram concutere, vtrumque mundi cardinem cōmouere, mortuos ad vitam reuocare, sepulchra reserare, infernos carceres spoliare, Angelorum apparitionem inducere, vigiles percellere & exanimare, Pilati sigilla infringere, lapidem ab ostio monumenti deuoluere, naturam in admirationem rapere, mundo se post mortem manifestare, vulneraque astantibus patefacere? O miracula insolita & inaudita, imò vix vnquam visa!

Io. 20.

Christus cur vulnera retinuerit.

[Ostendit eis manus & latus.] At quoniam de vulneribus longior iam sermo incidit, non omnino ab re videatur rationes inquirere, cur eadem a resurrectione sua Christus retinere voluerit; Patres nobis eandem suppeditabunt, quas vbi audieritis, pulchras haud dubiè & egregias iudicabitis. Primo, in signum victoriæ, ita Diuus Thomas, vt in perpetuum, inquit gloriæ suæ triumphum circumferret.

3.p.q.54. a.4.&opusc.60.c.22

Beda deinde ait, non aliquod imperfectionis aut impotentiæ signum fuisse, Christum cum vulneribus

in cap.22. Luc.

bus resurgere, sed perpetuum cuiusdam triumphi, & victoriarum de hoste relatarum monumentum. Chrysostom. ideo credit, quamuis vniuersum Christi corpus rediuiuum & a monumento redux, lucidissimum & splendidissimum fuerit; vulneratum tamen loco & cicatrices sole tunc fuisse splendidiores: ex ipsis quippe emicabat quidam fulgor ac lucidi diuinitatis radij, qui omnium oculos lumine suo & iubare præstinguerent.

Insignum nimirū victoriæ.

Gloriosas igitur has cicatrices in glorioso corpore seruauit, vt generosum & strenuum ducem imitari videretur. Vt enim militi gloriosum est, prælio peracto obtusis armis, hebetato ac semifracto gladio, vestibus laceris, manibus hostili sanguine cruentatis, facie puluerulenta, vulneribusque defœdata, ad suos reuerti, ita profecto non modica Christo Regum Regi gloria fuit, è cruento passionis cōflictu, vulnerato & cruētato corpore recedere: has quippe plagas velut fidas animi sui testes, virtutisq. indices retinere voluit, vt ijsdem velut titulis, elogijs, parergis & acroamatis humanitatis suæ scutū insigniaq. condecoraret.

Scutum dixi, quod ita vsurpatum vocabulum apud Ieremiam legam: [Redde ei, [inquit,] vicem Domine, iuxta opera manuum suarum, dabis enim scutum cordis dolorem tuum.] De Iudæorum hic peruicacia agit, qui se excusare nitebantur, quod Christum debito non essent cultu prosecuti, cum instar aliorum hominum eum occubuisse, & sepulchro reconditum cernerent: ait igitur, Pro meritis eos castigabis Domine, passionemq. tuam & dolores, vti cordis illorum scutum, statues.

Thre. 3.

Christi passio scuto comparatur.

Gregorius porro locum hunc interpretatus ait, Christi passionem Iudæis pro scuto futuram, quod eadem, si, prout par erat, eam sibi applicuissent, asylum, protectio, & aduersus omnia pericula, &

falla-

fallacis mundi huius incursus clypeus,& vmbo impenetrabilis fuisset. Et sanè Pater cælestis filium in terram misit, vt instar scuti inexpugnabilis, & clypei validissimi Ecclesiam suam protegeret, ac defenderet.

lib.1.in 9. Aeneid. Referunt Titus Liuius, & cum eo Seruius Horatius, tempore Numæ Pompilij scutum quoddam cęlo delapsum, quod ancile nominarent. Oraculum de rei euentu Numa Rex consulens, responsum tulit, tam diu Romanum Imperium saluũ, & incolume fore, quamdiu ancile hoc Romæ seruaretur: at eodem subito sublato aut perdito, Rempublicam quoque perditam iri. Quo audito vndecim alia, ad cælestis illius similitudinem, ancilia sculpi a Mamurio præcipit, vt ita alterum ab altero non esset dignoscere, & nemo hac ratione sacrum Imperij pignus, & tutelam auferret, sed similitudine, & rei incertitudine deterritus a cępto desisteret.

Melius hoc, & aptius de Christo Iesu, eiusque morte, passione, & vulneribus dici queat, qui non ob aliam causam cælo descendit, quam vt, velut clypeus & vmbo, protegeret eos, qui diligenti custodia eum penes se seruare niterentur.

Et quoniam Iudæos comprimis saluaturus venerat, ideo apud eos nasci & ancile illud regium, & pretiosum penes eos deponere voluit. At Satan, qui latè tunc per orbem imperitabat, omnesque imperio suo premebat, cognito, Propheticis oraculis prænuntiatum, Rempublicam illam conseruandam, & immortalem fore, & ceteris dominaturam, quæ ipsum magna sedulitate seruare conaretur, omni studio eum abscondere, eiusque honorem imminuere, immo celare contendebat. Atque ideo, nequis ipsum agnitum clanculo auferret, ceteris ancilibus per-

miscuit,

miſcuit,ne ita verum ancile agnoſceretur. Qui quoniam à vulneribus, & ſanguine facilè à quolibet agnoſci potuiſſet, ideò ceteris eum maleficis & ſupplicio extremo afficiēdis, vt Barabbæ, alijſq; homicidis carcere detentis ſimilem reddidit. Quin & cū in crucem iam agendus eſſet, omni ratione contendit, vt medius inter latrones expiraret, vt ſimul cū latronib. latro, cū ſicarijs ſicarius quoq; appareret, nihilq; ab eiſdē differret. Ideo Propheta prædixit, [Et cum iniquis reputatus eſt.] Sed iàm æquo diutius euagati, ad lineam redeamus, vulnerumque Seruatorum cauſas reddere pergamus. *Iſa.53.& Mar.15.*

Saluator igitur mundi glorioſa hæc vulnera in ſacro corpore ſuo retinere voluit, vt ita fidem noſtram confirmaret, reſurrectionis inquam ſuç veritatem aſtrueret: eſt enim reſurrectionis articulus ad credendum perdifficilis. Inualuerat iām nāmq; apud omnes & cunctorum animis inſederat, commune illud, & in Philoſophorum ſcholis vſurpatū principium & ſcitum, [A priuatione ad habitum non dari regreſſum,] id eſt neminem forma priuatum aliqua eandem iterum recuperare poſſe; cæcū, verbi gratia, oculorum vſum; ſurdum auium, mutum linguæ recipere. Cum autem mors omnium priuationū maxima & funeſtiſſima ſit, vtpotè quæ non viſu ſolùm aut auditu priuet; ſed inſtar nobilis prædonis piratę omnes corporis noſtri ſenſus auferat & decipiat. Hinc eſt quòd naturaliter loquendo, nemo à morte ad vitam redire poſſit. Reſurrectio difficilis ad credēdū.

Atq; hæc ratio eſt, auditores, cur Apoſtō. Paulus Athenis, in qua ciuitate ingēs Philoſophorum omniumque ſapientum numerus erat, & quò totius Græciæ, ne dicam orbis, ingeniorum nucleus confluebat, quàmdiu de vnius Dei cultu, de inanium Deorum ſimulacris, quæ nec audire nec loqui valent, ageret, magno cum ſilentio, attentioneque

omnium sit auditus: at mox, vt de mortuorum resurrectione sermonem institueret, omnes eum exsibilarent, exploderent, & alij eum agitam, alij nouorum dæmoniorum assertorem appellarent. Cuius rei non aliam S. Lucas rationem tradit, quàm [quia Iesum & resurrectionem annunciabat eis.] Ipsi quoque Apostoli, cum mulieres resurrexisse & à se visum Dominum assererent, credere omnino noluere, sed vt Euangelista refert, [Visa sunt ante illos sicut deliramenta verba ista, & non crediderunt.

S. Paulus Athenis exsibilatur, cum de resurrectione ageret.

*Act.*17.

*Luc.*18.

Hanc etiam causam existimo, cur sancti Patres in Concilio Niceno congregati, in symbolo suo, soli articulo de resurrectione addiderint verba illa [secundum Scripturas:] quæ ab Apostolo Paulo mutuati erāt dicente, [Et quia resurrexit tertia die, secundum Scripturas.] credebant quidem Gentiles Christum passum, mortuum & sepultum esse, sed à morte eum resurrexisse omnino negabant. Idcirco ad maiorem rei confirmationem, addidere Patres, secundum Prophetarum oracula, & Scripturæ signationem eum resuscitatum, hunc porro articulum Augustinus veram & propriam Christianorum fidem appellat.

1.*Cor.*15.

Est quoque euidens diuinitatis argumentum, & apertum dexteræ excelsi opus. Hinc est quòd Sunamitis illa, videns filium suum ab Eliseo, non sine miraculo, ad vitam reuocatum, mox in hæc verba prorumpat, [Nunc scio, quia verè Propheta Dei es tu.] Quoniam autem articulus hic ad credendum difficillimus erat, & magni interesset fides illius, Christus Dominus easdem in corpore suo, post resurrectionem glorioso, plagas et vulnerorum notas retinere voluit, quas viuens corpore exeeperat, quò hisce visis mors & resurrectio sua gloriosa, euidentior & manifestior foret.

4.*Reg.*4.

Vulne-

Vulnerum adhæc cicatrices retinere Dominus post resurrectionem voluit, & coronam suam his velut gemmis insignire, vt spes nostra hinc & fiducia cresceret & roboraretur. Ad dexteram quippe Patris residens, quotiescunque furoris ille sui tela in nos detorquere parat, eadem repræsentat, passionisque suæ merita illi ob oculos ponit; quò visis his, tela ponat, nos in gratiæ & benignitatis sinum admittat, & iratus reconcilietur. Olim quidem patrem viua voce pro mortalium genere obsecrauit, vt de se in Euangelio testatur, [Ego pro eis rogo:] aliàs etiam [cum lachrymis & clamore valido:] quin etiam prætiosi sanguinis sui effusione & exuberantia, [Accessistis ad sanguinis effusionem melius loquentem quam Abel.] At modo in gloria cõstitutus, à lachrymis, fletu, clamore, sanguinisq; effusione penitus liber & immunis, vulnera sua Patri irato exhibendo, cicatricesque amorem spirantes manifestando, pro nobis intercedit, & veniam delictorum omnium impetrat.

Vulnera Christi spẽ nostrã cõfirmãt.

Ioan. 17.
Hebr. 5.
Hebr. 12.

Antipater, Herodis Ascalonitæ, eius inquam qui infantium stragem edidit frater, cum, Augusti Cæsaris partes secutus, plurima corpore vulnera excepisset, & illius obsequio deditus hactenus vixisset; quòd cum deinde tempore proditionis & perduellionis reus constitutus, esset, nullam prorsus in sui purgationem apologeticã aut deprecatoriam orationem recitari passus est: sed crimen hoc nefarium à ceruicibus suis depulsurus coram Cæsare pectus aperuit, cicatricibus deforme plagis deturpatum, & vulnerum notis quodammodo compunctum, & ait, [Non sunt hęc proditionis sed fidelitatis indicia, maximè Cæsar.] quo spectaculo permotus Cæsar, solio surgens, Antipatrum mox amplexus est, maiorique quam prius amore est prosecutus, omnem quã accusatus indignationem incurrerat,

Ioseph. Antiq. Iud.

animo deponens, & tam spectatam viri fidem in discrimen & periculum vocari dolens. Quantum igitur roboris apud Patrem cælestem filij vulnera, quæ ob illius honorem corpore excepit, habitura putabimus, cum eadem, hominis reconciliandi gratia, iratis eius oculis exhibet?

1. Ioan. 2. Quam rem Ioannes Apostolus cognitam habes, in epistolis dicere non dubitauit, [Aduocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum.] In quæ verba commentatus deinde Bernardus, hominum felicitatem mirum in modum deprędicat & extollit, dicens, [O te felicem ò homo, qui tam facilem ad Deũ accessum habes, tam molles aditus! Mater ostendit filio pectus & vbera, & filius exhibet latus & vulnera] quam meditationem tandem concludens ait, [Quomodo poterit ibi esse repulsa, vbi tot concurrunt caritatis insignia?] Quis igitur hæc animo voluens, simulque aduocati nostri apud Patrem affectum considerans non intrinsecus ad eundem diligendum, & ex animo amandum, velut vitiis quibusdam facibus, succendatur.

S. Bernardi meditatio.

2. Reg. 15 Tanta Absalomi, in seditionem tamen vergentis, benignitas erat, vt omnes qui negotijs implicati ad regem Dauid accessissent, vltro ipse, in portis regijs considens, audiret, & examinando accuratè, suum vnicuique ius tribueret; gauderetque non parum, si, negotijs ex animi sententia confectis, eosdem ad propria lætos remitteret: dicebatque interdum apud se, [Quis me constituit iudicem super terram, vt ad me veniant omnes qui habent negotium, & iustè iudicẽ?] Perinde ac si dicere voluisset. Vtinam ipse negotijs populi huius examinandis dijudicandisque pręsiderem, neminem profectò tetricum aut subiratum dimitterem; paterét quotidie fores meæ, & suum vnicuique ius redderem. Sciebat siquidem, hac se ratione animos popularium

larium deuincere posse, suasque in partes pertrahere; quod & reuera factum est nam, teste scriptura, ad primum buccinę clangorem, [toto corde vniuersus Israel sequebatur Absalomum.] Quid? si sola & nuda audiendarũ controuersiarum voluntas; & simplex, quo regni iudex constitui volebat, desiderium, totius regni animos deuincire potuit; an non amor & cura, quam nostri Deus habet, omniũ nostrum animos inflammet & ad reciprocum amorem inuitet? Hic enim, iam inde a suæ resurrectionis die adeò se de nobis anxium & sollicitum ostendit, tantumque amorem exhibuit, vt non modò in negotia nostra inquirat, sed quotidie apud Patrem ipse eadem agat, pertractet, procuret, atque ad optatum tandem finem perducat: atque hanc in rem sacra in corpore vulnera reseruauit, quæ Patri irato & flagella immittere parato exhibet. Ac proinde non patronus modò noster, verum etiam Iudex est, vt in Actis legitur, [Ipse est constitutus a Deo iudex viuorum & mortuorum;] An non hoc affectum nostrum erga Christum excitet, cor nostrum inflammet, diuinoque obsequio mancipet? Dicatur igitur, obsecro, de nobis aliquando, [Toto corde vniuersus Israel sequitur Absalom; Toto corde, inquam, sequitur populus Christianus Christum. Sed procedamus vlterius.

Christus noster apud patrẽ patronus & iudex est.

Act. 10.

Quarta seruatorum vulnerum ratio est, vt hac ipse ratione amorem nobis suum testatum faceret, vicissim nos ad amandum proliceret, memoriamque sui in animis nostris perpetuò excitaret: Hanc etiam loco superiùs allato rationem attulit D. Thomas dicens, [Vt sua morte redemptis, quam miseri corditer sint adiuti, propositis suę mortis indicijs, insinuet.] Ipsa quippe sacra Christi vulnera euidẽs amoris & dilectionis testimonium dant. Cum domum aliquam incendium corripuit, solent qui

Christus vulnera sua velut amoris erga nos testimonia retinuit.

Simile.

eadem adhuc inclusi sunt, fenestras aliquas aut ostia laxare, ne ignis interius coarctatus ne erumpere valens omnia depascat & absumat, sed vt foras prorumpens euagandi habeat spatium. Tota Christi anima, Auditores viuo amoris incendio æstuabat, & consumebatur, ideò in cruce, á uertice ad calcem vsque, eandem denudari necesse fuit, & aperiri non vnam modò fenestram, at quinque simul; quina inquam illa hiantia vulnera; itaque per eadem ignis ille & flamma amoris, & amor ille flammeus, tum è manibus, pedibus, tum etiam è latere prorumpens, egressus est.

Li. 15. de ciui. c. 26. Et quoniam fenestræ mentio incidit, venit mihi hic in mentem, Augustinum vulnus illud lateris Christi, fenestræ, quæ in summitate arcæ Noe constituta erat, quæq; circa finem diluuij aperta fuit, et per quam columba aquarum fundum exploratura emissa fuit, comparasse: auctorem quoque historiæ *Hist. scholast. cap. 32. in Genesin.* scholasticę eandem vitream posuisse, vt in arcā constituti per eandem lumen haberent, & ne, si lignea foret, pluuia indies decidente putresceret, itaque inclusi imbre perfunderentur. Quamuis Hebræi tamen eiusdem loco lapidem aliquem pretiosum positum credant, qui, pyropi instar & carbunculi, rutilaret, & per arcæ fundum, omniaq; latera eius, resplenderet. Dici non potest, quàm scitè hæc omnia sacro vulneri lateris Christi conueniant: hoc. n. instar crystalli et vitrei pellucidi fuit, per quod amorem eius & misericordiam perspicere potuimus; & quod fulgore & ardente caritatis splendore, ad instar Carbunculi radiante, vniuersam Ecclesiæ arcā mirabiliter illustrauit.

Lib. 3. in lib. reg. c. 10. Rupertus autem, vir tum sanctitate, tum doctrina illustris, commentario in libro Regum, de admirabili illa templi Salomonici fabrica loquens, ait, ostium lateris templi illius, vulnus in lanceato

Domi-

Dominici pectoris latere, præter quòd nullus sit aditus, neque ostium, vel ianua qua intret quis coram Deo, designare.

Quinta & postrema ratio hæc est. Vulnera in corpore seruare Dei filius post resurrectionem voluit, vt humilitatem nos omnibus in rebus edoceret. Agnosci nimirum voluit è signis humilibus, abiectis & humilitatem spirantibus, non verò gloriam & splendorem redolentibus. Hinc est, quòd Apostolis hodie non triumphantem, gloriosum, aut splendidum se ostendat, ut quidem olim in transfiguratione, sed humilem & vulneratum, quali in passione schemate conspectus est. In actis quoque Apostolorum, cum Paulum Christianos persequentem in via compellaret, non aliquo honorifico, sed humili se nomine nuncupauit, dicens, [Ego sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris,] ad titulum cruci superpositum allusione facta; Cúque dicere magna cum gloria & meritò potuisset, Ego sum Verbum Patris, secunda in Trinitate persona, mundi totius Redemptor, viuorum & mortuorum Iudex, magnus Angelorum magister, ad dexteram Patris residens; dixisse sat habuit, [Ego sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris.] Ipsi quoque Angeli non alio ipsum compellauere nomine, cùm mulieribus illum quærentibus dixere, [Iesum quæritis Nazarenum crucifixum.]

Christus gloriatur magis insignis humilitatis suę quam gloriæ.

Act. 9.

Ibidem.

Mar. 16.

Filij etiam Iacob in conspectu Pharaonis constituti, & quales essent interrogati, quamuis liberè respondere potuissent se totius Aegypti vicarij esse fratres germanos, claros Patriarchæ Abraham sanguine oriundos, filios Iacob viri Deo dilectissimi, summorum Prophetarum affines; Iosepho tamen instigante, magna animi demissione dixere, [viri pastores sumus.] Isaias deinde Propheta de futuri Messię ortu & progenie loquens, & genealogiam

Fratres Ioseph corã Pharaone se humiliarũt.

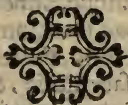
Gen. 47.

illius texẽs tenuibus incipit Principijs, & omnium
Isai.11. infimo & abiectissimo Iesse, [Egredietur virga de radice Iesse.] Dauid Rex ad summos honores & dignitates euehendus, gener scilicet regis constituendus, cùm heroica sua gesta recensere, victoriamque olim relatarum catalogum texere, magnanimitatem iactare posset; præ animi tamen dimissione ait, [Quis ego sum, aut quis filius Isai?] Idem
1. Reg.18 omnino Christus hic fecisse dignoscitur, cùm Apostolis se vulneratum, cruentatum, flagis refertum ostendit, è quibus magna illius humilitas & amor colligi queunt. Hæ sunt rationes, quas huc allatas volui; quibus in aciem productis receptui canam.

Quamobrem Auditores, hæc, obsecro, animo vestro inhæreant, examinate quæ dicta sunt, diligenter, mysteria deducta excutite, omnem mundo aditum occludite, efficite ne quis illi ad vos pateat introitus, & ita cælestem cum Apostolis pacem obtinere valeatis. Cum Christum stantem videtis, cogitate gloriosum resurrectionis statum omnia, quæ prius curuata erant, recta reddere; cum in medio suorum denotari credite, illum mediatorem nostrũ esse. Cogitate etiam, ideò illum vulnerum notas in corpore suo retinuisse & perpetuò retenturum, vt ipsa victoriæ & triumphi relati indicia forent, fidẽ nostram confirmarent, spem nostram certam redderent, amorem illius erga nos testatum facerent, humilitatem denique nos edocerent. Exclamem igitur merita, ò felicia, beata ac gloriosa vulnera!

Beata inquam, Domine Iesu, nobisque salutaria, cum nostri eadem causa receperis amorisque in nos testandi gratia retineas. Sunt vtique foramina petrarum, & cauernæ maceriæ, in quibus animæ nostræ instar columbarum ab incursu hostili tutæ delitescant; sunt fontes salutares, è quibus aquas gratiæ & misericordiæ hauriant, sunt decora sculpturęque

ræque sacræ humanitatis tuæ: sunt quin etiam, mundi redemptor, passionis tuæ tropæa, fortitudinis indicia, triumphorum testimonia, veraque amoris & affectus tui erga mortales argumenta & signa. Gratiam igitur nobis, ò animarum nostrarum seruator, præsta, vt per eadem, per quæ redempti sumus vulnera, gloria tandem cælestem obtinere mereamur; ad quam deducere nos dignetur qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Christus Iesus Dominus noster. Amen.

nium viuebat controuersia & contentio; ostendere conabantur illi, summum Pontificatum & principatum ac regimen populi apud se reperiri, sibique longi temporis præscriptione deberi: hic verò, solum se Pontificem & populi caput, reliquis exclusis, à Patre esse constitutum. Qui quoniam solus, diuina adiuuante potentia, gratia in conceptione, & vita tempore resurrectionis floruisset, hodie ab omnibus in vniuersalem pastorem, & summum, & œcumenicum Pontificem recipitur; cum ipse de se apertè testetur, [Ego sum pastor bonus.] Hoc ipsum Euangelij nostri subiectum est, quod hodie expositurus cathedram conscendi, vtinam ad ampliorem Dei gloriam, animarumque nostrarum emolumentum. Sed quoniam humana genua labant, & ignorantiæ mihi meæ sum conscius, ad spiritum paraclitum, qui linguas infantium fœcundas reddit confugiendum, eiusque auxilium, Deiparæ virginis intercessionibus, prout consueuimus, implorandum dicamus igitur in genua procumbentes cum Angelo Gabriele: *Ioan. 10*

AVE MARIA.

Magnum illud Ecclesiæ ornamentum & caput Gregorius, de Episcoporum & Antistitum dignitate loquens, dicere solebat, Prælati potestatem non honorem sed ingẽs potius onus esse. & meritò profectò; inter cetera enim onerosa & grauia quæ reperiri in mundo possunt, ipsa Episcopalis dignitas primum obtinere locum meritò dici potest. Quò etiã quàm proximè accedentes Concilij Tridentini Patres, vnanimi suffragio asseruere, tam graue Episcoporum onus esse, vt ipsi etiam Angelorum humeris si ipsum imponeretur, sub mole labascerent aut saltem *Sententia D. Gregorij de prælatis.* *Itẽ Cõcilij Trid.*

tem satisfcerent: [onus Angelicis humeris formidandum, quod nimirum Cherubim suscipere exhorrescant, sub quo Seraphinorum humeri curuentur.] Ipse etiam Apostolus Paulus, cùm futuro Episcopo Timotheo, requisitas in perfecto Episcopo virtutes & dotes perscriberet, inter cetera adiungit, eum qui ad Episcopatum adspirat, onus & labores & opus in humeros suos ciere, [Quicumque Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.] Et quemadmodum ipse onus ingens est & magnum, ita quoque virtus & merita ipsum suscipiẽtium magna sint oportet & varia.

1 Tim. 3.

Plut. in apophth.

Quò optimè faciet scitum illud Agesilai regis responsum; interrogatus enim quæ in optimo requirerentur Principe virtutes, ait, [Principis est non mollitiæ delitijsue, sed temperantia & fortitudine priuatis hominibus antecellere.] Quod sapiens ille & cordatus rex de secularibus Principibus olim, ipse maiori iure de Præsulibus, qui Ecclesiæ Christi Principes sunt, iam dicturus videor: Non esse Episcoporum scilicet, inanes mundi delicias consectari, voluptatibus carnalibus indulgere, sed soli virtutum exercitio, laboribus, sollicitudinibus pro Ecclesia incumbere. Vt enim onera grauia sunt, ita quoque & athlantæum herculeumque ad eadem humerum sufficere par est.

Isai. 22.

Hinc Dominus Sobnã, ad magnos apud Ezechiã regem honores euectum depositurus, & summo sacerdotio priuaturus, ut in Eliachim domui regiæ præfectum ipsum transferret, grauem ac ponderosam se ei clauem ait traditurum, quam manibus ferre non posset, & in humerum eandem sumere necesse futurum sit: [Et dabo clauem domus Dauid super humerum eius.] Quis simile quid vnquam aut vidit aut legit? an non enim claues domus alicuius de zona pẽdent? sed audite, ingẽs hic latet

Onus p̃su lũ graué.

latet mysterium, Dominus quippe per clauem hāc, quam vt pontificiæ dignitatis signum & symbolum dare decreuerat, designare volebat, quantas dignitas hæc, & honor Episcopalis molestias, labores, & onera contineret, ad quæ nimirum subeunda etiam ferrei humeri necessarii videantur.

Idem etiam Propheta Messiæ venturi functiones & officium recensens, vtpote qui & præsul, superior & Pastor esset futurus, tam graue onus eius futurum ait, vt manibus ferendo non sufficientibus, in humeros ipsum relaturus sit: [factus est,] inquit, [principatus super humerum eius.] Quid hoc audio? si nec ipse filius Dei, validus ille Athlas, qui vtrumque mundi cardinem sustentat, & portat omnia verbo uirtutis suæ, manus oneris sacerdotalis clauibus ferendis pares habuerit: quas obsecro habebunt homines, vento leuiores, fragiles, imbecilles, infirmi? Hæc precor, mente & animo voluite uos Ecclesiastici, qui ad honores et dignitates aspiratis, prælaturas ambitis, et easdem adepti ex animi effrenati directione administratis. Messias ecce, plumbo grauiores onerosioresque iudicauit, quas vos pluma leuiores arbitramini. *Isa. 9.* *Messiæ man. clauibus sacerdotii ferẽdis nõ sufficiũt.*

Scio verba illa Iob, [Sed & gigantes gemũt sub aquis,] in uarias expositiones detorqueri, & uelut nasum cereum omnem propemodum interpretationis formam admittere, adeo vt quænam uerò quam proxima sit, difficile sit discernere. In primis tamen mihi placet illa Rodulphi Flauiensis Paraphrasis, quæ de Prælatis Ecclesiasticis eadem exponit, [Gigantes gemunt sub aquis, idest,] inquit, [potentes huius seculi sub prouidentia et gubernatione temporali dignitatum. [Cuius interpretationi ipse accedens, aio Ecclesiasticas Præla- *Iob. 26.*

turas uerè aquas, abyſsos et uoragines eſse, ſub qui bus non idiotæ modo et ſimpliciores, ſed robuſtiſſimi etiam gigantes gemunt et tremunt, ideſt, in quibus viri etiam omnium uirtutum præſidio com muniti difficultatem ingentem reperiunt, et ſub onere muniorum collabaſcunt.

Plu. in Poli tiius. Pericles reip. Athenienſis præfectus, quotieſcun que ſenatum aditurus, togam ex magiſtratus ſui præſcripto ſumeret, ita dignitatem exhorruit, ut ſæpius his ſeipſum uerbis compellaret; [Attende tibi Pericles; liberi ſunt quos ipſe regis, Græci ſunt, et Athenienſes.] Idem repetant obſecro Epiſcopi et Antiſtites, quotieſcumque habitum Pontificium aſſumunt, quoties rochetum induunt, quoties inſulam capiti imponunt, quoties pedum in manus capiunt, dignitatis inquam, in qua conſtituti ſunt, onus et pericula perpendant, cogitent quoque ſecum interdum, quos ſub ſe conſtitutos habent, ani mas eſse, fideles et Chriſtianas, ac proinde ſibi excubandum, quo debita eas ratione regant.

Reſpexit huc Martialis Poeta uetus, cum amico ſcriberet,

(Quæris onus magnum, magnum dum quæris honorem.) Idem omnino de Præſulibus noſtris di ctum eſto, ſciant inquã ſe, dum honores ambiunt, onera et moleſtias ambire; dignitates quippe eorum grauiſſima pericula adferunt, et animæ ſæpenumero mortem cauſantur.

9. Rhamnus cum ad dignitatem regiam et præ ceteris arboribus eminentiam aſpiraret, ſui ipſius et aliarum rerum arborum interitus cauſa exiſtit, nã dum flamma rhamnum corripuiſſet, incẽdio una cum ceteris conſumpta fuit. Parabola hæc quidem fuit, deſignare tamen uoluit, minimos quoque et abiectiſsimos, honores & dignitates Eccleſiaſticas ambiendo, ac ceteris præeſse ge-

ſtien-

ſtientes, ſibi & alijs perſæpè perniciem creare.

Huc Iſidorus Hiſpalenſis etiam reſpexit cū ait, [Quanto quiſque in ſuperiori conſtitutus eſt loco, tanto maiori verſatur in periculo.] Hoc ſi in omni dignitate locum habet, vt reuera habet; quotidiana nimirum experientia id demonſtrante, in Eccleſiaſtica potiſſimùm locum obtinet: quo enim quis in Eccleſia ad maiores dignitates & ſublimius honorum culmen euectus eſt, eo maiori diſcrimini viuit expoſitus, & maiores ruinæ occaſiones pertimeſcat neceſſe eſt. Quo etiam facit quod in Epiſtola quadam refert Bernardus, [ſi tentatio eſt vita hominis cuiuſque ſuper terram, quātis putas periculis patet vita Pontificis; in quam omnes quæ reperiuntur tentationes collimant? quod & ſuiipſius exemplo confirmat, [ſi ego in cauerna latens, & ſub modio fumigans, tamen vētos euitare nequeo, & inſtar arundinis huc illuc agitor? quid perſona ſuper montem, ſuper candelabrum poſita] perinde ac ſi dixiſſet, ſi ipſe qui mundum declino, qui honores deteſtor, tantis tamen tentationibus concutior, exagitor, & percellor: quomodo concutiendos credam eos qui dignitatibus inhiant, ad honorum faſtigia adſpirant, & Eccleſiaſticas Prælaturas conſectantur.

Iſid. Hiſ. 3. de ſummo bono.

Epiſt. 42. Bernardi ſententia cōtra Præſulum ambitionē.

Ipſe Pontifex Gregorius ad ſummum Eccleſiæ apicem, & ad principis dignitatem ſublimatus, cognitis periculis in quibus verſabatur, locum hunc Pſalmorum [deieciſti eos dum alleuarētur,] de ambitioſis prælatis expoſuit, quos eo ipſo, quo ad honores euehuntur, deprimi & deijci credit. Videmus enim pleroſque, dum ad ſummum in Eccleſia culmen extolluntur, & nimis ſublimè conſcendere conantur iugum, magna ſui infamia & dedecore, ad imum confuſionis barathrum delapſos eſſe. In quam rem facit illud Poetæ,

Greg. in Pſal. 72.

Tollun-

Tolluntur in altum
Vt casu grauiore ruant.

Deut. 22. Pręceptum hoc Domini in Deuteronomio legitur, [Cum ædificabis domum nouam, facies murum tecti per circuitum, ne effundatur sanguis in domo tua:] Id est ne aliqs è tectis & pinnaculis ad terram corruens ceruicem frangat, itaque domum sanguine cruētet. Docere si quidem voluit, honorum fastigia, id est sublimes in Ecclesia gradus, alto & valido virtutum vallo ac pariete cinctos esse debere, ne quod inde discrimen oriatur, nullus sanguis effundatur, animarum nulla sequatur damnatio.

1. *Reg.* 4. In primo Regum commentario traditur summus Pontifex Heli de sella retrorsum colapsus, fractis ceruicibus expirasse, quem repētinum & lugubrem casum si allegoricè exposuero, à veritate tamen ne hilum declinando, dico plurimos è sella pontificia & sedibus Episcopalibus retrorsum excedisse, fractis animæ ceruicibus, magno sui dedecore, in omnium oculis expirasse.

Hactenus hæc de Pastoribus & Prælatis: quod in Euangelio hodierno de ijsdem plurima habeatur mentio; veri enim pastoris hic dotes describuntur, & se pastorem esse Christus confiteri non erubescit. Singula Ioannes describit; cuius verba sunt.

Ioan. 10. [Ego sum pastor bonus.] Quæ vt pro dignitate exponã, & cõcionem Catholicã de ijs instituã, bifariam eam pro mea consuetudine diuidam, primo de bonis pastoribus, ac deinde de impijs & mercenarijs agam; in quo si faciles & attentas aures mihi præbueritis, egregios vobisque haud dubiè gratos conceptus producam.

Ante Christi in terrã aduẽtũ mũdus pastore destitutus erat.

Principio igitur, antequam longius prouehar, sciendum, ante Christi in mundum aduentum,

genus

genus humanum, velut dispersum, derelictum, & pastore destitutum, in mundi huius deserto victitasse. Ita quippe ait Michæas Propheta coram Israel rege: [Vidi cunctum Israel dispersum in montibus, quasi oues non habentes pastorem.] quam rē Moyses miseratus olim a Domino ardentibus precibus pastorem contendebat, [Prouideat Dominus Deus spirituum omnis carnis, hominem, qui sit super multitudinem hanc, & possit exire & intrare ante eos, ne sit populus iste sicut oues absque pastore. *3. Reg.22* *Num.27.*

Dominus igitur suorum precibus fatigatus, & diuturnis postulationibus lacessitus, fidum se populi pastorem emissurum per Prophetam pollicetur, qui eundem custodiat & ab omni inimicorum incursu & laceratione protegat & tueatur, [Ego saluabo gregem meum & non erit vltra in rapinā, & suscitabo super eos pastorem vnum qui pascat eas.] In quæ verba commentatus Hieronymus, ait, verba hæc de Dauide rege intelligi non posse, qui longo antè tempore mortuus erat, at de solo Christi Iesu exponi debere: quomodo & Apostolus ad Hebręos exposuit, [Deus pacis qui eduxit de mortuis pastorem magnum ouium in sanguine testamē ti æterni, Dominum nostrum Iesum Christum.] eum ipsum inquam, qui hodierno in Euangelio bonum se pastorem esse profitetur, [Ego sum pastor bonus.] *Ezec.34.* *Hebr.13.* *Ioan.10.*

Ipse siquidem est fidelis ille pastor, quem vetus synagoga spōsę nomine insignita tantoperè in Cāticis videre exoptabat, cum diceret, [Indica mihi quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.] est ille pastor, de quo verè ad literam locutus est Michæas Propheta, [Et suscitabimus super eum pastores & octo primates homines.] Cu- *Cant.1.* *Mich.5.*

ius loci Hyeronimus interpretem agens ait, tres SS. Trinitatis personas hic inter se de Christo Iesu, quasi de pastore adeò eximio loqui, vt in ipso omnes veteres pastores suscitandi sint inter quos septem præcipui ac primates fuere, Abel, Abrahaam, Isaac, Iacob, Ioseph, Moyses, Dauid, ac præcipui quique duces, idest Hebræorum iudices, quos inter octo ceteris antecessere, vt ait in Michæam Rupertus, scilicet Iosue, Caleb, Othoniel, Aoth, Baraac, Gedeô, Iephte, & Samson; hos autem tum strenuitate tum equitate, pastores autem diligentia & vigilantia superaturus dicitur Christus. Itaque verum esse comprobabitur, quod in Euangelio legimus, [Ego sum pastor bonus.]

Octo pastores apud veteres celebres.

Octo itē duces.

Ioan. 10.

Tria bono pastori necessaria.

His ita constitutis tria potissimum in fideli & bono pastore requiruntur; primò infracta laborū difficultatumque perpessio, & inuicta in molestijs tolerandis constantia. Cura quippe & onus pastorale multis difficultatibus & angustijs expositum est, quod pastor ille fidelis Iacob apud socerum de se testatus es, dicens. [Die noctuque æstu vrebar & gelu, & fugiebat somnus ab oculis meis.] Secundò implacabile cum lupis, ferisque capacibus bellum gerat necesse est, vt ita gregem ab eorum incursu immunem præstet, ne quod ab ijs periculum immineat; vitam quoque suam, si opus est, pro ouibus exponat. Ita fecisse comperitur Dauid pastor; nam de rebus olim fortiter & strenuè gestis apud Saulem regem gloriatus, hoc se potissimum nomine iactauit, [Pascebat seruus tuus patris sui gregem, & veniebat leo vel vrsus, & tollebat arietem de medio gregis & persequebar eos, & percutiebam, eruebāque de eorū &c.] Tertiò ita gregem pascat, alat, foueatque necesse est, vt indies accrescat & augeatur; excubet inquam & omni ratione enitatur, vt benè grex habeat, nullumque morbidum pecus inueniatur,

Gen. 13.

1. *Reg.* 17

niatur, exemplo inquam pastorum illorum, qui Christo recens in orbe nato, [Erant custodientes vigilias noctis super gregem suum.] Tria hæc quā optime Christo Iesu omnium pastorum primo con ueniunt, meritoque de se dicere potuit, [Ego sum pastor bonus.] *Luc.2.* *Ioan.10.*

Fuit.n.ipse, de quo olim ænigmaticè & parabolicè Nathan Propheta coram Dauide rege locutus est, dicēs, [Pauper habebat ouem vnam paruulam quam emerat & nutrierat, & creuerat apud illum cum filijs eius, simul de pane illius comedens, & de calice eius bibens, & in sinu illius dormiens, eratq; illi sicut filia.] Quis est, obsecro, ô Theologi, pauper hic pastor, non nisi vnicam ouiculam habens quam Iesus Christus, qui toties de se olim testatus est, [Pauper sum ego, & in laboribus a iuuētute mea.] Vnica porro ouis eius fuit ipsa natura humana, quam ouis illa centesima denotauit, quam pastor hic, nonaginta nouem in deserto relictis, quæsiturus aduenit? an non eam ipsam sacro Eucharistico pane nutrit & fouet? an non ad sanguinis sui fluenta adaquaturus eam deducit? an non & in sinu & gremio illius recubat, hypostasi quadam admirabili, Verbo diuino vnita? Ipse denique est magnus ille Pastor, pastorū Deus & caput; quo eum nomine S. Petrus Apostolus vocitauit dicens, [Cum apparuerit Princeps pastorum, percipietis immarcessibilem coronam.] Non quod caput ac summus pastorum fuerit, at quòd omnes in hoc munere & cura superauerit: adeò vt solus ipse de se dicere queat, [Ego sum pastor bonus. *2. Reg.12* *Psal.87.* *1.Pet.5.* *Ioan.10.*

At dici non potest, quam difficulter bonus aliquis pastor reperiatur: quod Dominus in Euangelio ait: [Quis putas, est fidelis seruus & prudēs quē constituit Dn̄s super familiam suam, vt de illis cibū in *Difficile bonū aliquem pastorē reperire.*

Chrysost. in tempore?] Quem locum D. Chrysostomus interpretatus, adiunxit, [Quærit Dominus, non quasi fidelem & prudentem dispensatorem ignorans, sed innuere volens huius rei difficultatem & raritatẽ.] Ceterùm Dñs verbis his necessarias bono pastori conditiones & qualitates insinuat; Primo fidelitatem, quæ tribus potissimũ in rebus sita est, vt nimirũ pastor ore, corde & operib. fidelis sit: verbis quidem, vt quod ore faciendum iubet manibus etiam exequatur: secus.n. si faxit, homines decipit, & sincerè non agit. nam si fucus omnes homines dedecet, pastores tñ & Ecclesiæ præsules quammaxime. veri enim & sinceri, non autem subdoli vari & duplices in verbis sint oportet, de quo uitio Ecclesiastes ait, [Deuoratio pessima superbi linguam.] Corde verò ne versipellis & subdolus sit aliud, scilicet loquendo, aliud autem cogitando, aut animo concipiendo, in quo scorpionem imitari uideretur, qui anterius quidem blandiatur & ludat, cauda verò feriat & virus spargat. Hos autem Ieremias notare videtur dum ait, [In ore suo pacem cum amicó loquitur, & occulte ponit ei insidias.] Operibus denique, ne hypocrita audiat, qui aliud quidem doceat aliud verò operibus demonstret; in quo dæmonem illum Euangelicum referre videbitur, qui tritico superseminauit zizaniã; & eos quos Isaias descripsit [Principes tui infideles oẽs diligunt munera, sequuntur retributiones.] Secunda pastori bono necessaria conditio est animi humilitas, quæ in verbo [seruus] delitescit. Præsul enim ut humilis & modestus sit necesse est, vt tanta se dignitate cogitet indignissimum, omniumque se ouium infimum. Omnibus quoque sit affabilis & suauis, sapienti consulenti auscultando; [Rectorem te posuerunt, noli extolli; esto in illis quasi vnus ex ipsis.] Dignitas enim hæc insolentem cum aut iactabundum reddere

Marginalia: Boni pastoris proprietas. — *Eccles.* 5. — *Ierem.* 9. — *Matt.* 13 — *Isa.* 1. — Pastor humilis sit oportet. — *Eccles.* 32 — Nec de adepta dignitate debet extolli.

dere non debet, at humilem, & humilia conſectantem, formidantemque ne forſitan Deus ad hos ſe honores prouexerit, vt ita caſtigandorum delictorum occaſionem habeat. Proponat inquam ſibi aſſiduò ob oculos, quod in Salomone de iniquis iudicibus & populi præfectis legitur, [iudicium duriſſimum his qui præſunt fiet.] Ad quæ verba Eccleſiæ paſtores tremant & conſternuntur. *Sap.6.*

Spiritus pietatis Ieſum in deſertum procul à mũdi ſtrepitu, in quo ieiunio quadrageſimali ſeſe exerceret, pœnitentiamque faceret, duxit; at princeps tenebrarum Satanas è deſertis eum iterùm in mundum reduxit, ac ſupra pinnaculum templi, vanæ gloriæ ſtimulis tentaturus, conſtituit. Docemur hic, plurimos à Spiritu ſancto in religionum deſertum agi, vt in illo precibus & pœnitentiæ vacent; ſed illos deinde a Satana ad honores & dignitates ſuſtolli, vt quos in humilitatis aera ſuperare nequibat, ad ſummos dignitatum apices euectos deijciat. *Matt.4.*

Saul, priuſquam in regem electus eſſet, humilis, manſuetus benignus & affabilis erat, vt qui maximè: at mox vt ad ſolium & ſceptrum euectus fuit, regnumque capeſſiuit, nequitiam induit, inſoleſcere, ſuperbire, & durus eſſe cœpit, & omnibus grauis. Ad eundem modum plurimis Eccleſiæ paſtoribus & prælatis contingere videmus; qui antequã ad honorem faſtigium promouentur, ſapiẽtiæ, modeſtiæ, pietatis, omniumque virtutũ nomine benè apud omnes audiunt; verùm quamprimùm vt honores adepti ſunt, & in oculis omnium verſantur, nihil illis haberi poteſt vitioſius aut ſceleſtius. Qui ſi ſibi optimè conſultum vellent Sapiens illud ſapientis conſilium ſequerentur. [Quanto maiores, tanto magis te humilia in omnibus; *1. Reg.15* *Dignitates pſules inſolẽtes reddũt.* *Eccleſ.3.*

& coram Deo inuenies gratiam:] quod honoratior es prçlate, & pluris ab omnibus fis, eo teipsum humilia magis profundiusque dimitte: abiectio enim & humilitas sint æquilibria machinæ vanitatum tuarum, ad quorum pondera çqualiter dependeat, atque ita gratiam coram Deo inuenies, & grauissimæ ruinæ pericula & scopulos interius effugies. Optimum profectò & laudabile consilium.

Pastor prudens esse dēat. Prudentia tertiò & sapiens discretio vitam præsulis mirificè exornant, & ad dignitatem illius plurimum faciunt, inclusa in verbis, & prudens: qualitates inquam in Episcopo in primis requisitæ. Pastorem enim haud dubiè prudentem & sapientem esse oportet: ideo Dominus in Euangelio omnibus in genere præsulibus dixit, [Estote prudentes sicut serpentes.] Absurdum alioquin foret & præter decorum, eum, qui alios regendos suscepit, & ad dignitatem pastoralem euectus est, sui ipsius curã non habere, nec iuxta rationis normam vitã posse instituere. [L. fin. Cod. de leg. tut.] In quem etiã sensum loquitur Apostolus, [Si quis domui suæ præesse nescit, Ecclesiæ Dei quomodo diligentiam habebit?

Matt. 10

1. *Tim.* 3.

Mali pastores simiæ collatur. Hinc scitè admodum S. Bernard. huiusmodi superiores, seipsos regere non valentes, simiæ nunquã quiescenti, at omnia destruenti comparat, [Rex fatuus in solio est simia in tecto, quæ nihil componit vel vnit, sed quod compositum est, dissoluit & diuidit.] Solebat Salomon rex naues quotãnis in Tharsis mittere, quæ inter cetera, quibus onustę ridebãt, pauones & simias deuehebant. Vt mysticè hoc exponam, dico, Ecclesiam nauẽ esse Christi Iesu, qui longè plus quàm Salomon; plurimos autem pastorum prælatorumque, qui eadem vehuntur, instar simiarum fatuos & stolidos esse, perennis tamen pauonum coopertos, & tyrio ostro nitentes: quorum

Lib. de cõsider.

2. *Reg.* 9.

rum vt plurimùm ſtoliditas & ineptia in cauſa eſt, vt Dei Eccleſia ſecus ac par eſt gubernetur. Atque vt conſiliarij Roboami ceterique magiſtratus, ſtolidi & iuuenes, rerum inexpertes, interitus illius cauſa fuere, regnoque extremam attulere perniciem; ita ſtatus Eccleſiaſticus, quoties a iuuenculis ſtolidis & fatuis, nullaque rerum cognitione pollentibus, adminiſtratur (nam teſte Salomone, [ſtultitia colligata eſt in corde pueri.)] vt plurimum Eccleſia ferire ſolet & maximum detrimentum & iacturam facere. Verum in legitimi paſtoris dotibus enarrandis pergamus.

3. *Reg.* 12

Prou. 22.

Quartò ipſa paternitas ad boni paſtoris perfectionē pertinet, quā è verbis illis Euangeliſtæ eruimus, [Quem conſtituit Dñs ſuper familiā ſuā.] Cogitare quippe paſtorem par eſt, vt pater familiæ & domui, ita ſe Eccleſiæ præfectum eſt, & diligentem illius curam, vt ille domus, habere debere, animarumq; ſibi creditarū commodis proſpicere: quod ſi facere negligat, non pater aut paſtor, ſed tortor & ſuorum carnifex audiet, quod ne cui nouum & abſurdum videatur, Gregorium teſtem producā, cuius quoties verba perpendo, toties horrore totus percellor & tremo: [Tot, inquit, occidimus, quot ad mortem quotidie tepidè & tacētes ire videmus.

Paſtor, vt pater erga filios, ſeſe gerere debet.

Greg.

Apud Ezechiel etiam Dominus comminatur, ſe, ſi quem paſtorū negligentia, ſocordiaq; perire contingat, ſanguinem illius de manu requiſiturum, Epiſcoporumque diſpendio eorum perditionem & interitum vlturum. Vnde manifeſtum redditur, Paſtores negligentes & inertes, veros animarū carnifices & interēptores eſſe: quod tripliciter cōtingere poteſt. Primò virulentas & venenatas eſcas illis in cibum præbendo, id eſt, tum malo vitæ exemplo eos offendendo, tum etiam falſam doctrinam inſtillando, prauiſque dogmatibus imbuendo. Secundò ne

Ezec. 33.

Paſtores negligentes veri animarum īterfectores, idque tribus de cauſis.

cessaria ijs alimenta subtrahendo, idest diuini verbi prædicatione priuando. Tertiò, vitæ libertatem concedendo, omnem delinquentib. impunitatem elargiendo, & ad vitia conniuendo. Idem enim hodie sępenumerò in Episcopatibus videmus contingere, quod olim in regno Israel accidisse sacri commentarij perhibent, [In diebus illis non erat rex in Israel, sed vnusquisque quod sibi videbatur, hoc faciebat.] At non ita verus & sincerus Ecclesiæ pastor sese gerat; sed, instar patrisfamilias seduli & suorum amantis, vitam componat: In quam rem egregiam è libris sanctis figuram producam.

Iud.vlt.

In Exodo legitur Dominus præcepisse, vt summus Pontifex in medio tabernaculi mensam panibus calidis semper instrueret, [Pone super mēsam panes.] Qua exteriori cæremonia denotare voluit, boni pastoris esse, oues suas sacramentorum, verbi diuini, aliarumque sanctarum rerum pabulo pascere, & singularem animarum saluandarum rationem habere. Nam, vt benè D. Augustinus ait, decimus & vltimus abusuum & absurditatum mundi huius gradus est, prælatus & pastor negligens, deq; ouibus nequaquam sollicitus. Christus autem verus pastor extitit, qui meritò in Euangelio dicere potuit, [Ego sum pastor bonus.]

Exod.25.

Lib.de 12. Abusib.c. 10.

Tres in sacris literis pastores celebrantur.

Tres in sacris libris pastores potissimum commendantur, meritisq; efferuntur laudibus; primus in lege naturæ, alter in lege Mosaica, tertius in lege gratiæ. In lege naturæ fuit Iacob; quamuis enim Deus circumcisionis præceptum iam Abrahæ dedisset, scripto tamen ipsum non commisit, sed ore tenus solummodo edixit; scripta siquidem lex nonnisi in Moyse incępit, cui eadem in monte digito exarata tradita fuit. Iacobi autem pastoris diligētia vigilantiaque, super soceri sui gregē diligenter excubantis, & æstum & frigora, aliasq; cœli iniurias tole-

tolerátis è libro Geneſeos manifeſtè colligi poteſt. *Gen.*31.
Alter in lege inquam ſcripta, fuit Dauid, qui in ſil- 1.*Reg.*17.
uis & ſolitudinibus agens, ouiumque curam habens, lupos præcluſis faucibus enecabat, leones proſternebat, vrſos ſuffocabat, vt ita gregem à periculo immunem præſtaret, quemadmodum è libris Regum legenti euidens fiet. Tertius, in lege Euangelica, fuit ipſe Dei filius Chriſtus, paſtorum omnium ſupremus, quique ſolus dicere potuit, [Ego *Ioan.*10.
ſum paſtor bonus.]

Plurimæ in bono paſtore dotes requiſitæ.

Quot verò, Deus bone, in ſincero bonoq; paſtore dotes & conditiones requiruntur! quàm multa ei virtutum ornamenta neceſſaria? Ea ſcilicet omnia, quæ Apoſtolus in epiſt. ad Hebr. in Chriſto paſtore ſummo fuiſſe ſcribit, [Talis decebat, nobis vt eſſet Pontifex, ſanctus, innocens, ſegregatus à peccatori- *Hebr.*7.
bus, excelſior cœlis factus.] Paſtor quippe ſanctus ſit oportet, innocuus, nemini iniuriam aut contumeliam irrogans; corde puro & immaculato conſcientiam mundam habens, à peccatoribus ſequeſtratus & ſecretus; (vtpotè qui improborum euitare debet conſortia) ſuper cœlos, & cęleſtia eleuatus, id eſt contemplatione ſuperniorum procul à terrenis in ſublimia euectus. Et profecto quicumque egregias haſce dotes, conditioneſque non præfert, boni ille paſtoris nomine prorſus indignus eſt, & mercenarius potius & ſtipendiarius dicendus.

Pius ille rex Ioſaphat, cum ſacerdotes & iudices 2.*Par.*19.
regni officij ſui commonefaceret, hac apud eos oratione vſus eſt, [Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis iudicium, ſed Domini: & quodcun pue iudicaueritis, in vos redundabit. Sit timor Dñi vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite: non eſt enim apud Dominum Deum noſtrũ iniquitas, nec perſonarũ acceptio, nec cupido munerũ.] Qđ pius ille rex Præſidib. ac Sacerdotib. Synagogæ dicebat.

res,pluribusq; ornatos dotibus ad Ecclesiæ solium, id est ad Cathedras parochiales,euehite.

Saul, quòd humeris & ceruicibus altis vniuerso populo esset eminentior,ideò potissimùm à Samuele in regem inunctus fuit,quasi omnibus melior & spectatior:hinc cùm coram populo eum inunctum produxisset, ait, [Ecce videtis quem elegit Dominus,quòd non est similis illi in toto populo.] Ita ad imitationem rei huiusce,cōsulo,cum pastor aliquis & Ecclesiæ caput eligendum est, non alium ad dignitatem pastoralem promoueri, quàm qui alios virtutibus & dotibus animi, vti dignitate & munijs, antecellat, virtutum caput sublime attollens, & vniuerso populo supereminēs;id est,qui nullum similem aut parem habeat. Hinc D.Hieron.de pastorum dignitate loquens,Pastorem ceteris omnib. doctrina,meritis, sanctitate virtutibusque præstare oportere ait:qualem fuisse constat eum,de quo hodiernum Euāgelium,qui de seipso apertè testatur, [Ego sum pastor bonus] *1.Reg.10.* *Super Leuitic.*

Quantum verò, Deus bone, pastoralis dignitatis onus est & pondus? quanta humeris præsulum moles incumbit? quanta animarum illis cura habenda est? quod è libro Exodi facile colligere est, in quo Dominus à summo Iudæorum Pontifice omnium tribuum nomina in humeris gestari voluit, [Portabitque Aaron nomina eorum coram Domino, super vtrumque humerum ob recordationem.] Tu quidem Episcope gemmas & vniones gestas, & diuitijs transmarinis nites; sed nomina potius duodecim tribuum Israelitas animarum ijsdem insculpta, consideres & contempleris necesse est:neque enim tam gemmæ quàm hæ inspiciendæ sunt; quarum tibi in supremo iudicij die exactissima reddenda erit ratio quod quoniam graue & ponderosum est, in humeros ipsum sustollere te *Exod.28.*
oportet,

oportet, vt ſemper ita ante oculos verſetur.

3. Reg. 6. Inter cetera templi Salomonici ornamenta hæc in ſacris literis commemorantur: [Omnes parietes templi per circuitum ſculpſit Salomon varijs cælaturis, & fecit in ijs Cherubin & palmas.] Quem locum ſanctus Pagninus in theſauro linguæ ſanctæ, in qua ad ſtuporem vſque excelluit, ita tranſtulit, [Omnes parietes domus per circuitum ſculpſit cælaturis fundarum, Cherubim & palmis.] Quid? an non potius floſculos, ſiluoſa, dumoſa, animaliaque omnigena, depinxiſſet, quæ & maioris ornamenti & ſpectantium oculis fuiſſent gratiora? nequaquam ſed diuini ſpiritus inſtinctu id factum magis credibile eſt, vt nimirum ſummus ſacerdos, quotieſcunque templum ingrederetur, oculosq; inſculptas illas fundas conijceret, ſibi ſtatim ob oculos poneret, ſibi, non ſecus ac paſtori ouium, totius populi curã eſſe commiſſam: ac proinde præter fundam paſtoralem, etiam ſcientiam Cherubinorum habere ſe oporteret, qua populum nimirum edoceret, & rudiores erudiret: illa inquam gregem ab incurſu hoſtili tueretur, hac verò animas inſtrueret.

Quid ſunt fundæ i tẽplo Salomonis ſculptę deſignẽt.

Cuius rei ſignum, erant duo illa ſacra verba, quę Rationali, inſtar ſymboli cuiuſdam ſacri, ſummi ſacerdotis Iudæorum inſculpta legebantur, [Vrin & Thomen;] id eſt doctrina & veritas, pectori inquam eius inſcripta, quæ tamen alij interpretantur, illuminationes & perfectiones, doctrina inquam & vita; vt nimirum ſimul & faceret ac doceret: quæ duo ad veri & boni Epiſcopi omniumque paſtorum perfectionem & ornamentum comprimis neceſſaria ſunt; ac præſertim doctrina, qua ſemper inſtructi & ornati ſint, ac ſine quà ad paſtoralem curam adminiſtrationemque diœceſeos prorſus ſunt inepti.

Exod. 28.

Iſai. 3. Nonnulli, de quibus Iſaias, nouum ſibi conſtitue

re Prencipem satagentes, hac eum oratione cōpellarunt: [Vestimentum tibi est, princeps esto noster, ruinæ aũt hæc sub manu mea.] Id est, Tui, qui omnium virtutum ornamento nites & ornatus es, nostri curam habe; ita nanque & nobis in ærumna constitutis succurrere, & ruinæ imminenti te poteris opponere. A quo tamen hoc responsi tulere, Non sum medicus, & in domo mea non est panis, nec vestimentum, nolite cōstituere me principem populi. Responsum profectò viro diuino dignissimum, vtpotè qui nec regnum adire, nec aliorũ regimen voluit suscipere, quod se aliorum delictis succurrere non posse cerneret, cui nimirum & panis doctrinæ deesset, & charitatis vestimentum, quo subditos algentes cooperiret ac rigida eorum membra refocillaret. Hinc docemur, neminem ad pastoralem dignitatem, aut ad animarũ Christianarũ regimen sublimandum, qui non peritissimus sit medicus, & qui domum omnibus rebus nō habeat instructissimã, id est, qui & peccatores iuuare, ægris opitulari, & animas rudiores erudire queat.

Angelus ille Ioãni in Apocalypsi apparens, oculos flãmantes, & pedes aurichalcinos habuisse scribitur. Omnes quotquot in hunc locum cōmentati sunt Patres, veram & genuinam Præsulum imaginem hic ob oculos poni credidere, per oculos enim flammarum instar rutilantes, tum doctrinæ splendorem ac scientiæ fulgorem, tum in administrãdo vigilantiam curamque, per æneos autem pedes patientiam, & infractam in tolerandis aduersis constantiam denotari dixerunt. Hinc & animalia illa Ezechielis, mysteriorum officinæ & portentorum, & vera præsulum imago, oculos rutilantes fulgẽtesque, & pedes vitulinos habuisse scribũtur. [Et planta pedis eorum, quasi planta pedis vituli.] Vitulus autem & bos, laboris sudorisque sunt symbo-

Apoc. 1. Pastores in Ecclesia laborent necesse est.

Ezec. 1.

symbolum, quo denotatur, pastores & præsules Ecclesiarum, non nisi ad labores subeundos, aliosque edocendos, ad cathedras promoueri. Pastores igitur omnium mortalium perfectissimi sint oportet, & ceteros virtutibus antecedentes.

Exod. 27. Tabernaculum illud veteris Testamenti ex auro purissimo conflatū erat, lucernę itē & emunctoria erant aurea, vasa quoque in quib. emuncta extinguebantur. Aureum illud cādelabrum, auditores, Ecclesiæ, & lucernæ, præsulum symbolum dici queunt, quos aureos esse oportet; cum Deus in summitate cādelabri huius illos, quò creditas sibi oues cum doctrina, tum bonæ vitæ exemplo illuminarent, constituit; ad imitationem pastoris qui de se

Ioan. 10. in Euangelio ait, [Ego sum pastor bonus.]

Sexcentæ porro, vti dixi, in bono pastore dotes sexcentæ perfectiones requiruntur, & præter priores benignitas & māsuetudo. Bonus .n. pastor benignus & mitis sit oportet, non aūt rigidus & austerus in peccatoribus corripiendis, delinquentib. castigandis, mulctisque imponendis. Vnde Aristoteles Alexandrum Principē instituens, his eū ad clementiam humanitatemque verbis est adhortatus: [Noli esse crudelis circa delinquentes, sed flexibilis ad parcendum; esto magis clemens quàm seuerus, & semper de futuris cogita.] Quod ille, principem secularem instituens; nos potiori iure de pastoribus & Episcopis, qui Ecclesiæ principes sunt vsurpemus; quos benignitatē seueritati, mansuetudinem rigori, mel felli præponere necesse est.

Clemētia & benignitas pastor in necessaria. Lib. de regim. principum.

Psal. 39. Dauid hoc se nomine apud Deum orans efferebat, cum diceret, [Nō abscondi misericordiā tuam & veritatem tuam a concilio multo; tu autem Domine ne lōgè facias miserationes tuas à me.] quasi diceret, vt meam erga subditos misericordiam & benignitatem ostendi Domine, ita & tu erga me

tuam

tuam ostendas precor. Efficere hinc volo & asserere, principes misereri nescios, rigidos & immites, diuina misericordia & benignitate indignissimos esse: clemētiā sceptris & pedis pastoralib. velut indiuiduam comitem, semp annexam esse oportere.

Atq; hæc forsitan est ratio, Christiani, cur Dominus noster Iesus, Apostolos suos, pastores iam & Episcopos animarum cōstitutos, baculum aut virgam gestare vetuerit, sed inermes & exarmatos in clementiæ signum, illos per mundum Euāgelium disseminaturos miserit. Hęc Ambrosius in decimū Matthæi caput commentatus: qui deinde in officijs Moysem & Dauidem maiorem apud suos, clementia benignitateque, quàm reb. præclarè gestis, & fortium factorum gloria, laudem ait consecutos. Et sanè præclara hæcce virtus pastorē apud omnes celebriorem magisque admirādum reddit, quam si infinita vbique terrarū miracula patraret. *Matt.* 10 *Li.* 2. *Of. cap.* 7.

Bernardus mellifluo illo in Cantica commentario verba illa sponsi, [Dilectus meus mihi, & ego illi qui pascitur inter lilia,] exponens, inter lilia, quibus sponsum pasci putat, virtutem clementiæ benignitatisq; principem tenere locum putat: vtpote qua nullus Deo gratior iucundiorque ex omnibus in Ecclesiæ horto pullulantibus, flos haberi queat. pastor autem qui Ecclesiam sibi in coniugē adoptauit, hoc semper flore pasci debet, in eoq; volutari. Clementia enim, M. Iulio teste, vera ad honorem & gloriam semita est, & apertissima ad laudem & summa aspiranti via: in Philippicis quippe M. Antonium crudelia meditantem perstringens, ita de eadē locutus est: [Illud magis vereor, ne, ignorans verum iter gloriæ, gloriosum putes plus te vnum posse quàm omnes, & metui à ciuibus tuis quam diligi à malis.] In quo Oratori libens accedo, gloriosius pastori esse credens benignitatem & mansuetudi- *Serm.* 70. *in Cantica.* *Cant.* 2. Clemētia iter ad gloriam est.

ſuetudinem, quam rigorem & ſeueritatē induere.

Arca Teſtamenti, teſte Apoſtolo ad Hebręos,
Heb. 9. tria aſſeruabat, Manna, virgam Aaron, & tabulas Decalogi. Quo docemur, in Epiſcopo, qui vera Dei arca, tria quoque contineri debere, māna inquam, miſericordiæ & placidæ exhortationis, quoad bonos & correptione emendandos: virgam quoque ſanctæ & benignę correctionis, erga eos qui in peccatis obduruere: tabulas denique ſapientiæ diſcre-
Lib. 20. tioniſque erga omnes. Ita in Moralib. Gregorius: tria autem hæc dum in paſtore aliquo reperiuntur, ne ille eximius & diuinus dicendus.

Iſaias Propheta, cū iniunctę ab vniuerſo genere humano legationis munere fungens, Paſtorē bo-
Iſa. 16. num à Deo cōtēderet, ait, [Emitte agnū Domine dominatorē terræ.] Quid petis Iſaia? ſciſne quid poſtules? anne agnum vis leonibus dominari, vrſis imperare, lupis reſiſtere, peccatorib. inquam, ſceleſtis & impijs. At credendum potius, Spiritus ſancti inſtinctu cum ita locutum eſſe paſtor. n. qui benè alios regere & paſcere vult, agninam naturam non leoninam, ouinam manſuetudinem non lupinam rabiem, non tyrannicam truculentiam; ſed paternam benignitatem aſſumat neceſſe eſt.

Huius rei manifeſtum exemplum in libro Re-
4. Reg. 2. gum reperitur. Eliſeus cùm magnum Eliam curru igneo in ſublime rapi per aera cerneret, inclamaſſe alta voce dicitur, [Pater mi, pater mi, currus Iſrael & auriga eius.] Singula habent emphaſin & energiam verba, ne dicam ſyllabæ. Secundo nanque pater inclamauit, & currus, & auriga, quod Paſtor patrem benignitate manſuetudineque, aurigam gubernandi arte imitari debeat, currus verò ſit oporteat ſubditorum onera ſuſtinendo, laboreſque & ærumnas ſubeundo. Ipſe quoque Dei filius Pater à ſuis eodem tempore voluit appellari

[Pater

[Pater noster qui es in cęlis,] quo pastoris nomē assumpsit, [Ego sum pastor bonus.] *Io. 10.*

Bonitas igitur & mansuetudo pastori necessaria sunt, & præsulis est, benignum se & placidum erga oues sibi concreditas ostendere, magna dulcedine, bonitateque corripere corripiendos, & in castigando dulcoris radios exerere, vt Apostolus admonuisse olim visus est Galatas: [Fratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiuscemodi instruite in spiritu lenitatis: considerans teipsum, ne tu tenteris.] *Gal. 6.* Et quamuis verba hæc ad omnes in genere Christianos dirigantur; ad pastores tamen, & præsules eadem potissimum referenda sunt. In quibus diligenter perpendenda sunt verba illa, [Considerans teipsum;] non secus ac si dixisset: Quotiescunq; proximi tui defectus taxare vis pastor, quoties subditorum delicta reprehendere; reprehensionum aculeos ad mansuetudinis silicem obtunde, amarulentiam correctionis dulcedinis ambrosia tempera, seueritatem exue teipsum intuendo. Videbis enim te, non secus atque alios, errare posse, vtqui homo sis, & proinde a quo nihil humani alienum, ijsdemq. quibus ceteri, defectibus obnoxius viuas.

Insignis veteris cuiusdā Philosophicō ceptus. Philosophus quidam veteres curiosi, & singula inuestigare solliciti, olim figuram depinxere, quæ manu sphæram, quam fixis oculis intueretur, teneret, & tergo lucidissimum speculum gereret. Quo eleganti emblemate aliud nihil designare voluere, quam eos, qui seipsos ignorant, defectusq. proprios in tergum reijciunt, quidquid in vniuerso mundo, cuius sphæra imago est, agitur, diligenter indagare, examinare, inquirere solere: qui si speculum præ oculis haberent, & seipsos intuerentur, aliter se profecto erga alios gerent. Nam si dignitas, & auctoritas pastorum misericordiæ, aut benignitati innita-

tur, meram tyrannidem sapit & tolerari a nemine potest.

Domin.1. de stig. Cuius tyrannidis occasione refert scriptor quidam nuperus, historiarum quæ huc optime faciat: Princeps quidam Italus cum graui suos tyrannide præmeret, & iugum intolerabile imponeret ciuibus, illi tyrannidem detestantes, & nefarium depeculatorem exosi, quo eum ad misericordiam, benignitatemque excitarent, legatum eum misere, virum rebus gerendis idoneum, summique ingenij, arte medicum, qui diserta & graui oratione ciuium ei calamitatem exponeret, & expostulationes referret.

Legatio medici cuiusdã Itali. Hic mox vt in Principis conspectum venit, sertum e basilico hærba contextum eidem obtulit, dicens, non alia de causa se a populo legatum, quàm, vt herbam illam, verum reipu. afflictæ symbolum, Principi offerret. Princeps igitur cum gryphos, & ænigmaticam hanc legationem, post longam & sedulam considerationem non intelligeret, legatus mox ait, Herbæ huic subditos tuos esse crede persimiles, quæ cum leniter tractatur, iucundissimum edit odorem; si premitur & violenter auellitur, non modo fœtet, sed scorpios etiam, & viperas progignit, ita & subditi tui: si enim illos leniter & placidè habeas, si cum benignitate eos castiges, tibi omnem fidelitatem, etiam credito maiorem ostendent & obsequium sincerissimum exhibebunt, itaque ad amorem & gloriam apud omnes consequeris: si verò opprimas, & proteras; præterquam, quod perperam de te sentient, & loquentur, maleque apud omnes auditurus sis, inimicitias erga te gerent, conspirationes, & coniurationes viperis, & scorpionibus deteriora in caput tuum excogitabunt. Quæ omnia si ad principes Ecclesiæ, idest præsules, referantur, non minores mihi crede, energiæ futura

sunt:

ſunt: nam vt crudelitas, & vehemens rigor illos apud populum exoſos reddit, ita benignitas, & manſuetudo incredibilem illis amorem, & beneuolentiam conciliat. A Deo vt paſtor, qui benignus, mitis & moribus placidis ſit; cum Chriſto verè dicere queat: [Ego ſum paſtor bonus.] *Io. 10.*

Inter ceteras, ob quas Eſau primogenitis excluſus fuit, cauſas & illa recenſetur, quod manus hiſpidas, hirſutas, & inſtar vrſi piloſas haberet: Iacob verò è contra eaſdem lenes & lana molliores. Ideo matri Rebeccæ ait. [Vides quod frater meus ſit piloſus, ego autem leuis.] Paſtores autem & Epiſcopi, Eccleſiæ primogeniti ſunt, & natu maximi, ideoque manus leues, & tactu molles habere debent: nam qui hirſutus eas & piloſas habeant, ad præfecturas inepti ſunt. Hinc eſt, quod Apoſtolus Galatis ſcribens dicat. [Huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis.] *Gen. 27.* *Gal. 6.*

Ceterum cum Paſtores ad humanitatem & benignitatem adhortor, nolim eos omnem prorſus ſeueritatem, & rigorem exuere, ſed tempore, & loco in corrigendis delinquentibus, eadem vt adhibeant ſuadeo; vtque benignitas vbique prædominetur, & ſeueritas, & rigor dulcedine temperentur. Ideſt, ad perfecti paſtoris ornamentum eſt, ſi benignitatis, clementiæque oleum aceto ſeueritatis temperent, apteque inter ſe miſceant. Cuius rei egregiam in libris Regum figuram reperio. *Paſtores rigorē benignitate interdum tēperent.* *3. Reg. 7.*

Salomon in baſibus columnarum templi ſui boues, leones, & Cherubin ſculpi è diuino mandato præcepit: quam ſculpturam exponens Gregorius, & myſterium illius enucleans, per bouem natura placidum, & lenem clementiam, per Cherubinos ſcientiam, per leonem denique crudelitatem putat deſignari. Myſticè autem denotari *Gre. l. 20. Mor.*

ri. Pastorem qui basis & columna Ecclesiæ est, erga delinquentes seuerum, prudentem & cordatum esse debere.

Ezec. 1. Video quin etiam apud Ezechielem Cherubinũ quatuor habentem vultus. [Et quatuor facies vni, & quatuor pennæ vni, quem veram pastoris imaginem esse opinor. Hic enim quadruplicem faciem præferat necesse est, faciem scilicet bouis, ad dignitatis onera & difficultates sustinendas; item aquilæ ad negotia præuidenda, & sagaciter disponenda, quin etiam hominis, & dulcedine & benignitate sua peccatores ad pœnitentiam alliciat, faciem denique leonis, quoad castigationem & punitionem erratium, vt nimirum excessus impiorum & sceleratorum impetus retundant, luporum quoque, & hæreticorum rabiem comprimant ac refrænent. Inquantum rem alterius mihi conceptus in mentem venit.

Pastor 4. præferre dẽt vultus.

Emblema Poeticum. Finxit olim Martianus Capella, Solem regio quodam curru inuectum, quatuor manu vasa continere, primum quidem ferreum, cui nomen esset, [Caput Vulcani,] ex quo nimirum ignis flammæ, carbones, & fumosæ euaporationes egrediebantur: secundum argenteum, & [risus Iouis] dicebatur; quod serenitatem, ver, & delicias producebat: tertium autem plumbeum, cognominatum, [mors Saturni,] quod pluuias, nubes, grandinem, omnigenamque tempestatem emittebat: vltimum denique vitreum, quod [Mammillam Iunonis] appellarent, è quo, velut è seminario, omnia seminum, è quo animalia procreabantur, genera prodibant.

Carth. li. de imagi. Deorum. Interpretem ęnigmatis huius agens Chartarius, ait diuersis hisce figuris, quatuor anni tempestates designari, è quibus, velut è quatuor vastis, capacibusque phialis Sol, quidquid ad rerũ inferiorum

ſtatum,conſeruationemque neceſſarium eſt,depromere videtur:ab æſtate inquam calorem, velut è flammanti quadam Vulcani fornace, tempeſtates ab hyeme, pluuias ab autumno, delicias denique, & ſerenitatem a ridenti vere mutuatus.

Verum longius adhuc cogitationum mearum curru euectus,aio per Solem ſublimi in throno cõſtitutum, tacitè denotari, quonam modo ſoles illi terreni (paſtores & Antiſtites intelligo) qui dignitatum Eccleſiaſticarum thronos, inſtar capitum,iudicum,& bonorum Paſtorum,occupant,ſeſe gerere debeant,quos non eodem prorſus cum omnibus & vbique locorum modo agere par eſt. Ignem enim interdum ſtruant neceſſe eſt,quo ceteros calefaciant & ſuccendant, alias pluuiam, & imbres emittant, vt ſuccenſos & ebullientes eorum impetus extinguant, humanitatem aliquando induant, ſeueritatem etiam aliquando: modo ſcilicet æſtatem miſericordiæ egerant, modo iuſtæ conceptionis hyemem. Atque hoc eſt cum Chriſto Ieſu bonum agere paſtorem,qui de ſe in Euangelio ait [Ego ſum paſtor bonus.] *Io.10.*

Verè, inquam Domine, bonus es, & verus paſtor,in quo nimirum quatuor illę conditiones,quas fidelem paſtorem habere debere in Euangelio docuiſti, reperiuntur: voluiſti enim paſtores oues ſuas paſcere, eaſdem cognoſcere, a luporum impetu defendere, denipue vnum in ouile omnes congregare.

Tu enim oues tuas pauiſti, & ſingulari quadam ratione pauiſti: nam ceteris paſtoribus ſeipſos ouiũ ſuarum carne paſcentibus, nutrientibuſque, tu ſolus,ò paſtor bone,tua carne propria,& ſanguine paſcis. Dixiſti enim: [Accipite & manducate hoc eſt enim corpus meum.] *Mat.46.*

Magnus ille Iudæorum amicus Razias & ipſe

Iudæus, qui propter nimium quo gentem & ciuitatem prosequebatur amore, Pater Iudæorum est appellatus, videns populum obsessum ad magnas redactum angustias, inque extremo versari periculo, adeo vt nullus effugio, & auxilio locus pateret, è muro ne in hostium manus viuus perueniet, præcipitem dedit: ac deinde præruptam petram conscēdens, intestina, ventris inquam supellectilem, quæ præ casu effluxerant, in confertissimas hostium turmas proiecit. Quo facto insignem erga populum & gentem amorem, affectumque demonstrauit. Nescio autem, vtrum generosum hoc facinus laudare, an verò vt desperationis indicium, culpare debeam: quidquid tamen sit, scio Iesum, Raziam nostrum, & generis humani Saluatorem, quo melius affectum, & extremum, quo hominum genus prosequeretur, amorem testatum faceret, in crucis sublime euehi; & sacrum corpus suum clauis, lancea, spinisque aperire voluisse, vt ita viscera sua & intestina in populum suum effunderet. De quo Euangelista *Zachariæ* verbis ait, [Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus nos visitauit oriens ex alto.]

Tragicū quoddā facinus Raziæ Iudæi.

Luc. 1.

Hic item pastor oues suas intus, & foris perspectas habebat, & omnes ad vnum cognoscebat, quæ secunda in pastore bono requisita conditio est. Dei enim filius non, vt se bonum esse pastorem dixisset, subiungit, [Et cognosco oues meas.] Quo cura solicitudoque designatur, quam erga animas pastores gerere debent, quibus adesse, & quas ante oculos semper illos habere par est.

Pastor oues suas dēt nosſ.

Io. 1.

In Genesi de Adamo legitur: [Formatis Deus cunctis animantibus terræ, & vniuersis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam, vt videret quid vocaret ea:] Vnde efficere volo, Deum si voluerit Adamum oculis suis animalia coram intueri, quo ijs nomina impo-

Gen. 2.

imponeret, multo maiori cum ratione velle, pastor vt oues cognoscat, ac nomine quamque suo compellet.

Mithridatem Ponti regem, præterquam quod viginti duas intelligeret & loqueretur linguas, omnium quoque militum nomina nouisse, & proprio quemque compellere potuisse, historiarum referũt momenta, in quo & viuax illius ingenium ac felix memoriæ tenacitas euidenter apparent. Ceterum quod in rege illo historici miris laudibus efferunt, sacræ literæ in Ecclesiæ principibus pluris adhuc facere solent, quando nimirum vniuscuiusq; ouis, & nomen & cognomen norunt. Vnde Christus. [Qui pastor est ouium, proprias oues vocat nominatim, & adducit eas.] Quod vt commodè fiat, inter illas semper agat conuerseturque necesse est, atq; ita residentia in propria parochia pastoribus, & Episcopis commendatur. Mitridatis regis mem.

Naturalium rerum indagatores tradunt, struthionem solo intuitu, eoq; perpetuo, & assiduo oua excludere: materiæ hoc meæ adaptans dico, Pastorum præsentiam magnæ, vt plurimum in subditos esse energiæ: solus enim ictus oculi potis est timorem Domini in eorum animus fouere, & sexcentas virtutes, & varia pietatis exercitia cordibus eorum elicere, & educere. Struthio oua intuendo excludit.

Angelus ille Apocalypseos, quem Ioann. vidẽs exhorruit, in medio septem candelabrorum aureorum apparuit. Quo mysterio Pastoribus residentia præcipitur, vt videlicet semper in medio candelabrorum, i. Ecclesiarum, hæreant, vti Concil. Tridẽtini Patres apertissimo Canone decreuere. Quoniam verò Pastores sæpenumero a commissis sibi ouibus, & Episcopi a diœcesi sua absunt, grauissimæ in Ecclesia excitati tempestates, & mala plurima euenire solent. *Apoc. 1.* Seß. 6. de ref. & 23.

Interea dum Redemptor noster in naui, velut absens mente, dormitaret, facta est tempestas magna in mari, ita vt nauis operiretur fluctibus. Nauis hæc Ecclesiæ imago & symbolum est, denotatque mysterium, Pastoribus ab Ecclesijs, & diœcesi absentibus, tempestates, procellas, & aduersitatum turbines exoriri, qui naufragium minentur, & pluribus neci dent.

Exo. 32. Moyses dum ab vniuersa populi multitudine sequestratus in monte cum Domino loqueretur, filij Israel vitulos aureos fundere, victimas eisdem immolare, liberationemq. ex seruitute Aegyptia illis ascribere cœpere; quamuis etiam Aaronem, quem fractis loco vererentur, præsentem haberent. Dici profectò non potest, quot in Pastorum absentia, in Ecclesijs, & parochiis, etiam vigilantissimis, & maximè sedulis vice pastoribus suffraganeis Episcopis constitutis, damna contingere soleant. Necesse est igitur, Pastorem oues cognoscere; nec solum cognoscere, verum etiam cum vitæ periculo defendere, & ab omni hostili incursu tueri. Dicitur enim in Euangelio, [Bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis.]

Pastorũ absentia multa in Ecc. damna adfert

Io. 10.

Meritis rex Sodomorum, quamuis vitæ contaminatissimæ, & contaminatissimorum rex; effertur laudibus: quod subditorum vitam ac salutem, opum & diuitiarum acquisitioni anteferret. Nam cum Abraham Patriarcha eum è manibus regum, qui suos captiuos abduxerant, vindicasset, & varia de hostibus parta spolia secum deferret, aliud ab ipso, quàm subditorum vitam non petijt, magno affectu dicens: [Da mihi animas, cetera tolle tibi.] Nunc vtinam imitentur Pastores & Antistites, animarum salutem, ouiumque sibi creditarum commodum, proprio emolumento præponendo.

Gen. 14.

Eui-

Euidentius & notabilius adhuc est ipsum Mo- *Num. 27.*
sis exemplum, & amor illius erga commissum sibi
populum multo maior. Conscenso enim altissimi
montis, ex Dei pręcepto, iugo, & audito, terram
se promissionis quam tamen ante oculos cerneret,
neutiquam ingressurum; cum & vitę prolongatio
nem & terrę promissę ingressum à Domino postu
lare potuisset, his neglectis, sed populi sibi concre-
diti in primis memor, plurima in illius emolumen
tum postulauit dicens, [Prouideat Dominus homi
nem, qui sit super multitudinem hanc, ne sit popu
lus Domini sicut oues sine pastore.] Vtinam, vtinā
pastores nostri, zelosum hunc populi ductorem se
querentur, & suorum commodorum obliti, solem
animarum sibi commendatarum curam & solicitu
dinem haberent! Imitarentur inquam Iacob Pa- *Gen. 31.*
triarchæ in soceri & suo grege custodiendo diligē
tiam & vigilantiam: hic enim cum in præsentissi-
mo vitæ discrimine versaretur, ceterarum facultа-
tū oblitus, de solis ouibus sollicitus, Esau fratri qui
cū proficiscebatur, aiebat, [Nosti Domine mi, ꝙ
paruulos habeam teneros, & oues & boues fœtas
mecum: quas si in ambulando fecero laborare, mo
rientur vno die cuncti greges.] Hic igitur pastor,
omnium bonorum Pastorum imago sit, & prototy
pum, quos tantam, non dico animalium, sed ani-
marū habere curam oportet, vt earum ceteris om
nibus salutem anteponere necesse sit. sed iam meo
iudicio in bono pastore describendo satis superque
versati sumus; Mercenarios autem & stipendia-
rios iam depingendi tempus est; hi igitur secun-
dum concionis meæ membrum supplebunt. *Ioan. 10.*

[Mercenarius autem, & qui non est pastor.] Tria pa-
Christus, vt bene cum Augustino Leontius obser- uorū pa-
uat, tria hic malorum pastorum genera recenset; storumge
mercenarios, fures, & lupos; quos omnes Eze- nera.

chiel

Ezech. 34. chiel graphicè suis coloribus olim depinxit: [Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos, lac comedebatis, lanis operiebamini: gregē autem meū non pascebatis, quod infirmum fuit, non consolidastis, & quod ægrotum non sanastis: quód confractum est, non alligastis, & quod perierat, non quęsistis. Et dispersę sunt oues meæ eo quòd non esset pastor, & factæ sunt in deuorationem omnium bestiarum.] Quatuor autem malorum pastorum notas & signa huc adfert: primò quòd debilia infirmaque non consolident; veros fideles in fide non confirmando. Secundò, quòd ægris non medeantur, peccatores à via praua ad bonam frugem non conuertendo. Tertiò, quòd fracta quassataque nō alligēt; hæreticos prauisque erroribus imbutos ad Ecclesiæ gremium non reducendo. Quartò relicta desertaque non colligant; Paganos & Infideles ad fidei veritatē non reducendo. Denique quòd diœceses & Ecclesias deserant; quas interea dum in aulis Principum agunt, aut vitam molliorem consectantur, omnium vitiorum colluuięs inuadit; & persecutiones tyrannorum, & hæreticorum truculentia opprimunt. E quibus omnibus pastor mercenarius dignosci potest.

Quatuor malorum pastorum notæ.

Zach. 11. Zachariæ Prophetæ hoc olim declaratum voluit Deus, ideoque illi ait, [Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti.] idest, Ostende populo iniquum pastorem, nullam gregis sui sollicitudinem aut curā habentem; illius habitum assume, mitram, pedum, annulos, omneque ornamentum Pontificium tibi circumda: qui, quomodo se in curando grege gerat designare cupiens, subiungit, (Derelicta non visitabit, dispersum non quæret, contritum non sanabit, id quod stat non enutriet, & vngulas eorū dissoluet.) Locum hunc Eusebius Emissenus exponēs, ait, illum Episcopum verè mercenarium esse, qui

in pascendis ouibus Domini, de nulla alia re, quàm de congerendis opibus; de coaceruandis diuitijs cogitat, nihil aliud ambit quàm aurum & argentum, & magis de auaritia lucroque quàm de animarum salute sollicitus est. Verba illius sunt hæc, (Mercenarius ille est Episcopus, qui in pascendis & regendis ouibus sola temporalia & transitoria quærit.

Duo auium genera Ecclesias & templa frequentare consueuere, hirundines scilicet, & bubones: hoc tamen discrimine, quod illæ nidificent, cantillent & garriant; hi in ijsdem escam quærunt, & lampadum oleum noctu euacuent. Inter Pastores bonos & malos idem profecto discrimen statui potest: illi templum ingrediuntur, & statum Ecclesiasticum assumunt, vt in ijsdem commorentur, in ijsdem rerum suarum statum figant, & laudes diuinas noctes diuque decantent: hi verò non aliter quam vt bona temporalia, instar bubonum absumant, fructus & reditus Ecclesiasticos percipiant: atque ita veri sunt mercenarij.

Bonorũ & iniquorũ Pastorũ discrimen.

Moyses ex Dei præscripto duos Cherubinos in summitate Propitiatorij collocauit, quibus deinde Salomon & alios addidit: ea tamen inter vtrosque erat differentia, quòd Moysis Cherubin Propitiatorium fixis oculis intuerentur, Salomonis autem templi ianuam respicerent. Intuitus huius allegoricum habere sensum vultis? Primi, bonorum Pastorum imago sunt, qui solum propitiatorium, idest gloriam diuinam, & animarum salutem respiciunt; alij verò, malorum, solam templorum ianuã intuentium, in solum lucrum, fructus, reditus, beneficiorum emolumenta, & propria cõmoda oculos conijcientium. atque hos verè mercenarios appellare licet.

Exod. 15.
3. Reg. 6.

[Mercenarius autem, & qui non est pastor.] Is *Ioan. 10.*

autem

Mercenarius pastor quis sit.

Mercenarius autem est, qui ob solum stipendium ouilis curam suscipit, ipse qui simonia & datis muneribus ad pastoratum ascendit, qui pensionem recipit & non residet, alii denique qui malis artibus beneficia pastoratuum possident & acquirunt; quæ omnia lege vetita sunt. Præcepit olim Dominus Moysi, vt in tabernaculo altare construeret, ad quod tamen per gradus ascendi nolebat. Preceptum hoc mysticè explicans Eusebius Emissenus, ait, designare voluisse Dominum, non esse ad dignitates, & præsertim Ecclesiasticas, per gradus aliquos illicitos, quales sunt caro et sanguis, pensiones, munera, promissa, et hominum fauor, ascendendum.

Infamia Mercenariorũ pastorũ Epitheta.

Ezec. 13.

Dici autem nequit, quàm tetra in sacris literis fuligine mercenarii hi depingantur, quàm infames titulos, quàm dedecorosa nomina Prophetæ iisdem imponant. Apud Ezechielem siquidẽ vulpes vocantur, (Quasi vulpes in deserto Israel prophetæ erant.) Præter pellem nihil vulpes gallinarum pestis, quod prosit continet, ita et plurimi Pastores et Episcopi, animarum Prædones et interfectores, veræque vulpes propter hypocrisim, nihil boni, quàm schema et habitum illum pietatis quem exterius præferunt, ostentant. Apud eundẽ leones prædæ auidi nuncupantur, (Leones rapientes prædam;) idque propter insatiabilem honorũ sitim, et infrenem auri famem. Euangelista lupos rapaces, ouinam pellem indutos vocat, quorum est gregem perdere et deuorare. Isaias canibus mutescentibus, et latrare non valentibus comparat: quòd subditorum vitia, nec queant nec sciant reprehendere.

Idẽ c. 22.

Isa. 56.

Idolis inique pastores conferuntur.

Idolis denique similes esse dicuntur, nam vt idolum hominis quidem formam et figuram præfert, homo tamen non est, nec quidquam humanum efficit;

efficit: ita & mali pastores, qui exterius quidē bonorum Præsulum formam præferunt, reuera autē nihil bono dignum pastore gerunt. Atque vt varia apud ethnicos & barbaros idolorum erat reperire genera, terrea inquam, lignea, lapidea; alia etiam ænea, argentea, aurea; ita & apud Christianos nō pauciora iniquorum Pastorum possunt dari genera. Per figlina idola carnales intelligere Pastores licet, de quibus illud Psalmistę dici queat, [Vt lutum platearum delebo eos.] Per lignea, induratos & in vitijs peruicaces: quorum meminisse Ierem. vates videtur, [Lignum est auro inuolutum.] Per lapidea, illos qui armis & fortitudine ac potentia temporali subnixi ad dignitates Ecclesiasticas pertingunt: atqui hi lapides offensionis, non verò angulares, & scandali merito nuncupari possunt. Aenea vero pastores illos designabant, qui sola eloquentia quadam seculari & aulica pollēt: æs quippe tinnit & sonitum edit. Ad quod quam proxime in Epistola ad Corinthios Apostolus alludens ait, [Factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens.] Argentea illorum figura sunt, qui data pecunia & auro ad pastoratus & infusas sibi viam fecere, in quo perfidum Iudam imitari videntur dicentem, [Quid vultis mihi dare, & ego eū vobis tradam?] Aurea denique significant eos qui quòd natalium splendere illustres sunt, & in aulis regiis plurimum possunt, in Præsules & Ecclesiæ custodes assumuntur. Aurum siquidem nobilitatis symbolum: vnde & Nabuchodonosoris statua caput habebat aureum. Quot igitur statuarum & materiæ è qua conflantur genera, tot etiam pastorum sceleratorum mercenariorumque dari poterunt.

Psal. 17.
Ier. 10.
Rom. 9.
1. Cor. 13.
Mat. 26.
Dan. 2.

Quin & amplius; quid si eos sicarios, homicidas, & animarum interfectores à sanctis patribus & in sacris literis appellari dixero? Testem hu-

huiusce sententiæ habeo Magnum Ecclesiæ verticem & decus Gregorium, qui Comment. in Ezechielem ait, [Scire Prælati debent, quia si peruersa perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exemplo transmittunt.] Magnum item Africæ lumen Augustinum, qui & calculo sententiam hanc suo confirmabit, [Omnis qui in conspectu eorum quibus præpositus est male viuit, quantum in ipso est omnes occidit.

Sup. Eze.

Lib. de pastoribus.

Iob. 1.

Filij & filiæ Iob viri sanctissimi, cum in domo primogeniti iucundissimè epularentur, & largiter genio indulgerent, à domo, ventorum fragore ad terram collabente, subito omnes oppressi simul interiere. Non sine mysterio autem factum puto, vt omnes in primogeniti ædibus perierint: designatum siquidem hic fuit, vti benè obseruauit Pontifex Gregorius, Pastoribus qui Ecclesiæ primogeniti & maiores sunt, voluptates consectantibus, luxu & delicijs diffluentibus, inferiores & subditos in præsentissimo mortis animarum periculo versari. Perire quippe & collabascere resp. & regna solent, quæ mercenarios & sceleratos pastores nacta sunt.

Vt homo sine capite viuere neqt, ita nec resp. sine vertice & supe riore.

Corpus humanum quamuis brachijs, pedibus, auribus, oculis alijsque membris truncatum sit, viuere nihilominus potest; at capite imminutum, quamprimum emoritur. Ad eundem modum & resp. aut Ecclesia: quæ cum filios prauos aut subditos sceleſtos vitiisque omnibus deditos habeat, misera quidem est & deploranda; viuit tamen & spirat, modo capita sancta & docta, & pastores honestæ vitæ nacta sit: at si hi dissoluti sunt, vitæque liberioris, omnia pessum erunt, ac quam primum resp. interit, & Ecclesiæ status collabascit. adeo vt Pastorum dissolutio, rerum publicarum ac totius mundi etiam sit dissolutio, eorum-

rum-

rumque perditio; simul & ruina totius vniuersi.

Deplorandi quidem sunt quibus huiusmodi pastores obueniunt; at multo magis pastores ipsi, eorumque sors lacrymis dignissima; quod eo ipso, quo ad virtutem, & vitæ honestatem inducendi, & incitandi essent, proniores ad vitium ferantur. Sepè nanque videmus contingere, vt, quòd ad dignitates euecti sint; quòd opibus turgeant, omnia ad votum fluant, non meliores, sed deteriores reddantur; omnibusque flagitijs habenas laxent. Nam quemadmodum vt docte & scite olim scripsit Seneca, [non faciunt equum meliorem aurea fræna, ita neque hominem præstantiorem fortunæ ornamenta.] Quod sapiens ille de omnibus in genere hominibus; equidem de pastoribus & Præsulibus dicere mallim: neque enim infulæ, peda, habitus Pontificij, omniaque Episcopalia ornamenta, sæpenumero eos meliores, sed peiores reddunt; suntque hæc fomenta luxus, & æternæ damnationis occasio.

Inter septem illos Angelos, quos phialas iræ Dei plenas Ioannes effudisse scribit, vnus erat, qui phialam suam aduersus solem effudit, idest, in Pastores & Prælatos, qui concreditam sibi Ecclesiā non rectè administrassent. Atquamuis per solem hunc alii Pontificem Romanum, alii Antichristum, qui in fine seculorum tum propter potentiā, tum propter quæ editurus est miracula instar solis in mundo fulgebit, designari putent: ipse tamen Pastores hic denotari credo, qui meritò soli comparantur, quòd & verbis & exemplis illos omnibus in Ecclesia Dei prælucere oporteat. Hinc Angelus ille diuinæ iustitiæ executor grauia & intolerabilia supplicia sceleratis pastoribus, qui plurimi futuri sunt, circa mundi consummationem interminatur. Hęc igi-

Apoc. 16.

Tormēta pastorib. improlis in mundi fine denū ciata.

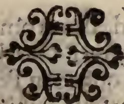
igitur animo voluatis velim, mercenarii Pastores, & auditis interminationibus tandem aliquando sapite, auditis tonitruis a fulmine cauete, & discite iustitiam moniti, & non temnere Diuos.

Vos verò Catholici Auditores debitum bonis Pastoribus honorem exhibete, cultum obsequiũque ostendite, eorum vocem audite, eorum præcepta seruate, proque sceleratis domino supplicate. In primis vero sequimini bonum illum pastorem de quo in Euangelio, ab illius ouili ne secedite, in Ecclesia illius permanete: ipse enim pastorum omnium supremus, ipse pastor benignus & mansuetus, ipse pastor qui pro ouibus vitam suam exposuit: pastor inquam qui & alios pastores in Ecclesiæ suæ regimen constituit & subdelegat. Vnde
Ephes. 4. Apostolus, [Ipse dedit quosdam Pastores, quosdam Doctores:] Pastor regius & pastorum primas, qui regibus vt superior maiestas imperat, à cuius manu sceptra ipsi & diademata accipiunt;
Prou. 8. qui se in prouerbiis ait, [Per me reges regnant, per me principes imperant.

Et sane Pastor bonus es Domine; tu enim cœlos deseruisti, quò in mundi huius desertum desceẽderes, & genus humanum, quod instar ouis erraticæ pessum ibat, in caulam reduceres: quæsiuisti, scilicet ipsum in ericeto Aegyptio, in desertis deinde Palestinæ, quin & in campis Samariæ, in mari etiam Galileæ, & scopuloso Caluariæ monte, in sepulchro denique, & in infernali abysso; quod deinde inuẽtum, & in humeros sublatum in caulam tuam reduxisti. Tu inquam, pastor bone, tanto oues tuas amore & affectu prosequeris, vt proprio eas corpore pascas, sanguine proprio nutrias, aula tua excipias, deliciis tuis & gaudiis recrees, & gloria tandem tua etiam dones.

Ite-

Iterum obsecro, amantissime Pastor vt nos queras, erramus enim omnes & à via deuiamus: alios quidem deliciæ in transuersum egere, alios peccata, alios denique in mundi desertis errantes videbis, atque omnes luporum truculentiæ & rabiei expositos inque hæreticorum vnguibus constitutos. Nos igitur omnes ad Ecclesiæ militantis gregem reducito, vt ita tandem aliquando triumphantem adire valeamus, ad quam adducere nos dignetur cum Patre & filio spiritus sanctus, Amen.

DOMINICA TERTIA post Pascha.

Modicum, & iam non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me. Ioan. 16.

FIGVRA.

Esth. 3. TAnta Iudæorum omnium, tempore Assueri regis afflictio fuit & angustia, Auditores, quãdo in Persidem captiui abducti, maleuoli vnius odio; per vniuersos regni amplissimi limites, crudelissimæ neci adiudicati essent; vt, dolore omnem magnitudinem superante, & oculi lacrymis natarent, imò omnes mœsti pectore traherent suspiria, aera tristibus replerent gemitibus, & diris pectora tunsionibus fatigarent, expectantes, donec tandem crudele & ferale edictum, quo neci omnes addicti erant, executioni mandaretur. Econtra verò dici non potest, quanta inimicorũ Hebraici nominis, ac præsertim Amani, qui omnium primus erat, fuerit lætitia, gaudium & exultatio, vt qui ardentissimis votis diem illum illucescere exoptarent, quo innoxio Iudæorum sanguine manuum cruentandarum plena

tandem daretur licentia. At Esther Regina, huic sese stragi calamitatique velut murum ac repagulum obijciens, & iratum regis animum, egregia animi constantia placans, alias & quidem longe mitiores melioresque à Rege literas obtinuit; literas inquam, quibus & ferale illud edictum reuocatum fuit, & aliud secundum Hebræos magno inimicorum damno maloque, omnibus in locis, ad quæ prius peruenerat, promulgatum; quo & hi neci adiudicabātur, illi verò facultatum omnium illorum Domini declarabantur. Admirabilis profectò & magna rerum mutatio, qua Hebræi, qui fletu prius & lamentis emoriebantur, ridere cęperunt; hostes verò sanguinem & cædem spirantes, ridere soliti, lamenta induxerint, vitamq; amiserint. Idem propemodum hodierno in Euangelio videre est: Nam Apostoli, vti olim Hebręi illi ne ei adiurati, magno moerore affecti, & tædiosa expectatione Domini sui absentiam suspirantes exedebantur: sed nō nisi triduo quo Christus ab ijsdem abfuit: hi quidem quòd tristi mortis sententia eum neci traditum viderent, illi verò quòd iucundissima corporis illius præsentia sese orbatos cernerent, Iudæis intereà exultantibus, plaudentibus & lætantibus, sed mox, mutatis vicibus, & lacrymis in gaudia, afflictionib. in lętitiam, tristitiaque conuersa in iubilos & cantica, illi incredibili affecti fuere gaudio, quòd Christum ab Inferis reducem & à mortuis resuscitatum cernerent; hi verò odio & liuore contabuere, quòd hostem suum iuratissimum, à morte gloriosum, & resurrectione nobilitatum viderent. Atq; hæc præsenti vobis hora exponere conabor, si spiritus paracliti prius opem, & gloriosæ Deiparæ patrocinium supplex postulauerim, quā Angeli more & verbis compellemus dicentes, *Aue Maria.*

Inter ceteras Aristotelis Ingeniorum Principis

quibus ad Christianam fidem quã proximè accessisse, & Christiani hominis more locutus visus est, sentẽtias, Auditores, nõ postremum occupare mihi locum videtur illa, quam & plurimis in locis repetijt, quæ in rerum natura existunt, naturaliter ad bonum ferri, & ipsum motu quodam & instinctu naturali appetere censuit. Quam deinde & calculo suo cõfirmans Christianus Philosophus Seuerinus Boetius, & ipsam ad beatitudinem referens, dicere non erubuit, omnem hominum contentionem & industriam ad vnicam beatitudinem, diuerso quãuis calle procedentem, tendere, eamq; in omnibus & vbique intueri. Verba illius è libro tertio de consolatione proferam, [Omnis mortaliũ cura quam multiplicium labor exercet, diuerso quidem calle procedit, sed ad vnum tandem beatitudinis finem nititur peruenire.] Ac deinde ad Aristotelis opinionem quàm proximè accedens, eodem libro ait, naturam omnium mentibus cupiditatem aliquam veri boni inseruisse, sed errorẽ deuium easdẽ retrahere, falsarum rerum desiderium insinuando. [Est enim,] inq̃t, [mẽtib. hominũ veri boni naturaliter inserta cupiditas, sed ad falsa deuius error adducit.

1. *Ethi.* 3. *Topic.* 4. *Metaph.*

Illius opinionis fuit & magnus Augustinus, ditq; naturam stimulos quosdam ad beatitudinem exoptandam suggerere, & assiduis calcaribus ad bonorum concupiscentiã extimulare: quod Creatori ascribi necessariò debet, qui huiusmodi hominibus desiderium indidit; [Ad appetendam beatitudinem natura compellit, cui summe bonus & immutabiliter beatus Creator hoc indidit.]

Lib. 13. *de Trin. c.* 8.

His accedit & mellifluus doctor Bernardus, dum quodam loco naturali omnes nos desiderio summum appetere bonũ asserit, nec vlla ratione, nisi eodem adepto, posse quiescere. Appetitus autem huius ratio & fundamentum aliud statui non potest, quàm

Lib. de vita clericorum.

quod

quod beatitudo noster sit finis, omniumque voluntatum, ambitionũ, affectuum, desideriorũq; centrum: finis autem oĩa mouet & agere cogit: omne namque, iuxta Philosophum, agens agit propter finem; atque ipse in intentione primus est, in executione aũt postremus: primum quod proponimus, & vltimum quod exequimur.

Vetuit olim in Mosaica lege Deus, ne quis sibi *Leuit. 22.* bouem aut ouem, auribus aut cauda truncatam, ad voti obligationem persoluendam offerret. Cauda porrò finẽ denotat, quem Deus semper *Cauda finẽ operis denotat.* sibi offerri nobisq; ob oculos perpetuò in omnibus actionum nostrarum sacrificijs versari, ac nunquam memoriæ scrinijs elabi vult.

Inter cetera q̃ Ieremias Propheta in Threnis *Thren. 1.* deplorauit, fuit, ꝙ Ierosolymitana ciuitas vitijs à capite ad calcẽ vsque repleta, finẽ suũ ob oculos nõ haberet. Verba dabo. [Sordes eius in pedib. eius, & nõ est recordata finis sui.] Et est ꝑfectò deplorandũ, hoĩem, ceterorum q̃ optimè recordantem, finis tamen sui nunquam reminisci, in cuius tamen cogitatione memoriaque vera hominis felicitas ac beatitudo consistit.

Finis igitur oĩũ desideriorũ nostrorum scopus est, in quem oẽs cogitationum nostrarũ sagittæ collineant: cuius signum esse credo rotas illas admirabiles, quas Ezechiel prophetes ab impetu spiritus dirigi & impelli vidit, [Quocunque ibat spiritus, illuc eunte spiritu, & rotæ pariter eleuabantur.] Ceterum impetus ille spiritus finem designat, qui desideriorũ nostrorum rotas dirigit ac mouet: impetuosus aũt & violentus esse describitur, quod finis vi quadam, & impetu, nos trahat atque impellat; ita vt, quantumuis vel maximè renitamur, & reluctemur, ipse tamen violenter abripiat & in partes suas *Ezech. 1.*

omnes cogitationum nostrarũ rotas pertrahat.

Atque hinc est, quod Magister sentẽtiarũ, & Seraphicus Doctor Bonauentura, atq; adeò oĩs Scholasticorũ Theologorum turba, cum principe, & capite suo Thoma, vnanimi cõsensu tradant, non ob eũ nos finem creatos, & conditos à Deo fuisse, vt hic in terra perpetuò cõmorantes genio indulgeremus, ventri obsequeremur, & rebus terrenis gauderemus, Epicureã vitã viuẽdo, sed vt bonis operibus diligenter incũbẽdo, diuinisq. pręceptis obsequendo, ad æternã tandẽ aliquãdo beatitudinẽ pertingere valeamus.

Omnia naturaliter ad finem suũ tendunt. 2. & 6. Physs.

Cum igitur omnia creata, naturali quodã instinctu ad finẽ suũ maximoperè festinẽt, eumq. desiderẽt, vt olim Aristoteles in Physicis tradidit, mirari nemo debet, hominem tanta animi contentione desiderioq. ad tam pręclarum finẽ cõniti, oĩq. ratione quò eius particeps aliquãdo reddatur, contendere. Sciẽdum porrò est, neminem nisi proprijs, & consentaneis ad eundẽ, ex Philosophorum sententia, medijs posse pertingere: proprium autem, & naturæ cõsentaneum ad beatitudinem perueniendi medium, est ipsa diuinorum mandatorũ obseruatio, quod & filius Dei vnigenitus in Euãgelio olim pręscripsit dicens, [si vis ad vitam ingredi, serua mandata.

Matt. 19

Nemo enim per latam consolationũ, deliciarum, & voluptatum ianuã ad vitæ cælestis beatitudinem vnquã penetrauit, sed solum per angustũ tribulationum, afflictionũ, ærumnarũq. toleratarũ ostiũ: quod & in Actis docuere Apostoli dicẽtes, [Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnũ cęlorũ.] Huius rei euidens in hodierno Euangelio argumẽtum videre est: in quo Christus Apostolos cõsolatus, & cælestis beatitudinis spem animis eorũ excitans, multis

Act. 14.

illos

illos ærumnis concutiendos, tribulationibus dixe-xandos, afflictionibus cruciandos prænuntiat, ac tandem per scabrosam & scrupulosam hanc viam ad cœlestia gaudia peruenturos; [Tristitia,] inquit, [vestra vertetur in gaudium.] Verum altius Euangelium repetendum est, & ipsis fontibus eius exordium arcessendum, ad quos nos Euangelista Ioannes deducet. [Modicū, & iam nō videbitis me &c.] Vt autem ordinem aliquem in huius Euangelij deductione seruem, primo de impiorum prosperitate acturus sum, ac deinde piorum iustorumque tribulationes, cruces, ærumnas ob oculos ponam. Mista hæc materia futura est, risus dolore miscebitur; & gaudia & iubilos dolor & lamenta excipient. Ioannis. Ibidem.

Christus igitur, iam ex hoc mundo ad Patrem secessurus, & cœlos, è quibus iam dudum abfuerat, repetiturus, discipulos vnum in locum collectos cōsolatus est; in quo amantissimum filiorum patrem, longam profectionem instituere & ab eis ad tempus secedere volētem est imitatus: hic enim primò dolorem verbis lenibus & benignis mitigat, deinde profectionis suæ causas aperit. Scilicet quod in aulam profecturus est, in qua ingentes illis honores acquiret & diuitias; adhæc quòd propediem reuersurus, nec reditum suum in longum tempus dilaturus. Hunc imitatus inquam est Christus Dominus communis omnium nostrum pater, ex hoc mundo decessurus; qui Apostolos tristitia & mœrore affectos solatus, vtilitatē primò profectionis suæ proposuit, eò quod ad cœlum tendat, vnde ipsis & Spiritum paraclitum emittet, & vbi regnum illis parabit, [Vado vobis parare regnum.] Deinde promisit, quòd non longas sit moras tracturus, at propediem rediturus, [Modicum, & videbitis me.] Christus patri cōparatur. *Ioan. 14.*

Dupliciter autem verba hæc accipi possunt. Primo

Verbum modicū dupliciter intelligi potest.

mo nanque [modicum] illud de tempore passionis, in qua Christus ad aliquot dies delituit, ac deinde post modicum temporis spatium, a resurrectione scilicet vsque ad diem ascensionis, iterum apparauit, intelligitur. Secundò [modicum] illud, omne vitæ huius tempus denotat, quo Christus uisibiliter a nobis iam non cernitur, eo quòd ad cęlos ascendit, & ad dextram paternam resides, sed post quod tandem in nouissimo die, cum mundum iudicaturus veniet, iterum videndus est; atque ita modicū hoc accipiunt cum Augustino sexcenti alij Patres. Notare autem vos velim, in vltima eum cœna verba hæc pridie eius diei, qua mortem in monte Caluariæ oppetijt, vsurpasse: quibus mox subiunxit, impios prosperitate & omnium rerum abundantia gauisuros: [Mundus autem gaudebit.]

Ioan.16.

In quo Dominus magnum Patriarcham Abraham uidetur imitatus, qui, bonorum suorum partitione facta, immobilium atque omnium ex asse hęredem, Isaac filium legitimum scripsit, concubinarum filijs mobilia muneraque legauit: nam peccatoribus in hac vita, bonorum temporalium abundantiam, consolationes seculi, quæ mobiles & mutationibus obnoxię sunt, elargitur; iustis autem, qui deliciæ illius sunt, filijque dilectissimi, cælestis regni successionem, quæ prorsus immobilis & fixa est, reseruat. Atque ideò meritò, gaudia mundanis dari ait, [Mundus autem gaudebit.]

Gen.25.

At dici non potest, quàm exiguum & breue gaudium hocce sit, quod non nisi ad breuissimum temporis spacium permanet & instar puncti & fumi euanescit. Hinc Iob Propheta, qui reipsa idipsum didicerat, gaudijque mundani fallaciam breuitatemque ad oculum viderat, olim dixit: [Laus impiorum breuis, & gaudium hypocritæ ad instar puncti:] Hypocritę autem nomine mūdum intel-

Iob 20.

Mundus omniū hypocritarum pcipuus.

intelligit, qui omnium hypocritarum fraudulentorumque coryphæus est, & cuius gaudia consolationesque instar fumi euanescunt: atque vt punctum, propter exiguitatem, sub sensum cadere nequit, ita & mundi huius gaudia sensibus comprehendi non possunt.

Referunt Solinus in Polyhistore & Ambrosius in Hexameron magnum cycnum & sirenem inter, quo ad cantum esse discrimen, ille siquidem totum vitę tempus in mœrore & tristitia consumit; morti autem vicinus & fatis vocantibus iucũdissimè vdis proiectus in herbis concinit: hic verò, vice versa, quandiu viuit, tamdiu & cantat, morte autem imminente, suspirat & plangit. In quibus & iustorum & peccatorum in hoc mundo vitam ad oculum repræsentari crediderim: illi enim quandiu hoc in mundo agunt, gemunt & lacrymantur, Heraclyti suspiria æmulantes; in morte verò, ad instar cycnorum iucundissimè concinunt: hi verò vice versa, lasciuiunt, rident, gaudent, cantant interea dum in terris agunt; morti autem proximi facti flent, eiulant, & velut sirenes lacrymãtur. vnde Prouerbiographus, [Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat.]

Cycnus & siren vitæ mortisque iustorũ & impiorũ imago.

Prou. 14.

Cum dissimilem hanc vitæ rationem & contrarias conditiones accuratius intueor, ipse mihi firmiter persuadeo, mundum hunc inferiorem domui principis synagogici, de quo in Euangelio, persimilem esse; in qua medio in luctu audiebantur tibicines & citharædi, & permistus lamentis sonus cantantium & tibicinum. [Et cum venisset Iesus in domum Principis, & vidisset tibicines, & turbam tumultuantem, dicebat, Recedite.] Frequentissimum enim est in mundo, in aliorum funere cerneres cantantes & ridentes alios, in iustorũ autem afflictionibus impios omnium rerum abun-

Mundus similis domui archisynagogi.

Matt. 9.

dantia

dantia beari ac læto fortunæ vultu afflari.

Dan. 5. Balthasari regis aula cantu & clamore geniali perstrepebat, ac non nisi delicijs, epulis, voluptatibusque loquebatur, & ecce; dum minus nihil expectaretur, manus diuinæ iustitiæ ministra in pariete scribens apparuit: post quam & mors regis & regni amissio mox secuta. Hanc item Aulam mundi imaginem credo: nam dum non nisi de delicijs, tripudijs, voluptatibus, epulis in eodem agitur, vindex ecce Dei manus, ad candelæ vmbram, id est, in omnium oculis & conspectu, regnorum euersionem, rerumpub. interitus, imperiorum destructiones, regumque & Impp. funera sæpenumerò denunciat ac prædicit.

Item aulę regis Balthasari.

In regno autem Nabuchodonosor magnam itē rerum mutationem conspicio, hinc nimirū statuam auream diuinis honoribus cultam, tibijs & cantu varioque instrumētorum apparatu adornatam, illinc verò, feralem mortis sententiam in innocuos Hebræos pronunciatam, fornacem succensam, flāmam cęlos petentem, pueros igni iniectos, & iustos ad necem quæsitos. Hæc inquam omnia intuitus, Regnum hoc mundi huius imaginem esse quamprimum auguror, in ipso enim omnia casuum genera operire est, hic enim honorem & diuitiarum statuas ab omnibus omnino hominibus adorari & tantum non exosculari videbis, audies etiam carmina, iubilos, pæanas, omniaque symphoniæ & concentus genera. Illic verò fortuitos & lugubres casus, tristia rerum euenta, tot funera, calamitates, afflictiones percipies, sanguinem item effusum, mortē pręproperam, amicorum denique crucem cernes.

Regno quoque Nabuchodonosor.

Luc. 16. In domo diuitis illius gulonis, infernalis pabuli, non nisi conuiuia, epulæ, & deliciæ quærebantur, de genio solo indulgendo erat sermo, vina & lautissima fercula commendabantur. Verum cum risus

sus & gaudia potus,& epulæ dominarẽtur,ipsis etiã canibus saturatis;miser ecce Lazarus, fame propemodum enectus, iacet ad ianuam exiguã stipem postulans; & nullus eheu ad clamorẽ illius commouetur,omnes obsurdescũt, & micas etiam mẽsa delapsas negãt. Vidistis mundanorum crudelitatẽ inhumanitatẽq. graphicè suis depictam coloribus? in mundo siquidẽ non nisi de coquina, popina, gurgutijs, gula, ebrietate, ingluuieq. est sermo,omnes voluptatem,& delicias consectantur,de cute curanda plus nimio solliciti, vt ipse etiam bestiæ saginentur, & esca distentę sint: Dijs interea,instar Lazari,ad fores illorum,fame emorientibus, stipem & eleemosynam,sed incassum,efflagitantibus. Domui ẽt epulantis diuitis.

Et quoniam aliquot iam domuũ statũ descripsimus,domũ quoque Prophetę Iob adeamus, quę verè infelix extitit, & tragicos casus plurimos peperit.Nam intereà dum hinc clamore,& voce cõuiuantium tecta streperent, & Bacchus, & Ceres per mẽsam discurrerẽt,fera illa Parca, mors falce accincta,illinc oẽs leto dabat,& crudele spectaculum exhibebat. Idem omnino in mundo hoc quotidie videmus, quã igitur lugubris,ac tristis domus est? Cùm enim homines ad gaudia,& risum sese disponunt, dum genio indulgere parant:mors in caput eorũ conspirat,ac nihil minus opinãtes obruit,vel obtrũcat incautos. Adeò vt benè mihi Iob Propheta olim dixisse de mũdanis visus sit,[Ducũt ĩ bonis dies suos, & in pũcto ad inferna descẽdunt.] Hęc.s.mũdi huius gaudia sunt, de quibus in hodierno Euangelio Christus agit dicens, [Mũdus gaudebit.] *Iob 21.* *Ioan. 16.*

Quęnã obsecro hęc sunt gaudia? falsa inquã & inania,ac verorum gaudiorum nomine penitus indigna, de quibus in Prouerbijs Salomon

agens;

Prou. 23. agens, prudenter ſcripſit, [Ne deſideres de cibis eius in quo eſt panis mēdacij.] Quo loco de mũdo haud dubiè locutus eſt, cuius fercula & cibi ſunt honores & voluptates, quib. cliẽtes ſuos paſcit & fouet; at oĩa illa nõ niſi fallacia, mẽdaciũ, & fucus. Audite q̃d de ijſdẽ dixerit rex ille Iſrael, qui regaliter quotidie epulatus, & voluptates inter cõſtitutus eſurire ſe clamat, & ſaturari nõ poſſe, niſi prius gloriã diuinã viderit, [Satiabor cum apparuerit gloria tua.] In quem ſenſum dicere S. Hieronymus ſolebat, mundum, ſi exenterari poſſet, eiuſque interiora penitiùs inſpici, p̃ter fucũ & inanes fallacias nihil interius habiturũ: quidquid .n. habet, aut præteritũ eſt, q̃d iã reuera nihil eſt; aut futurũ, q̃d penitus incertũ; aut præſens, & hoc ipsũ incõſtãs, mobile, fallax, q̃d firmũ aut ſtabile permanere nequeat.

Mũdi fercula falſa ſunt.

Pſal. 16.

Secũdò gaudia hæc peritura ſunt, ac tãdẽ aliq̃n deſinũt, & cũ vita hac ipſa finiuntur: vtpote q̃ Iacobus Apoſtolus vapori ad modicũ apparẽti, & mox in auras euaneſcenti cõpararit; & quę Seneca vir prudens & cordatus, & mundi huius fallaciã perſpectã habens, puncto ſimilia eſſe dixerit, [Punctum eſt oẽ quod viuimus, & adhuc puncto minus.] Ipſum vidit & Propheta Iob, Philoſophis veteribus & acutior & ſublimior, dũ iã inde ſe ab vtero matris, & primo vitæ momento nouiſſe ait, gaudia hypocritarũ & laudẽ impiorũ ad inſtar puncti euaneſcere. Verba illius emphaſim & energiã habẽtia depromam, [Hoc ſcio, à principio ex quo poſitus eſt hõ ſup terrã, q laus impiorũ breuis, & gaudiũ hypocritæ ad inſtar pũcti.] Dauid quoque ſuã huc ſymbolam conferens ait, [Homo vanitati ſimilis factus eſt, dies eius ſicut vmbra prætereunt.] Nihil porro vanitate ipſa vanius, nihil phantaſ-

Mũdi gaudia momẽtanea.

Iacob. 4.

Lib. 6. epi. 7. ad Lucill.

Iob. 20.

Pſal. 145.

mate

mate & vmbris leuius, aut inanius. Cum igitur hisce figuris & similitudinibus dies & gaudia vitę huius exprimi soleant, vobiscum ipsi despicere potestis, quàm exigua, quàm fragilia & fugacia sint, quã tumque illis fidere oporteat.

Gaudia mũdi vmbrę similia.

Apertiùs adhuc & manifestiùs alio in psalmo ipsum declarauit dicens, [Nolite confidere in principibus & in filijs hominum in quibus non est salus: exibit spiritus illorum, in illa die peribunt cogitationes eorum.] Quænam obsecro sunt mundanorum cogitationes? aurum, argentum, splendida palatia, honores, dignitates, vxores, liberi, conuiuia, gaudia, choreæ, ioci, atque omne voluptatum & deliciarũ genus, in quibus omnibus nulla ratione spem esse figendam suadet Propheta, eò quòd mors repentè & minimè expectata superueniens omnes illas cogitationes destruit & euertit, atque ita omnia in fumum & inanem vaporem euanescunt.

Psal. 145.

Nulla in rebus mũdi certitudo.

Tertiò mundana gaudia non nisi somnia & inania sunt phantasmata; quo nomine potentissimus Rex Israelis eadem nuncupauit, dum in Psalmis canit: [Dormierunt somnum suum viri diuitiarum, & nihil inuenerunt in manibus suis.] Perinde ac si dicere voluisset. Diuites & magnates interea dum in iucundo deliciarum lecto dormiunt: interea dũ gaudia consectantur, dum voluptates quærũt, dum risus & iocos ambiunt, felices sese & opulentos existimant; at mox vt a vitæ huius somno expergefacti fuerint, & mors oculos occlusos aperuerit, nihil in eorum manibus amplius reperire est, ac tum demũ ad oculum apparet, omnia non nisi uanitatem & somnum fuisse & vmbræ similia.

Mundi gaudia non nisi somnia sunt.

Psal. 75.

Reducit hoc mihi in memoriam Nabuchodonosoris regis somnium, quo ille quadam nocte, cùm curis grauis, ac mille sibi animo chimeras fingens, spectaculaq; varia videre se credẽs, colossęã statuã

Dan. 2. tuam vidit, caput habentem brachia argentea, & pectus æneum. Cum verò manè è somno expergisceretur, nil eorum quæ de nocte somniauerat, videre aut habere se vidit, imò ne somnij quidem recordari. Vita hæc, Auditores, somnio persimilis: in qua cum magni & parui, reges & coloni profundè dormiunt & altum stertunt, & mille animo cogitationes versant; varia se videre credunt & habere fingunt; verum è somno excitati, reipsa reperiunt se non nisi statuas aureas, regis illius exemplo, vidisse; & cuncta illa brachia argentea, diuitias illas & gaudia non nisi mera somnia & fugaces vmbras esse.

Via hæc non nisi somniũ.

Quam rerum vanitatem rex quidam Israel perspectam habens animoque accuratius versans, somnio res nostras similes esse ait, [Velut somnium fur gentium Domine in ciuitate tua imaginẽ ipsorum ad nihilum rediges] .i. veræ gloriæ tuæ splendore, Domine, & gaudijs & delicijs regni tui, quæ solida & perfecta sunt, omnes imagines & figuras terrenarum, quas mortales falsa rerum imagine delusi, & in iudicando errantes solidas existimant, euertes & destrues, atque ad oculum ijs demonstrabis, non nisi somnia vniuersa esse, & imagines falsas. Cum igitur quidquid in mundo reperitur, somnium, vanitas, fucus, fallacia, vmbra, stultitia, nihil denique sit; quis adeo stolidus erit, qui eadem amabit, diliget, amplectetur, & magni faciet? At mundo hæc relinquenda, qui teste Domino, [Gaudebit.]

Psal. 72.

Rés mũdi nõ nisi somnia.

Joan. 16.

O gaudia nimium secum trahentia periculum, magnoque exposita discrimini, gaudia remis velisque fugienda: & quamobrem? quod sæpè sæpiùs mundanis mortem afferant, eamque sempiternam, & in tartara deturbent. Testem sententiæ huius habeo sacram scripturam, & suffragatorem Paulum, [Si secundum carnem vixeritis, moriemini; si autẽ

Mundi gaudia noxia.

Rom. 8.

spiritu

spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.] Porrò secundum carnem viuere aliud non est, quam voluptates consectari, & mundana gaudia perquirere. Mirum est, cur Apostolus venenum & cicutã potantibus similes credat eos, qui voluptatibus indulgent, & mundanorum lætitiam sectantur; & delicias, animæ mortem & interitum afferre censent; vitam verò, voluptatum contemptum, deliciarum & gaudiorum valedictionem: ac verè viuere eos qui quidquid ad mundum & carnem pertinet, conculcant & pedibus velut peripsema proterunt. At hoc non suadet mundus, qui non nisi gaudia venatur, & omnibus è rebus delicias. [Mundus gaudebit.] *Ioan. 16.*

Infelix gaudium, & noxium in primis. Ipsum quippe in causa est, cur aduersus animam conspiret corpus, aduersus rationem sensualitas, aduersus spiritum caro, aduersus superiorem pars inferior bellum moueat & coniuret. Iesum animæ nostræ imperium & dominatum destruit & penitus euertit: quos conflictus & seditiones describens Apostolus ait, [Caro enim concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.] In quam rem Prouerbium cudens Sapiens dixit. [Qui delicatè a pueritia nutrit seruum, posteà eum inueniet contumacem.] Corpus porrò nostrum non nisi merum mancipium est, cuius Dominus anima; dicere itaq; vult sapiens, quicumque iam inde ab adolescentia & prima ætate corpori indulget, gaudia & delicias corporales venatur; & molliter carnem habet; rebellantem tandem aliquando aduersus animam, eiusque iugum excutientem, eam habebit. *Gal. 5.* *Prou. 29.*

Quicunque igitur corporales & exteriores voluptates consectatur, ac delicijs sese immergit; corpori animam subijcit, hanceque seruam efficit, cùm tamen iam inde a primo creationis momento, ipsa do

impari secum congressu, vtpote qui Angelus Dei, cælestis, æthereus, & vnus è substantijs illis diuinis erat luctantem cerneret; quo præsumptionem & animum illius elatum compesceret, nec tamen vlla eum ratione à se remouere posset aut superare, in femore illum tetigit, ita vt neruo contracto & marcescente, toto vitæ tempore claudicarit. Hac ratione cum corpore hoc nostro agendum; nam cum præsumtuosius, & familiarius cum anima agere conatur, perinde ac si simile illi foret, cùm tamen non nisi terra & cinis sit & corruptioni obnoxium, ipsa verò ætherea, cœlestis ac diuina: tunc illa, Angelum imitando, quo illius importunitatem retundat, superbiam coerceat, audaciam & temeritatem nimiam compescat: in femore ipsum feriat, seuerè in ipsum animaduertat, sub iugum & ferulam redigat, atque inuitum etiam & reluctantem parere cogat.

Imitetur & Saram Abrahæ vxorem: hæc enim cùm Ismaelem, ancilla Agar profana natum, cum Isaac filio suo familiariùs agentem & ludentem cerneret, domo illum cum matre in desertum exegit, ne fortè Isaac, quem sanctius instituere, & ad omnem virtutem efformare volebat, libertini commercio familiaritateque, damnum aliquod reciperet. Vt allegoricè hoc exponam, dico corpus hoc nostrum filium idololatram esse, ac semper animæ, quæ cœlo originem ducit, colludere velle: at ille in desertum pœnitentiæ & austoritatis eijciendus est, ne quid anima illius commercio detrimenti capiat, & periculi adeat. At mundus nihil minus quam de penitentia loquitur, verum de gaudijs, delicias, quærit & non austeritatem, voluptates sectatur, non autem rigorem: [Mundus gaudebit.

Gen. 21.

Corpus nostrum Ismaeli cõparatur.

Ioan. 16.

Mundi gaudia ra

Gaudium funestum & detestandum, vtpote qđ

tionē excęcant. rationem excæcet, spiritui densissimam caliginem offundat, cælestium nobis diuinorumque obliuionem ingeret, & Dei tandem cogat obliuisci. Quod sapiens hisce verbis satis declarauit dicens, (Non enim satis recordabitur dierum vitæ suæ, eo quod Deus occupet delitiis cor eius.) Quasi dixisset, Cuius cor delitijs, & voluptatibus fuerit occupatum & voluptatibus plenum, meliorum vitæ suæ dierũ vix recordabitur. Quod & doctissimus Isidorus calculo suo deinde confirmauit, (Non potest) inquit, (ad contemplandum Deum mens esse libera, quæ desiderijs huius mundi inhiat.)

Eccl. 5.

Lic. de sũmo bono.

Simile. Atque vt oculus puluere oppletus, cęlum & aerem intueri, vel astrorum splendorem aspicere nequit; ita nec intellectus, lucidus ille animæ oculus, voluptatibus oppletus, & mũdi huius gaudijs, quæ terræ puluis, & atomi quodāmodo sunt, refertus; superna & cælestia intueri non potest, nec ad diuina mente cogitationeque transcendere. Exemplo nobis sit Dauid, qui, quamuis ad regiam dignitatē euectus esset, carnis tamen voluptatibus immersus, in tantum excæcatus erat, vt nihil omnino cerneret, diceretque calamitatem suam deplorans, (Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum.)

Psal. 37.

Iud. 16. Inter omnia Samsonis mala primum locum tenet cæcitas & oculorum amissio; ad quam voluptates & mundi gaudia viam strauere. Nam cum illecebris fœmineis, & Dalilæ pellicio, & amoris laqueis irretitus inter amplexus illius suauiter obdormisset; Philisthæi, qui in necem eius conspirauerāt, hac occasione capta, stertentem adhuc captiuum abduxere, & deinde oculos misero eruere, itaque in extremam calamitatem incidit. Quod Samsoni hic accidisse auditis, omnibus in genere mundanis accidere certum est: certum est inquam, deli-

Samsonis cęcitas mũdanis accōmodata.

cias & voluptates vitæ huius ad animarum excæcationem viam parare; quam tamen mundus, nimiũ quantum dementatus & excæcatus, non percipit, sed gaudia assiduè meditatur & spirat. (Mundus gaudebit.) *Ioan. 16.*

O Gaudia detestanda? quæ nimirum homini sapientiam conferant, & insensatum & stolidum reddant. Hinc Iob vir vitæ sanctissimæ, & in hac re vt & in ceteris in primis versatus dicere solebat, nunquam veram sapientiam in territorio suauiter & molliter viuentium reperiri. Quem deinde imitatus Apostolus Paulus, Corinthiis scribens asseruit: hominem sensuales voluntates sequentem, & bruti instar victitantem, delicijs & carnalibus gaudiis immersum, delectationes sensuales amplectentem, diuina & cælestia, non cognoscere aut percipere, nedum intelligere, posse: (Animalis homo non percipit ea quæ Dei sunt.)

Gaudia mũdi huius hominem sapiẽtia spoliant.

Iob.28.

1. Cor. 2.

Hinc est, quòd qui terrenas voluptates consectantur, eodem tempore celestibus deliciis & consolationibus internis excidant: terraque pacti cælestes epulas gustare nequeant. Quod & in Cantico suo apud Euangelistam testata est Deipara, (Esurientes,) inquit, [impleuit bonis, & diuites dimisit inanes:] eo quòd qui hoc in mundo pauperes sunt, idest, voluptate carent, delicias nullas habẽt, omnisque terreni gaudij expertes viuunt, diuinis consolationibus affluant: diuites vero & voluptarij ijsdem careant. Idem cecinit in psalmis suis Dauid rex, [Parasti in dulcedine tua pauperi Deus] consolationes & gaudia. *Luc. 1.* *Psal. 67.*

Quamdiu Ægyptia farina in deserto suppetebat, manna cœlo non descendit, at mox vt illa desijt, cœleste ferculum suis parauit Deus, & manna pluit. Ita quamdiu voluptates carnales & mundana gaudia, farina inquam illa Ægyptia, in animus *Exo.16.*

Gaudia mũdi fa-

rinç Ægyptiæ comparantur. mortalium perſeuerat; diuinarum conſolationum manna non reficientur: at mox vt illa defecerint, & conſenuerint, ac potius penitus eradicata fuerint; cæleſtium conſolationum & gaudiorum mãna deſcendet, & eſurientes animas reficiet. In quã rem poetæ, neſcio cuius, mihi verſiculi in mentem venit, quem quod optimè huc facere videatur, apponam:

Gaudia cœleſtes qui poſt terrena triumphos.
Speraret, ſtulto ſtultior ille foret.

Sultitia hac laborat mundus, qui nonniſi gaudia & delicias ſomniat, ac voluptates conſectatur: *Ioan. 16.* [Mundus gaudebit.]

Mundi gaudia in perpetua tormenta cõuertentur. Miſera profectò gaudia. quòd ipſa tandem aliquando, in altera inquam vita, in tormenta & ſupplicia ſempiterna conuertenda ſint. Nam qui hic rident, illic in perpetuũ flebunt; qui in mundo delicias habuerint, apud inferos cruciatus amariſſimos ſuſtinebunt. Docent nos id ſacra monumenta, *Iob. 21.* in quibus legitur, [Tenet tympanum & citharam, & gaudent ad ſonitum organi, ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.] Ne verò me mendacium obtrudere velle exiſtimetis, diploma & verba legis, in Apocalypſeos tabulas relata, quibus meretrix illa magna condemnata fuit, depromam. *Apoc. 18.* [Quantum glorificauit ſe, & in delitijs fuit, tantum date ei tormentum & luctum.

Hinc ſententiæ latæ ſuffragantur & Patres omnes, & vnanimiter in eandem manibus & pedibus concedunt; Gregorius nanque paucis multa com plectens dicebat, [Momentaneum eſt quod delectat, æternum vero quod cruciat. *In ſerm.* Auguſtinus quoque, quamquam pluribus verbis, [Nulla maior inſania, quàm pro delectatione momentanea, perdere æterna gaudia, & obligare ſe ad æterna ſup-

pli-

plicia.] Bernardus item diuinè, vt omnia, [Qui in delitiis huius mundi transigit vitæ suæ curriculum, similis est latroni qui per prata florida ducitur ad suspendium.] Omnia hæc explodit mundus, & solas delicias spirat & iocos crepat. [Mundus gaudebit.] *In serm.* *Ioan. 16.*

Gaudia infida, fallacia, infelicia, & execrabilia, vtpotè quæ per vniuersum sacræ scripturæ campū abominanda & detestanda censentur. quid enim aliud, cum mundo gaudere, quàm cum diabolo, qui mundi huius princeps est, gaudere; gaudere etiam cum impiis & sceleratis? de quibus locutus Psalmographus, dum ait, [Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.] Est gaudere cum inimicis Dei, [Si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit.] Est gaudere medio in sanguine & conflictibus, mundus enim bello & prœlio plenus est, vt in Epistola ad Ephesios Paulus scripsit: in maligno etiam positus est, & malitia plenus, vt testatur Euāgelista: fallacia & dolo, teste Ierē. scatet, contagio, peste, & sceleribus, vt credit sapiens. Denique cùm mundi hoc gaudere, gaudere est cum damnatis omnibus: eo quòd mundus, vt Apost. ait, damnandus sit: est etiam Dei se aduersarium constituere, illiusque odium incurrere. Vnde Iacobus Apost. dicit: [Qui amicus voluerit esse huius mundi, inimicus Dei efficietur.] Et Ioannes in Epist. [Si quis diligit mundū, non est charitas Dei in illo.] Ille porrò mundum amare censendus est, qui in mundo permanet, qui cum hoc mundo gaudet, cum mundo lætatur, ac iocatur: nam legum Pandectæ docent inimicum verè illum esse, qui inimici amicus est, teste Baldo, Bartholo, & ceteris Iurisconsultis. Sed infelix mundus nihilo minus ridere pergit, & in iocis pseuerat. [Mūdus gaudebit.] *Mundi gaudia execrabilia sunt & fallacia.* *Isa. 13.* *Ioan. 15.* *Eph. 6.* *Ioan. 5.* *Ierem. 5.* *Sap. 14.* *1. Cor. 11.* *Iacob. 4.* *1. Ioan. 1.* *Bald. in l. si quis testib. C. de testibus.*

Iart.in l. dicēdū. ff. si accusat. Ioan. 16.

Insensatus inquam mūdus, stolidus, fatuus gaudet & plaudit, iusti vero plorant & gemunt. Atque vt phreneticus moriendo ridet, flentibus amicis & sortem illius & calamitatem deplorantibus: ita peccatores phrenesi mentis in transuersum acti ridēt, iocantur, & gaudēt morti & damnationi proximi: sanctis & iustis, qui verè amici illorum sunt, calidis lacrymis corum calamitatem & ærumnam deplorantibus. Manifesto hoc exemplo Christus Dominus declarauit, cùm Ierosolymis factus vicinior, & mala eisdem et ciuibus post aliquot annos euentura, animo voluens fiere cœpit, et suspirare; ciuibus et incolis voluptati interea operam dantibus, delicias consectantibus, ac nihil eorum quæ instabant præcogitantibus.

Iusti plorant ridētibus impijs.

Luc. 19.

Ceterum si quam mundani gaudendi et exultādi, in huius vitæ curriculo occasionem habent, pii profecto et iusti maiorem inueniunt dolendi, lamētandique. Primò; quemadmodum enim maleficus quispiam, qui feralem mortis sententiam singulis momentis expectat, à risu abstinet, iocos et lusum contemnit, et instantem propediem mortē assiduè mente agitans, in lacrymas resoluitur. Ita iusti, euidens stultitiæ argumentum esse credunt, in mundo hoc deliciari, lasciuire, gaudere, in quo velut captiui detinentur [Apostolo mundum & mundana pertæso,] dicente, [Cupio dissolui et esse cum Christo;] et omni hora lugubrem sententiam expectant, qua abire hinc iussi, aut damnationis perpetuæ rei constituentur, aut immarcescibile præmium pro laboribus recipient.

Philip. 1.

An non enim indecens et absurdum foret, Christianos in vigilia Paschatis aut sanctorum omniū, vel alterius cuiusdam festi, cum et ieiunio castiganda membra, et sanctus quidam in corpus rigor induendus foret; ridentes, lasciuientes, ineptientes;

tripu-

tripudiantes, choreas ducentes, laruatos per plateas incedentes videre? & sanè Bernardus, omne vitæ nostræ tempus non nisi solennitatis cuiusdam magnæ profestum, et vigiliam credit æterni illius Sabbathi, quòd in cælesti gloria expectamus, [Vniuersum,] inquit, [tempus præsentis vitæ vigilia est quædam solennitatis magnæ, & eterni Sabbati, quod præstolamur in gloria.] Ecque igitur hoc in mundo ridendi subest ratio? *In serm.*

Secundò. Quicquid mango hic mundus in officina sua continet, fraudem et fucum olet, et suspectum est; et in primis ipse risus et gaudia. Interrogatus olim ingenii et doctrinæ princeps Plato, quam donam potissimum vrbs aliqua fugienda esset, ait, cum lucra non equipollent sumptibus, sed emolumenta cedunt dispendiis: deinde cū improbi et scelesti probos numero superant: adhæc cum rectores illius mēdaces sunt et fucum faciunt. Tū, inquit, mutanda est sedes, et aliud habitaculū deligēdum, in quo nihil habeatur huiusmodi. Vt porro hoc proposito adaptem meo, dico iustos, cū probe sciant huiusmodi hoc in mundo defectus reperiri, molestè ferre longiores in hac vita moras, sed tædio affectos, et lacrymantes quotidie, ad aliam vitam aspirare. Sciunt inquam, nullum hic lucrū imminere, cum Apostolos dicentes audiant, [Per totam noctem laborantes nihil cepimus:] et maiorem scelestorum esse numerum quam piorū, cum scriptum sit, [Stultorum infinitus est numerus.] Principes quoque et rectores illius mendaces et vafros esse, [Omnis homo mendax.] Infelix igitur, et verè infelix qui mundo fidit, et in gaudijs illius spem ponit: de quibus non amplius iam decreui loqui, cum clima mutare, et alias deligere sedes sit animus, et ad terram piorum et lacry- *Platonis apophtegma.* *Luc. 1.* *Eccl. 1.* *Psal. 115.*

mantium nauim dirigere, eorumque lacrymas dicendo abstergere: hoc nempe ex condicto nos prosequi oportebat.

Colos. 2. Christus igitur, instar sublimis alicuius Philosophi & Theologi, qualis etiam reuera erat, vtpote in quo omnes sapientię & scientiæ thesauri reconditi essent, postquam de mundi gaudijs & lætitia seculi huius sermonem absoluisset, partem ijs contrariam aggreditur, de tristitia & lacrymis iustorum acturus: quos consolatus ait, oculos eorum in lacrymas, pectora in singultus & tunsiones, animas in luctum & tristitiam esse destinatos: verum vt idcirco animum non desponderent, ne aduersitatibus fracti succumberent, quod omnia propediem finirentur, & tristia in læta transirent. Atque vt olim Iacobum filium consolata legitur Rebecca,

Gen. 27. [Nunc ergo, inquit, fili audi vocem meam, & consurgens fuge ad Laban fratrem meũ in Aran, habitabisque cum eo dies paucos, postea mittã & adducam te in die hac: pauci dies erunt peregrinationis, & laboris tui, & citò mittam, & adducam te in domum:] ita & Christus suos consolatus est, dicens, Tempus quo à vobis abero exiguum & breue futurum est, breui aderit laborum vestrorum finis, tristia propediem in lætitiam conuertentur, & luctus in gaudium, idcirco nolite mirari, si mundo gaudente & ridente, vos lacrymaturi & ploraturi sitis.

Ioan. 16. [Plorabitis, & flebitis vos.] Mundus hic, Auditores, lacrymarum mare & oceanus est, quæ vt plurimum oculis iustorum distillant: ad quas allusisse mihi Ieremias Propheta videtur, dum suorum calamitatem deplorans gemit, [Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte?] Profectò si quis omnes lacrymas, quæ iam inde à mundi exordio à varijs

Mundus mare est lacrymarum.

Ierem. 9.

effusæ

effusæ sunt, vnum in locum colligere posset, altiùs meo quidem iudicio, quam aquæ diluuij olim, intumescerent, & aquarum montes efficerét: de quibus Psalmistæ illud repeti meritò posset, [Mirabiles elationes maris.] *Psal.92.*

Iusti porrò & pij, veri Heracliti in hoc mūdo dici possunt, vt qui perpetuò lacrymētur & gemant: idque varias ob causas. Primò ob peccata sua, & vitæ huius miserias: Secundò ob delicta proximi & peccata aliena: Tertiò ob vitæ huius exiliū & elongationem, veteres illos Hebræos, in exilium actos & patria profugos, & in solum alienum abductos, atque ideò gementes ac suspirijs assiduis sese conficientes, imitando, de quibus vaticinans Psaltes locutus videtur, [Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus &c. Quomodo,] inquiebant, cantabimus canticum Domini in terra aliena?] Quarto, quod de fine nondum securi sunt, sed de termino supra modum anxij. Iusti hoc in mundo varias ob causas gemunt & plorāt. *Psal.136.*

Quinto, quod gloria & ipsa beatitudo diutiùs differatur, & in longum protrahatur. Hinc moræ impatiens Psalmographus lacrymans & gemens exclamat, [Hei mihi quia incolatus meus prolongatus est?] Alibi vero lacrymas suas & gemitus recensens, apertè profitetur, Fuerunt mihi lacrymæ meę panes die ac nocte, dum dici tur mihi quotidie, vbi est Deus tuus?] In quem locum Augustinus commentatus ait: [Quia si dulcis est patria, amara est peregrinatio, si amara est peregrinatio, tota die tribulatio.] Quæ omnia Redemptor præsagiens ac prænuntians, hodie Apostolis ait; [Plorabitis & flebitis vos.] *Psal. 119.* *Psal.4.* *Enarrat. in Ps. 85.* *Ioan. 16.*

Honestissima illa puella Sara, Raguelis filia, cum omnem vitæ suæ seriem recenseret, enumeraretque quam olim instituisset, liberè ac sincerè profi- *Tob.3.*

profitetur, [Nũquam cùm ludentibus miscui me, neque cum his qui in leuitate ambulant, participem me præbui.] Ipsa igitur cùm mundi huius miserias perspectissimas haberet, sciretque ipsum non nisi theatrum ærumnarum, oceanum lacrymarum, officinam doloris esse, nunquam in animum voluptates aut delicias inducere poterat, nec iocis puellaribus vacare, aut æqualium suarum consortijs interesse. Felices igitur animæ illæ dicendæ, quæ puellæ huius mores sequuntur; at multo feliciores, quæ sibi persuadent, omnia terrena lacrymis & miserijs scatere.

Va.Max. lib.7.c.2. Laudatur à veteribus Solon Philosophus, quod vnum ex amicis, quem aliquando flentem & grauiter afflictum videbat, in summitatem arcis duxerit eum, vnde subiectas domos & familias demonstrauit, quem deinde solatus, & mærorem depellens dixit, [Cogita nunc quam multi luctus sub his tectis, & olim fuerint hodieque visentur, insequentibusque seculis sint habituri, ac mitte mortalium incommoda tanquam propria deflere.] Declarare scilicet sapiens volebat, & amicum & simul nos omnes edocere, vrbes & domos non nisi miserorum receptacula esse, & mundi huius palatium non nisi lugubre domicilium & lacrymarum domum: quo referri etiam possunt verba illa scripturæ, [Melius est ire ad domum luctus quam in domum conuiuij.]

Mundus domus lacrymarũ. *Eccles. 7.*

Eras. lib. 8. Apoph. Demonax orator, cum quẽdam è ciuibus suis in filij funere lacrymantem amarè cerneret, eum cõsolatus & sanctè in se recepit, ad vitam illam reuocare, illiusq; vmbram ab altero mundo arcessere; modò ipse vicissim tres, quos nunq̃ mortẽ alicuius deplorasse, nec quid aduersi calamitatisq; passos esse certũ sit, ex omni hominũ numero sibi seligat. At infelix pater animũ intendens, secumq; maturè co-

re cogitans, neminem ex omnibus reperire poterat a calamitate immunem. Cur igitur, inquit Demonax, tantopere te crucias, & ob rem nullius momenti te affligis, quasi nouum tibi calamitatis genus, aut nemini hactenus nota aduersitas acciderit? Docere ipsum & in ipso nos omnes orator volebat, mundum malis refertum, nec nouum quid esse lacrymari in hoc mũdo, aut insolens. Vnde Christus discipulos suos præmonens ait: [Plorabitis, & flebitis vos.] *Io. 6.*

Refert magnus Seneca, Lyciorum Legislatorem ciuibus suis legem tulisse, vt, si quando luctui, & dolori indulgere vellent, viriles testes exuerent, & muliebrem stolam sumerent, innuere volebat, tam commune esse hocce in mundo gemere & lamentari, vt qui luctui & lacrymis nimis indulget, non vir, at femina potius dicendus sit, & fletus, lamentaque abiecti & vilis, non autem heroici, & virilis animi, & aduersus omnes fortunæ insultus infracti argumenta esse. In Cons.

Interrogatus olim Diogenes ille Cynicus, quid sibi Philosophia emolumenti attulisset, sapienter admodum respondit: [Etsi nihil aliud, inquit, vel hoc ipsum quod ad omnẽ fortunam paratus sum.] Si hoc ille de Philosophia sua testimonium dedit, maiori profectò id ratione Christianus de sacra Theologia & sacris literis vsurpare poterit, cum illa nos ad omnem aduersitatem, casusque tristiores æquo animo tolerandos melius edoceant, & ad fortitudinem adhortentur, atque ipse Dei filius ad eãdem Apostolos suos inuitet, dicens: [Plorabitis, & flebitis vos.] *Laert.* *Io. 16.*

Ceterum mundus hic ad nihil aliud vtilis est, quàm vt iustis & pijs loco carceris, & caueæ sit: quod, referente in Homilijs Chrysostomo, plurimas ob rationes permittit Deus. Mundus iustorum carcer.

Pri-

Ideo & apud Ioëlem Prophetam, ipse cuius poten tia tanta & robur eximium, erucam fortitudinem suam appellare non erubuit. [Et Eruca fortitudo mea magna, quam misi in vos.] Hæc in Homilijs Chrysost. Hinc est quod iustissimos & sanctissimos quosque lacrymari velit Deus. [Plorabitis, & flebitis vos.] *Ioel. 2.* *Ho. 8. ic.* *2. ad Cor.* *Io. 16.*

Quarto, & fortasse non incommode, vt hac ratione virtus, patientia, & infractum in aduersis tolerandis robur iustorum, qui nullo præmio inducti nullam mercedem expectantes, Deo obsequuntur, melius patescat & appareat. Ita in Iob viro sanctissimo, Satana nequidquam accusante & calumniante, patientiæ virtus eluxit, aiebat nempe calumniator ille, ideo eum ne latum quidem vnguem a diuinorum mandatorum obseruatione diuelli, quod bonis a Deo vicissim cumularetur, nec pura cum intentione aut ex animo numen colere. [Nunquid Iob frustra (idest gratis) timet Deum? Nonne tu vallasti eum, ac domum eius, vniuersamque substantiam per circuitum?] Quod ne cui forsitan verum esse videretur, afflictiones ei Deus immisit, & grauissimas quidem, vt omnes miserias, ærumnas, suspiria, & lacrymas ad oculum cernerent, iuxta quod Apostolis hodie prædicit. [Plorabitis, & flebitis vos.] *Iob 1.* *Io. 16.*

Quinto, & verè, ita electi, iustique ad alteram vitam perpetuo aspirarent, eamque perpetuo ob oculos haberent; veteres illos Hebræos imitati, qui in Babylonycam captiuitatem abducti, quoties dulcissimæ patriæ recordarentur, lacrymabantur, ac gemebant, conquestique querulo interdum carmine exilium suum deplorabant; [Super flumina Babylonis, illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Syon.] Atque rationem hanc obiter Paulus ad Romanos tangit dicens: [Tribulatio patien- *Lacrymę patria nobis nostrę memoriam refricant.* *Ps. 36.* *Rom. 5.*

tiam

tiam operatur; patientia vero probationem, probatio autem spem,] vitæ alterius; vt quidem exponit Chrysostomus. Atque hæc ratio est, cur Iustos, & electos hoc in mundo affligi, tribularique permittat & gemere velit, vt gementes in hac vita, alterius gaudia sibi proponerent, ideo discipulis ait. [Plorabitis & flebitis vos.]

Io.16.

Lacrymę veros Dei filios ostẽdunt.

Sexto, quo hac ratione veri Dei amici, & filij electi è ceterorum numero agnoscantur; ille enim legitimus Dei filius, non autem spurius & degener, censendus, qui lacrymis in hoc mundo pascitur, & sub afflictionum pondere patiscens gemit: Quo argumento & Paulus Dei filios electos declarare voluit, [Tanquam filijs vobis offert se Deus; quis enim filius quem non corripit pater? quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes adulteri, & non filij estis.] Innuere cupiens, lamenta, fletus, lacrymas, ceterasq. aduersitates euidentissimum characterem esse, quo filij Dei a mundi pullis, clientibusq. seculi dignoscantur. In quam rem præclaram è Genesi figuram producam.

Hebr.12.

Gen.35.

Rachel, cum transactis doloribus extremis, & conuulsionibus inauditis, quas in partu senserat; etiam cum præsenti vitæ discrimine, filium enixa esset; Benoni, idest, idiomate quidem Hebraico, filium doloris mei vocari ipsum voluit, vt pater, versa vice, & mutato nomine, Beniamin, idest, filium dexteræ, eum nuncupandum censuit. Mysterij huius medullam minutius eliciens, crediderim formosam illam Rachelem Ecclesiæ nostræ imaginem gerere, quæ magnis quassata angustijs, & doloribus varijs oppressa, plurimos enititur filios; quos illa haud incongruè doloris filios appellare potest: sed vos deinde cælestis ille pater dextræ filios nuncupat. Quod, qui in tribulationibus & aduersis in fide stabiles perseuerant, ac fortes & infracti in omnibus

Eccl. Racheli collata.

tibus permanent, tandem aliquando, velut legitimi filij & nihil adulterinum redolentes, a Deo ad dexteram in regno cælorum collocandi sint.

Hinc Æschylus Tragicus non inconcinne, mea quidem sententia, apud Clementem, gloriam laboris filiam nuncupauit: at quod ille de gloria seculi huius, ipse potiori iure de cælesti dixerim. Ipsa si quidem verè laboris filia, vt, quam labores, tribulationes, & persecutiones pariant: mundus enim stadium & arena est, in qua luctemur, at cælum, laureæ, & triumphorum locus. Atque vt Romani rerum & orbis vniuersi Domini nunquam eo, quo certauerant locum triumphum agebant: nam qui in Gallijs, Hispanijs, in Media, Africa, & in extremis Asiæ finibus bellum gererent; Romæ solum triumphabant: ita & nos hic gemere & decertare par est, si in regno cælesti præmium immortale, & immarcescibile consequi velimus. Hinc Apostolorum Princeps Petrus cum quietem & pacem veram in terra, quæ pugnæ certaminis, & bellandi locus est, ipso transfigurationis Dominicæ die quæreret, reprehensus est, quasi nesciens quid diceret: adeo vt hic gemere & lamentari debeamus, si Christi Apostolis dicta verba veracia esse velimus. [Plorabitis, & flebitis vos.]

Cle. Al. l. 4. Str. Gloria laboris filia.

Mat. 17.

Io. 16.

Solent arbores feraces, frugiferæq. lapidibus, & saxis a prætereuntibus peti, imo etiam rami interdum ijs violenter auelluntur. Vnde nucis querela apud poetam

Simile.

Nux ego inuecta via, cum sim sine crimine vitæ,
A populo saxis prætereunte petor.

Siluestres vero & steriles, nullumque proferentes fructum a nemine tanguntur, & quietæ manēt. Ita iusti, qui apud Psalmog. arbori feraci similes es-

Ps. 1.

se

ſe prohibentur. [Tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuũ dabit in tempore ſuo:] Tribulationum & afflictionum ſaxis aſſiduè petuntur, aduerſis exagitantur, & ſub ærumnis gemunt aſſiduè. Impij verò, arbores illæ ſpuriæ & adulterinæ propagines, pace perpetua gaudent, & mundi proſperitate lætantur, de

Pſ. 72. quibus locutus Vates Regius: [In labore hominũ non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur.] Hi perpetua malacia fruuntur, illi tempeſtatibus, & turbinibus aſſiduis exagitantur. [Plorabitis &

Io. 16. flebitis vos.]

Simile. Solent medici ęgris, de quorum ſalute ac vita deſperant, omnem ciborum vſum permittere, ſuæq. eos voluntati relinquere, at de quorum ſanitate recuperanda non dubitant, rhabarbarum, abſinthiũ, aliaq. amara captatoria præſcribunt, quin & diætam indicunt: ita Deus peritus ille & verſatus medicus, peccatoribus induratis, & peruicacibus, de quorum ſalute deſperat, qui tamen grauiter laborant, morti & damnationi proximi, omnia concedit, & indulget, vt bibant, comedant, tripudient, gaudeant, voluptati incumbant, quoties & quando voluerint: iuſtis autem & pijs, quos non ita grauiter laborare perſpicit, cauteria tribulationum inurit & lacrymarum potiones præſcribit. De quibus loqui-

Pſ. 79. tur princeps Iſrael. [Potum dabis in lacrymis in menſura] & alibi, vt qui guſtauerat, coram medico

Pſ. 41. apertè confitetur: [Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte.] Et Chriſtus Apoſtolis hodie diætam & anagnotrophian indicit, cum ait: [Plorabi-

Io. 16. tis, & flebitis vos.]

Et quoniam medici mentio incidit, ſciendũ eſt,

Deus animarũ medicus. peritos medicos & in arte medica verſatos, quo ægros ſanitati reſtituant, eoſque incolumes reddant, ſanguinem illis minuere ſolere, venamque aperire.

Deum

Deum quoque medicorum omnium caput; eosdē hac in re imitari, animas inquam male habentes & ægras imminuto sanguine persanare, id est, tribulationes, quarum sanguis imago est, immittere, & aperire illis non venas sed oculos, vt ita lacrymas emittant. Audite enim quid super hac re Apostolis consuluerit. [Plorabitis & flebitis vos.] *Ioan.16.*

Atque vt Regum Annales Eliam Prophetā per turbinem & ventorum fragore adminiculante in cælum transuectum referunt; ita ipse dixerim, neminem nisi per tribulationum turbines & aduersitatum procellam & lacrymarum nimbum ad cælos euolare posse, quod iter Dominus discipulis suis exponens, ait: [Plorabitis & flebitis vos.] *4.Reg.2.* Tribulationes sūt viæ cælū versus. *Ioan.16.*

Solent Balenæ, Ceti, Delphini, aliaque vasta piscium monstra, non nisi in salsugine maris, nunquam verò in fluminibus dulcium aquarum, natitare. Idem & de animabus illis generosis dicendum: non posse nimirum illas in limpidis & sapidis mundanorum gaudiorum aquis viuere, at in salsis tribulationum ac persecutionum gurgitibus. Et quoniam nullæ vnquam animæ discipulorum Christi animabus nobiliores extitere, ideò magister illarum suadet, vt instar cetorum in lacrymarum Oceano perpetuò natitent; dicens, [Plorabitis & flebitis vos.] Sed mærentes eorum animos solaturus, mox addit, [Tristitia vestra vertetur in gaudium.] Magni pisces nō nisi in mari victitant. *Ioan.16.*

Docere nimirum nos omnes voluit, iustorum luctum & amaritudinem, quam hoc in mundo patiuntur, exiguam & breuem fore; gaudia verò & consolationes, diuturnas. Quod annunciare se populo iussum Esaias Propheta testatur, [Vt prædicarē, inquit, annū placabilem Dño, & diem vltionis Deo nostro.] Tempus ecce tribulationum, quæ vindictæ & flagelli species est, diei noīe nuncupat; Tribulationes iustorū breues, & cōsolationes diuturnæ. *Isai.61.*

consolationum, misericordiæ, placationisque anni. perinde ac si dicere voluisset; vnum afflictionis habitæ diem, Deus solito consolationis immissæ anno remunerari solet. Quia & idem Propheta alio in loco, alijs item verbis, ait: [Quis mensus est pugillo aqua? & cælos palmo ponderauit?] aquarum autẽ nomine tribulationes; celorum autem, consolationes designat; aitque illas non nisi pugillo, has verò integro palmo dimetiri: quo ostẽdat, labores & sudores perbreues esse, & præmia immẽsa & infinita.

Isai.40.

Cùm in hunc locum Rex Israel Dauid incidisset, velut extra se præ gaudio raptus ait, [Melior est dies vna in atrijs tuis super millia, ideò elegi abiectus esse in domo Domini magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum.] Tanta quippe tamq; ampla cælestia sunt gaudia, vt non omnem modò tristitiam & luctum auferant, & sopiant, sed omnẽ etiam memoriam adimant, omniaque æternæ obliuionis sepulchro includant. Adeò vt meritò sancti illud Ecclesiastici vsurpare queant, [Obliuioni traditæ sunt angustiæ priores.]

Psal.83.

Cælestia gaudia oẽm tristitiæ prioris memoriam abolent.

Eccles.9.

Magnus ille Patriarcha Ioseph ad summum honorum culmen euectus, & totius Ægypti dominus constitutus, fratribus suis loquens, hanc sibi à Deo collatam ait gratiam, qua omnium laborum, persecutionumque quas in terra Israel subierat, memoriam deposuerit, [Obliuisci me fecit Deus omniũ laborum meorum in terra paupertatis meæ.] Quo audito, statim ipse mihi persuadeo, eadem a Deo sanctos gratia, mox vt cęlum subierint, diuinæque gloriæ participes facti fuerint, donari; omnium scilicet illos tormentorum, suppliciorum, cruciatuũ, & tribulationum, quas in hoc mundo, qui verè terra paupertatis & miseriæ, subierunt, obliuisci.

Gen.41.

Nõ recordantur in cęlis sãcti eorũ quæ in terra p pessi sunt.

Abisai, vt in sacris libris perhibetur, iniuriarum sibi à Semei factarum memor erat; at Dauid immemor:

2.Reg.19

memor; eo ipso nanque die, quo in regem Israel inauguratus est, & Iudæ regnum adijt, hilari ad inimicum vultu conuersus ait: [Non morieris,non est hic dies, vt in eo sit memoria priscorum malorum.] Si terreni regni possessio ita Dauidis animum commouere potuerit,vt priscorum malorum memoriam exuerit; án non maiori id ratione regnum illud æternum & cæleste poterit? Illius nanque gaudia,infinita illa & æterna, omnes cruciatus temporales absorbent: ipsa quippe mundi huius tristitia & amaritudo non nisi momentanea est; & gaudia illa suprema,æterna & perpetua.Atque hoc Dominus discipulos consolaturus ait,dicens: [Tristitia vestra vertetur in gaudium.]

Nouerat id sancta illa vnus, Tobiæ coniux, cùm Domino supplicans diceret; [Post tempestatem tranquillum facis, & post lacrymationem & fletum exultationem infundis.] Atque hoc innuere veteres volebant, cùm Iouem suum inter duo vasa medium constituerent, vnum malorum, alterum bonorum, quæ inter se temperans, ac bonis mala permiscens, homines ijsdem potabat dicens: [Neque prospera sine aduersis.] quò allusisse Psalmographus visus est dum ait: [Calix in manu Domini, vini meri plenus mixto, & inclinauit ex hoc in hoc.] Hanc mixtionem vsurpare Deus solet, tristitiaque lætis,& aduersis prospera temperare, ac lætitiam dolore perfundere; mox etiam ventum immutans, summa eius & ita summis permutat, post procellas serenitatem, post notos & aquilones prosperitatum zephyros superinducit: Audite quid de eadem vicissitudine Apostolos suos Dominus docuerit, [Tristitia vestra vertetur in gaudium.]

Vitæ huius aduersitates breues & exiguas esse ait & nō nisi [modicū.] atq; ideò labores,persecutiones

Ioan. 16.

Tob. 3.

Pictura Iouis.

Psal. 74.

Ioan. 16.

& afflictiones seculi huius torrẽtibus cõparantur, *Psal. 123.* [Torrentẽ pertransiuit aĩa nostra, forsitã pertransisset aĩa nostra aquã intolerabilem.] Torrens.n. quamuis breuissimo tẽporis spatio, confluentibus vndique de summis mõtium iugis, aquis, excrescat & intumescat, quamprimum tamen, cessante pluuia, detumescit, iram ponit, & nonnunquam etiam exarescit. Ita & tribulationes, quãuis prima fronte terribiles appareant, metumque pusillanimis incutiant, quamprimum tamen, Deo auxiliariam manum supponente, dissipantur & in nihilum abeũt. Cuius rei figura fuit impetuosus ille torrens, qui, postquã ex illo Elias bibisset, quamprimum exaruit, vti benè obseruauit Hieronymus, dum scribit, *3. Reg. 17 Comen. in Psal. 109.* [Audientes torrentes huius seculi nolite desperare, frequenter hic torrens deficit; videtur quidẽ tumescere, videtur habere aquas multas, sed citò deficit, si sustineas, vnde & Eliæ deficit aqua torrentis.] Atque hinc est, quod ipsa Christi Iesu passio, quæ & acerbissima & breuissima fuit, torrenti comparetur à psalmista; *Psal. 109.* [De torrente in via bibet, propterea exaltauit caput.] Ipse quoq; Christus torrentis in morem, Apostolorum afflictiones & tristitiam transituram promittit, id est, momentaneam fore, & in gaudium conuertendam. [Tristitia vestra vertetur in gaudium.] *Ioan. 16.*

Tribulationes torrenti similes.

Ecquodnam verò illud futurum est gaudium, cũ Deũ maiestatis & regũ Regẽ liberè videre dabitur; ait .n. Isaias Propheta, de Beatis omnib. loquens, *Isai. 33.* [Regem in decore suo videbunt?] Regina *2. Paral. 9* Saba aulã Salomonis regis ingressa, eiusq; magnificentiam, splendorem, seruorum multitudinem & ordinem intuita, in admirationem rapta dicebat: [Beati viri tui, & beati serui tui hi qui assistunt coram te omni tempore, & audiunt sapientiam tuã.] Verum, ò regina, si cogitationes tuas efferre sublimius,

Magnũ gaudium videre Dei faciẽ.

mius,& altiùs insurgere velles, atque ea quę de regis terreni aula dixisti, de cælestis diceres,& Salomonis loco Deum tibi præsentem fingeres, quam beatos spiritus illos cælestes existimares, quibus coram diuinæ maiestatis conspectu semper datur assistere. Dauid rex, omnibus voluptatibus affluēs, huc omnes cogitationes dirigebat, dicebatque tùm se gaudio cumulandum, cum Dei sui faciē coram cerneret; [Adimplebis me lætitia cum vultu tuo.] *Psal.15.* non tantum ait se lætaturum, sed lætitia adimplendum. Sumite igitur animos Apostoli Christi: nam [Tristitia vestra vertetur in gaudium.] *Ioan.16.*

Ecquod enim gaudium futurum putatis, cùm omnes sensus exteriores gaudio replebūtur, quidquid exoptaueritis, fiet vobis, omnia ad votum fluent, cùm quidquid petieritis, volueritisque, impetrabitis? Insinuat hoc propheta regius dicens: [Qui replet in bonis desiderium tuum.] Mundus *Psal.102.* quidem desideria nostra implet, sed vanitatibus, stultitia, inanijs, ac meris nugis. At cælum bonis, voluptatibus, delicijs, & quidē veris. Hinc & idem alio loco. [Replebimur in bonis domus tuæ:] id *Psal.64.* est, cùm domum subire tuam dabitur, omnibus opibus & bonis circūfluemus: quam felicitatem in immensum attollens Augustinus, ait: [Felicitas est habere oē quod cupis, & nihil habere quod odisti. Gaudete igitur & exultate Apostoli, quia [Tristitia *Ioan.10.* vestra vertetur in gaudium.]

Quodnā obsecro gaudium, æternitatē cōsequi, esse perennem, ac nunquam terminari? porrò gaudiorū æternitatē Isaias Propheta plurimi facit, ac summo loco ducit, dum de beatis loquēdo scribit: [Lætitia sempiterna super capita eorū: gaudiū & exultationē obtinebūt,] eamq; sempiternā & nullo æuo terminandam. Nam præter præmium illud essentiale, visionem inquam Dei, quæ omnibus in

Gaudia cęlestia ęterna futura sunt.

Isai. 35.

genere sanctis communis est, nouis quotidie gaudijs, & quidem varijs & sexcentis, accidentalibus inquam, cumulabuntur; ac præter gaudiorum æternitatem, hoc ad cumulũ accedet, quod omnes beatorum sensus incredibili voluptate ac delectationibus nouis perfundentur. Consolamini, consolamini igitur Apostoli, quod [tristitia vestra vertetur in gaudium.]

Ioan. 16.

Omnib. malis eximentur sancti.

Ecquodnam illud gaudium, quod omnibus omninò malis nos liberat, & solida, nulloque dolore interrupta lętitia perfundit? In Apocalypsi quippe scriptum est: [Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum, & mors vltrà non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltrà quia prima abierunt.] & in Isaia. [Gaudium & lætitiam obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus.] Quodnã inquam gaudium illud erit, nullo dolore permistum? quod nihil habebit quod metuas, nihil quod formides; quod nullis impedietur lacrymis, lamentis nullis quo minùs perfectum sit, interrumpetur. Mors, passio, cruciatus, tristitia, paupertas, inopia hinc exulabunt, imò ne minima quidem eorum in cælis mentio: at omnia secura hic sunt, certa & nullo aduerso concutienda casu. Gaudete itaque & lętamini Apostoli, tandem enim [tristitia vestra vertetur in gaudium.]

Apoc. 21.
Isai. 51.
Ioan. 16.

Beatorũ corpora p̃claris dotibus pręditá erũt.

Ecquodnam inquam gaudiũ illud, quando corpora omnia tàm egregijs, nobilibus & eximijs dotibus donata erunt? splendore scilicet, qui solis etiã iubar antecellet, nam [Fulgebunt iusti sicut Sol:] subtilitate etiam admirabili, ea inquam ipsa, qua spiritus cælestes dotati sunt, qua etiam muros transgrediuntur; de quibus locutus Psaltes videtur cùm de se diceret. [In Deo meo transgrediar murum:] agilitate etiam incredibili, qua & aues præuertent; Ita intellige vaticinium Isaiæ. [Qui sperant in Domino,

Matt. 13
Psal. 17.
Isai. 40.

mino, mutabunt fortitudinem, assument pennas vt aquilæ, current & non laborabunt.] Denique, vt Angeli, ab omni cruciatu & ægritudines immunes existent: [Et mors vltrà non erit, neque luctus, neq; clamor, neque dolor erit vltra.] Ingens igitur gaudium erit tot videre soles, specula, radios, spiritus, aquilas angelos vno in loco congregatos. Ne igitur animũ despondere Apostoli: nam, seriùs aut citius, [Tristitia vestra vertetur in gaudium.] *Apoc. 21.* *Ioan. 16.*

Quantum gaudium erit, tam lucidum & splendidum incolere palatium, de quo scribens Apostolus ait: [Structura muri eius ex lapide iaspide, ipsa verò ciuitas aurum mundum, simile vitro mundo. Et fundamenta muri ciuitatis, omni lapide pretioso ornata. Et duodecim portæ duodecim margaritæ sunt, & platea ciuitatis aurum mundum.] Palatium inquam adeò amplum & magnificum, vt ipsi reges, exquisitas inhabitare aulas soliti, summopere tamen ipsum incolere desiderent, ac non nisi admirando de eodem locuti sint, & in primis Dauid, [Quam dilecta tabernacula tua Domine, virtutũ; concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.] Palatium adeò eminens & nobile, vt ipsum Dei domus, Seraphinorum aula, Regum sanctorum domus, terra viuentium, Beatorum domicilium, Angelorum habitatio appelletur, a Dauide verò tabernaculum admirabile. [Quando transibo in locum tabernaculi admirabilis, vsque ad domum Dei?] Tristitia igitur ne emoriamini Apostoli: nam [Tristitia vestra vertetur in gaudium.] Palatium cæleste. *Apoc. 21.* *Psal. 83.* *Psal. 41.* *Ioan. 16.*

Gaudium inenarrabile: nanque omne quod hic haberi potest gaudium, & uitæ huius deliciæ, quibus hodie homines gaudent, & ad finẽ vsq; mundi gaudebũt, & quibus hactenus gauisi sunt; nihil omninò sunt, & merè inanes, si cum Paradisiacis, cælestibusque, q̃ Beatos manent, comparentur. Quod è Gaudia cælestia ceteris gaudijs antistant.

Philosophorum schola petitis rationib. confirmabo. Hoc nanque est Aristotelis axioma, huc optimè faciens. [Omne quod est per essentiā, maiùs est & perfectius omni eo, quod est simpliciter per participationē.] item illud Metaphysicū. [Quidquid est causa aliorum vt sint talia, illud est maximè tale.] Contēplare igitur, homo, & penitus inspice omnium mundi huius rerum splendorē & pulchritudinem, per oīa creata curiosius indagans obambula, cogita & inspice delicias, gaudia & delectationes, quas in ijsdem inclusas credis, accuratè examina: ac deinde altiùs mente cogitationeq; transcendens, illorum auctorē intuere, ac videbis solū Deū eadē condidisse: nam [sine ipso factum est nihil, & oīa per ipsum facta sunt.] Tum ēt considera, creatorem illorū, sine vlla comparatione, omnibus illis & pulchriorem & excellentiorem, esse ac multo plurem in se delectationū causas comprehendere. Hoc argumento & Salomon, aduersus idololatras quosdā, qui solem, lunā, astra, & oēm militiā cęli diuino cultu adorarēt, vsus est, dū ait eos, si qua in astris visa pulchritudine ad hāc maniā & idololatriā deuoluti sint, oculos altiùs efferre debere, & eorū cōditoris excellentiā dignitatemq; contemplari.

Lib. 1. Poster. *2. Metaph.* *Ioan. 1.* *Sap. 13.*

Deinde, si inferiora hæc, in quantū tn̄ creaturæ sunt, afficere oculos nostros & aīos possunt, eosque ad se rapere & voluptate perfundere, interea dum hic in terra degimus: ipse profectò Deus, oīū creator & cōditor, maiori nos afficere voluptate pōt, & maiores in se hoīum recreandorū occasiones ac rōnes hēt, cum verum illud axioma Philosophorum, de causis & agentibus loquentium sit, [Quidquid pōt causa secunda, nobiliori & excellentiori modo potest causa prima.] itē illud, [Nobilior causa nobiliorem semper producit effectum.] Quibus innixi, & Philosophorum hac in partę opinioni

Arist. lib. 1. de anim.

ac edentes Patres Ecclesiastici, vnanimi sententia ra dunt, eum, qui cælestia gaudia assidua meditatione contemplatur, terrena mox aspernaturum, & seculi huius delicias nullo loco habiturum. Audiamus hacce in re loquentem Gregorium, [Si consideremus fratres carissimi, quanta sunt quæ promittuntur nobis in cęlis, vilescunt animo omnia que habentur in terris.] Vlterius etiam transcendit Augustinus, dum quodã in loco de cælesti beatitudine ait: [Tanta est dulcedo futuræ gloriæ, ꝙ, si vna gutta in infernum deflueret, totam damnatorum amaritudinem dulcoraret.] Atque hęc forsitan fuit ratio, cur Epulo infernalibus flãmis vstulatus, & in medijs ignibus constitutus, aquæ guttã a Patre Abraham postularit. Idem quoque Augustin. lib. de virginitate addit, tantã gaudiorum cęlicorũ dulcedinẽ & excellentiã esse, vt, quãuis nõnisi horæ vnius spatio ijsdẽ frui daretur, cętenę annorũ myriades, si eatenus extẽdi vita posset, in voluptatib. & gaudiis traducẽdę, cõtemnẽdæ ac velut nihil despiciendæ forent. Discite igitur, o Apostoli, æquo animo ærumnas & cruciatus perpeti, [tristitia] enim [vestra] tandem [vertetur in gaudium.]

Greg. in Hõ. unius Mart.

In ser. de gloria cælest.

Luc. 16.

Io. 16.

Ecquod Deus bone gaudium! nullus oratione complecti aut animo, magnitudinem illius poterit comprehendere. Hinc quãmuis Oratores, Philosophi, Arithmetici, Historici, Theologi, omnes etiã homines & Angeli, collatis viribus illa describere contenderent, à nemine putem minimã eorundem partẽ verbis exponi posse: quin & amplius addo, quãuis oẽs arborum frõdes, vniuersa firmamẽti sidera, oẽs maris guttæ, & oceani arenæ, in Demosthenicas essent cõuersæ linguas, nulla easdem ratione minimæ illorũ portioni describenda sufficere. Quod ita probabo: Si verũ & indubitatũm illud Aristot. sit, [Nullum finitum potest infinitum

Cælica gaudia exprimi nequeunt.

com-

Lib.1. de calo. & 8. de phys. & 2. Metap. In 4. sent. dist.47.

comprehendere, cùm in ipsis non sit proportio,] certum quoq; & penitus indubitatum est, beatitudinem & paradisi gaudia infinitum bonum esse, vt Theologi propemodum omnes in quartum sententiarum tradunt. Cum igitur omnes quæ in mundo sunt creaturæ finitæ sint, nihilq; cum infinito commune habeant infinitam illam dulcedinem nunquam comprehendere, nedum exprimere poterũt. Suffragatur item opinioni meæ Aristoteles, dũ ait: [Infinitum magnitudine, & multitudine secũdum quòd infinitum est, nobis ignotum esse:] quam & sanctorum Patrum verbis & in primis Bernardi confirmo; dicit enim in sententijs [si omnium hominũ linguæ simul essent & mihi loqui vellent de gloria, quam animæ beatæ habituræ sunt, citius in narrando deficerent, quàm vel minimam partem illius gloriæ exprimere possent.] Deinde & Gregorij, [Quæ autem lingua dicere, vel quis intellectus capere sufficit, illa supremæ ciuitatis quanta sint gaudia.] Felices igitur & beati vos Apostoli, hisce gaudijs tandem aliquando perfruituri, [Tristitia] quippe [vestra vertetur in gaudium.

1. Physic.

Bernar. in sententijs.

Home. 7. vnius martyris.

Ioan.16.

Sola gaudia cælestia animã satiant.

Quodnam illud gaudium est, Auditores? quòd videlicet solum animam nostram satiare, eiq; satisfacere potest: mundanæ verò deliciæ eandẽ pascere ac reficere nequeunt. Nam quamuis aliquis omnes cõsolationes, quæ haberi & optari hoc in orbe possent, ad votum & libitum haberet, nunquam tamẽ satiandus foret. Ad quam opinionem viam sternit Philosophus dicens: [A proprio obiecto recipiunt potentiæ perfectionẽ suam.] Cum igitur oculorum & visus obiectum sit color, aut corpus coloratum, iuxta Philosophorum omnium, & in primis Arist. lib.2. de anima, opinionem; certissimum est, si oculis omne symphoniæ genus & instrumentorum variorum sonus obijceretur, nullam ex ijs visiuam poten-

Aristotelis 2. de anima & 3. Ethic.

potentiā voluptatem habituram, eo q̃ non sit obiectum illius: at si excellens & scitū aliquod corpus, aut colores viuaces eisdē proponeretur: incredibili profectò voluptate perfunderetur. Idem de auribus esto iudicium. Si enim ijsdem diuersa florum genera, mira colorum discrimina, imagines scitissimē effòrmatas, gēmas elegantissimas apponas, cum hæc obiectum illarum non sint, nullam his auditui voluptatem paries. Quod cum ita se habeat, petendum restat, ecquodnam animæ rationalis obiectū cōstitui debeat: omnes, credo, mihi cum D. Thoma respondebunt, solū Deum illam habere & vt obiectum proponere fieri igitur nequit, aliud vt præter Deum, obiectum eandem afficiat, & reficiat, illiusque desiderium adimpleat.

Deus obiectū aiæ rōnalis.

1.2.q.3. art.8.

In sententiæ meæ confirmationem sanctorum Patrum testimonia producam, & Augustini in primis: ita enim is in confessionibus loquitur; [Fecisti nos, Domine, ad te, & ideò inquietum est cor nostrum, nisi requiescat in te,] te sine turbatur, agitatur, & huc illucq; rapitur; at in te, cùm requiescit, velut in centro suo fixum heret. Deinde & in libris de Ciuitate Dei Platonis sententiam citans ait, [Tam delicata est diuina visio, tantoq; amore dignissima, vt quidquid haberi possit, ea non habita, faciat hominem miserum, non beatum.] Hinc Scotus, subtilis ille & profundus Philosophus credidit, [Intellectum nostrū ab aliquo satiari vel quietare non posse, nisi sub ratione infiniti.] Cum igitur vniuersa quæ in mundo hoc inferiori reperiūtur, breuia, transitoria, fragilia, fugacia, finitaque sint; animæ nostræ satisfacere nequeunt, nec illius cupiditatem ac desiderium vllo pacto restinguere. Solus autem Deus, summum illud bonum, & omni ratione infinitum, latè patens uotum illius satiare valet: ipse siquidem est, qui post toleratas ærumnas,

Lib.1. con fess.

Quidq̃d in mūdo habetur, animam satiare nequit.

Scot. in 3 sen. dist. 14

nas, labores, anguſtias, ac triſtitiam vitæ huius, in altera nobis delicias, gaudia, ſolamina ac voluptates in remunerationem elargitur; promiſit enim Apoſtolis, triſtitiam ſe illorum in gaudia commutaturum.

Quę cum ita ſint, Chriſtiani Auditores, vt finem præſenti concioni imponam, quidquid hodierno vobis Euangelio declaratur, vt animo infixum geratis, oro: recordamini inquam, quàm varia in hoc mundo hominum ſors ſit & conditio; in quo hi gemunt, illi gaudent; in quo hic tripudia, illic triſtitia & luctus. Cogitate mundum Lactucarum perſimilem eſſe, in quo & oleum ſolaminum, & acetū acrimoniaque aduerſitatum inuenitur: cogitate quin etiam atrium eſſe, in quo peccatores epulentur & nuptiali gaudio rideant, iuſti verò velut in carceribus & vinculis conſtituti gemant. At in primis in memoriam veſtram reuocate, eos qui hic modò gemunt, in altero ſeculo gaudijs cumulandos: de quo
Pſal. 125. loquitur Propheta, dicens, [Qui ſeminant in lacrymis in exultatione metēt.] Id eſt, qui laborum ſuorum ſementem in vitæ huius agro, lacrymando & gemendo, conferunt, cùm gaudio ipſum & lætitia metent: è contra verò, quicumque gaudentes ſeminauerint, lacrymantes & ſuſpirantes & aruum fletu humectantes metent. O caſus lugubres, & verè metuendos? ô cataſtrophen tragicam & luctuoſam?

Tu verò Deus ter maxime, à cuius nutu & directione omnia hæc inferiora dependent, qui humanæ vitæ ſortes moderaris, & quo volente tot in hoc mundo rerum viciſſitudines contingunt; qui & hos gementes & illos ridentes conſpicis; qui his vt membra ieiunio, inedia et rigore exteriori doment ſuades, illos verò voluptatibus indulgentes æquanimiter toleras: cuius prouidentiam omnis quæ in mundo

mundo diuersitas sortis apparet, respicit, tu inquã, qui lacrymas, quas iusti hoc in mundo fudere, æterna mercede compensas; delicias verò & volupta tes, quibus impij abundant, dignis sæpè supplicijs castigas; nobis, obsecro, gratiam concede, vt quam diù hic agimus, afflictionum acerbitatem tolerare mereamur, veri Heracliti esse, & oculos in fontes lacrymarum conuertere possimus, vt in altera vita lætari & exultare mereamur, atque afflictiones nostras in consolationes, aduersitates in prosperitates, tristitiam in gaudia, gaudia inquam perennia, sempiterna, qualiaque ęterna beatitudo includit, commutatam videre possimus; quorum nos participes reddat Pater & filius & Spiritus Sanctus. Amen.

DQ.

terrogat quò vadam, aut quænam discessus mei sit ratio. Hic nimirum Euãgelij hodierni nucleus est, quem vt enucleemus, cœleste auxilium, precibus Deiparæ matris, imploremus, ideò salutationem illi Angelicam offeramus.

AVE MARIA.

Quotidiana edocti experientia, quotidie fieri videmus, vt, quod vni vita, sanitas & medela est, alteri mors, morbus & virus existat. Serpentes enim & viperæ, vt exemplo rem probemus, ceruis salubres sunt, hominibus noxiæ: ac Venenum Mithridati Ponti regi, vt Historiarum monumentis proditur, cibus & vita fuit, quod ceteris tamen hominibus mortem & interitum adferre solet. Quod vni salubre, alteri noxiũ est.

Quod tantopere in naturæ ipsius secretis demiramur, in mysterijs etiam & gratia locum habet: quod enim his ad animę salutem prodest, illis eternum sæpenumerò adfert interitum; quod hos ad cœlum subleuat, illos ad inferna detrudit: quod his vitam, mortem illis damnationem parit. Quod plurimis exemplis confirmare valens, tribulationes solas in scenam producam: videmus enim fieri sæpissimè, iustis illas prodesse, impiorum verò capiti dãnationem arcessere. Quod sapiens in Prouerbijs testatur, [Non conturbabit iustum, quidquid acciderit ei; impij autem replebuntur malo:] cùm enim aduersitates & tristitia ijs accidunt, commouentur, tàm intus quàm foris, atque hoc est ob quod miserijs replentur. Tribulationes iustis salutẽ, & impijs damnationẽ afferũt. *Prou.* 12.

Arbores in aperto & patulo campo consitæ, ventorum turbinibus expositæ sunt; at si quæ illarum altas radices egere, & profundas propagines extendere, eosdem non metuunt, sed immotæ persistẽtes exsibilant, etiãsi in frondes ac ramos venti grassentur Iusti et impij arboribus cõparantur.

tur

tur & sæuiant; sed quæ non nisi summa terra hærent, & non ita altas radices iecere, quamprimum ad minimam procellam eijciuntur, & eiectæ emoriuntur. Atque hoc etiam Psalmographus comparationis genus adhibuit, cum de iustis locutus ait, (Et erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, & folium eius non defluet.) De impijs verò, (Non sic impij, non sic, sed tanquam puluis quem proijcit ventus a facie terrę.) Atque hinc apparet, iustos tribulationum turbine non concuti, impios autem eodem ad terram prosterni.

Psal. 1.

Huius occasione duarum mihi domuum, quas in Euãgelij ciuitate ædificatas reperi, in mentẽ uenit; vnius quidem, quam stolidus aliquis arenæ inædificauerat, quæ ad primam aquilonis rabiem tempestatẽq; ad terrã, collabascentibus fundamentis, concidit ac penitus euersa est: alterius uerò quã sapiens in rupe & petra validissimè struxerat, quæ ventorũ minas exsibilans, immobilis & inconcussa perstitit. Iustorum hic & impiorũ sortẽ ad oculum expressam vide, et in vẽtorum fragore tribulationum imaginẽ intueor; quæ cùm animam concutiunt, domus illius & constantia, omnisq; adeò impiorum status, mundi huius arenæ & rebus temporalibus inædificatus, mox ad terram corruit, & quasi solo tenus diruitur: sed iustorum, qui verè sapientes sunt, turbinibus non cedit, sed eorum rabiem eludit.

Matth. 7

Nazianzenus Gregorius tum eloquẽtia tum doctrina præstans, ait se, in littore maris obambulantem, sublimem quandam Philosophiam didicisse. Cùm enim in littore constitutus mare ipsum curiosiùs contemplaretur; videretq; hinc rupes & scopulos in medio mari, fluctibus impetitos, tempestatibus circũ vndiq; frementibus agitatos, vndis lambentibus cõcussos, immobiles persistere: illinc verò, ostrea aliaq; cõchiliorum genera, mari reciprocãti

Orat. 26.

agitata,

agitata, modò in littus eiici, modò ad fundum demergi, modò in terra vnda adminiculante ludere, modò in imas voragines trahi cerneret, cogitatione altius euectus; veram hic sibi mundi imaginem representari credidit: in quo iusti & electi inconcussi & cōstantes, scopulorum instar, nequidquam afflictionum procellis sęuientibus, permanent; peccatores verò & impij instar conchiliorum, cū mundo sursum deorsum voluuntur, modò in sublime elati, modò ad ima depressi.

Hinc benè & proposito meo accommodate Augustin. olim scripsit, eodem igne aurum, & paleam ardere: sed hanc nigrescere & paulatim in cineres euanescere, hoc verò purius reddi & splendidius. Innuere nimirum volebat, tribulationibus, quę instar ignis animam aduiunt, impios, & peccatores consumi, dum easdem iniquo animo ferunt, nec a Deo sibi immitti credunt: iustos verò ijsdem, vt flāma aurum maiorem fulgorem, nitoremq. accipere, virtutes augere, nouamq. meritorum materiam acquirere. Vnde Sapiens: [Quasi aurum in fornace probauit electos Dominus.] *Sap. 3.*

Tribulatio ignis ē qui ipios ī nihilū redigit, pijs verò merita adauget.

At non tres illi Hebræi iuuenes medijs in ignibus constituti, & diuina præconia concinentes, illæsi perstitere, Chaldæi verò ministri, qui nonnisi adstabant fornacem succendentes, a flamma erumpente absorti in cineres redacti sunt? *Dan. 3.*

Ingens profectò miraculum, sed euidens exemplum, quo quod dicere cœpi stabilire potero, scilicet iustos, & inculpatos nullum a tribulationum fornace, & afflictionum flamma detrimentum accipere, sed Deum in eadem celebrare, eiusque mirabilia deprædicare; Babylonicos verò & peccatores, mox vt propius accedunt, & vel leuiter eandem sentiunt, in cineres redigi, & animum despondendo consumi.

Tribulationes fornaci Babylonicę cōparantur

Sf Osten-

Exo.3. Ostendere Moysi cum vellet Deus, Israelitas multa quidem in Aegyptiaque seruitute mala toleraturos, verum omnibus ijs tandem incolumes emersuros, nullumque vel minimum ijs detrimentum passuros, rubum ardentem, noctes atque dies succensum, & tamen flammis non cedentem, sed integrum perseuerantem, in deserto Synai illi ostendit.

Magnũ spectaculũ videre constantẽ aliquem in amore diuino ingruentib. tentationibus.

Rubus ille populi Israelitici, & flamma, tribulationum figura erat; designabatque ad oculum afflictionibus illos non cessuros, sed è contra valentius obnixuros; atque vt Moyses tanto spectaculo & rei magnitudine stupefactus, magnam id visionem esse dixit, ita non minus miraculum nec insolentius spectaculum esse censeo, hominem, medijs in tribulationibus constitutum, in amore Dei firmum persistere, & ab illius obsequio non diuelli.

Huiusmodi erat Apostolus Paulus, qui de se, alijsque Christum se imitari credentibus locutus ait, [In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur, persecutionem patimur, sed non derelinquimur.] *1.Cor. 4.* Adeo quod ceteri, vt ita ad lineam reuertar, dedecori, & ignominiæ sibi verterent, ipse sibi Apostolus laudi, & gloriæ duceret, quodque illos ad terram deijciebat, huic noui meriti materia foret.

Tribulatio fornaci comparata.

Eadem fornace, & carbones nigri, & prunæ ardentes egrediuntur: tribulationes porro, vt paulò ante dicere memini, in sacris literis, igni, & fornaci comparantur. Et ex illis velut è fornace succensa, peccatores velut atri carbones, impatientiæ fuligine furni, iusti quoque, amore diuino & eximia erga proximum caritate succensi, sicut candentes prunæ prodeunt.

Huiusmodi erant illi, de quorum caritate locutus est Apostolus: [Quis ergo nos separabit a cari- *Ro.8.*

tate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio?]

Duo, carcere Pharaonis, eodem tempore captiui egrediebantur, hic ad regios honores sublimandus ille vero supplicio extremo afficiendus. Carcer hic, vt allegoricè rem exponam, tribulationis symbolum est, quæ diuinæ maiestatis carcer est, & è quo duo sæpe captiuorum genera egredi videmus, sed diuersa sorte donandorum; iustos quidem cælestibus honoribus, & æterna beatitudine mox post hanc vitam donandos; peccatores verò, velut reprobatos, & reiectos, grauissimis supplicijs cruciandos. *Gen. 40.* Tribulatio carcer Dei.

Virga illa prodigiosa, quam Deus Moysi in missionis symbolum dedit, quamdiu in manibus illius erat, recta & teres apparebat, sed in terram proiecta & Aegyptiorum pedibus prostrata, in teterrimum serpentem & viperam conuertebatur. Ipsa porro tribulatio sæpius in sacris literis baculo, virgæque similis esse asseritur, [Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt;] hæc igitur quamdiu manibus Mosaycis, idest, iustorum tenetur, recta, & innodis virga est, meritorum & virtutis occasio, prædestinationis argumentum: at in terram prolabens, idest, terrenos illos peccatores, perfidos, & sacrilegos Aegyptios impetens, non nisi venenum, virus, damnum, mors, & interitus est sempiternus. Idest, Tribulatio illis ad vitam, & beatitudinem prodest, & per accidens, his æternæ damnationis est causa. *Exod. 4.* Tribulatio Virgæ Moysi collata. *Ps. 22.*

Mare rubrum vndis tumentibus horridum iter præbuit populo Dei, & sospitem eum traduxit, Aegyptijs autem turmis cœmeterij loco fuit, dum omnes quotquot intrauerant, vndis suis absorpsit. Ceterum afflictio & aduersitates verè rubrum mare dici possunt, quæ iustis & Dei filijs saluum ad *Exod. 14.* Itē mari rubro.

terram promissionis conductum præstant, filijs verò seculi huius, nouis illis Aegyptijs, interitum, & ruinam adferunt. Hi enim animum, illis ingruentibus, despondentes, damnationem æternam adeunt: illi verò, æquo animo easdem tolerantes, salutem nanciscuntur, gloriæque cælestis participes hac ratione fieri merentur: nanque hæ viam sternunt, & per solas angustias & ærumnas eodem peruenitur.

Hac quidem Euangelij hodierni occasione dicta sunt, in quo Dominus Iesus, vti & in alijs omnibus a Paschate vsque ad Ascensionem, Apostolos consolatur, ad aduersa toleranda eos incitando, ad constantiam & animi robur animando; & viros vt se præbeant suadendo. Afflictio, & tristitia, lacrymæque hic in omnibus in locis patent, & apparent. Rē

Io. 16. gestam Ioannes refert, dicens; [Vado ad eum, qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me, quo vadis? Hanc pertractaturus, primò Apostolorum è Christi Iesu abitu orientem tristitiam proponam, ac deinde quanta vobis commoda, emolumentaque illius ex hoc mundo discessu accesserint, dicere conabor.

Euangelij hist. Principio igitur refert Euangelista, Dominum postquam placidè ac lenibus verbis suos coarguisset, quod, cum propediem ad Patrem esset abiturus, nemo illorum quasi de discessu illius parum laborarent, peteret, quorum esset abiturus, aut quæ discessus illius causa foret, vel post quantum temporis spatium reuerteretur, quod petere tamen amicus, amico in peregrinam regionem instituere profectionem volente, solet: videretque eos hisce auditis verbis non parum commoueri, & ad tristitiam inclinari, eosdem consolando his vsum verbis

Io. 16. [Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum.]

Non-

Non ſine ratione autem Apoſtoli triſtitia, & dolore conficiebantur; nam amiſſo Ieſu omnia ſimul perdebant. Atq; ita dixiſſe & abſentiam filij deploraſſe legitur Tobiæ mater, [Heu, heu me, fili mi, vt quid te miſimus peregrinari, lumen oculorum noſtrorum, baculum ſenectutis noſtræ? Omnia ſimul in te vno habentes, te non debuimus dimittere a nobis.] Quibus dictis mærore conſumebatur, & lacrymas vbertim fundebat. Maior haud dubiè Apoſtolorum mæror & anguſtia Domino ſuo diſcedente fuiſſe credenda eſt, diſcedente inquam Ieſu, qui omnis eorum conſolatio, bonum, omnemque animæ gaudium erat, quod illo præſente ſentiebant, abſente verò amittebant. *Tob. 10.*

Cogitate igitur vobiſcum, quàm graue illis fuerit, quàmque moleſtum, a tàm benigno & manſueto Domino diuelli.

Si enim Chriſtus felicitatem eorum prædicans olim ait, [Beati oculi qui vident quæ vos videtis, & beatæ aures, quæ audiunt quæ vos auditis: multi enim Reges, & Prophetæ deſiderauerunt audire quæ vos auditis.] Quanta igitur Apoſtolorum mæſtitia fuerit oportet; cum Herum ſuum & Dominum iam iam abiturum cernerent; cernerent inquam tanto ſe bono propediem orbandos, oculos tam iucundiſſimum magiſtrum non amplius viſuros, aures verò feruentiſſima eius colloquia, concioneſque non magis audituras, & cor ſolita felicitate ſpoliandum. Hinc illis ait; [Quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor veſtrum.] *Luc. 10.* *Io. 16.*

Regina Saba aulam Salomonis Regis ingreſſa, felicitatemque ſeruorum & clientum eius demirata, cum omnia eorum intuita eſſet, in hæc tandem verba ſtupore plena prorupit: [Beati viri tui, & beati ſerui tui, qui adſtant coram te ſemper, *3. Reg. 10.*

& audiunt sapientiam tuam.] Si terreni regis, qui sapientia pollere dicebatur, seruos beatos ipsa prædicarit, colligere hinc possumus, quanta Apostolorum fuerit beatitudo, quibus semper Christo adesse, eiusque sapientiam audire datum fuit, deinde vice versa intueri, quantus eorum mæror, & luctus fuerit, tanto bono excidisse, eiusque præsentia carere.

Dei præsentia animã exhilaret.

Psal. 16. & 41.

Nam quemadmodum Dei præsentia animam lætitia & gaudio replet, si Psalmistæ verbis credamus, [Adimplebis me lætitia cum vultu tuo,] ita & absentia tristitia & afflictione. Testatur idem qui ante Psaltes, rum lacrymis obortis ait, [Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus?] Ad eundem modum verbis exequi nemo potest, quantam Apostoli, Domino de discessu suo loquente, tristitiam in animo senserint.

[Ego vado.] Per discessum hunc, alium Augustinus non intelligit, quam eum, quo in admirabilis ascensionis sua die, a suis auulsus est, quando nimirum propria virtute, verè se Deum esse demonstrando, cælos conscendit. Non vero, Eliæ instar, curru igneo (quo ille, in quantum homo, vt in cælũ raperetur, opus habebat, quem Angeli cælum versus dirigerent, in quo Deus illum, certo quodam loco, vt circa mundi finem apparens Antichristo sese opponeret, eiusque audaciam retunderet, constituit) sublime euectus est. Eusebius vero Emissenus, cum alijs, qui in eandem sententiam concedunt, credit Christum, sub hoc discensus nomine, mortem & passionem suam, quá expiraturus esset, designare voluisse. Equidem, vt vtramque sententiam colligam, crediderim, non inconcinnè discessum hunc de vtroque accipi posse, tàm de morte, quàm de Ascensione in cælos. Solebat quippe Christus

ſub vno ſæpe verbo diuerſas notiones deſignare: vt quando diſcipulis ſuis ait: [Ecce aſcendimus Ieruſalem,] ipſe in cruce ſe aſcenſurum, & in eadem expiraturum inſinuare voluit, quamuis, & de admirabili aſcenſu eius capi queat. Vtrumque enim ſemper præ oculis habebat, & non omnes habere vult, quo ita ſemper mortis reminiſcamur, & ſimul itineris, quo in cælum aſcenditur, quodque in æternum beatitudinem viam præbet. Vnum afferre cruciatum ſolet, voluptatem alterum: vult igitur Dominus interea dum hic viuimus ærumnam ſemper, delitiaſque inter vt medij viuamus, ſpemque metumque inter dubij. In cuius rei confirmationem egregiam è libris ſanctis figuram depromam. *Luc.* 18. Chriſtus mortis ſē per ſuę et aſcenſionis memi nerat.

Noluit olim Dominus inferiorem, vel ſuperiorem molam in pignus capi: vt allegoricè hoc exponam, per lapidem inferiorem timor, per ſuperiorem metus intelligendus eſt: medium autem inter duos hoſce lapides granum illud frumenti Chriſtus, tranſeat neceſſe eſt, ſpem inquam & metum. Neutrum porrò horum in pignus, vel in hypothecam tradi debet: alterutrum enim ſi defuerit, metuendum, ne quod anima periculum adeat. Semper igitur hinc metus mortis, iudicij horror & infernalium ſuppliciorum grauitas præ oculis haben da ſunt: illinc verò cauendum, ne felicitatis certò adeundę, ſpes in tantum nos extra mentis ſtatū abripiat, vt non mortis timor, damnationiſq. æternæ formido animi laſciuientis, minimumq. confiſi impetus nonnunquam retardet. *Deut.* 24.

Examen apum cum derelictis fauis auolat, & in altum ſeſe librans procul ab aluaribus recedit, non alia ad proprios lares, & antiqua cunabula ratione reduci poteſt, quam ſi crebris terræ glebis impetatur. Vt hoc materiæ præſenti adaptem, dicendum, Simile.

non aliter cogitationum nostrarum agmen, cum in altum euolare, & cælum petere, beatitudinis æternæ adeundę ergo, gestit, impediri, & ad terram, inque humilitatis limitem reduci posse, quàm si terræ glebæ in altum coniectæ, iter remorentur, idest, quam si mortis memoria ipsum retardet, quæ nos in terram deducet, terra obruet, inque terram, & cinerem rediget. Ita Ecclesia superbiæ nostræ tumorem retundit, & passionum insolentiam compescit, quando cineribus & terra frontem nostram in die cinerum conspergit dicens; [Puluis es, & in puluerem reuerteris.]

Falco, vultur, aut accipiter, si Aeliano in varia fides habenda est, & ceteræ aues ad prædam natæ, si fabri ferrarij camino apponantur, quam primum mansuescunt, cicures redduntur. Quo docere vos natura voluit, efficacius nullum passionum domandarum, compescendarumque medium esse, si insolescant, aut nimia vanitate in superbiam elatæ efferascant, si dominari velle & furere incipiant, quàm infernalem illis ignem, ęternamque damnationem ob oculos ponere. Consuluit hoc idem Sapiens; *Eccl. 7.* [Recordare, inquit, nouissima tua, & in æternum non peccabis.] Quod vt nos Christus exemplo suo doceat, de morte hic sua, deque ascensu in cælos, *Io. 16.* quæ nouissima illius erant, sermonem instituit, dicens: [Ego vado.]

O tristem discessum, o lugubrem separationem, *Arist. l. 2 de cælo.* absentiam nimis ah lugubrem! Aristot. de Sole hoc mundi agens scripsit olim, accessu & recessu ipsius inferiora hæc & generare & corrumpi. Hinc veteres vitam hanc nostram per Solem præsentem, & mortē per noctē & tenebras absente Sole inductas, denotabant. Quare cū Persarum rex Cyrus quadā nocte somniasset, Solem manib. suis elapsum, consulti augures respondere, ingens hic portentū a dijs desi-

designari, regem nimirum propediem moriturũ, hominumq; oculis subtrahendum. Hæc Richardus Brixius. Equidem hinc inferre volo, si veteres hoc de sole cęlesti scripsere, potiori nos ratione hoc de Christo sole illo iustitiæ dicere posse; illo nimirum præsente, omne in anima nostra bonum oriri, absentiam vero illius, mortem, ruinam & omnium rerum interitum causari: præsentem illum animam iustificare, & absentem damnationis æternæ ream constituere. Atque hæc Malachias Propheta confirmat dicens, [Orietur timentibus vobis sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius.] Sed occidentem hic & recessum in Euangelio videre est, [Ego vado.] Mox verò subiungitur, [Et nemo interrogat me, quo vadis ?]

Lib. de myst. simbol.

Mal. 4.

Ioan. 16.

Hoc porro modo verba hæc interpretatur doctissimus Rupertus, Quamuis ad mortem me properantem videatis, nemo tamẽ vestrum petit, quo properem, quasi omnes de me deserendo, fugiendo, non verò sequendo cogitent.

Diuersæ loci huius expositiones.

Alio vero modo Augustinus & Vener. Beda; nam de futuro, non de præsenti eadem accipiunt, quasi dicere Christus voluisset; solebatis olim à me petere, [Domine quo vadis,] quia quid in animo haberem ignorabatis. At modo nemo quo abiturus sim petit: omnes enim me nubes transcendentem & celos gloriosè ascendentem videbitis. Leontius, Theophylactus, & alij pleriq; aliud iter insistunt, aiuntq; Apostolorum hic tristitiam coargui: perinde ac si dixisset, paulò ante, cum vobiscum de discessu meo loquerer, eo quod vestri iuris essetis & rectius in animo dispositi, petere solebatis quonam properarem: at modo, cum de persecutionibus capiti vestro imminẽtibus, deque afflictionibus, sermonẽ instruere cępi, tristitia impleuit cor vestrum, & non minus doletis, quàm

Ioan. 13.

si om-

ſi omne iudicium amiſiſſetis; ita vt nemo me veſtrum roget, quonam diſceſſurus ſim, aut quēnam in orbis angulum abiturus. Denique doctiſſimus Maldonatus longè a ceteris diuerſus abit; ait enim ſenſum horum verborum eſſe; Nemo veſtrum de futuris me interrogat, de cœlo inquam, gloria cęleſti, deque Dei viſione, de vita æterna ne minimum ſollicitus: at omnes, terrenis affixi & inhiantes, ac de ſola mea præſentia corporali ſolliciti, cum de diſceſſu ad Patrem auditis, contriſtati eſtis. Vos, quam viſum fuerit, expoſitionem ſequamini: equidem vlterius pergo. [Ego vado, & nemo interrogàt me quō vadis.]

Ioan. 16.

Ideſt. Quid cogitatis o Apoſtoli? quid ſomniatis? ecce poſt vigintiquatuor horas mortem occubiturus ſum, & magna cum infamia & opprobrio in crucem ſuffigendus: nemo tamen veſtrum, quaſi mei negligens, de rei ſerie vel verbum inquirit. Magnum verba hæc myſterium includunt. Sunt enim nonnulli, qui quamuis Deum amiſerint, quo tamen grauius nullum animæ malum poteſt accidere, non ſecus ac prius lætantur & geſtiunt, ne minimum de Dei abſentia ſolliciti vel anxij. Sunt & alij, qui quamuis, dum omnia ad votum fluunt, de Deo in animo conſeruando ſolliciti ſint: aduerſitatis tamen turbine ingruente, aut fortunarum mutationem paſſi, de illo amittendo parum laborant, extra mentis ſtatum violenter ab aduerſitatis procella rapti, & animi æquabilitatem deſerentes. De his vero Pſalmiſta, quamuis numero ſingulari locutus eſt, dum canit, [Confitebitur tibi cum beneſeceris ei.]

Pſal. 48.

Simile. Pſittaci, & ceteræ aues cicures, dum ſuauiter habentur, & palpantur, quicquid brutale eſt exuunt, & humanam vocem ſonare incipiunt; at percuſſæ & obiurgatæ ad veterem brutalitatem redeunt, &

ſilue-

ſilueſtrem illum ſonum recipiunt, humanum oblitæ. Auibus hiſce homines perſimiles reperire eſt, qui quamdiu fortuna læto blanditur vultu, & omnia ex voto ſuccedunt, in diuinis beneficiis celebrandis perpetui ſunt; ceterorum ſanctorum exẽplo vitam in hoc mundo inſtituunt, ac non niſi de Deo loquuntur. At mox vt fortuna vultum auerterit, vt aliqua exagitari aduerſitate cœperunt, velut irrationabiles pſittaci & aues ſiluaticæ, ſancta illa colloquia & vitam ſanctorum deſerunt, brutorum more & loquentes & viuentes.

Sunt item alij, & humoris quidem longè diuerſi, prioribus diſſimiles, vt qui Deum afflictionibus & ærumnis preſſi cuſtodiant, voluptatibus & deliciis afluentes perdant, in quo polypodem imitantur, qui quamuis in mari viuat, ita tamẽ interdum ſcopulis adhæreſcit, nulla vt ratione ab ijsdẽ auelli queat. At huic ſi oleo tergum vngatur, quamprimum recedit, et relictis ſcopulis in mare ſe cõiicit, vt quod violentia & robur efficere non potuit, ipſa olei lenitas et mollis vnctio efficiat. Ipſum & plurimis hominibus accidit, qui cũ nulla violentia frangi, nullo aduerſitatis turbine concuti, nullis malis à Dei obſequio & cultu auocari queant, voluptatibus tamen & deliciarum leuitate diſtrahuntur et auelluntur. Polypi natura.

Verus Polypus Dauid rex erat, qui diuinitatis ſcopulo affixus dicebat, [Mihi adhærere Deo bonum eſt.] ac primo voluptatum vento flante reſilijt, & in vitiorum Oceanum ingreſſus eſt. Erat & ſponſa illa Canticorum, nam ſponſo ſuo adhęrẽs, vt polypus ſcopulo, dicebat, [Tenui eum, nec dimittam] Lectulo vero deliciarum indormiens, eũdem perdidit, imò ne lectulo quidem ad eum intromittendum ſurgere dignata eſt. Solus Apoſtolus Paulus firmiter ei adhæſit, nec aduerſitate vlla in- Dauid Polypodi cõparatus. *Pſal.* 72. *Cant.* 3.

ingruente, nec fortunæ serenantis aura allabente; à diuino amore separari potuit: ait enim de se, (Certus sum, quòd neque mors, neque vita, neque persecutiones, neque virtutes, neque creatura vlla poterit nos separare à caritate Dei.)

Rom. 8.

Et est profectò homini longè vtilissimum, nunquam à Deo recedere; cogitet enim, cum ab eo se segregat, aut illum perdere incipit, omnia se pariter cum illo perdere. Salomon denotare cupiens, in quo vera reip. salus & felicitas consisteret, quatuor animalcula, exterius quidē abiecta & exigua admodum, sed in rebus necessariis colligendis sedula & industria, in exēplum produxit, (Quatuor sunt minima terræ, & ipsa sunt sapientiora sapientibus, formica, populus infirmus, quæ præparat in messe cibum sibi: lepusculus plebs inualida, qui collocat in petra cubile suū; regem locusta nō habet, & egreditur vniuersa per turmas suas; stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis.) Quatuor, inquit, sunt, quæ remp. aliquā & ciuitatem beatam & felicē reddant. Primò, de rebus necessarijs & victu cōmeatuq; parando cura ac sollicitudo; quod formica insinuat. Secundò, vt ipsa in loco quodā munito & tuto sita sit; quod lepus, vel, vt alij interpretātur, eijcius denotat, quòd in locis scopulosis semper cōmoretur. Tertiò pax & vnitas; quam locustæ designant; quæ quāuis regem non habeant, pace tamen & cōcordia mutua gaudent, & quo vna se cōfert, sese & altera cōferre solet. Quartò denique regū & Principum fauor, quem stellio representat, vel, aliorū expositione, araneus. Est autem stellio lacertæ genus, regibus ita familiaris, vt non nisi in aulis & palatijs principum commoretur. Verum Salomon, quòd in primis ad reip. salutem facere videtur, omisit, ipsam nimirum Dei præsentiam; sine hac enim nec homo, nec resp. quicquam sunt,

Prou. 30. Quatuor ad reip. felicitatem cōducūt.

imò sine ipsa & pessum eunt, & destruuntur. David porro eandem ceteris præponens, relictis alijs, hanc solam enumerat, (Deus noster refugium & virtus.) *Psal.45.*

Ceterum Apostoli, cum probe scirent, quantum Dei præsentia emolumenti adferre, & quantum sideris huius aspectis sibi & mundo vniuerso necessarius foret, quamprimum vt Christum, qui verè Deus erat, de discessu loquentem audiuere, tristitia affecti, & mœrentes animo conciderunt: ita vt Christum, eos consolando, mœroremque verbis lenibus depulsando, dicere oportuerit, (Expedit vobis vt ego vadam.) Idest, nolite defici Apostoli, nolite animum despondere, etiamsi de discessu vobis meo fuerim locutus: nam ipse vtilis vobis futurus est, & mundo vniuerso proficuus. *Apostoli cõtristati sunt audito Christi discessu. Ioan. 16.*

(Expedit vobis.) Primò multas ob causas hoc eis expedire ait; nisi enim abiret, & pro mundi salute moreretur, Spiritus Sanctus non descenderet. Nam quamdiu ille præsens aderat, Spiritu Sancto repleri non poterant: eius namque præsentia carnalem Apostolis & mundanam recreationem afferebat, quam, quò celesti tandem consolatione frui possent, illis adimi par erat. *Quãdiu Christus apud Apostolos esset. Spirit.S. descendere non poterat.*

Inter cetera Ezechiæ regis præclara facinora refertur, quod serpentem æneum confregerit, quem Myoses quondam in deserto erexerat, cui filii Israel ad illum vsque diem incensum adolebant. Israelitæ insignem hic animi gratitudinem, quamuis malo exemplo, demonstrarunt, cum serpentem æneũ, qui in deserto Sinai à viperarum morsibus auos eorum sanauerat, instar Dei adorarent, & victimas ei immolarent: quocirca merito ab Ezechia rege cõminutus, & in cineres redactus est. Non secus Apostolis hoc loco contingit; nam, quòd nimio, & sensuali affectu erga præsentem Christi Domini *4. Reg. 18*

vilum

visum & vsum afficerentur, necesse idcirco fuit & expediens, illum abire, & oculis corporeis subtrahi.

Ioan. 16. (Expedit vobis vt ego vadam.) Hinc euidenter colligi potest, quantum inter consolationes Spiritus Sancti, & mundi huius intersit: Quod Psalmista perspectum habens, terrenis animam suam delicijs nulla affici ratione testatur, neue vllam è rebus mundi huius voluptatem trahere, at omne illius gaudium & solamen in solo Deo consistere, (Renuit,) inquit, (Consolari anima mea.) è rebus scilicet terrenis voluptatem trahendo, (Sed memor fui Dei, et delectatus sum.)

Consolationes terrenæ spiritualibus repugnãt

Psal. 76.

Leuit. 11.

Omnes aues quæ volant simul et natant, immundæ olim Deo erant, vt merguli, cycni, ibes, aliæque natatiles. E quibus elicere licet, immundos coram diuinæ maiestatis oculis censeri eos, qui in mundanarum consolationum mari natitare, & simul ad cęlestia euolare cogitando contemplandoque gestiunt.

Inter ceteras veteris testamẽti leges erat et hęc, ne quis agrum suum diuerso semine consereret. Termini legis in Leuitici codicem relati sunt. (Nõ seres agrum tuum diuerso semine.) Quicunque igitur in animæ suæ agro diuinæ simul consolationis et terrenę granum conserit, quod inter se nimium quantũ discrepat, legis diuinæ violatæ reus est, eiusque mandata infringit, quin nec diuersum hocce semen se mutuo patitur.

Leuit. 19.

Exo. 16. Quamdiu Aegyptia farina in Hębræorum vasis durabat, manna cælitus non descendebat, vt è libro Exodi colligere est, quod vt allegoricè exponam, dico consolationes mundi huius, Aegypti verè farinas esse, quæ quamdiu in animarum vasculo hærent, nec consumuntur, diuinarum consolationum imber, non descendet, nęc manna cæleste in

ani-

animam ſtillabit. Quò alludens mellifluus Bernardus olim dicebat, [Mens occupata carnalibus deſideriis gratiam Spiritus Sancti non ſperet.] *Ser. 6. de Aſcē. Do.*

Abraham Patriarcha epulum geniale ſuis inſtruxiſſe in Geneſi legitur, cum Iſaac filium ablactaret. Quem locum Auguſtinus exponens, diligenter rationem exquirit, cur Abraham non in die natiuitatis, nec circuncißionis, ſed ablactationis Iſaac, cum ſcilicet à nutrice rediret, epulum pararit, & cum ſuis fuerit conuiuatus, & tandem poſt plurima verba, ait, diuinam hic ſapientiam declarare voluiſſe, tunc tandem, cum mundi vbera, id eſt voluptates, deliciasque Chriſtianus reliquerit, & gaudia mundi inſipida illi viſa fuerint; Angelos & cæleſtes illos ſpiritus gaudere & exultare: ita nanque in Euāgelio legitur. [Gaudium erit in cęlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente.] *Gene. 21.*

Non prius filius ille prodigus conuiuio lauto & exquiſito exceptus fuit, vel ſymphonia illa iucunda recreatus, quàm porcos & ſiliquas eorum deſeruiſſet. Docemur hic, non prius mundanos, veros illos filios prodigos & bonorum diuinorum dilapidatores, diuinarum conſolationum epulo reficiendos, nec iucundiſſimum illum iubilum audituros, quàm vilem hunc mundum & propudioſum, qui non niſi porcile & boum ſtabulum eſt, reliquerint, & à voluptatibus, quæ verè ſiliquæ ſunt, ablactati fuerint. Hinc Dominus Apoſtolis ſuis hoc inſinuare cupiens ait, [Expedit vobis vt ego vadam.] *Luc. 16.* Mūdani filio pdigo cōparantur. *Ioan. 16.*

Non ſecus ac ſi dixiſſet, Expedit vobis, quò diuinarum ita conſolationum participes reddamini, mundanas derelinquere & ſeculares: neque enim cor veſtrum Spiritui S. & ſimul mundo patere poteſt. Nam qui illum in animum ſuū deſcendere cupit, amorem quóque & affectū erga res ſeculi huius exuat neceſſe eſt. Atque hoc intellexiſſe Pſal- Cor noſtrū Spūs Sāctus, & ſimul mūdi domus eſſe neq̄t.

mogra-

mographus visus est, dum, diuiuam sibi misericor-
Psal. 21. diam propriam reddere satagens, diceret. [Erue à framea Deus animam meã, & de manu canis vnicam meam:] quo loco Hieronymus ex Hebraico. (Solitariam meam,) conuertit. Perinde ac si dixisset, Pauperculæ animæ meæ miserere Domine, eãque vnguibus caninis eripe: considera obsecro solam eam esse, & ab omni voluptate sequestratam, a mundano gaudio ablactatam, & ab humano solatio alienam.

Cant. 8. Spiritus illi cælestes, dum consolationes sanctas, quas Spiritus Sanctus solitarijs immittere solet, ad mirarentur, in stuporem versi dixere: (Quæ est ista quæ ascendit de deserto, delicijs affluens, innixa su per dilectum suum?) Desertum aliud non est quã mera solitudo, ac per hoc denotari potest anima, quæ solum Deum in hoc mundo quærit, eique quã maximè coniuncta est vt sponso, atque in ipso omnem spem & desiderium figit. Mysterium porrò denotat, neminem amari aut solatiũ a Deo accipere posse, quã qui solitarius est, i. qui extrinsecas con solationes nõ amittit, nec mundanas voluptates cõ sectatur: amor. n. mũdi hui⁹ celestẽ impedire solet.

Eclipseos causa. Cum terra ex diametro inter solem & lunam in teriecta est, luna deliquium pati consueuit, quòd terræ orbis interpositus impediat, ne sol, qui in altero mundi extremo est, splendorem & lumen lunæ communicet. Hoc quidem Philosophicum est, sed Theologicum erit, si nobiscum cogitemus, idem omnino cum animabus nostris agi: non posse nimirum illas radiis Sancti Spiritus irradiari; quamdiu rerum terrenarum amor medius interie ctus fuerit, & omnem accedere gestientis luminis accessum impedierit. Quamobrem qui à Deo amari & diligi desiderat, terrena oderit necesse est.

Cum duæ illæ mulieres inter se de prole litigarent, nefaria prolis suppositrix ait, [Nec mihi, nec tibi, sed diuidatur.] at quæ verè prolis mater erat, quia erat in viscera sua caritate diuidi hunc noluit, sed integrum aduersariç tradi: Moralem hinc sensum eliciens, dico Christum verum animæ nostræ Dominum, principem ac patrem omni ratione impedire, ne ipsa diuidatur, & partem illius terra, partem etiam cælum occupet; at integrum sibi deposcere, aut integra mundo vt tradatur velle. 3. *Reg.* 3. Deus non vult animã nostrã diuidi.

Christus Dominus templum Salomonis ingressus, non modò nummularios, sed & vendentes & ementes columbas in sacrificij vsum, flagello è funiculis contexto eiecit, quod ipsum domus orationis, non verò negotiationis esset. Cor nostrum verum etiam Spiritus sancti templum dici potest, Auditores, & generoso hocce Dominus facto significare voluit, non à peccati duntaxat sordibus, sed ab omni etiam carnis inquinamento cor nostrum immune seruandum: nam vbi caro vel mundus sedem sibi delegerint, habere Deus locum, aut domicilium figere non potest. Atque hæc nimirum ratio est, cur Christus, quò Apostoli Spiritum paraclitũ, consolatorem mçstorum, recipere mererentur, hodie ipsius declaret, omni ratione illis expedire se ad Patrem proficisci, & eorum se oculis subtrahere; simul emolumenta & commoda quç hoc illis discessu euentura essent recensens. Hçc vltimo concionis huius membro prosequar, vti me initio facturum pollicitus fueram. *Mat.* 21.

Christus igitur suos consolaturus Apostolos, discessus sui emolumenta enumerans, primo loco Spiritus Sancti aduentũ collocat, dicens: [Si non abiero, paracletus non veniet ad vos.] quibus verbis plenitudinem gratiarum Spiritus sancti promisit, quæ tamen non prius quam Christus in cruce mortem Discessus Christi emolumẽta. *Ioan.* 16.

occumberet, haberi poterat nam quamuis gratia per Messiam natum iam inde ab exordio mundo, collata fuerit; nō tamen plenè & abunde, nisi prius in cruce expirasset. Atq; ita intelligenda sunt verba illa Ioannis, [Nondum erat spiritus datus, quia Iesus nōdum erat glorificatus.] id est, ante mortem Iesu Christi; per hanc enim ipse immortalem est gloriam & triumphum consecutus. Dabatur quidem Spiritus sanctus, sed paucis admodum, & non apparenter, & vix aliquos effectus producebat. Demum post passionem Dominicam, & plurimis, & visibiliter datus est, & multa affecta causabatur, prodigiaque inaudita operabatur.

Ioan.7.

Nō poterat Spiritus in terrā descendere, nisi Christus cælos petijsset.

Necesse quoque erat Christum non modò mori, resurgere à morte gloriosum, verum etiam triumphando in cælos ascēdere, priusquam Spiritus sanctus mitteretur; quo ita eius diuinitas patesceret, atq; vniuerso mundo fieret manifesta, quam exteriora illa opera & interiora, quæ editurus esset, & infinita illa signa, declaratura erant: quæ omnia nō Spiritui sancto, sed Christo Iesu, si in terris superstes fuisset, mundus attribuisset, ideo vnum in cęlos ascendere necesse erat, priusquam alter cælo descēderet. Hinc quoq; inferre fas est, prout Theologi quoq; docent, Spiritum sanctum à filio procedere: nam, vt benè D. Augustinus quarto de S. Trinitate libro, & D. Thomas p. prima, quæstione quadragesima tertia, rationi consentaneum & æquissimum est, vt persona quæ aliam mittit, eius etiam sit origo & principium. Hinc est quòd Pater à nullo mittatur, eò quòd à nulla aliarum personarum dependeat ne procedat: si autem certissimum est spiritum à filio mitti, inferre quoque liberè possumus, ab illo simul & procedere: missionē quippe processio semper sequatur necesse est, quā & hisce verbis cōfirmamus, [Si nō abiero; Paracletus nō veniet.]

Ioan. 16.

Verba

Verba hæc obscura admodum & intricata sunt, plurimorumque ingenij aciem non parum torse-runt, inquirentium, quia Spiritus sanctus descendere non posset, nisi prius Christus abijsset. Rupertus in primis magni ingenij & doctrinæ; qui tamen in singulares nonnũquam & exoticas opiniones abit, credit, ideò Spiritum sanctum descendere non potuisse, id est, non expedijsse vt veniret, eo quòd, si Christus Iesus non abiret, id est, non moreretur, nullam iam consolationis occasionem habuisset. Nam quanam in re Apostolos esset consolatus, si nullum dolendi occasionem habuissent? nulla porro lugendi tristandique causa fuissent, si Dominus non expirasset, nec abijsset, sed perpetuò apud eos mansisset. Neque enim aliam ob causam descendere Paraclitus poterat, quã vt afflictos discipulorũ animos solaretur ac vulneris è magistri absentia contracti amaritudinem leniret. Quare [si non abiero, Paracletus non veniet ad vos.

Diuersa huius loci interpretatio.

Ioan. 16.

Leontius autem & Theophylactus; ideò nisi abeunte Christo Spiritum descendere non potuisse putant, quòd iter adhuc obstructum & obseptum esse, quod Messiã aperire & reserare par erat. Neq; enim descendere ad eos Spiritus sanctus poterat, quos peccatum adhuc & imperfectio nimia occuparet; auferri verò & aboleri peccatum non poterat, nisi per discessum Christi, id est, mortẽ in monte Caluariæ: ipse siquidem moriendo peccatum destruxit, & vitam resurgendo reparauit.

Trac. 95.

Augustin⁹ verò, Gregorius, Bernardus, ac Beda, allegoricè hæc ipsa intelligunt, & hunc horum esse verborum sensum credunt: Nisi omnem carnalem hunc affectum et terrenum quodammodo, penitus auferam, & vos, vt ita dicam, sublimem; nunquam Spiritum S. in cor vestrum recipere poteritis; ait namque Apostolus. [Animalis homo non percipit

libro 8. Mor. c. 17 Sermon. de Asc. Dom. Beda ibid.

1. Cor. 2.

ea quæ Dei ſunt. [Hinc ipſe Dei filius, cum ſublimẽ hanc Philoſophiam diſcipulos edocuiſſet, & quódam tempore ab ijs peteret, quodnam hominum & totius mundi iudicium foret; Apoſtoli verò reſponderent, quoſdam eum vt Eliam, alios vt Ieremiam, aut vnum è veteribus Prophetis, credere: ipſe oratione ad ſuos conuerſa dixit, [Vos autem quem me eſſe dicitis?] Non ſecus ac ſi dixiſſet, Homines nonniſi vt homines loquuntur, eorumq; ſermones & iudicia terram ſpirant, ac carnem ſapiũt: vos verò, qui carne & ſanguine quid ſublimius ſapitis, & iudicium deputatius habetis, quid de me ſentitis? quæ nã veſtra de me opinio? vos enim qui nonniſi ſpirituales eſtis, nonniſi ſpiritualia ſapere par eſt. Quod apertius hiſtoriæ huius & interrogatoriæ inquiſitionis clauſula teſtatum faciet: nam cum Petrus Apoſtolus, humanum captum tranſgrediẽs, & diuinitatem Chriſti confeſſus eſſet, mox ei Chriſtus reſpondit, [Beatus es Simon Bar-iona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus qui eſt in cælis.]

Mat. 16.

Ibidem.

Doctiſſimus autem Maldonatus Societatis Ieſu, alia ratione eadem verba exponit, creditque. Ideo Spiritum ſanctum venire non potuiſſe, quòd nullus in cælo qui eum dimitteret, reperiretur; venire aũt niſi miſſus non poterat: atqui nullus eum niſi Chriſtus mittere poterat. Nam quamuis eum Pater, vt quem produxerat, mittere poſſet, tamen certis quibuſdam de cauſis à filio potius quàm à Patre eum mitti par erat; nam hoc ipſe promeritus erat non ſolum quòd principium & fons eſſet, à quo promanaret, verum etiam alias ob cauſas; nimirum quòd caput, ſummus Pontifex, princeps & Eccleſiæ gubernator eſſet, ad quem ex officio incumberet curare quidquid ad illius perfectionem, excellentiam, dignitatem, gloriã & amplitudinẽ facere videatur.

Aliam expositionem etiã adfert Euthymius, quę mihi præ ceteris arridet, & quam libens sequor: ait igitur Christum hoc modo loquendo, non voluisse indicare, absolutè Spiritum venire non posse nisi ipse decessisset; hoc quippe fieri poterat; sed, quoniam ita in concilio diuino statutum & decretum erat, idcirco fieri non posse ait. Decretum inquam erat, vt omnes SS. Trinitatis personæ simul in hominis salutem redemptionemque incumberent, Pater quidem filium in mundum mittendo, filius hominem morte sua redimendo, Spiritus sanctus denique eundem gratiæ suæ lumine illustrando. Atque ita vnaquæque effectus suos, & tempus habuit, vnaquæque officio functa est suo. Adeò vt nisi Christus ad Patrem ascendisset, spiritus nunquam cælo descendisset, atque ita intelligamus Euangelij textum. [Nisi enim abiero, paracletus non veniet.] *Ioan. 16.*

Hic oportunè mihi Eliæ Prophetæ in mentem *4. Reg. 2.* venit, hic quippe cum in cælum à Deo eleuandus esset, Eliseus discipulus eum comitatus, non parum ob discessum illius dolebat, non tamen interrogare audebat, quonam iret; donec, tandem Iordane transuadato, Elias diceret; Pete à me quodcumque lubuerit; priusquam abeam. Cui respondit Elisæus, si quam apud te gratiam adeptus vnquam sum sancte pater, transeat obsecro in me duplex ille spiritus, quo te Deus donauit. Quo dicto, ecce tibi mox igneum cum fragore currum cęlo descendentem, & magistrum à discipuli conspectu sublime auferentem; qui consternatus inclamabat; [Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga eius.] quem dum Elias clamantem audiret, pallium è curru dimisit, quo accepto Elisæus ad Iordanem pedem retulit, & eodem aquas secundò percutiens, incolumis, & sospes nec vdus quidem, flumen trãsijt. His visis omnes Prophetarum filij, qui in altera flumi-

nis ripa consistebant, dicere cœpere, verè Eliæ spiritus in Elisæum transijt.

Eliæ raptus cum Christi morte collatus.

Porrò historia hæc scitè admodum hodierno Euangelio quadrat, in quo Christus discipulis suis ait, [Vado ad eum qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me quò vadis, sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum.] Pręmonuerat suos in vltimæ cœnæ verbis quorum Euangelium hodiernum pars quædam est, Dominus, abiturum se ex hoc mundo, & in cruce morte occubiturum: hinc cum ipsi non parum augerentur ac dolerent; ipse ad Patrem se propediem iturum subiunxit, & cęlos magna cum gloria & maiestate conscensurũ; vt ita seipsa demonstraret, verum se Deum esse, cuius Elias solum figura extitisset: nam vt hunc iam iam abripiẽdum, & à suorum oculis abstrahendũ, nemo discipulorum rogauit, quamnam in regionẽ esset discessurus, ita nec Apostoli Iesum Christum, cum de discessu suo ageret. Atque vt Elisæus, Elia abeunte, duplicem ab eo spiritum postulauit; ita Christus, in procinctu cũ esset & iam iam abiturus, Spiritum ijs Sanctum se demissurum spopõdit: sed spiritum duplicem, eò ꝙ eodem operante & futura instar prophetarum prędicerent, & signa ac prodigia varia ederent. Currus autẽ Eliæ, crux illius fuit, in quam à terra sublimis raptus fuit, igneus autẽ, ꝙ amoris ardor hic potissimum elucereт: turbo & fragor, passio fuit, & pallium sacramenta, quæ è latere illius ẽmanarũt, & quibus mũdi huius aquas, id est regum, Imperatorum, Oratorum, & Philosophorum peccata dissecuit; per quę Apostoli sicco & inuiolato vestigio transierunt. Dicite igitur, annon egregia inter Iesum & Eliam sit similitudo, & magna inter raptum huius & passionẽ ac mortẽ illius, atq; vtriusq; spiritum cõuenientia. Modo ad lineã redeo: [Si nõ abiero, paracletus nõ veniet ad vos.]

Ioan. 16.

Ioan. 16.

Alterum,

Alterum, quod è discessu Christi emolumentum sequitur, est, quòd Paracletus spiritus descendet, qui mundi peccata dijudicabit. [Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato.] Augustinus & Chrysostomus de infidelitatis peccato hæc intelligunt, super quòd Spiritus descendens, mundum coarguet, confutabit, atque erubescere coget. Cyrillus autem Alexandrinus de omni in genere peccato accepit: vnde inferre possumus, primò quonam Deus odio peccatum prosequatur, cùm primus spiritus descendentis effectus futurus sit, mundum de peccato arguere: Secundò, concionatoribus omnibus ex officio incumbere, peccata coarguere, in sceleratos & impios è suggestu debacchari, eorumque nequitiam reprehendere. [Arguet,] porrò hoc loco aliud non est quàm reprehendere & conuincere, vt & illo loco, [Quis ex vobis arguet me de peccato?] Atque ideò spiritus veniens [arguet mundum de peccato.]

Spiritu sanctus mūdi peccata dijudicat.

Ioan. 16.

Lib. 10. c. 40.

Ioan. 8.

Idest, non modò mundum peccati insimulabit, aut velut reum citabit, at eundem ita conuincet, tamque apertè peccatum ob oculos ei ponet, vt negare ausurus non sit, aut aliquam excusationem prætexere: fuere non nulli qui per mundum hunc solos Iudæos designari putant, qui horrendi illius sceleris in Christum Domini commissi rei conuincentur, & proinde damnabuntur: verùm communis Patrum sententia est, eaque melior & probabilior, de vniuersis omnino peccatoribus & mundanis Christum locutum hic esse: ac sensum huiusmodi hinc elici posse. Veniet tempus, quò, spiritu descendente, & omnibus quæ per Spiritus sancti auxilium facturi sunt Apostoli, videntibus, (quando nimirum idiotæ & scientiarum omnium ignari omnibus linguis loquentur, ægros omnes

persanabunt, mortuos ad vitam resuscitabunt, plurimaque per orbem signa eaque illustria edent) mundani conuicti, confiteri cogentur, Christum Dominum, in cuius nomine omnia hæc fient, verè mundi Saluatorem extitisse, ac grauiter se deliquisse, quòd nec ipsi, nec Apostolis illius fidem Christianam denunciantibus, credere voluerint. Atque ita Spiritus sanctus conuincet mundum de peccato: nec solùm de peccato, verùm [& de iustitia & iudicio.]

Ioan. 16.

Tertium hoc discessus Iesu emolumentum est, quòd post obitum suum daturus sit spiritum qui mundum iustitiæ & iudicii coarguet. Quanuis locus hic non nisi quinque contineat verba, eaque exigua & breuia, non tamen credam difficiliorem aliquem aut obscuriorem magisque intricatum in omnibus Euangelistis reperiri: quem vt nihilominùs intelligamus, notandum est, duo pugilum paria de salute nostra decertasse, & duplex duellum pro eadem commissum, Iesum scilicet & diabolum, Spiritum sanctum & mundum; Dæmonem Iesus, & mundum Spiritus paraclitus superauit. Deinde sciendum, verbum [arguere,] non modò Accusare, vel accusando conuincere denotare, verum etiam pro Docere & euidenter demonstrare capi posse. Vt quando a Spiritu sancto mundum de iustitia arguendum Christus dicit, credibile fit, Spiritum sanctum mundum iustitiæ non accusaturum: (quis enim virtutem accuset?) sed iustitiam demonstraturum, doctorum, oculisque totius mundi euidenter ostensurum.

Duo pugilum paria de salute nostra certarunt.

Ioan. 16.

Arguet mundum de iustitia & iudicio; tum propter homines, tùm propter Christum: quasi dixisset, Spiritus demonstrabit, mundum peccatis inquinatum esse, a spiritu autem impios iustificari, vel

potiùs

potiùs eos, qui in ipsum credunt, iustos esse: atque hoc modo hæc exponunt Augustinus, Cyrillus, Beda, Rupertus. Bernardus autem omnia mundo attribuit; [Spiritus sanctus arguet mundum de peccato quod dissimulat, de iustitia quam non ordinat, dum sibi non Deo eam dat, de iudicio quod vsurpat, dum tam de se, quàm de alijs temerè iudicat.] *In paruis serm. 21.*

Arguet mundum de iustitia & iudicio.] idest, iuxta Chrysostomum, Leontium, Theophylactum & Euthymium, (qui non nisi de iustitia Christi exponunt) Spiritu sancto in mundi huius schola docente, mundus cognoscet, Iesum Christum quem ille peccatorem nuncupare & talem credere solebat, nulla ratione peccatorem esse, sed iustum potiùs & a Deo profectum cùm ad illum proficiscatur, quò in æternum cum ipso regnet, & ęternæ gloriæ cum ipso particeps fiat. Atque ita mundus se conuictum videbit, pudore confundetur & reprehendetur, quòd iustitiam & Christum perperam iudicarit; atque hoc nomine Spiritus sanctus eum arguet. *Ibidem.*

Arguet mundum de iustitia & iudicio.] Hoc ipsum & filius, cùm in mundum venturus esset, iudicaturum se per Prophetam dixit: [Ego, cùm accepero tempus, iustitias iudicabo,] quod iudicium Dauid rex celebrans ait: [Sedisti super thronum qui iudicas iustitiam.] Idest, Tu es Domine Præses & iudex adeò seuerus, vt quod mundus iustitiam credit, & æquitatem existimat, tu velut iniustitiam condemnes, & opera quæ mundanis iusta videntur, tu velut iniusta coarguas. Notate porrò, dici hic [arguet,] non [iudicabit,] Spiritus sanctus enim non nisi instar denuntiatoris & accusatoris mundanorum erit, sed Christus futurus est iudex. *Ibidem.* *Psal. 74.* *Psal. 9.*

Ar-

Arguet, &c.) Id est eò, quòd mundus Christum vt malefactorem & iniquum habuit, ideò Spiritus sanctus in orbem veniens contrarium docebit, eũque innocentissimum & æquissimum fuisse demonstrabit; idque ex Prophetia Psalmographi, [Reuelabit in conspectu gentium iustitiam suam.] Arguet etiam de iudicio; declaraturus est enim ad oculum, Christum viuorum ac mortuorum iudicem esse; quam dignitate Psalmista olim ei a Deo Patre dari postulabat dicens; [Deus] Pater æterne, [iudicium tuum Regi da, & iustitiam tuam filio regis.] ac de ipso in Actis legimus. [Hic est qui constitutus est a Deo iudex viuorum ac mortuorum,] quocirca Spiritus sanctus in mundum veniens [arguet mundum de iustitia & de iudicio.] Id est.

Psal.97. *Psal.71.* *Act.10.* *Ioan.16.*

Spiritus cùm in orbem descenderit, eum iustitię neglectæ arguet, cuius tamen infideles & barbari tantopere studiosi fuere. Hinc in Meditationibus suis Augustinus dicebat; [Tot iudicibus inops adstabo, quot me præcesserunt in opere bono: tot arguentibus confundar, quot mihi præbuerunt benè viuendi exempla, tôt conuincar testibus, quot me monuerunt proficuis sermonibus, seseque imitandos dederunt iustis actionibus.

Aug. lib. Medi. c. 4.

Ioan.16.

Arguet mundum de iustitia & iudicio.] Id est, denique Spiritus sanctus, cùm a me missus fuerit, vniuerso mundo palam faciet, generale aliquod & commune iudicium futurum, quod impij in animum suum nequeunt inducere. Atque vt fures & prędones cùm aliena furantur ac diripiunt, cruces & patibula parata esse norunt furantibus; eisdem tamen se nemo affigendum credit, nisi dum affigitur: ita peccator credit quidem esse aliquos manes, & iudicium vniuersale aliquando futurum; at sibi horum nihil ascribit. Verum Spiritus sanctus omnia

Spiritus sanctus ostendet iudiciũ aliquod extremũ instare.

nia

nia hæc euidenter ostendet, & apertè demonstrabit, Christum æquissimum viuorum ac mortuorū iudicem esse, cùm omnes apertè visuri sint mundi huius Principem iàm ab ipso esse iudicatum. Ita Chrysostomus, Cyrillus, Theophylactus, Euthymius,& alij innumeri, vel [arguet mundum de iudicio,] idest,efficiet vt mundus praua quæ fecit iudicia perspiciat,& quam temerè & excæcatus iudicat iniquitatem,cognoscat. Atque ita interpretatur Bernardus; & ipse pergo vlteriùs. [Et docebit vos omnem veritatem.] *Ioan. 16.*

Vltimum hoc emolumentum est, quod Spiritus sancti nobis aduentus conferet, quòd omnem nos veritatem sit edocturus. Solus siquidem ipse veritatem nos docet; & mundus non nisi mendacia & dolos; Vnde Psalmista, [Omnis homo mendax.] Verùm non modò mendax, sed ipsum etiam mendacium appellatur, (Vt quid diligitis vanitatem,& quæritis mendacium?) Quidquid Turca, Iudæus, & hæreticus docent, falsum est,& mendacium spirat, atqui Spiritus sanctus, ipsa veritas: Deus enim mentiri nequit, ipsiusque verba semper a veritate initium sumunt. (Principium verborum tuorum veritas.)] Spiritus igitur sanctus semper nobis veritatem suggerit, & mundus non nisi mendacium crepat: Spiritus doctor & auctor veritatis, mundus verò mendacij.

Spiritus sanctus Doctor veritatis. *Psal. 115.* *Psal. 4.* *Psal. 118.*

Spiritus quoque beatos prædicat pauperes, & verè: mundus è contra inclamat, Beati diuites, qui consolationes vestras habetis; & nequiter mētitur: Spiritus beatos pronūciat, qui famem, frigus, actū, persecutiones, adeoque omnem aduersitatum cumulum æquo animo perferunt; & veritatem pronunciat: Mundus vice versa felices & fortunatos credit illos, qui semper saturi sunt, honoribus abundant, ceteris imperant, delicijs affluūt, & quib: oīa

ad votum currunt;& nequissimè mentitur. Mutabuntur enim omnia, & alternantibus vicibus humilia exurgent, & sublimia deprimentur. Epulo ecce moritur, & viuus in infernali voragine sepelitur; Luc.16. moritur & inops Lazarus, & ad Abrahæ Patriarchæ sinum defertur, atque inter iustos collocatur: tu igitur munde non nisi mendax es, impostor, mango & Pseudopropheta.

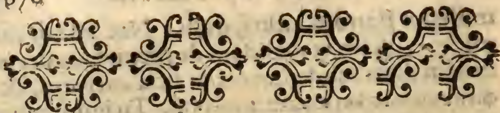
Cauete igitur vobis, Christiani Auditores, mundus vobis semper suspectus sit, illius verbis nolite credere: verba illius fucum olent; impostor nanque est: verùm Spiritui sancto aurem accommodate, credite quidquid ille vobis suggesserit: neque enim ille aliud quam veritatem docere potest. Qui si mundum derelinquendum esse suadeat, credite; si felices pronunciarit plorantes, nolite dubitare si paupertatem diuitijs præferendam censeat, credite verum suggerere. Deinde recordemini omnium eorum quæ in hoc Euangelio referuntur, recordemini inquam Iesu Christi, mortis illius passionisque, sæpiùs ipsam animo voluite, menti insculpite, eamque penitiùs inuestigate. Ad hæc, proponite vobis, quæ Spiritus sancti aduentus attulit commoda, primò peccatorum remissionem, deinde iustitiæ & iudicij accusationem, demum omnis veritatis eruditionem, atque hæc non nisi solis meritis Iesu Christi: nisi enim ille mortuus fuisset, nihil omnium eorum accidisset.

Tibi verò, O Saluator vniuersi, immēsas gratias agimus, cùm tu ipse vnica tantorum nobis bonorū causa extiteris, tibique cuncta hæc ascribenda sint. Obstricti itaque sumus, ex toto te corde adorare; sine te enim spiritus non descendisset, mors nobis tua tantam felicitatem peperit, & adscensus tuus in cælum spiritum fecit descendere: tu ipse illum hūc in mundum mittere uoluisti, quippe qui illum simul

mul cum Patre in cælo ſpiraſti: Nec alia de cauſa mittere, quàm vt mundum de peccato argueres, iuſtitiam illius condemnares, iudicia carperes, & ita omnem nos veritatem edoceres. Tu igitur animarum noſtrarum redemptor, gratiam nobis elargire, tam benè veritatem hanc ſequendi, & magiſtri huius monitis præceptiſque credendi, vt & malum declinare, & bonum facere poſſimus, quo ita tandem aliquando recta ad æternam beatitudinem pertingere, mereamur; cuius, nos conſortes Pater & Filius & Spiritus mittendus efficiant.

DOMI-

DOMINICA QVINTA post Pascha.

Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Ioan. 16.

FIGVRA.

2. Paral. 1 SAlomon rex Israel cùm varia Deo sacrificia obtulisset, & plurimas victimas immolasset, sequenti nocte secundum quietem a Deo compellatus fuit, vt quidquid sibi deesse putaret, precibus a Deo contenderet; certa cum spe, quidquid postularet se impetraturum: Verba promissi sunt hæc, [Postula quod vis.] Et ecce Christus, qui plusquam Salomon, pridiè quàm pateretur & incruentum illud sacrificium corporis suis in cruce immolandi Patri offerret, discipulos suos vnum in locum conuocans, eosque consolatus ait: [Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.] Quibus verbis, meritum ac dignitas orationis & simul eiusdem qualitates includuntur, verba porro hodierno Euangelio cōprehenduntur; quod vt dignè vobis exponatur, ad Spiritum sanctū confugiamus, nobis ut gratia sua auxiliari dignetur; & ad Deiparam Virginem, precibus vt suis opituletur;

Ioan. 16.

letur; hanc in rem salutationem ei angelicam offeremus.

AVE MARIA.

Angelicus Doctor Thomas, de Orationis excellentia sermonem instituens, ait eandem ad diuinum propriè obsequium pertinere, & cultum latriæ soli Deo debitum respicere: eo ipse enim quo oramus, eum vt verum Numen agnoscimus, quod & malis nostris succurrere, & aduersitatibus nostris opitulari queat. Ipsa quin enim oratio omnium virtutum armamentarium & tutela est, & simul vitiorum omnium ruina & interitus. Adeò vt dum quis orationi incumbit, omnes eodem tempore virtutes exerceat: ipsa siquidem instar primæ in cursu rotæ est, quæ agitata omnes alias inferiores agitat & ad se pertrahit: vel rotæ in horologio, quæ impulsa omnia alia ferramenta mouet & impellit.

Oratio ad Dei cultũ spectat.

Oratio rotę assimilatur.

Et meritò his eam similem esse dixi, quòd ipsa ceterarum virtutum exercitium & cultum inducat: in oratione enim fides relucet, charitas inflammatur, spes erigitur, humilitas magis se deprimit, patientia manifesta redditur. Atque hinc est, quòd Apostolus Paulus, Ephesijs scribens, postquam Christianum Christianis armis instruxisset, iustitię lorica eum præcinxisset, spei galeam ei imposuisset, clypeum fidei in manus tradidisset, gladio verò verbi diuini armasset, tandem in armorum complementum adiungit. [Per omnem orationem & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu, & in ipso vigilantes, in omni instantia.] Perinde ac si dixisset, singularia vobis arma aduersus aliquos hostes suppeditaui, sed iam aduersus omnes in genere & quæ omnes prosternat hostes, armaturam accipite,

Ceterarũ virtutum exercitiũ inducit.

Ephes.6.

pite,quæ nimirum plus alijs possit; [Per omnem orationem,] qua oratio sola omnes inimicorum acies profligaret: alijs virtutum armis, non semper vtendum,ut ieiunio,pœnitentia, & eleemosyna, at oratione omnibus in locis &, nullo non tempore: Adeò vt de ipsa quòd de turri Dauidica olim Salomon, vsurpare liceat. [Mille clypei pendent ex ea, & omnis armatura fortium,] ex illa nanque mille virtutum genera descendent velut clypei & vmbones;& omnis iustorum armatura;sed ita,vt qui hac in turri consistit, in loco refugij & tuto, asyloque fortissimo versari uideatur; extra illam verò constitutus,discrimen non paruum adeat.

Cant.4.

Nō abludit a proposito similitudo illa quā Chrysostomus de orationis præstantia tractans adhibet: quemadmodum, inquit,ciuitas muris & vallis denudata facillimè ab hostibus expugnatur & stragē patitur; ita quicunque orationis valle munitus non fuerit, statim inuaditur, expugnatur,& captiuus a Satana abducitur: econtra verò,qui hac virtute velut propugnaculo fuerit munitus,omnium inimicorum impetum facilè eludit, atque omnes infernales potentias perfringit & superat. Ac tandem ad finem, velut epiphonema, subnectit. [Non rugitus leonis,sic bestias fugat, vt iusti oratio dæmones.]

Lib. 2. de orat.

Didicerat scilicet,sanctus ille Pater hunc loquendi morem & egregiam hanc metaphoram a Psalmographo, qui quodam in loco orationem cordis rugitum appellare non dubitauit.(Rugiebam a gemitu cordis mei.) Idest, cùm intrinsecus animus, concepto ob peccata luctu,ingemisceret; os meum tanto affectu & ardore Deum precabatur, vt,leonis aut vrsi alicuius rugitus uideretur. Idem quoque Chrysostomus orationem alio loco animarum sanctarum neruos nuncupauit; nam quemadmodum corpus hoc nostrum neruorū auxilio viuit, incedit,

Oratio rugitui leonis cōfertur.

Psal.37.

Lib. 2. de orando Deo.

quie-

quiescit, mouetur & cohæret; ita per orationem & preces, quas ad Deum fundit. Atque vt ipsum, neruis ablatis aut resectis, concideret & emoreretur, illiusque fabrica pessum iret & in nihilum recideret; non secus etiam anima, orationum fulcris sublatis, & precum neruis eneruata. Tanta scilicet orationis præstantia est & dignitas: quam & Patrum Sanctorum testimonijs confirmatum ibimus.

Oratio animæ nervus.

Primus in scenam prodeat Augustinus, qui de oratione tractans, admirando exclamat, Quid oratione vtilius? quid pulchrius? quid eadem dulcius aut animæ contingere gratius potest? quid in religione nostra inueniri potest sublimius? Ipsa nimirum cęlos penetrat, nubes transcendit, ad Dei vsque aures pertingit, ipsa vera interpres est, quæ cordis nostri vota desideriaque diuinæ maiestati exponit. Alio autem loco longè plures eius laudes in vnum congerit, (Oratio animæ sanctæ præsidium, Angelo bono solatium, diabolo supplicium, gratum Deo obsequium, oratio sancta, columna sanctarum virtutum, deitatis scala, Angelorum cognata, fundamentum fidei. Beatus qui te amat, sed beatior qui te frequentat.) Chrysostom. verò commentario in Matthæum, latiùs in orationis Encomiorum campum excurrens, eandem custodem intemperātiæ, virginitatis sigillum, castitatis tutricem, humilitatis initiū, superbiæ moderationem, & pacis stabilimentum dicere non erubuit.

In tract. de orone.

Orationis encomia.

Huius verò discipulus & Diaconus Cassianus, ac deinde presbyter Massiliensis in hac nostra Gallia, qui temporibus Honorij ac Theodosij Iunioris. Impp. vixit, singularia quoque in orationem enconiia confert, dum quodam in loco scribit: (Oratio est in terrestri corpore incorporea

Cassian. de orone.

operatio, consistentia animæ ante Deum, suauis clamor cordis, negatio omnium corporaliũ actionum, restrictio sensuũ, obliuio sui & omnis creaturæ, portus vago spiritui, præsentatio sui coram iudice, verum animæ speculum.] Idem quoque Commentario quem scripsit in Psalmos, noua orationis præconia decantat, dum oratione iram Dei & furorem suspendi ait, veniam delictorum procurari, correptionem pro ijsdem auferri, præmiorum largitatem impetrari: cum illam coram Deo loqui, iudicem affari, Deumque qui videri nequit, inuisibilem reddere affirmat.

De oratione.

Cassiodorus etiam, Patricius ac Senator Romanus, Theodorici Gothorum regis consiliarius, & deinde Abbas Rauennas, vir incomparabilis, in orationum commendationem non pauciora scribit, [Oratio, inquit, serenat cor, abstrahit à terrenis, mundat à vitijs, subleuat ad cęlestia, reddit capaces & dignos ad accipienda dona spiritualia.

Gradu 28

Climacus succedat, qui in oratione laudanda adeo exuberat, vt hanc solam præ alijs virtutibus laudare videatur; [Oratio, inquit, est coniunctio atque vnio hominum & Dei, constantia mundi, reconciliatio Dei lacrymarum mater, peccatorum propiciatio, tentationum pons, tribulationũ interpositus paries, bellorum confractio, Angelorum opus, infinita operatio, virtutum fons, gratiarum ministra, nutrimentum animæ, mentis illuminatio.]

Oratio opus sublime.

In 4. *sent. dist.* 15.

Ipse verò, vt, tot sanctorum Patrum testimonijs productis, meam quoque symbolam huc conferam, adeo, orationem, altissimum, regium, atque excellentissimum opus esse, vt quæ nos contemplatione in sublime rapiat à terra auulsos. Atque idcirco est, quòd omnes propemodum Theologi,

logi, hoc orationem modo definiant, [Eleuatio siue ascensus mentis in Deum,] quæ definitio è libris Ioannis Damasceni deprompta est. Cum verò ascensus, aut eleuationis hic fieri mentionem audio, ipse mihi persuadeo, hanc potissimum causam esse, cur toties in sacris literis oratio monti comparetur. Nam quemadmodum montes alti & eleuati sunt, & ad conscendendum difficiles, ita & ratio sublime quid est & eminens, & ad quam non tam facilè, omnibus accessus patet. *Li.3. cap. 24.*

In huius rei testimonium in Exodo legimus, [Non poterit vulgus ascendere in montem.] Quod triuiales, & plebeij, qui fœx quodammodo & opprobrium mundi huius sunt, ad orationem inepti existant, nec vllam ex eadem delectationem, nec gustum percipiant. Ceterum ipsa verè mons est, de quo Psalmographus locutus intelligitur, [Mons Dei, mons pinguis, mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem:] Mons inquam saluandis nobis destinatus, cuius vera figura extitit ille, in quem Loth è Sodomitico se incendio proripiens confugit, [In montem saluum te fac.] Mons denique in quo Dei gloria commoratur, similis illi de quo in Exodo scribitur, [Habitauit gloria Domini super montē Sinai.] Nam si Hieronymi sequi interpretationem velimus, Sinai tātundem valet, atque exitus è tentationibus. Quicumque igitur in montem orationis conscendentes tentationibus paulatim egrediuntur, gratiæ lumine à Deo illustrantur, & spes gloriæ adipiscendæ in eorum animis pullulat. *Exod.19.* *Psal.67.* *Gen.19.* *Exod.24.*

Quicquid verò hactenus in orationis commendationem diximus, Euangelij hodierni occasione dictum est: in quo non nisi de oratione & preci-

bus mentionem fieri videmus. Ioannes idipsum descripsit, & inter cetera habet, [Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.] Hanc
Ioan. 16. porro materiam expositurus, bifariam diuidam: primò de orationis excellentia, dignitate, potentiaque loquar: ac deinde quæ ad eiusdem perfectionem necessaria sunt paucis exponam.

Christus igitur, referente Euangelio, ex hoc mundo ad Patrem recessurus, Apostolos consolatur dicens, si quid Patrē in nomine suo peterēt, haud dubiè illos impetraturos, & nunquam preces ipsorum irritas aut vacuas fore. Et quemadmodum sponsus sponsæ valedicens, dū in longinquam aliquam regionem profectionē instituere parat, ipsam suauissimè ad extremū amplectendo ait, Vale carissima mea, Vale amantissima spōsa: tu verò absentē sæpius literis interpella, quęcūq; tibi necessaria sunt audacter per Epist. pete, quicquid desideres postula, nec frustra, mihi crede, postulabis, aut difficilis ipse, in dādo ero: sed mox vt volūtatem intellexero, voto quā amplissimè satisfaciam, nec vlla te ratione fallā. Ita & cœlestis ille sponsus, amore & affectu incredibili erga dilectam sibi sponsam Ecclesiam flagrans, eidem sub Apostolorum nomine præcepit, vt, si qua re indigeret, Patrem in suo nomine peteret, qui filij nomine audito quamprimum votis annueret.

Simile.

Cant. 3. Cuius rei figura fuit sponsus ille Canticorum, qui sponsæ vltimum vale dicens, & ab eius se consortio proripiens, inter cetera amoris indicia, & vltima verba ait, [Fac me audire vocem tuam.] Idest, Tanto te amore prosequor, amica mea, viuere vt, nulla audita de te fama, non posse videar: sæpius igitur absentem scribendo compella: in hoc amorem erga me tuum demonstra. Ita &

Chri-

Christus à dilectis suis recedens ait, [Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.] *Ioan. 16.*

Quotnam Deus bone in hisce verbis latent my steria? Primò, quòd non ad se, nec ad Spiritũ Sanctum, sed ad solum Patrem vota nostra dirigi velit: ipse enim solus liberalis & dator munerũ est, quique omnia largissime suppeditet, [Qui dat omnibus affluenter,] nec quidquam ab aliquo accipiat. Nam quamuis filius essentiam suam Spiritui Sancto communicet, quam à Patre ipse mutuatur, & Spiritus Sanctus eandem à Patre recipiat & filio, alteri eandem non communicando: Pater tamen solus liberalem se erga filium & Spiritum Sanctum ostendit, & nihil ab eisdem accipiendo, suam illis essentiam elargitur. Atque ideo meritò liberalitas illi attribui potest: nec sola hęc, sed & magnificentia, nam donans quicquam, effusissimè & supereffluenter id donat. *Liberalitas Deo Patri propria.* *Iacob. 1.*

Cum quidam, referẽte Seneca, munus aliquod vel honorarium ab Alexandro Magno peteret, sed exigui ipsum momenti: rex rei exiguitate, & petentis inopia perspecta, integram ei vrbem donauit: quam beneficentiam demiranti, ait rex, [Vt in te conferam beneficium, non quis sis, aut quibus dignus, sed quid me elargiri conueniat, attendo.] Idem omnino de Patre æterno rege illo regum sentiendum: qui benefaciendo nostram vtilitatem non intuetur, sed magnificentiam suã: videtque non quid nostra indignitas mereretur, sed quid diuinitatis suæ amplitudini dare conueniat. Ideo in Euangelio Christus ait, [Si quid petieritis Patrem in nomine, &c.] Idest petite quodcunque volueritis, ac scitote Deum largum & munificum esse. Vt & alio loco ait, [Omnia quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis, &c.] *Seneca lib. de beneficijs.* *Ioan. 16.*

Secundò notandum hic venit, verba hæc non nisi de solis iustis accipienda; qui soli Patris æterni filij sunt, vt peccatores filij diaboli. Vt in Euangelio de Iudæis Dominus ait, [Vox ex patre diabolo estis,] & in Epistola sua Ioannes, [Filij Dei & filij diaboli estis.] Et sicuti filiorum Dei est, Deum assiduè orare, ita horum, ab oratione nimium quantum esse alienos; nec consentaneum his, orationi incumbere: ipsorum namque preces Deus non exaudit, vt benè in Euangelio cęcus ille affirmauit, [Scimus quia Deus peccatores non exaudit,] & olim Isaias, [Cùm multiplicaueritis orationes, non exaudiam, manus enim vestræ sanguine plenæ sunt,] Id est peccatis, cum caritate & benignitate refertæ esse deberent. Solis igitur iustis verba hæc dicta sunt, [Si quid petieritis patrem in nomine meo &c.

Soli iusti Dei filij. *Ioan. 8.* *1. Ioan. 3.* *Ioan. 9.* *Isa. 1.* *Ioan. 16.*

Tertiò notandum est, vt doctè admodum olim magnus notauit Augustinus, Christum hisce verbis vsum, quò nos edoceret, non nisi cælestia in oratione à Deo postulanda, quæ verè & essentialiter quidquam sunt; non verò terrena, quæ non nisi meræ illusiones, imposturæ, vanitates, & inania phantasmata dici queunt. Sunt nimirum cælestia, entia vera & realia, vt quidem Philosophi loquuntur, terrena verò & mundana, entia rationis & fictitia. Quorum inanias graphicè olim Psaltes descripsit, cum de rebus mundi huius ait, [Filij hominum vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium?] Atque hunc conceptum calculo suo confirmans Augustinus quodam in loco scripsit, [Qui verè Christianus est, non ista temporalia petere debet, sed totum pondus orationis & intentionis suæ ad expetendam æternam beatitudinem debet impendere.]

Cælestia vera sũt: terrena verò merũ nihil. *Psal. 4.* *Li. de verbis Domini.*

At

At hodie, proh dolor! aliter vitam suam plerique mortalium instituunt, nemo cælestium recordatur, nemo de cælo sermonem instituit; omnes quæ mundi sunt & loquuntur & spirant, atque à Deo in oratione postulant.

Rogabat Samuelem Saul, Deo vt supplicaret, nè regno Israel priuaretur, nec solio deturbaretur; tantaque instantia & importunitate rogabat, pallium eius vt apprehensum conscinderet: verum, vt delicti sibi veniam obtineret, ne verbum quidem fecit. Ad eundem modum & plurimos hodiè reperire est, qui magno animi ardore contentioneque, regna, dignitates, honoresque à Deo postulant; de gratia verò eius, vel benedictione cælesti obtinenda, vel de animæ salute nemo sollicitus est. 1. *Reg.* 15. Tēporalia nō sūt in oratione petenda.

Imò sæpenumerò contingit, quod verè deplorandum est, vt multi, oratione abutentes, sibi animæque noxia petant, quæ plus obsint quam prosint. Rachel, Iacobi vxor, tanto prolis habendæ desiderio tenebatur, vt honestatis propemodum limites egressa, & sterilitatis impatientissima, marito indignabunda dixerit, [Da mihi liberos, alioquin moriar.] Et ecce Deus, voti eam compotem reddens, desiderioque illius satisfaciens, duos ei liberos concessit, in quorum vnius partu, Beniamin scilicet, expirauit. Vt Sancta hæc mulier, liberos petendo, nesciebat sibi liberos mortem causaturos: ita plerique à Deo in oratione multa postulant, quæ interitum & ruinam animæ sæpenumerò adferunt. *Gen.* 30.

Rebecca, matronarum sui temporis facilè Princeps, liberos etiam enixè à Deo postulauit; at cùm iam in prægnantis vtero gemini decertarent, sese que mutuo calcibus colliderēt, voti quodam- *Gen.* 25.

Dauidem regem illius auctorem asserere, vt qui eundem composuerit, quò in sollemni dedicationis templi die decantaretur, quam Patris voluntatem filius impleturus, eo illum tempore decantari in organis omnique musicorum genere iussit. Veteres igitur in nomine Patrum & auorũ suorum, Deo gratorum, orabant; Christianorũ verò partes erunt, non iã in Patriarcharũ, sed Iesu Christi, in vnigeniti, inquã Dei filij nomine, nec in seruorum solummodò, Deũ precari. Audite cõsulentem id Christũ, qui suos in suo nomine orare vult, [Si quid petieritis patrem in nomine meo. *Ioan.* 16.

Peccator igitur Patrem æternum non in suo, sed in nomine vnigeniti filij illius oret, ob cuius merita donare solet, quæ donare cupit. Hoc modo orationem instituit Dauid rex, cum oraret, *Psal.* 62. [In nomine tuo leuabo manus meas.] Per manũ autem leuationem in sacris litteris oratio denotatur, qui orantis gestus est. Dicere igitur Propheta vult, si quid in nomine meo, vel meorum meritorum respectu, à te peterem Domine, meritò denegares, vt qui nonnisi tormenta suppliciaque promeritis sim; nihil porro erit, quod in dulcissimo filij tui nomine petere verear. Scio enim, nihil te illi denegaturum.

Filij Iacob, quò veteres iniurias abolerent, vitam conseruarent, & a Iosepho fratre, Ægypti toties vicario veniã cõmissorũ obtinerent, in patris eum nomine orarunt, veterũ vt iniuriarũ obliuisceretur, nec de vltione suméda cogitaret. [Pater *Gen.* 50. tuus præcepit nobis antequam moreretur, vt hæc tibi verbis illius diceremus. Obsecro vt obliuiscaris fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ quã exercuerunt in te.] Hinc peccatores, obsecro, discant, peccatores inquam, qui magnum illum

Deum

Deum, non vicarium, ſed verum cęli terręq; Dominum, grauiſſimis toties delictis offenderunt, & ad iracundiam prouocarunt; Patrem cęleſtem in cariſſimi filij nomine rogare, veterũ vt delictorum veniam concedat, pœnitentes in gratiam recipiat ac benignè complectatur.

Hiſtoria hęc alterius mihi memoriam reficiat, quam eidem Patriarcha accidiſſe conſtat. Fratres illius cùm in Aegyptum veniſſent, & cùm frumento dimiſſi eſſent, non prius in conſpectum illius venire potuere, quàm Beniamin, fratrem minimum natu, adduxiſſent, Alioquin, inquit, non videbitis faciem meam, niſi fratrem veſtrum mi-

Gen. 43. nimum adduxeritis vobiſcum. Idem nobis a Patre cęleſti dici credamus, Auditores, qui non prius nos in ſuum venire conſpectum vult, quidquam oraturos, quam fratrem noſtrum, non dico Beniamin, ſed Ieſum Chriſtum, conducamus. Dicit hoc Euangeliſta, [Si quid petieritis Patrem in

Ioan. 16. nomine meo &c.

Id eſt, virtutem meam meritaque interponentes: Sua enim Chriſtus merita nobis vltrò reſignat, libensque donat, vt eam Patri æterno offeramus, atq. ijs orationes noſtras roboremus. Quocirca, quamuis oratio infinita Dei miſericordia nitatur, iuſtitia quoq; niti dicenda eſt, cum quæ Chriſtus iuſtè meritoq. promeruit, interponimus, qui ſua in nos merita gaudet transferre. Atq. vt generoſus aliquis Imp. & dux, multis tropæis nobilis, & victoris varijs celebris, qui ſæpius hoſtem vſque ad internecionem deleuit, vrbes expugnauit, regna Principi ſuo varia ſubiecit, ſi illum nulla recepta ob tot labores & victorias mercede, mori contingat, in extremo vitæ articulo conſtitutus regem alloquitur. Ecce, Sereniſſime Princeps,

Chriſtus ſua in nos merita transfert.

Simile.

tēps, plurima tuo nomine discrimina adij, vitam pro regni tui gloria sæpe in pericula conieci, hostes a regni finibus exegi, eorum potentiam fregi & quoniam nullum laborum hactenus præmium recepi; ideo liberos meos vnicè tibi commendo, eorum vt memor sis rogo, & enixè suppliciterque te precor, vt si quo labores meos, si superstes essem, præmio effecisses, in illos quasi in alterum me & animæ meę partem, omnem beneficentiam transferas.

Ita & Christus Dominus, cum morti vicinus esset, & iam dudum diaboli potentiam fregisset, mundum domuisset, & varias de hostibus suis victorias retulisset, omnes nos Patri æterno in cruce moriens commendauit, enixè postulans, sua, vt in nos ille merita transferret. Atque ideo hodie nos docet, vt suo in nomine Patrem oraremus, suaque merita, Mediatoris loco, interponeremus: [Si quid petieritis Patrem, &c.] *Io. 16.*

Notat hic Oecumenius, Christum hisce verbis docere voluisse, verè se Deum esse, cum in suo nos orare velit nomine, & in illo omnia nos impetraturos asserat. Mirabile siquidem, & efficax nomen illius sit oportet, in quo omnia petita impetremus; quod soli illi proprium, cuius & potestas infinita, & virtus immensa, qualis est Dei. Meritò proinde Psalmographus exclamat: [Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terra?] Cum in ipso homo omnia a patre, quæ petierit impetret. Hæc.s. orationum virtus & precum potentia. *Ps. 8.*

Hanc igitur expositionis, dico tantam orationis vim & robur esse, vt nihil non efficiat, & effringat; ipsa dominatur omnibus; ipsa captiuos *Orat. vis & potentia.*

redi-

redimit, infernales abyssos occludit, cælos reserat, bestijs immitibus imperat, oraque frænat esurientium animalium, inimicos prosternit, carceres effringit.

Vnica oratio est, quæ Ionam Prophetam cæti vtero eduxit, Danielem a lacu leonum, & tres pueros a camino ignis ardentis liberauit. Ad hæc vnicæ orationi, filij Dei incarnatio est adscribenda: ait enim Diuus Thomas sanctos Patres sola oratione, & postulatione eandem a Deo impetrasse, [Meritò de congruo.] Quod & Prophetæ apertè præsignarunt, & in primis Psalmographus: [Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus.] Nec sola Verbi Diuini incarnatio, verum ipsa quoque mundi redemptio, salutisque humanæ reparatio vni adscribi, imputarique debet orationi: [Cum clamore valido, & lacrymis offerens exauditus est pro sua reuerentia.] Ipsam quinetiam Gentium conuersionem, atque Ecclesiæ exordium & fundationem attribuere soli orationi oportet: ait quippe Psalmista, [Postula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.]

3. par. *Ps. 11.* *Hebr. 5.* *Ps. 2.*

Oratio præterea generale quoddam instrumentum est, quod ad omnia efficienda, & agenda conducat, inque hominum negotijs pertractandis plurimum prosit: & quemadmodum ad faciliorem commerciorum vsum pecuniæ vsus introductus est, permutatioque pecuniaria inuenta, qua nihil in contractibus humanis nec vtilius, aut facilius, vt, qui pecuniam habeat, omnia se posse, & in manibus habere libere dicere queat. Ita oratio spiritualis quædam pecunia dici potest, vt quæ omnia valeat & domet.

Oratio instrumētū ad vniuersa impetranda ac cōmodū.

Simile.

Vt Caietanus postquam pluribus docuisset Sūmum

Opusc. de potestate Papæ.

mum Pontificem plenariam potentiam habere, qua si abuti vellet, vniuersam Ecclesiam subuerteret & pessum daret, dicere non vereatur, Deum non aliud Ecclesiæ, ad tantum malum euitandum, remedium dedisse, quam orationem, qua & tantam calamitatem auerteret, cuius virtute tam præsens periculum a ceruicibus suis propulsaret. Nec hæc solius Caietani aliquando opinio fuit, sed & pijssimi, optimique Regis Iosaphat, qui aduersitatibus pressus ad Deum confugiens, dicere solebat: [Cum ignoramus quid agere debeamus, periculis vndique circumuallati, hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te,] & preces nostras velut patronos, & mediatores interponamus; oratio siquidem sola remedium malorum est, & sola spes nostra. 2.*Par*.20.

Oratio peccatores in viā iustitię reducere potest.

Tātam quoque plurimi Doctores orationi vim & robur adscribunt, vt solam eam peccatori, gratiam iustum facientem, impetrare posse putant, & veniam obtinere, eumque ab omnibus delictorum maculis emundare: equidem in ea sum sententia, vt hoc, sine interiori pęnitentiæ actu, fieri posse negem.

Atque ita verba illa Euangelij intelligenda credam: [Petite Contritione, & accipietis, quærite confessione, & inuenietis, pulsate oratione, & aperietur vobis.] *Mat*. 5.

Oratio Deū euincit, eiusq. iram placat.

Ea quinetiam orationi efficacia est, vt ipsum etiam Deum euincat, ei vincula inijciat, de Diuina maiestate triumphum agat, iustitiæ furorem sistat, iramque illius compescat ac retundat. Testem audacioris huius encomij ipsum habeo Deum, qui importunis Moysis precibus euictus, cum iam populum idololatrico cultu flagella promeritum funditus delere decreuisset, ait, [Dimit- *Exo*.32.

te

te me, vt irascatur furor meus in eos.] Quod Glossa exponens de suo addit: [Deus se fatetur Moysis orationibus teneri: qui postulat se ab eo dimitti.] Cui suffragatus in Elegijs Ouidius ait, in eundem propemodum sensum.

li. 5. Trist.

Sepè Iouem vidi, cùm iam sua mittere vellet.
Fulmina, thure dato sustinuisse manum.

Sunt & aliæ orationis vires, quas paucis huc adducam. Ipsa animam a tribulantium insultibus immunem, & ab omni aduersitatum, in huius vitæ curriculo, turbine liberam præstare potest. Hunc in sensum Prophetam quidam ait: [Clamate ad me, & ego exaudiam, & eruam vos de manu Principum iniquorum.] Cui glossa in 4. cap. Iudith, & Origenes commentario in Numeros subscribunt, cùm vnanimiter dicunt, vnum plus orando hominem posse, quàm aliquot millia præliando, robori bellico orationem, & preces armis præferentes.

Oratio à tẽtationibus liberat.

Baruc. 4.

Quid obsecro oratio non potest? ipsa dæmones compescit, superat, eijcit, ijsque legem imponit. In quo Chistus ipse mihi præit dicens: [Hoc genus dæmoniorũ non eijcitur nisi in ieiunio, & oratione.) Hinc illam Ambros. clypeum appellauit, quo oĩa nequissimi hostis tela excepta frangun tur: (Bonum scutum, inquit, oratio, quo omnia aduersarij spicula repelluntur.) Quod a Psalmographo didicit, qui in canticis suis ait: (Inimici mei detrahebant mihi, ego autem orabam,) ad quod etiam referri potest, quod alio loco dicebat: (Emitte sagittas tuas, & dissipabis eos, fulgura multiplicabis, & conturbabis eos.)

Oratio dæmones superat.

Mat. 17.

Ps. 143.

Adeo quoque potens & valida oratio est, vt in plu-

plurimis sacræ scripturæ locis militiæ, & prælio comparetur; comparationem hanc adhibuit Apostolus Corinthijs de se ipso scribens. (In carne ambulantes non secundum carnem militamus.) Origenes etiam Israelitarum, cum Amalecitis conflictum & victoriam examinans, Moysi in monte ad Deum manus leuante & orante, ita sententiam tandem tulit: (Iudicatur, inquit populum Dei non tam manu & armis, quàm voce & lingua pugnare, ad Deum orationem fundendo.) quo etiam facit, quod ad Romanos scribit Apostolus: (Obsecro ergo vos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum, & per caritatem Spiritus Sancti, vt adiuuetis me in orationibus pro me ad Deum.) Porrò loco (adiuuetis me.) Græcus textus habet *synagonisasthai*, id est simul confligatis, vel confligenti in eodem stadio succurratis, quod & obseruauit Origenes dicens: *agonisasthai* [dixit Apostolus ostendens quasi agonem haberet, certamenq. orationis.]

Oratio pugnæ cō parata. 1. Cor. 10

Hom. 11. super Ex. *Rom. 15.*

Orig. l. 10 in epist. ad Rom.

Eodem etiam sensu explicanda sunt verba illa Canticorum; (Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrum?) Ecclesia enim, cuius sponsa figura est propter varios Sanctorum ordines, diuersasque hierarchias, tum etiam propter animos masculos, armorumque vsum, castris comparatur.

Cant. 7.

Bene autem, inquit Theodoretus, Spiritus Sancti choros castrorum hic vsurpauit, eo quod dum Dei laudes, & præconia in choris templorum decantantur, vniuersa Ecclesia quasi armis gloriosa triumphare videatur. Exclamem igitur iure, ò Oratio verè admirabilis ac diuina?

Verè inquam admirabilis & potens, vtpote quæ omnem naturæ potentiam longo interuallo antecel-

Oratio naturæ vires superat.

tecellat. Et verè: natura enim nullum conseruare corpus potest sine alimento & esca, quod & Aristoteles libro de generatione confirmat, (Omne viuens quandiu viuit, indiget alimento conuenieti naturæ suæ.) At oratio sola hocce efficere potest, ut in Moyse ipse Hebræorum ductore apertè apparuit, qui inter alios sexcentos, quadraginta diebus & totidem noctibus, sine vllo alimento, solam orationem cibi loco adhibens, stupente natura & tantum miraculum admirante, in monte vixit.

Lib. 1.

Angelorũ potentiam superat.

Ipsa quinetiam omnibus potentior est Angelis: quod hac ratione probo. Angeli siquidem, si Philosophis & Theologis fides adhibenda, cœlos impellunt, & eorum directores sunt. At oratio ipsum cœlorum conditorem mouet, nõ quidem motu locali, sed virtute sua & potentia: quod ipsum quocunque voluerit, quò nobis in necessitatibus succurrat, & benignum se declarat, impellat ac trahat. His addo multa sæpenumerò orationem effecisse, quæ ipsam Angelorum potentiam auctoritatemque exuperent: ipsa enim cœlos sistit, & Planetarum regem in medio axe ad preces militis cursum retorquere coegit: ipsa Eliæ ore profusa cœli fontes occlusit, & imbrium thesauros triẽnio & semestri nemini patere voluit, vt homines præ fame & siti in terra emorerentur.

Ios. 10.
3. *Reg.* 17

Oratio Creaturarũ potẽtiã antecellit.

Omnium etiam creaturarũ potentiam antecellit, ita vt quidquid ceteræ possunt, nihil esse, & leue videatur. Ecquę n. creatura propria virtute mortuum ad vitam reuocet? nam, Philosophorum placitis inhærendo, à priuatione ad habitum non datur regressus. Verùm efficere hoc oratio potest; testis sit Elisæus, qui precibus suis Sunamitidis filiũ ad vitam reuocauit. Nulla deinde creatura est, quę propria virtute in creaturam ipsum transmutari

4. *Reg.* 4.

queat.

queat, at per orationem fieri hoc poteſt, & quotidie in templo fieri videmus, quando in ſacroſancto Miſſæ ſacrificio, panis & vini ſubſtantia, per ſacerdotis preces & ſacra conſecrationis verba, non ſine miraculo & creaturarum omnium ſtupore, in pretioſi corporis & ſanguinis Chriſti Ieſu ſubſtantiam tranſeunt; licet enim in quantum homo, creatura ſit; tamen inquantum Deus, creator eſt. Atque hæc Theologorum omnium in quartum ſententiarum opinio eſt. Verè igitur regia, ſancta diuina & admirabilis potentię oratio eſt. Hæc prima concionis parte dicere de oratione decreuerã: iã quæ ad eiuſdẽ perfectionẽ neceſſaria sũt, dicẽda reſtant, qualitates inquã & cõditiones requiſitæ.

Prima quę eidem neceſſaria eſt virtus, ipſa eſt humilitas; nam, teſte Eccleſiaſtico, [Oratio humiliantis ſe nubes penetrabit. [Atque ita intelligendam eſſe docet Iacobi cum Angelo luctam Oſee Propheta, [Et inualuit, [inquit,] ad Angelum, [ſcilicet Iacob,] & confortatus eſt, fleuit & rogauit eum. [Quib.è verbis colligi datur, luctum illam & duellum Iacob cũ Angelo aliud non fuiſſe quã gemitu & humiliationẽ cordis in Iacob, qui Eſau fratris potentiam & occurſum tum veritus, corã Deo ſe orando proſtrauit, auxilium cum gemitu & lacrymis effuſis depoſcẽs. Adeo vt pręcipua orationis illius pars fuerit humilitas admirabilis.

Oratio humilis ſit oportet.
Eccle. 35.
Gen. 32.
Oſe. 12.

Quin & alio loco Geneſeos, cum Abrahã Deo pro Sodomitarum incolumitate conſeruationeq; ſupplicaret, vbi Vulgata legit, Quia ſemel cępi loqui, Hebręi legunt, [Eia cæpi loqui nunc.] Quaſi dixiſſet, fierine poteſt, aut credibile eſt, Domine, me te cũ loqui, et precib. te flectere pſumere. Magnũ profecto humilitatis argumentũ, at quæ orationem illius Deo acceptam & gratam redderet.

Gen. 18.

Iusti orantes in terra sese ꝓsternunt. Hinc factum puto, quod Sancti omnes Deum orantes, quo humilitatem animi declararent, in terrâm se semper abiecerint, velut indignos sese arbitrantes, qui cum tanta maiestate per orationem colloquerentur. Nam spiritus & animi humilitatem cordis humilitas sequi solet. Exemplo sit Redemptor noster Christus, qui pridiè quam mortem occumberet, non modo genua in horto oliuarum in terra reclinauit, Patrem suum orans, sed quo sese amplius humiliaret, etiam pronus in

Mat. 26. terram & prostratus procidit, dicens, [Pater mi si possibile est, transeat à me calix iste.

Moses cùm, velut Dei altissimi minister, in Ae-

Exod. 11. gyptum descenderet, hac oratione Pharaonem regem compellauit, [Descendēt omnes serui tui isti ad me, & adorabunt me dicentes, Egredere tu &

Oratio ad orationis nomine dicitur. omnis populus qui subiectus est tibi.] Alius autē interpres loco adorabūt me, [vertit,] orabūt me;] atque ita & Syrus interpretatur & Paraphrastes Chaldaicus. Vnde manifestū redditur, quam humilis barbarorum illorum fuerit oratio, cum & adoratio appelletur, & Mosē adorasse omnes dicantur. Maximus autem humilitatis actus ipsa est adoratio, quo nullus maior haberi potest: in hac enim tam corpus quam spiritus diuinæ se maiestati & potentiæ omnipotenti subijciunt, & obedientiam supplicem spondent. Ac talis sit oratio oportet, quæ sine adoratione fundi non potest, cum hęc euidens fidei & obsequij nostri erga Deū sūmum testimonium sit & argumentum, vt à quo omnia dependere, dirigi, donariq. confiteamur.

Quantum porro huiusmodi oratio commodi afferat, quamque efficax sit, dici non potest; oratio inquam quam humilitas stipat, & comitatur animi submissio. Huiusmodi fuisse legitur oratio mi-

ſeri & ſupplicis Publicani, qui templum Deum oraturus ingreſſus, adeo, peccatorum ſuorum tur pitudine ob oculos poſita, erubuit, vt nec oculos in cęlum attollere auſus fuerit, ſed pectus tunden do, & ingemiſcendo ſupplex dixerit, [Deus propi tius eſto mihi peccatori.] Talem & Manaſſis regis orationem fuiſſe ſacri Regum annales teſtantur; hic namq. genibus in terram proſtratis, atque oculos lacrymis ſuffuſos, & cor amaritudine confectum habens, gemenſque ad Deum clamabat, [Peccaui ſuper numerum arenæ maris, & nunc flecto genua cordis mei ad te Domine. Ille porro cordis genua, & non corporis, flectere dicendus, qui coram Deo in oratione ſeſe ſubmittit. *Luc.* 18. In oratione Manaſſę cum captus teneretur in Babylone.

Solet vt plurimum ſancta hęc cordis humilitas lacrymas oculis elicere: ideoq; Pſaltes Pſalmo ſexto decimo Deum deprecãs aiebat, [Auribus percipe lacrymas meas.] Lacrymę porro non auribus percipiuntur, ſed oculis videntur; pius tamen hic rex inſinuare volebat, orationes ſuas lacrymis plenas eſſe, quæ vbi lacrymis ſaginantur & referciuntur, Deo gratiſſimæ ſolent exiſtere. Merito igitur ſponſus, omiſſa ceterarum auium harmonia, turturi; ſeſe gemitu & ſuſpirijs delectatum ait, quæ in terra ſua audierat, [Vox turturis audita eſt in terra noſtra.] Vnde colligere eſt, orationẽ lacrymis & fletu ſtipatam Deo gratiſſimam exiſtere. Humilitatem ſæpè lacrymæ comitantur. *Pſal.* 16. *Cen.* 2.

Quam efficax autem, Deus bone? huiuſmodi eſſe ſolet oratio, quam & lacrymę inſigniunt & ſuſpiria ſufferciunt, quantaſque obtinere victorias? Idcirco armis ſimilis eſſe in Geneſi perhibetur; Iacob quippe Patriarcha filio Ioſeph portionem hæreditatis dimetiens ait: [Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu.] Nuſquam porro Iacob bellũ geſ- *Gen.* 48. Oratio armis ſimilis eſſe dicitur.

sisse aut cōflixisse, aut arcum tendisse legitur, at potius iratus fuisse, quod filij, Sichimitas, ob Dinæ sororis raptum, arma mouētes exciderint, & sanguinē crudeliter effuderint. Vera igitur Chaldei Paraphrastæ lectio est, dum habet, (quam orationibus acquisiui.) Illæ enim meliora arma sunt & valentiora quam arcus, gladij aut hastilia. Hinc in libris Iudicum, Madianitæ tum armis tum precibus, profligati leguntur.

Iud.7.

Nu. 22. Balaac Moabitarum rex numerosum aduersus Israelitas colligens exercitum, eosque armis prosecuturus, omnem mox belli curam deposuit, pseudoprophetam Balaam consulendo, vt prosperum belli successum precibus, ille à Dijs impetraret; nā vti bene obseruauit Origenes, fama didicerat, Israelitas nō nisi precibus ad Deum fusis victoriam consequi, eosque nō arma manu præferendo, sed preces fundendo cum inimicis cōflictum inire solere. Quamobrem ijsdem illos armis inuadere cō sultius putauit, & orationem non secus atque illi adhibere. Quam valida igitur hæc arma futura sunt, quando humilitate temperabuntur.

Deut. 14. Pisces illi immundi censebantur, qui pinulis & squammis carebant: qui verò pinnati & squammati erant, mūdi: eo quod hisce pennis in aera saliāt, & quasi volare videantur, squammis verò velut lorica contegantur. Mysterium denotat, eos coram Deo mundos esse, qui orationis alis in altū se sustollunt, cælestia contemplaturi, & sub humilitatis squammis, velut lorica è virtutibus contexta, delitescūt, ne ab hominum mundanorum oculis videantur. Viuat igitur oratio humilis ac demisse de se sentiens.

Orationem or- Altera quæ orantibus necessaria est virtus, ipsa dicenda est caritas; atq; hanc intellexit Raphael

Ar-

Archangelus, cum Tobię iuniori diceret: Bona est oratio cum ieiunio & eleemosyna.] Mystica etiã illa animalia, quæ Ezechiel Propheta vidit, inter cætera quæ præferebant prodigia, manus hominum sub pennis habebant, quo aliud non denotabatur, quam sub oratione & contemplatione, quæ animæ nostræ alæ sunt, manus, id est, opera caritatis latitare debere, quæ binas hasce alas fulciant & sustentent. Senes quoque illi, quos Ioãnes in Apocalypsi vidit, phialas aureas thymiamate plenas & suffitibus repertas habuisse leguntur, [quæ sunt, (inquit,) orationes sanctorum.] Emblema hoc expositurus, dico ideo potissimũ ab Apostolo orationes, phialas aureas nominari, quod orantium corda carnalia iam esse non debeant, sed luculenta caritate æstuantia & deaurata. net & caritas. *Tob.12.* *Ezech.1.* *Apoc.5.*

Huiusmodi porro cor a Domino Psalmographus desiderabat, & conceptui meo quàm proximè accedebat, dum ait; [Dirigatur Domine oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo.] Nam vt thus & incensum acerræ impositum, nisi ignis adsit, nullum emittere fumum aut odorem potest ita orationis incensum nullum spirare nidorem poterit, nec Deo gratum esse, si cor è quo proficiscitur, diuini amoris igne non sit succensum, & dilectionis flammas non emittat; nisi inquã ardeat sancto quodam amore non erga Deum tantummodo, sed & erga proximum, vt nimirum pro omnibus in genere oret, pro ipsis etiam peccatorib. et infidelib. Hoc allusit Psalmographus, cũ diceret, [Effundo in cõspectu eius orationẽ meam.] Effundere autẽ, est quidquã foras eijcere; quasi diceret. Oro pro ijs qui sũt extra gratiã Dei mei cõstituti, pro peccatorib. inquã, ethnicis, amicis & inimicis, pro notis & ignotis. Caritas igitur hac in sphæra *Psal.140.* *Psal.141.*

operatur, atque ad omnes sese creaturas extendit.

Apoc.8. Angelus ille, qui Ioanni in Apocalypsi ante altare apparuit, thuribulum aureum secum deferebat: quo aliud non declaratur, quàm neminem coram Dei altari comparere posse, id est, Ecclesiam orādi causa ingredi, quàm qui Angelorum vitam imitetur, et cor caritate velut auro radians habeat, è quo incensum orationis egrediatur, & iucundos odores emittat.

In tabernaculo Moysis, aut templo Salomonis, duo altaria reperire erat, vnum holocaustorum, & ipsum æneum; alterum thymiamitis, & illud aureum. Primum sacrificium crucis denotabat, quod æneum & sonorum erat; quia in omnem terram exiuit sonus eius, eo quòd crucis Christi prædicatio per omnes terræ angulos penetrarit: quāquam tropologicè S. Gregorius pœnitentiam & carnis mortificationem hic designari putet. Altero verò, de quo Exod.30. Beda sanctos & iustos denotari existimat, qui rerum cælestium contemplatione sublimè elati, & procul à terrenis constituti, non procul à Sanctis sanctorum, instar Angelorum cōmorantur, quotidieque in altari thymiamitis thus orationum adolent, ac diuini ipsum amoris igne succedunt, quod diuinæ deinde maiestati sanctè pieque offerunt. Ipse verò per duplex hoc altare, duo orationum genera designari putem, mētalem scilicet ac vocalem: per altare nimirum thymiamitis mentalem, per holocaustorum, quod æneum ac sonorum erat vocalem: vtrumque verò caritatis igne semper ardeat necesse est.

Lib. de tēplo Salomonis ca. 12.

Oratio mentalis & vocalis per duo altaria tabernaculi designantur.

Ceterùm quando orationem caritate succēsam esse debere dico, supponendum est, orantem omni vacare debere delicto ac peccato. In cuius rei signū præcepit olim Deus, ne quis immundus, aut neruū

Leuit.22.

aliquem

aliquem corpore præferens templum ingredi aut tabernaculo proprius accedere præsumeret, vel etiam sacrificium offerre, nisi priùs mundatus esset. Idem etiam lex Euangelica præcipit, cum neminem, qui peccati sordibus inquinatus sit, aut aliquam corde culpam foueat, ad altare sacrum vult accedere, quò preces Deo offerat: tunc enim oratio robur suum amittit & eneruatur, orantique in vitium cedit & peccatum.

Naturalium rerum scriptores tradunt, gemmæ cuiusdam genus reperiri, cui nomen Diascorrides, admirabilis potentiæ ac virium; quibus tamen destituitur si mortui ori indatur. Naturæ hocce opus ad gratiam transferens, dico orationem lapidem esse, quo Dauidis exẽplo dæmones prosternimus; at lapidem pretiosum, magnæ energiæ atque efficaciæ: quam tamen perdit, si peccatoris, qui coram Deo mortuus est, ore exeat; ac tunc tantum abest oranti vt prosit, vt animæ etiam perniciem & interitum adferat, [orationque,] vt de impio olim Psalmographus ait, [eius fiat in peccatum:] cumq; diuinam iram se dare, furorem conceptum placare, flagellaque intentata auertere deberet, illa magis magisque accersat, & iram succendat. Quod egregio exemplo confirmabo.

Orõ gemmæ præciosæ cõparatur.

Psal. 108.

Bias Philosophus, cùm quodam tempore cum sceleratis quibusdam & nebulonibus nauigaret, & vehemens subitò tempestas exoreretur, illique in genua prostrati Deos inuocarent; ipse fictam illorũ pietatem irridẽs: Tacete, inquit, nebulones, ne dij vos nebulones hic nauigantes sentiant. Sciebat nimirum Philosophus, impiorum, preces & orationes corde inquinato prodeuntes, Deum magis irritare quàm placare. Prius igitur quam se ad orandum quis componat, animam purget, & ab om-

Preces impiorum Deũ magis irritãt.

quã placent. nibus liberet sordibus necesse est.

Libro de perf.iusti tia ad Iulianum. Refert magnus Augustinus, serpẽtis quoddam genus esse, quod priusquam ad fontem bibendi causa accedat, euacuato stomacho omne quod intrinsecus fouet virus eijciat. quam serpentis naturam ille proposito nostro adaptãs, ait, Christianos, cum ad orandum sese componunt, omne prius peccati venenum, si quod in corde latet, euomere debere, quàm Deo preces offerãt. Hæc igitur oratio, quæ corde puro, & ab omni peccati veneno libero sed caritate succẽso proficiscitur, perfectissima est, Deoq; gratissima. At nec hoc satis: sed continua quoq; sit oportet atq; assidua.

Perseuerantia oranti necessaria. Perseuerantia igitur & assiduitas tertiò ad orationis perfectionem necessaria est. vnde Apostolus Iacobus, [Multum valet deprecatio iusti assidua.] Dico igitur, si qua in re assiduitas & perseuerantia requiritur, in oratione eam & precibus maximè locum habere, & in primis necessariam esse: hanc solam non dedecet importunitas, huic vni cógruit animosa pertinacia & continua indefatigataq; expostulatio. Alijs in rebus vitium est violentia, at in oratione virtus: de orantibus igitur illud meritò vsurpari potest. [Regnum cęlorum vim patitur, & violenti] & importuni deprecatores [rapiũt illud.]

Mat.11.

Psal.30. Quo loco in Psalmis legit vulgata. [In manus tuas commendo spiritum meum,] alij habent interpretes. [In manus tuas commendabo spiritum meum.] atque ita Græcus textus præfert & Chaldæa paraphrasis: ac tum inde iusti in orando perseuerantiam colligere poterimus, qui non semel tantum orat, sed firmiter secum statuit totum vitę tempus orando transigere, ac nulla non hora & loco precibus & oratione vacare.

Genes.32. Iacobi cum Angelo lucta in Sacris literis celebratur,

bratur, sed eo potissimum nomine, quòd tanta ipsius terreni ac mortalis licet hominis, importunitas fuerit, vt firmiter in anima statuerit, non prius cælestem illum spiritum dimittere, quàm benedictionem petitam ab eodem obtinuisset. Iam paulò antè dixi luctam hanc veram orationis, quam homo ad Deum fundit, imaginem esse. in hac igitur sola importunitas commendanda est, animosique censendi illi, qui in oratione assidui sunt, nec priùs quiescunt quàm gratiam à Deo obtinuerint, & votorum compotes facti fuerint.

Religiosus quidam in orando assiduus & continuus & fratribus alijs modum orandi Deum rogatus respondit, à nullo alio orandi se rationem quàm à medicis stipem postulantibus ante diuitũ ianuas, vlcera sua & plagas, non semel aut bis, sed sæpius demonstrantibus, quò eos ad misericordiã flectãt, & eleemosynam in paupertatis subsidium obtineant, didicisse, & ab illis ipsos etiam discere posse. Innuere scilicet volebat, ꝙ quandoquidem, pauperum instar mendicorum, quotidie ante magni Dei ianuam panem nostrum quotidianum aliaq; gratiarum charismata deposcimus; nõ prius à necessitatibus nostris diuinę maiestati repræsentandis, cessare debeamus, quàm eleemosynam aliquam & munusculum ab eadem impetremus.

In vitis Patrum.

Mendici nos docẽt orare Deum.

Esther regina, formosissima sui temporis mulierum, ad regem cum ingrederetur, petitiones suas declatura, duas secũ ducebat puellas, vnam cuius humeris inniteretur, alteram quæ syrma traheret. Vera hæc imago fuit rei de qua modò agimus: Regina quippe hęc orationum designabat, per quam ad regem regum Deum accessum habemus cum eodem locuturi; quę quo securè incedat, & maiori cum plausu excipiatur, duas habeat virgines comites

Esth. 15.

Esther orationis typus.

tes necesse est, vnam cuius humeris inclinet, humilitatem scilicet, quæ eandem sustẽtat; alteram quæ sinuosa vestium volumina subleuet, perseuerantiã scilicet, quæ semper orationem sequitur.

Psal. 5. Hac virtute orationes suas exornabat Psaltes; de se siquidem testatur [Manè adstabo tibi & videbo.] Verbum verò [adstabo] perseuerantiam denotat, cuius loco Hieronymus ad fontes Hebraicos [contemplabor] transtulit, quod tantundem significat alio item loco, vbi vulgata præfert. [Anticipauerunt vigilias oculi mei; alia versio habet, [Tenebras vigilias oculis meis.] Id est, Tam grata tibi orantium perseuerantia; vt oculos meos, quò ad te integras noctes vigilent, & excubias quodãmodo agãt, cogas, quò ita in oratione perseuerem. Psalmo item XCV. vbi legimus vulgò. [Sãctimonia & magnificẽtia in sanctificatione eius, (S. Hieronymus transtulit. [Fortitudo & exultatio in sanctuario eius.] Sanctuarium porro orationi locus debitus est, eius verò comites fortitudo, ad incessanter orandum & nunquam deficiendum; & cordis exultatio, in perseuerando, assidueque orando.

Psal. 76.

Diabolus perseuerantiam impedit.

Verũ quemadmodum perseuerãtia essentialis orationis pars est, ita eam omni rõne diabolus impedire contendit & interrumpere. Quod exemplo quodam faciam manifestum; Religiosus quidam, vt in Dialogis refert Gregorius, orationem cœptã semper intermittere, & nonnisi quàm breuissimas fundere preces, impatiens moræ, solebat: & quãuis fratres hanc in eo leuitatem reprehenderent, non ideò tamen in orando reddebatur cõstantior. Accidit intereà S. Benedictum ad illud monasterium diuertere, & de monachi huius leuitate certiorem reddi; quẽ cũ ad se vocatũ curiosius inspexisset, vidit nigellum quendã pedibus illius aduolutũ, (dęmonem

monem haud dubiè) qui eum a sancto orationis exercitio auocaret. Procidit igitur in genua sanctus pater, cumque pro salute illius Deum deprecatus esset, dæmon, omnis perseuerantię inimicus, ab eo mox decessit.

Idem quoque Gregorius huc etiam trahit historiam aliam Geneseos. Abraham cùm Dei iussu animalia quædam offerret in sacrificium, ecce volucres cælo delapsæ in aram descendere victimam deuoraturę; quas cùm sæpiùs ipse abegisset, iterùm importunæ illæ harpyiæ ad prædam redierunt: nec priùs ab ijsdem liberatus fuit, quàm somnus eum oppressisset. Qui curiosiùs hoc introspicere voluerit, & Gregorij moralitatem sequi, reperiet haud dubiè, orantem, Deoque gratum precum sacrificium offerentem, a rapacibus semper auibus, dæmonibus inquam, infestari. Non ideò tamen orationem abrumpat, sed easdem continuò vnà cum vanis cogitationibus abigat, nouem attentionem comparare conatus; & in orando perseueret, donec tandem sol occidat, & dormiendi tempus ingruat, id est, donec vitæ huius dies præterierit; fieri enim non potest, vt quandiu viuimus, ab importunis illis auibus immunes simus. ideò semper ijs resistendum, & omni ratione abigendę. inque oratione perseuerandum. *Lib. 20. Moral. Genes. 15.*

Xenophon Philosophus solenni Dijs sacrificio offerendo impeditus, de filij sui in bello nece certior factus, cœptum sacrificium non intermisit, nec vultum ob tam lugubrem aut funestum nuntium cótraxit, aut sacrum abrupit. Et ecce proh pudor! Christiani hodie muscæ importunitate victi filum orationis abrumpunt, & ob nugas aliquas molestiarum a precando cessant: visa igitur Ethnici constantia & in orando perseuerantia confundan- *Valer. li. 5. cap. 20.*

dantur & erubeſcant.

At non ita viuendum eſt, Auditores, aliter vita vobis inſtituenda, amplectanda virtus eſt, & inprimis virtutum regina oratio. Audiuiſtis ſcilicet partes eius, audiuiſtis dignitatem ac potentiam, audiuiſtis quoque quæ ad perfectionem illius neceſſaria ſunt. Hæc igitur omnia animo veſtro inſculpta hæreant, & mementote cunctorum quæ vobis hactenus dicta ſunt, recordemini inquam in ſacris literis eam thuri & ſuffitui comparari. & meritò ſanè; nam quemadmodum odores nidoreſq; ſemper in ſublime tendunt: ita & oratio, ſi Dauidi

*Pſal.*104. experto fidem habeamus. [Dirigatur, inquit, Domine oratio mea ſicut incenſum.] Secūdò quemadmodum aromata & odoramenta puliſcentium locorum & ſentinæ fœtorem tollunt, ita vt neminem offendant; ſic & iuſtorum orationes pro peccatoribus deprecantium officiunt, ne eorum delictorum fœtores diuinæ maieſtatis nares offendāt, vt pro meriti eadem non puniat, ſed veniam benignus concedat. Tertiò, vt odores & ſuffimenta magis redolent contuſa, & thus magis fragat igni iniectum; ita & de ſanctorum orationibus ſentiendū; tunc illas feruentiores eſſe & ſuauiorem ſpirare odorem, cùm in perſecutionum mundanarū mortario contunduntur, vel tribulationum vitæ huius igni imponuntur.

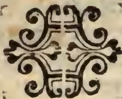
Orationis Epitheta. Eia igitur Chriſtiani, orationi diligenter incumbite, ipſa enim hominum & Angelorū interpres, interpres inquam quæ omnium linguarum nouit diſcrimina, Hebraicæ, Græcæ, Latinæ, Gallicæ, Hiſpanicæ, Italicæ, Germanicæ, aliarumque ſexcentarum: ipſa peccantium patrona, cælorum amica, Dei cariſſima, diaboli terror; ipſa virtutum regina, electorum Philoſophia, ſanctorum ſermo, paradiſi

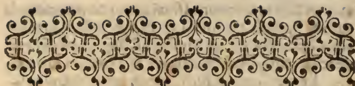
radisi ianitrix, & animarum omnium consolatrix. Simul etiam perpendite, quanto illius sit potentia & virtus, ipsa dæmonibus dominatur, infernas potestates compescit, Angelos ad flagellandum accinctos exarmat, tyrannos domat, mundum vniuersum expugnat, tempestates sedat, ignem cælo aduocat, astra sistit, feras siluis elicit, pluuias exsiccat, ventorum alas laxat, & laxatos refrenat. Ipsa prętereà morbos depellit, mortuos ad vitam reuocat, montes loco mouet, hominibus vt sine cibo potuque vitam transigant vires suppeditat, terram concutit, elementa inter se conciliat aliaque infinita effecta, quæ omnem naturæ potentiam superent, producit.

Hanc igitur virtutem diligite Christiani, & amplectamini, illius perfectiones sectemini, quæ ad ea necessaria sunt quæritæ: cum igitur ad orandum vos componitis adsit humilitas, stupet preces caritas, & comitetur eas perseuerantia. Oratio.n. nisi humilis sit, mera est vanitas; si caritate non sustentetur, merum peccatum, si perseuerantia desit, nihil omninò promeretur: primam repræsentat oratio Pharisæi, alteram preces & pœnitentia Achab, tertiam Iudæ proditoris quamprimum deficientis, animi amaritudo. Tria igitur simul concurrant necesse est, quę ad perfectionem orationis non parum faciunt; quibus si ornata fuerit oratio, perfecta erit Deoque gratissima. Humilitate carens oratio nō nisi vanitas.

Tu autem omnipotens & æterne Deus, ad quē preces nostrę diriguntur, eas dirige, & nos ad easdem sanctè pieque fundendas impelle: sæpè, fateor, plenæ imperfectionibus sunt, nec exaudiuntur, eo quòd non bene fuscæ. sæpè enim cum superbia & animi elatione tibi eas efferimus, sæpè in peccati statu funduntur, sæpè minima data occasione

casione interrumpuntur. Humilitatem igitur veram, quæ easdem comitentur; caritatem & dilectionem quæ easdem succendat, & robur, quo in ijsdem persistamus, elargire. Quæ si impetrauimus, vota precesque nostrę tibi acceptæ futuræ sunt, ac per easdem & in hac vita gratiam, & in altera gloriam immortalem impetrabimus, ad quā deducere nos dignetur Deus. Pater & Filius & Spiritus sanctus. Amen.

DOMINICA SEXTA post Pascha.

QVÆ EST DOMINICA, infra Octauam Ascensionis.

Cum venerit Paracletus quem ego mittam vobis Patre, spiritum veritatis, qui a Patre procedit ille testimonium perhibebit de me. Io.15. & 16.

FIGVRA.

ELias Propheta & sacrificuli Baal cum inter se se de veri Dei cultu altercarentur, his Baalim Deo vero præferentibus & adoratione dignum asserentibus; ille verò firmiter asseuerante, & prægnantibus rationibus euincente, solum Deum Israel adorandum, sacrificijsque placandum: nec vllum contentio finem haberet ita tandem inter eos conuenit: vt suo vterque Deo sacrificium immolaret, & uictimas, ac quorum Deus primus tunc ignem cęlo demisisset, quo sacrificium conflagraret, ille verum adorare Deum censeretur. Elias igitur è 12. lapidibus, in me-

memoriam 12.tribuum Israel,aram construxit.cui cum & ligna & taurum superimposuisset, quæ & aqua humectabat, quò miraculi dignitas foret euidentior; in genua procubuit & Deum orare cœpit. Et ecce ignis subitò cælo in aram delapsus ligna corripuit, victimam succendit & in cineres redegit. Testari ita Deus voluit,Eliæ Deum solum adorandum,& omni obsequio & cultu dignissimũ esse,at reliquos omni honore & cultu indignos.Vt autem a figura ad veritatem descendam, dico Christum magnum illud & honorificum crucis sacrificium cælo obtulisse, quo Deus iratus homini reconciliatus est: altare, in quo oblatum, ipsa fuit crux; ligna, plurima tormentorum genera quæ pertulit; ipse, verò victima: iniuriæ & improperia, quibus cum Iudæi prætereuntes impetebant aqua fuit qua conspergebatur. Et quanuis singula hæc ita se haberent, ea tamen hominum peruicacia aqua fuit, in animum inducere vt nulla ratione possent, Iesum verum Deum existere, quanuis mors illius & resurrectio euidentia testimonia dedissent. Eia igitur,inquit tum Christus, egrediamur, & ad vltimum diuinitatis meæ experimentum veniamus:Spiritum sanctum cælitus dimittam, qui in forma ignea, in sacrificium quod ipse peregi dilabatur,atque ita lapides fundamentales Ecclesię meę,Apostolos inquam,corripiat,& succendat, nequa in posterum dubitandi sit ratio, sed omnes certissimè credant,me, non secus ac Pater,verum Deum esse,vt talem omnes,post tot diuinitatis argumenta potentiæ signa & essentię notas editas confiteantur. Hoc Euangelio contineri video,quod vt ad Dei illius gloriam,& animæ vestræ salutem exponam, is ipse S.Paracletus in partem operis inuocandus, & Deiparæ auxilium implo-

plorandum, quam ideò potissimum in genua prolapsi, angelicis verbis salutabimus.

AVE MARIA.

Ea semper omnium sapientum opinio fuit, nulla alia re, ingruentia aduersitatum iacula, & tribulationum mundi huius tela facilius excipi posse, ac minimum afflicto lędere, quam si longè antè animo voluantur ac prius quem feriant, preuideātur. Quidquid enim aiebant inopinato nihilq; minus cogitantibus accidit, percellere nos & consterare solet, patientiæ nimirum clypeo spoliatos, quem si haberemus, facile omnes malorum ictus eluderemus. Is igitur ictus noxius & metuendus, qui præuisus non fuerit. Atque, postquam præcepta & prę uisa fuere, contingunt angere & lædere minus solent, nec casus eorum adeò grauis, quòd nihil noui aut inexpectati, sed potius aliquid eminus pręuisi, nobis accidere videatur.

Primus opinionis huius auctor poni potest Marcus Tullius, Romanæ eloquentiæ parens & origo, qui in Tusculanis quæstionibus ait, repentina omnia videri grauiora, quem & in distichis secutus Cato ait.

Nam leuius lædit quidquid præuidimus antè,
Et præuisa minus lædere tela solent.

Hæc quidem Gentili deprompta pharetra, prudenter tamen inuenta, Christianoque homine digna, quin & Gregorius magnus, Ecclesiæ doctor, ijsdem propemodum verbis vsus est, & in eũdem recidit sensum. [Minus iacula feriunt quæ præuidentur, & nos tolerabilius mundi mala

In hom. plurim. Martij 2.

ſuſcipimus,ſi cõtra hæc per prouidentiæ clypeum munimur.]

Diogenis apop.

Interrogatus olim Philoſophus Diogenes,quid nam tandem Philoſophia illum edocuiſſet, ſcitè admodum reſpondit dicens, [præuidere,] inquit, [aduerſa, & cum euenerint illa patienter ferre.] Egregium profectò apothegma & quo vix vllum legi elegantius,Chriſtianę legi accommodatius,& Philoſophia Chriſti Ieſu dignus, qui hoc nos & loqui modo & vitam inſtituere docet, id eſt, afflictiones dudũ antè præuidere, & cum ingruerint, forti & generoſo animo eaſdem perpeti. Vnde & natum Prouerbium.[Tela præuiſa minus feriunt.

Baſiliſci natura.

Eam baſiliſci naturam eſſe perhibent, vt, ſi hominem prius videat, mortem ei afferat, ſi verò ab hominem è contra prius videatur, tantum abſit ei vt noceat, vt ipſe emoriatur potius, aut in fugam ſaltem ſe conferat. Quod diligenter notans Philoſophus ſeneca ait, [niſi quidquid fieri poteſt pro futuro habeas,das in te vires rebus aduerſis,quas infregit quiſquis prior vidit.]item alio loco,[Quę alij diu patiendo leuia faciunt,vir ſapiens leuia facit diu cogitando.

Lib.1. de Tum.q. cap.11. Lib.6.na. quæſt.q.3. epiſt.77.

Anaxagoræ Philoſophi conſtantia.

In quam rem 600.producere exempla poſſem: vt in primis illud Anaxagoræ;huic enim carceribus detento Athenis,eodem tempore & mortis in ſectata ſententia & filiorum interitus cum denunciaretur,ad primum quidem infracto & elato animo ſic reſpondit. [Iam pridem tam aduerſus illos qui me morti adiudicarunt, quam aduerſum me, ex æquo natura tulit ſententiã]ad ſecundum verò ait, [ſciebam me genuiſſe mortales,] futurorum igitur præuiſio & diuturna eorum expectatio hãc ei animi dabat conſtantiam,& infractum illum & inconcuſſum reddebat.

Ideò

Ideò verò veteres illi sapiētes præuidere & quodammodo præoccupare mala futura & instantia solebant, tum ne, dum inopinatò ingruerent, iisdē percellerentur et ad terram concussi deijcerentur, tum etiam vt minus graues ictus infligerent. Atq; hoc magnum prudentiæ argumentum; quid enim aliud prudens quam porrò videns? Ita præuidere futura solitus erat Seuerus Imper. Vt in vita illius Dion Cassius refert: mortem siquidem est omniū malorum grauissimum semper vt instantem quouis loco metuebat; quam vt perpetuo ob oculos haberet, locutum suum quotidie sibi mane ante lectū collocari iussit, quem contemplatus & complexus aiebat, [Tu virum capies, quem totus capere orbis non potest:] atq; hac ratione sese ad mortem quotidie disponebat, ne, dum repente aduenisset, nimirum quantum concuteretur. Prudētiæ est mala prçuidere

Huc etiam respexit sancta illa Aegyptiorum veterum consuetudo, qui in solennibus publicisque epulis, mortui carnium inferebant, omniumq; conspectui exponebant, vt ita feralem illam Parcam, dum verè metuenda foret, non metuerent. Quæ enim præuisa & præcepta non sunt, dū adueniunt, percellere nos solent & ad terram penitus deijcere, eo quòd incautos opprimant: verum quando longo antè tempore prospeximus, nulla orbis inopina nouaque rerum facies accidit, nec eorum aduentu consternamur. Herodot. lib. 3.

Refert ex Homero Plutarchus, Vlysse post viginti annorum peregrinationem domum reuerso, canem, qui longo illū prius tempore nouerat, conspecto hero, prç gaudio expirasse, vnde & ipse lacrymari cœperit. Hinc verò Penelopem vbertim etiam lacrymas fuisse tradit, sed gaudij lacrymas & exultationis: quam licet ille assiduo solaretur, & Plut. l. de animi tranquill.

lacrymantis ab oculis lacrymas extergeret; non minus tamē emotus fuit, quam se dura si lex foret aut Marpesia cautes; cum tamen catellæ casu & interitu ad lacrymandum moueretur. Cuius rei rationem Philosophus non aliam esse ait, quam quod vxoris suę lacrymas, subita in re fundi à mulieribus solitas, præuidisset, non autem catellæ expirationem, ad quam inopinatam consternatus illacrymari etiam cœpit & vbertim flere.

Hac occasione persecutionum afflictionumque quas Apostolis suis prædixit in Euangelio Dominus, dicta sunt, quo easdem, dum tolerandæ veniunt, maiori animi constantia & robore perferrent. Periti igitur naucleri est, pericula maris prædicere, syrtes & charybdim prenunciare, boni etiā
Ioan. 16. ducis pericula belli prædocere. [Hæc locutus sum
Ioan. 15. vobis, vt non scandalizemini; absque sinagogis fa-
& 16. cient vos.] Verum altius textus repetendus & Ioann. series tenenda, [Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre.] Omnia hæc expositurus, in duo, more iam mihi cōsueto, membra concionem diuidam; primo testimonia quæ spiritus sanctus & Apostoli de Christo dedere prosequar; in altero persecutiones quas in hac Euangelij denunciatione exalarint recensebo; quibus pro posse enarratis, finem imponam.

Euangelij materia. In vltima illa, qua coram Apostolis in die vltimæ cœnæ, Dominus habuit, admonitione parænesi, è qua omnia Dominicarum post pascha Euāgelia deprōpta sunt, qua & illos consolabatur & animum in aduersis quæ passuri essent addebat; inter cetera ad diuinitatem suam spectantia ait, Spiritum paracletum, quem à Patre immitteret, amplissimum de diuinitate sua testimonium daturum; testificaturum inquam, verum se Deum

esse,

esse, non vero creaturam. [Cum venerit Paraclętus, quem ego mittam vobis a Patre. ibidem.

Hic obsecro Theologi notẽt, vt Christus verbis illis hæreticos, qui post illius in cælos ascensum in orbem venturi erant refutarit, eorumq; argumenta & iacula infregerit. Dum enim ait, [Quem ego mittam a Patre,] Iræ eorum errorem iugulauit, apertè docens spiritum non a Patre solum, sed & a se, id est filio, producere. Dum, [Mittam a Patre,] euidentissimè demonstrat, filium Patri consubstã tialem esse, cum Pater & filius vnum eundemque spiritum producant, atq; ita Arrianorum errores refellit. Dum, [Qui a Patre procedit,] apertissimè declarauit, spiritum Deum esse, non verò creaturam, vt insano commento idem Arrius adstruere ausus est: quidquid enim a Deo procedit. Deus quoque sit oportet. Creaturæ nanque è Dei substã tia non prodeunt, sed è nihilo producuntur (vilem profectò productionem.) Denique dum ait, [Ego mittam a Patre,] ostendit, aliam se a Patre personam esse, non verò vnam eandenque, sed distinctam; atque ita nequissimi Sabellij errores detexit & euertit. Hæreses veteres hoc loco refelluntur.

Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre.] A Patre se illum ait emissurum; & benè nam vt filius esse suum a Patre habet ita & spiritus sancti missionem ab eodem nactus est, vt et a Patre potestatem illius producendi. Pater enim ęternus, vt origo & fons omnis diuinitatis, a seipso spiritus sancti & productionem & missionem habet; at ambo hæc filius non nisi a Patre: atque idcirco ait, [Mittam vobis a Patre.] Ita loquitur & Hilarius in libris quos pro SS. Trinitate composuit: cum ipso igitur assero quemadmodum [creat à Patre, eò quòd simul cum patre creet, vt potẽ creandi virtutem & potentiam a Patre nactus, [(quia Ibidẽ, filius à patre potestatẽ Spi. S. mittendi habet. *Lib.* 8. *Ioan.* 5.

qui dat esse dat & quæ cõsequuntur ad esse,] quod & ipse Dominus in Euangelio asserit, [nihil potest facere filius, nisi quod viderit patrem facientem.)] ita & ab eodem & virtutem potentiamq; Spiritus S. producendi, & hunc in mundum mittendi nactum esse & habere.

Gen. 19. Porrò hæc loquendi ratio in sacris literis obuia est & frequens; dictum quippe in Gen. est, [Pluit Dominus a Domino sulphur & ignẽ super Sodoman;] filius scilicet à Patre. Vna enim & eadem vtriusq; est actio: eam tamen filius a Patre habet. nam omnia opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa. Ita porrò hunc locum Gen. Hilar. lib. de Synodis exposuit & concilium sub Iulio 1. Põtifice maximo collectum. Sed relicta sublimi hac Theologia, ad moralem sensum delabamur. [Cũ venerit Paracletus.] Quanta horum verborum dulcedo! quam ipsa ad audiẽdum iucunda & suauia. [Cum venerit spiritus.] Ecquis obsecro spiritus? non spiritus malitię, non peccati, non præsumptionis, non iræ; sed spiritus Paracletus, consolationis; scientiarum doctor, quiq; nos homines veritatẽ edoceat. [Cum autem venerit spiritus, ille vos docebit omnem veritatem.] Atque hoc innuit Apostolus cum diceret, [Alij datur per spiritum sermo sapientiæ, alij sermo sciẽtiæ,] Spiritus qui spiritibus motum, & animabus vitam tribuat. Vnde propheta, [Intromittam in vos spiritum meum, & viuetis.] Designatum hoc fuit in aridis illis ossibus, quæ Deus Prophetæ monstrauit, quæ neruos nacta nouos & musculos & cartilagines, & pelle denuò cooperta, mouere se aut iuere non potuerunt, donec spiritus a quatuor ventis, id est quatuor orbis partibus, eadem perflaret.

Spiritus cęlos mouent. Cælorum orbes, vt quidem Aristoteles & constans omnium mecum Philosophorum opinio tra-

dit,

dit, ſpiritum quendam & intelligentiam aëream, in tutorem & directorem habent; atque omnes axes, ſphæræ, ſidera, planetæ a virtutibus quibuſdã & potentijs intelligibilibus impelluntur: a ſeipſis enim nihil poſſunt, ſed grauia ſunt & omnis motus expertia, ſine vlla virtute, motu, & influxu. Idem & de iuſtis ſentiendum, qui a Spiritu ſancto mouentur & diriguntur; ſine ipſo enim omnis ſenſus erga res diuinas expers foret, nec ad virtutem proni, inque bonis operibus torpidi. Ipſe enim eſt, in quo viuimus, mouemur & ſumus; Quam dulcia igitur faucibus meis verba hęc. [Cum venerit Paracletus.]

Quis & qualis ille Paracletus? quidnam efficiet? quidnam poteſt? Poteſt omnia, mirabilia efficiet; Deus enim eſt vt Pater & filius plurimaq; munia & functiones habet. Ipſe peritiſſimus ductor & director eſt; nam vt ventus naues ad portum propellit, ita & Spiritus animas ad portum cæleſtem dirigit ac promouet. vnde Pſaltes, [Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.] Ipſe Angelorum hominumque doctor, ipſe Apoſtolus omnigena dotauit ſcientia, & linguarum donó cumulauit, ita vt (cœperunt loqui varijs linguis.) Oculis hyęnæ, vt quidem Dioſcorides ait, gemma educitur, quæ futura prædicat, & obſcura reuelet, cum dormientis capiti ſubijcitur. ta & Spiritus paraclètus a Patre ſimul & filio procedens, cordi Apoſtolorum iniectus, diſertos eos reddidit, vt futura annuntient, ſecreta & abſcondita reuelent, & omniũ linguas nationum loquantur.

Diuerſa Sp. ſancti munia. *Pſal.142.* *Act.2.*

Idem ſpiritus afflictorum oppreſſorumque tutor & patronus eſt; teſtatur id Apoſtolus dicens, (Spiritus adiuuat infirmitatem noſtram.) Idem hominum Angelorumq; mediator; quo eũ Ezechiel nomine nũcupat, (Ponam ſpiritum meũ

Rom.8. *Ezec.36.* *Pſal.50.*

in medio vestri.) Ipse pusillanimium Achilles, debilium robur ad fulcrum infirmorum. vnde Psalmographus. (Et spiritu principali confirma me.) Ipse fidelium merces & laborãtium præmium, ita

Apoc.14. Ioãnes in Apocalypsi, (Amodò iam dicit spiritus, vt requiescant a laboribus suis.) Ipse denique animarum consolator & gaudium testabitur hodiernum Euangelium. (Cum venerit paracletus.)

Spiritus sanctus varia ĩ sacris literis nomina sortitur.

Quotnam obsecro spiritus hic cælestis nominibus appellatur, quot titulos & Epitheta sortitur? Primò appellatur (Sanctus,) vel quòd nos efficiat sanctos vel quod ipsa sit sanctitas. secũdò (Spiritus rectus;) hoc eum nomine Psalmista donauit, (Et spiritum rectũ innoua in visceribus meis.) Tertiò (Spiritus bonus.) Ipse enim gratiam in hac vita elargitur & gloriam sempiternam in altera; quæ vera bona sunt, vtpotè quę perdi nequeũt, & sem-

Psal.50. per hominem comitantur; (Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.) Quartò (Spiritus prin

Psal.142. cipalis.) Ipse nanque origo, fons & principium omnium virtutum, & omnium gratiarum in anima nostra causa, (Spiritu principali confirma me.)

Psal.50. Quintò (Spiritus Domini.) Nã qui spiritum hũc habent verè Domini sunt corpori mundo & diabolo imperantes: qui verò eodem carent, non nisi

Isai.61. serui & mera mancipia, omnibusque rebus creatis

Ioan. 15. & 16. subiecti, (Spiritus Domini super me. Paracletus) denique in Euangelio hodierno dicitur. [Cum venerit paracletus.] Cum autem iam venerit, quid facturus est? [Ille testimoniũ perhibebit de me,] id est de diuinitate mea.

Spirit⁹ S. testimoniũ necessariũ erat ad confirmandã diuinitatẽ Christi.

Et sane eiusmodi testimonio opus erat, quo euidens & manifesta Christi redderetur diuinitas; opus inquam erat, vt crederẽt homines, hominem Deum fuisse; morti adiudicatum innoxiũ; passum, immortalem; crucifixum, redẽptorem: & quare

opus?

opus? ad idola nempe destruenda, crucem exaltandam, mundum conuertendum, Imperatores confutandos, Monarchias dèprimẽdas, respublicas expugnandas, & idiotas piscatores Philosophorum Doctores constituendos. ad hęc scilicet omnia spiritus sancti testimonia necessarium erat. Varia quidem olim de Christo Prophetę testimonia dederant, [Huic testimonium perhibent omnes Prophetę.] Mille in natiuitate, omnes perhibuerant creaturę, stellę, reges, Angeli bruta quin etiam animalia: alia deinde & Simeon, Anna vidua, Ioan. Baptista ac tota adeò Trinitas testimonia quoque videre fuit illius in baptismo, testimonia in transfiguratione, testimonia in passione, vt ipsa etiam tellus concussa tremuerit, Sol deliquium passus sit, mortui ad vitam surrexerint, & petræ scissæ sint. Et quamuis adeò prægnantia efficaciaque hæcce fuerunt, credere tamen homines non potuere, Iesum Christum Deum fuisse, quamobrem necesse erat Spiritum ipsum cælo descendere & de diuinitate illius testimonium ferre. *Act. 10.*

Ille testimonium perhibebit de me.] Et fuit profectò difficile persuadere hominibus, Deum humanam naturam assumpsisse, exinanijsse se, pauperem nostri causa factum, & in cruce fixum expirasse. Huc pertingere humanum ingenium nõ poterat, nec intellectus hęc comprehendere, imò & Prophetæ omnes hoc fieri non posse credebant. Vnde de rei grauitate & hominum incredulitate conquestus Isaias exclamat, [Quis credidit auditui nostro?] Idcirco spiritum Sanctum descendere necesse fuit, qui amplissimum horũ testimoniũ redderet, quo ita mundi incredulitatem conuinceret, ad credendum induceret, & clamare alta voce cogeret, [Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. *Ioan. 15. & 16.* *Isai. 53.*

Tertiò

Spiritus sãctus ter de Christo testatus est.
*Matt.*8.
*Matt.*17
*Act.*2.
1. *Ioan.*5.
*Ioan.*15
& 16.

Tertiò porrò spiritus Sanctus de Christo Iesu testimonium perhibuit, primiò cum Ioanne baptizaretur, quando nimirum, quò diuinitatem illius adstrueret, visibiliter in ipsum columbæ specie delapsus est. Secundò in glorioso transfigurationis triumpho, quando in nube lucida rutilantique apparuit. Tertiò in ipso Pentecostes die, cum in forma ignis & flammantium linguarum super Apostolos descendit, & sic infracta & heroica constantia per omnes terrarum angulos edocerent, Iesum Christũ mũdi redemptorem ac liberatorem esse. Vnde Ioannes in Epistolis, [Spiritus est qui testificatur, quoniam Christus es veritas.] Cuius testimonio accedens in Euangelio Dominus ait, [Ille testimonium perhibebit de me.]

Spũs sancti descensus euidẽs diuinitatis Christi testimonium fuit.
*Gen.*45.

Non potuit profectò maius nec apertius diuinitatis testimonium dari, quàm tantum ac talem ad testandum ipsum Deum ac spiritum emitti. Iacob Patriarcha, audito filium Ioseph superesse & dominari in tota terra Aegypti, velut a somno expergefactus & consternatus est, non secus ac si fabulas narrari audisset, nec fidem filiorum verbis adhibere poterat: at, visis curribus, commeatu & omni supellectile pretiosa, quam ex Aegypto asportauerant, omni dubitatione postposita, rem ita se habere sibi persuasit. Vnde colligitur, è pretiosis illis, quæ Ioseph miserat donis Iacob cõfirmatũ credidisse, filiũ in Aegypto dominari ac plurimis regnis cum absoluta potestate præessẽ. Idem omnino hodie in Euangelio fieri videmus; ait enim quodammodo Christus, Vetulus ille & decrepitus mundus credere vix potest, Deum me esse; quamuis Prophetæ, filij inquam eius, tam euidẽter id designarint; at mox vt pretiosum illum spiritum gratijs locupletem

misero,

misero, apertè videbunt, Deũ me esse, ille scilicet de me testimonium ferret, vt mundus ita cognoscat, non ingessisse me vltrò, aut falsò dignitatem hanc & diuinos mihi honores arrogasse.

Elias Propheta, designaturus rerum à se Deum coli; sacrificium eidem offerre uoluit, & strue lignorum extructa, & victima mactata, genibus in terram positis orauit dicens, [Domine Deus Abraham, & Isaac & Israel, ostende hodie, quia tu es Deus Israel, & ego seruus tuus.] Vix finierat verba Prophetes, & ecce ignis cęlo delapsus victimã corripuit & in cinerẽ redegit. Quo viso clamare altá voce populus cœpit [Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus.] Per ignem scilicet cælo descendentem, intellexerunt eum, a quo emissus fuerat, verè Deum existere. Ita Christus, nullo in Apostolos sub forma ignis spiritu Sancto, ipso Pentecostes die, euidentissime ostendit, Deum se esse. Meritò igitur in Euangelio de Spiritu ait. [Ille testimonium perhibebit de me.] *3. Reg. 1.* *Ioan. 15. & 16.*

Erat inquam clarissimum diuinitatis argumentum, spiritum sub flammæ specie in Apostolos emittere: cuius rei figura fuit ignis, quo reliquias Agni Paschalis cremari voluit olim Deus, [si quid residuum fuerit igne comburetis.] quo aliud nihil mysterio declaratur, quam Christi Iesu agni illius immaculati, reliquias, id est Apostolos, quos post se in mundo relicturus erat, sacro Spiritus Sancti igne accendendos & cremandos, quòd & in psalmis longo antè tempore prædixerat Psalmographus, [Ignis a facie eius exarsit, carbones succensi sunt ab eo.] facies autem hoc loco Patris ipse filius est, ignis autem qui exarsit ipse Spiritus, carbones verò, Apostoli.

Inter vasa figlina cocta & non cocta, sed tantùm efformata hoc statui discrimen potest; quòd ijs quæ nondum caminum subiere, festucæ & sordes facillimè adhærescant, & minima collisione frangantur; cocta verò nullas sordes patiantur, nec tam facilè collidantur. Eadem quoque inter Apostolos & ceteros mundanos inueniri differentia poterat: illis enim, non secus ac vasis coctis, & Spiritus sancti igne induratis, nullas vanitatis puluis, nullæ uoluptatum sordes adhærebant, nec vlla rerum mundanarum collisio nocebat; at hi velut incocta & liquida, & nondum camini ardorem experta, ad primum aduersitatum impetum colliduntur & franguntur. Hic igitur ignis Apostolos excoxit, & aduersus omnem tribulationum afflictionumque impetum solidauit. Quod figura quadam veteri demonstrabo.

Monstrauit olim Ezechieli Prophetæ Deus cāpum ossibus & cadaueribus refertissimum, & ait, [Vaticinare de ossibus istis, & dices eis, Ossa arida audite verbum Domini. Hæc dicit Dominus Deus ossibus his, Ecce ego intromittam in vos spiritum & viuetis: & dabo super vos neruos & succrescere faciam super vos carnes.] Et ecce dictum factum, ossa stetere in pedes nouo redanimata spiritu, & fremuere ad inuicem collisa, prout Ezechieli prænuntiauerat Deus. Vos verò mysterij huius expositionem discite: Mundum campus ille patens denotabat, ossa verò Apostolos, ossa inquam arida, sicca, & ab omni humore seculari succoque mundano aliena: quæ postquam Spiritu sancto subintrante, reuixere, neruosa solidaque facta sunt, idest virtute & robur tribulationibus resistendi & aduersa quæque superandi nacta sunt. Spiritus igitur

tur sanctus, discipulos hac ratione confortans & solidans, charissimum diuinitatis Christi Iesu eiusque maiestatis testimonium dedit. At hoc testimonium satis non erat, requirebatur adhæc, ipsi quoque Apostoli hoc testatum facerent, [Et vos testimonium perhibebitis.]

Quod & reipsa præstitere, dum per omnia mundi climata discurrentes Euangelium gentibus annunciarunt; S. Petrus scilicet omnium caput, in Ponto, Bithinia, Galatia, denique & Romæ; Ioannes per vniuersam Asiam, S. Paul. Antiochiæ, in Cappadocia, Cypro &c. Iacob. Maior in Hispania, Minor in Palæstina, Tho. in India & apud Antipodes, Philippus in Syria, & Scythia, Bartholomæus in Armenia & Lycaonia, Matthæus in Æthiopia Simō in Mesopotamia, Thadæus in Perside, Andreas in Achaia, alijsque sexcentis locis. Per omnes igitur mundi angulos testimonium eorum auditum fuit & creditum. [In omnem terram exiuit sonus eorum.] *Apostoli diuinitatis Iesu Christi testimoniū dedere.* *Psal. 18.*

Quàm liquida probatio, & quàm clarum diuinitatis & potentiæ Iesu Christi testimonium fuit, duodecim piscatores, rudes & rerum ignaros, vniuerso orbi arma mouere, formicas elephantis insultare, Pygmæos aduersus gigantes, & aduersus gryphes columbas insurgere, & armis adeò imparibus? Arma siquidem mundi sunt prudentia, sagacitas, eloquentia, potentia, minæ, vana promissa, suppliciorum terror, voluptatum, honorum, diuitiarum, & aliarum rerum illicita: Apostolorum verò paupertas, simplicitas, humilitas, patientia, caritas? & aliæ plurimæ virtutes. Explicat vtrumq; Apostolus in prima ad Corinth. [Maledicimur & benedicimus; persecutionem patimur & sustinemus, blasphemamur & obsecramus.] Deinde & *Mirabile testimoniū Apostolorū de Iesu Christi diuinitate.* *1. Cor. 4.*

con-

conflictu iniquo: mundus siquidem suos vento voluptatum vult abripi, & ventri & genio indulgere, Apostoli verè idola deseri, Christum in cruce adorari, spiritum in obsequium fidei subijci, cruces & afflictiones æquo animo tolerari, propriam voluptatem abnegari debere docet: atque hæc vera vitæ, doctrinæ, & diuinitatis Iesu Christi testimonia sunt, quod Propheta innuit dicens, [vere
Isai. 43. vos estis testes mei, dicit Dominus.]

Annon euidens veritatis testimonium fuit, ignaros piscatores, inermes, indoctos, omnium Impp. arma & potentiam fregesse? Deus, quò potentiam suam exaltaret, olim Iobo Prophetæ sub ænigmatis inuolucro ait, [Nunquid ingressus es thesauros
Iob 38. niuis aut thesauros grandinis aspexisti, quæ præparaui in diem pugnæ?] quod exponens Gregorius, & nucleum allegoriæ explicans, ait arma hæc & milites, sanctos Apostolos extitisse, qui ante spiritus sancti in mundum aduentum niue frigediores erant; quibus tamen Deus in die pugnæ quando vniuersum mundum subiugauit, & sub potestatē suam redegit, vti voluit. Atque hac ratione amplissimum de Christo Iesu testimonium dedere, miraculis inquam, verbis, ac sanctitate vitæ. Hęc siquidem testimonia intellexit Christus cùm ait, [Et
Ioan. 15. vos testimonium perhibebitis.]

Vos inquam, quibus omnia mea secreta patent, qui singula miracula mea vidistis, qui toties doctrinam meam audiuistis, qui vitæ quàm duxi rationem perspectissimam habetis; de ijsdē loqui potestis, & velut testes oculati testimonium reddere petentibus. Quod Petrum reipsa præstitisse ex Actis Apostolorum manifestum est; [Hūc Deus suscitauit tertia die, & dedit eum manifestū fieri non omni populo, sed testibus præordinatis

à Deo,

a Deo, nobis qua manducauimus & bibimus cum eo.

Tria ad testimonio auctoritatem conciliandam necessaria sunt, ne, vt vafrum & imminutum, rejiciatur. Primò vt testis de re, quam testatur, certus sit, nec opinetur solùm dubitans & vacillans sed certa quadam scientia eam perspectam habeat. Secundò vt constanter veritatem profiteatur. Tertiò, vt omni exceptione maior sit, omni culpa vacans, nec vlla in re reprehendendus. Tria hæc quã perfectè in Apostolis reperire fuerit, dici non potest: primò enim testabantur ea, quæ oculis vidissent. Audite ut hoc Ioannes de se suisque condiscipulis in epistola testetur, [Quod vidimus, quod audiuimus, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitę,] & Petrus in sua, [Non incertas fabulas secuti, sed speculatores facti illius magnitudinis.] ac deinde omnes in genere Apostoli, [Non possumus quæ vidimus & audiuimus, non loqui, &c.] Deinde infractè & constanter admodum, sine vllo mortis metu, nec supplicijs exterriti, veritatem elocuti sunt. Denique adeò sanctè pieque vitam instituerunt, nulla vt in re, digni vel minima reprehensione, forent. Idcirco præceptor probitatem eorum & sufficientiam perspectam habens, & testimonio ferendo, idoneos, sciens ait, [Et vos testimonium perhibebitis.]

Tria interna vero requiruntur.

1. Ioan. 1.

2. Pet. 1.

Act. 4.

Ioan. 15.

Non solos autem Apostolos hic allocutus est, sed & omnes in genere religiosos, quibus ex vi voti, de Iesu Christi paupertate, humilitate & obedientia testimonium ferre incumbit, vt qui ab initio cum ipso fuere, idest, a tot cum annis cum ipso conuersati sunt, illiusque se obsequio mancipar ũt. Quadrant hęc etiam in concionatores, vero Iesu Christi illiusque Euangelij pręcones, horum nãq; est,

Religiosorũ est testimoniũ dare paupertate, et humilitate de christo.

est, de cruce illius & amore, passioneque luculentissimum testimonium ferre, honestam nimirum vitam instituendo, humilitatem sectando, & mundum contemnendo. Væ autem ijs qui secùs egisse comperti fuerint, infame siquidem est & deplorandum, sibi perniciem creare, atque alios ad gloriam euocare.

Deut. 29. Gaaditæ & Rubenitæ quam alijs tribubus auxilia & suppetias tulissent, & arma in terra promissionis comparanda subministrassent, tamen in eadem commorari noluerunt, aut stabilem fortunarum suarum sedem figere, sed alias, ad habitandũ sedes haud procul a Iordane delegerunt, quod locus ille & pascuus & campestris esset, pascendis gregibus peraccommodus. Infęlices igitur illi, qui cælo neglecto, rebusq; cælestibus proculcatis, caducis vitę huius boni contẽti viuunt; quò brutali suis appetitui & concupiscentiæ carnale eo melius cõmodiusq; satisfaciunt; atq; ita glorię cælesti quę tum Deo tum Angelis communis est, excidunt.

Isai. 13. Vos igitur concionatores Esaiæ consulenti credite, illius vocem audite, [Super montem caliginosum leuate signum exaltate vocem, leuate manum.] Ceterùm mons ille obscurus & caliginosus ipse mundus est, erroribus plenus, ignorãtiæ tenebris obsitus; in quo Prædicatores signum idest crucem, quæ ab omnibus omninò hominibus contẽnitur, leuare iubentur, pænitentiã.s. denũciare, afflictiones, labores, & cruciatus in signũ proponere. In quo etiã eos vocem exaltare Deus præcipit, aduersus peccata & vitia cum spiritus ardore & zelo denotare; manus quoq; attollere manum.s. operi admouendo, vt nimirum opere compleant, quòd verbis docuere. Hoc nempe facto vitam instituere est bonũ de Christo Iesu testimonium ferre; &

Mundus mons caliginosus est.

hoc

hoc ipſum erat quod prima concionis parte deducere decreueram; ſecundam iam aggrediar, in qua hæc verba, [Hæc locutus ſum vobis, vt non ſcandalizemini,] explicanda ſuſcepi. *Ioan. 16.*

Chriſtus igitur poſtquam Apoſtolos, poſt mortem ſuam teſtimonium perhibituros dixiſſet, aduerſitateſque & perſecutiones ob teſtimonium hoc toleraturos præmonuiſſet; conſolari quoque eos & dolerem e verbis prioribus conceptum lenire voluit, ſimul edocens æquam rebus in aduerſis & lætis mentem ſeruare. Filij Iſrael cum grauiter angerētur, & hoſtili iugo præmerentur, opem cœleſtem implorarunt, & ad Deum confugerem, qui ſoſpitatorem iis miſit Aod nomine, ambidextrum, & ſiniſtra tam ponitè vtentem quam dextra: vt ducis huius dotes homini iuſto accommodem, dico inter illius perfectiones primam eſſe, aduerſa ſimul & proſpera æquata mente perferre, & in vtriſque æque fortem eſſe. *Chriſtus Apoſtolis ſuis tribulationes prædicit.* *Iud. 3.*

Caſſianus autem allegoriam hanc, exponens ait, per manum dextram proſperitatem ſpiritualem deſignari, cuius digiti ſunt deuotio, vera ſpiritualium dulcedo, cordis teneritas, dominium in concupiſcentiam carnis, atque omnium viſibilium rerum contemptus; per ſiniſtram vero aduerſitatem ſpiritualem, cuius digiti ſunt tentatio, per tribulationes, deuotionis carentia, benignus erga res ſpirituales affectus, cordis ariditas, & ſpiritus triſtitia. Beata igitur anima illa quæ duabus hiſce manibus prudenter vtitur: plurimi nanque dextra abutuntur, dum in proſperis inſoleſcunt, & ſublimia de ſe cogitant, alij verò & ſiniſtra, dum aduerſis deijciuntur.

Aduersitas & prosperitas duæ mundi manus sunt. Equidem per dextram illam, prosperitatem temporalem designari crediderim, cuius digiti sunt honor sanitas, pulchritudo, diuitiæ, nobilitas: per sinistram autem, aduersitatem temporalem, cui hos assigno digitos, infamiam, egestatem, morbos, ignobilitatem & persecutiones. Hæc nimirum vtraque mundi manus est, at adeò rectu difficilis, vt vnam sine altera nec ipse Salomon po-

Prou.30. stulare voluerit, dicens, [Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi.] Solus Paulus Apost. sciè vtra-

Philip.4. que vti nouit, [Ego enim didici, in quibus sum, sufficiens esse, scio & humiliari, scio & abundare; in omnibus institutus sum & saturari & esurire et abundare & penuriam pati; omnia possum in eo qui me confortat.] Apparet hinc ad oculum, quàm Paulus ambidexter fuerit; quem vtinam

Simile. omnes imitentur. Deus autem cum vtraque suos ferit, equabilitatem mentis in percussis exoptat.

Solent fabri ferrarij haud procul a fornace, habere frigidam: sine igne nanque ferrum aptare non possent, nec sine aqua temperare. fabros imitari etiam consueuit Deus; modò enim prosperitates hominibus elargitur, quibus velut aqua eos aspergat, modò aduersitatum igne excoquit &

Eccles.2. indurat, vnde Ecclesiastes. [In igne probatur aurum: homines verò receptibiles in camino humiliationis:] quo loco alia versio legit, [Homines verò acceptabiles,] supplendo, fiunt. Ideò sancti cla-

Psal.75. ma e coram Deo dicuntur, [Transiuimus per

Ioan.16. ignem & aquam & eduxisti nos in refrigerium.] Hec igitur dicta sunt occasione verborum, [Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini.

id est, dum aduersitates in caput, verbum ingruent,

gruent, quas vobis modò predico, nolite offendi, aut nimium quantum deijci neque enim vos deseram, sed spiritum paracletum vobis mittam, qui in aduersis vos consolaturus, & auxilium laturus est. Admirabilem templi Salomonici fabricam & structuram Ezechiel descripsisset, ad finem subnectit dicens, [Ab hoc templo aquę egrediuntur, & vsque ad mare profluunt, & aquas ipsius maris dulces efficiunt: pisces verò quos producebāt quā plurimi & pulcherrimi erant.] Sublime profectò mysterium; quò aliud non declaratur, quam tribulationes & ærumnas, quibus iusti in hoc mundo affliguntur, etsi ingens latceque stagnans mare efficere videantur, mox vt suauissimis diuinarum consolationum, quę è templo illo admirabili, idest Christo Iesu, promanat, aquis conspersæ fuerint & intinctæ, dulces & iucundas reddi, ac plurimos in ijdem pisces progigni, idest plurimorum meritorum causas existere. Atque hoc est quod Dominus Apostolos suos edocere voluit, dum ait, [Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini.]

Ezech.47

Allegoria egregia.

Ioan.16.

Quam primùm ut eos testimonium daturos dixit, tribulationes mox & afflictiones, quæ hacce in functione eos manerent, subiunxit; ad quarum auditum ne forsitan animum desponderent, consolatur eos & dolorem pellere conatur. Nam vt terra herbis, quas ex seipsa producit vires suppeditat, vt sine ullo hominum adminiculo & crescant & germinent & floreant, ijs verò quas humana plantauit industria, aut hortulani manus, nihil preter succum & humorem elargitur, ita ut nisi manus plantatoris succurrat, & adminiculetur, perituræ sint. Ita & mundus hic cum mundanis, filijs inquam & germinibus suis, agit, hos enim

Simile.

fouet, honoribus & voluptatibus beat, amplectitur, stringit, iustos autem & electos, filios Dei carissimos contemnit, vilipendit & negligit imò tantum abest eos vt exosculetur, vt etiam affligat & excruciet.

Ioan. 15. Huc respexisse crediderim Christum, cum Apostolis diceret, [Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret: quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo propterea odit vos mundus. Hinc quoque psaltes coram

Psalm. 9. Domino confitetur dicens, [Tibi derelictus est pauper,] iustus scilicet, qui paupertatem voluntariam amplexus est, atque instar pupilli & orphani ab omni se mundano gaudio sequestrauit, ob quod varias tribulationes experitur; verum huic [Orphano tu eris adiutor,] atque aderis, ne in aduersitatibus succumbat. ex mente scilicet E-

Iustus orphano collatus.

Ioan. 16. uangelij in quo legimus, [Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini.]

Rationes variæ cur iustis tribulationes immittat Deus.

Labores & tribulationes prænuntiat, quæ discipulis in Euangelij prædicatione euenturæ essent, atque eadem ratione docet, iustos & pios scandalizari non debere aut velut rem nouam suspicere, si afflictionibus & ærumnis interdum exagitentur & exerceantur, interea dum hic viuunt multas siquidem ob causas sui easdem Deus immittere consueuit, quarum tres præcipuas referam.

Primò quod ingentem semper vtilitatem & commodum secum trahant, quod è prosperitatibus, quæ illarum contrarium sunt, facilè intelligi potest, nam, vt olim Aristoteles multis in

Lib. 1. de gen. & 2. locis docuit, [Contrariarum causarum contrarij sunt effectus,] adeo vt si vnum malum progignat,

alterum

alterum bonum proferre debeat.

Mundi autem prosperitas Dei semper obliuionem inducit, vnde Propheta, [Homo cum in honore esset,non intellexit,] & nobilis conditionis suæ oblitus est. Seneca item in eundem sensum, [fortuna quam nimis fouet, stultum facit]atque ex hac obliuione superbia quædam & fastus intolerabilis procedit, si Psalmographo dicenti ; [In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur, ideo tenuit eos superbia,]fides habeatur. *Phys.* *Psal.48.* *Psal.72.*

Omnes siquidem prosperis insolescentes, animæ suæ damnum incurrunt, & in voluptatum campo delitiarumq; periculũ adeunt,teste poeta.

Luxuriant animi rebus plerumque secundis,
Nec facile est aqua commoda mente pati.

Cum igitur prosperitas, malacia, ac mundi huius tranquilitas horum omnium causa sit;credendum est econtra,aduersitatem & tribulationum procellam,quæ illius oppositum est, bonorum omnium causam esse atque homini miseriam suam in mentem reuocare,& infinitam Dei misericordiam animo illius insculpere. Hinc benè Magnus Boethius [Plus hominibus reor aduersam quam prosperam prodesse fortunam,]& post eum magnus Grego.] Nisi tribulationes essent,homines obliuiscerentur Dei,tribulationes quæ nos hic premunt.ad Deum ire compellunt.] Cuius rei egregiam in Genesi figuram legimus. *Lib.2. de conso. ca. 15.*

Agar Saræ ancilla, quod superba & elata esset, atque heram potius ageret, domo Abrahæ exacta fuit, & in desertum ac solitudinem pulsa: vbi

Angelus eam compellauit dicens, [Reuertere ad dominam tuam,& humiliare sub minibus ipsius.

In Ioan. Quam figuram exponens August. ait: ideò potissimum ancillam hanc afflictionibus & ærumnis vexatam fuisse, vt hac ratione ad dominam reuerteretur, [Ad hoc, inquit, ancilla affligitur, vt reuertatur.] Cui etiam Psalmista accedens lon-

Psal. 114. gè antèa ait, Tribulationem & dolorem inueni, & ideò nomen Domini inuocaui, vt auxiliaretur & suppetias ferret.

Tribulationes ad beatitudinem acquirendā cōducūt.

Secundò, idcirco Deus tribulationibus iustos exagitari cruciarique interdum permittit, quòd ipse ad salutem beatitudinemque sempiternam obtinendam in primis necessariæ sint. Testatus id est Christus ipse,cum non aliud sibi ad gloriam adeundam, nisi per scruposam tribulationum se-

Luc. 24. mitam patuisse iter confirmat. [Oportuit Christum pati & ita intrare in gloriam suam.] Si ipsum Dominum necesse fuerit pati quo gloriam adiret,an non multò magis nos,qui non nisi peccatores sumus,& omni flagitiorum genere cooperti,tribulationum iter calcare & laborum semitam ingredi par est? Atque ita argumentatur Bernar-

In serm. dus,dum quodam in loco ait, [Si oportuit Christum pati,& ita intrare in regnum suum,quomodo nos miseri intrabimus in regnum non nostrū, nisi prius patiamur.] Vnde etiam exclamat Apostolus Petrus,(clamantem obsecro audite,) Chri-

1. Pet. 2. stus;[inquit,] pro nobis passus est, nobis relinquēs exemplum vt sequamur vestigia eius. Ipsa igitur tribulatio cœli ianua, de qua meritò illud Prophe-

Psal. 117. tæ vsurpare possumus.[Hæc est porta Domini, iusti intrabunt per eam.]

Tertiam immissarum calamitatum afflictio-

num-

numque statuere causam licet; vt his gustatis certissimum iusti prædestinationis suæ argumentum hinc colligerent, & gloriæ æternæ velut arrham acciperent. Testatur ipsum Bernardus, qui in homilia aliqua dicere non est veritus, [Qui in hoc mundo flagellari non merebitur; in alio torquebitur.] Tribulationi ideo vnicæ salutem suam adscribit Psaltes, dum ait, [Castigans castigauit me Dominus, tribulationem suarum scilicet virga, [& morte non tradidit me.] Id est salutis hæc meæ causa extitit, & soli huic quod mortem perennem euaserim adscribere debeo. *Tob. 11.* Idem, & profitetur Tobias, dum immensas Deo ob tribulationes immissas gratias agit, vitamque suam illis attribuit, [Benedico te Domine Deus Israël, quia tu castigasti me, & saluasti me.]

Tribulationum encomiū.

Ipse igitur certissima prædestinationis sunt signa, æternę beatitudinis arrhæ, securissima ad cęlum via; hominibus in primis vtiles, iustis honorabiles, & ad animarum salutem maximè necessariæ. Ideò nemo scandalizetur aut offendatur, si quando sibi eas immitti cernat, nemo iis inuitus humeros supponat, nemo dum ingruunt, indignetur. Sed omnes libenter eas suspiciant, ambabus manibus amplectantur atque generosè illas perferant. fœlix igitur, hanc qui crucem in hoc mundo gestat; per hanc enim recta ad gloriā patet via.

Quamobrem, Catholici Auditores, cum Christus Dominus gratia nobis sua & infinita misericordia spiritum Paracletum promittat, cuius iam vires potentiamque a me audistis, quas & melius cognoscetis, si sancto hoc Pentecostes diȩ, ad illius dona & charismata recipienda vos dignos capacesque reddideritis; Animos vestros di-

ſponite, & cordis habitaculum ad tantum, tamque eximium ac magnificum hoſpitem recipiendum præparate: quod digne vt fiat, multa vobis potiſſimum neceſſaria ſunt, primo ſingularis quędam animi mundicies; neque enim in loco ſordido putidoque, aut peccatorum mephitim redolente commorari vult, vt alibi Salomon ait, & in Euaugelio Dominus, [Beati mundo corde.]

Quid ad accipiendum Spiritum S. neceſſarium ſit.

Sap. 7.
Matt. 5.
*Pſal.*44.

Secundò omnium virtutum ornatus, & nitor, tam extrinſecus quam intrinſecus, de quo locutus eſt Pſalmiſta, [Omnis gloria filiæ rępis ab intus circumamicta varietatibus.]

Tertiò tam animi quam cordis humilitas, nam qui ſe humiliat, exaltabitur.]

Luc. 18.
Luc. 11.
Sap. 7.

Quartò feruens & aſſidua oratio, vnde Euangeliſta, [Dabit ſpiritum bonum petentibus ſe,] & Sapiens: [Inuocaui, & venit in me ſpiritus ſapientiæ.]

Pſal. 75.
2.*Cor.*13.

Prętet priora hęc requiritur & ſingularis quędam animi tranquillitas, & perpetua conſcientiæ quies & pax, ſcriptum namque legimus, [In pace factus eſt locus eius.] & hæc eſt, quam toties Apoſtolus in epiſtolis fidelibus precatur, [Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum.

*Ioan.*14.

Sextò, verus & ſincerus amor, quo Deus ſuper omnia diligatur, [ſi quis diligit me ſermonem meum ſeruabit,] poſt quæ deinde dicitur, [Ad eum veniemus.] Hæc igitur media ſunt, quibus recipi haberique Spiritus Sancti poteſt: veſtrum verò eſt eadem vſurpare, veſtrum eſt in afflictionibus

nibus perseuerare, nec in tribulationibus superuenientibus animo deijci, at patienter & heroicè easdem ferre; interea dum ipse silentium facio atque operi huic coronidem impono.

Tu aũt Domine Iesu, æterne ab æterno & omnipotenti Patre Deus, cuius diuinitatem potentiamque Angeli simul & homines, Prophetæ ac reges, Apostoli quoque & ipse Spiritus S. testati sunt, spiritus inquam, quem hodie in terram te missurum spondes, quo de te & veritate testimonium perhibeat; eundem nobis obsecro mitte, nõ quidem vt te Deum esse testetur (neque enim iam dubitamus, sed firmiter credimus Deum te non secus atque hominem esse quanquam hominum caput & Redemptorem) sed ita eum dimitte, uti olim in Apostolos eum descendere fecisti, vt in lege nós tua erudiat, in fide cõfirmet, amorem in nobis tuum succendat, & mundanum penitus extinguat.

Mitte inquam illum, vt omnibus nos linguis loqui, atque in benedictiones maledictiones, in virtutes vitia, in bona exempla scandala, in laudem & gloriam iniurias & opprobria doceat conuertere.

Gloriosum illum spiritum mitte, vt ita te laudare discamus, in cultu & obsequio nominis illo tui nos roboret, in tolerandis aduersis constantiam suggerat, in medijs tempestatibus constitutos consoletur.

Mitte eũ, vt in aduersis defẽsor, in lætis sit moderator, in ignorantia doctor, in necessitatib. pater, in periculis cõductor; noster deniq; nauclerus

quò

quò in mundi huius oceano tam securam instituamus nauigationem; vt æternæ beatitudinis portum intrare valeamus, ad quem Pater ęternus, filius vnigenitus, ac Paracletus spiritus nos deducere dignentur. Amen.

Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur. Psal. 50.

FINIS.

VENETIIS,

M DC XV.

Ex Typographia Ambrosij Dei,

AD SIGNVM S. MARCI.